

$$\underline{2-5-2}$$

$$\begin{array}{r}
 8000 - 82 \\
 \hline
 7918 \times 100 \\
 \hline
 791800
 \end{array}$$

275

$$\begin{array}{r}
 8200 \quad 10000 \\
 8000 \quad 0,0174 \\
 \hline
 32000 \\
 20000
 \end{array}$$

HISTORIA ET CONCORDIA EVANGELICA.

Quidquid in aliis hætenus editis ad dirigendos Evangelistas aptius videbatur, ita complectens; ut quamplurimis in locis recens contexta & instaurata, articulis & versiculis distincta, novis annotationibus, & octo locupletissimis indicibus instructa, nunc in lucem prodeat.

Operâ & studio Theologi Parisiensis.

Editio nova, ad Textum Bibliæ Clementinæ
diligenter emendata.

LOVANIÏ,
E TYPOGRAPHIA ACADEMICA.

M. D. CC. LXXIX.

PRÆFATIO.

ARTICULUS I.

Quantum conferat ad Evangelii intelligentiam Evangelica Concordia, & quanta sit Evangelicæ Historiæ dignitas.

QUIS SIT operis hujus fructus; & quæ generatim ex EVANGELICA CONCORDIA expectanda utilitas, Christiane & Erudite Lector, nihil attinet, opinor, ut ego jam diligentius declarare ac probare aggrediar. Cum enim Evangelica Concordia nihil aliud sit, quàm Historia Evangelii longè clariùs, planius, ac distinctius repræsentata; quis est qui librum ejusmodi non expetat, qui se modò Christianum esse meminerit? Et sacram quidem Salvatoris Historiam Evangelistarum quemque suo, eoque divino, modo complexum esse nemo nescit. Sed cum illorum suum quisque in scribendo ordinem secutus sit; cum alius aliud vel clariùs expresserit, vel significantius enuntiarit, vel diffusius exposuerit; cum res etiam aut voces maximi momenti in aliis reperiantur, in aliis desiderantur: cum etiam persæpè alter alteri annexi mutuam sibi in locis obscurioribus lucem afferant; quid ad Evangelii intelligentiam utilius confici potest, quàm ut Evangelistæ omnes inter se collati unam & eandem totiùs Evangelicæ Historiæ se-

riem exhibeant, ut scriptores quatuor quasi uno ore loqui videantur, & quadruplici vocum varietate, sed firmissimâ rerum concordia, perfectum Harmoniæ Evangelicæ concentum edant? Sæpè enim dum MATTHÆUM exempli causâ perlegis, excidit ex animo quod olim in JOANNE animadverteras; nec tunc occurrit ante oculos quod LUCAS, quod MARCUS, de eâdem re quam legis, plenius fortasse & uberius edisserunt. Hîc autem omnia quæ vel vario tempore, vel variis locis, vel vario ordine perfecta, aut mentem levius tetigerant, aut è mente citius effluerant, uno tempore, uno loco, uno ordine, uno obtutu cernas licet, ut ita quasi radiis omnibus qui dispersi fuerant in unum coëuntibus, novus quidam ac planè inusitatus Evangelicæ veritatis splendor exoritur. Quantus ille fructus sit, & quanti habendus, is demùm planè intelligit qui quantum sit Evangelium & quanti habendum, non dicam intelligit, (quis enim hominum id queat?) sed tantùm dignè ac reverenter cogitat. Quid enim aliud Evangelium quàm Christus ipse dum hîc viveret, ut præclare ait AUGUSTINUS, *divina faciens & humana patiens*, nunc autem *in cælo sedens, & in terra docens*. Quòd si vel in fragili isto orbe ac deciduo, dum admirabilem illum labentium rerum, ac sibi invicem decedendo succedentium ordinem attentius exploras: imo dum vel unius grani vim attendis, inquit insignis Doctor, obstupefcit mens, obruiturque miraculis, & multa usitata calcantur, quæ considerata stupentur: quid non suprâ quàm dici potest admirabile atque divinum expectes à

sacra illa Historia, in qua Dei facta & dicta à divinis hominibus, Deo movente, regente, dictante, perscribuntur? Si vel minima Dei opera Deum referunt, atque admirationem omnem superant: quid Deus ipse? quid Dei vel minima vox, si minima vocanda est, quæ divina est? Hæc planè verba sunt, de quibus illud longè verissimum, non esse numeranda, sed ponderanda. Quodque olim nonnemo temerè ac leviter, id nos aptè admodum & sanctè de divinis illis vocibus dicamus licet:

*Grave & immutabile sanctis
Pondus adest verbis, & vocem facta sequuntur.*

Cùm igitur Evangelicæ Concordiæ utilitatem esse uberrimam nemo, ni fallor, in dubium revocaverit, dicendum superest quænam è pluribus Concordia potissimum deligenda videatur. Multæ enim à multis, & contexti possunt, & contextæ sunt, idque ordine ac modo multum diverso. Jam igitur de iis, & de illo scribendi genere, saltem delibare aliquid, nos suscepti muneris ratio compellit.

A R T I C U L U S II.

De optima Harmonias Evangelicas contextendi ratione: Quodque in iis Evangelistarum textus sine piaculo transponi possit.

ET si divino planè consilio factum est ut admiranda Salvatoris nostri acta dictaque non ab uno sed à quatuor scriptoribus fidei nostræ commendarentur, semper tamen probata est eorum diligentia, qui Concordias Evangelicas contex-
a ii

re, hoc est, unum veluti è quatuor Evangeliiis Evangelium conficere conati sunt, ut per hanc mutuam Evangelistarum inter se collationem, tum quæ varia à variis referuntur, suo quæque tempore reddita plenam & integram Christi Historiam uno contextu legendam offerrent; tum ubi eadem vel facta vel verba à multis referuntur, se invicem illustrarent & explicarent.

Quâ autem ratione id præstari debeat non convenit inter omnes qui hâc in re laborarunt. Prima dissidendi occasio est, an ista Evangelistarum inter se collatio ita institui debeat, ut proprius cujusque Evangelistæ ordo nusquam interturbetur, sed interponantur tantùm quæ ab aliis referuntur.

Non desunt, inquam, qui ita fieri debere contendant, sed non unam ob causam. Alii enim quia in ea sunt sententia, ut singulos Evangelistas ab accurato temporis ordine nunquam recessisse arbitrentur. Alii verò quia licet agnoscant multa ὑπερὸν πρότερον à sacris illis scriptoribus narrata, religioni tamen ducunt, quem quisque secutus sit ordinem, invertere; sed satius esse existimant sine ulla textûs transpositione, quæ per anticipationem vel recapitulationem ab unoquoque dicta sunt, indicare. Ab utrisque dissidemus: cùm priorum opinio absurdissima sit; posteriorum religio præpostera.

ARTICULUS III.

Refelluntur qui temporis ordinem ab omnibus Evangelistis ubique servatum esse contendunt.

PRIMUM igitur ajo, absurdissimum esse opinari ab omnibus Evangelistis temporis ordinem ubique servatum.

Joannes quidem qui reliquis seriùs scripsit, id sibi proposuisse videtur, ut res ordine narraret; undè solus per paschata & aliquos dies festos prædicationis Christi tempus distinguit.

Ceteri verò vix curarunt, quid quo loco ponerent, modò vera & sibi compertissima narrarent; ideoque sæpius à temporis ordine recesserunt, dum vel omiſſa reſolunt, vel quod poſteà factum eſt, antè præoccupant; ut ait AUGUSTINUS lib. II. de *Conf. Evang.* c. 21. (A) quod qui negant pervicaciſſimos eſſe neceſſe eſt.

Primò enim trium Evangelistarum, qui Joannis incarcerationis meminerunt, nullus eam ſuo loco refert. LUCAS enim III. *Concord.* 19. eam anticipat occasione correptionis ^{22.} Herodis. Matthæus verò & Marcus seriùs referunt occasione decollationis ejusdem Joannis.

Deinde in tentationibus Christi recensendis eundem Matthæus & Lucas ordinem non servant: ita ut neceſſe ſit, vel alterutrum ordinem non ſervaviſſe, vel quater Christum tentatum, & quidem bis eâ-

(A) T. IV. edit. Lovan. p. 182. Col. 1. b.

dem tentatione : quod stultissimum est arbitrari; etsi non nemo id fingere ausus est.

(a) Conc.
xxxv.

(b) Conc.
xlvi.

(c) Conc.
xxxvii.

Denique qui ab Evangelistis nihil non suo positum loco esse contendunt, in eas angustias rediguntur, ut pleraque Christi facta & miracula, quæ nemo non eadem credidit, contra omnium iudicium, contra communem sensum diversa facere cogantur; ut (a) historiam Hamorrhœis, (b) Centurionis, (c) Dæmonum in porcos immisorum, & pleraque alia quibus enarrandis molestiorem, quàm huic operi utiliorem operam ponerem.

A R T I C U L U S I V.

De iis, qui cum agnoscant ab Evangelistis multa præter ordinem posita, religioni tamen ducunt, in Concordiis suis transpositione uti.

NUNC vero de iis breviter aliquid dicendum est, qui cum agnoscant ab Evangelistis multa per anticipationem & recapitulationem dicta; in suis tamen connexionibus Evangelicis nullâ unquam transpositione utuntur, ne Evangelistarum textus nimium perturbetur, sed se satis ordini prospexisse existimant, cum quæ per anticipationem & recapitulationem dicta sunt, & ad quæ loca pertinent, diligenter notant, productis etiam in margine lineis ut facilius conspici possint; in locis autem ad quæ pertinent, quæ ad ipsa sint transferenda, & undè, apponunt.

Eam Evangelia connectendi rationem secutus est CÆSAR BECILLUS Urbinas Pres.

byter Congregationis Oratorii de urbe (B) cujus ego diligentiam laudo, judicium probare non possum : cùm suâ illâ haud satis, nisi me animus fallit, providâ religionē præcipuum Evangelicæ connexionis fructum subduxerit. Is enim est, ut simul habeas quæ eâdem de re à diversis Evangelistis scripta sunt; quod sæpè non præstat Becilli connexio : cùm easdem historias ab uno Evangelista suo loco, ab altero verò per anticipationem vel recapitulationem narratas, variis in locis semper reponat, dùm nimis superstitiosè cavet, ne propriam cujusque Evangelistæ seriem invertat. Exemplo sit Historia Centurionis quam cùm unicam esse fateatur à MATTHÆO c. VIII., à LUCA vero c. VII. narratam : non uno tamen in loco eam nobis exhibet, sed ex Matth. art. 62. ex Luca vero art. 89. Quis ergo major fructus ex hâc connexione, quàm ex ipso simplici Evangeliorum contextu, ubi ad illum Matthæi locum in margine annotatur, idem haberi apud Lucam c. VII.?

Deindè ita Evangelia digerit Becillus, ut persæpè res apponat, ubi legi non debent, non apponat ubi legi debent. Ita SERMO DOMINI in monte ex Matthæo refertur artic. 44., alieno, ut ipse admonet, loco. Tum ergo legendus non est, sed articulo tantum 82. ad quem eum pertinere ipse significat, ubi tamen nusquam apparet.

(B) Claruit 1630. Ejus Concordia hoc titulo prodit : *Connexio Evangeliorum, in qua, textûs ordine servato, rerum gestarum series indicatur.* Romæ, 1625., 8vo. — Item *Parisis*, 1631. & 1651. 12mo.

Magni igitur faciendum, nemo negat, quem quisque Evangelista ordinem secutus est : sed eum integrum & illibatum habere non potes, nisi cùm unumquemque seorsim legis. At vero ubi de quatuor Evangeliiis in unum conjungendis agitur, non jam de cujusque proprio, sed de communi, hoc est, temporis & rerum ipsarum ordine, unicè satagendum.

A R T I C U L U S V.

Cùm eadem res à pluribus Evangelistis narratur, eorum verba inter se misceri debent, ut plena & cohærens historia habeatur.

ALTERUM inter Harmoniarum Evangelicarum Authores dissidium est in connectendis iis quæ eâdem de re à diversis Evangelistis scripta sunt. Qui enim nefas ducunt ejusdem Evangelistæ Textum transponere, non minùs formidant, ubi eadem historia à pluribus refertur, eorum verba inter se miscere : sed vel distinctis in columnis simul prospicienda proponunt, ut ALANUS COPUS (C) & MOLINÆUS; (D) vel unum locum sub altero distinctè collocant, ut BECILLUS.

(C) Ejus est, *Historiæ Evangelicæ unitas; seu singularia vitæ D. N. J. C., eo ordine, quo gesta sunt, recensita & ex ipsis quatuor Evangelistarum verbis contexta.* Lovanii, 1572., 4to. = Item Duaci, 1603., 4to. Adi præfationem Bern. Lamy in Concordiam Evang. à se editam, Parisiis, 1699., 4to. p. 3.

(D) Carolus Molinæus Parisinus, primùm Catholicus, dein Calvinista, postea Lutheranus, iterum Catholicus; obiit 1566. Edidit, *Collationem & unionem quatuor Evan.*

Verùm nec eorum mihi sententia unquam probari potuit, quod eâ ratione non continuam & coherentem Salvatoris historiam habeas, qui harmoniarum Evangelicarum scopus esse debet, sed talem, ut & eadem res frequenter tibi sit repetenda, & novo labore opus, ut perspicias quid in eâdem historiâ narrandâ quisque Evangelista singulare habeat, quid cum aliis commune.

Quare ad optimam Concordias Evangelicas contexendi rationem quatuor mihi necessaria videntur.

I. Quæ à quatuor Evangelistis scripta sunt, suo quæque ordini reddantur, quantâvis transpositione ad id præstandum opus sit.

II. Cum eadem res à pluribus narratur, ita ex plurium verbis oratio contextatur, ut qui hanc historiam prout à multis refertur nosse voluerit, sæpius eam legere necesse non habeat.

III. Ita id fiat ut primo statim intuitu appareat quid ex quo Evangelista desumptum sit.

IV. Quæ ad connectendam historiam necessaria non sunt, ita ad marginem rejiciantur, ut nullius Evangelistæ verbum omittatur, nec ullum quod Evangelistæ non sit adjiciatur.

gelistarum D. N. J. C., eorum serie & ordine, absque ulla confusione, permixtione vel transpositione, servato, cum brevibus annotationibus in fine. Parisiis, 1565., 8vo. = Item Hanoviæ 1565., 4to. = Item Tomo V. operum, edit. Paris. 1681. In lucem prodit, Censure des erreurs de Charles du Moulin dans son Harmonie des quatre Evangelistes, per Annibal d'Auvergne, 1566., 8vo.

A R T I C U L U S VI.

De Concordia Evangelica JOANNIS RUBI,
cujus primus Auctor quoad ordinem re-
rum gestarum CORNELIUS JANSENIUS
Episcopus Gandavenfis.

N ULLA vero ex hætenus editis Evan-
geliorum Harmoniis ea omnia melius
præstat quam quæ à JOANNE RUBO *sive*
BUISSONIO anno 1575. *Duaci* typis man-
data est; (E) cujus tamen primus Auctor
ipse censendus non est: cum hæc Rubi
Concordia nihil aliud sit, quam CORNELII
JANSENII Episcopi Gandavenfis (F) Evan-
gelica Concordia anno 1549. in lucem pri-
mùm edita, sed à Joanne Rubo postmo-
dum commodiùs digesta.

In utrâque enim idem numerus capi-
tum num. 150.

In utrâque idem ordo rerum gestarum;
quem semel tantùm correxit Rubus, sed
malè, dùm ex uno Leproso duos facit.

Omnes ferè Rubi annotatiunculæ in

(E) Joannes Buissonium, alias Rubus, ex Villers
Athenfis, Professor Pædagogii Porcensis Lovanii, dein
S. T. D. ac primus Regens Collegii Regii in Universi-
tate Duacena. Illic obiit 1595. Prodiit ejus operâ,
Historia & Harmonia Evangelica, sive vita D. N. Jesu
Christi ex IV. Evangelistis in unum Historiæ corpus con-
gesta, adjicta suis locis ordinis & consensus ratione.
Duaci, 1571. & 1575., 12mo. = Item Coloniae, 1573.
& 1604., 12mo. It. Romæ 1575., 8vo. It. Leodii,
1593., 12mo. It. Parisiis, 1609., 12mo.

(F) Cornelius Jansenius, Hulstensis, anno 1562. S. T.
D. Lovanii, à Tridentina Synodo, cujus finem specta-
verat, reverfius, primus Gandensium Episcopus anno
1568. inauguratur, moritur 1576.; editâ *Concordiâ Evan-*
gelicâ, Lovanii, 1549. = Item Antverpiæ 1558., 12mo.

quibus ordinis rationem reddit, ex Jansenio Gandavenſi deſumptæ.

Verùm cùm Janſenius quindecim prioribus Alphabeti litteris uſus eſſet ad ſignificandum quid cuique Evangeliftæ proprium, quid cum aliis, & cum quibus, atque cum quot commune : ita ut quatuor primæ A. B. C. D. ſingulos Evangelistarum ſolos loquentes designarent : ſex quæ ſequuntur E. F. G. H. I. K. binos : quatuor aliæ L. M. N. O. ternos : & poſtrema P. omnes ſimul : Rubus ex tot litteris, quas omnes diſtinguere laborioſum & moleſtum, ſolas quatuor primas retinuit, toties rem & verba repetens quoties in diverſis Evangeliftis reperiuntur, ſed ſemel tantùm in contextu, reliquis in marginem rejeſtis. Ita ut longè faciliùs in Rubo quam in Janſenio diſtinguas quid ab unoquoque Evangelifta ſcriptum ſit ; & multò commodiùs unumquemque ſeorſim legas.

Cùm autem eam Evangeliftas inter ſe connectendi rationem in hâc Concordiâ ſecuti ſimus : in quo ea conſiſtat, paucis verbis accipe.

A R T I C U L U S VII.

*De utilitate & ordine hujus Concordiæ
quem ex Joanne Rubo depromptum
ſecuti ſumus.*

HAUD ferè quiſquam eſt, qui ſi oculos tantùm in hanc Concordiam conjecerit, viam ejus & rationem (neque enim abſtruſa & implicata eſt) non facilè pèr ſe ipſe deprehendat. Dicta enim Evan-

gelistarum ita inter se permixta sunt, ut qui rem quæ narratur latiùs vel uberiùs exprellerit, semper in textu adscribatur, appolitis in margine interiori iis quæ alii Evangelistæ, vel similibus vel iisdem verbis, & eodem planè sensu de re eadem edisserunt. Quin etsi verbum aliquod ponderis alicujus in alio Evangelistâ occurrat, quod absit ab eo qui in textu apponitur, ne quid ad plenam Evangelii intelligentiam desit, minoribus litteris, ut ex alio mutuatum intelligas, in textu inseritur. Ita fit ut quatuor Evangelistæ alter alteri subjuncti, & ut quisque historiæ tenorem plenius exequitur, in illo perpetuo textu vicissim quasi suas partes agentes velut unus scriptor esse videantur, & sese invicem mirum in modum illustrent. Quare non modo hîc sacræ historiæ seriem accuratissimè representatam habes; sed & nullo negotio cernas licet quid quisque Evangelistarum vel dixerit, vel omiserit: quid unus, quid duo, quid tres, quid quatuor simul asseruerint: qui, quibus, quomodo, & quâ in re, vel consentiant, vel in speciem discrepare videantur. Ità verò quatuor Evangelistarum voces aliæ aliis hic annexæ sunt, ne verbulo quidem ex quoquam eorum omisso, ut si unum tantum ex iis legere animus sit, id facilè queas, dummodo unam litteram majusculam quæ eum designat, oculis perlustrans textûs ipsius tenorem sic ubi deficiat, admonitus ubi reperiatur, investiges. Nihil igitur in hoc ordine reconditum, nihil perplexum, omnia clara, plana, facilia. Quem quidem ordinem ita laudo ut ejus laudem omnem in Joan-

riem Rubum, qui primus ejus auctor est, & à quo eum mutuati sumus, refusam velim. Cæterùm hæc inter legendum animadvertere memineris.

1. Quoties in historiæ corpore dictiunculam invenies his uncinis [] inclusam, scito eam esse Evangelistæ, sed in legendâ Concordiâ omittendam.

2. Quod si ordinis ratio obscurior fuerit, brevis annotatiuncula in ipsa capitis fronte illum explicat.

3. Quod si aliud quidpiam explicatione indiget, in contextu stellula, & appposito in margine numero, ad eam annotationem manu duceris, quæ post capitis finem difficultatem hanc breviter explicabit.

4. Nonnulla sunt quæ plusquam semel Christus fecit aut dixit. Nunquam istiusmodi quidquam refertur quin alia loca similia in margine indicentur.

A R T I C U L U S V I I I.

Quid in hac Concordia suprâ Jansenii Gandavensis & Joannis Rubi Concordias præstitum sit.

1. **C**UM Jansenius & Rubus ante Clementinam correctionem scripserint, Evangelistarum textus ubique ad illam correctionem emendatus est.

2. Apud illos auctores nulla versiculorum distinctio, hîc autem ubique apposta: quod non parvo constitit.

3. Rubi Concordiam etiam Duaci editam an. 1575. Typographorum incuriâ innumeris mendis scâtère deprehendimus;

ut triginta ampliùs locis integræ lineæ deessent. Hanc autem si non ab omnibus prorsùs mendis expurgatam, quod haud scio an ulli hætenùs libro contigerit, ita non nisi paucis iisque levibus erroris maculatum esse spondere ausim.

4. Numerum quidem capitum Jansenii & Rubi retinuimus; sed longiora in articulos sive numeros distinximus: quod non parùm lucis & commodi Concordiæ allaturum esse existimamus.

5. Concordiam ipsam multis in locis aliter digessimus: An verò meliùs, eruditi & Christiani Lectoris iudicium erit.

6. Rubi annotatiunculas, quæ utiles visæ sunt, quamvis paucissimas, retinuimus; quamplurimas adjecimus, ex variis plerumque auctoribus desumptas; quos tamen brevitatis studio sæpè non nominamus.

7. In his notis observamus Latinorum Exemplarium à Græcis diversitatem.

8. Septem Indices locupletissimos novâ arte confecimus, quorum utilitas satis se ipso usu commendabit.

9. Evangeliorum quæ per annum leguntur non solum Indicem dedimus; sed etiam in ipsa Concordia illorum initia cruce †, clausulas verò hoc flosculo ¶ designavimus.

A R T I C U L U S IX.

*De Annis Christi : Qui cum Annis Æræ
vulgaris non confundendi.*

I. **I**N PAGINARUM ora Christi annos ad-
scripsimus. (G) Sed ne fallaris, duo
hic observanda sunt. Primum est, in his
annis numerandis nos eorum opinionem
secutos, qui Christum baptizatum esse
existimant 8. Idus Jan. expletis annis 30.
ab aliquot diebus, cum ab Augusto men-
se anni præcedentis Tiberius Cæsar annum
imperii sui 15. auspicatus esset, qui est
annus Julianus 74. duobus Geminis Coss.
Quo posito Christus natus finiente an. 43.
Juliano : C. Cornel. Lentulo, & Valerio
Messala Coss.

Cæterum cave hunc numerum Anno-
rum eundem esse putes ac æram nostram
vulgarem, secundum quam annos à Chris-
to nato numeramus 1779. Quicquid enim
de vero anno Christi natalitio statuas,
certum est æræ nostræ hodiernæ caput,
seu primum annum (qui à primâ Janua-
rii, octo nimirum post Christum natum
diebus, initium ducit) non alium esse,
quàm Julianum 46. ut secundum illam
numerandi rationem, cujus auctor Dio-
nysius Exiguus Abbas, Justiniani tempo-
re, Christus natus sit anno Juliano 45.
duobus annis ferius, quàm Scaliger, Ba-
ronius, alique vulgò existimant. Sed Ba-
ronius in eo lapsus est, quòd cum vul-
garem Epocham duobus annis antever-

(G) Hæc annorum in margine annotatio, quod mo-
dicæ utilitatis nobis videretur, in hac editione, ut in
præcedentibus aliis, prætermissa fuit.

tat, eam tamen se sequi falsò putet, cùm annotare debuerit, quo anno secundùm eam quam ipsè veram arbitratur de Christo nato sententiam, & quo secundùm Dionysianam æram quidque contigerit. Verbi gratiâ Christum passum esse anno ætatis 34. currente, Dionysiano vero 32. Is verò Baronii Metachronismus tria fere illiùs Annalium priora sæcula occupavit, donec duobus Consulum paribus omiſſis cum vulgari Epochâ in gratiam rediit. Anni igitur in hâc Concordiâ adscripti non æræ nostræ sunt, sed ætatis Christi secundùm Baronii opinionem, à quibus duo anni abscindendi sunt, ut annum habeas æræ nostræ hodiernæ.

A R T I C U L U S X.

De vero Christi natalitio.

ALTERUM observatione dignum est, hanc Baronii sententiam non usque adeò certam esse, cùm mortem Herodis, quo vivente natum esse Christum constat, usque ad hoc tempus procrastinare difficile sit. Si enim Josepho & Dioni fidem habeamus, mortuus videtur Herodes anno Juliano 42. cùm ipso ægrotante luna defecisset Martii 13. quem paulò post, & ante Pascha illiùs anni mortuum fuisse Kepplerus existimat: Ufferius verò nonnisi 25. Novem. qui dies à Judæis festivus celebratur, quòd in eo Herodes, qui sapientes odio persecutus est, mortem obierit.

Verùm cùm instituti nostri non sit latius ista pertractare: sufficit hîc varias de anno Chr. natalitio sententias breviter indicasse.

LATERCULUM I.

Variarum sententiarum de anno Christi natalitio.

<i>Anni Juliani.</i>	<i>Natalis Christi. Mors Herodis.</i>	<i>Augusti. à cede A. ma- Cesar. gistratu</i>
40. Coss. P. Lælius Balbus. C. Antistius vetus.	Nascitur Christus 25. De- cem. secundum Kepplerum.	39. 38
41. Ost. Aug. 12. L. Cornelius Sulla. 2.	Nascitur Christus secun- dum Dekerium, & Uffe- rium.	40. 39
42. Caluissius Sabinus. 2. E. Passienus Rufus, sive rufinus	<i>Moritur Herodes teste kep- plero paulo ante Pascha. Usserio verò 25. Nov.</i> Nascitur Christus secun- dum Sulpitium Severum.	41. 40
43. C. Corn. Lentulus. M. Valer. Messala, sive Messalinus	<i>Moritur Herodes secun- dum Dekerium.</i> Nascitur Christus secun- dum Scaligerum, Baron. &c.	42. 41
44. C Ost. Aug. 13. Plautius Sylvanus.	1. Annus à Nato Christo secundum Baronium. Nascitur Christus secun- dum Onuphrium & Chro- nicon Eusebii.	43. 42
45. Corn. Lentulus. L. Calphurn. Piso.	<i>Moritur Herodes secun- dum Scaligerum.</i> Nascitur Christus secun- dum Æram vulgarem.	44. 43
46. C. Cæsar. absens. L. Æmilius Paulus.	1. Annus æræ vulgaris, Quam antevertit Kepplerus Quinquennio: Dekerius Quadriennio: Sulpitius Triennio: Baronius Biennio: Onuphrius Anno uno.	45. 44

ARTICULUS XI.

De tempore prædicationis Christi.

QUATUOR Paschata prædicationi Christi tribuimus, longè communiorem sententiam secuti. Etsi non sumus nescii rem istam in magnà etiam sententiarum varietate positam esse.

Sunt enim qui duo tantùm Paschata adscribant, ut nonnulli veterum, qui Christum unico tantùm anno prædicasse existimaverunt.

Sunt qui tria, ut Epiphanius, eumque recentiores aliquot secuti.

Sunt qui quatuor, ut nos in hâc Concordiâ, & vulgò ferè omnes.

Sunt qui quinque, ut Scaliger & ejus affectuæ.

Verùm primam opinionem explodit Joannes, qui tria Paschata distinctè nominat.

Postrema nullo satis idoneo nititur fundamento, & multum temporis ἀνισόπριον, & nullis rebus gestis illustre relinquere cogitur.

Quod verò ad secundam & tertiam attinet, duo præsertim litem faciunt: Primum, an dies festus de quo Joannes V. 1. sit Pascha. Deindè an inter primum Pascha, de quo Joannes II. 12. & confricationem spicarum, de quâ Matth. XII. 1. Marc. II. 23. & Luc. VI. 1. annus intercesserit. Utrumque affirmant qui quatuor Paschata tuentur; negant, qui tria: & hoc potissimum argumento suam opinionem probabilem faciunt, quòd ex veteri traditione Christus 23. Martii passus sit: dies autem 23. Martii non cadit in sextam feriam nisi in anno Juliano 76. æræ nostræ 31. At Christus Baptizatus est anno 15. Tiberii, Juliano 74. Ergo duobus tantum annis & tribus mensibus prædica-
vit.

Ut ut sit, non ægrè hâc Concordiâ paucis tantùm capitibus aliter dispositis ad eorum opinionem accommodari posset, qui tribus tantùm Paschatis tempus prædicationis Christi definiunt.

Interim in hoc altero Laterculo varias habes de baptismo & morte Christi sententias.

L A T E R C U L U M II.

De anno Baptismi & Mortis Christi.

<i>Anni Juliani.</i>	<i>Baptismus & mors Christi.</i>	<i>Tiberii</i>	<i>Æræ vulg.</i>
73. Coff. Appius Jun. Sila. P. Silus Nerva.	Incipit Joannes baptizare. Solus Dekerius die 6. Jan. hujus anni Christum Baptizatum putat.	15.	28.
74. C. Rubellius Gem. C. Fufius Gem.	Baptizatur Christus 6. Jan. Annorum circiter 30. Hoc est cum impleset annos 28. Secundum æram vulg. 29. Eusebio in Chronico: 30. Baronio: 31. Sulpitio Severo: 32. Dekerio: 33. Kepplero.	16.	29.
75. M. Vinicius Quart. C. Cassius Longinus.	2. Pascha post baptismum. MORS secundum aliquos veteres, qui anno unico Christum prædicasse existimaverunt.	17.	30.
76. Claud. Tiber. Nero. Ælius Sejanus.	3. Pascha. MORS Dekerio, Kepplero, Petavio. Sed Dekerio ob anticipatum baptismum, prædicationis an. 3. $\frac{1}{4}$ Aliis nonnisi 2. $\frac{1}{4}$	18.	31.
77. C. Dom. Ahenob. A. Vitellius.	4. Pascha. MORS Baronio. Prædicationis an. 3. $\frac{1}{4}$	19.	32.
78. Serr. Sulpit. Galba. L. Cornelius Sylla.	5. Pascha. MORS Scaligero. Prædicationis an. 4. $\frac{1}{4}$	20.	33.

A R T I C U L U S XII.

*Cohortatio ad Christianum Lectorem, ut
Evangelicam historiam eo quo par est
spiritu, ac proposito perlegat.*

HÆC DE rebus quæ ad scientiam potius & eruditionem pertinent, parcius fortasse nonnullorum judicio, meo quidem vel fusiùs prosecuti sumus. Quamvis enim non planè omittenda sint ea quæ hîc leviter tantum ac strictim attigimus, tamen si cum iis quæ longè graviora sunt ea conferas, jam quasi pro nihilo habenda videantur. Non enim id maximè agitur ut noveris accuratiùs, quo potissimum anno Christus natus sit, quot Paschata inter prædicandum exegerit, & cætera hujus generis, quæ quidem in conjecturis ut plurimum posita, multùm torquent eruditos homines, contentionis non rarò amantiores quàm veritatis. Verùm id agitur potissimum: id non modo utile, sed & necessarium est, ut Evangelicæ historiæ majestatem, eo quod decet studio amplectare, eà quâ decet veneratione colas atque observes. Cogita, dum hæc legere aggredieris, sancta non modo sanctis impertienda, sed & sanctè esse habenda. Ad historiam, ad vitam, ad voces Christi percipiendas, Christi spiritu accedere satage. *Dux ipse est venientibus ad se*, ait eximius Ecclesiæ Doctor: *Ad ipsum non itur nisi per ipsum.* Nec verò si me audis, ut obscurioribus locis lucem aliquam adhibeas, ascisces tibi immensos illos commentarios, qui pietatis & divi-

nae Traditionis malè securi, & in unam scientiam intenti jejunis ut plurimum & sterilibus quaestionibus atque expositionibus paginas implent, quibus divini eloquii sapor non modò non degustatur suavius, sed planè obtunditur. Et verò nemini dubium est, quin aureis illis & florantibus Ecclesiae saeculis sanctorum Patrum pars longè maxima, & divini illi penè innumerabiles beatarum solitudinum incolae, Scripturam sacram noctes diesque pervolvendo soli solam per sese accuratissimè didicerint, atque animo penitus imbiberint. Quòd si eruditiores praefertim praesidium aliquod ad eam intelligendam uberius appetunt, adjungant sibi aliquem è sanctis Patribus, qui sanctos Libros eodem spiritu interpretetur, quo ipsi conscripti sunt: aut interpretem graviores paternae traditionis, & antiquae pietatis amulum & sectatorem. Cùm enim Ecclesia catholica Scripturae sacrae vera sit interpres, (quod quidem haeretici soli negaverint) ii demùm ad Scripturam exponendam videntur adhibendi, vel quos ipsa Patribus suis ac defensoribus annumerat, vel qui eorum sensibus ac vestigiis studiosissimè adhærescunt. Verùm quod hujus rei caput est, etiam atque etiam cogitare oportet, sic omninò habendum, Evangelicam historiam ita assidue terendam esse, ut tamen intelligas, non tam ipsam diligentius evolvendo penetrari, quàm piè orando, rectè vivendo, atque, ut uno verbo Evangelii divinissimus interpres, *humiliter petendo ac faciendo*. Scripturae sanctae clavis aurea, vita sancta est. Haec clausa aperit, haec

obscura illustrat; hæc ad sanctissima quæque myſteria referenda aditum munit. *Mores perducunt ad intelligentiam*, inquit Auguſtinus. Atque ut ejuſdem præclariffimi Doctõris notâ forſitan ſatis mentibus, & ignotâ nimium cordibus voce hunc tandem ſermonem claudam, cum Scripturæ omnis ex ejus mente ſumma & finis amor ſit, ejuſdem etiam & illuſtrator & interpres, idem eſt amor. Ne longè ergo vel commentariorum molem, vel aliena hujusmodi ſubſidia accerſamus, *amore petitur, amore quæritur, amore pulſatur, amore revelatur, amore denique in eo quod revelatum fuerit, permanetur.*

MONITUM LECTORI.

NE QUID te moretur, Lector, præter illa quæ jam in Præfat. præsertim art. 7. & 8. dicta sunt, quædam hîc necessaria subjecimus.

1. Majusculæ litteræ *M. M. L. J.* quatuor Evangelistas ubique significant; scilicet *M.* Matthæum, *M.* Marcum, *L.* Lucam, *J.* Joannem. Et hoc quàm maximè tenendum est, tanquam ostium & clavis cæterorum omnium.

2. Ubi primùm quivis Evangelista loquitur, adjunctum habet majusculum numerum, quem romanum vocant, qui proprium ipsius Evangelistæ caput denotat: alter numerus, qui minor, & arabicus dicitur, versiculorum index est.

3. Sæpè in contextu ad finem verborum alicujus Evangelistæ, duo, vel tria verba reperire est litteris italicis expressa, & parenthesi inclusa, cum numeris arabicis: verba hæc ejusdem, qui antea, Evangelistæ sunt, præcedentibus immediate connexa, numeri autem caput & articulum Concordiæ indicant, ubi series eorum verborum habeatur, ut sic unius & ejusdem Evangelistæ lectio, si libuerit, sine hiatu percurri possit.

4. Ad cujusvis capitis initium vel titulum in margine extant litteræ majusculæ, id est nomina Evangelistarum toto isto capite loquentium, cum numero proprium cujusque caput denotante.

xxvi MONITUM LECTORI.

5. Numeri autem in præcedenti editione Lovaniensi Anni 1675. ad dextram sinistramque partem superioris marginis paginarum appositi, tanquam inutiles hæc omittuntur: cum duabus ut plurimum paginis unumquodque caput absolvatur, ad cuius initium liquet quinam Evangelistæ loquantur per totum, & indicibus ad calcem hujus editionis primo & septimo additi sint paginarum numeri qui in præcedenti Lovaniensi desiderantur.

6. Reliqui omnes marginum numeri, Scripturæ sacræ loca more solito indicant, ita tamen ut quoties ipsi Evangelistæ citantur, nempe per litteras M. M. L. J. prior numerus caput Concordiæ, posterior capitis articulum insinuet. Nonnunquam tamen etiam hæc littera v. versiculus exprimitur.

7. Cum reperitur *sup.* id est *suprà*, & *inf.* id est *infra*, sine ulla è quatuor litteris M. M. L. J. signum est locum citatum ejusdem esse Evangelistæ cuius ibi legitur contextus.

8. Quoties plura sunt ejusdem generis v. g. plura Paschata, plures mortis Christi prædictiones, &c. uno sive in titulis, sive in contextu collocato, loca cæterorum in margine è regione indicavimus.

9. In margine notæ §§. &c. quibus semper in contextu litteræ alphabeticæ a. b. c. &c. respondent, haberi innuunt non in fine capitis, uti in prioribus editionibus, sed, quod commodius nobis visum fuit, infra Textum ipsum, Annotationem litterâ ipsâ alphabeticâ indicatam. Stellula verò * è regione stellulæ, plerumque Græ-

MONITUM LECTORI. XXVII

cam lectionem, aliquando quid aliud notatu dignum adjunctum habet.

10. Crux † tam in margine quàm in contextu, initium Evangelii occurrentis, sive in Ecclesia legi soliti; flosculus ¶ verò ejusdem finem significat. Quòd si duo vel initia vel fines ejusmodi Evangeliorum invicem commisceantur, ut ter aut quater in hoc opere accidit, tunc in parte crucis superiori adhibetur unum vel duo puncta, hoc modo † pergendumque donec flosculus reperiatur uno pariter vel duobus punctis ornatus, hoc modo ¶.

*Horum omnium exempla cernere
licet initio capitis 127. pag. 335.
& cap. 144. pag. 398.*

DE AUTHORITATE, NUMERO, SCRIPTIS, ET CONCORDIA EVANGELISTARUM.

Excerpta ex quatuor Augustini libris de eorundem Evangelistarum Consensu. Quibus adjunctus est locus unus Hieronymi, & alter Chrysostomi.

Christiano & Erudito Lectori.

EVANGELICÆ Historiæ seriem contexturi, S. Augustini qui quatuor eodem de argumento libros scripsit, mentem & sensum tacitum prætermittere fas non duximus. Verum enim Theologum, hoc est, verum Dei & divinæ Traditionis discipulum minimè decet, in re quâque quid sancti Patres, nedum quid sanctorum Patrum maximus ac sublimissimus senserit, vel ignorare, vel omittere. Itaque in hæc historiâ digerendâ, atque Evangelistis, in locis obscurioribus inter se conciliandis, non solum ejus operâ feliciter usi sumus; sed etiam ipsius sententias, atque interdum verba ipsa in annotationibus apposuimus. Verum cum ille vel de Evangelio, vel de Evangelistis multa generatim, ac præcipuè quatuor illorum librorum initio ac fine, nonnulla etiam passim, complexus esset, nihil consultius est visum, quàm ut hæc eadem hinc atque inde collecta, hæc quasi in unum corpus redacta repræsentaremus, quæ pius Lector nullo negotio, uno obtutu oblata perspiciat. Ideò quamvis multa hæc interdum non interrupta Augustini capita retu-

lerimus, hæc tamen, ut verè sunt, Excerpta nominamus. Locum etiam unum egregium Chrysostomi, ex prima ejus in Matthæum homilia; & alterum Hieronymi, ex ipsius in eundem Matthæum præfatione addidimus: quòd hæc cum Augustino optimè cohæreant, & nonnulla sancti illi Doctores plenius persecuti sint, quæ Augustinus breviter & quasi stricte attigerat. Habes igitur hic, præter duorum illorum Patrum locos, veluti summam quamdam & compendium quatuor illorum Augustini de Evangelistarum consensu librorum: munus, si capita numeres, exiguum; si censa ponderes, magni habendum. Vale Christiane Lector, & Augustini mentem, Augustini, hoc est, pio & humili spiritu, cape.

ARTICULUS I.

Authoritas Evangeliorum. Cur duo ex Evangelistis Discipuli tantum, non Apostoli.

AUGUSTINUS de cons. Evangelistarum,
Lib. I. Cap. I. (H)

INTER omnes divinas auctoritates quæ sanctis litteris continentur, Evangelium meritò excellit. Quod enim lex & prophetæ futurum esse prænuntiaverunt; hoc redditum atque completum in Evangelio demonstratur. Cujus primi prædicatores Apostoli fuerunt, qui Dominum ipsum & Salvatorem nostrum Jesum Christum etiam præsentem in carne viderunt. Qui non solum ea quæ ex ore ejus audita, vel ab illo sub oculis suis operata, dicta & facta meminerant: verum etiam quæ, priusquam illi per discipulatum adhæserant, in ejus nativitate, vel infantia, vel pueritia, divinitus gesta & digna memoriâ, sive ab ipso, sive à parentibus ejus, sive à quibuscumque aliis certissimis indiciis & fidelissimis testimoniis requirere & cognoscere potuerunt, imposito sibi

evangelizandi munere, generi humano annuntiare curarunt. Quorum quidam, hoc est Matthæus & Joannes, etiam scripta de illo quæ scribenda visa sunt, libris singulis ediderunt.

At ne putaretur, quod attinet ad percipiendum & prædicandum Evangelium, interesse aliquid utrum illi annuntient, qui eundem Dominum hic in carne apparentem discipulatu famulante secuti sunt, an ii qui ex illis fideliter comperta crediderunt; divinâ providentiâ procuratum est per Spiritum sanctum, ut quibuldam etiam ex illis qui primos Apostolos sequebantur, non solum annuntiandi, verum etiam scribendi Evangelium tribueretur autoritas: Illi sunt Marcus & Lucas. Cæteri autem homines qui de Domini vel de Apostolorum actibus aliqua scribere conati vel ausi sunt, non tales vel suis temporibus extiterunt, ut eis fidem haberet Ecclesia, atque in auctoritatem canonicam sanctorum librorum, eorum scripta reciperet. Nec solum quia illi non tales erant quibus narrantibus credi oporteret, sed etiam quia scriptis suis quædam fallaciter indiderunt, quæ catholica atque apostolica regula fidei & sana doctrina condemnat.

ARTICULUS II.

Ordo, dignitas, stylus Evangelistarum. Alius alia præcipue persecutus est. AUGUSTINUS.
ubi supra, C. 2. (1)

ISTI igitur quatuor Evangelistæ universo terrarum orbe notissimi, & ob hoc fortasse quatuor, quoniam quatuor sunt partes orbis terræ, per cuius universitatem Christi Ecclesiam dilatari, ipso sui numeri sacramento quodammodo declararunt, hoc ordine scripsisse perhibentur. Primum Matthæus, deinde Marcus, tertio Lucas, ultimo Joannes. Unde alius eis fuit ordo cognoscendi atque prædicandi, alius autem scribendi. Ad cog-

ascendum quippe atque prædicandum primi utique fuerunt, qui secuti Dominum, in carne præsentem dicentem audierunt, facientemque viderunt, atque ex ejus ore ad evangelizandum missi sunt. Sed in conscribendo Evangelio, quod divinitus ordinatum esse credendum est, ex numero eorum quos ante passionem Dominus elegit, primum atque ultimum locum duo tenuerunt: primum Matthæus, ultimum Joannes, ut reliqui duo, qui ex illo numero non erant, sed tamen Christum in illis loquentem secuti erant, tanquam filii amplectendi, ac per hoc in loco medio constituti, utroque ab eis latere munirentur.

Horum sanè quatuor solus Matthæus Hebræo scripsisse perhibetur eloquio, cæteri Græco. Et quamvis singuli suum quemdam narrandi ordinem tenuisse videantur; non tamen unusquisque eorum velut alterius præcedentis ignarus voluisse scribere reperitur, vel ignorata prætermisisse quæ scripsisse alius invenitur: sed sicut unicuique inspiratum est, non superfluum coöperationem sui laboris adjunxit. Nam Matthæus suscepisse intelligitur incarnationem Domini secundum stirpem regiam, & pleraque secundum hominum præsentem vitam & facta & dicta ejus. Marcus cum subsequutus tanquam pedisequus & brevior ejus videtur. Cum solo quippe Joanne nihil dixit, solus ipse perpauca, cum solo Luca pauciora, cum Matthæo verò plurima, & multa penè totidem atque ipsis verbis, sive cum solo, sive cum cæteris consonante. Lucas autem circa sacerdotalem Domini stirpem atque personam, magis occupatus appareret. (a) Nam & ad ipsum David non regium stemma secutus ascendit, sed per eos qui reges non fuerunt, exiit ad Nathan filium David, qui nec ipse rex fuit. Non sicut Matthæus, (b) qui per Salomonem regem descendens, cæteros etiam reges ex ordine prosecutus est, servans in eis, de quo postea loquemur, mysticum numerum.

(a) Lucæ
III. 31.

(b) Matthæi
I. 6.

ARTICULUS III.

Christus simul rex & sacerdos. Lucas sacerdotium ejus maxime designavit. AUGUSTINUS
 Lib. citato C. 3. (κ)

- D**OMINUS enim Jesus Christus unus verus rex & unus verus sacerdos, illud ad regendos nos, illud ad expiandos, has duas personas apud antiquos patres singillatim commendatas, suam figuram egisse declaravit: sive titulo illo qui cruci ejus superfixus erat, (a) *Rex Judæorum*, unde arcano instinctu Pilatus respondit, *Quod scripsi, scripsi*; prædictum quippe erat in psalmis, (b) *Ne corrumpas tituli inscriptionem*: sive quod ad personam sacerdotis attinet in eo quod nos offerre atque accipere docuit: unde prophetiam de se præmisit dicentem, (c) *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*: Multisque aliis documentis divinarum scripturarum, rex & sacerdos Christus apparet. Hinc ipse David, (d) *cujus non frustra crebrius filius dictus est quam filius Abraham*, quem communiter tenuerunt Matthæus & Lucas, ille à quo per Salomonem descenderet, iste ad quem per Nathan ascenderet, quamquam apertè rex fuit, figuravit tamen & sacerdotis personam, (e) *quando panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare nisi solis sacerdotibus*.

- Iluc accedit quod solus etiam Lucas Mariam commemorat manifestè (f) *cognatam fuisse Elizabeth, quæ uxor erat Zachariæ sacerdotis*; de quo idem scripsit, quod eam (g) *de filiabus Aaron*, hoc est, de tribu sacerdotum habebat uxorem. Cum ergo Matthæus circa regis, Lucas circa sacerdotis personam gereret intentionem, utique humanitatem Christi maxime commendarent. Secundum hominem quippe Christus & rex & sacerdos effectus est, (h) *cui dedit Deus se-*

dem David patris sui, ut regni ejus non esset finis, & esset ad interpellandum pro nobis (i) (i) 1. Tim. mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. II. 5.

ARTICULUS IV.

Tres primi Evangelistæ humanitatem Christi; Joannes divinitatem præcipuè demonstravit.

AUGUSTINUS Lib. cit. C. 4. (L)

TRÉS tamen isti Evangelistæ in his rebus maximè diversati sunt, quas Christus per humanam carnem temporaliter gessit: porro autem Joannes ipsam maximè divinitatem Domini, quâ Patri est æqualis, intendit; eamque præcipuè suo Evangelio, quantum inter homines sufficere credidit, commendare curavit. Itaque longè à tribus illis superiùs fertur, ita ut hos videas quodammodò in terra cum Christo homine conversari, illum autem transcendisse nebulam, quâ tegitur omnis terra, & pervenisse ad liquidum cœlum, undè acie mentis acutissimâ atque firmissimâ videret (a) in principio Verbum Deum, (a) Joann. apud Deum per quod facta sunt omnia; & ipsum I. 1. agnosceret (b) carnem factum, ut habitaret in nobis; & quod acceperit carnem, non quod fuerit mutatus in carnem. (b) Ibid. v. 14.

Nisi enim carnis assumptio, servatâ incommutabili divinitate, facta esset, non diceretur, (c) (c) Joann. Ego & Pater unum sumus. Neque enim Pater x. v. 30. & caro unum sunt. Et hoc de se ipso Domini testimonium solus idem Joannes commemoravit, (d) (d) Joann. Et, qui me videt, videt & Patrem: Et, (e) (e) Ibid. Ego in Patre, & Pater in me est: Et, (f) (f) Joann. ut sint unum, sicut & nos unum sumus: Et, (g) (g) Joann. Quæcumque Pater facit, hæc eadem & filius facit similiter: & si qua alia sunt, quæ Christi divinitatem in qua æqualis est Patri, rectè intelligentibus intiment, penè solus Joannes in Evan- v. 19.

gelio suo posuit; tanquam de pectore ipsius Domini, (h) super quod discumbere in ejus convivio solitus erat, secretum divinitatis ejus uberius & quodammodo familiarius biberit.

ARTICULUS V.

In tribus prioribus Evangelistis activa, in Joanne contemplativa vita exprimitur. AUGUSTINUS Lib. cit. C. 5. (M)

PROINDE cum duæ virtutes propositæ sint animæ humanæ, una activa, altera contemplativa: illa quâ itur, ista quâ pervenitur: illa quâ laboratur ut cor mundetur ad videndum Deum, ista quâ vacatur, & videtur Deus. Illa est in præceptis exercendæ vitæ hujus temporalis, ista in doctrina vitæ illius sempiternæ. Ac per hoc illa operatur, ista requiescit: quia illa est in purgatione peccatorum, ista in lumine purgatorum. Ac per hoc in hac vita mortali illa est in opere bonæ conversationis, ista verò magis in fide, & apud perpaucos (a) per speculum in ænigmate, & ex parte in aliqua visione incommutabilis veritatis.

(a) 1. Cor. XIII. 12. *mate, & ex parte in aliqua visione incommutabilis veritatis.*

(b) Gen. XXXIX. 23. & 28. *Illæ duæ virtutes (b) in duabus uxoribus Jacob figuratæ intelliguntur. De quibus adversus Faustum Manichæum (c) pro modulo meo, quantum illi operi sufficere videbatur, disserui. Lia quippe interpretatur laborans, Rachel autem visus principium. Ex quo intelligi datur, si diligenter advertas, tres Evangelistas temporalia facta Domini & dicta, quæ ad informandos mores vitæ præsentis maximè valerent, copiosius prosecutos, circa illam activam virtutem fuisse versatos. Joannem verò facta Domini multò pauciora narrantem, dicta verò ejus, ea præsertim quæ Trinitatis unitatem & vitæ æternæ felicitatem insinuant, diligentius & uberius conscribentem, in virtute contemplativa commendanda suam intentionem prædicationemque tenuisse.*

ARTICULUS VI.

Proponitur & solvitur objectio Ethnicorum, Discipulos tantum Christi, non Christum ipsum de seipso scripsisse. AUGUSTINUS
eod. Libro C. 7. (N)

SED ILLUD prius discutiendum est quod solet nonnullos movere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut aliis de illo scribingentibus necesse sit credere. Hoc enim dicunt illi vel maxime Paganini, qui Dominum Jesum Christum culpae aut blasphemare non audent: eique attribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam homini: Discipulos verò ejus dicunt magistro suo amplius tribuisse quàm erat, ut eum (a) *filium Dei dicerent*, & (b) *Verbum Dei per quod facta sunt omnia*, & (c) *ipsum ac Deum Patrem unum esse*: ac si qua similia sunt in Apostolicis litteris, quibus eum cum Patre unum Deum colendum esse didicimus. Honorandum enim tamquam sapientissimum virum putant; colendum autem tanquam Deum negant. Cum ergo quærent quare ipse non scripserit, videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alii de illo pro suo arbitrio prædicassent.

A quibus quæro, cur de quibusdam nobilissimis philosophis suis hoc crediderunt, quod de illis eorum discipuli scriptum memoriæ reliquerunt, cum de se ipsi nihil scripsissent? Nam Pythagoras, (d) quo in illa contemplativa virtute nihil tunc habuit Græcia clarius, non tantum de se, sed nec de ulla re aliquid scripsisse perhibetur. Socrates autem, quem rursus in activa quâ mores informantur, omnibus prætulerunt, ita ut testimonio quoque dei sui Apollinis omnium sapientissimum pronuntiatum esse non taceant, Aësope fabulas pauculis versibus persecutus est; verba & numeros suos adhibens rebus alterius: usque adeo nihil scribere voluit, ut hoc se coactum imperio

sui dæmonis fecisse dixerit, sicut nobilissimus discipulorum ejus Plato commemorat. In quo tamen opere maluit alienas quàm suas exornare sententias.

Quid igitur causæ est, cur de istis hoc credant, quod de illis discipuli eorum litteris commendarent; & de Christo nolunt credere quod ejus de illo discipuli conscripserunt? Præsertim cùm ab eo cæteros homines sapientiâ superatos esse fateantur, quamvis eum fateri Deum nolint. An verò illi quos isto multò inferiores fuisse non dubitant, veraces de se discipulos facere potuerunt, & iste non potuit? Quod si absurdissimè dicitur, credant de illo quem sapientem fatentur, non quod ipsi volunt, sed quod apud eos legunt, qui eam quæ scripserunt, ab illo sapiente didicerunt.

ARTICULUS VII

Christum ipsum de seipso scripssisse, quoniam ad scribendum Evangelium Evangelistas quasi manus suas adhibuit. AUGUSTINUS
cit. Libro, C. 35. (o)

HOC MAGNUM & inenarrabile sacramentum, hoc regnum & sacerdotium antiquis per prophetiam revelabatur, posteris eorum per Evangelium prædicatur. Oportebat enim ut aliquando in omnibus gentibus redderetur, quod diu per unam gentem promittebatur. Proinde qui prophetas ante descensionem suam præmisit, ipse & Apostolos post ascensionem suam misit.

Omnibus autem discipulis suis per hominem quem assumpsit, tanquam membris sui corporis caput est. Itaque cùm illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quod ipse non scripserit: quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium,

& in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus discipulis Christi in Evangelio legerit, quàm si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit.

ARTICULUS VIII.

Deus ita mentem & recordationem Evangelistarum gubernavit, ut, per ea quæ in eis contraria videri possunt, multi excæcarentur, multi ad eliminandum primum intellectum exercerentur. AUGUSTINUS, Lib. III. C. 13. (P)

RECORDATIONES (Evangelistarum) ejus manu gubernatæ sunt, qui gubernat aquam, sicut scriptum est, qualiter illi placuerit. Fluitat enim humana memoria per varias cogitationes, nec in cujusquam potestate est quid & quando ei veniat in mentem. Cum ergo illi sancti & veraces viri quasi fortuita recordationum suarum propter narrationis ordinem occultæ Dei potestati, cui nihil fortuitum est, commisissent, non oportet quemquam hominum dicere longè abjectum ab oculis Dei & longè peregrinantem: hoc loco poni debuit, quod valdè ignorat cur eo loco Deus poni voluerit. (a) Quia & si obvelatum est Evangelium nostrum, ut ait Apostolus, in iis qui pereunt obvelatum est. Et cum dixisset, (b) Aliis quidem sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem; subjecit statim, Et ad hæc quis idoneus? id est, quis idoneus est intelligere quàm justè fiat. Quod idem Dominus dicit, (c) *Ego veni ut qui non vident, videant, & qui vident cæci fiant.* Ipsa est enim (d) *altitudo divitiarum scientiæ & sapientiæ Dei*, quàm sit (e) *ex eadem massa aliud vas in honorem, aliud in contumeliam.* Et dicitur carni & sanguini, (f) *O homo tu quis es, qui respondeas Deo?* (a) 2. Cor. IV. 3. (b) 2. Cor. II. 16. (c) Joan. IX. 39. (d) Rom. XI. 33. (e) Rom. IX. 21. (f) Ibid. v. 20.

(P) T. IV. p. 213. Col. 2. c.

- (g) *Rom. XI. 34.* Quis ergo & in hac re (g) *cognoscit intellectum Domini, aut quis consiliarius illi fuit*, ubi sic gubernavit corda reminiscantium Evangelistarum, & in Ecclesiae fastigio tanto auctoritatis culmine sublimavit, ut per hæc ipsa, quæ in eis contraria videri possunt, multi exacerarentur, dignè traditi in concupiscentias cordis sui & in reprobum sensum; & multi exercerentur ad eliminandum pium intellectum secundum occultam Omnipotentis iustitiam? Dicit enim Propheta (h) *Psal. xci. 6.* *Domino: (h) Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ: vir imprudens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.*

ARTICULUS IX.

Evangelistarum quisque quædam omittit, ut tanquam nihil prætermittentis series digesta videatur. AUGUSTINUS, Lib. II. C. 5. (Q)

NON IDEO contrarium videri potest, quod vel hic (Evangelista) dicit quæ ille prætermittit; vel ille commemorat quæ iste non dicit.... Ille proinde cognoscendum est quod deinceps ad cætera talia valeat, ne similiter moveant animumque conturbent, sic unumquemque Evangelistam contexere narrationem suam, ut tanquam nihil prætermittentis series digesta videatur. Tacitis enim quæ non vult dicere, sic ea quæ vult dicere, illis quæ dicebat adjungit, ut ipsa continuo sequi videantur. Sed cum alter ea dicit, quæ alter tacuit, diligenter ordo consideratus indicat locum ubi ea potuerit, à quo prætermittæ sunt, transilire, ut ea quæ dicere intenderat, ita superioribus copularet, tanquam ipsa nullis interpositis sequerentur....

Ibid. c. 39. Quis autem non videat superfluo quæri, (R) quo illa ordine Dominus dixerit, cum & hoc discere debeamus per Evangelistarum excellentissi-

(Q) T. IV. p. 173. c. d.

(R) T. IV. p. 188. c.

nam auctoritatem non esse mendacium, si quisquam non hoc ordine cujusquam sermonem digesserit, quo ille à quò processit; cùm ipsius ordinis nihil intersit ad rem, sive ita sive ita sit.

ARTICULUS X.

*Non dissentire Evangelistas, etiamsi eadem non
iisdem verbis efferant. Ex AUGUSTINO
loc. cit. C. 12. (s)*

QUOD (Evangelistarum) alius alium verborum ordinem tenet, non est utique contrarium. Neque illud contrarium est, si alius dicit quod alius prætermittit. Ut enim quisque meminerat, & ut cuique cordi erat, vel brevius vel prolixius, eandem tamen explicare sententiam, ita eos explicasse manifestum est. Et in hoc satis apparet, quod ad rem maximè pertinet, quoniam veritas Evangelii, verbo Dei, quod supra omnem creaturam æternum atque incommutabile permanet, per creaturam temporalibus signis, & linguis hominum dispensato, summum culmen auctoritatis obtinuit; non nos debere arbitrari mentiri quemquam, si pluribus rem, quam audierunt vel viderunt reminiscantibus, non eodem modo, atque eisdem verbis, eadem tamen res fuerit explicata: ut sive mutetur ordo verborum, sive alia pro aliis, quæ tamen idem valeant, verba proferantur: sive aliquid vel quod recordanti non occurrit, vel quod ex aliis quæ dicuntur possit intelligi, minùs dicatur: sive aliorum quæ magis dicere statuit narrandorum gratiâ, ut congruus tempori modus sufficiat, aliquid sibi non totum explicandum, sed ex parte tangendum quisque suscipiat: sive ad illuminandam declarandamque sententiam nihil quidem rerum, verborum tamen aliquid addat, cui auctoritas narrandi concessa est: sive rem benè tenens non assequatur, quamvis id conetur memoriter etiam verba quæ audivit ad integrum enuntiare.

Quisquis autem dicit Evangelistis certè per Spiritûs sancti potentiam id debuisse concedi, ut nec in genere verborum, nec in ordine, nec in numero discrepant, non intelligit quantò amplius Evangelistarum excellit authoritas, tanto magis per eos fuisse firmandam cæterorum hominum vera loquentium securitatem : ut pluribus eandem rem fortè narrantibus nullo modo quicquam eorum de mendacio rectè arguatur, si ab altero ita discrepaverit, ut possit etiam Evangelistarum exemplo præcedente defendi. Cùm enim fas non sit, Evangelistarum aliquem mentitum fuisse vel existimare, vel dicere : sic apparebit nec eum fuisse mentitum, cui recordanti tale aliquid acciderit, quale illis accidisse monstratur. Et quantò magis ad mores optimos pertinet cavere mendacium, tantò magis tam eminenti authoritate regi debeamus, ne putaremus esse mendacia, cùm sic inter se variare aliquorum narrationes inveniremus, ut inter Evangelistas variatæ sunt. Simul etiam, quod ad doctrinam fidelem maximè pertinet, intelligeremus, non tam verborum quàm rerum quærendam vel amplectendam esse veritatem quando eos, qui non eadem locutione utuntur cùm rebus sententiisque non discrepant, in eadem veritate constitisse approbamus.

ARTICULUS XI.

Undè factum sit, quòd Evangelistæ ordine & modo narrandi, salvâ tamen rerum concordia, inter se discrepent. Ex AUGUSTINO, de cons. Evang. L. II. C. 21. (T)

QUID autem interest quis quo loco ponat, sive quod ex ordine inserit, sive quod omis- sum recolit, sive quod postea factum antè præoccupat : dum tamen non adversentur eadem vel alia narranti, nec sibi, nec alteri ? Quia enim nulliùs in potestate est, quamvis optimè fideliter-

que res cognitæ quo quisque ordine recordetur, quid prius posteriusve homini veniat in mentem; non est ut volumus, sed ut datur: satis probabile est quod unusquisque Evangelistarum eo se ordine credidit debuisse narrare, quo voluisset Deus ea ipsa quæ narrabat ejus recordationi suggerere, in eis dumtaxat rebus, quarum ordo sive ille, sive ille sit, nihil minuit authoritati veritatisque Evangelicæ.

Cur autem Spiritus sanctus (a) *dividens propria unicuique prout vult*, & ideo mentes quoque Sanctorum propter libros in tanto authoritatis culmine collocandos, in recolendo quæ scriberent sine dubio gubernans & regens, alium sic, alium verò sic narrationem suam ordinare permiserit, quisquis piâ diligentia quæsierit, divinitus adjutus poterit invenire. Hoc tamen non est hujus operis munus; quod nunc suscepimus tantum ut demonstremus Evangelistas neque sibi, neque inter se pugnare, quolibet ordine vel eadem res, vel alias factorum dictorumque Christi unusquisque eorum potuerit volueritve narrare. Quapropter ubi ordo temporum non apparet, nihil nostra interesse debet, quem narrandi ordinem quilibet eorum tenuerit: ubi autem apparet, si quid moverit quod sibi aut alteri repugnare videatur, utique considerandum & enodandum est.

ARTICULUS XII.

Quomodo ex difficultatibus manifestè solutis ab ipso Evangelio, nobis similitum solutionum in locis obscurioribus excogitandarum aditus datur. Ex AUGUSTINO, L. c. C. 50. (v)

(a) *Matt.*
xv. 32.
Marc.
viii. 1.

HOC SANÈ non abs re fuerit admonere in hoc miraculo (a) de septem panibus quod duo Evangelistæ Matthæus Marcusque posuerunt, quia si aliquis eorum id dixisset, qui (b) de il-

(b) *Matt.*
xiv. 15.
Marc. vi.
35.
Luc. ix. 12.
Joan. vi.
8.

(v) T. IV. p. 192. Col. 2. a. b.

lis quinque panibus non dixisset, contrarius cæteris putaretur. Quis enim non existimaret unum idemque factum esse? non autem integrè & veraciter, sive ab illo, sive ab aliis, sive ab omnibus fuisse narratum: sed aut illum pro quinque panibus septem dum falleretur commemorasse, aut illos pro septem quinque, aut utrosque mentitos, vel oblivione deceptos. Hoc & de duodecim copinis, & de septem sportis opinaretur quasi contrarium. Hoc de quinque millibus, & quatuor millibus eorum qui pascerentur. Sed quia illi, qui miraculum de septem panibus narraverunt, nec illud de quinque panibus tacuerunt, neminem movet, & utrumque factum omnes intelligunt.

Hoc ideo diximus, ut sicubi simile invenitur factum à Domino, quod in aliquo alteri Evangelistæ ita repugnare videatur, ut omninò solvi non possit, nihil aliud intelligatur quàm utrumque factum esse, & aliud ab alio commemoratum. Quia si non etiam illud utrumque apud unum inveniremus, contraria singulos dixisse putaremus.

ARTICULUS XIII.

Idem altero exemplo probat. Ibid. C. 46. (x)

SANÈ prætermittere non oportet hoc loco intentum & ad cætera, quæ talia fortè occurrerint, facere lectorem: quia Lucas dixit (a) **Luc. 14.** *quinguagenos* iussos esse discumbere, Marcus vero (b) & *quinguagenos* & *centenos*. Quod hic ideo non movet, quia unus partem dicit, alter totum. Qui enim etiam de centenis retulit, hoc retulit quod ille prætermisit. Nihil itaque contrarium est. Verumptamen si alius de quinquagenis tantum commemoraret, alius tantum de centenis, valdè videretur esse contrarium; nec facile dignosceretur utrumque dictum esse, unum autem ab altero, alterum ab altero esse commemoratum: & tamen attentius consideratum inveniri debuisse

(x) T. IV. p. 191. col. 1. b.

quis non fateatur? Hoc ideò dixi, quia existunt sæpè aliqua ejusmodi, quæ parùm intendentibus & temerè judicantibus contraria videantur, & non sunt.

ARTICULUS XIV.

De Evangelii Joannis præ cæteris altitudine.

Ex AUGUSTINO de cons. Evangelist.

L. IV. C. 10. (Y)

COMMENDARE hîc volumus amatoribus verbi Dei, & studiosis sanctæ veritatis, quamvis ejusdem Christi, qui verus & verax est, annuntiator atque prædicator Joannes in Evangelio suo fuerit, cujus & cæteri tres qui scripserunt Evangelium, & cæteri Apostoli, qui non quidem ipsam narrationem scribendam susceperunt, in ea tamen prædicatione sui officii munus impleverunt: longè tamen hunc in Christi altiora subvectum, ab ipso initio libri sui rarò fuisse cum cæteris; id est, (a) primò circà Jordanem propter testimonium Joannis Baptistæ: (b) inde trans mare Tiberiæ, (c) quando turbas de quinque panibus pavit (d) & super aquas ambulavit: (e) tertio in Bethania, ubi unguento pretioso fidelis scemina devotione perfusus est: donec inde illis occurreret (f) ad passionis tempus, quod (g) cum eis erat necessariò narraturus: ubi tamen ipsam Dominicam cœnam, de qua nullus eorum tacuit, multò opulentiùs tanquam de cellario Domini pectoris, ubi discumbere solebat, exhibuit.

Ipsam deinde Pilatum verbis altioribus percutit, dicens (h) regnum suum non esse de hoc mundo, regemque se natum, & ad hoc venisse in hunc mundum ut testimonium perhibeat veritati. Mariam quoque post resurrectionem mysticâ altitudine visitans, (i) *Noli me, inquit, tangere: nondum enim ascendi ad Patrem.* Discipulis

(a) *Joan.*

I. 29.

(b) *Id. vi.*

I.

(c) *Ib. v.*

II.

(d) *Ib. v.*

19.

(e) *Id. xii.*

I.

(f) *Id.*

xiii. I.

(g) *Matt.*

xxvi. I.

Marc. xiv.

I.

Luc. xxii.

I.

(h) *Joan.*

xviii. 36.

(i) *Id. xx.*

17.

etiam insufflando dedit Spiritum sanctum, ne ipse Spiritus, qui Trinitati substantialis & coæternus est, tantummodò Patris esse, non etiam Filii spiritus putaretur.

- (k) *Id.* Postremò (k) suas oves Petro se amanti, eumque amorem ter consitenti commendans, dicit eundem Joannem sic se velle manere donec veniat: ubi etiam mihi videtur alto docuisse mysterio, istam ipsam Joannis Evangelicam dispensationem (quâ in lucem liquidissimam Verbi sublimiter fertur, ubi Trinitatis æqualitas & incommutabilitas videri potest, & quâ maximè proprietate distat à cæteris homo, cujus susceptione Verbum caro factum est) perspicuè cerni cognoscique non posse, nisi cùm ipse Dominus venerit: ideo sic manebit donec veniat, manebit autem nunc
- (l) *1. Cor.* in fide credentium, (l) *tunc autem facie ad*
xiii. 12. *faciem* contemplandum erit (m) *cùm appaue-*
 (m) *Col.* *rit vita nostra Christus, & nos cum ipso appa-*
III. 4. *rebimus in gloria.*

ARTICULUS XV.

De corde per contemplationem & humilitatem emundando præclara ex AUGUSTINO, quibus quartum & postremum de Evangelistarum consensu librum claudit. (z)

- QUISQUE autem arbitratur, homini vitam istam mortalem adhuc agenti posse contingere, ut amoto atque discusso omni nubilo phantasiarum corporalium atque carnalium serenissimâ incommutabilis veritatis luce potiatur, & mente penitus à consuetudine vitæ hujus alienatâ illi constanter & indeclinabiliter hæreat: nec quid quærat, nec quis quærat, intelligit. Credat ergo potius sublimi authoritati minimeque fallaci, (a) *quamdiu*
 (a) *2. Cor.* *sumus in corpore peregrinari nos à Domino, &*
III. 6. *ambulare per fidem, nondum per speciem: ac*

hic perseveranter retinens atque custodiens fidem, spem, & charitatem, intendat in speciem ex pig-
nore quod accepimus sancti Spiritûs, (b) qui nos (b) *Joan.*
docebit omnem veritatem, (c) cum Deus qui *xvi. 13.*
suscitavit Jesum Christum à mortuis, vivificabit (c) *Rom.*
& mortalia corpora nostra per inhabitantem Spi- *viii. 11.*
ritum ejus in nobis.

(d) Prius autem quàm vivificetur hoc quod (d) *2. Cor.*
mortuum est propter peccatum, procul dubio, (e) *iv. 11.*
corruptibile est & aggravat animam; & si quando (e) *Sap.*
adjuta excedit hanc nebulam quâ tegitur omnis *ix. 15.*
terra, id est carnalem caliginem quâ tegitur om-
nis vita terrena, tanquam rapidâ corruscatione
perstringitur; & in suam infirmitatem redit, vi-
vente desiderio quo rursus erigatur, nec sufficien-
te munditiâ quâ figatur: & quantò quisque hoc
magis potest, tantò major est; quantò autem mi-
nus, tantò minor.

Si autem nihil adhuc tale mens hominis exper-
ta est, in quâ tamen habitat Christus per fidem,
instare debet minuendis finiendisque cupiditati-
bus hujus sæculi, moralis virtutis actione tanquam
in comitatu trium illorum Evangelistarum cum
mediatore Christo ambulans: eumque, qui Filius
Dei semper est, propter nos filium hominis fac-
tum, ut sempiterna virtus ejus & divinitas nos-
træ infirmitati & mortalitati temperata de nos-
tro nobis in se atque ad se faceret viam, cum
magna spei lætitia fideliter teneat. Ne peccet, à
rege Christo regatur. Si fortè peccaverit, ab eo-
dem sacerdote Christo expietur; atque ita in ac-
tione bonæ conversationis & vitæ nutritus, pen-
nis geminæ dilectionis tanquam duabus alis vali-
dis evehitur à terris, ab eodem ipso Christo Ver-
bo illuminetur, Verbo quod (e) in principio (e) *Joan.*
erat, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat *i. 1.*
Verbum. Et si (f) per speculum & in ænigma- (f) *1. Cor.*
te, longè tamen sublimius ab omni similitudine *xiii. 12.*
corporali.

Quapropter quamvis in illis tribus activæ, in
Joannis autem Evangelio dona contemplativæ vir-
tutis eluceant eis, qui hæc dignoscere sunt ido-

- (g) *Ib. v.* nei; tamen & hoc Joannis, (g) quoniam ex
 20. parte est, sic manebit donec veniat quod perfec-
 (h) *Ibid.* tum est. (h) *Et alii quidem datur per Spiri-*
 XII. 8. *tum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secun-*
dum eundem Spiritum: alius diem Domino
 sapit, alius de pectore Domini liquidius aliquid
 (i) 2. *Cor.* bibit, alius (i) levatus usque ad tertium cœlum
 XII. 2. ineffabilia verba audit: omnes tamen quamdiu
 sunt in corpore peregrinantur à Domino, & om-
 nibus bonæ ipsei fidelibus in libro vitæ scriptis
 (k) *Joan.* servatur quod dictum est: (k) *Et ego diligam*
 XIV. 21. *eum, & ostendam meipsum illi.*

Verumtamen in hac peregrinatione quantum
 in rei hujus intelligentia vel scientia quisque pro-
 fecerit, tantò magis caveat diabolica vitia, su-
 perbiā & invidentiā. Meminerit hoc ipsum
 Evangelium Joannis quàm multò ampliùs erigit
 ad contemplationem veritatis, tam multò ampliùs
 præcipere de dulcedine charitatis. Et quia illud
 (l) *Eccli.* præceptum verissimum ac saluberrimum est, (l)
 III. 20. *Quantò magnus es, tantò humilia te in omni-*
bus: qui Evangelista Christum longè cæteris al-
 tiùs commendat, apud eum (Evangelistam scilicet
 Christus) discipulis pedes lavat.

ARTICULUS XVI.

Pseudo-Evangelistæ. Evangelistarum ordo, sty-
lus, figuræ. Ex HIERONYMO, Præfat. in
Comment. super Matt. ad Euseb.
Cremon. (AA)

- (a) *Luc. l.* **P**LURES fuisse qui Evangelia scripserunt, &
 I. Lucas Evangelista testatur, dicens: (a) *Quo-*
niam quidem multi conati sunt ordinare narra-
tionem rerum quæ in nobis completæ sunt, sicut
tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt ser-
monem, & ministraverunt ei: & perseverantia
usque ad præsens tempus monumenta declarant...

ut est illud juxta Ægyptios, & Thomam, & Matthiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apostolorum, & Basilidis atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerare longissimum est; cum tantum inpræsentiarum hæc necesse sit dicere, extitisse quosdam, qui sine spiritu & gratia Dei conati sunt magis ordinare narrationem, quam historiæ texere veritatem. Quibus jure potest illud propheticum coaptari: (b) *Væ qui prophetant de corde suo; qui ambulant post spiritum suum; qui dicunt, hæc dicit Dominus, & Dominus non misit eos.* De quibus & Salvator in Evangelio Joannis loquitur: (c) *Omnes qui ante me venerunt, fures & latrones fuerunt. Qui venerunt, non qui missi sunt. Ipse enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus præsumptio temeritatis; in missis obsequium servitutis est.*

(b) *Ezech.*
xiii. 2.
& seq.

(c) *Joan.*
x. 8.

(d) *Matth.*
xvi. 18.

(e) *In Cant. pas-*
sim.

(f) *Gen.*
ii. 10.

(g) *Exo.*
xxv. 16.

Ecclesia autem, (d) *quæ supra petram, Domini voce fundata est; (e) quam introduxit rex in cubiculum suum; & (e) ad quam per foramen descensionis occultæ misit manum suam; (e) similis damulæ hinnuloque cervorum, (f) quatuor flumina paradisi instar eruçtans, (g) quatuor angulos & annulos habet, per quos quasi arca testamenti & custos legis Domini, lignis immobilibus vehitur.*

Primus omnium Matthæus est publicanus, cognomento Levi, qui Evangelium in Judæa Hebræo sermone edidit, ob eorum vel maxime causam, qui in Jesum crediderant ex Judæis, & nequaquam legis umbram, succedente Evangelii veritate, servabant.

Secundus Marcus, interpretes Apostoli Petri; & Alexandrinæ Ecclesiæ primus Episcopus: qui Dominum quidem Salvatorem ipse non vidit, sed ea quæ magistrum audierat prædicantem, juxta fidem magis gestorum narravit, quam ordinem.

Tertius Lucas medicus, natione Syrus Antiochenis, (h) *cujus laus in Evangelio, qui ipse discipulus Apostoli Pauli, in Achaia Bœotiaque partibus volumen condidit, quædam al-*

(h) *2. Cor. viii.*
18.

tius repetens : & ut ipse in procemio confitetur,
audita magis quam visa describens.

- Ultimus Joannes Apostolus & Evangelista,
quem Jesus amavit plurimum; qui supra pectus
Domini recumbens purissima doctrinarum fluentia
(i) *Joan.* potavit, & qui solus de cruce meruit audire, (i)
xix. 27. *Ecce mater tua.* Is cum esset in Asia, & jam
tunc hæreticorum semina pullularent Cerinthi,
Ebionis, & cæterorum, qui negant Christum in
(k) i. carne venisse; quos & ipse in epistola sua (k)
Joan. ii. *Antichristos* vocat, & Apostolus Paulus frequen-
ter percutit : coactus est ab omnibus penè tunc
19. & 23. Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum lega-
tionibus, de divinitate Salvatoris altius scribere;
& ad ipsum (ut ita dicam) Dei Verbum non
tam audaci quàm felici temeritate prorumpere.
Et Ecclesiastica narrat historia, cum à fratribus
cogeretur ut scriberet, ita facturum se respon-
disse, si indicto jejunio in commune omnes Deum
deprecarentur : quo expleto, revelatione saturatus
(l) *Joan.* illud procemium è cælo veniens eructavit (l).
i. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum : hoc erat in prin-
cipio apud Deum.*

- Hæc igitur quatuor Evangelia multò antè præ-
dicta, Ezechiëlis quoque volumen probat, in quo
(m) *Ezech.* prima visio ita contextitur : (m) *Et in medio
i. sicut similitudo quatuor animalium : & vultus
eorum, facies hominis, & facies leonis, & fa-
cies vituli, & facies aquilæ.* Prima hominis fa-
cies Matthæum significat, qui quasi de homine
(n) *Matt.* exorsus est scribere : (n) *Liber generationis Je-
i. 1. su Christi, filii Abraham.* Secunda Marcum,
in qua vox leonis in eremo rugientis audicitur :
(o) *Marc.* (o) *Vox clamantis in deserto, parate viam
i. 3. Domini, rectas facite semitas ejus.* Tertia vi-
tuli, quæ Evangelistam Lucam à (p) *Zacharia*
(p) *Luc.* sacerdote sumplisse initium præfiguratur. Quarta
i. 5. Joannem Evangelistam, qui assumptis pennis aquilæ,
(q) *Joan.* & ad altiora festinans de (q) *Verbo Dei
i. 1. disputat.*

ARTICULUS XVII.

*Cur Evangelista non unus, sed multi. Hinc
maximè Evangeliorum veritatem elucescere.*

EX CHRYSOSTOMO, Præfat. in Matthæum,
Homil. I. n. 2. (BB)

PRINCIPIO requirendum est, quænam illa causa sit, quòd cum tam multi sint discipuli, duo tantum ex Apostolis scribant, & duo eorum qui Apostolos sunt secuti: unus enim Petri, alter Pauli discipulus, præter Joannem atque Matthæum Evangelia condiderunt. Quia scilicet nihil ambitione moti faciebant, sed omnia ad utilitatem referebant. Quid igitur? Non sufficebat unus Evangelista cuncta memorare? Sufficiebat quidem; sed cum quatuor sint qui Evangelia conscribant, nec eisdem certè temporibus aut in eisdem locis, neque pariter congregati, neque mutuo colloquentes; & tamen quasi uno ore omnia pronuntiant: fit hoc sine dubio veritatis grande documentum.

Verum è contrario, inquis, ista res accidit; in multis enim diversi inter se inveniuntur ac dissoni. Imò hoc ipsum maximum est testimonium veritatis: Si enim ex toto & in omnibus consonarent, & cum nimia diligentia, atque cura, atque ad tempora ac loca omnia, usque ad singula æqualiter verba concurrerent, nemo infirmicus credidisset unquam, quin illi communi ad decipiendum consilio congregati, quasi ex humana quadam conspiratione Evangelium condidissent. Non enim simplicitatis fuisse tam sollicitam consonantiam judicarent. Nunc verò quæ videtur in rebus exiguis dissonantia, ab omni illos suspitione defendit, & satis clarè scribentium existimationem tuetur. Si verò aliquid de tempo-

ribus ac locis variè dixerunt, nihil quidem dictorum præjudicat veritati.

Sed tamen, prout donaverit Deus, progredientes, etiam ista declarare tentabimus: illud post hæc quæ diximus postulantes, ut diligenter notetis, quod in illis principalibus causis, in quibus & vita nostra & prædicationis summa consistit, nusquam aliquis illorum vel in minimo discrepare convincitur. Quæ verò ista sunt? Nempè quòd Deus homo factus sit, quòd mirabilia operatus, quòd crucifixus, quòd sepultus, quòd resurrexit, quòd ascendit in cælum, quòd judicaturus est, quòd salutaria præcepta constituit, quòd non contrariam legem intulit priori, quòd filius Dei est, quòd unigenitus, quòd germanus & verus, quòd ejusdem cum Patre substantiæ, & quæcumque sunt talia. In his quippe omnibus maximam illorum inveniemus esse concordiam.

Si verò in miraculis non omnes omnia dixerunt: sed hic quidem illa, alter vero alia narravit; nihil te omnino conturbet. Nam si unus universa dixisset, superfluous jam fuisset numerus cæterorum: sin varia omnes inter se scripssent, ac nova omnia, nullum potuisset convenientiæ apparere documentum. Propterea & communiter multa dixerunt, & nihilominus quisque proprium aliquid ac speciale conscripsit, ut neque superfluous esse videretur & temerè adjectus, ac simul veritatis dictorum exactum præberet nobis indicem.

APPROBATIO DOCTORUM.

NOs infra scripti sacræ Facultatis Parisiensis Doctores testamur lectam à nobis fuisse hanc *Evangelicæ Historiæ Concordiam* simul cum notis, nihilque nos in illis deprehendisse quod aut fidei orthodoxæ, aut bonis moribus ad-
versetur. Datum Parisiis anno salutis reparate millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, die verò vigesimâ tertiâ mensis Junii.

GUYART.
N. DAVOLLE.
J. HENAULT.

APPROBATIO.

Historia hæc & Concordia Evangelica, priùs Parisiis edita, etiam cum fructu Lovanii edetur. Datum hæc 16. Feb. 1675.

NICOLAUS DU BOIS,
*Sacræ Scripturæ Regius
& Prim. Prof. Lib. Censor.*

APPROBATIO.

Historia & Concordia Evangelica priùs Parisiis magno cum fructu edita, postmodum non minore Lovanii reimprensa, cum maxima, ut speramus, Ecclesiæ utilitate reimprimi poterit. Dabam Antverpiæ hæc 15. Aprilis 1722.

A. VAN ERTBORN,
*Cath. Ecclesiæ Antverp.
Canonicus Graduatius Li-
brorum Censor.*

Reimprimatur.

Dabam Lovanii hâc 26.

April. 1779.

F. JACOBI S. T. L.

Ap. Reg. Lib. per

Germ. Inf. Vis. &

Censor, Inf. Eccl.

Coll. S. Pet. Can.

Vidit P. REUSS Consiliarius

& Procurator Generalis.

HISTO.

HISTORIA ET CONCORDIA EVANGELICA.

PROÆMIUM EX LUCA.

1. Q^{UONIAM} QUIDEM multi conati
sunt ordinare narrationem, quæ
in nobis* completæ sunt, rerum: * πεπληρο-
φωρισμένων,
certissimæ
apud nos
fidei.
2. sicut tradiderunt nobis, qui ab initio
ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis: §.
3. visum est & mihi, assécuto omnia à prin-
cipio diligenter, §. ex ordine tibi scribere,
optime Theophile, 4. ut cognoscas eorum
verborum, de quibus eruditus es, verita-
tem.

§. Ex ordine, græcè, καθεξῆς, id est, sigillatim, ut
videre est Act XI. 4. & XVIII. 23. Non enim pressius se-
cutus est Lucas temporum ordinem, quam alii.

CAPUT I.

CAPUT PRIMUM.

VERBUM DEI ÆTERNUM CARO FACTUM.

[JOAN. CAP. I.]

† In Nat. J. I. 1. † **I**N PRINCIPIO erat verbum, & ver-
 Domin. bum erat apud Deum, & Deus
 Missa 3. erat verbum. 2. Hoc erat in principio apud
 Deum. 3. Omnia per ipsum facta sunt : &
 finè ipso factum est nihil, quod factum est,
 4. in ipso vita erat, & vita erat lux homi-
 num : 5. Et lux in tenebris lucet, & tene-
 bræ eam non comprehenderunt. 6. Fuit ho-
 mo missus à Deo, cui nomen erat Joan-
 nes. 7. Hic venit in testimonium ut testi-
 monium perhiberet de lumine, ut omnes
 crederent per illum. 8. Non erat ille lux,
 sed ut testimonium perhiberet de lumine.
 9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem
 hominem * §. venientem in hunc mundum.
 10. In mundo erat, & mundus per ipsum
 factus est, & mundus eum non cognovit.
 11. In propria venit, & sui eum non rece-
 perunt. 12. Quotquot autem receperunt
 eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri,
 his, qui credunt in nomine ejus: 13. qui

* L. I. de pecc. mer. C. XXV. §. Ερχόμενον, quod notavit Augustinus * referri posse ad τὸ φῶς, lumen : ut sit sensus : Erat lux vera, quæ veniens in mundum illuminat omnem hominem : quia Christus adventu suo in mundum, non unam gentem, ut Moyses, & Propheta, sed totum genus humanum illuminavit. Unde Paulus ad Tit. II. 11. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, &c. & Ecclesia canit : *
 * Resp. Tunc salvus erit omnis homo, scilicet in adventu Messia.
 VII. Dom. Confer hunc locum cum eo quod dicitur infra III. 19. &
 2. Advent. Concord. XX. Lux venit in mundum : & XII. 46. Concord. CX. n. 7. Ego lux in mundum veni, Ita Eslius hic.

non §. ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. 14. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis. ¶

CAP. I.
§.

(15. Joannes testimonium. C. XVI.

C A P U T I I.

ANNUNTIATIO ET CONCEPTIO JOANNIS.

[LUC. CAP. I.]

L. I. 5. † **F**UIT IN diebus Herodis, regis Judææ sacerdos quidam nomine Zacharias (a) de vice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth. 6. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini, * sinè querela, 7. & non erat illis filius eò quòd esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. 8. Factum est autem, cùm sacerdotio fungeretur, in ordine vicis suæ ante Deum, 9. secundùm consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini: 10. & (b) omnis multitudo populi erat orans foris horà incensi. 11. Apparuit autem illi angelus Domini, stans à dextris altaris incensi. 12. Et Zacharias turbatus est videns,

† Invig. S.
Joan. Bap.

(a) 1. Par.
24. 10.

* ἀνεπίτητοι irrep-
rehensibiles,
sive, quos
nemo cul-
paret.

(b) Exod.
30. 7.
Levit. 16.
17.

§. Id est, non ex humano semine, nec ex concupiscentia carnali, nec ex appetitu propagandæ sobolis, qui in viris dominari solet: vel fortasse hoc postremum membrum, ut distet à prioribus, eos denotat, qui adoptione aut institutione fiunt alicujus hominis filii, ut hæc humana adoptio divinæ adoptioni opponatur.

CAP. II.

(c) *Mal.*

4. 6.

Matt. 11.

14.

& timor irruit super eum. 13. Ait autem ad illum Angelus : Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua : & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem : 14. & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt : 15. erit enim magnus coram Domino : & vinum, & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ : 16. & multos filiorum Israël convertet ad Dominum Deum ipsorum : 17. & ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute Eliæ : (c) ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam. ¶ 18. Et dixit Zacharias ad angelum : unde hoc sciam ? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis. 19. Et respondens angelus dixit ei : Ego sum Gabriël, qui alto ante Deum : & missus sum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare. 20. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. 21. Et erat plebs expectans Zachariam : & mirabantur quod tardaret ipse in templo. 22. Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit * mutus. 23. Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus abiit in domum suam : 24. Post hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, & occultabat se mensibus quinque, dicens : 25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

* *mutus*.
Græcis lat.
 dus & mu-
 tus. *Con-*
fer. *Luc.*
 1. 62.

CAPUT III.

CAP. III.

ANNUNTIATIO, ET INCARNATIO
CHRISTI. [LUC. I.]

L. I. 26. **I**N MENSE autem * sexto, † missus † In An-
est angelus Gabriël a Deo in nunt. B.M.
civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, & Feria 4.
27. ad Virginem desponsatam viro, cui no- quat. temp.
men erat Joseph, de dōmo David, & nomen Advent.
virginis Maria. 28. Et ingressus angelus ad * A con-
eam dixit : Ave gratia plena : Dominus cepto Joan.
tecum : Benedicta tu in mulieribus. 29. Quæ V. 5. 36.
cum * audisset, turbata est in sermone ejus, * ἰδοὺσα
& cogitabat qualis esset ista salutatio. 30. Et vidisset.
ait angelus ei : Ne timeas Maria, invenisti
enim gratiam apud Deum : 31. (a) ecce (a) Isa. 7.
concupies in utero, & paries filium, & vo- 14.
cabis nomen ejus JESUM. 32. hic erit mag-
nus, & Filius Altissimi vocabitur, & dabit
illi Dominus Deus sedem David patris
ejus : (b) & regnabit in domo Jacob in (b) Dan.
æternum, 33. & regni ejus non erit finis. 7. 14. 27.
34. Dixit autem Maria ad angelum : Quo- Mich. 4. 7.
modò fiet istud, quoniam virum non cog-
nosco ? 35. Et respondens angelus dixit ei :
Spiritus sanctus superveniet in te, & vir-
tus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque &
quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur
Filius Dei. 36. Et ecce Elizabeth cognata
tua, & ipsa concepit filium in senectute
sua : & hic mensis sextus est illi, quæ vo-
catur sterilis : 37. quia non erit impossibile
apud Deum omne verbum. 38. Dixit au- * Incarna-
tem Maria : Ecce ancilla Domini, fiat mi- tur Christus
hi secundum verbum tuum. * 9. 25. Marc.
Et discessit iii,

ab illa angelus.

CAP. IV.

CAPUT IV.

VISITATIO. [LUC. CAP. I.]

1. Maria visitans Elizabeth.

† In Visit.
 & Feria 6.
 quat. temp.
 Advent.
 * Plerisque
 Hebron V.
 Jos. 21.
 11.

L. I. 39. † **E**XURGENS autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in * civitatem Juda: 40. Et intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. 41. Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta est Spiritu sancto Elizabeth: 42. & exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. 43. Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? 44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. 45. Et * beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. 46. Et ait Mariâ:

2. Canticum Mariæ.

* σωτήρι
 servatore.

* ἀπο τοῦ
 νῦν, ex hoc
 nunc.

(a) Is. 51.
 9.
 (b) Ps. 32.
 10.
 (c) Ps. 33.
 11.
 1. Reg. 2.

Magnificat anima mea Dominum: 47. & exultavit spiritus meus in Deo * salutari meo. ¶ 48. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim * ex hoc beatam me dicent omnes generationes. 49. Quia fecit mihi magna qui potens est: & sanctum nomen ejus. 50. Et misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum. 51. Fecit potentiam in (a) brachio suo: (b) dispersit superbos mente cordis sui. 52. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. 53. (c) Esurientes implevit bonis: & divites dimisit inanes. 54. Suscepit Israël puerum,

suum, recordatus misericordiæ suæ. 55. Si-
cut locutus est ad patres nostros, (d) A-
braham, & semini ejus in sæcula. 56. Man-
sit autem Maria cum illa quasi mentibus
tribus : & reversa est in domum suam. §.

CAP. V.
(d) Is. 41.
S.
Ps. 131. 11.
Gen. 17. 9.
& 22. 16.
S.

CAPUT V.

NATIVITAS JOANNIS. [LUC. I.]

I. Nativitas Circumcisio & nomen Joannis.

L. I. 57. † **E**LIZABETHI autem impletum † In Nat.
est tempus pariendi, & * pe- S. Joann.
perit filium. 58. Et audierunt vicini, & Bapt.
cognati ejus quia magnificavit Dominus
misericordiam suam cum illa, & congra-
tulabantur ei. 59. Et factum est in die octa-
vo, venerunt circumcidere puerum, & vo-
cabant eum nomine patris sui Zachariam.
60. Et respondens mater ejus, dixit : Ne-
quaquam, sed vocabitur Joannes. 61. Et
dixerunt ad illam : Quia nemo est in cog-
natione tua qui vocetur hoc nomine. 62. In-
nuebant autem patri ejus, quem vellet
vocari eum. 63. Et postulans pugillarem
scripsit, dicens : Joannes est nomen ejus.
Et mirati sunt universi. 64. Apertum est
autem illicò os ejus, & lingua ejus, & lo-
quebatur benedicens Deum. 65. Et factus
est timor super omnes vicinos eorum : &
super omnia montana Judææ divulgaban-
tur omnia verba hæc : 66. & posuerunt om-
nes, qui audierant in corde suo, dicentes :

§. Visitationis Mystrium explicat Benedictus XIV.
in suo de Festis Commentario, edition. Loran. Tom. II,
p. 312. &c.

CAP. V.

Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. 67. Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto : & prophetavit, dicens :

2. Canticum Zachariæ.

- (a) *Pf.* 73. 68. (a) Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ : ¶. 69. Et erexit cornu salutis nobis : in domo David pueri sui. 70. (b) Sicut locutus est per os sanctorum, qui à sæculo sunt prophetarum ejus : 71. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos : 72. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris : & memorari testamenti sui sancti. 73. (c) Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis : 74. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi. 75. In sanctitate, & justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. 76. Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis : præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus : 77. (d) Ad dandam scientiam salutis plebi ejus : in remissionem peccatorum eorum : 78. Per viscera misericordiæ Dei nostri : in quibus visitavit nos, (e) oriens ex alto : ¶. Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent : ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. 80. Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu : & erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israël. (II. 1. Factum est autem. C. VIII.

§. Non est imperativum, sed infinitivum. Sensus est :
 « Intimo misericordiæ affectu ex alto Visitavit nos is,
 » qui Oriens (gr. *ἐνατολή*) seu sol à Prophetis dictus
 in fuit, ad illuminandum hos, qui &c. »

CAPUT VI.

CAP. VI.

GENEALOGIA CHRISTI. [MATT. CAP. I.]

M. I. I.* † **L**IBER generationis §. Jesu Christi *v. geneal. ex Luc. c. filii David, filii Abraham. ^{XIV. n. 2.}
 2. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam, † In Nat. & Concept. B. Mariæ, S.
 & fratres ejus. 3. Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Efron. Efron autem genuit Aram.
 4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. 5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. 6. David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. 7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Afa. 8. Afa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam. 9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. 10. Ezechias autem genuit Manassén. Manassés autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. 11. Josias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in transmigratione Babylonis. 12. Et post transmigrationem Babylonis: Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. 13. Zorobabel autem genuit Abiud.

§. Non est titulus libri, sed Hebraïsmus. Liber generationis, pro Genealogia, Confer. Genes. V. 1.

CAP. VII.

Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. 14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. 15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. 16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. ¶ 17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quattuordecim : & à David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim : & à transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quattuordecim

CAPUT VII.

JOSEPH ADMONITUS DE GENERATIONE
CHRISTI. [MATT. CAP. I.]

† In vig.
Nat. Dom.
& Festo
S. Joseph.
(a) Luc. 7.
27.

M. I. 18. **C**Hристи autem generatio sic erat:
† (a) Cum esset desponsata Ma-
ter ejus Maria Joseph, antequam conveni-
rent, inventa est in utero habens de Spi-
ritu sancto. 19. Joseph autem vir ejus
cum esset justus, & nollet eam traducere:
voluit occultè dimittere eam. 20. Hæc au-
tem eo cogitante, ecce Angelus Domini
apparuit in somnis ei, dicens : Joseph fili
David, noli timere accipere Mariam con-
jugem tuam : quod enim in ea natum est,
de Spiritu sancto est. 21. Pariet autem fi-
lium : (b) & vocabis nomen ejus JESUM :
ipse enim salvum faciet populum suum à
peccatis eorum. ¶ 22. Hoc autem totum
factum est, ut adimpleretur quod dictum

(b) Luc. 1.
31.
Ad. 4. 12.

est à Domino per Prophetam dicentem : C. VIII.
 23. (c) Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium : & vocabunt nomen ejus (c) Is. 7. 14.
 Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus. 24. Exurgens autem Joseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem suam. 25. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum : & vocavit nomen ejus Jesum. (II. I. Cum ergo C. IX.

CAPUT VIII.

NATIVITAS CHRISTI, ET CIRCUMCISIO. [LUC. II.]

1. Christus nascitur.

L. II. I. **F**ACTUM EST autem in diebus illis, † In Nat. Domin. Milsa 1.
 † exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. 2. Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino: 3. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. 4. Ascendit autem & Joseph à Galilæa de civitate Nazareth in Judæam in civitatem David, quæ vocatur (a) Mich. 5. 2.
 (a) Bethlechem: eo quod esset de domo, & familia David, 5. ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. 6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. 7. Et * peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio. * 25. Decembris in specu propè vicum. Benedict. XIV. de Festis, T. II. p. 198.

2. Pastores.

8. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super

C. VIII.

gregem suum. 9. Et ecce angelus Domini
stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit
illos, & timuerunt timore magno. 10. Et di-
xit illis angelus : Nolite timere : ecce enim
evangelizo vobis gaudium magnum, quod
erit omni populo : 11. quia natus est vobis
hodie Salvator, qui est Christus Dominus
in civitate David. 12. Et hoc vobis signum :
Invenietis infantem pannis involutum, &
positum in præsepio. 13. Et subito facta est
cum angelo multitudo militiæ celestis lau-
dantium Deum, & dicentium : 14. Gloria
in altissimis Deo, & in terra pax * homini-
bus bonæ voluntatis ¶. 15. Et factum est, ut
discesserunt ab eis Angeli in cælum : † pasto-
res loquebantur ad invicem : Transeamus
usque Bethlehem, & videamus hoc verbum,
quod factum est, quod Dominus ostendit
nobis. 16. Et venerunt festinantes : & inve-
nerunt Mariam, & Joseph, & infantem po-
situm in præsepio. 17. Videntes autem cog-
noverunt de verbo, quod dictum erat illis
de puero hoc. 18. Et omnes, qui audierunt,
mirati sunt* : & de his, quæ dicta erant à
pastoribus ad ipsos. 19. Maria autem con-
servabat omnia verba hæc, conferens in cor-
de suo. 20. Et reversi sunt pastores glorifi-
cantes, & laudantes Deum in omnibus, quæ
audierant, & viderant sicut dictum est ad
illos ¶.

* *ἐν ἀνθρώποις*
εὐδοκίας. In ho-
minibus bo-
næ volun-
tas.

† In Nat.
Dom. Mis-
sæ 2. & die
Oct.

* In Gr. &
Syr. mirati
sunt de his.

3. Circumcisio.

† In Cir-
cuncis. D.

(a) Gen.
17. 12.

Lev. 12. 3.

Luc. 2. 31.

Matt. 1. 21.

21. Et † (a) Postquam consummati sunt
dies octo ut §. circumcideretur puer : voca-

§. Bethleemi in lucem editus, atque in specu circum-
cisus. *Epiph. Hæresi XX. §. 1. Confer. Luca 1. 59. 60.*

tum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur ¶. (22. Et postquam. C. X.)

CAP. IX.

CAPUT IX.

EPIPHANIA. [MATT. II.]

*Magos venisse ante Purificationem, & Augustinus * tenet; & ab Ecclesia receptum est, id accidisse tertiâ die post Nativitatem contigisse.*

* L. II. de Conf. Eva. C. XI.

M. II. I. † CUM ERGO natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab §. Oriente venerunt jerosolymam, 2. dicentes: Ubi est qui natus est rex judæorum? vidimus enim stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum. 3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis jerosolyma cum illo. 4. & congregans omnes principes sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. 5. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: Sic enim scriptum est per Prophetam: 6. (a) Et tu Bethlehem terra juda, nequaquam minima es in principibus juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. 7. Tunc Herodes clam vocatis Magis di-

† In Epiphani.

§.

(a) Mich. 5. 2. Joan. 7. 42.

§. Ex Arabia⁶ venisse Magos, multi, post S. Justinum, & Tertullianum, censent Interpretes. Ea quippe regio Orientis nomine non semel indicitur, veluti Genes. XXV. 6. Job I. 3., apud C. Facium Histor. L. V. n. 6. « Terra finesque, (Judææ) qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur. » Videsis Benedictum XIV. in Commentario de Festis, edit. Lov. Tom. I. p. 91. &c. ubi etiam de numero, conditione ac tempore Adventus Magorum.

CAP. IX.

ligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis : 8. & mittens illos in Bethlehem, dixit : Ite, & interrogate diligenter de puero : & cum inveneritis, renuntiatis mihi, ut & ego veniens adorem eum. 9. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. 10. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valdè. 11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum : & (c) apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. 12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. ¶

(c) Ps. 71.
10.

CAPUT X.

PURIFICATIO. [MATT. II. LUC. II.]

I. Purificatio.

† In Purif. §. (a) Lev. 12. 6. (b) Exod. 13. 2. Num. 8. 16.

M. II. 13. QUI CUM recessissent, L. II. 22. & † postquam impleti sunt dies purgationis §. ejus (a) secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, 23. sicut scriptum est in lege Domini : (b) Quia

§. Gr. ἀνῆλθ', ejus femininum, ut ad Mariam referatur. Hoc modo legitur Regia Biblia, itemque Romana, consentiente Editione Latina, ipsique Ecclesiæ, cum non modò in Martyrologio Festum hoc appellet Purificationem B. Mariæ, sed in Evang. Missæ pro ejus ponat Mariæ. Adi Toletum hic, item Benedict. XIV. de Festis, Tom. II. p. 266.

omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur. 24. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini (c) par turturum, aut duos pullos columbarum.

CAP. X.

(c) *Levit.*
12. 8.2. *Simeon.*

25. Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, & homo iste justus, & timoratus, expectans consolationem Israël, & Spiritus sanctus erat in eo. 26. Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. 27. Et venit in spiritu in Templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo : 28. & ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit :

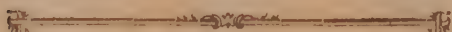
3. *Canticum Simeonis.*

29. Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace : 30. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, 31. quod paraisti ante faciem omnium populorum. 32. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. ¶. 33. Et † erat pater ejus & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo. 34. Et benedixit illis Simeon : & dixit ad Mariam matrem ejus : Ecce (a) positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël : & in signum, cui contradicetur : 35. & tuam ipsius animam pertransibit gladius ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

† Dom.
infra Oct.
Nat. Chris.(a) *Isa.* 8.
14.
Rom. 9. 32.
1. Pet. 2. 2.4. *Anna Prophetissa.*

36. Et erat Anna prophetissa, filia Pha-

CAP. XI. nuel, de tribu Aser : hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. 37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor : quæ non discedebat de templo, jejuniis, & obsecrationibus serviens nocte, ac die. 38. Et hæc, ipsâ horâ superveniens, confitebatur Domino : & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israël.

C A P U T X I.

FUGA IN ÆGYPTUM. [MATT. II. LUC. II.]

1. Fuga in Ægyptum.

L. II. 39. **E**T ut perfecerunt omnia secundum legem Domini,

† In Festo SS. Innoc. M. II. 13. ecce † angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens : Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. 14. Qui consurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & cessit in Ægyptum : 15. & erat ibi usque ad obitum Herodis : ut adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem :
(a) Osée (a) Ex Ægypto vocavi filium meum.

(a) Osée
II. 2.

2. Infanticidium.

16. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus sinibus ejus §. à bimatu & in-

S.

§. 1. Hoc tantum referri debet ad infra bimulos, qui nati erant ante apparitionem stellæ; stella enim indicium
fra se-

fra secundum tempus, quod exquisierat à Magis. 17. Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam dicentem: 18. (b) Vox in Rama audita est, ploratus, & ululatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt ¶. CAP. XL
(b) Jer. 31.
15.

3. Reditus ex Ægypto.

19. † Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, 20. dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri. 21. Qui confurgens, accepit puerum, & matrem ejus, & venit in terram Israël: 22. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illi ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. 23. Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur ¶. (III. 1. in diebus autem. C. XIII. † In vigi.
Epiph.

S.

L. §. reversi sunt in Galileam, in civitatem suam Nazareth.

erat Messia jam nati, non nascituri. Falluntur ergo qui hinc putarunt stellam ante biennium apparuisse. Hinc tamen constat non subito post recessum Magorum insurrectionem contigisse. Verisimile est enim Herodem aliquamdiu expectasse, & cum increbesceret fama Messia nati, hoc tandem consilium cepisse.

§. Non immediate post Purificationem, uti Euthymio aliisque placuit, at interposita in Ægyptum profectio: „ quam Lucas prætermittens, ... ait Aug. de Cons. Evang. L. II. c. 5. Tamquam continuum contexuit regressio- nem ad civitatem Nazareth. „

C. XII.

CAPUT XII.

INVENTIO JESU IN TEMPLO. [LUC. II.]

L. II. 40. **P**UER AUTEM crescebat, & confortabatur * plenus sapientiâ :
 * Gr. add. spiritu.
 (a) Exod. 23. 15. & gratia Dei erat in illo ¶. 41. Et (a) ibant
 34. 18. & parentes ejus per omnes annos in Jerusalem,
 (b) Deut. 16. 1. (b) in die solemni Paschæ. 42. Et † cum fac-
 † Dom. inf. Oâ. tus esset annorum duodecim, ascendenti-
 Epiph. bus illis Jerosolymam secundum consuetu-
 dinem diei festi, 43. consummatisque die-
 bus, cum redirent remansit puer Jesus in
 Jerusalem, & non cognoverunt parentes
 ejus. 44. Existimantes autem illum esse in
 comitatu, venerunt iter diei, & requirebant
 eum inter cognatos, & notos. 45. Et non in-
 venientes, regressi sunt in Jerusalem, requi-
 rentes eum. 46. Et factum est, post tri-
 duum invenerunt illum in templo seden-
 tem §. in medio doctorum, audientem illos,
 & interrogantem eos. 47. Stupebant autem
 omnes, qui eum audiebant, super pruden-
 tia, & responsis ejus. 48. Et videntes ad-
 mirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum :
 Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater
 tuus, & ego dolentes quarebamus te. 49.
 Et ait ad illos : Quid est quod me quare-
 batis? nesciebatis quia in his, quæ Patris
 mei sunt, oportet me esse? 50. Et ipsi non

§. « Cum Jesus annorum duodecim dicitur in medio Doc-
 torum sedens, non docens, sed interrogans invenitur. »
 Gregor. de Cura Past. p. III. adm. 16. Ex quo redarguitur
 Pictorum inscitia, Divinum Puerum, ut Doctorem aliquem
 in Cathedra exhibentium. Caterum in medio Doctorum,
 idem est, quod inter Doctores, Hebraismo simili ei, qui est
 Genes. XXIII. 10. Joan. I. 26. & Luc. XXII. 27.

intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. 51. Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. 52. Et Jesus proficiebat sapientiâ, & ætate, & gratiâ, apud Deum, & homines. ¶

C. XIII.

CAPUT XIII.

JOANNES IN DESERTO.

[MATT. III. MARC. I. LUC. III.]

I. Baptifinus & prædicatio Joannis.

L.III.I.† ANNO AUTEM quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis; & * Lyfania Abilinæ tetrarcha; 2. sub (a) principibus sacerdotum Anna, & Caïpha: factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium, in deserto.

† Dom. 4.
& Sabb.
quat.temp.
Advent.

* V. Tille-
montium,
n. 14. & 15.
sur J. C.

(a) Act. 4.
6.

M. I. I. §. Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei. 2. Sicut scriptum est in Isaiâ propheta: (b) Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 3. (c) Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.

§. 1.

(b) Mal.

3. 1.
M. L.
XLVII. 2.
(c) Isâ.

L. 3. Et venit

M. III. I. §. In diebus

M. 4. Fuit Joannes

autem illis venit Joannes Baptista

40. 3.

§. 2.

§. 1. Non est titulus Libri, sed significatur Evangelium Christi capisse à Joanne, ut prædixit Isaias.

§. 2. Hinc constat ejusmodi formulas, in illis diebus, tunc, in illo tempore, & similes, non semper pertinere ad tempus rei proximè narratæ; sed vel indefinitè sumi pro quodam tempore, vel certè pertinere ad tempus rei, quæ narratur: hæc enim contigerunt triginta circiter annis post ante narrata ab Matt. ut patet.

L. in omnem regionem Jordanis,

C. XIII. **M.** in deserto [*Judææ*,] baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum; (*5. & egrediebatur inf. n. 2.*) **M. 2.** & dicens: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum. **3.** Hic est enim qui dictus est

L. in libro sermonum

(*d*) **Ia.** *Isaiæ prophetæ: (d) Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus: 5. omnis vallis implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt prava in directa: & aspera in vias planas: 6. & videbit omnis caro salutare Dei ¶.*

M. prædicans in deserto *Judææ*,

L. prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum:

4. sicut scriptum est

M. per *Isaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus.*

2. Vestitus & esca Joannis.

M. 4. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: (*e*) esca autem

(*e*) **L. M.** **XLVII. 3.** ejus erat locustæ, & mel silvestre.

M. 5. Et egrediebatur ad eum omnis *Judææ* regio, & *Jerosolymitæ* universi, **M.** & omnis regio circa *Jordanem*; **6.** & baptizabantur ab eo in *Jordane*, confitentes peccata sua.

M. 6. Et erat Joannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus, & locustas, & mel silvestre edebat. (*Et prædicabat. infra. n. 5.*)

M. 5. Tunc exibat ad eum *Jerosolyma*, & omnis *Judæa*,

M. & baptizabantur ab illo in *Jordanis* flumine, confitentes peccata sua. (*Et erat, supra.*)

3. *Invitati ad poenitentiam Pharisei.*

L. 7. Dicebat ergo ad §. turbas quæ exhibant ut baptizarentur ab ipso : Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira ? 8. Facite ergo fructus dignos poenitentiae, & ne coeperitis dicere : Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. 9. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

M. 7. Videns autem multos Phariseorum, & Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis : (f) Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira ? 8. Facite ergo fructum dignum poenitentiae. 9. Et ne velitis dicere intra vos : Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. 10. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. (g) Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

C. XIII.
§. 1.

(f) *Inf. M.*
XLIX. 5. v.
34. & d
LXXXIII.
3. v. 33.

(g) *Inf. M.*
XLIII. 6.
v. 19.

4. *Monita ad turbas, ad Publicanos, ad milites.*

L. 10. Et interrogabant eum §. turbæ, dicentes : Quid ergo faciemus ? 11. Respondens autem dicebat illis : (h) Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat.

§. 2.

(h) *Jac. 2.*
15.
1. *Joan. 3,*
17.

12. Venerunt autem & Publicani ut

§. 1. Id est, ad quosdam de turbis, nempe Phariseos & Sadduceos, ut notat Matt. Omnibus loquebatur, non tamen propter omnes hæc dicebat. Idem quotidie evenit Concionantibus. Lege, si lubet, Greg. L. XIII. moral. c. 5. n. 6.

§. 2. Simpliciores scilicet è populo, atque etiam qui maximè peccatores, ut meretrices & Publicani, qui Phariseis Joannem & Christum rejicientibus, ad fidem & poenitentiam convertebantur. Vide Concord. XLIII. 3. & CXIII. 1.

C. XIII. baptizarentur, & dixerunt ad illum : Magister, quid faciemus? 13. At ille dixit ad eos : Nihil ampliùs, quàm quod constitutum est vobis, * faciatis.

* *πράσσετε*

*propriè ,
exigatis.*

*Ita legit
August. de*

Verb. Do-

min. Serm.

19. Confer.

Luc. XIX.

23.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes : Quid faciemus & nos? Et ait illis : Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis : & contenti estote stipendiis vestris.

5. Testimonium Im. de Christo.

V. 2. & 3.

c. XVI. &

4. c. XXI.

L. 15. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne fortè ipse esset Christus : 16. respondit Joannes ,

M. & prædicabat

L. dicens omnibus :

(i) J. XVI.

1. v. 26.

Act. 1. 5.

M. 11. (i) Ego quidem baptizo vos in aquâ in pœnitentiam : qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare :

M. cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus.

(k) J. XVI.

2. v. 33.

Act. 2. 2.

& 11. 16.

& 19. 4.

M. (k) ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni. 12. Cujus ventilabrum in manu suâ : & permundabit aream suam : & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili,

M. dicens :

L. Ego quidem aquâ baptizo vos : .
veniet autem fortior me,

M. 7. Venit fortior me post me :

L. cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus :

ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni :

M. 8 Ego baptizavi vos aquâ, ille verò baptizabit vos Spiritu sancto.

L. 17. cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum ; paleas autem comburet igni inextinguibili,

L. 18. Multa quidem, & * alia exhortans evangelizabat populo. (§. 19. Herodes autem. C. XXII.

C. XIV.

§. 1.

* V. Jof.

Ant. l. 18.

c. 5.

CAPUT XIV.

BAPTISMUS CHRISTI, ET GENEALOGIA EX
LUCA. [MAT. III. MARC. I. LUC. III.]

1. Baptismus Christi.

L. III. 21. Factum est
autem

M. I. 9. **E**T FACTUM EST:
in diebus illis

L. cùm baptizaretur om-
nis populus,

M. III. 13. Tunc venit
Jesús à Galilæa

M. venit Jesús à Naza-
reth Galilææ.

M. In Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. 14. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te * debeo baptizari, & tu venis ad me? 15. Respondens autem Jesús, dixit ei: Sinè modò, sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.

* Χρῆσται
ἔχω Opus
habeo.

M. * & baptizatus est à Joanne in Jordane.

* 6 Januar.

M. 10. Et statim as-
cendens de aqua,

M. 16. Baptizatus autem
Jesús, confestim ascendit
de aqua. Et ecce

L. &

L. Jesu baptizato, &
orante,

L. apertum est cæ-

M. §. aperti sunt ei cæli:

§. 2.

§. 1. Passim Luc. non servat ordinem rerum gestarum; sed hîc præsertim: subjicit enim mentionem v. v. 19. 20. incarcerationis, licet ante illam ea, quæ sequentibus capp. continentur, certum sit contigisse.

§. 2. « Cum ... descendisset Jesús in aquam, ignis » in Jordane accensus est. » Ita Justinus in Dial. n. 88. Luminis saltem copiam in Jordane circa Corpus Domini fulsisse, admodum probabile est. Vide Suppl. ad L. III. c. 20. Histor. Imaginum J. Molani, edit. Lov. 1771. pp. 298. & 299. Ubi etiam pp. 294-296. de Vestitu Joan. B.

— (a) & §. vidit Spiritum
 C. XIV. Dei descendentem
 (a) J. XVI. I. corporali specie
 2. v. 32. M. sicut columbam, &
 §. 1. venientem super se
 * Deest in M. * & manentem, in
 Gr. ipso. 11. Et (b) vox facta
 (b) M. M. est de cælis: Tu es filius
 L. LXVII. meus dilectus, in te com-
 2. placui. §.
 2. Pet. 1.
 17.
 §. 2.

lum: 22. & descendit
 Spiritus sanctus

M. vidit cælos apertos,
 & Spiritum tamquam
 columbam descenden-
 tem

L. sicut columba in ip-
 sum: & vox de cælo
 facta est: Tu es Filius
 meus dilectus, in te
 complacui mihi.

M. 17. Et ecce vox de
 cælis, dicens: Hic est
 Filius meus dilectus, in
 quo mihi complacui.

V. geneal.
 ex Matth.
 cap. vi.

2. Genealogia ex Luca.

L. 23. Et ipse Jesus erat §. incipiens quasi
 §. 3. annorum triginta, ut putabatur, filius Jo-

§. 1. Christus nimirum, ut ex Marc. patet: quamvis dubi-
 tari non possit, quin Joannes quoque hanc columbam vi-
 derit; ut ipse testimonium perhibet, Joan. 1. 32. Concord.
 XVI. 2. sicut probabile est & alios vidisse ad majorem
 manifestationem Christi. Quibusdam autem hæc columba
 vera fuit: aliis vero species tantum quædam & similitu-
 do corporalis columbæ.

§. 2. Difficultates, Baptismi Christi Historiæ connexas,
 feliciter solvit Benediçt. XIV. in Comm. de Festis, edit.
 Lov. Tom. I. pp. 59--75.

§. 3. Erat incipiens, intellige, Prædicationis Ministe-
 rium; (Confer. Act. 1. 23.) cum ei ætas idonea obti-
 gisset, nempe, quasi, id est, plus minive XXX. Anno-
 rum. « Ut in lucem editus est (Jesus) suam virtutem
 » habuit, ac crescens communi aliorum hominum more, ...
 » sicque annos plus minus triginta permanens, donec
 » Joannes illius adventus Præco prodiret, ac viam Bap-
 » tismo ... præpararet. Cumque tum Jesus ad Jordanem
 » fluvium venisset, &c. » Hæc. B. Justinus in Dial. con-
 tra Tryphonem, n. 88. « Quocirca non potest ex isto Evangeliz
 » loco super ætate Christi certa & exacta sententia col-
 » ligi. » Ita Petavius, Ration. Temp. parte II. L. IV.
 c. 1. quem, si lubet, consule, de Doctrin. Temp. L. XII,
 c. 5. edit. Antv. (Amstel.) anni 1703., T. II. p. 225.

seph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, 24. qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, 25. qui fuit Mathathiaë, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hefli, qui fuit Nagge, 26. qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiaë, qui fuit Semëi, qui fuit Joseph, qui fuit Juda, 27. qui fuit Joanna, qui fuit Refa qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiël, qui fuit Neri, 28. qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cofan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, 29. qui fuit Jesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, 30. qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim, 31. qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathata, qui fuit Nathan, qui fuit David, 32. qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, 33. qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Efron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ, 34. qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35. qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, 36. qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, 37. qui fuit Mathufale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleël, qui fuit Cainan, 38. qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

C. XV.

CAPUT XV.

JEJUNIUM ET TENTATIO.

[MAT. IV. MARC. I. LUC. IV.]

1. *Christus in deserto jejunans.*

L. IV. 1. **J**ESUS autem plenus Spiritu sancto regressus est à Jordane :

† Dom. 1. Quadrag. M. I. 12. Et statim Spiritus expulit eum in desertum,

M. ut tentaretur à diabolo.

M. IV. 1. Tunc Jesus † ductus est in desertum à Spiritu,

L. & agebatur à Spiritu in desertum

* Deest in Græc. §. M. 13. Et erat in deserto quadraginta diebus, * & quadraginta noctibus; & §. tentabatur à satana;

eratque cum bestiis. (& angeli, inf. n. 4.

2. diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo.

L. Et nihil manducavit in diebus illis :

M. 2. Et cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.

& consummatis illis esuriit.

2. *Prima Tentatio.*

3. Et accedens tentator dixit ei : Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. 4. Qui respondens

3. Dixit autem illi diabolus : Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. 4. Et respondit ad illum Jesus :

§. Quidam propter hæc verba Marc. & Luc. Christum arbitrantur per istos XL. dies tentatum fuisse : alii negant ex Matt. voluntque Marc. totam tentationem compendio tantum tetigisse : Luc. verò hic videtur primò generatim tractare tentationem, quam postea sigillatim, & per singula describit.

Scriptum est: quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. (5. *Et duxit illum diabolus. inf.*

dixit: Scriptum est: (a) Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. C. XVIII (a) *Deut.* 8. 3.

3. *Secunda Tentatio.*

9. §. Et duxit illum in Jerusalem, & statuit eum, super pinnam templi, & dixit illi:

Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10. Scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te,

M. & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. 7. Ait illi Jesus:

L. Dictum est. Non tentabis Dominum Deum tuum. (13. *Et confirmatâ. inf.*

5 §. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, 6. & dixit ei: si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: (b) Quia angelis suis mandavit de te,

L. ut conservent te: 11. & quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. 12. Et respondens Jesus, ait illi:

M. Rursum scriptum est: (c) Non tentabis Dominum Deum tuum.

4. *Tertia Tentatio.*

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ

M. 9. & dixit ei.

8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum

L. in momento temporis; 6. & ait illi:

M. Hæc omnia tibi dabo,

§. Duæ ultimæ tentationes apud Luc. inverse leguntur; idè eas reduximus ad Matt. qui passim per hæc verba, tunc, iterum, satis ordinem servasse se significat.

L. tibi dabo potestatem hanc universam,
C. XV. & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt:
 & cui volo do illa.

7. Tu ergo

M. si cadens adoraveris me

L. erunt tua omnia.

M. 10. Tunc dicit ei Je-
 sus: Vade satana: Scrip-
 tum est enim: (d) Domi-

L. si adoraveris co-
 ram me,

8. Et respondens Je-
 sus, dixit illi: Scrip-
 tum est: Dominum
 Deum tuum adorabis,
 & illi soli servies.

(9. Et duxit. supra.

M. 11. Tunc reliquit
 eum diabolus:

(d) *Deut.* num Deum tuum adora-
 6. 13. & bis, & illi soli servies.

10. 20.

L. 13. Et consummatâ
 omni tentatione, diabo-
 lus recessit ab illo, us-
 que ad tempus. (14. Et
 regressus est. *C. XXIV.*

M. & ecce angeli accef-
 serunt, & ministrabant
 ei. ¶ (12. Cùm autem *C.*
XXIII. 1.

M. & angeli ministra-
 bant illi. (14. Postquam
 autem. *c. XXIII. 1.*

C A P U T XVI.

II. ET III. TESTIMONIUM JOANNIS DE CHRISTO. [JOAN. I.]

v. primum

c. XIII. 5.

& quartum

cap. XXI.

1. *Testimonium II^m. ad Judæorum legatos.*

J. I. 15. **J**OANNES testimonium perhibet
 de ipso, & clamat dicens: Hic
 erat, quem dixi: Qui post me venturus
 est, ante me factus est: quia prior me
 erat. 16. (a) Et de plenitudine ejus nos om-
 nes accepimus, & gratiam pro gratia. 17.

(a) 1. *Tim.*

6. 17.

(b) 1. *Tim.* Quia lex per Moysen data est, gratia, &
 6. 16. veritas per Jesum Christum facta est. 18. (b)

1. *Joan.* 4.

12.

Deum nemo vidit unquam: unigenitus

Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarra-
 vit. 19. Et hoc est testimonium Joannis, C. XVI.
 quando † miserunt Judæi ab Jerosolymis † Dom. 3.
 sacerdotes & Levitas ad eum ut interro- Advent.
 garent eum : Tu quis es? 20. Et confessus
 est, & non negavit : & confessus est : Quia
 non sum ego Christus. 21. Et interrogave-
 runt eum : Quid ergo? Elias es tu? Et
 dixit : Non sum. Propheta es tu? Et res-
 pondit : Non. 22. Dixerunt ergo ei : Quis
 es ut responsum demus his, qui miserunt
 nos? quid dicis de te ipso? 23. Ait :
 (c) Ego vox clamantis in deserto: Diri- (c) Isa.
 gite viam Domini, sicut dixit Isaias pro- 40. 3.
 pheta. 24. Et qui missi fuerant, erant ex M. M. L.
 Phariseis. 25. Et interrogaverunt eum, & XIII. 1.
 dixerunt ei : Quid ergo baptizas, si tu
 non es Christus, neque Elias, neque Pro-
 pheta? 26. Respondit eis Joannes, dicens :
 (d) Ego baptizo in aqua; medius autem (d) M. M.
 vestrum stetit, quem vos nescitis. 27. Ipse L. XIII. 5.
 est, qui post me venturus est, qui ante Act. 1. 5.
 me factus est : cujus ego non sum dig-
 nus ut solvam ejus corrigiam calceamenti.
 28. Hæc in * §. Bethania? facta sunt trans
 Jordanem, ubi erat Joannes baptizans ¶. * Βηθαβαν-
 ρᾶ. v. not.
 §.

§. Latini codices constanter Bethania habent; ne ex-
 ceptâ quidem Hieronymi Versione, etsi eum in locis He-
 braicis aliter sensisse, plerique autument. Cum Latinis
 legunt Versiones Orientales omnino omnes; atque ex
 Græcis exemplaria insignia, complutense, & ex eo Re-
 gium itemque Parisiense anni 1549.; Mss. quoque, Vati-
 canum & Alexandrinum; imò Origenis aetate, uti ipse
 testatur, ferè omnia. Bethabara tamen in multis Græcis
 exhibetur, quam lectionem ex ejusdem Origenis conjectu-
 ra invaluisse, justa suspicio est. Vide eum Comm. in Joan.
 Tom. VI. n. 24., edit. C. de la Rue Tom. IV. p. 140.
 Quod autem Joan. XI. 18. Bethania juxta Jerosolymam
 legatur, non ideo Vulgatæ lectio hoc in loco sugillanda est;
 cum potuerit ejusdem nominis esse alia; nempe trans Jorda-
 nem sita. V. J. Gagneium hic.

2. Testimonium tertium.

C. XVI. §. 1. 29. §. Alterâ die † vidit Joannes Jesum
 † In Oa. venientem ad se, & ait: (e) Ecce agnus
 Epiph. Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. 30.
 (e) inf. c. Hic est, de quo dixi: Post me venit vir,
 seq. 1. v. qui ante me factus est: quia prior me
 39. erat. 31. Et ego §. nesciebam eum, sed ut
 §. 2. manifestetur in Israël, propterea veni ego
 in aqua baptizans. 32. Et testimonium
 §. 3. perhibuit Joannes, dicens: Quia §. (f) vi-
 (f) M. M. di Spiritum descendantem quasi columbam
 L. XIV. 1. de caelo, & mansit super eum. 33. Et ego
 nesciebam eum: sed qui misit me baptiza-
 re in aqua, ille mihi dixit: Super quem
 videris Spiritum descendantem, & manen-
 tem super eum, (g) hic est, qui baptizat
 (g) M. M. in Spiritu sancto. 34. Et ego vidi: & testi-
 L. XIII. 5. monium perhibui, quia hic est Filius Dei. ¶

¶

¶

CAPUT XVII.

DISCIPULI PRIMUM A CHRISTO VOCATI.

[JOAN. I.]

1. Prima vocatio Petri & Andrea.

V. secund. J. I. 35. A Altera die iterum † stabat Joan-
 c. xxvi. nes, & ex discipulis ejus duo.
 † In vigil. 36. Et respiciens Jesum ambulantes, dicit:
 §. Andr. (a) Ecce agnus Dei. 37. Et audierunt eum
 (a) sup. ¶
 XVI. 2. v. 29.

§. 1. Gr. τῇ ἐπαύριον, postridiè, seu in crastinum, ut
 v. 43.; legationis nempe Judæorum.

§. 2. Facie nimirum, ne Testimonium familiaritati datum
 videretur. Hinc emendanda Piſtorum licentia, qui pueru-
 lum Jesum cum Joanne itidem puero toties jungunt consortio.

§. 3. Hinc constat ista post Christi baptismum & jeju-
 nium contigiſſe, & Dominum post jejunium rediſſe ad
 locum ubi Joannes baptizabat.

duo discipuli loquentem, & secuti sunt
Jesum. 38. Conversus autem Jesus, & videns
eos sequentes se, dicit eis: Quid quar-
tis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur
interpretatum Magister) ubi habitas?
39. dicit eis: Venite, & videte. Venerunt,
& viderunt ubi maneret, & §. apud eum
manserunt die illo: hora autem erat quasi
decima. 40. Erat autem Andreas frater
Simonis Petri unus ex duobus, qui audie-
rant à Joanne, & secuti fuerant eum. 41.
Invenit hic primum fratrem suum Simo-
nem, & dicit ei: Invenimus Messiam. [Quod
est interpretatum Christus.] 42. Et adduxit
eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus,
dixit: Tu es Simon filius Jona: tu voca-
beris Cephas. Quod interpretatur Petrus.

2. Philippus & Nathanaël.

43. §. In crastinum voluit exire in Ga-
lilæam, & invenit Philippum. Et dicit ei
Jesus: Sequere me. 44. Erat autem Philip-
pus à Bethsaïda, civitate Andreae, & Petri.
45. Invenit Philippus Nathanaël, & dicit
ei: Quem scripsit (b) Moyses in lege, &
(c) prophetae, invenimus Jesum filium
Joseph à Nazareth. 46. Et dixit ei Natha-
naël: A Nazareth potest aliquid boni
esse? Dixit ei Philippus: Veni, & vide.
47. † Vidit Jesus Nathanaël venientem

C. XVII.

§. 1.

§. 2.

(b) Gen.

49. 10.

Deut. 18.

18.

(c) Isa. 40.

10. & 45. 8.

Jer. 23. 5.

Et 34. 23.

& 37. 24.

Dan. 9.

24. & 25.

† In Miss.

v. de Ang.

§. 1. « Apud Jesum prima die manserunt, à quo postridie
» digressi, iterum ad piscandum reversi sunt. » Ita Epi-
phanus, Hær. LI. c. 15. edit. Petav. Tom. I. p. 437.
Unde Aug. Tract. VII. in Joan. n. 9. « Non, quasi non
» recessuri, sequuntur, sed videre voluerunt, ubi habitaret. »
Exinde tamen Christi discipulatum professi, Magistrum suum
identidem invisere, ejusque gestis interesse potuere; donec
post secundam vocationem (Conc. XXVI.) reliquis omnibus
indivulsè ei adhaeserint.

§. 2. Postero die ex quo Petrus ad Christum accesserat.

C. XVIII.

ad se, & dicit de eo : Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. 48. Dicit ei Nathanaël : Unde me nosti? Respondit Jesus, & dixit ei : Priusquam te Philippus vocaret, cùm essem sub ficu, vidi te. 49. Respondit ei Nathanaël, & ait : Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israël. 50. Respondit Jesus, & dixit ei : Quia dixi tibi : Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis. 51. Et dicit ei : Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes, & descendentes supra Filium hominis. ¶

CAPUT XVIII.

NUPTIÆ IN CANA. [JOAN. II.]

§. 1. J. II. 1. **E**T DIE §. tertia † nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ : & erat mater Jesu ibi. 2. Vocatus est autem & Jesus, & discipuli ejus ad nuptias. 3. Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum : Vinum non habent. 4. Et dicit ei Jesus : Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea. 5. Dicit mater ejus ministris : Quodcumque dixerit vobis, facite. 6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. 7. Dicit eis Jesus : Implete hydrias aquâ. Et impleverunt eas usque ad summum. 8. Et dicit eis Jesus : Haurite nunc, & ferte

† Dom. 2.
post Epiph.

§. 1. *A professione in Galilæam : ab eo enim loco, in quo Christus erat propè Jordanem, usque ad urbem Cana, facile iter bidui.*

architri-

architriclino. Et tulerunt. 9. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus, 10. & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. 11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus. ¶.

C. XVIII:

§.

CAPUT XIX.

PRIMUM PASCHA.

EJECTI VENDENTES. TEMPLUM
SOLVENDUM. [JOAN. CAP. II.]

1. Prima ejectio è Templo.

V. sec. C.
XXXVII.
tertium C.
LVIII.
quartum C.
CXXVIII.
V. secund.
C. CX. 1.

J. II. 12. **P**OST HOC descendit Capharnaüm ipse, & mater ejus, & fratres ejus, & discipuli ejus: & ibi manserunt non multis diebus. 13. Et ¶ prope erat Pascha Judæorum, & ascendit Jesus

† Fer. 2.
post Dom.
4. Quadra.

§. Miraculi hujus memoria à IV. indè sæculo ad 6tam Januarii celebrata fuit, quamquam verisimile prorsus sit, non ea die, sed circa finem Februarii id gestum esse. Tractat hæc, aliæque in eadem Historia notatu digna, Benediclus XIV. in cit. Comm. de Festis, edit. Lov. Tom. I. pp. 33-34. & 61., item 75--85. Legi merentur, quæ in idem argumentum adfert Tillemontius, Mémoires &c. Art. VII. sur J. C.; item Art. V. sur la S. Vierge. Peñtorum, his in Nuptiis representandis, errores corrigit J. Molanus, Historiæ Imag. L. IV. cap. 20, edit. Lov. 1771. pp. 510--512.

C. XIX. Jerofolymam : 14. & invenit in templo
** nepizetie.* vendentes boves, & oves, & columbas,
rac, qui & * numularios fedentes. 15. Et cum feciffet
maiores quali flagellum de funiculis, omnes eiecit
numulos de templo, oves quoque, & boves, &
minutis aut numulariorum effudit aes, & menfas sub-
extraneis vertit. 16. Et his, qui columbas vende-
commu- bant, dixit : Auferte ifta hinc, & nolite
tant. facere domum patris mei, domum nego-
 tiationis. 17. Recordati funt vero difcipu-
 li ejus quia fcriptum eft. (a) Zelus do-
 mûs tuæ comedit me.

2. Templum folvendum.

18. Responderunt ergo Judæi, & dixe-
 runt ei : Quod fignum oftendis nobis
 quia hæc facis? 19. Respondit Jefus, &
 dixit eis : (b) Solvite templum hoc, & in
 tribus diebus excitabo illud. 20. Dixerunt
 ergo Judæi : Quadraginta & fex annis ædi-
 ficatum eft templum hoc, & tu in tribus
 diebus excitabis illud? 21. Ille autem di-
 cebat de templo corporis fui. 22. Cum er-
 go refurrexiffet à mortuis, recordati funt
 difcipuli ejus, quia hoc dicebat, & (c) cre-
 diderunt Scripturæ, & fermoni, quem
 dixit Jefus. 23. Cum autem efferet Jerofò-
 lymis in Pafcha in die fefto, multi credi-
 derunt in nomine ejus, videntes figna
 ejus, quæ faciebat. 24. Ipfe autem Jefus
 §. non credebat femetipfum eis, eò quòd
 ipfe noffet omnes, 25. & quia opus ei non
 erat, ut quis tellimonium perhiberet de
 homine : ipfe enim feiebat quid efferet in
 homine. ¶

§. *Ex his videtur non diù fuiffe Jerofolymis.*

CAPUT XX.

C. XX.

COLLOQUIUM CUM NICODEMO. [JOAN. III.]

1. *Renaſcendum ex aqua & Spiritu.*

J. III. 1. †. **E**RATAUTEM homo §. ex Phariſæis, (a) Nicodemus nomine, princeps Judæorum. 2. Ille venit ad Jeſum nocte, & dixit ei : Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti * magiſter, nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo. 3. Reſpondit Jeſus, §. & dixit ei : Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit §. denuò, non poteſt videre regnum Dei. 4. Dicit ad eum Nicodemus : Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex ? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci ? 5. Reſpondit Jeſus : Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. 6. Quod natum eſt ex carne, caro eſt : & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. 7. Non mireris quia dixi tibi :

† In inv.

S. Cruc.

§. 1.

(a) inſr.

LXXIV. 4.

v. 50. &

CXLIV. 3.

v. 39.

* Gr. δι-

δάσκαλος.

Magiſter

ſeu Doctör,

in nomina.

§. 2.

§. 3.

§. 1. Syriaca & Perſica Verſiones hic addunt : ibi, nempe Jeruſolymis. Conſer. Joann. II. 23. Ex quo colligitur, in illa civitate colloquium hoc fuiſſe habitum.

§. 2. Forſan Salvatoreſem de ſalutis via interrogaverat Nicodemus.

§. 3. Gr. ἀνωθεν; quod ſæpiùs quidem ſupernè aut deſuper; non numquam iterùm, denuò ſignificare, author eſt Chryſoſtomus hic. Itaque Interpres noſter (cui in hoc Orientalium Verſiones uniuerſæ adſtipulantur) ancipitem vocem rectè denuò tranſtulit. Id ſanè ſequens V. 4. Nicodemi obſectio exigebat, quippe qui ambiguitate vocis, quæ in ſermone Chriſti Syriaco nulla erat, falli non potuit.

c. xx.
§.

oportet vos nasci denuò. 8. §. Spiritus ubi vult spirat : & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quò vadat : sic est omnis qui natus est ex spiritu.

• 2. *Varia Christi documenta.*

* ἀναβέβη-
κεν. Ascen-
dit, præ-
temp.
(b) Num.
21. 9.

† Jer. 2.
post Dom.
Pent.
(c) 1. Joan.
4. 9.
(d) J. cx.
7.

9. Respondit Nicodemus, & dixit ei : Quomodo possunt hæc fieri? 10. Respondit Jesus, & dixit ei : Tu es magister in Israël, & hæc ignoras? 11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. 12. Si terrena dixi vobis, & non creditis : quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis? 13. Et nemo * ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. 14. (b) Et sicut Moysès exaltavit ferrentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis : 15. ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. ¶ 16. † Sic (c) enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret : ut omnis, qui credit in eum, non pereat, (d) J. cx. sed habeat vitam æternam. 17. (d) Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. 18. Qui credit in eum, non judicatur : qui autem non credit, jam judicatus est : quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. 19. Hoc est autem judicium : quia lux venit in mundum, &

§. Qui Spiritum hic ventum interpretantur, Arabica Versioni omnino consentiunt; sic enim habet : Ventus perflat, quò vult &c. Nec eis à quocumque alio Textu seu Versione contradicitur. Quin imò comparisonem instituere Salvatorem inter actionem venti, & spiritus S. operationem, Textus insinuat. Adí Calmetum hic.

dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem : erant enim eorum mala opera. **C. XXI.**
 20. Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus : 21. qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. ¶

C A P U T XXI.

TESTIMONIUM IV. JOANNIS DE

CHRISTO. [JOAN. III.]

V. prim. C.

XIII. §.

secund. &

tert. Cap.

XVI.

J. III. 22. **P**OST HÆC venit Jesus, & discipuli ejus in §. terram Judæam : & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. 23. Erat autem & Joannes baptizans in Ænon, juxta Salim : quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. 24. Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem. 25. Facta est autem quæstio ex discipulis Joannis cum Judæis de Purificatione. 26. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. 27. Respondit Joannes, & dixit : Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de celo. 28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim : Non sum ego Christus : sed quia missus sum ante illum. 29. Qui habet sponsam, sponsus est : ami-

§.

§. Hoc est, ex Jerosolymis in agrum tribus Judæ : *scpt̃ enim γῆ, vel χώρα opponitur oppidis. Confer. Jos. VIII. 1. Aq. X. 39.*

M. XIV. 3. Herodes enim tenuit Joannem, L. & inclusit Joannem in carcere. (21. *Factum est.* C. XIV.

M. & vinxit eum in carcere

M. propter Herodiam uxorem fratris sui.

4. Dicebat enim illi Joannes : Non licet tibi habere eam.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

M. 5. Et volens illum occidere, timuit populum : quia sicut prophetam eum habebant. (6. *Die autem.* C. LV.

M. 19. Herodias autem insidiabatur illi : & volebat occidere eum, nec poterat. 20. Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum : & * §. cul-

M. VI. 17. Ipse enim † Herodes misit, ac tenuit Joannem,

M. & alligavit eum : & posuit in carcerem

M §. propter Herodiam uxorem §. Philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18. Dicebat enim Joannes Herodi : (a)

Joannes Herodi : (a)

C. XXII.

† In dec. S. Joan.

§. 1.

§. 2.

(a) *Levit.* 16. 18. 16.

* *συνέβη* observabat *vid. not.*

§. 3.

§. 1. *Josephus Antiq. L. XVIII. C. 7. aliam Incarcerationis rationem adducit; metum scilicet novationis; sed hic fuerit speciosus Herodis pretextus; à Phariseis sibi suggestus. (vide Matt. XVII. 12. Conc. LXVII. n. 3.) Vera utique causa libertas Præcursoris extitit, quæ, in spiritu Elia, incestuosum Herodis connubium redarguebat. Cæterum fuit hæc unica B. Joannis detentio in arce Machæruntinâ: anteriorem aliam Jerosolymis primus adstruxit B. Lamy, Harmoniæ Evang. L. II. C. 9. edit. Paris. 1699. p. 166. quem egregiè refutat Tillemontius, Mémoires &c. note 9. sur S. Jean Bat.*

§. 2. *Sic etiam in Græco Matt. & Luc. Is autem non tetrarcha Trachonitidis, de quo Luc. eod. C. III. 1. sed alius Philippus fuit; Herodis item magni ex Mariannæ filius. Idem alio nomine Herodes à Josepho, Antiq. L. XVIII. 7. appellatus. Ad Tillemontium, Mémoires &c. Art. VII. sur S. Jean Bat. ubi hæc luculenter exposita, legere est.*

§. 3. *Græcè συνέβη, quod verti potest, observabat, id est, colebat, venerabatur; sed tamen ad placendum Herodiæ cupiebat eum occidere; quod ne faceret & sanctitas Joannis, & metus populi prohibebant, Herodes enim diversis hinc inde studiis agitabatur.*

C. XXIII.

SECESSUS È JUDÆA. SAMARITANA.
[MAT. IV. MARC. I. JOAN. IV.]

Primum Christi in Galileam regressum, unus omnium Joannes I. 43 notaverat. Hic est secus, quem Evangelistae omnes indicasse, haud ambiguum videtur. Vide Aug. de Confl. Evang. I. II. C. 18. Hoc tamen in eorum narratombus interest, quod Mat. & Marc. Scelsis occasionem exprefferint, quam Luc praezernest; incarcerationem scilicet Praecursoris: Joannes autem iniquae invidiae Phariseorum mentionem injicit: hos quippe eadem incarcerationi adlaborasse, jam supra indicavimus.

1. *Secessus.*

M. IV. 12. Cum autem audisset Jesus

M. I. 14. Postquam
autem traditus est
Joannes, *(venit Jesus.*
C. seq.

S. I.

§. 2.

§. 2. *Intellige, quàm baptizasset, non, quàm baptizabat: tunc enim erat traditus.*

M. Secessit in Galilæam: (13. & reliquâ. C. seq.

ejus) 3. reliquit Judæam, & abiit iterum in § Galilæam. 4. Oportebat autem eum transire per Samariam.

C. XXIII. §.

2. Christus cum Samaritana.

5. † Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: juxta prædium, (a) quod dedit Jacob Joseph filio suo. 6. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta. 7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere. 8. (Discipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent.) 9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judæus cum sis, bibere à me potes, quæ sum mulier Samaritana? non enim contutur Judæi Samaritanis.

† Fer. 6. post Dom. 3. Quadr. (a) G. 33. 19. & 48. 22. Jos. 24. 32.

3. Aqua viva.

10. Respondit Jesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu * forsitan' petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. 11. Di-

* Forsitan pro certè, utique ponitur. Confer. Joan. V. 46. VIII. 19.

§. Cur in Galilæam, quæ universa Herodi parebat, Christus secessit? Respondent, Capharnaum, quam sibi habitationis sedem delegit, non Herodi, at Philippo, subfuisse. Demus hoc ita esse: equidem quando in omni Galilæa (Marc. I. 39.) postmodum prædicavit, tum saltem Herodis ditionem ingressus est. Aptius itaque respondebitur, non tam Herodis sævitie, quippe cui vix post annum innotuit, (vide Conc. LVII. n. 1.) quam Pharisæorum, qui per Judæam dominabantur, invidiæ, cessisse Salvatorem, rectèque prædicationem à Galilæa (Luc. XXII. 5. Act. X. 37.) auspiciatum fuisse, quod futurum Ijaïas prædixerat, C. IX. 1. 2. 3.

C. XXIII.

cit ei mulier : Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est : unde ergo habes aquam vivam? 12. Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus? 13. Respondit Jesus, & dixit ei : Omnis, qui bibit ex aquâ hâc sitiet iterum : qui autem biberit ex aquâ, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum : 14. sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam æternam. 15. Dicit ad eum mulier : Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam : neque veniam huc haurire. 16. Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, & veni huc. 17. Respondit mulier, & dixit : Non habeo virum. Dicit ei Jesus : Benè dixisti, quia non habeo virum : 18. quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir : hoc verè dixisti.

4. Veri adoratores.

19. Dicit ei mulier : Domine, video quia Propheta es tu. 20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, (b) quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet. 21. Dicit ei Jesus : Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem. 21. (c) Vos adoratis quod nescitis : nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judæis est. 23. Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate, Nam & Pater tales quærit, qui adorent (d) Spiritus est * Deus : & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. 25. Dicit ei mulier ; Scio

(b) Deut.
12. 5.

(c) 4. Reg.
17. 33. &
seq.

(d) 1. Cor.
3. 17.
* ex Gr. cum.
vox Deus
est subjec-
tum,

quia Messias* venit, (qui dicitur Christus.)
 Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. 26. Dicit ei Jesus : Ego sum, qui loquor tecum.

C. XXIII.
 * ἐρχεται
 venit. præ-
 sent. temp.

5. *Mulier prædicans Christum.*

27. Et continuò venerunt discipuli ejus : & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit : Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? 28. reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus : 29. Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quacumque feci : numquid ipse est Christus? 30. exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

6. *Cibus Christi voluntas Dei.*

31. Interea rogabant eum discipuli, dicentes : Rabbi, manduca. 32. Ille autem dicit eis : Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. 33. Dicebant ergo discipuli ad invicem : Numquid aliquis attulit ei manducare? 34. Dicit eis Jesus : Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. 35. Nonne vos dicitis, quòd adhuc §. quattuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis : Levate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. 36. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam : ut, & qui seminat, simul gaudeat, & qui me-

§,

§. Alii hinc colligunt hæc contigisse circa brumam ; messis enim in Judæa circa Pentecosten. Alii verò locutionem proverbialem esse ajunt, & non certum tempus designare.

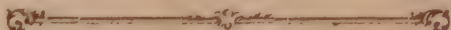
C. XXIV.

tin. 27. In hoc enim est verbum verum :
 quia alius est qui seminat, & alius est qui
 metit. 28. Ego misi vos metere quod vos
 non laborastis : alii laboraverunt, & vos
 in labores eorum ingressi.

7. Fides Samaritanorum.

29. Ex civitate autem illa multi credi-
 derunt in eam Samaritanorum, propter
 verbum mulieris testimonium perhibentis :
 Quia dixit mihi omnia quaecumque feci.
 30. Cum venissent ergo ad illam Samari-
 tani, rogaverunt eam ut ibi maneret. Et
 mansit ibi duos dies. 31. Et multo plures
 crediderunt in eam propter sermonem ejus.
 32. Et mulier dicebant : Quia jam non
 propter tuam loquelam credimus : ipsi
 enim audivimus, & scimus quia hic est
 verè Salvator mundi * 9.

* Gr. add.
 Christus.

CAPUT XXIV.

INGRESSUS IN GALILÆAM.

PRÆDICATIO. FAMA.

[MAT. IV. MARC. I. LUC. IV. JOAN. IV.]

J. IV. 43. **P**OST DUOS autem dies exiit
 inde : (& abiit. inf.

§. M. IV. 13. Et §. relietâ civitate Nazareth,
 (venit, & habitavit. C. XXVII.

§. Non quod eam ingressus esset, & exiisset ; sed
 relietâ, hoc est, neglectâ Nazareth, in qua tot annis
 habitaveras.

J. 44. §. (Ipse enim Jesus testimonium perhibuit (a) quia Propneta in sua patria honorem non habet.) (45. Cum ergo inf.

C. XXIV.

§. 1.

M. I. 14. venit,

(a) M. M.

L. LIV. 3.

M. Jesus in Galilæam,
J. & abiit in Galilæam:
(44. Ipse enim supra.

L. IV. 14. & regressus est

Jesus §. in virtute Spiritûs in Galilæam

§. 2.

J. 45. Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Jerosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

M. IV. 17. Exinde cœpit Jesus prædicare

M (b) Evangelium regni Dei,

(b) L. XXIX.

43. M. L.

LVI. 1.

15. & dicens:

M. & dicere:

M. Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei:

M. pœnitementi,

M. (c) pœnitentiam agite,

(c) L.

LXXXVII.

M & credite Evangelio: v. 5.

M. appropinquavit enim regnum cœlorum. (18. Ambulans. C. XXVI. n. 1.

§. 1. Obiter significat J. cur non iret Nazareth: istud tamen testimonium videtur diu post esse datum: sed verbum, perhibuit, non ad tempus rei narrata, sed quo J. hæc scribebat, pertinere potest. Hinc etiam constat J. & M. eundem accessum in Galilæam significare.

§. 2. Dominus hoc ingressu in Galilæam ostendit virtutem spiritûs, & cum prius fermè latuisset, cœpit magno hominum concursu concionari, publiceque se gerere pro Messia. Ideo non dubium quin L. eundem ingressum significet, scilicet post traditum Joannem.

L. Et fama exiit per universam regionem de illo. 15. Et ipse §. docebat in synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus. (16. §. *Et venit Nazareth*, C. LV. n. 1.

CAPUT XXV.

FILIUS REGULI. [JOAN. IV.]

J. IV. 46. **V**ENIT ERGO iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et † erat quidam §. regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaüm. 47. Hic cum audisset quia Jesus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium ejus: incipiebat enim mori. 48. Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis. 49. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. 50. Dicit ei Jesus:

§. 1. *Id non fecit Dominus primo ingressu in Galilæam, sed secundo, capto Joanne: ideo certum est, eundem accessum in Galilæam à quatuor Evangelist. significari.*

§. 2. *Luc. subdit Christi in Nazareth adventum, « sine dubio præoccupans, quod multis rebus interpositis postea gestum est. » Ait Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 42. Vide eum ibi. Quoniam Dominus Nazareth, Patriam utique suam, prætergressus est, in Capharnaüm habitaturus; voluit Luc. hujusce rei rationem adferre, ab aliis non expressam.*

§. 3. *Regulus, græcè βασιλικός; Syro, minister regis; Arabi, homo regis: quare sunt qui hunc regulum Herodis tetrarchæ, vel Philippi ministrum interpretentur, colligendis fortasse vectigalibus præpositum. Josephus Antiq. L. XV. C. 11. Ministros Herodis βασιλικούς appellat.*

Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, & ibat. 51. Jam autem eò descendente, servi occurrerunt ei, & nunciaverunt dicentes, quia filius ejus viveret. 52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei : Quia heri horâ septimâ reliquit eum febris. 53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit : & credidit ipse, & domus ejus tota ¶. 54. Hoc iterum secundum signum fecit Jesus, cum venisset à Judæa in Galilæam. (V. 1. Post hæc C. XXXVII.

Nota. Auctor Analyseos Mauduitius Vocationi Piscatorum, quæ narratur seq. cap. præmittit Adventum Christi Capharnaum, quem describunt Matt. IV. 13--16. Marc. I. 21. Luc. IV. 31. Conc. XXVII.

CAPUT XXVI.

VOCATIO PETRI, ET ANDRÆ; JACOBI,
ET JOANNIS. [M. IV. M. I. L. V.]

Eandem esse quatuor Apostolorum Vocationem, à Luc. prolixius, à Matt. verò & Marc. compendio descriptam, tenent ex recentioribus Authores benè multi; & ex antiquis S. Epiphanius, Hæresi LI. C. 15., ubi accuratè hanc rem expendit. Tillemontius fatetur receptam communiter hanc suo tempore opinionem. Vide eum, Mémoires &c. note 2. sur S. Pierre. Aug. tamen de Conf. Evang. L. II. C. 17. aliique non pauci nec ignobiles aliter sentiunt. Adi Toletum ann. 15. in Cap. V. Luc. Undè quia eos Matt. & Marc. visos simul & vocatos referunt, nullà factâ mentione sermonis Christi de navicula, nec miraculi capturæ piscium, quæ tamen inter

C. XXVI.

utrumque intercesserunt, ut patet ex L. qui totam historiam exactius prosecutus est: ideo lectiones eorum hic aliquatenus invertere, atque ad faciliorem notitiam, nonnulla quæ jubantur, distinctis caracteribus supplere necessarium duximus.

I. Piscatores visi à Christo.

† In festo
S. Andr.

M. IV. 18. † **A**MBULANS autem Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, (erant enim piscatores.) (19. Et ait illis. inf. n. 3.)

21. Et procedens inde pusillum, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, resicientes retia sua: (& vocavit eos. inf. n. 3.)

§. 1.

Zebedæo patre eorum, resicientes retia sua: (& vocavit eos. inf. n. 3.)

† Dom. 4.
post Pent.

§. 2.

L. V. 1. Factum est autem, † cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus §. stagnum Genesareth. 2. Et vidit duas naves stantes

§. 3.

secus stagnum: piscatores autem §. de-

M. I. 16. Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare, (erant enim piscatores.) (17. Et dixit eis. inf. n. 3.)

19. Et progressus inde pusillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipsos componentes retia in navi: (20. Et §. statim. inf. n. 3.)

§. 1. Non quòd, simulatque vidit, eos vocaverit: vidit enim primum, postea editum miraculum capture piscium; ac tum vocati, & secuti Christum quatuor Apostoli, ut patet ex L.

§. 2. Stagnum Genesareth, mare Galilææ, mare Tiberiadis; varia sunt nomina ejusdem lacus.

§. 3. Ut ad concilietur cum M. & M. intelligendum videtur, navibus subductis piscatores alios aliis fuisse ministeriis distentos, ut fieri solet: fuisse qui purgarent retia, fuisse qui refarcirent: quosdam & ex litore exscenderant,

scenderant, & lavabant retia. 3. Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. C. XXVI.

2. Prima piscatio miraculosa.

4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. 5. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. 6. Et cùm hoc fecissent, conclusèrunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. 7. Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pendè mergerentur. 8. Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. 9. Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10. similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc jam homines eris §. * capiens. V. sec. C. CXLVIII.

§.
* ζωπτείν
vivos capi-
piens. vid.
not.

tos num quid capere possent: itaque partem eorum in navibus fuisse, partem in littore. Ita Grotius in Luc. C. V. 2.

§. Scilicet ad vitam, non ut antè pisces ad mortem: Græcum enim ζωπτείν significat vivum capere, ita ut qui capitur, à morte servetur incolumis. Vide inter opera B. Juslini, Quæst. & Resp. q. XX.

3. Piscatorum vocatio.

- C. XXVI. M. 19. Et ait illis : (Simoni & Andreae) Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.
20. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. (21. Et procedens. *sup. n. 1.*
- M. 20. Et statim vocavit illos alios duos fratres, Jacobum & Joannem, *supra n. 2.*
- M. 22. Illi autem statim relictis retibus,
- M. & relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis.
- §. L. §. subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum ¶. (12. Et factum est. C. XLIV.
- M. 17. Et dixit eis Jesus : Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.
18. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. (19. Et progress. *sup. n. 1.*
- M. Et vocavit eos.
- L. 11. Et.
- M. Et patre.
- secuti sunt eum. ¶.
- (23. Et circuibat. C. XXIX. 2.
- M. secuti sunt eum.

§. Id in Luc. de quatuor simul intelligitur. Hoc est, quod Petrus postea Mat. XIX. 27. Conc. C. n. 3. Omnium nomine proficetur : Ecce nos reliquimus omnia, &c.

Nota. Non pauci vocationem à Mat. & Marc. relatam distinguunt ab ea, quam Luc. V. enarrat ; sic ut hæc posterior fuerit atque tertia Apostolorum Vocatio. Quod argumentum egregiè tractat Teletus, Annot. 15. in Cap. V. Lucæ : Atqui si cui hæc arripserit sententia, is poterit Lucæ Historiam inter Capp. XXIX. & XXX. Concord. mediam inferere.

CAPUT XXVII.

CAP.
XXVII.

INGRESSUS SECUNDUS CAPHARNAUM.

V. prima
C. XIX.

DOCTRINA. SPIRITUS IMMUNDUS.

[MATT. IV. MARC. I. LUC. IV.]

M. I. 21. Et ingre-
diuntur Capharnaüm :
L. in Capharnaüm ci-
vitatem Galilææ ,

L. IV. 31. **E**T descendit,
M. IV. 13. **E** venit , &
habitavit in Capharnaüm
maritimâ , civitate Galilææ ,
in finibus Zabulon , &
Nephtalim : 14. ut adim-
pleretur quod dictum est
per Isaiam prophetam :
15. (a) Terra Zabulon , (a) Isa. 9.
& terra Nephtalim ,
via
maris trans Jordanem ,
Galilææ Gentium : 16. Po-
pulus , qui sedebat in te-
nebris , vidit lucem mag-
nam : & sedentibus in
regione umbræ mortis ,
lux orta est eis. (17. *Ex-
inde cæpit.* C. XXIV.

L. ibique docebat illos
sabbatis. 22. Et stupe-
bant in doctrina ejus ,

M. Et statim §. sabbatis
ingressus in §. synagogam ,

§. 1.
§. 2.

§. Hinc collige Dominum , etsi non diù , ut patet ex
Cap. XXIX. n. 1. aliquamdium tamen mansisse Capharnai ,
& per aliquot sabbata docuisse.

§. 2. Hoc est , quod in Passione Dominus Pontifici replicavit
Joan. XXVII. 20. Conc. CXXXVIII. Ego palam locu-
tus sum mundo : ego semper docui in Synagoga , & in
tèmplo , quo omnes Judæi conveniunt : &c. De Sy-
nagogis lege Becanum , Analogiæ V. ac N. T. C. XIII.
nn. 33-43.

- C. XXVII.** docebat eos. 22. (b) Et
 (b) M. stupebant super doctrina
 XLIII. 7. ejus : erat enim docens
 v. 28. eos, quasi potestatem habens, & non sicut Scribæ.
 23. Et erat in synagogâ eorum homo in spiritu immundo :
- (c) inf.
 XXVIII. L. & (c) exclamavit voce magna, 34. dicens :
 v. 41. Sinæ, quid nobis, & tibi
 M. M. L. Sinæ, quid nobis, & tibi
 XXXII. I. Jesu Nazarene ? venisti
 M. XXIX. perdere nos ? scio te quis
 2. sis, * Sanctus Dei. 35. Et
 * 2a, ab ? increpavit illum,
 * Gr. ó Sanctus M. 25. & comminatus est
 étyios ille ei Jesus, dicens : Ob-
 Sanctus mutesce, & exi de ho-
 Sandorum mine.
 Dan. IX. 25. præ-
 dictus.
26. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magnâ
 L. & cum projecisset illum
 §. dæmonium, exiit ab illo, nihilque illum §. nocuit.
 36. Et factus est pavor in omnibus,
 M. 27. & mirati sunt omnes ;
 L. & colloquebantur ad invicem
 M. ita ut conquirerent inter se dicentes : Quidnam
 §. est hoc ? L. dicentes
- quia in potestate erat sermo ipsius. 33. Et in synagogâ erat homo habens dæmonium immundum.
- M. & exclamavit, 24. dicens : Quid nobis, & tibi Jesu Nazarene ? venisti perdere nos ? scio qui sis, Sanctus Dei.
- L. Jesus, dicens : Obmutesce, & exi ab eo.
- M. exiit ab eo.

§. Quomodo nihil nocuit, cum ex Marc. discerpens eum fuerit ? Vide apud Aug. de Conf. Evang. L. IV. Cap. 2.

L. Quod est hoc verbum?

M. Quanam doctrina hæc nova?

CAP.
XXVIII.

M. quia in potestate

L. quia in potestate & virtute

L. imperat immundis spiritibus,

M. etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei,

L. & exeunt?

M. 28. Et processit rumor ejus statim

M. in omnem regionem,

L. 37. & divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis

M. Galilææ.

C A P U T XXVIII.

SOCRUS SIMONIS, ET ALII CURATI.

[MATT. VIII. MARC. I. LUC. IV.]

Constat ex Marc. (I. 29.) & Luc. (IV. 38.) istud contigisse proximè post præcedens, imò ut apparet eodem die. Matt. autem post sermonem in monte, cum narrasset Cap. I. III. 5. Dominum ingressum Capharnaüm sanasse ferrum Centurionis, eà occasione rediit ad ea narranda, quæ post secundum ingressum contigerunt. " Hoc (enim) quando factum sit, id est, ,, post quid vel ante quid, non expressit Matt., thæus., Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 21.

I. Socrus Petri sanata.

L. IV. 38. † Surgens autem Jesus de synagogâ,

M. I. 29. **E**T PROTINUS egredientes de synagogâ, venerunt in domum Simonis, & An-

† Fer. 3.
post Dom.
3. Quadr.
& sabbat.
quat. temp.
Pent. &
temp. pest.

CAP.
XXVIII.

§.

dreæ cum Jacobo, &
Joanne.

M VIII. 14. Et cùm venisset Iesus in domum Petri, vidit §. socrum ejus jacentem & febricitantem: L. magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.

M. 31. Et accedens elevavit eam apprehensa manu ejus:

L. 39. & stans super illam imperavit febrì:

M. Et continuo dimisit eam febris;

M. & surrexit, & ministrabat eis

introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur

M. 30. Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: Et statim dicunt ei de illa.

M. 15. & tetigit manum ejus,

& dimisit eam febris, L. & dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.

M. & ministrabat eis.

2. Omnes malè habentes curati.

Vid. Cap.

XXIX. 2. M. 32. Vespere autem facto cùm occidisset sol,

XXXIX. 2. M. obtulerunt ei multos

XXXVIII. 4. & XL. 2. dæmonia habentes: &

L. omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.

M. 16. Vespere autem facto,

L. 40. Cùm autem sol occidisset:

M. afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes:

§. Petrus « ex oppido Capharnaïm uxorem duxerat; » (Epiphanius Hæres. LI. C. 15.) « Tamen cum reti eam » & « navicula dereliquit » (Hieron. Epist. 92. olim 34., edit. Martianæ Tom. IV. col. 752.) Ab usu itaque matrimoniali, etsi fortasse non ab omni cum ea convictu, abstinuit. Apostoli enim « non ut uxores, sed ut sorores, » circumducebant mulieres. » (Clem. Alex. Strom. L. III. n. 192. edit. Oxon. p. 535.) Vide Tillemontium Mémoires &c. Art. I. sur S. Pierre. Item Estium Comm. in Epist. I. ad Corinth. IX. 4.

M. 34. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus,

M. ejiciebat spiritus

M. 33. Et erat omnis civitas congregata ad januam.

L. At ille singulis manus imponens, curabat eos:

M. & dæmonia multa ejiciebat,

M. verbo: & omnes malè habentes curavit. 17.

Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem: (a) (a) *Isa. 53.*

Ipse infirmitates nostras 4. 1. *Per.*

accepit: & ægrotationes nostras portavit (18. *Videns autem. C. XXX.*

L. 41. Exhibant autem dæmonia à multis (b) claman- (b) *M. L. xxvii. M.*

tia, & dicentia: Quia *M. L.*

tu es * §. Filius Dei: & *xxxii. 1.*

increpans non sinebat ea *M. xxxix.*

loqui: quia sciebant ip- *2.*

simum esse Christum. * *Gr. add. Christus.*

M. & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

§. *Gr. ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.* Ille Filius Dei; nempe non adoptione, ut alii, sed naturā. Num igitur noverunt dæmones Jesum esse Christum, Deique Filium? Ita suadent scripturæ textus, tum hic, tum alii in margine citati. Consentiant Patres non pauci, atque illustres Interpretes. Nec obest. 1. Cor. II. versus 8 Potuit enim malignus ille spiritus per prophetias ac temporalia quedam virtutis Christi effecta, ejusdem Divinitatem nosse: illam verò sapientiam Dei de redimendo per mortem Filii sui hominum genere ignorasse. « Tantum (enim dæmonibus Christus) innotuit, quantum voluit: tantum autem voluit, quantum oportuit, » ita scilicet ut dæmones tereretur, & tamen nihilominus Redemptionis opus consummaret. S. Aug. de Civit. Dei L. IX. C. 21. Vide Estium Comm. in loc. cit. ad Cor. Item Toletum Annot. 75. in IV. Lucæ Caput.

C. XXIX.

CAPUT XXIX.

EGRESSUS IN DESERTUM. PERAGRATIO
GALILÆÆ. [MAT. IV. MAR. I. LUC. IV.]

Ex Marc. & Luc. hunc Egressum & Peragrationem adeo continuè narrantibus, constat, utrumque contigisse ante reprehensionem Scribæ; licèt eam Matt. (VIII. 18.) proximè superioribus subjungat.

§. M. I. 35. **E**T § DILUCULÒ valdè surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. 36. Et profecutus est eum Simon, & qui cum illo erant. 37. Et cùm inveniissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quarunt te. 38. Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

L. IV. 42. Facta autem die egressus ibat in desertum locum,

L. Et turbæ requirebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis. 43. Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.

V. secund.

C. LVI.

B. I.

2. Prima peragratio Galilææ.

M. IV. 23. Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eo-

M. 39. Et erat prædicans in synagogis eorum, & in omni Galilæâ,

§. « Videtur hic ordinem tenuisse Marcus, ut post illud, quod dictum est, Vespere autem facto, deinde diceret, Et diluculo &c. » Aug. de Conf. Evang. L. II, C. 22.

L. 44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ. ¶ (V. 1. Factum est autem. Cap. XXVI.

rum, & (a) prædicans Evangelium regni; & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo,

C. XXX.
(a) M. M.
XXIV. M.
L. LVI. 4.

M. & dæmonia ejiciens. (40. Et venit ad eum Cap. XLIV.

M. 24. Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & (b) obtulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos & curavit eos. (25. Et secutæ sunt. C. XL. n. 1.

(b) M. M.
L. XXVIII.
2. M. M.
XXXIX. 2.
& LVIII.
4. L. XL. 2.

C A P U T XXX.

REPREHENSIO TRIUM.

[MATT. VIII. LUC. IX.]

Hic resumitur prius interrupta narratio Matt. apud quem ista reprehensio (VIII. 19-34.) & accessus ad mare, cum sedatione tempestatis, & historia porcorum ita coherent, utungi non possint. Quare hic interruptæ fuerunt narrationes Marc. & Luc.

M. VIII. 18. **V**IDENS AUTEM Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum.

L. IX. 57. Factum est autem: §. ambulantes illis in via,

§.

§. Loquitur quidem Luc. de via quâ Dominus ascendebat Jerusalem: (Confer. Luc. IX. 51.) & vix dubium quin aliquid eorum, quæ narrat, ut fortè quod de tertio, in hac via contigerit: sed quia ejus occasione etiam Reprehensionem Scribæ conjungit, quæ nunc in via hac ad mare contigit, has tres Reprehensiones, licet diversis temporibus & locis contigerint, hic collocandas puta-

C. XXX. M. accedens unus Scriba, ait illi : Magister, sequar te quocumque iëris. 20. Et dicit ei Jesus : Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos : filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

M. 19. & L. dixit quidam ad illum : Sequar te quocumque ieris 58. Dixit illi Jesus : Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos : Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

L. 59. Ait autem ad alterum

M. 21. Alius autem

M. de discipulis ejus :

L. Sequere me. Ille autem

M. ait illi : Domine per-
mitte me primùm ire, &
sepelire patrem meum.

L. dixit : Domine, per-
mitte mihi primùm
ire : & sepelire patrem
meum. 60. Dixitque ei
Jesus : Sine ut mor-
tui sepeliant mortuos
suos :

22. Jesus autem ait illi :
Sequere me, & dimitte
mortuos sepelire mortuos
suos. (23. Et ascendente.

C. XXXI.

L. tu autem vade, & annuntia regnum Dei.

61. Et ait alter : sequar te Domine, sed
permittite mihi primùm §. 1. renuntiare his,
quæ domi sunt. 62. Ait ad illum Jesus :
Nemo mittens manum suam ad aratrum,
& respiciens retrò, aptus est regno Dei.
(X. 1. §. post hæc autem. C. LXXIX. n. 1.

§. 1.
* ἀποτά-
ξασθαι, va-
ledicere, &
renuntiare.
V. not.
§. 2.

vimus. Aug. tamen existimat, Lucam agere de via, quâ ambulabant, «ut irent ad fretum. » Vide eum de Conf. Evang. L. II. C. 23.

§. 1. ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου, quod de personis, aut de rebus intelligi potest. Si de personis, idem quod valedicere domesticis. Si de rebus, idem quod renuntiare bonis suis, ac de iis disponere. Orientales Versiones de personis intelligunt.

§. 2. « Indè jam Lucas in aliud perrexit, non in illud, quod ordine temporis sequebatur &c. » Auguß. de Conf. Evang. L. II. C. 23.

CAPUT XXXI.

C. XXXI.

TEMPESTAS SEDATA.

[MATT. VIII. MARC. IV. LUC. VIII.]

Eandem Tempeſtatem à Mat., Marc., & Luc. deſcribi, conſenſus eſt omnium; ipſaque per ſe narratio ſatis manifeſtat: in ſingulis enim transfretationis terminus eſt appuſus in regionem Geraſenorum. Diverſitates paucule in contextu quomodo concilientur, lege apud Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 24.

M. IV. 35. Et ait illis
§. in illa die,
M. VIII. 23. Et † aſ-
cendente eo in navicu-
lam,
L. & ipſe aſcendit in
naviculam, & diſcipuli
eius,
M. Tranſeamus con-
tra.

L. VIII. 22. **F**ACTUM eſt
autem in §.
una dierum, † Dom. 4.
M. cum ſero eſſet factum: poſt Epiph.
M. ſecuti ſunt eum diſci-
puli eius:
L. & ait ad illos: Trans-
fretemus trans ſtagnum.
M. 36. Et dimittentes
turbam, aſſumunt eum
ita ut erat in navi:
L. Et aſcenderunt.
M. & aliæ naves erant
cum illo.
L. 23. Et navigantibus il-
lis, obdormivit,
M. 24. Et ecce motus ma-
gnus factus eſt in mari
L. & deſcendit procella
venti in ſtagnum,
M. & fluctus mittebat in
navim,

M. 37. Et facta eſt
procella magna venti,

§. In illa die. Gr. ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ſimpliciter eſt, qua-
dam die: unde Lucas indefinite: una dierum.

C. XXXI. M. ita ut navicula operiretur fluctibus,
L. & complebantur, & periclitabantur.

M. 38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens :

M. 25. Et accesserunt ad eum discipuli ejus, & suscitaverunt eum, dicentes :

M. Magister, non ad te pertinet, quia perimus?

* Gr. Præceptor,
præceptor.

(a) inf. M.
XLII. 6. v.
30. &
LXIV. 2.
7. 8.

M. Domine, salva nos, perimus. 26. Et dicit eis Jesus : Quid timidi estis,

(a) modicæ fidei? Tunc surgens,

L. increpavit ventum, & tempestatem aquæ,

M. & dixit mari : Tace, obmutesce. Et cessavit ventus : & facta est tranquillitas magna. 40. Et ait illis : Quid timidi estis? necdum habetis fidem?

L. Ubi est fides vestra?

M. 27. Porro homines mirati sunt,

M. & timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum : Quis, putas, est iste quia

L. & ventis, & mari imperat, &

M. venti & mare obediunt ei? ¶

Ita ut impleretur navis.

M. ipse verò dormiebat.

L. 24. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes :

M. Et excitant eum, & dicunt illi :

L. * Præceptor', perimus.

L. At ille surgens, M. imperavit ventis, & mari,

M. 39. Et exurgens comminatus est vento.

L. Et cessavit : & facta est tranquillitas. 25. Dixit autem illis :

M. Et facta est tranquillitas magna.

L. Qui timentes, mirati sunt ad invicem, dicentes : Quis putas hic est, quia

M. dicentes : Qualis est hic, quia

M. & ventus & mare obediunt ei?

L. obediunt ei?

CAPUT XXXII.

CAP.
XXXII.

LEGIO DÆMONUM. PORCI SUBMERSI.

[MATT. VIII. MARC. V. LUC. VIII.]

In hæc dæmonum ejeḗtione Matt. Marc. & Luc. omninò conveniunt, præterquàm quòd Matt. duos dæmoniacos commemorat, unicum verò Marc. & Luc. Quod sic apud auctores passim, præsertimque apud S. Aug. L. II de Conf. Evang. C. 24. Conciliatur, "ut intelligas unum eorum, fuisse personæ alicujus clarioris & famosioris,," (sive cujus vexatio miserabilior esset aut diuturnior) "de quo facti hujus fama, latius præclariusque fragraverat.," Ceterum Gadar., (à qua in Græco Marc. & Luc., Χάραν τῶν Γαδαρηνῶν, regionem Gadarenorum) & Gergesa seu Gerasa (à qua in Græco Mat. Γεργεσηνῶν, Gergesenorum) duæ erant vicinæ vicem civitates, in Decapoli sitæ, quas, maximam partem, Gentiles incolebant. Vulgata utrobique legit, Gerasenorum; quia nempe hæc regio ab utralibet civitatum nomen ducebat.

I. Legio dæmonum ejeḗta.

L. VIII. 26. ET NAVIGAV-
VERUNT

L. ad regionem Gerasenorum,
M. VIII. 28. Et cum
venisset trans iterum
in regionem Gerasenorum,

M. V. 1. & venerunt
trans fretum maris in re-
gionem * Gerasenorum
L. quæ est contra Gali-
læam,

M. 2. Et exeunti ei de
navi,

L. 27. Et cum egressus
esset ad terram,

* V. tit.
Cap.

M. statim

CAP.
XXXII.

M. occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. 29. Et ecce

L. occurrit illi
M. occurrit de monu-
mentis

* *Gr. add.* **M.** homo (unus illorum) ex civit.

L. vir quidam, *

in spiritu immundo,
L. qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed

M. 3. qui domicilium habebat in §. monumentis, & neque catenis jam quicumquam poterat eum ligare: 4. quoniam sæpè compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset, & nemo poterat eum domare. 5. Et semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus. 6. Videns autem

L. in monumentis.

Jesum à longè, cucurrit,

L. 28. Is, ut vidit Jesum:

(a) **M.** **L.** procidit ante illum:

XXVII. & **M.** & adoravit eum:

XXVIII. v. **L.** & (a) exclamans voce

41. **M.** magnâ, dixit: Quid mihi

XXXIX. 2.

v. 11.

M. 29. clamaverunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei?

§. In speluncis extra civitatem erant sepulchra. Confer. Matt. XXVII. 6. Secus oram Tiberiadis plurimos fuisse specus in rupibus excisos, Josephus refert, de Bello L. II. C. 42.

M. 7. & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jesu fili Dei altissimi?

L. obsecro te, ne me torqueas.

M. 8. dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine.

9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit

L. Legio:

31. Et rogabant illum

& tibi est Jesu fili Dei altissimi?

M. venisti huc ante tempus torquere nos?

M. adjuro te per Deum, ne me torqueas.

L. 29. Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta. 30. Interrogavit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit

M. ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

L. quia intraverant dæmonia multa in eum.

M. 10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

L. ne imperaret illis ut in abyssum irent.

2. Porci submersi.

M. 11. Erat autem ibi L. 32. Erat autem ibi

M. 30. Erat autem non longè ab illis

CAP. XXXII.

§. * * Gr. Erat autem longè. V. not.

§. Gr. ἢ δὲ μακρὸν, scilicet ὁδόν. Erat longè. Utra sit genuina Lectio, non facile dixeris. Latini codices, excepto unico Cantabrigiensi, magno consensu negationem adiungunt; quibus & Persica Versio, quæ habet: Et erat propè eos grex &c. adslipulatur; eaque Lectio magis Beza (in Matt. VIII. 30.) placuit. Reclamant consanctanter Græca exemplaria, & reliquæ Orientales Versio-

CAP.
XXXII.

M. circa montem grex
porcorum magnus, pas-
cens. 12. Et deprecaban-
tur eum spiritus,

L. ut permitteret eis in
illos ingredi

* ἐπιτρέ-
ψον ἡμῖν
ἀπαλθεῖν.

permitte
nobis ut de-
migremus.

M. dicentes: Si ejicis nos
hinc, * mitte nos in gre-
gem porcorum

M. ut in eos introeamus.

13. Et concessit ei statim
Jesús

M. 32. & ait illis: Ite.

M. Et exeuntes spiritus
immundi introierunt in
porcos: & magno im-
petu

M. abiit totus grex per
præceps in mare:

* porcorum
sc. non
passuum.

M. * ad duo millia, &
suffocati.

M. mortui sunt in aquis.

L. 34. Quod ut viderunt
factum

M. 33. pastores

L. qui pascebant

M. eos, fugerunt,

M. & venientes in civi-
tatem,

M. & in agros

L. & in villas

grex porcorum multo-
rum pascentium in
monte:

M. grex multorum por-
corum pascens.

L. Et rogabant eum,

M. 31. Dæmones au-
tem rogabant eum,

M. dicentes: Mitte nos
in porcos

L. & permisit illis.

33. Exierunt ergo dæ-
monia ab homine, &
intraverunt in porcos:

M. At illi exeuntes ab-
jecerunt in porcos, &
ecce impetu

M. grex præcipitatus
est in mare

L. & impetu abiit grex
per præceps in stagnum,
& suffocatus est.

M. &

M. sunt in mari.

M. 14. Qui autem
pascebant

M. autem fugerunt:

M. & nunciaverunt in
civitatem,

L. fugerunt, & nun-
ciaverunt in civitatem;

nes. Ut ut sit, Erasmo auctore, « Nihil... ad sensum
» refert, utrum legas procul, an, non procul. Nam si
» grex conseratur ad eos, qui Christo erant proximi,
» procul erat; fin ad alia loca semotiora, non procul
» erat, quia erat in prospectu. » Ita ille Annot. in Mat.
VIII.

M. nun-

M. nunciaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.

CAP.
XXXII.

3. *Geraseni Christum à se repellunt.*

L. 35. Exierunt autem videre quod factum est,

M. 15. Et veniunt ad Jesum :

qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis & timuerunt.

16. Et narraverunt illis, qui viderant,

M. Et egressi sunt videre quid esset factum :

L. & venerunt ad Jesum : & invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant,

M. & vident illum,

L. vestitum, ac sanā mente ad pedes ejus & timuerunt. **36.** Nunciaverunt autem illis, & qui

viderant,

M. qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat,

L. quomodo sanus factus esset à legione :

M. & de porcis.

M. 34. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu : & viso eo

L. 37. Et

M. 17. Et rogare cœperunt eum

M. rogabant, ut transiret à finibus eorum.

L. ut discederet ab ipsis :

L. rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum.

M. ut discederet de finibus eorum.

L. quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est.

4. *Volens sequi Christum, non finitur.*

L. 38. Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo

M. 18. Cūque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmo-

CAP.
XXXII.

nio vexatus fuerat, ut
esset cum illo, 19. & non
admisit cum Jesus, sed ait
illi: Vade in domum
tuam ad tuos, & annun-
cia illis quanta tibi Do-
minus fecerit, & miser-
tus sit tui.

I. Et abiit per universam

M. & cepit predicare in
Decapoli, quanta sibi
fecisset Jesus: & omnes
mirabantur.

esset. Dimisit autem
eum Jesus, dicens:

39. Redi in domum
tuam, & narra quanta
tibi fecit Deus.

M. 20. Et abiit,

I. predicans quanta
ibi fecisset Jesus.

CAPUT XXXIIL

PARALYTICUS SANATUS.

[MAT. IX. MAR. V. & II. LUC. VIII. & V.]

*Ejectioni demonum Marcus, (V. 22.) similiter
& Lucas (VIII. 41.) Jairi adventum con-
tinuo subjiciunt; quasi nempe accessisset ap-
pellente e Gerasenorum regione Domino: "sed
,, ab. (temporum) ordine recedunt., Inquit
S. Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 28. Ubi
exactè hanc rem prosequitur. Confer. etiam
C. 25. ibid. Hoc itaque pacto rei series ordi-
nanda videtur. "Cum lacum trajecisset Jesus,
,, Capharnaum intrat, ubi in domo Paraly-
,, ticum sanat: inde egressus ad mare, à Te-
,, lonio, propè portum forsàn extructo, Mat-
,, theum vocat. Is Salvatorem convivio exci-
,, pit; cujus facti occasione aliæ ex aliis dis-
,, ceptiones enascuntur. Atque tunc demum,
,, cum circa mare esset Jesus, Jairus eum con-
,, venit, fiuntque reliqua, quæ Conc. Capp.
,, XXXV. & XXXVI. narrantur.,*

I. *Jesus docens in Capharnaüm.*

M. IX. I. **E**T † ASCENDENS in naviculam, transfretavit,
L. VIII. 40. Factum est autem cum rediisset.

CAP. XXXIII.
† Dom. 18.
post Pent.

L. Jesus,

M. V. 21. Et cum transscendisset Jesus in navis rursùm trans fretum, convenit turba multa ad eum, & (§. erat circa mare C. XXXV. n. 1.

§. 1.

L. excepit illum turba : erant enim omnes expectantes eum. (41. Et ecce venit. C. XXXV. n. 1.

M. Et venit in §. civitatem suam

§. 2.

M. II. 1. & iterùm intravit Capharnaüm post dies

M. 2. &

L. V. 17. Et † factum est in una dierum, M. auditum est quòd in domo esset & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam

† Fer. 6.
quat. temp.
Pent.

L. & ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Judææ, & Jerusalem :

M. Et loquebatur eis verbum.

§. 1. Quia certum est, ut patet ex tit. hujus cap. hæc verba esse historiæ Jairi, non autem priora ; ideò hæc ad C. XXXV. n. 1. retulimus, ubi de eo agitur.

§. 2. Capharnaüm nempe, ut ex Marco constat. Suam ratione domicilii. « Etiam in Romano Jure Civitas nostra dicitur, ubi larem fiximus. » Grotius hic.

CAP.
XXXIII.

L. & virtus Domini erat ad sanandum
§. * eos.

§. 1.
nempe

2. Remissio peccatorum Paralytici.

homines
loci illius.
V. nos.

M. 3. Et venerunt ad eum

L. 18. Et ecce

L. viri portantes in lecto
hominem, qui erat para-
lyticus :

M. 2. Et ecce offerē-
bant ei paralyticum

M. ferentes paralyti-
cum,

M. jacentem in lecto

M. qui à quatuor porta-
batur.

L. Et quærebant eum in-
ferre, & ponere ante eum.

4. Et cum non pos-
sent offerre eum illi
præ turba,

§. 2.

19. Et non inventientes
quâ parte illum inferrent
præ turbâ, § ascenderunt
supra tectum, &

M. nudaverunt tectum
ubi erat : & patefacientes

L. per tegulas.

M. submiserunt graba-
tum, in quo paralyticus
jacebat

L. submiserunt eum
cum lecto

L. in medium ante Je-
sum.

M. Et videns Jesus fi-
dem illorum,

M. 5. Cum autem vidisset
Jesus fidem illorum,

L. 20. Quorum fidem
ut vidit,

§. 1. Relativum, eos, non ad Phariseos, & legis doctores proxime nominatos, quos sanatos non legimus; sed ad loci istius homines referri debet. Simile loquendi genus, quod Syllepticum appellant, habes in hac Concord. ex Matt. cap. XXXIX. n. 1. v. 9. & cap. LVI. n. 7. v. 1. & ex Joan. cap. LXXVI. n. 4. v. 44. Ita ferè Grotius hîc.

§. 2. Per gradus, qui de more extrinsecus domui ad-
jungebantur, ascenderunt supra tectum, planum utique,
ut commodè in eo stori ac ambulari posset; quomodò &
hodieque apud Palestinos tecta construuntur. Vide C. Fleury,
Mœurs des Israélites, edit. Loy. p. 48.

M. ait paralytico : Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

L. dixit : Homo remittuntur tibi peccata tua.

M. 3. Et ecce quidam de Scribis

M. & cogitantes

L. Scribæ, & Pharifæi
M. dixerunt

M. blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

M. dixit paralytico : Confide fili, (a) remittuntur tibi peccata tua.

C.XXXIII
(a) *L.*
XLVIII. v.
48.

M. 6. Erant autem illic quidam de Scribis & Pharifæis sedentes,

L. 21. Et cœperunt cogitare

M. in cordibus suis :

L. dicentes

M. * intrà se :

M. 7. Quid hic sic loquitur ?

* *Gr.* ἐν
ἐνυπόκρ. in
scipis, in
animo.

L. Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

M. Hic blasphemat.

3. *Ejusdem curatio.*

L. 22. Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum,

M. 4. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit :

M. dicit illis :

L. Quid cogitatis in cordibus vestris?

M. in cordibus vestris ?

L. 23. Quid est facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata : an dicere : Surge, & ambula ?

M. 5. Quid est facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata tua : an dicere : Surge, & ambula ?

M. 8. Quo statim cognito Jesus spiritu suo quia sic cogitarent intrà se,

L. respondens, dixit ad illos :

M. Quid ista cogitatis ?

M. Ut quid cogitatis. mala in cordibus vestris ?

M. 9. Quid est facilius dicere paralytico : Dimittuntur tibi peccata : an dicere : Surge, tolle grabatum tuum, & ambula ?

C. XXXIII
S.

10. §. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (tunc ait paralytico) 11. Tibi dico : surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

L. 25. Et confestim confurgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat : & abiit

M. coram omnibus,
L. in domum suam, magnificans Deum.

M. 8. Videntes autem turbæ * timuerunt,

L. 26. Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum

M. quī dedit potestatem talem hominibus. ¶.

L. & repleti sunt timore, dicentes : Quia vidimus mirabilia hodie. ¶.

M. Quia numquam sic vidimus.

6. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (tunc ait paralytico :) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

L. 24. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico :) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

M. 12. Et statim surrexit ille : &, sublato grabato, abiit.

M. 7. Et surrexit, & abiit in domum suam.

M. ita ut mirarentur omnes,
M. & glorificaverunt Deum,
M. & honorificarent Deum,

dicentes :

§. « Fit igitur carnale signum, » (sensibilis Paralytici sanatio) « ut probetur spirituale » (potestas remittendi peccata invisibilis :) « quamquā ejusdem virtutis sit, & » corporis & animæ vitia dimittere. » Hieron. hic. Quam loci hujus interpretationem explanat Calmetus Comm. in Matt. hic.

* ἐθαύμα-
σαν, admi-
ratae sunt.
Cum Vul-
gata legunt
Versiones
Syræ, Æ-
thiop. Pers.
Copt.

CAPUT XXXIV.

CAP.
XXXIV.

MATTHÆI VOCATIO. PECCATORES.

JEJUNIUM.

[MAT. IX. MARC. II. LUC. V.]

Diversitates, inter Evangelistas hoc in cap. occurrentes, componit Aug. de Conf. Evang. L. II. Capp. 26. & 27. Potissima ea deprehenditur, quæ est n. 3. Quinam scilicet Christum interrogaverint? An discipuli Joannis? ut apud Matt. An Pharisei & Scribæ? ut apud Luc. An verò utrique? ut apud Marc. Denique an convivæ ipsi? quæ est Augustini C. 27. opinio. Diversi diversa opinantur. Juxta quosdam, Phariseis instigatoribus, soli Joannis discipuli Salvatorem alloquuntur: juxta alios tam hi, quàm illi Christo hanc calumniam objecerunt; simul & quasi certatim, ut vult Augustinus; aut hi post illos, quod probabilius est, ut dicit Euthymius. Adi Tolozam Annot. 66. in Evang. Lucæ.

I. Matthæi vocatio.

L. V. 27. **E**T POST hæc exiit,
M. II. 13. & egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

M. 14. Et cùm præteriret; vidit
L. & † vidit
M. hominem sedentem in telonio,

M. IX. 9. Et cùm transiret inde Jesus, † vidit
M. Levi Alphæi
L. Publicanum

† S. Matt.
Apost. &
Evang.
† In vig.
ejusdem.

CAP.
XXXIV.
§.

M. §. Matthæum nomine

L. sedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere me. 28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

L. nomine Levi;

M. sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

M. & ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum.

2. Manducans cum peccatoribus.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua:

M. 10. Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi Publicani, & peccatores venientes discumbebant cum Jesu, & discipulis ejus.

M. erant enim multi qui & sequebantur eum.

L. 30. Et murmurabant Pharisei, & Scribæ eorum

M. 15. Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi Publicani, & peccatores simul discumbebant cum Jesu, & discipulis ejus: L. Et erat turba multa Publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

M. 16. Et Scribæ, & Pharisei

§. « Ipse est.... Matthæus, qui & Levi. » (Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 25.) « Duplici quippe vocabulo » fuit. » (Hieron. hic.) Atque ita omni ætate creditum: « Et sanè congruunt narrationum circumstantiæ. » Ut ipsemet, qui tamen aliter opinatur, Grotius agnoscit. Contra fidem itaque sæculorum omnium movere eum Virum non debuit, seu Heracleonis, seu Origenis auctoritas: maximè cum, Matthæum binominem fuisse, manifestè posterior adstruxerit: (Præfat. in Epist. ad Rom. edit. C. de la Rue Tom. IV. p. 460.) Atque adeo non videatur loco objecto ejus relata sententia, sed potius ipsius Celsi. Vide Calmet, Præfat. in Evang. Matt. Caterum, etsi Publicanus Matthæus, religione tamen Judæus fuit. Unde Hieronymus, Epist. 146. ad Damas. « Vehementer » admiror, Tertullianum... hoc voluisse sentire, (L. de Pudicit. C. IX.) « quod publicani & peccatores, qui » cum Domino vescebantur, Ethnici fuerint... quasi » verò & Matthæus non ex circumcissione fuerit publicanus. »

M. 11. Et videntes
Pharisæi,

dicebant discipulis ejus:
M. dicebant discipulis
ejus :

M. Quare cum Publi-
canis, & peccatoribus
manducat magister ves-
ter?

12. At Jesus audiens,
ait :

M. Jesus ait illis :
L. Non egent qui sani
sunt medico, sed qui
malè habent. 32. Non
veni vocare justos, sed
peccatores

M. Non necesse habent
sani medico, sed qui
malè habent : non enim
veni vocare justos,
sed peccatores. *

M. videntes quia mandu-
caret cum Publicanis, &
peccatoribus,

L. dicentes ad discipulos
ejus : Quare cum Publi-
canis, & peccatoribus
manducatis, & bibitis?
31. &

M. quare cum Publicanis,
& peccatoribus manducat
& bibit magister vester?

17. Hoc audito

L. respondens Jesus, di-
xit ad illos :

M. Non est opus valen-
tibus medicus, sed malè
habentibus. 13. Eunt

autem discite quid est :

(a) Misericordiam volo
& non sacrificium. (b)
Non enim veni vocare
justos, sed peccatores *

L. ad poenitentiam. ¶.

CAP.
XXXIV.

(a) Inf. M.
xxxviii.

7. Ofc. 6. 6.

1. Reg. 15.

22. (b) 1. Tim.

1. 15.

* Gr. ad
poeniten-

tiam, in M.

M.

Ita etiam

Versiones

Syra,

Æthiop.

Goth. &c.

Hieron.

Augustin.

alii.

3. Disceptatio de jejunio.

M. 18. Et erant disci-
puli Joannis,

L. 33. At illi dixerunt
ad eum :

M. Et veniunt, & di-
cunt illi : Quare disci-
puli Joannis, & Phari-
sæorum jejunant, tui
autem discipuli non je-
junant?

M. Quare nos, & Phari-
sæi jejunamus frequen-
ter : discipuli autem
tui non jejunant?

L. 34. Quibus ipse ait :

M. 15. Et ait illis Jesus :

M. 14. Tunc accefferunt
ad eum discipuli Joannis,

M. & Pharisæi jejunantes :

M. dicentes :

L. Quare discipuli Joan-
nis jejunant frequenter,
& obsecrationes faciunt,
similiter & Pharisæorum:
tui autem edunt, & bi-
bunt?

M. 19. Et ait illis Je-
sus :

CAP.
XXXIV.

* *Christus*,
sponsus Ec-
clesiæ. Con-
fer. Joan.
III. 29.

L. Numquid potestis filios sponsi, dùm cum illis est sponsus *, facere jejunare?

M. Numquid possunt filii nuptiarum,

M. filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus?

M. Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus : & tunc jejunabunt in illis diebus.

Numquid possunt

M. quamdiu sponsus cum illis est, jejunare?

L. 35. Venient autem dies : cùm ablati fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus.

M. venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus : & tunc jejunabunt.

4. Pannus rudis. Utres novi.

L. 36. Dicebat autem & similitudinem ad illos : Quia nemo commissuram à novo vestimento immittit in vestimentum vetus : alioquin & novum rumpit,

M. tollit enim plenitudinem ejus à vestimento

M. veteri, & major scissura fit.

L. & veteri non convenit commissura à novo.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres : alioquin rumpet vinum novum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt. 38. Sed

16. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus :

M. 21. Neino assumendum panni rudis affuit vestimento veteri : alioquin

auffert supplementum novum à

M. & pejor scissura fit.

M. 22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres : alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt : sed vinum novum in utres

novos mitti debet.
(23. Et factum est. C.
XXXVIII.

M. 17. Neque mittunt
vinum novum in utres
veteres, alioquin rum-
puntur utres, & vinum
effunditur, & utres
pereunt. Sed vinum
novum in utres novos
mittunt, & ambo con-
servantur.

vinum novum in utres
novos mittendum est,
& utraque conservantur.
39. Et nemo bibens ve-
tus, statim vult novum,
dicit enim: Vetus me-
lius est.

(VI. * 1. Factum est au-
tem. C. XXXVIII.

CAP.
XXXV.

* V. tit.
cap. seq. &
C. XXXIII.

CAPUT XXXV.

J A Æ R U S. H Æ M O R R H O I S S A.

[MAT. IX. MARC. V. LUC. VIII.]

Eandem prorsus à Mat. Marc. & Luc. narrari
Historiam, omnium consensus, (uno forsitan
Masio excepto) ipsaque rei series, planè con-
vincunt. Solus Matthæus rem suo retulit
loco, ut ex x. 18. palam fit. Confer. tit. Cap.
XXXIII. Item S. Aug. de Conf. Evang. L.
II. C. 28.

I. Accessus Jäiri ad Christum.

M. IX. 18. **I** I ÆC ILLO†† Dem.
loquente 23. post
Pent.

ad eos,

M. V. 21. erat circa mare.

L. VIII. 41. Et ecce ve-
nit vir, cui nomen Jäirus,
& ipse princeps synago-
gæ erat:

M. accessit,

M. & videns eum procidit
ad pedes ejus,

M. & adorabat,

M. Ecce princeps unus
M. 22. Et venit quidam
de archisynagogis no-
mine Jäirus:

L. & cecidit ad pedes
Jesu,

CAP.
XXXV.

L. rogans eum ut intraret
in domum ejus, 42. quia
unica filia erat ei ferè
annorum duodecim, &
hæc moriebatur.

§. M. 23. Et deprecabatur
eum multum, dicens :
Quoniam filia mea in ex-
tremis est,

M. sed veni, impone ma-
num tuam super eam,

M. ut salva sit, & vivat.
24. Et

M. surgens Jesus

M. abiit cum illo, & se-
quebatur eum turba
multa,

M. & discipuli ejus

L. Et contigit, dum iret,
à turbis comprimebatur.

M. eum, dicens : Do-
mine, filia mea §. mo-
dò defuncta est :

M. veni, impone ma-
num super eam,

M. & vivet. 19. Et

sequebatur eum.

M. & comprimebant
eum.

2. Hæmorrhøissa curata.

M. 20. Et ecce mulier,
quæ sanguinis fluxum

25. Et mulier, quæ
erat in profluvio sangui-
nis annis duodecim,

§. *Hac videtur optima conciliandi hanc diversitatem ratio : ut vel intelligatur, hoc ipso tempore cum Chris- tum compellaret, utrumque dixisse Jairum : filia mea in extremis est; &, filia mea modò mortua est; sed poste- rius ex conjectura tantum : adeò ut sensus reddi possit hic : « Filia mea in summo vitæ discrimine est, imò vix dubito, quin modò expiraverit, sed veni &c. » Vel dici potest, primum Christo exposuisse Jairum, quod Marcus habet : in extremis est ; & relato interea de morte nuntio, dein dixisse, quod habet Matthæus : mo- dò defuncta est, sed tamen veni ; ita ut hic brevitati studens ultimam solum petitionem attulerit. Toletus An- not. 89. in Luc. VIII. alias habet interpretationes ; quem vide.*

L. 43. Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ

M. erogaverat omnia ſua;

M. retrò, & tetigit veſtimentum ejus : 28. dicebat enim : quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.

L. 44. Accessit retrò, & tetigit ſimbriam veſtimenti ejus : Et conſeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45. Et ait Jeſus :

M. 31. Et dicebant ei diſcipuli ſui : Vides turbam comprimentem te, & dicis : quis me tetigit ?

patiebatur duodecim annis;

M. 26. & fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis : &

L. in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari :

M. nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat : 27. Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba

M. acceſſit retrò, & tetigit ſimbriam veſtimenti ejus. 21. Dicebat enim intra ſe : Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero.

M. 29. Et conſeſtim ſicatus eſt fons ſanguinis ejus : & ſenſit * corpore quia ſanata eſſet à plaga. 30. Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, converſus ad turbam, aiebat : Quis tetigit veſtimenta mea ?

L. Quis eſt, qui me tetigit ? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant diſcipuli ſui : Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis : Quis me tetigit ? 46. Et dixit

CAP.
XXXV.

* *revolutione in corpore.*

CAP.
XXXV.

Jesus : Tetigit me aliquis.
Nam ego novi virtutem
de me exiisse.

M. 32. Et circumspicie-
bat videre eam, quæ hoc
fecerat.

L. 47. Videns autem mu-
lier, quia non latuit,

M. timens & tremens,
sciens quod factum esset
in se, venit

L. & procidit ante pe-
des ejus :

M. & dixit ei omnem
veritatem,

L. & ob quam causam te-
tigerit eum, indicavit co-
ram omni populo : &

quemadmodum confes-
tim sanata sit. 48. At ipse

M. videns eam, dixit :

(a) Confide filia, fides
tua te salvam fecit :

M. vade in pace, & esto
sana à plaga tua.

M. Et salva facta est
mulier ex illa hora. §.

M. 22. At Jesus con-
versus, &

M. 33. Mulier verò

L. tremens venit,

M. & procidit ante
eum,

34. Ille autem dixit
ei : Filia, fides tua te
salvam fecit :

L. dixit ei : Filia, fides
tua salvam te fecit :
vade in pace.

(a) L.
XLVIII.
57.

§.

§. Non quâ horâ Christus loquebatur, sed quâ mulier
tetigerat eum : hic enim, sicut & per verba Marc. esto
sana à plaga tua, non confert sanitatem, sed confirmat,
& non amplius rediturum morbum significat. Hæc eadem
mulier Salvatori suo statuam ære fusam, quæ hanc ipsam
Historiam exhiberet, gratitudinis ergo erigi curavit. Ex-
tabat illa prope domum ejusdem Casarea Philippi, exti-
titque usque ad Juliani Apostatæ tempora, qui, eâ semotâ,
suam collocari jussit. Consule Tillemontium, Mémoires
pour servir à l'Histoire Ecclésiastique, Art. XVI. sur la
Persecution de Julien : Item Molanum, Historiæ Imagi-
num, L. II. C. 6. edit. Lov. anni 1771. p. 41. Indu-

3. *Faïri filia suscitata.*

CAP.
XXXV.

M. 35. Adhuc eo loquente, veniunt ab archifynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est:

L. noli vexare illum.
50. Jesus autem audito hoc verbo, respondit

M. Noli timere: tantummodò crede.

38. Et veniunt in domum archifynagogi, & videt tumultum,
L. 51. Et cùm venisset domum, (non permisit. *inf.*

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam.

M. 39. Et ingressus ait *L.* At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella: sed dormit. 53. Et deridebant eum,

L. 49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua,

M. quid ultrà vexas Magistrum? 36. Jesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archifynagogo

L. patri puellæ: Noli timere, crede tantum, & salva erit.

M. 37. Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

M. 23. Et cùm venisset Jesus in domum principis, & vidisset §. tibicines, & turbam tumultuantem,

M. & flentes, & ejulantes multum

M. dicebat

M. illis: Quid turbamini, & ploratis?

M. 24. recedite; non est

§.

bitatum factum, ab oculato teste Eusebio, Hist. Eccl. L. VII. C. 18., aliisque relatum, levibus quibusdam conjecturis labejactare conati sunt Basnagius ac Reischius Protestantes; quos refellit Honoratus à S. Maria, Reflexions sur les Regles de la Critique, Tom. II. Diff. IV. Art. III.

§. Tibias in ludu usitatas apud Judæos, etiam Josephus Belli Ju. aici L. III. C. 15. nos docet. Fuerint autem ejusmodi ritus à profanis gentibus ad Hebræos deductus, necne? Incertum, nec tanti interest.

CAP.
XXXV.

enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

L. scientes quod mortua esset. (54. ipse autem inf.

M. Ipse vero ejectis omnibus,

L. non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem, & matrem puellæ. (52. Plebant autem. sup.

M. Et ingreditur ubi puella erat jacens. 41. Et

* Gr. add. cum ejectisset totas omnes, lugentes sc. & plang.

§. 1. (b) Acl. 9.

40. §. 2.

L. * tenens manum ejus clamavit, dicens :

M (b) §. Talitha cumi, quod est interpretatum : Puella (tibi dico) surge.

L. 55. Et §. reversus est spiritus ejus, & surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare.

M. & ambulabat : erat autem annorum duodecim : Et obstupuerunt stupore magno

M. puella non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum.

M. 25. Et cum ejecta esset turba,

M. assumit patrem, & matrem puellæ, & qui secum erant.

M. intravit,
L. 54. Ipse autem

M. tenens manum puellæ, ait illi : M. & tenuit manum ejus.

L. Puella, surge.

M. 42. Et confestim surrexit puella, (& ambulavit. inf.

M. Et surrexit puella. M. Et dixit dari illi manducare. (VI. 1. Et egressus. C. LIV. n. 1.

L. 56. Et stupuerunt

§. 1. Talitha cumi voces Syriacæ (quæ passim linguâ Christus est usus) significant : Puella surge.

§. 2. Notatu digna est, H. Grotii hunc in locum annotatio. « Provide, inquit, hoc adjecit Lucas, ut » obiter doceret animum humanum non esse xρῆστιν » [temperamentum] corporis, nec aliquid, quod cum » corpore intereat, sed ἀνυπόστατον [quoddam per se » subsistens] quod post exitum vitæ mortalis alibi est, » n̄ quàm ubi corpus, » &c.

L. parentes

L. parentes ejus.

M. 43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: (*Et dixit sup.*

M. 26. Et exiit fama hæc in universam terram illam. ¶

quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat. (IX. 1. *Convocatis C. LVI. n. 2.*

CAP.
XXXV.

CAPUT XXXVI.

DUO CÆCI. DÆMONIACUS. [MAT. IX.]

“ *Hoc de ducibus cæcis & de muto dæmonio solus Matthæus ponit., Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 29. Nam etsi Lucas, (Xl. 14., Conc. XLIX. n. 1. & 2.) similem prorsus dæmoniacy sanationem adducat, est tamen aliud factum; quod ex temporum serie, & magis ex Matthæo, qui ipse ejusdem facti alibi (XII. 22-24. Conc. XLIX.) meminit, dilucidè probatur: quò scilicet intelligamus in Evangelistarum narrationibus, “ esse quædam facta similia;.... ut, si quando talia singula apud singulos invenerimus, atque in eis contrarium, quod solvi non possit; occurrat nobis, non hoc esse factum, sed aliud simile vel similiter factum. ” Ita Aug. ibid.*

i. Duo cæci.

M. IX. 27. **E**T TRANSEUNTE §. inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili David. 28. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Je-

§.

§. Transeunte à domo Archisynagogi, non in Jerusalem, ut vult Pezronius, sed domum suam in Capharnaum; ut patet v. 28.

F

CAP.

XXXVI.

§. 1.

fus : Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei : Utique, Domine. 29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens : Secundum fidem vestram fiat vobis. 30. Et aperti sunt oculi eorum : Et comminatus est illis Jesus, dicens : Videte ne quis sciat. 31. Illi autem exeuntes, §. diffamaverunt eum in tota terra illa.

V. secund.

C. XLIX.

& tertium

LXVIII.

2. *Primus dæmoniacus mutus.*

§. 2.

(a) inf.

XLIX. 1.

§. 3.

32. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem. 33. Et ejecto dæmonio, locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ, dicentes. §. Numquam apparuit sic in Israël. 34. (a) Pharisei autem dicebant : In principe dæmoniorum eiecit dæmones. (35. §. *Et circuibat. C. LVI. n. 1.*

§. 1. Diffamaverunt sumitur in bonam partem, pro divulgaverunt. « Et Dominus propter humilitatem, su-
» giens jactantiæ gloriam, hoc præceperat : & illi prop-
» ter memoriam gratiæ non possunt tacere beneficium. » Hieron. hic.

§. 2. « Sensus est : (inquit Grotius hic) tot signa, tam
» admirabilia, tam celeriter, neque contactu tantum sed
» & verbo, & in omni morborum genere, à nemine an-
» te hac edita, ne à Mose quidem. »

§. 3. Sequitur in Matthæo (IX. 35.) peragratio per
» civitates & castella ; « sed utrum (eam) ex ordine Mat-
» thæus subjunxerit, non apparet. » Aug. de Cons. Evang.
L. II. C. 30. Huic certè per regionem excursui Apostolos
» adfuisse, ex ipso Matthæo (X. 1.) & magis ex Luca,
(VIII. 1. Conc. LVI. n. 1.) palàm fit. Igitur eorum
» electio præcedere hanc peragrationem debuit : electio autem
» ita conjungitur cum sermone in monte qui eam sequitur,
» item cum sonatione manus aridæ ac confricatione spicarum,
» quæ præcedunt ; ut separari non possint. Caterum confrica-
» tioni, cum non diu post Pascha acciderit, necessario præ-
» mitti debet cap. V. Joan., ubi de Paschate secundo post
» Baptismum.

SECUNDUM PASCHA.

CAPUT XXXVII.

PROBATICA PISCINA. [JOAN. V.]

I. Languidus 38. annorum.

J. V. I. **P**OST HÆC † erat §. (a) dies festus † Fer. 6.
Judæorum, & ascendit Jesus quat. temp.
Quadr.

CAP.
XXXVII.
V. I. C. XIX.
3. C. LVIII.
quartum c.
CXXVIII.

§. Tametsi Clemens Alexandrinus L. I. Strom, ejusque (a) ^{S.} *Levit.*
discipulus Origenes L. IV. de Principiis, c. 1. aliique ^{23. 5.}
ex antiquis, &, quod mireris, ex recentioribus Vossius *Deut.* 16.
Diff. de temp. Pass. n. 5. Christi ministerium ac prædicationis 1.
spatium anni unius angustis circumscribant: « tertium
» (tamen) post Baptismum attigisse Pascha Christum Do-
» minum, Joannes sinè ulla obscuritate demonstrat; » in-
quit Petavius de doctrina temp. L. XII. C. 17. Trina
illa Paschata clarè deprehendere licet, Joan. II. 13., VI.
4., & XI. 55. Ex Evangelica itaque autoritate certum
videtur, duos saltem annos cum excurrentibus mensibus præ-
dicationi Salvatorem insumpsisse: atque hæc est Petavii cit.
loco, aliorumque opinio.

Pluribus tamen probabilior ac divino contextui accom-
modatior ea visa est sententia, quæ quatuor Paschata,
trinofque adeo & amplius annos ministerio Christi attri-
buit; ita ut hic per τὸ dies festus Judæorum Pascha
significetur. « Hodie, inquit Petavius cit. Scaligeriano-
» rum excepto grege » (qui quinque Paschata explevisse
Christum dicunt) « vix aliquem invenias, qui non qua-
» tuor Paschata τῷ κυρίῳ (prædicationi) præfiniat. »
Nec id quidem immeritò: nam ut hoc taceatur, quod
nimium divini Salvatoris gesta coarctent, qui ea biennio
includunt; sanè festi diei nomenclaturâ nullum aliud ap-
tius Paschali festo indigitatur. Istud enim est festum per
excellentiâ. Unde in quibusdam græcis exemplaribus,
quin & in Cyrillo ac Theophylacto legitur: ἡ ἑορτή
τῶν Ἰουδαίων, erat ille festus dies Judæorum; articulo
emphaticè præfixo. Nec movere debet, quod in pluribus
non addatur; nam, ut Grotius hic. « Planè eodem mo-
» do ἑορτή sinè articulo Pascha significans reperitur,
» Marc. XV. 6., Luc. XXIII. 17. » Adde Joan. XI. 56.
XII. 12. & Joseph. Antiq. L. XXVIII. C. 7. Atque huc
naturaliter ducit Evangelistæ narratio: quippe, Joan. IV.
colloquium Christi cum Samaritana quando narratur, sub-
indicatur simul, v. 35. quatuor adhuc mensibus messen-

CAP.
XXXVII.

abfuisse : atqui hæc circa Pascha meti in Palæstina incipiebat : (quod colligitur ex Levit. XXIII. 10. & 14., Deut. XVI. 9. Item ex Johue V. 10., 11., 12., seu cum Hebræo legas, seu cum Vulgata.) Non poterat igitur festus ille dies, qui post quatuor menses sequebatur, aut Pentecostes esse, quæ messem proximè attingebat, aut Tabernaculorum festivitas, quæ diutius à messe aberat : sed Paschale festum consequenter intelligi debuit : post quod discipuli per sata ambulârunt sabbato, confricantes spicas ; & reliqua evenerunt, quæ à tribus Evangelistis, Conc. XXVIII--LXVIII. copiose adseruntur ; ideoque à Joanne pro more suo prætermittuntur : ita ut is C. VI. 4. ad aliud Pascha, omisiss intermediis, transfiliat.

Nec desunt huic rei confirmandæ veterum testimonia. *Vetustissimus Irenæus* L. II. *Adver. Hæres.* C. 22. aliàs 39., edit. Massueti. p. 147. hunc festum diem manifestè Pascha interpretatur ; & similiter omnes, puto, interpretarentur, si modo constaret, tribus & amplius annis Salvatorem prædicasse. Atqui constat. *Tertullianus* (*Adv. Marcion.* L. I. C. 15.) ait, Dominum à XII. anno Tiberii revelatum fuisse, in Baptismo scilicet ; atque XV. Tiberii passum : (*Adv. Judæos*, C. VIII.) trinisque adeo annis docuisse. Accedit *Eusebius pamphili* : « Argum-
» tum hujus rei, quod salvator isto anno (XVIII. Ti-
» berii) passus sit, Evangelium præbet Joannis, in quo
» scribitur post XV. annum Tiberii, tribus annis Domi-
» num prædicasse. » Ita ille in *Chronico* edit. *Scaliger.* 1658. p. 158. Nec aliter L. VIII. *Demonstr. Evang.* p. 400. quem locum adducit *Hieronymus Comm. in Danielis* cap. IV. edit. *Martianæ.* Tom. III. col. 1113. Item *Hist. Eccles.* L. VII. C. 8. Et *Nicephorus*, eum secutus, *Hist. Eccles.* L. I. C. 29. Egregie eandem sententiam explanat author *Chronici Paschalis* seu *Alexandrini*, edit. *Congii*, pp. 221-222. ; pro se citans ex *Ignatii martyris Epistola ad Trallianos* insignem locum, interpolatum eum quidem secundum plurimos ; sed qui totidem tamen verbis in *Cotelertii* editione, atque in antiquissimo codice *Vaticano* continetur. Vide à *Schelsstraete*, *Antiq. Eccles.* Tom. I. *Diff. I. C.* III. art. 2. *Theodoretus* ulterius in C. IX. *Danielis* ; *Beda de Temp. ratione*, C. 45. & alii, eidem opinioni suffragantur. In hac sanè supputatione *Danielis* C. IX. Vaticinium ad apices impletum cernimus : hæc est enim singularis illa annorum hebdomada, in qua Christus pactum multis confirmavit, cujusque in medio per salutiferam ejus mortem, quæ omnia consummavit, defecit hostia & sacrificium veteris Testamenti. Caterum his, quia ad Evangelicam Historiam haud exigue pertinent, paululum immorari oportuit.

Jerofolymam. 2. Est autem Jerofolymis
 §. * Probatica' piscina, quæ cognominatur
 Hebraicè Bethsaïda, quinque porticus ha-
 bens. 3. In his jacebat multitudo magna
 languentium, cæcorum, claudorum, arido-
 rum, expectantium aquæ motum. 4. §. An-
 gelus autem Domini descendebat secun-
 dùm tempus in piscinam : & * movebatur
 aqua. Et qui prior descendisset in pisci-
 nam post motionem aquæ, sanus fiebat à
 quacumque detinebatur infirmitate. 5. Erat
 autem quidam homo ibi triginta & octo
 annos habens in infirmitate sua. 6. Hunc
 cùm vidisset Jesus jacentem, & cognovisset
 quia jam multum tempus haberet, dicit
 ei : Vis sanus fieri? 7. Respondit ei lan-

CAP.
XXXVII.

§. 1.

* Gr. ad
probaticam
(sup. por-
tam) v. nos.

§. 2.

* ἐτάρασ-
σετο ὕδωρ,
turbabat
aquam.

§. 1. Gr. ἐπὶ τῇ προβατικῇ, super seu apud Probati-
 cam; supple : πύλῃ, portam; eandem juxta multos, de
 qua II. Esdræ, III. 1. & XII. 38. Piscina. Gr. κολυμβήθρα,
 lavacrum; pecoribus aut eorum intestinis pro sacrificio
 lavandis probabiliter destinatum : unde etiam ei nomen
 adhæsit : Probatica enim dicitur à Græco, πρόβατον,
 ovis, pecus. Hebraicè seu Syriacè Bethsaïda, id est,
 domus seu locus piscationis : namque, ut Grotius, « om-
 » nem locum בֵּית (Beth) id est, domum vocare Hebræi
 » solent. » Gr. Βηθεσδα, Bethesda; id est, domus mise-
 ricordie seu gratiæ, « quod ægroti hic sanarentur Divi-
 » beneficio. » Inquit Grotius hic : atque ab eodem aliis-
 que hæc lectio præfertur; maximè cum Syriaca ei Versio
 & Arabica suffragentur. Conformiter tamen Vulgatæ le-
 gunt Versiones Coptica, Æthiopica, Syra posterior,
 Hieronymi quoque Versio, imò & Mss. quædam Græca,
 ipsique Chrysostomus & Cyrillus : ut difficile fuerit, quid-
 quam hic certi statuere. Vide Bukentop, Lux de Luce.
 L. II. p. 278.

§. 2. In paucis quibusdam codicibus Græcis ac Copti-
 cis hic versus desideratur : at quod idem in Græcis reli-
 quis ac in Orientalium Versionibus, itemque in Tertulliano,
 Chrysostomo, Cyrillo Alexandrino, Augustino, aliisque
 Vetustis legatur; probat manifestè contra Millium prob.
 430., non ideo minùs genuinum esse.

[] guidus: * Domine, hominem non habeo,
 CAP. ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in
 XXXVII. piscinam: dum venio enim ego, alius an-
 * Chrysof. te me descendit. 8. Dicit ei Jesus: Surge,
 legit. Nai tolle grabatum tuum, & ambula: 9. Et
 Kópie, pro- statim sanus factus est homo ille: & sustu-
 lectò Do- lit grabatum suum, & ambulabat. Erat
 mine. autem sabbatum in die illo. 10. Dicebant
 ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat: Sab-
 (b) Exod. batum est, (b) non licet tibi tollere gra-
 20. 11. batum tuum. 11. Respondit eis: Qui me
 Jerem. 17. sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle graba-
 24. tum tuum, & ambula. 12. Interrogaverunt
 ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit
 tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?
 13. Is autem, qui sanus fuerat effectus,
 nesciebat quis esset. Jesus enim declinavit
 à turba constituta in loco. 14. Postea * in-
 * Gr. év- venit eum Jesus in templo, & dixit illi:
 gressus præf. Ecce sanus factus es: jam noli peccare,
 temp. ne deterius tibi aliquid contingat. 15. Abiit
 ille homo, & nunciavit Judæis quia Jesus
 esset, qui fecit eum sanum ¶. 16. Propterea
 * Gr. add. persequiebantur Judæi Jesum *, quia hæc
 & quære- faciebat in sabbato.
 bant illum
 occidere.

2. *Christi potestas duplex: vitæ, & judicii.*

17. Jesus autem respondit eis: Pater
 meus usque modò operatur, & ego ope-
 ror. 18. Propterea ergo magis quærebant
 eum Judæi interficere: quia non solum
 * Gr. Υἱόν, solvebat sabbatum, sed & patrem * suum
 proprium. dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.
 Confer. Respondit itaque Jesus, & dixit eis: 19.
 Rom. VIII. Amen, amen dico vobis: non potest Fi-
 32. lius à se facere quidquam, nisi quod vi-
 derit Patrem facientem: quæcumque enim

ille fecerit, hæc & Filius similiter facit. CAP. XXXVII.
 20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit : & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini. 21. Sicut enim Pater suscitavit mortuos, & vivificat : sic & Filius, quos vult, vivificat. 22. Neque enim Pater judicat quemquam : sed omne judicium dedit Filio, 23. ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem : Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum. 24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, sed transiit à morte in vitam. 25. † Amen, amen dico vobis, † In com-
 quia venit hora, & nunc est, quando mor- mem. Fi-
 tui audient vocem Filii Dei : & qui au- del. Def-
 dierint, vivent. 26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso : Sic dedit & Filio habere vitam in semetipso : 27. & potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. 28. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei : (c) M.
 29. (c) & procedent qui bona fecerunt, cxxvi. v.
 in resurrectionem vitæ : qui verò mala 46.
 egerunt, in resurrectionem judicii. ¶ 30. Non possum ego à meipso facere quidquam. Sicut audio, judico : & judicium meum justum est : quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.

3. Testimonia Christi, ejus opera.

31. Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. (d) M. M.
 32. (d) Alius est, qui testimonium L. XIV. I.
 perhibet de me : & scio quia verum est & LXVII. 2.

CAP. XXXVII. testimonium quod perhibet de me. 33. Vos
(e) supr. XVI. & XXI. misistis ad Joannem : (e) & testimonium
M. M. L. XIII. 5. perhibuit veritati. 34. Ego autem non ab
* μέγιστον τοῦ Ἰωάννου homine testimonium accipio : sed hac di-
majus co ut vos salvi sitis. 35. Ille erat lucerna
Joannis, ardens, & lucens. Vos autem voluistis ad
supple testi- horam exultare in luce ejus. 36. Ego au-
monio. tem habeo testimonium * majus Joanne.
(f) supr. v. 32. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut per-
(g) Deut. 4. 12. 15. ficiam ea : ipsa opera, quæ ego facio ,
testimonium perhibent de me, quia Pater
misit me : 37. Et qui misit me Pater, (f)
ipse testimonium perhibuit de me : neque
vocem ejus unquam audistis, (g) neque
speciem ejus vidistis : 38. & verbum ejus
non habetis in vobis manens : quia quem
misit ille, huic vos non creditis. 39. Scruta-
mini Scripturas, quia vos putatis in ipsis
vitam æternam habere : & illæ sunt, quæ
testimonium perhibent de me : 40. & non
vultis venire ad me, ut vitam habeatis.

4. *Judæi superbi, ideoque increduli.*

41. Claritatem ab hominibus non acci-
pio. 42. Sed cognovi vos, quia dilectionem
Dei non habetis in vobis. 43. Ego
veni in nomine Patris mei, & non acci-
pitis me : si alius venerit in nomine suo,
illum accipietis. 44. Quomodo vos potestis
credere, qui gloriam ab invicem accipitis :
& gloriam, quæ à solo Deo est, non quæ-
ritis? 45. Nolite putare quia ego accusatu-
rus sim vos apud Patrem : est qui accusat
vos Moyses, in quo vos speratis. 46. Si
enim crederetis Moyse, crederetis * forsi-
tan' & mihi : (h) de me enim ille scripsit.
47. Si autem illius litteris non creditis :

* Deest in Gr. (h) Gen. 33. 15. & 22. 18. & 49. 10. Deut. 18. 15.

quomodò verbis meis credetis? (VI. 1. Post hæc abiit. C. LXII. n. 2.

Nota. Author Analyseos Mauduitius mulieris peccatricis Historiam, quæ est Conc. XLVIII. hic interjerit. Vide tit. Capitis ibid.

CAP.

XXXVIII

CAPUT XXXVIII.

CONFRICATIO SPICARUM IN SABBATO.

[MAT. XII. MARC. II. LUC. VI.]

Quod de discipulis legitur, qui spicas decerptas manibus affriabant, satis est ad Paschatis proximè antecedentis tempus designandum: ed quod in Nisan segetes sãvescerent. Vide suprà p. 84. Unde commodiùs, quam hic, hæc historia videtur non potuissè collocari.

M. XII. 1. In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato :

L. VI. 1. Factum est autem

M. Discipuliautem ejus

M. II. 23. ET FACTUM est * ite-

rùm' cùm Dominus sabbatis ambulet per sata, & discipuli ejus

L. in sabbato §. secundo-
primo,

* Deest in Græc.

§.

§. « Vetus illa quæstio est, quid sit sabbatum secundo-primum, de qua SS. Patrum variæ sunt ac discrepantes sententiæ. » Ita Petavius Animadv. in Epiphanium, Hæres. XXX. edit. Paris. Tom. II. p. 61. In Versionibus Orientalibus, quod nihil forsan earum authoribus hac in quæstione liqueret, tó secundo-primum aut est omissum, aut mutilè expressum. Fatetur Erasmus, Annot. in Cap. VI. Lucæ, se super hac re nihil adhuc apud Autores comperisse, quod satisfaciat. Primus in lucem rem traxit J. J. Scaliger, L. VI. de emendat. temp; in exercitatione de tertio Domini Paschate : item Magogicorum Can. L. I. C. 6., & L. III. in comm. ejus cap. Juxta eum igitur sabbatum secundo-primum est sabbatum primum ab secundo die azymorum, ἀπό της δευτέρας τοῦ Πάσχα : ab hoc enim, (non à Paschate) numerare Ju-

M. esurientes

M. cœperunt progredi, & vellere spicas

M. & manducare

L. confricantes manibus.

2. Quidam autem Pharisæorum,

M. videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis.

L. 3. Et respondens Jesus ad eos, dixit:

M. Numquam legistis, quid fecerit David, quando necessitatem habuit, & esuriit ipse, & qui cum

L. cùm transiret per sata, vellebant discipuli ejus spicas,

M. cœperunt vellere spicas,

L. & manducabant

M. 2. Pharisei autem

M. 24. Pharisei autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet?

L. dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis?

M. 25. Et ait illis:

M. 3. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant:

4. quomodo intravit in domum Dei,

L. Nec hoc legistis quod

dai Jubentur, Levit. XXIII. 15. septem hebdomadas usque ad Pentecosten; quæ exinde festum hebdomadarum dicta fuit. Vide eum locis cit. Scaligero in re convenit Epiphanius Hæres. XXX. n. 32. « Eo sabbatho, inquit, » quod & propriè ita dictum est, & azymorum diem » sequitur, quæ & ipsa pro sabbato censetur, forè iter » per sata fecerunt &c. » atquè eam interpretationem multi amplexati sunt; imò « Hac.. melior afferri nulla » potest. » Fatente Petavio loc. cit. ubi etiam Veterum interpretamenta videre est, uti & apud Erasmus, Calmetum, alios: adi etiam Mauduitium Dissert. IX. in Evang. Atqui hæc si vera sit sententia, procul dubio plura tribus Paschata constituenda sunt. Certè incessus ille per sata, cum continuò post Pascha eveniret, non potest subijci Paschati, quod Joan. VI. 4. insinuat: nam alioquin posterior esset prodigio multiplicationis panum, quod ibid. ante Pascha accidisse narratur: atqui hoc non patitur Evangelicæ narrationis series. Neque etiam sequi potuit incessus prædictus primum Pascha, de quo Joan. II. 13. quoniam incessus factus est indubiè, postquam traditus est Joannes: is autem traditus est post Pascha primum; nam eo celebrato adhuc baptizare pergit, Joan. III. 23. Igitur mediat aliud Pascha, secundum utique à Baptismate, cuius hoc sabbatum secundo-primum sequela est.

fecit David, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant? 4. quomodò intravit in domum Dei, M. & panes propositionis comedit,

M. & panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant?

L. quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus?

eo erant? 26. (a) Quomodò introivit in domum Dei s. sub Abiathar princepe sacerdotum,

L. & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his, qui cum ipso erant:

M. quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant (b) nisi solis sacerdotibus? 5. (c)

Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violent & sine crimine sunt?

6. Dico autem vobis, quia templo major est * hic. 7. Si autem sciretis quid est:

(d) Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes;

M. 27. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. 28. Itaque dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

CAP. XXXVIII
(a) 1. Reg. 21. 6.
S.

(b) Exod. 19. 31.
Lev. 8. 31.
& 34. 9.
(c) Num. 28. 9.

* Gr. ὁδὸς
adv. loci.

(d) sup. 34. 2.
Oj. 6. 6.
1. Reg. 15. 22.

5. Et dicebat illis: Quia dominus est Filius hominis, etiam sabbati. M. 8. Dominus enim est Filius hominis etiam sabbati.

S. Id tamen sub Achimelecho contigisse narratur 1. Reg. XXI. 6. cujus filius erat Abiathar. Respondent quidam patrem & filium binomines fuisse; quod probare conantur ex 2. Reg. VIII. 17. & 1. Paralip. XVIII. 6. & XV. 11. & XXIV. 3. & 6. Alii Abiatharem Achimelechi filium adfuisse rei quæ hic narratur, ipsumque tum patris tum Davidis factum probasse.

MANUS ARIDA. [M. XII. M. III. L. VI.]

1. *Manus arida sabbato curata.*

L. VI. 6. **F**ACTUM EST autem & in alio sabbato,

5. M. XII. 9. & cùm indè §. transisset,

L. ut intraret iterùm in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.

7. Observabant autem Scribæ, & Pharisei si in sabbato curaret: ut inveni-
rent undè accusarent eum.

M. Et interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? ut accusarent eum.

L. 8. Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit. 9. Ait autem ad illos Jesus: Interrogo vos si licet sabbatis benefacere, an malè: animam salvam facere, an perdere? M. At illi tacebant.

M. venit in synagogam eorum. 10. Et ecce homo manum habens aridam,

M. III. 1. Et introivit iterùm in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. 2. Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum.

3. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4. Et dicit eis: licet sabbatis benefacere, an malè? animam salvam facere, an perdere?

§. Cùm indè transisset, interpositis scilicet aliquot diebus: nam hac in alio sabbato gesta sunt. Vide August. de Conf. Evang. L. II. C. 35.

M. 11. Ipse autem dixit illis : (a) Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit, & levabit eam? 12. quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere.

CAP.
XXXIX.
(a) Deut.
22. 4.
L. XCI. 1.
v. 5.

L. 10. Et circumspexit omnibus

M. 5. Et circumspiciens eos cum irâ, contristatus super cæcitate cordis eorum,

M. 13. Tunc ait homini : Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est

L. dixit homini : Extende manum tuam. Et extendit : & restituta est manus ejus

M. dicit homini : Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi.

M. sanitati sicut altera.

2. Consilium contra Jesum. Miracula.

L. 11. Ipsi autem repleti sunt insipientiâ, & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jesu.

M. 14. Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant adver-

M. 6. Exeuntes autem Pharisei, statim cum §. Herodianis consilium fa-

§.

§. Cum Herodianis. Ita appellabantur indubiè ab Herode : At quoniam multi hoc nomine vocati fuerunt, non satis scitur, à quo Herode, quamque ob causam hæc eis appellatio tributa fuerit. Putat Philastrius Brixienfis de Hæres. parte I. C. 28., quòd ab Herode Agrippa : sed is demum post Passionem Christi regnum adeptus est. Alii igitur ab Herode magno hanc denominationem derivant. Tertullianus, aut quisquis est istius additamenti

- XXXXIX.** ciebant adversus eum quomodo eum perderent. *M. 7. Jesus autem recessit indè : &*
- (b) M. XL. 1. 1. 5. Ibid. 1. 11. v. 17. §.* *M. cum discipulis suis fecerit ad mare : (b) & multa turba a Galileâ, & Judæâ secuta est eum, & ab Ierosolymis, & ab Idumæâ, & trans Jordanem : & qui circa Tyrum, & Sydonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum. 9. Et dixit discipulis suis, ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum : 10. (c) multos enim sanabat ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.*
- (c) M. M. L. XXVIII. 2. M. XXXIX. 2. L. XL. 2. M. M. LVIII. 4.*

author, de præscript. C. 46. « præmitto... Herodianos, » qui Christum Herodem esse dixerunt. » Ita etiam Epiphanius Hæres. XX. Verùm huic opinioni adversatur, quod ille Herodes natione Idumæus esset : nam ut Idumæa facta esset Judææ accessio ; certe ex tribu Juda Messiam nasciturum, apud Judæos in confesso erat. Aptius itaque hoc nomen sibi ab Herode Antipa Herodiani traxerint, utpote ejus aule atque obsequiis devotos fuisse, suspicari licet. Unde Syrus hic vocat eos, domesticos Herodis ; Athiops, homines Herodis &c. Hieron. ad Mat. XXII. « Mittunt igitur Pharisei ad Discipulos suos » cum Herodianis, id est, militibus Herodis, seu quos » illudentes Pharisei, quia Romanis tributa solvebant, » Herodianos vocabant, ut non divino cultui deditos. » Quidam Latinorum ridiculè Heradianos putant, quia » Herodem Christum esse credebant, quod nusquam omnino legimus. » Calmetus, Herodianos Judæa Gaulonitis sectatores extitisse, arbitratur : sed nullibi eos hoc nomine denotatos legitur : quin & ex Act. V. 34--37. conicere est, Romanis eos adversatos fuisse, quod non cadit in Herodianos.

§. Vide Paragraphum 1., Cap. seq. p. 97.

M. Et curavit eos omnes: 16. & * præcepit' eis, ne manifestum eum facerent.

M. 11. Et spiritu immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & (d) clamabant dicentes: 12. Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

CAP.
XXXIX.
* ἐπετίμη-
σεν inter-
minatus est.
(d) M. L.
XXVII. L.
XXVIII.
v. 41.
M. M. L.
XXXII. 1.

3. *Christus mansuetus. Spes Gentium.*

M. 17. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem: 18. (e) (e) *I/a. 42.* Ecce puer meus, quem elegi, dilectus^{1.} meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit. 19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus. 20. Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam iudicium: & in nomine ejus Gentes sperabunt. (22. §. *Tunc oblatus est. C. XLIX. n. 1.*

§.

§. Subjicit Matt. muti & cæci curationem, non quòd in hoc secessu contigerit: contigit enim in domo coram Phariseis. Vide Mat. XII. 46. & 47. Item titul. Cap. XLIX. Sed Matt. ab hoc insigni miraculo cum cæpisset narrare quæ in secundo reditu è Iudæa contigissent, redit ad continuandam narrationem: & nota hanc vocem, tunc, & similes, non semper pertinere ad tempus rei proximè narratæ; ut dictum est §. 2. Cap. XIII.

CAPUT XL.

ELECTIO DUODECIM APOSTOLORUM.

SERMO IN MONTE.

[MAT. IV. & V. MARC. III. LUC. VI.]

Hunc sermonem Matthæum anticipasse, ut miraculorum narrationi doctrinam præponeret, vulgo apud Harmoniarum concinnatores creditur. Eundem porro esse cum eo, quem Lucas compendio adfert Cap. VI. 20-49., quamquam multi secus opinentur, narrationum circumstantiæ subindicant: nam & initium idem est, & progressus, & eadem conclusio; habitusque est coram turba eadem, à tribus Evangelistis planè similiter descripta: adde, quod uterque scriptor, hoc sermone habito Christum ait rediisse Capharnatim, atque ibi sanasse centurionis servum. Ita ferè Grotius ad Luc. VI. 17. Caterùm advertendum Dominum primùm secessisse ad mare, ibique ne comprimeretur à turbâ, è navi docuisse, & curasse omnes, ac injunxisse nè ipsum manifestarent: tum sub vesperam, ut turbam fuzeret, subisse in montem; & mane vocasse discipulos, & ordinasse duodecim Apostolos; ac tum cum eis descendisse, & eandem turbam adhuc maximâ parte ibi inventam fuisse. Quomodo autem consentiant Matt. & Luc., contextus & annotationes ostendunt. Paulo aliter rerum seriem distribuunt, qui, cum Basilio L. II. de Bapt. n. 2. aliisque, distinctos fuisse sermones volunt: ut nempe primùm sedens in monte, cum sermonem ad Apostolos, reliquamque discipulorum turbam habuerit, quam Matthæus refert, Capp. V-VII.: deinde cum iis descendens stansque in loco campestri, eandem ferè doctrinam eum sequenti multitudini tradiderit;

rit; juxta ea, quæ Lucas habet, VI. 20 49. Ita S. August. de Conf. Evang. L. II. C. 29. ubi etiam alteram interpretationem, statim allatam, dilucidè explanat. Lege, si vacat, Toletum, Annot. 24. in Cap. VI. Luc.

C. XL.

V. Missio-
nem Cap.

LVI. 2.

† In Fest.
S. Barth.
Apost.

§. 1.

(a) M. M
xxxix.

L. inf.

1. Electio duodecim Apostolorum.

L. VI. 12. **F**ACTUM EST autem in illis diebus, † exiit,

M. IV. 25. §. & (a) secutæ sunt cum tur-
bæ multæ de Galilæâ, Decapoli, & de
Jerosolymis, & de Judæâ, & de trans
Jordanem.

L. in montem

M. III. 13. Et ascen-
dens in montem

V. 1. †. Videns autem Je-
sus turbas, ascendit in
montem,

† In Fest.
Omn. SS.

L. orare, & erat pernoc-
tans in oratione Dei. 13.

Et cùm dies factus esset,

L. vocavit

M. (b) vocavit ad se quos
voluit ipse,

(b) M. M.
L. LVI. 2.

L. discipulos suos :

M. Et venerunt ad
eum.

M. Et cùm sedisset, ac-
cesserunt ad eum disci-
puli ejus

L. Et elegit,

L. duodecim

M. 14. & fecit ut essent

L. ex ipsis

M. duodecim cùm illo :

L. (quos & §. Apostolos
nominavit,)

§. 2.

§. 1. Quæ Matt. de turbis illis Christum secutis in suo
Evang. per anticipationem dixit, nunc suo ordini restituta,
sic accipienda sunt, quasi quædam recapitulatio eorum,
quæ prius ex Marc. & ex ipso Matt. allata sunt preced.
Cap. n. 2.

§. 2. « Ufu Scripturæ S. soli illi dicuntur Apostoli,
qui tamquam legati missi sunt à Christo Domino ad

- M.** & ut §. mitteret eos
 C. XL. prædicare. 15. Et (c) de-
 §. 1. dit illis potestatem cu-
 (c) *Ibid.* randi infirmitates, & eji-
 (d) *M. 1b.* ciendi dæmonia. 16. (d)
 v. 2. Et imposuit Simoni §. no-
 §. 2. men Petrus: 17. & §. Ja-
 §. 3. cobum Zebedæi & Joan-
 nem fratrem Jacobi, &
 imposuit eis nomina Bo-
 anerges, quod est, filii
 tonitruui: 18. & Andream,
 & Philippum, & Bartho-
 lomæum, & Matthæum,
 §. 4. & Thomam, & §. Jaco-
 bum Alphæi,

L. 14. Simonem, quem
 cognominavit Petrum,
 & Andream fratrem
 ejus, Jacobum & Joan-
 nem, Philippum &
 Bartholomæum, 15.
 Matthæum, & Tho-
 mam, Jacobum Al-
 phæi,

» prædicandum Evangelium, accepta ab eo omni potestate,
 » quæ ad fundandas & regendas Ecclesias pertinetet. »
Estius Comm. ad Rom. I. v. 1.

§. 1. Non significat Marc. jam missos, sed jam ordi-
 natos ut mitterentur; ipse enim Marc. postea describit
 eorum missionem Cap. LVI. n. 2. Verisimile autem est eos
 etiam hic aliquam accepisse potestatem curandi, & for-
 tasse totam: postea tamen missos ut exequerentur, & po-
 testate acceptâ uterentur.

§. 2. Nomen Petrus, quo eum aliquando vocandum ante
 Christus prædixerat, Joan. I. 42. Boanerges; ita etiam
 Arabica & Æthiopica Versio. Filii tonitruui, Hebraismus,
 significans hos præ cæteris Apostolis in Evangelii minis-
 terio tonitruo similes exituros. « Filii Zebedæi Boaner-
 ges, ex firmitate & magnitudine fidei nominati sunt. »
Hieron. in Matt. X. Tom. IV. col. 35.

§. 3. Jacobum Zebedæi filium, qui, ad alterius dis-
 tinctionem major appellatus, ab Agrippa legitur occisus,
 Act. XII. 1. 2.

§. 4. Jacobum Alphæi filium: idem qui frater Domi-
 ni: (Gal. I. 19.) idem, qui Episcopus Jerosolymita-
 nus: idem qui minor (Marc. XV. 40.) Author primæ ex
 Catholicis Epistolis, ab Anano Pontifice Judæorum, filius
 Annæ, de quo in Evangeliiis, morti condemnatus (Joseph.
 Ant. L. XX. C. 8.) Vide Molanum, Hist. Imag. L.
 IV. C. 28. edit. Lov. 1771. pp. 545--547.

M. & Thaddæum, & Simonem Cananæum, 19. & Judam Iscariotem, qui & tradidit illum. (20. §. Et veniunt ad domum. C. XLIX. n. 1.

L. §. & Simonem, Cananæum, qui vocatur Zelotes, 16. & §. Judam Jacobi, (seu Thaddæum) & Judam Iscariotem, qui fuit proditor.

C. XL
§. 1.
§. 2
§. 3
V. §. 3
LVI.

2. Miracula. Virtus de Christo exiens.

L. 17. Et §. † descendens cum illis ste-

§. 4.
† In com-
mem. plur.
Mart. &
vigil. omni
Sanctor.

§. 1. Simonem Cananæum : quod « non originem si-
gnificat, . . . sed cognomen Hebræum זלזז, quod Lu-
cas propriè reddidit Ζηλοτης (Zelota.) » Grotius in
Matt. X. 4.

§. 2. Judam Jacobi minoris fratrem : dictus Labbæus
secundum Græcæ, & Versiones Orientales, quæ habent,
Labi, Lebi & Lebæus : insuper dictus Thaddæus ; ita
ut Hieronymo teste, Matt. X. 3. trinominis fuerit : Et
ipse author ultimæ ex Catholicis Epistolis. Cæterum qui
hos fidei præcones plenius cognoscere desiderat, (quod
sanè quàm sit instituto Theologico conforme, nemo non
videt) adeat Tillemontium, Mém. pour servir à l'Hist.
Ecclesiæ. ubi singulas eorum Vitas per totidem titulos mo-
re suo accuratè delineat. Porro quæ sit in eisdem repre-
sentandis servanda ratio, lege apud Molanum Hist. Imag.
L. IV. C. 27. edit. Lov. 1771. pp. 540--543., & alibi :
consule Indicem.

§. 3. Marc. proximè subjicit reditum in domum cum cu-
ratus fuit dæmoniacus, quia reliqua media omisit : & nota
dæmoniacum non fuisse curatum primo accessu in domum
ex reditu è Judæa, sed secundo : Marc. autem sic narrat
quasi primo accessu contigerit, quia intermedia omisit.

§. 4. Ut Matthæus cum Luca hic componatur, illud
etiam potest occurrere, « in aliqua excelsiore parte mon-
tis primò cum solis discipulis Dominum fuisse, quando
ex illis duodecim elegit : deinde cum eis descendisse,
non de monte, sed de ipsa montis celsitudine in cam-
pestrem locum, id est, in aliquam æqualitatem, quæ in
latere montis erat, & multas turbas capere poterat »
atque ibi stetisse. . . . (dum ægrotos valetudini restituit,
quod dicit Lucas :) « ac postea, cum sedisset » (Doctoris
in marem) « accessisse propinquius discipulos ejus, atque
ita illis, cæterisque præsentibus unum habuisse sermo-
nem, quem Matthæus, Lucasque narrarunt, &c. » Ita
Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 19. Cæterum mons ille
ad mare Genesareth haud procul à Capharnaïm fuerit

C. XL. tit in loco campestri, & turba discipulo-
 (e) M. M. rum ejus, (e) & multitudo copiosa plebis
 xxxix. 2. ab omni Judæa, & Jerusalem, & * mari-
 * Gr. ma- tima, & Tyri, & Sidonis: 12. qui vene-
 ritima Tyri rant ut audirent eum, & sanarentur à
 & Sid. (f) M. M. languoribus suis. Et qui (f) vexabantur
 L. xxviii. a spiritibus immundis, curabantur. 19. Et
 2. M. xxix. omnis turba quærebat eum tangere: quia
 2. M. M. virtus de illo exibat, & sanabat omnes. ¶
 xxxix. 2. & lvi. 4.

3. Beatitudines. Væ divitibus, &c.

§. L. 20. Et ipse elevatis oculis in §. disci-
 pulos suos,

M. 2. & aperiens os suum.

docebat eos, dicens: 3.

Beati pauperes spiritu:

(g) Ps. 36. quoniam ipsorum est reg-
 11. num celorum. 4. (g) Beati

mites: quoniam ipsi possi-

debunt terram. 5. (h)

(h) Isa. 61. 2. 3. & Beati qui lugent: quo-

66. 10. niam ipsi consolabuntur.

(i) Isa. 65. 6. (i) Beati, qui esuriunt,

13. & sitiunt iustitiam: quo-

niam ipsi saturabuntur. 7.

Beati misericordes: quo-

niam ipsi misericordiam

(k) Ps. 23. consequentur. 8. (k) Beati

4. mundo corde: quoniam

ipsi Deum videbunt. 9.

Beati pacifici: quoniam

(l) 1. Pet. 2. 20. & 3. filii Dei vocabuntur. 10.

14. & 4. 14. (l) Beati, qui persecu-

L. dicebat. Beati pau-
 peres: quia vestrum est
 regnum Dei. 21. Bea-
 ti qui nunc esuritis:
 quia saturabimini. Bea-
 ti, qui nunc sitis,
 quia ridebitis.

§. Præcipuæ partes ad discipulos pertinent; ideo tam
 Matt. quam Luc. referunt dictum discipulis; non tamen
 coram solis discipulis, cum in fine ejusdem sermonis
 Matt. testetur turbam audivisse.

tionem patiuntur propter
justitiam : quoniam
ipsorum est regnum cæ-
lorum.

C. XL.

M. 11. Beati estis

L. 22. Beati eritis cum
vos oderint homines,
M. cum maledixerint
vobis,

L. & cum §. separaverint vos, & exprobra-
verint, & ejecerint nomen vestrum tam-
quam malum propter Filium hominis

§. 1.

M. & persecuti vos fuerint, & §. dixerint
omne malum adversum vos mentientes,
propter me :

§. 2.

M. 12. Gaudete, &
exultate, quoniam mer-
ces vestra copiosa est
in cælis. ¶.

L. 23. Gaudete in illa die,
& exultate, ecce enim
merces vestra multa est
in cælo, ¶.

L. Secundum hæc enim
faciebant prophetis

M. Sic enim persecuti
sunt prophetas, qui fue-
runt ante vos

L. patres eorum. 24. Veruntamen (m) vae
vobis : divitibus, quia habetis consolatio-
nem vestram. 25. (n) Vae vobis, qui satu-

(m) Amos

6. 1.

Eccle. 31.

7.

(n) Isa. 65.

13.

§. 1. Et cum separaverint vos injustè à sua commu-
nionc. Prima separationis istiusmodi vestigia in Scripturis
occurrunt 1. Eldræ, X. 8., item 11. Eldræ XIII. 25. 28.
Confer etiam Josephum, Antiq. L. XI. C. 5. Neque enim
id genus pænæ legis præscripto continebatur; sed sapien-
tium interpretatione demum constitutum erat. Adi H. Gro-
tium hic. Separationem discipulis Christi, jam inde eo vi-
vente, Judæi minitati fuerant : (Joan. IX. 22. XII. 42.)
atque continuò eisdem obrenturam Salvator prænuntiave-
rat. (Joan. XVI. 2.)

§. 2. Dixerint omne malum adversus vos in absentia,
postquam in facie maledixerant. Quantis porro calumniis
Christi sectatores oneraverint Ethnici atque Judæi infide-
les, require apud C. Fleury, Mœurs des Chrêtiens, tit.
23. & 14. edit. Lov. pp. 63--72.

C. XL. *** Gr. omnes homines.** rati estis : quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc : quia lugebitis & flebitis. 26. Væ cum benedixerint vobis * homines : secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum. (27. *Sed vobis C. seq. n. 6.*)

CAPUT XLI.

CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE.

[MATT. V. LUC. XII. & VI.]

In his, quæ continuationem sermonis Domini in monte continent, plura Matthæus habet, quæ aliis locis atque temporibus à Marco & Luca sparsim dicta fuere; ut ex citationibus marginalibus facile est colligere. Contingere autem potuit, ut Lucas recapitulando, Matthæus verò anticipando, quædam eadem dixerint; maximè cum posterior summam Doctrinæ Evangelicæ hic comprehendere voluisse videatur. Interim fieri etiam potuit, ut quædam sæpius dicta fuerint: nihil enim vetat, vitæ præcepta, quæ non potuerunt nimium sæpè repeti, sæpius data fuisse eadem aut similia: idcirco multa eo loci relicta sunt, quo narrantur ab Evangelistis; quædam vero (ut quod adducitur n. 2. ex Lucæ XII.) huc referre satius visum est, quam seriem hujus eximii sermonis interrompere.

In tom. Doctor.

1. *Sal. Lux. Lex perficienda.*

S. (a) M. LXX. 4. v. 49. L. XCI. v. 3

M. V. 13. † **V**os §. ESTIS sal terræ. (a) Quòd si sal evanuerit, in quo sa-

§. Documenta, quæ, mox sequuntur, etsi specialius quidem ad Apostolos pertineant, nil tamen vetat ad quosvis Christianos ampliare. Certè fideles omnes luminaria in mundo vocat Apostolus, Philip. II. 15. Si sal evanuerit. *Gr. εαν μωρανθῇ* : si insatutum fuerit; si evanidum & sine acrimonia redditum : in quo illud salietur?

lietur? ad nihilum valet ultrà, nisi ut mit-
tatur foras, & conculcetur ab hominibus. **C. XLI.**
14. Vos estis lux mundi. Non potest ci-
vitas abscondi suprâ montem posita. 15.
(b) Neque accendunt lucernam, & ponunt (b) L.
eam sub modio, sed super candelabrum **XLI. 8.**
ut luceat omnibus, qui in domo sunt. 16. **M. L. L. 4.**
(c) Sic luceat lux vestra coram ho- (c) 1. *Pet.*
minibus : ut videant opera vestra bona, & 2. 12.
glorificent patrem vestrum, qui in cœlis
est. 17. Nolite putare quoniam veni sol-
vere legem, aut prophetas : non veni sol-
vere, sed adimplere. 18. Amen quippe di-
co vobis, (d) donec transeat cœlum & (d) L.
terra, jota unum, aut unus apex non **XLI. 3.**
præteribit à lege, donec omnia fiant. 19. **v. 17.**
(e) Qui ergo solverit unum de mandatis (e) *Jas.*
istis minimis, & docuerit sic homines, mi- 2. 10.
nimus vocabitur in regno cœlorum : qui
autem fecerit & docuerit, hic magnus
vocabitur in regno cœlorum. ¶ 20. Dico
enim vobis, quia † nisi abundaverit justi-
tia vestra plusquam Scribarum, & Phari-
sæorum, non intrabitis in regnum cœlo-
rum.

† Dom. 5.
post Pent.

2. Mansuetudo. Reconciliatio. Concordia.

21. Audistis quia dictum est antiquis :
(f) Non occides : qui autem occiderit, (f) *Exod.*
reus erit iudicio. 22. Ego autem dico vo- 20. 13.
bis quia omnis, qui irascitur fratri suo *, *Deut. 5.*
reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri 17.
suo, Raca : reus erit concilio. Qui autem *Gr. add.*
dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis. *enxj, te-*
23. Si ergo offers munus tuum ad altare *merè.*
& ibi recordatus fueris quia frater tuus
habet aliquid adversum te 24. relinque ibi
munus tuum ante altare, & vade prius

reconciliari fratri tuo : & tunc veniens offeres munus tuum. ¶

C. XLI.

L. XII. 58. Cùm autem vadis cum adversario tuo ad principem,

M. 25. esto consentiens adversario tuo citò

L. in via da operam li-

*** μήποτε**, berari ab illo; *** ne fortè**,
nequando, trahat te ad judicem, &
in M. & L. judex tradat te exactori,

& exactor mittat te in carcerem. 59. Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas. (XIII. 1,

Aderant autem, Capit.

LXXXVII.

3. *De continentia, & Scandalo.*

M. 27. Audistis, quia dictum est anti-

(g) Ibid. v. 14. & 18. quis : **(g)** Non mœchaberis. 28. Ego autem dico vobis : quia omnis, qui viderit mul-

lierem ad concupiscendum eam, jam mœ-

chatus est eam in corde suo. 29. **(h)** Quòd

(h) M. M.

LXX. 4. v.

9. 46.

si oculus tuus dexter scandalizat te, erue

eum, & projice abs te : expedit enim tibi

ut pereat unum membrorum tuorum, quam

totum corpus tuum mittatur in gehennam.

(i) M. M.

ibid. v. 8.

42.

30. **(i)** Et si dextra manus tua scandalizat

te, abscinde eam, & projice abs te : exp-

edit enim tibi, ut pereat unum membro-

rum tuorum, quam totum corpus tuum

eat in gehennam. 31. Dictum est autem :

(k) Deut.

24. 1.

(l) M. M.

Luc. xv. 1.

1. Cor. 7.

49.

(k) Quicumque dimiserit uxorem suam,

det ei libellum repudii. 32. Ego autem di-

co vobis : **(l)** Quia omnis, qui dimiserit

uxorem suam, exceptâ fornicationis cau-

sâ, facit eam mœcham : & qui dimissam

duxerit, adulterat.

4. De Juramentis.

33. Iterum audistis, quia dictum est antiquis : (m) Non perjurabis : reddes autem Domino juramenta tua. 34. Ego autem dico vobis (n) non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est : 35. neque per terram, quia scabellum est pedum ejus : neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis : 36. neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. 37. (o) (o) Ibid. Sit autem sermo vester, est, est : non, non : quod autem his abundantius est, à malo est.

C. XLI.

(m) Exod.

20. 7.

Lev. 19.

12.

Deut. 5. 11.

(n) Jac. 5.

12.

(o) Ibid.

5. De Patientia, & Charitate.

38. Audistis, quia dictum est : (p) Oculum pro oculo, & dentem pro dente. 39. Ego autem dico vobis, non resistere malo : sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram : 40. (q) Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. 41. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo. L. 30. Omni autem petenti te, tribue : M. & (r) volenti mutuari à te, ne avertaris. L. & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.

(p) Exod.

21. 24.

Levit. 24.

20.

Deut. 19.

21.

(q) 1. Cor.

6. 7.

L. VI. 29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram.

Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

M. 42. Qui petit à te, da ei :

L. 30. Omni autem petenti te, tribue :

M. & (r) volenti mutuari à te, ne avertaris.

(r) Deut.

15. 8. &

seq.

6. *De dilectione inimicorum.*

C. XLI. L. 31. (s) Et prout vultis ut faciant vo-
 (s) M. xl. bis homines, & vos facite illis similiter.
 5. 4. 12. (32. *Et si diligitis. infra.*
 † Fer. 6. M. 43. † Audistis quia dic-
 post Cin. tum est: (t) Diliges pro-
 (t) Lev. ximum tuum, & odio
 19. 18. & habebis inimicum tuum.
 34. (v) Prov. 44. Ego autem dico vobis:
 25. 21. (v) Diligite inimicos
 Rom. 12. vestros § * benefacite his,
 20. qui oderunt vos:
 * Gr. add. L. 28. (x) benedicite ma-
 benedicite ledicentibus vobis;
 maledicen- M. & (y) orate pro per-
 tibus vos. sequentibus, & calum-
 (x) Rom. niantibus vos: 45. ut sitis
 12. 14. filii patris vestri, qui in
 1. Cor. 4. cœlis est, qui solem suum
 12. & 13. oriri facit super bonos,
 (y) L. 143. & malos, & pluit super
 6. justos & injustos. 46. Si
 Ad. 7. 59. enim diligitis eos, qui
 vos diligunt, quam mer-
 cedem habebitis? nonne
 & Publicani hoc faciunt?
 L. nam & peccatores diligentes se diligunt.
 33. Et si benefeceritis his, qui vobis bene-
 faciunt; quæ vobis est gratia? siquidem
 & peccatores hoc faciunt. 34. Et si mu-
 tuum dederitis his, à quibus speratis reci-
 pere, quæ gratia est vobis? nam & pec-

L. 27. Sed vobis dico,
 qui auditis: Diligite
 inimicos vestros; be-
 nefacite his qui ode-
 runt vos.

& orate pro calum-
 niantibus vos. (29. *Et*
qui te percutit. sup.
 n. 5.

32. Et si diligitis eos,
 qui vos diligunt, quæ
 vobis est gratia?

§. Hic additur à Græcis: ἐυλογεῖτε κατακλινένους ὑμᾶς,
 benedicite maledicentibus vos; & similiter legit antiqua
 Latina Versio. Quoniam autem eadem à Versione Coptica,
 multisque Patribus, etiam Græcis omittuntur, ex Luc. VI.
 28. huc traducta fuisse, Millius, alique existimant.

catores peccatoribus foenerantur, ut recipiant æqualia.

C. XLI.

M. 47. Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid ampliùs facitis? nonne & §. Ethnici hoc faciunt?

§. 1.

L. 35. Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos, & malos. 36. † Estote ergo misericordes sicut & pater vester misericors est. (37. Nolite iudicare.

† Dom. 1.
post Pent.

C. XLIII. n. 1.

M. 48. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est.

C A P U T XLII

II. CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE.

[MATT. VI.]

1. De Eleëmofyna.

M. VI. 1. ATTENDITE NE §. iustitiam' vestram faciatis coram ho-

§. 2.

§. 1. In Gr. hic τελῶναι, Publicani, consentientibus Syriaca & Persica Versionibus. Cum Vulgata tamen legunt versiones alia, item Chrysost., Cyprianus, Augustinus, alii.

§. 2. Gr. ἐλεημοσύνην, eleëmofynam; consentientibus Orientalium Versionibus. Cum Vulgata interim legunt B. Hieron. contra Pelag. L. II. August. variis locis, aliique: Sensu, ut plerisque videtur, planè eodem: quippe, ut B. Lamy hic, « nunc & olim Hebræi id, quod eleëmofynam dicimus, Iustitiam appellavere. » Unde cit. loc. Hieronymus Iustitiam legens interpretatur eleëmofynam. Nil tamen impedit, quò minùs omnis virtutis actio intelligatur; quam Salvator docet non posse Deo probari, si ideo fiat, ut aut laus capietur, aut gratia hominum.

C. XLII. ~~minibus~~ minibus, ut videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cœlis est. 2. Cùm ergo facis eleëmofynam, noli tubâ canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 3. Te autem faciente eleëmofynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua : 4. ut sit eleëmofyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi §. ¶.

2. De Oratione.

5. Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus : amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 6. Tu autem (a) cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum* in abscondito : & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 7. Orantes autem, nolite multum loqui, sicut Ethnici, putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur. 8. Nolite ergo assimilari eis : scit enim pater vester, quid opus sit vobis, (b) L. antequam petatis eum. 9. (b) Sic ergo vos LXXXII. I. orabitur : Pater noster, qui es in cœlis :

§. Tum hîc, tum §§. 6. & 18. seqq. Græci plerique adjiciunt : ἐν τῇ φανερώ, in propatulo, palàm, manifestè, nempe in die judicii, quando laus erit unicuique à Deo. Nec aliter legunt Orientales Versiones ; quin & , Augustini ætate, exemplaria multa Latina. Idem tamen fatetur, de Serm. Dom. L. II. C. 2. se istud in codicibus Græcis non comperisse ; uti neque habent Origenes, Cyprianus, Hieronymus & alii ; nec Coptica translatio ; eaque lectio Erasmo germana videtur.

sanctificetur nomen tuum. 10. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. 11. Panem nostrum §. supersubstantialiæ da nobis hodiè. 12. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. 13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. §. Amen. 14. (c) Si enim dimise-

C. XLII.
§. 1.

§. 2.
(c) M.
CXI. 3. v.
25.

§. 1. In Gr. ἐπίουσιον; uti & apud Lucam XI. 3. Concord. LXXXII. n. 1.; quo in loco vulgatus Interpres rectè vertit, quotidianum. Quamquam enim Græca vox propriè significet, crastinum: (nam ἡ ἐπιούσα, dies sequens est, ut Aët. VII. 26.; & in Hebræo Nazaræorum, Hieronymo referente, erat panem crastini, uti quodque in Arabica Versione legitur:) Id tamen non tam futurum significat, quàm continuum, ac singulis diebus definitum; quasi dictum esset: « Da nobis hodiè panem, quo singulis diebus indigemus.» Unde Syrus legit: Da nobis panem indigentiae hodie: Æthiops: Cibus nostrum cuiusque diei nostri da nobis hodie: Persa: Panem, ... qui diei necessarius est. Porro istud Supersubstantialiæ, quod in Matthæo reperitur, de translatione Hieronymi est: nam in antiqua versione erat quotidianum; quomodo etiam Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus alique legerunt: quæ lectio, cum in consuetudine esset apud Fideles, non obstante Hieronymi correctione, usque hodie in Ecclesia perdurat.

§. 2. In Syra ac Gothica Versionibus; in Græcis item codicibus panem omnibus hæc Doxologia addita reperitur: Quoniam tuum est regnum, potestas, & gloria in sæcula sæculorum. Hanc autem è Græcorum Liturgia, in qua à Sacerdote post Orationem Dominicam recitabatur, in textum irrepsisse; atque ob id à Chrysostomo, ejusque sequacibus explanatam fuisse, haud dubitandum videtur. Nam, præterquam quod eam Appendicem Versiones reliquæ ignorent; nec Lucas XI. 2--4. Concord. LXXXII. n. 1. eam adjungit, neque mentionem ejusdem aliquam fecere Origines Nyssenius, Cyrillus, Maximus; scriptores alioquin Græci, & diligentes prædictæ Orationis expositores. Casarius Dial. I. q. 29. citat, non ut scripturæ, sed Liturgiæ partem. Præterea Ecclesia Latina numquam eam coronidem adhibuit, (nisi quod Libro VI. de Sacram. C. 5. n. 24. inter Opera B. Ambrosii; edit. Bened., Tom. II. col. 385. Similis ferè Appendiculæ mentio inji-

————— ritis hominibus peccata eorum : dimittet
 & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra.
 C. XLII. (d) *Inf. n.* 15. (d) Si autem non dimiseritis homini-
 3. v. 35. bus : nec Pater vester dimittet vobis pec-
 cata vestra.

3. *De Jejunio.*

† Fer. 4. 16. † Cùm autem jejunatis, nolite fieri
 Cinerum. sicut hypocritæ tristes : exterminant enim
 facies suas, ut appareant hominibus jeju-
 nantes. Amen dico vobis, quia receperunt
 mercedem suam. 17. Tu autem, cum je-
 junas, unge caput tuum, & faciem tuam
 lava, 18. ne videaris hominibus jejunans,
 sed Patri tuo, qui est in abscondito : &
 Pater tuus, qui videt in abscondito red-
 det tibi.

4. *Ubi thesaurizandum.*

(e) L. 19. (e) Nolite thesaurizare vobis the-
 LXXXV. sauros in terra : ubi ærugo, & tinea de-
 v. 33. molitur : & ubi fures effodiunt, & furan-
 1. Tim. 6. tur. 20. Thesaurizate autem vobis thesau-
 19. ros in cœlo : ubi neque ærugo, neque ti-

*ciatur :) quam decurtatâ oratione usam fuisse, nemo
 facile dixerit : unde Latinorum Patrum nullus id addi-
 tamentum agnovit. Protestantium nobilior pars, quam-
 quam in eorum Ecclesiis Dominica Precatio cum eo augmen-
 to recitari soleat, post Erasimum aliosque, ut spurium
 rejiciunt. Ceterum eximiam hanc Orationem ex Veteri &
 Apostolica consuetudine super Corpus Christi susam fuisse,
 ex Patribus & Liturgiis omnibus, apud eruditos indubi-
 tatum est. Consule H. Menardum, notâ 84. in Lib. Sa-
 cram. S. Gregorii, edit. Bened. Tom. III. col. 291. In-
 super & in Baptismo, quin & in omni Officii sacri par-
 te, eam veteres Christiani adhibuerunt. Vide Card. Bo-
 na; Divinæ Psalmodiæ, C. XVI, §. 1. ubi etiam de hu-
 jus Orationis excellentia, necessitate &c. Item Beno-
 dictum XIV. de Sacrificio, Sect. I. Artt. 313-316., edit.
 Aqv. Tom. I. pp. 383-390.*

ria demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. 21. (f) Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. ¶.

C. XLII.
(f) L. *ibid.*
v. 34.

5. Oculus simplex.

22. (g) Lucerna corporis §. tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex : totum corpus tuum lucidum erit. 23. Si autem oculus tuus fuerit nequam : totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebrae sunt : ipsae tenebrae quantae erunt?

(g) L.
XLIX. 8.
v. 34.
§. 1.

6. Vana sollicitudo. Aves. Lilia.

24. † (h) Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, & alterum diligit : aut unum * sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonae. 25. (i) Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animae vestrae, quid manducetis §. neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam

V. ead. de
re. LXXXV.
2.
†. D. 14.
post Pent.
(h) L.
XLIX. 2.
v. 13.
* ἀντιζητε
adharebit.
(i) Ps. 54.
23.
1. Pet. 5.
7. Ph. 4. 6.
§. 2.

§. 1. Gr. absolute : Lucerna corporis est oculus ; uti & apud Lucam, XIV. 34. Conc. XLIX. n. 8. Vulgata utrobique adjungit τὸ τοῦ : Consistentibus Aethiopica, Coptica & Saxonica Versionibus. Porro « Oculum.. hic » accipere debemus intentionem, quam facimus, quidquid » facimus : quae si munda fuerit & recta ; ... omnia » opera nostra, quae secundum eam operamur, necesse est, » bona sint. » Ita Aug. de Serm. Dom. L. II. C. 13. Vide eum ibi ; item Annot. ad cit. verba Lucae, Conc. XLIX. n. 8.

§. 2. In Gr. additur : καὶ τί πίνετε, aut quid bibatis : quae Lectio, dum placet uni, displicet alteri. Cum Vulgata omittunt Aethiopica & Saxonica Versiones. Ceterum animam pro vita Evangelista posuit, velut & in hac sententia : qui amat animam suam, perdat eam. Joann. XII. 25. Lege Aug. de Serm. Dom. L. II. C. 15.

- esca : & corpus plus quàm vestimentum?
 C. XLII. 26. Respicite volatilia cœli, quoniam non
 ferunt, neque metunt, neque congregant
 in horrea : & pater vester cœlestis pascit
 illa. Nonne vos magis pluris estis illis?
 27. Quis autem vestrùm cogitans potest
 adjicere ad staturam suam cubitum unum?
 28. Et de vestimento quid solliciti estis?
 Considerate lilia agri quomodò crescunt :
 non laborant, neque nent. 29. Dico autem
 vobis, quoniam nec Salomon in omni glo-
 ria sua coöpertus est sicut unum ~~ex~~ istis.
 30. Si autem fœnum agri, quod hodiè est,
 & cras in clibanum mittitur, Deus sic
 vestit : quantò magis vos (k) modicæ fidei?
 {k) sup. xxxi. v. 31. Nolite ergo solliciti esse, dicentes :
 26. inf. Quid manducabimus, aut quid bibemus,
 LXIV. 2. aut quo operiemur? 32. hæc enim omnia
 v. 8. gentes inquirunt. Scit enim pater vester,
 quia his omnibus indigetis. 33. Quærite
 ergo primùm regnum Dei, & justitiam
 ejus : & hæc omnia adjicientur vobis. ¶
 34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum.
 Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi :
 §. sufficit diei §. malitia sua.

§. *Græc.* κακία, malitia, pro κακωσις, afflictio, quia
Hebraum רע רע Raa, utrumque significat : in Evangeliiis
 enim multi *Hebraismi*.

CAPUT XLIII.

C. XLIII.

III. CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE.

[MAT. VII. LUC. VI.]

1. Non iudicandum.

M. VII. 1. Nolite iudicare, ut non iudicemini.

L. VI. 37. (a) **N**OLITE (a) Rom. judi- 2. 1.

care, & non iudicabimini: Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimitte, & dimittemini. 38. Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.

L. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

M. 2. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & (b) in qua (b) M. Lt. mensura mensi fueritis, 4. v. 24. remetietur vobis.

2. Cæcus cæcum ducens. Festuca.

L. 39. Dicebat autem illis & similitudinem: (c) Numquid potest cæcus cæcum (c) M. Lx. ducere? nonne ambo in foveam cadunt? 3. 14.

40. (d) Non est discipulus super magistrum: (d) M. Lvi. perfectus autem omnis 4. v. 24. erit, si sit sicut magister J. CXXXI. ejus. 41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo

M. 3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vi-

est, non consideras? 42. **C. XLIII.** Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater sine ejiciam festucam de oculo tuo : ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo : & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. ¶

des? 4. Aut quomodo dicis fratri tuo : Sine ejiciam festucam de oculo tuo : & ecce trabs est in oculo tuo? 5. Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

3. *Sacra prudenter dispensanda.*

M. 6. Nolite dare sanctum canibus : neque mittatis margaritas vestras ante porcos, * *μήποτε*, * ne fortè' conculcent eas pedibus nequando. suis, & conversi dirumpant vos.

4. *Petendum, quærendum, pulsandum.*

(e) L. LXXXII. 2. **M. M. CXI.** 7. (e) Petite, & dabitur vobis : quærite, & invenietis : pulsate, & aperietur vobis. 3. 8. Omnis enim, qui petit, accipit : & qui quærit, invenit : & pulsanti aperietur. 9. J. CXXXIII. 1. & CXXXV. (f) Aut quis est ex vobis homo, quem 4. si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? 10. Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? 11. Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris : quanto magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se? 11. **Jac. 1. 5.** (f) L. *ib.* 7. 11.

5. *Arcta via.*

(g) L. XLI. 12. (g) Omnia ergo quæcumque vultis 6. 7. 31. ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ. 13. (h) L. xc. (h) Intrate per angustam portam : quia 1. 7. 24. lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad

perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. 14. * Quàm' angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam : & pauci sunt qui inveniunt eam !

C. XLIII.

* ὅτι, quoniam.

6. *Falsi prophetae. Arbor ex fructu.*

15. † Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces : 16. à fructibus eorum cognoscetis eos.

† Dom. 7. post Pent.

L. 43. (i) Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos : neque arbor mala faciens fructum bonum. 44. Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus : neque de rubo vindemiant uvam.

(i) M.

XLIX. 5.

v. 33.

M. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus ?

M. 17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit : mala autem arbor malos fructus facit. 18. Non potest arbor bona malos fructus facere : neque arbor mala bonos fructus facere. 19. (k) Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 20. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

(k) M. L.

XIII. 9.

L. 45. (l) Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum : & malus homo de malo thesauro profert malum. abundantiæ enim cordis os loquitur.

(l) M.

XLIX. 5.

v. 33.

7. *Opera, non verba.*

46. Quid autem vocatis me Domine, Domine : & non facitis quæ dico ?

M. 21. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum.

rum : sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. ¶ 22. Multi dicent mihi in illa die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? 23. (m) Et tunc confitebor illis : Quia numquam novi vos : (n) Ps. 6. (n) discedite à me, qui operamini iniquitatem.

8. *Ædificans super petram : super arenam.*

L. 47. Omnis, qui venit ad me, (o) & audit sermones meos, & facit eos : ostendam vobis cui similis sit : 48. Similis est homini

M. 24. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro

M. sapienti,

L. ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram. Inundatione autem factâ, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere :

qui ædificavit domum suam supra petram,

M. 25. & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit : fundata enim erat super petram. 26. Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit

L. fundata enim erat super petram. 49. Qui autem audit, & non facit : similis est homini ædificanti domum suam

(p) Ezech. 13. 11. & 14. viro stulto, (p) qui ædificavit domum suam super arenam :

L. super terram sine fundamento : in quam illisus est fluuius,

M. 27. & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam,

M. & cecidit, & fuit ruina illius magna. L. & continuo cecidit : & facta est ruina domus illius magna.

L. VII. 1. Cum autem impleffet M. 28. Et factum est : cum consummasset Iesus

M. verba hæc, L. omnia verba sua hæc in aures plebis, (intravit Caph. C. XLV.

M. (q) admirabantur turbæ super doctrinâ ejus. 29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ & Pharisei.

(q) M. L. xxvii.

§.
* Deest in Græc.

§. In plerisque Græcis desunt hæ particule : eorum, & Pharisei : Versiones tamen Syra & Armenica eas legunt, uti & ex Patribus Eusebius, Dem. Evang. Lib. I. C. 7. p. 27. Augustinus, tum in Libris, quos de Sermonem Domini in monte, duplici volumine, conscripsit, tum aliis in locis, omittit : & Pharisei.

C. XLIV.

CAPUT XLIV.

LEPROSUS.

[MATT. VIII. MARC. I. LUC. V.]

De montis planitie, ubi superior sermo habitus, cum descendisset Iesus; opportunè ei "Signè", offertur occasio; ut per virtutem miraculi, præteritus apud audientes sermo firmetur., (Hieron. in Matt. hic) Sanè non modò Prophetiarum impletionè, totàque vitæ excellentissimæ ratione, sed & "miraculis conciliavit", sibi auctoritatem: auctoritate meruit fidem: fide contraxit multitudinem., Ut præclare Aug. L. de utilit. cred. c. 14. Cæterum, quod eadem sit à Matthæo (VIII. 1--4.) Marco (I. 40--45.) & Luca (V. 12--16.) relata curatio; circumstantiæ eadem, modusque narrandi planè similis, Augustino, (de Conf. Evang. L. II. C. 19.) aliisque persuasere. Quod si verum est, oportuit à Marco & Luca anticipatam fuisse narrationem: Matthæus enim, hanc curationem cum Sermonè in monte connectens, videtur ei temporis ordinem servasse. Vide Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 20. Sunt tamen, qui eandem quidem à Marco & Luca; diversam verò à Matthæo narrari existimant historiam: nam, etsi congruant circumstantiæ, potest esse factum aliud, sed simile; qualia in Evangelistarum narrationibus occurrere, Augustini est sententia, de Conf. Evang. L. II. C. 19. Atque hæc si cui forsàn præplaceat opinio, liberum ei fuerit, Marci Lucæque historiam inter Capp. XXVI. XXVII., Conc. locare.

† Dom. 3. post Epiph. M. VIII. † I. **C**UM AUTEM descendisset de monte, sequutæ sunt eum turbæ multæ;

M. 2. Et ecce leprosus
M. 1. 40. Et venit ad
eum leprosus

L. V. 12. Et factum est,
cū esset §. in unā civi-
tatum', & ecce vir ple-
nus leprā,

M. veniens,
L. & videns Jesum, &
procidens in faciem,
M. adorabat eum,

M. deprecans eum : &
genuflexo.

M. dicens : Domine, si
vis potes me mundare.

M. 41. Jesus autem mi-
sertus ejus, extendit ma-
num suam : & tangens
eum, ait illi : Volo :

Mundare. 42. Et cū di-
xisset, statim discessit ab
eo lepra, & mundatus
est. 43. Et comminatus
est ei, statimque ejecit
illum : 44. &

L. præcepit illi

M. Vide nemini dixeris:
sed vade, (a) ostende te

§. principi sacerdotum', ^{(a) Lev. 14.}
^{2. & seq.}
§. 1.

L. rogavit eum, di-
cens : Domine, si vis,
potes me mundare.
M. dixit ei : Si vis po-
tes me mundare.

L. 13. Et extendens
manum, tetigit eum,
dicens : Volo : Mun-
dare. Et confestim le-
pra discessit ab illo.

M. 3. Et extendens Je-
sus manum, tetigit
eum, dicens : Volo.
Mundare. Et confestim
mundata est lepra ejus.

4. Et ait illi Jesus :

L. 14. Et ipse

M. dicit ei :

M. Vide, nemini dixe-
ris : sed vade, ostende
te sacerdoti, & offer

L. ut nemini diceret :

§. 1. « Leprosus, inquit Josephus, contra Appionem. Lib. 2.
» Moses interdixit oppidis & vicis, ut seorsum in lacero
» vestitu agant. » Interdictum legitur, Levit. XIII. 46.
Confer Num. XII. 14. & IV. Reg. VII. 3. Igitur in
una civitatum, idem erit, ac prope unam civitatem,
hoc est, in territorio seu agro civitatis, nempe Caphar-
naüm. Fortassis tamen Leprosus habitatio tantum, non
autem in civitates ingressus inhibitus erat; modò scilicet,
ex Legis præscripto, (Levit. XIII. 45.) contaminatos
ac sordidos se clamarent. Certè Versiones Orientales hanc
historiam in urbe evenisse, magno consensu testantur. Con-
fer etiam Luc. XVII. 12. Conc. LXXIII.

§. 2. In Græcis passim : τῷ ἱερεῖ, Sacerdoti; quomo-

C. XLIV.
§. 1.

C. XLIV. & offer pro emundatione tuâ

M. munus, quod præcepit Moyſes, in testimonium illis.

M. 45. At ille egressus coepit prædicare, & diffamare sermonem,

L. 15. Perambulabat autem magis sermo de illo,

M. ita ut jam non posset manifestè introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, & conveniebant ad eum undique (II. I. *Et iterum. C.*

XXXIII. n. 1.

L. turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis. 16. Ipse autem secedebat in desertum, & orabat. (17. *Et factum est. C. XXXIII. n. 1.*

sed vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tuâ,

M. quæ præcepit Moyſes in testimonium illis.

L. sicut præcepit Moyſes, in testimonium illis.

L. & conveniebant

do etiam est apud Matthæum & Lucam; & olim insuper apud Marcum legebatur. Vide Antiquam Latinam versionem, à D. Sabbathier editam. Nec aliter habent Arabs & Æthiops. Certè purificationis Leprosorum ritus non ad solum summum sacerdotem pertinebat. Confer Levit. XIV. 2. Unde Syrus item Persa legunt numero plurali: Sacerdotibus; id est, alicui ex Sacerdotibus. Interim per principem Sacerdorum, (quomodò hic Vulgata moderna, consentiente Versione Gothica, exhibet) intelligi potest is Sacerdos, qui in classe tunc temporis, vires suas obeunte præisset.

CAPUT XLV.

SERVUS CENTURIONIS.

[MATT. VIII. LUC. VII.]

C. XLV)

*Mundato ad Capharnaumi portam Leproso ,
“quem loco suo Matthæus interponit ; ,”
(Aug. de Conf. Evang. L. II. C. 20.) civi-
tatem Jeshus ingreditur : ibique pro Centurio-
nis servo, paralyti miserè affecto, per seniores
Judæorum interpellatur : cumque ad ejusdem
domum pro curatione properaret, iterum per
Centurionis amicos eandem ob causam humil-
limè convenitur. Ita S. Lucas, qui rem singu-
latim prosecutus est, hanc historiam digessit.
Matthæus brevitati studens, quæ per seniores
primum, dein per amicos dicta sunt, ipsi Cen-
turioni attribuit, usitatâ metonymiâ : quoniam
& in Jure facere dicimur, quod per alium fa-
cimur. Confer. Matt. XI. 3. Conc. XLVII.
n. 1. Ita S. Augustinus eam difficultatem
componit, de Conf. Evang. L. II. C. 20. : quem
alii passim omnes sequuntur, quotquot nempe
eamdem sanationem ab utroque Evangelista
describi, ob circumstantiarum concursione, op-
timum jure existimant.*

L. VII. 2. **C**ENTURIONIS autem cujus-
dam servus malè habens,
erat moriturus : qui illi erat pretiosus.

L. intravit Caphar-
naüm. (2. Centurio-
nis autem, supra.

M. VIII. 5. † Cum au- † Fer. 5.
tem introisset (Jeshus) post Cine-
Capharnaüm, res, & pro
infirmis.

M. accessit ad eum
Centurio, rogans eum,
6. &

L. 3. & cùm audisset de
Jesu, misit ad eum senio-
res Judæorum, rogans
eum ut veniret, & sal-
varet servum ejus

C. XLV. M. dicens : Domine, §. puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

5. L. 4. At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei : Quia dignus est ut hoc illi præstes. Diligit enim gentem nostram : & synagogam ipse ædificavit nobis.

* id est, nuntiis
ejus. v. tit.
hujus cap. M. 7. Et ait * illi' Jesus : Ego veniam, & curabo eum.

L. 6. Jesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens : Domine noli vexari : non enim sum dignus ut sub tectum meum intres. 7. Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus. 8. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites : & dico huic vade, & vadit : & alii veni, & venit : & servo meo, fac hoc, & facit. 9. Quo audito Jesus miratus est : & conversus sequentibus se turbis, dixit : Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inveni.

M. 8. Et respondens Centurio, ait : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum :

sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

9. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic : vade, & vadit : & alii, veni, & venit : & servo meo, fac hoc, & facit.

10. Audiens autem Jesus miratus est, & sequentibus se dixit : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël.

§. Puer pro servo accipitur, quo sensu ea vox in scripturis crebrò, nec non & apud profanos quandoque scriptores usurpatur. Nostri majores, inquit Macrobius, Saturnal. L. I. C. II. « Dominum Patremfamilias, serves » familiares appellant. »

M. 11. Dico autem vobis, quod (a) mul-
 ab Oriente & Occidente venient, & re-
 cumbent cum Abraham, & Isaac, & Ja-
 cob in regno cælorum : 12. Filii autem
 regni ejicientur (b) in tenebras exteriores;
 ibi erit fletus, & stridor dentium. 13. Et
 dixit Jesus * Centurioni : Vade, & sicut
 credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer
 in illa hora. ¶ (14. §. Et cùm venisset. C.
 XXVIII.

C. XLV.
 (a) xc. 1.
 v. 28. & 29.
 (b) Inf.
 cxiv. v.
 13.
 sc. nuntii
 ejus v.
 tit. Cap.
 §.

L. 10. Et reversi, qui missi fuerant do-
 mum invenerunt servum, qui languerat,
 sanum.

§. Sequuntur in Matthæo sacrus Petri sanatio, alia-
 que quæ post eam evenerunt, & ab eo narrantur, Capp.
 VIII. 14. -- IX. 34. Conc. XXVIII. -- XXXVI. Non
 quòd post Sermonem in monte aut curationem Servi Cen-
 turionis eadem acciderint : contrarium enim, si Marei
 ac Lucæ narrationes conferantur, dilucidè apparebit.
 Nam ut rectissimè Augustinus, de Cons. Evang. L. II. C.
 21. « Non . . . post quod narratur, post hoc etiam factum
 » necesse est intelligatur. » Unde idem cit. loc. animad-
 vertit, temporis ordinem hoc in loco à Matthæo non in-
 dicari. Ita igitur se habet res. Matthæus, cum narrasset,
 quod contigit Capharnai eo reditu, quem ex Judæa se-
 cundo Prædicationis anno Christus confecit; eâ occasione
 ad ista narranda revertitur, quæ altero reditu, primo
 nempe Prædicationis anno gesta fuere : quæ cum suo
 ordine in Concordia relata sint; Matthæi narratio hic
 interrumpenda est.

C. XLVI.

CAPUT XLVI.

FILIUS VIDUÆ SUSCITATUS.

[LUC. VII.]

Hanc illustrem suscitationem Matthæus & Marcus omisere, contenti uno redditæ vitæ exemplo in Jairi filia, ex quo alia similia colligi poterant. Solum Lucas ita retulit, ut connexionem cum præcedentibus significarit. Nam deinceps, quod in Vulgata §. 11. reperitur, Græcè est, ἐν τῇ ἡμέρᾳ, postridie; quomodo etiam Versiones Orientales legunt. Non est igitur cur alio loco hoc prodigium collocetur, præsertim cum occasionem Legationi Joannis idem subministrasse, ex §. 18. seq. cognoscatur. Cæterum Naïm civitas est ad radices montis Thabor, in consiniis Samariæ & Galilææ.

† Dom. 19.

post Pent.

& Fer. 5.

post Dom.

4. Quadr.

& fest. S.

Monicæ.

* Gr. add.

multi.

§.

L. VII. 11. ET FACTUM est: deinceps † ibat in civitatem, quæ vocatur Naïm: & ibant cum eo discipuli ejus *, & turba copiosa. 12. Cum autem appropinquaret §. portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa. 13. Quam cum vidisset Dominus, misericordiâ motus super eam, dixit illi: Noli flere. 14. Et accessit, &

§. Sepulchra Judæis extra urbem: unde & extra Jerusalem Salvator sepultus est: Joan. XIX. 41. Confer. Genes. XXIII. 19., & L. 13. Eadem apud primos Christianos observantia; donec veneratio ac memoria Martyrum Ecclesiasticum conventum iis in locis haberi fecit. Vide C. Fleury, Mœurs des Chrétiens, tit. 28. edit. Lov. pp. 104--106.

tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, steterunt.) Et ait : Adolefcens, tibi dico, surge. 15. Et refedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri fuæ. 16. Accepit autem omnes timor : & magnificabant Deum, (a) dicentes : Quia propheta surrexit in nobis : & quia Deus vifitavit plebem fuam. ¶ 17. Et exiit hic fermo in univerfam Judæam de eo, & in omnem circa regionem.

C. XLVI.

(a) J. LVII.

5. v. 14. &

LXXIV. 4.

v. 40.

CAPUT XLVII.

JOANNES A CHRISTO LAUDATUS.

[MATT. XI. LUC. VII. & X.]

Hic constituendam effe legationem Joannis ad Christum, tum ex Luc. patet, tum quia non ea tantum legatio; sed & ipsa decollatio Joannis, missionem Apostolorum antecessit, ut clarum fiet ex C. LV. Matth. verò legationem missioni proximè subjecit, quia missionem anticipavit.

I. Legatio Joannis ad Christum.

L. VII. 18. **E**T NUNTIAYERUNT Joanni discipuli ejus de omnibus his.

L. 19. Et convocavit duos de discipulis suis Joannes, & misit ad Jesum, dicens : Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

M. XI. 2. Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, 3. ait illi : Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

† Dom. 2.
Adv.

C. XLVII. L. 20. Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt : Joannes Baptista misit nos ad te, dicens : Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? 21. In ipsâ autem horâ multos curavit a languoribus, & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donavit visum. 22. Et respondens, dixit illis : Euntes renuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis : quia (a) cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur : 23. Et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.

(a) *Isa.* 35.
5. M. 62.
7. 30.

M. 4. Et respondens Jesus ait illis : Euntes renuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis. 5. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur :

6. Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

2. *Laudes Joannis.*

24. Et cum discessissent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas : Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum? 25. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosâ sunt & deliciis in domibus regum sunt.

26. Sed quid existis videre? prophetam? Utique

7. Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne : Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum? 8. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

9. Sed quid existis videre? prophetam?

etiam dico vobis, & plusquam prophetam.

L. 27. Hic est, de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

28. Dico enim vobis: major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, major est illo.

dico vobis, & plusquam Prophetam.

M. 10. (b) Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum

meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante.

¶ 11. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, major est illo.

12. (c) A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. 13. Omnes enim prophætæ, & lex usque ad Joannem prophetaverunt: 14. & si vultis recipere, ipse est (d) Elias, qui venturus est. 15. Qui habet aures audiendi, audiat.

3. *Pharisæi Joannem & Christum rejicientes.*

L. 29. Et omnis populus audiens & publicani, justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. 30. Pharisæi autem, & Legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo. 31. Ait autem Dominus:

M. 16. Cui autem similem æstimabo generationem istam?

Cui ergo similes dicam homines generationis hujus? & cui similes sunt?

C. XLVII.

(b) *Malac.*

3. 1.

M. 13. 1.

(c) L.

XCIV. 2.

v. 16.

(d) *Malac.*

4. 5.

- C. XLVII.** L. 32. Similes sunt pueris sedentibus in foro :
 M. Qui clamantes cœqualibus 27. dicunt :
 L. Cantavimus vobis tibis, & non saltastis :
 M. lamentavimus, & non planxistis.
 L. 33. Venit enim Joannes Baptista, (e) neque manducans panem neque bibens vinum, & dicitis : dæmonium habet. 34. Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicitis :
 M. Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus.
 S. 1. L. 35. §. Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis. (36. *Rogabat autem C. seq.*
 4. *Exprobratio in civitates impenitentes.*
 S. 2. M. 20. §. Tunc cœpit exprobare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ vir-
- M. Similis est pueris sedentibus in foro :
 L. & loquentibus ad invicem, & dicentibus :
 M. Cecinimus vobis, & non saltastis :
 L. lamentavimus, & non plorastis.
 M. 18. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt : Dæmonium habet.
 19. Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicunt :
 L. Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.
 M. Et justificata est sapientia a filiis suis.

§. 1. Et pro sed; sensus est : sed sapientissima Deû providentia, & Joannis severitate, & Christi comitate Judæos ad pœnitentiam revocantis, probata & laudata est, seu justa declarata ab iis omnibus, quotquot verè in hoc populo sapientes fuerint, sive Apostoli, sive Publicani, sive plebei, qui de hoc consilio justificaverunt Deum; id est, gloriificaverunt, ut supra Luc. v. 29.

§. 2. Hanc exprobrationem inserit Luc. sermoni Christi ad septuaginta discipulos qui habetur Conc. LXXXIX. fortasse quod hæc illi in mentem venisset occasione verborum Christi ad septuaginta, Sodomis remissius fore, quàm civitatibus quæ illos non receperunt; quibus similia apud Matth. in

tutes

tutes ejus, quia non egissent pœnitentiam.

L. X. 13. §. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaïda: quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere sedentes pœniterent. 14. Verumtamen Tyro, & Sidoni remissius erit in judicio, quàm vobis.

15. Et tu Capharnaüm usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergèris. (16. Qui vos audit, C. LXXIX. n. 1.

M. 21. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaïda: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. 22. Verumtamen dico vobis: Tyro, & Sidoni remissius erit in die judicii, quàm vobis. 23. Et tu Capharnaüm, * numquid usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes: quia, si in Sodomis factæ fuissent

virtutes, quæ factæ sunt in te, * fortè mansissent usque in hanc diem. 24. Verumtamen (f) dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii, quàm tibi. (25. §. In illo tempore C. LXXIX. n. 3.

C. XLVII.

§. 2:

* Gr. quæ es usque ad cælum exaltata.

* Deest in Gr.

(f) Inf. LVI. 3. v.

15. L. LXXIX.

1. v. 12.

§. 3.

illa exprobratione continentur. Alioquin si exprobrationis verba à sermone Christi apud Luc. dempseris, antecedentia & consequentia inter se optimè cohærebunt. Quare probabilius est, hanc exprobrationem apud Matth. suo loco referri, cum adhuc Dominus versaretur in Galilæa, & ut apparet, Capharnai, ad quam idèò specialiter verba sua dirigit. Et hæc de causâ verba Luc. huc adduximus.

§. 3. Quod hic habet Matth. de mysteriis à sapientibus absconditis, habet etiam Luc. post sermonem ad septuaginta cap. 79. & quidem cum hac notâ temporis, in ipsâ horâ exultavit, &c. Quare satius visum est, locum Matth. illuc transferre, apud quem hæc verba, in illo tempore, non semper notant tempus rei antè narratæ, ut alias diximus.

CAP.
XLVIII.

CAPUT XLVIII.

PECCATRIX UNGENS CHRISTUM.

[LUC. VII.]

V. aliam
unctionem
Cap.
CVIII.

Historiam mulieris peccatricis hic reliquimus, ut fecerunt ante nos omnes harmoniarum evang. auctores; quam tamen (si peccatrix illa eadem sit cum Maria sorore Lazari, ut communior fert opinio, licet Bernardus dubitare videatur serm. 12. in Cant.) certum est alio tempore & loco contigisse: tum enim Christus versabatur in Galilæa, soror autem Lazari habitabat in Bethania prope Ierosolymam. Quare dicendum foret, Luc. hanc historiam suo ordine non retulisse, sed per anticipationem hoc illustre pœnitentiæ exemplum subjunxisse verbis Christi de peccatoribus & publicanis, præ Phariseis pœnitentiam amplexantibus, & ad Joannis baptismum accurrentibus. V. Cap. I. VI. n. 1. cum not. 1. illius Cap. Item Cap. CVIII.

† In Fest.
S. Mariæ
Magdal.
Fer. 5.
post Dom.
Passion.
Fer. 6.
quatuor
Temp.
Sept.
(a) M. M.
J. CVIII.
n. 1.

L. VII. 36. † ROGABAT autem illum quidam de Phariseis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei discubuit. 37. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accubisset in domo Pharisei, (a) attulit alabastrum unguenti: 38. Et stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat. 39. Videns autem Phariseus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum; quia peccatrix est. 40. Et respon-

denis Jesus dixit ad illum : Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait : Magister, dic. 41. Duo debitores erant cuidam fœneratori : unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. 42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo cum plus diligit? 43. Respondens Simon dixit : Æstimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei : Rectè judicasti. 44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem? intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis terxit. 45. Osculum mihi non dedisti; hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. 46. Oleo caput meum non unxisti; hæc autem unguento unxit pedes meos. 47. Propter quod dico tibi : Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. 48. Dixit autem ad illam : (b) Remittuntur tibi peccata. 49. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se : Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? 50. Dixit autem ad mulierem : (c) Fides tua te salvam fecit : vade in pace. (VIII. 1. §. *Et factum est deinceps.* C. LVI. n. 1.

(b) M. M.
L. XXXIII.
n. 2.

(c) M. M.
L. XXXV. 2.
§.

§. Luc. subjicit circuitum ante missionem, sed sic ut statim, antequam pergat, repetat pleraque quæ omiserat, ut transfratationem in regionem Gerasenorum, historiam Jairi, & Hemorrhoiſſæ. Circuitum autem non posse hic collocari, intelligitur ex Cap. LVI.

C. XLIX.

CAPUT XLIX.

II. DÆMONIACUS MUTUS, ET CÆCUS.

[MAT. XII. MARC. III. LUC. XI.]

Hinc primum, ut diximus not. 2. Cap. XXXIX. Matth. redit ad continuandam historiam eorum, quæ post secundum è Judæa in Galilæam reditum contigerunt, cum horum pleraque, ut vidimus, anticipassèt. Luc. verò id ipsum seriùs narrat: nimirum post missionem septuaginta; sed sic ut nullam coherentiàm significet.

V. prim.

Dæm.

mutum.

C. xxxvi.

& tertium

C. lxviii.

I. *Dæmoniacus cæcus, & mutus.*

M. III. 20. **E**T VENIUNT ad domum: & convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum; dicebant enim, quoniam §. in furorem versus est.

ἐξέσκη, ex-

tra se fac-

tus est V.

not.

M. XII. 22. Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus, & mutus.

L. XI. 14. Et † erat ejiciens dæmonium;

† Dom. 3.

Quadr.

M. & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret. 23. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic est filius David?

L. & illud erat mutum. Et cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.

§. Gr. ἐξέσκη, extra se factus est, quod quidam non de furore, sed de animi deliquio interpretantur: ajuntque cognatos Christi veritos ne tum ex inedia, tum ex circumstantis aëris tepore, quem faciebat nimius turbæ concursus, animo deficeret, voluisse eum ex ea domo, in qua premebatur, aliò abducere.

2. *Satanas per fatanam non ejectus.*

M. 24. (a) Pharisei autem audientes **C. XLIX.**
dixerunt : Hic non ejicit dæmones nisi in (a) *sup.*
Beelzebub principe dæmoniorum. **xxxvi. 2.**

L. 15. Quidam autem
ex eis dixerunt : In
Beelzebub principe
dæmoniorum ejicit dæ-
monia. **16.** Et

M. 22. Et Scribæ, qui ab
Jerosolymis descende-
rant, dicebant : Quo-
niam **Beelzebub** habet,
& quia §. in principe
dæmoniorum ejicit dæ-
monia. **23.** Et

L. (b) alii tentantes, (b) **M. L.**
signum de cœlo quære-
bant ab eo. *inf. 6.*
M. M.

M. 25. Jesus autem
sciens cogitationes eo-
rum, dixit eis :

17. Ipse autem ut vidit
cogitationes eorum,

L. dixit eis : Omne
regnum in seipsum di-
visum desolabitur, &
domus supra domum
cadet.

M. convocatis eis, in
parabolis dicebat illis :
M. Omne regnum divi-
sum contra se, desolabi-
tur : & omnis civitas,
vel domus divisa contra
se, non stabit.

M. Quomodo potest satanas fatanam
ejicere?

M. 26. Et si satanas fatanam ejicit, ad-
versus se divisus est.

L. 18. Si autem & satanas in seipsum
divisus est, quomodo stabit regnum ejus?

M. 24. Et si regnum in se dividatur,
non potest regnum illud stare. **25.** Et si
domus super semetipsam dispertiatur, non

§. *Licet Marc. non faciat mentionem demoniaci cæci & muti, ex his tamen verbis, in quibus Matth. Marc. & Luc. conveniunt, sicut & in sequentibus, patet, eam-
dem historiam ab illis tribus enarrari.*

— potest domus illa stare. 26. Et si satanas
C. XLIX. consurrexerit in semetipsum, dispersitus
est, & non poterit stare, sed sinem habet.
M. quomodo ergo stabit regnum ejus?

L. quia dicitis, in Beelzebub me ejicere dæmonia.

5. 19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, & filii vestri in quo ejiciunt? Ideò ipsi judices vestri erunt.

M. 17. Et si ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii vestri in quo ejiciant? Ideò ipsi judices vestri erunt.

M. 28. Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

L. 20. Porrò si in digito Dei ejicio dæmonia, profectò pervenit in vos regnum Dei.

3. Fortis armatus.

M. 29. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa ejus diripere, nisi priùs alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

M. 27. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

L. 21. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. 22. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet.

§. Quidam de Apostolis intelligunt, alii de exorcistis Judæorum, nonnulli de familiaribus vel propinquis ipsorum Scribarum, qui non de familia Christi, sed inter ejus discipulos erant, & quibus ausi non fuissent Scribæ illam impingere calumniam, quòd in Beelzebub dæmonia ejicerent.

M. 30. Qui non est mecum, contra me est; & qui non congregat mecum, spargit.

L. 23. Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit. (24. §. *Cum immundus. infra n. 9.*

C. XLIX.

S.

4. *Blasphemia in Spiritum sanctum.*

M. 28. Amen dico vobis,

M. Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus :

M. 31. Ideo dico vobis :

M. quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemia quibus blasphemaverint: M. Spiritus autem blasphemia non remittetur.

32. (c) Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro.

M. sed reus erit aeterni delicti. 30. Quoniam dicebant: spiritum immundum habet. (31. *Et veniunt.* C. L.

(c) L.
LXXXIV.
v. 10.
1. J. v.
16.

M. 29. Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in aeternum,

§. Multò magis cohaeret narratio Matth. quàm Luc. verisimilius enim est, signum petisse Phariseos & Scribas, tantum post gravem reprehensionem de blasphemia, ut apud Matth. quàm antè, ut apud Luc. Item cum dixisset Christus, Jonam fuisse signum Ninivitis, potius subjecisse comparationem, & accusationem Ninivitarum in iudicio, ut apud Matth. quàm locutum de regina Ausrì, ut apud Luc. Et ideo tam hìc, quàm v. 31. ubi de regina Ausrì, narrationem Luc. nonnihil invertere, eamque ad narrationem Matth. reducere necessarium duximus.

5. *Arbor ex fructu. Verbum otiosum.*

C. XLIX. M. 33. (d) Aut facite arborem bonam,
 (d) L. M. & fructum ejus bonum : aut facite arbo-
 XLIII. 6. rem malam, & fructum ejus malum; si-
 (e) M. L. quidem ex fructu arbor agnoscitur. 34. (e)
 XIII. 3. Progenies viperarum, quomodo potestis
 M. bona loqui, cum sitis mali? (f) ex abun-
 LXXXIII. dantia enim cordis os loquitur. 35. Bo-
 3. 33. nus homo de bono thesauro profert bo-
 (f) L. na : & malus homo de malo thesauro
 XLIII. 6. profert mala. 36. Dico autem vobis, quo-
 v. 45. niam omne verbum otiosum, quod locuti
 fuerint homines, reddent rationem de eo
 in die judicii. 37. Ex verbis enim tuis
 justificaberis, & ex verbis tuis condem-
 naberis.

Prima pe-
 titio signi

V. secun-
 dam C.
 LXIV. 1.

6. *Signum Jonæ.*

38. Tunc responderunt ei quidam de
 Scribis & Phariseis, dicentes : † Magis-
 ter, volumus à te sig-

† Fer. 4. num videre.

quat. temp. L. 29. Turbis autem con- M. 39. Qui
 Quadrag. currentibus,

* Scribis M. respondens, ait illis : * L. cœpit dicere

& Phar. L. Generatio hæc, gene-
 ratio nequam est :

(g) M. M. M. (g) generatio mala,

LXIV. 1. & adultera signum quæ-
 rit : & signum non dabi-
 tur ei, nisi signum Jonæ
 prophetæ. 40. Sicut enim

L. signum quærit, &
 signum non dabitur ei,
 nisi signum Jonæ pro-
 phetæ. 30. Nam

(h) Jonæ (h) fuit Jonas in ventre
 II. 1. ceti tribus diebus, & tribus noctibus; sic
 erit Filius hominis in corde terræ tribus
 diebus, & tribus noctibus :

L. sicut fuit Jonas signum Ninivitis;
 ita erit & Filius hominis generationi isti.

(31. *Regina inf.*

7. Ninivitæ. Regina Saba.

L. 32. Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam; quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ: & ecce plus quam Jonas hic. (33. Nemo lucernam infra. 31. Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos; quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis; & ecce plus quam Salomon hic. (32. Viri Ninivitæ supra.

M. 41. (i) Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas hic. 42. (k) Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam; quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quam Salomon hic.

C. XLIX.

(i) Jonæ III. 5. & seq.

(k) 3. Reg.

x. 1.

2. Par. ix.

1.

8. Oculus simplex.

L. 33. §. † (l) Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio; sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. 34. (m) Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. 35. Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. 36. Si ergo corpus tuum

§. In Com. Conf. Pont.

(l) M. xli.

1. v. 15.

M. L. li.

4.

(m) M.

xliv. 5.

§. Quia S. Aug. de Consensu Evang. l. 2. c. 39. existimat, hic Luc. addidisse quæ omiserat Matth. Et quia hæc de lucerna & oculo simplici sententiæ inter eas videntur reponendæ, quas sæpius datâ occasione Christus repetebat, quamvis propriam hic non habeant, sicut nec alibi, coherentiam; satius visum est, hic eas apponere, ubi ad perversa Phariseorum de Christo iudicia applicari possunt: in sermone enim in monte apud Matth. sumuntur generalius, & ad vitam rectè instituendam diriguntur.

~~Luc. 11. 14.~~ totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, §. & sicut lucerna fulgoris illuminabit te. ¶. (37. §. * Et cum loqueretur. C. LXXXIII. n. 1.

§. 1. ut cum lucerna fulgore illuminat te. V. annot.

9. Satanatus ejedus; & rediens.

§. 2. M. 43. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. 44. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. 45. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se; & intrantes habitant ibi: (n) & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic pessima.

(n) 2. Pet. II. 20.

L. 24. Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca iniqua, quærens requiem; & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.

25. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, & ornatam. 26. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se; & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

§. 1. Tautologia videtur. Græca lectio facilior: ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ἔταν ὁ λύχνος τῇ ἀσπράγγῃ φωτίζουσα erit lucidum totum, ut cum lucerna fulgore illuminat te: id est, cum tibi usum præbebit corpus totum lucidum, quem præberet latè coruscans lucerna, adeò nihil erit quod te offendat. Per corpus autem Christus hic intelligit perpetuum vitæ tenorem: quod Joannes 1. Epist. 2. 10. in lumine manere, & ibidem 1. 7. in luce ambulare appellat: per oculum verò mentem puram, & soli Deo intentam.

§. 2. Quare adeò disjungantur, quæ hic proximè subjicit Luc., vide sit, Cap. LXXXIII.

CAPUT L.

CAP. L.

EXCLAMATIO MULIERIS. MATER ET
FRATRES CHRISTI.

[MAT. XII. MARC. III. LUC. XI. & VIII.]

Constat ex Luc., exclamationem mulieris hic collocandam : tum proximè sequi debere adventum matris & fratrum Christi, non solum quod Matth. & Marc. immediatè ea superioribus subjiciunt, tamquam facta antequam Dominus è domo exiret : sed etiam quia dicit Matth. adhuc eo loquente : item quia illud foris, quo omnes utuntur, significat, Dominum adhuc in domo fuisse. Dicendum ergo Luc., qui id refert post parabolam seminantis, ordinem temporis non servasse.

L. XI. 27. **F**ACTUM est autem, cum hæc ^{† In Præ-} diceret : ^{sent. &} extollens vocem ^{Miss. vot.} quædam mulier de turba dixit illi : ^{B. Mariæ} Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ^{Virg.} fuxisti. 28. At ille dixit : quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. ¶ (29. Turbis autem. C. præced. n. 6.

M. XII. 46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

L. VIII. 19. * Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus : M. III. 31. Et veniunt mater ejus & fratres :

L. & non poterant adire eum præ turbâ : M. & foris stantes miserunt ad eum, vocantes eum, 32. Et sedebat circa eum turba :

M. 47. Dixit autem ei quidam :

L. 20. Et nuntiatum est illi :

M. & dicunt ei :

* V. tit. hujus Cap.

CAP. L.

M. Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te.

L. volentes te videre.

21. Qui respondens, dixit ad eos :

M. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?

M. 34. Et circumspiciens,

M. 49. Et extendens manum in

M. eos, qui in circuitu ejus sedebant,

M. discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. 50. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. ¶.

L. Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

S. (22. §. Factum est autem. C. XXXI.

L. Mater tua, & fratres tui stant foris,

M. Ecce mater tua, & fratres tui foris quærunt te.

M. 48. At ipse respondens dicenti sibi, ait :

M. 33. Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, & fratres mei?

M. ait : Ecce mater mea, & fratres mei.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

§. Hic Luc. sequitur Marc. in eo quod uterque post parabolas, antequam pergant ad missionem, repetunt quæ omiserant, nimirum tempestatem sedatam, expulsionem legionis dæmonum, Jairum, & Hamorrhœissam, quæ vide supra Cap. 31. 32. & 35. In eo verò discrepant, quod Marc. plures parabolas, Luc. unicam tantum hic referat, scilicet seminantis, cui subjungit adventum matris & fratrum Christi, quem Marc. suo loco antè retulerat, & postea tempestatem, & reliqua, ut Marc. Vide tit. C. XXXI.

CAPUT LI.

CAP. LI.

PARABOLA SEMINANTIS.

[MATT. XIII. MARC. IV. LUC. VIII.]

Matth. & Marc. parabolas proximè subjiciunt superioribus ; & prima optimè cohæret cum eo quod præcessit de audiendo verbo Dei : Luc. verò hanc parabolam repetit statim post anticipatam secundam peragratiōem Galileæ.

I. Propositio parabola.

L. VIII. 4. † CUM autem
M. XIII. 1. In illo die

† Dom. in
Sexag.

L. turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum,
M. exiens Jesus de domo, sedebat secus mare.

M. IV. 1. & iterum cœpit docere

M. ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens

M. federet: & omnis turba

M. super terram erat.

M. 3. Et locutus est eis multa in parabolis, dicens:

L. dixit

M. Ecce exiit qui seminat, seminare. 4. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea. M. exiit seminans ad feminandum: 4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam,

M. 2. Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens

M. federet in mari, & omnis turba circa mare

M. stabat in littore.

M. 2. Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:

L. per similitudinem:

M. 3. Audite. Ecce

L. 5. exiit qui seminat, seminare semen suum: & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est,

CAP. LI.

M. & venerunt volucres
cœli, & comederunt illud.

5. Aliud verò cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam; & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ:

6. & quando exortus est sol, exæstuavit:

L. quia non habebat humorem.

M. & eo quòd non habebat radicem, exaruit.

L. 7. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ

M. creverunt

M. & ascenderunt spinæ, & suffocaverunt illud, & fructum non dedit.

8. Et aliud cecidit in terram bonam; & dabat fructum ascendentem, & crescentem; & afferebat

M. aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.

L. Hæc dicens clamabat;

M. 9. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

L. & volucres cœli comederunt illud.

6. Et aliud cecidit supra petram; & natum aruit,

M. 5. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam; & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ: **6.** Sole autem orto æstuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7. Alia autem ceciderunt in spinas: &

M. 7. Et aliud cecidit in spinas:

L. spinæ suffocaverunt illud.

M. spinæ, & suffocaverunt ea.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum,

L. 8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum.

M. unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

M. 9. Qui habet aures audiendi, audiat.

L. Qui habet aures audiendi, audiat.

2. Cur in parabolis loqueretur.

10. Et cùm esset singularis, interrogaverunt eum

9. Interrogabant autem eum

M. 10. Et accedentes discipuli dixerunt ei :

M. parabolam.

L. 10. Quibus ipse dixit :

M. 11. Et dicebat eis : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei ;

illis autem

L. in parabolis ; ut videntes non videant , & audientes non intelligent.

hi qui cum eo erant §. duodecim ,

L. discipuli ejus , quæ esset hæc parabola.

M. Quare in parabolis loqueriscis ? 11. Qui respondens ait illis : Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum : illis autem non est datum.

L. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei , cæteris autem

M. qui foris sunt , in parabolis omnia fiunt ; 12. ut videntes videant , & non videant : & audientes audiant , & non intelligant : nequando convertantur , & dimittantur eis peccata.

M. 12. (a) Qui enim habet , dabitur ei , & abundabit ; qui autem non habet , & quod habet auferetur ab eo. 13. Ideo in parabolis loquor eis : quia videntes non vident , & audientes non audiunt , neque intelligunt. 14. Et adimpletur in eis prophetia Isaïæ dicentis : (b) Auditui audientis , & non intelligetis : & videntes videbitis , & non videbitis. 15. Incrassatum

CAP. LL
§.

(a) M. L.
infr. n. 4.
v. 25. 18.
L. CVI.
v. 26.
M CXXV.
v. 29.

(b) Isa.
VI. 9.
J. CX. 6.
v. 40.
Aclor.

XXVIII.
v. 26.

§. Non diceret Marc. duodecim , nisi antè hic numerus Apostolorum fuisset constitutus , & essent hæc parabola dicta post electionem Apostolorum. Quare quod idem Marc. post parabolas , narraturus sedatam maris tempestatem subdit , Et ait illis in illa die , cum serò esset factum , id intelligi non potest de die discipulorum parabolarum ; hæc enim tempestas sine dubio contigit ante vocationem Matthæi.

CAP. LL

(c) L.
LXXIX. 3.
v. 23.

est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clausurunt; nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos. 16. (c) Vestri autem beati oculi, quia vident; & aures vestræ, quia audiunt. 17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & justi cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

3. Explicatio parabolæ.

M. 13. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

M. 18. Vos ergo audite parabolam seminantis.

L. Semen est verbum Dei.

M. 14. Qui seminat, verbum seminat.

15. Hi autem sunt qui circa viam, ubi seminatur

M. verbum regni,

M. & cum audierint, confestim

M. venit malus,

M. venit satanas;

M. & rapit

M. verbum, quod seminatum est in cordibus eorum.

L. ne credentes salvi fiant.

M. 16. Et hi sunt similiter qui super petrosam seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud; 17. Et non habent radi-

L. 11. Est autem hæc parabola:

M. 19. Omnis qui audit
L. 12. Qui autem secus viam, hi sunt

M. verbum,

M. & non intelligit,

L. qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum,

M. & aufert

M. quod seminatum est in corde ejus: hic est qui secus viam seminatus est.

L. 13. Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum; & hi radices non habent:

M. 20. Qui autem super petrosam seminatus
cem

est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud : 21. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis; factâ autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

22. Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, L. 14. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, M. sæculi, & deceptio divitiarum,

L. & à sollicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.

M. suffocat verbum, & sine fructu efficitur.

L. 15. Quod autem in bonam terram; hi sunt M. qui audiunt verbum, &

M. 23. Qui verò in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit

M. & fructificant, unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

cem in se, sed temporales sunt: deinde ortâ tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

L. qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

M. 18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt; 19. Et ærumnæ

M. & sollicitudo sæculi istius, & fallacia divitiarum, & voluptates vitæ,

M. & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

20. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt,

L. Qui * in corde bono & optimo audientes verbum,

M. suscipiunt, intelligunt, L. retinent & fructum afferunt in patientiâ, ¶.

M. aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò trigessimum.

CAP. LL

* ἐν καὶ καὶ ἀγαθῇ. in corde bono.

4. Nihil occultum. Eâdem mensurâ.

M. 21. Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne

L. 16. (d) Nemo autem (d) M. xli. lucernam accendens operit eam vase, aut subtrahit eam vase, aut subtrahit

CAP. LI.

(e) M. LVI.
§. v. 26.
L. XLVIII.
n. 8.

lectum ponit; sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

17. (e) Non est enim occultum, quod non manifestetur; nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam veniat.

M. 23. Si quis habet aures audiendi, audiat.

24. Et dicebat illis :

L. 18. Videte ergo quomodo audiatis.

(f) M. L.
XLIII.
n. 1.

M. (f) In quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.

(g) M. *sup.*
n. 1. &
CXXV.
v. 29.
L. CVI.
v. 26.

L. (g) qui enim habet, dabitur illi; & quicumque non habet,

M. etiam quod habet,

L. etiam quod §. * putat se habere, auferetur ab illo.

(19. §. *Venerunt autem.*

C. L.

ut super candelabrum ponatur?

22. Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur; nec factum est occultum, sed ut in palam veniat.

M. Videte quid audiat.

25. Qui enim habet, dabitur illi; & qui non habet,

auferetur ab eo.

§. 1.
* *δοξῆ*,
videtur.
V. not.
§. 2

§. 1. Gr. *δοξῆ ἔχειν*, quod videtur habere, seu sibi, seu aliis videatur. Unde legitur in Matt. XXV. 29. Conc. CXXV. quod videtur habere, cum in Gr. sit tantum quod habet. Vide super hanc Christi sententiâ toties in Evang. repetitâ Augustinum de Verbis Apost. serm. VII. C. 4. & 5.

§. 2. Luc. subjicit adventum matris & fratrum Christi, non quod post parabolam, sed quod proxime ante contigisset. V. tit. C. preced.

CAPUT LII.

CAP. LII.

PARABOLÆ VARIÆ.

[MATT. XIII. MARC. IV. LUC. XIII.]

1. *Parabola Zizaniorum.*

M. XIII. 24. **A**liam parabolam proposuit illis, dicens: † Simile factum est regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. 25. (a) (a) Sap. II. 24. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superfeminavit zizania in medio tritici, & abiit. 26. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. 27. Accedentes autem servi patristamiliæ, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? 28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea? 29. Et ait: Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. 30. Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum. ¶

2. *Seminis ultrò germinantis.*

M. IV. 26. Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciaturamentum in terram; 27. Et dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & increseat dum nescit ille. 28. Ultrò enim

CAP. LII.

terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. 29. Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

3. *Sinapis.*

M. 31. Aliam parabolam proposuit eis, dicens : *M.* Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

† Dom. 6.
post Epi.

M. † Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo; 32. Quod minimum quidem est omnibus feminibus :

M. quæ sunt in terra : 32. Et cum seminatum fuerit, ascendit, & fit majus omnibus oleribus.

M. & fit arbor,

M. & facit ramos magnos;

M. ita ut volucres cœli veniant, & * habitent in ramis ejus.

* κατακτη-
νοῦν, nidu-
lari, in *M.*
& *M.* &
κατασκη-
υσεν, in
L.

M. 30. & dicebat : *L. XIII. 18.* Dicebat ergo : cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum;

M. 31. Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus feminibus,

M. cum autem creverit, majus est omnibus oleribus,

L. & crevit, & factum est in arborem magnam; & volucres cœli * requieverunt in ramis ejus.

M. Ita ut possint sub umbra ejus aves cœli * habitare.

4. *Fermenti.*

33. Aliam parabolam locutus est eis.

L. 20. Et iterum dixit : Cui simile æstimabo regnum Dei?

21. Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satura tria,

M. Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ saturis tribus,

L. donec fermentaretur totum. (22. *Et ibat. C. XC. n. 1.*

M. donec fermentatum est totum.

CAP. LII.

34. Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas;

M. 33. §. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: 34. Sine parabola autem non loquebatur eis.

§. 1.

M. & sine parabolis non loquebatur eis.

M. 35. Ut impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem: (b) Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi. ¶

(a) Pf. LXXVII. 2.

M. Seorsum autem discipulis suis differebat omnia: (35. §. Et ait illis. C. XXXI.

§. 2.

CAPUT LIII.

EXPOSITIO ZIZANIORUM. ALIÆ PARABOLÆ.

[MATT. XIII.]

Valdè verisimile est, tres sequentes parabolas dictas fuisse discipulis in domo, cum exposita esset parabola zizaniorum: Matt. enim & Marc. videntur conclusisse parabolas dictas turbis, cum ajunt, Et sine parabolis non loquebatur eis.

1. *Expositio zizaniorum.*

M. XIII. 36. **T**unc dimissis turbis venit in domum: §. & acceffe-

§. 3.

§. 1. *Hinc valdè verisimile est, omnes istas parabolas simul dictas.*

§. 2. *De iis quæ parabolas sequuntur apud Marc. & Luc. Vide not. in fine Cap. L.*

§. 3. *Matth. satis significat, Dominum dictis parabola-*

CAP. LIII.

(a) Joël.
III. 13.
Apoc. XIV.
15.

(b) Sap.
III. 7.
Dan. XII.
3.

runt ad eum discipuli ejus, dicentes: Edif-
fere nobis parabolam zizaniorum agri. 37.
Qui respondens ait illis: Qui seminat bo-
num semen, est Filius hominis. 38. Ager
autem, est mundus. Bonum verò semen,
hi sunt filii regni. Zizania autem, filii
sunt nequam. 39. Inimicus autem qui se-
minavit ea, est diabolus. (a) Messis ve-
rò, consummatio sæculi est. Messores au-
tem, angeli sunt. 40. Sicut ergo colligun-
tur zizania, & igni comburuntur: sic erit
in consummatione sæculi. 41. Mittet Fi-
lius hominis angelos suos, & colligent de
regno ejus omnia scandala, & eos qui fa-
ciunt iniquitatem; 42. Et mittent eos in
caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor
dentium. 43. (b) Tunc justî fulgebunt
sicut sol in regno Patris eorum. Qui ha-
bet aures audiendi, audiat.

2. Parabola thesauri absconditi.

† In com.
non Virg.

44 † Simile est regnum cœlorum thesau-
ro abscondito in agro; quem qui invenit
homo, abscondit, & præ gaudio illius va-
dit, & vendit universa quæ habet, & emit
agrum illum.

3. Pretiosæ margaritæ.

45. Iterum simile est regnum cœlorum
homini negotiatori, quærenti bonas mar-
garitas. 46. Inventâ autem unâ pretiosâ
margaritâ abiit, & vendidit omnia quæ
habuit; & emit eam.

*Is domum venisse; non autem transfretasse: nec quam-
cumque domum significat, sed in quam se solebat recipere
Capharnai. Quare dicendum, Marcum & Lucam trans-
fretationis hic meminisse, quia repetunt, quæ ante dictas
parabolas ad idem litus gesta fuerant. Vide annot. Cap.
I., & tit. Cap. XXXI.*

4. Sagenæ.

CAP. LIII.

47. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere * piscium' congreganti. 48. Quam, cum * Deest in Gr.
impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. 49. (c) Sic erit in (c) Inf. consummatione sæculi: exhibunt angeli, cxxvi v. & separabunt malos de medio iustorum, 31. & seq.
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium. 51. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. * Gr. 52. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera. ¶ etiam Domine.

C A P U T L I V.

Anno Ch.

PRÆDICATIO IN SYNAGOGA NAZARETH.

33.

[MATT. XIII. MARC. VI. LUC. IV.]

Quæ Matt. & Marc. hîc habent de Nazareth, jam anticipaverat Luc. ut dictum est annot. 5. C. XXIV. Quare hoc omisso, Luc. pergit ad narrandam missionem.

1. Venit Nazareth. Isaiam legit.

M. XIII. 53. **E**T factum est, cum consummasset Jesus parabolas

M. VI. 1. Et egressus istas, transiit §. indè.

§.

§. Particula, indè, apud Matt. & Marc. significat tam urbem Capharn. quàm loca adjacentia, quæ circa mare erant, ubi parabolas enarraverat. Ad hinc autem non videtur amplius habitasse Capharnâ, licet aliquoties illac transisrit; sicut per alias civitates, in quibus non habitavit.

152 *Prædicatio in Synagoga Nazar.*

- C. LIV.** **L. IV. 16.** Et venit Nazareth, **M. 54.** Et * veniens in
- * Gr cū venisset, **M.** abiit in patriam suam :
- §. 2.** **L.** & intravit §. secundū consuetudinem suam diē sabbati in synagogam, & **2.** Et factō sabbato surrexit legere. **17.** Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi scriptum erat : **18.** (a) Spiritus Domini super me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, **19.** Prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. **20.** Et cū plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.
- §. 2.** **21.** Cœpit autem **M.** cœpit in synagoga **M.** docebat eos in §. synagogis eorum, **M.** docere, & **L.** dicere ad illos : Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

2. Stupor, & invidia Nazarenorum.

- M.** multi audientes admirabantur in doctrina ejus,
- L. 22.** Et omnes testimonium illi dabant ;
- M.** ita ut mirarentur **L. &** mirabantur **L.** in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius,

M. dicentes :

M. & dicerent : Unde

L. & dicebant :

huic sapientia hæc, & virtutes?

C. LIV.

M. Unde huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quæ per manus ejus efficiuntur? 3. Nonne hic est faber?

M. 55. Nonne hic est §. fabri filius?

§. 1.

L. (b) Nonne hic est filius Joseph?

(b) J. LIX.

M. filius Mariæ, frater Jacobi, & Joseph, & Judæ, & Simonis?

M. Nonne mater ejus dicitur Maria? & fratres ejus, Jacobus, & * Joseph, & Simon, & Judas? 56.

4. V. 42.

* Ιωσήφ.
Joses V.
annot.

Nonne & sorores ejus hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo.

Et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt? unde ergo huic omnia ista? 57. Et scandalizabantur in eo.

C. CXLIH.

3. Propheta in patria sine honore.

L. 23. Et ait illis : Jesus autem dixit eis :

L. † Utique dicetis mihi hanc similitudinem : Medice cura te-

† Fer. 2.
post Dom.
3. Quad.

ipsum; §. quanta audivimus facta in Ca-

§. 2.

§. 1. Justinus secundi seculi scriptor in Dialogo num. 88. ait : « Fabrilis opera faciebat... aratra & juga, his rebus.. vitam æduosam docet. » Ex hujus igitur mentis lignariam artem Salvator exercuit. Justino plures ex antiquis assentiuntur, Ambrosius in Lucam, Lib. III. n. 2. Theodoretus, alii, quorum extant testimonia in Molani de Imaginibus editione Lovaniensi, jam sapius citata, p. 273. Adjuvat hanc opinionem vetus totius Orientis traditio, quæ in Alcoranum quoque recepta est. Syriaca versio, uti & Arabica huc etiam faciunt. Sunt interim, qui ferrarium, pauci insuper, qui murarium fuisse existimant. Verùm Sandinus magis credendum esse Justino, pronuntiat : quippe qui omnium sit antiquissimus.

§. 2. Ex eo quod dicit Luc. secundum consuetudinem, & quanta audivimus facta in Capharn, constat, istud non

pharnaüm, fac & hñc in patria tua. 24. Ait autem : Amen dico vobis,

M. 4. Et dicebat illis Jesus, quia

(c) J. quia (c) nemo propheta xxiv. v. ta acceptus est in patria sua.

M. non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.

M. Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua.

(d) 3. *Reg.* L. 25. In veritate dico vobis; multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, (d) quando clausum est cœlum annis tribus, & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra : 26. Et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in (e) Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. 27. Et multi leprosi erant in Israël sub Eliseo propheta; (f) & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus.

4. *Furor in Christum, & incredulitas.*

28. Et repleti sunt omnes in synagoga irâ, hæc audientes. 29. Et surrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem; & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. 30. Ipse autem transiens per medium illorum, ibat. ¶ (31. §. *Et descendit in Capharn. C. XXVII.*

contigisse eo loco & ordine quo ab eo narratur : tunc anim primum incipiebat Dominus publicè docere, nec quidquam adhuc fecerat Capharnai.

§. *Sequitur apud Luc. ingressus Capharnaüm, qui longè antè contigit : quia scilicet Luc. anticipavit historiam Nazareth, ut obiter rationem redderet, cur Capharnai potius domicilium elegisset Christus, quàm in urbe Nazareth, ubi fuerat educatus.*

M. 58. Et non fecit
ibi virtutes multas prop-
ter incredulitatem eo-
rum (XIV. 1. In illo
tempore. C. LVII. n. 1.

M. 5. §. Et non poterat
ibi virtutem ullam face-
re, nisi paucos infirmos
impositis manibus cura-
vit: 6. Et mirabatur prop-
ter incredulitatem eorum.
(& circuibat. C. LVI. n. 1.

C. LIV.
§. 1.

CAPUT LV.

DECOLLATIO JOANNIS.

[MATT. XIV. MARC. VI.]

V. incar-
cer. Cap.
XXII.

*Non constat, quo tempore Joannes sit decolla-
tus: certum tamen, mortem ejus poni debere
post discipulorum ejus legationem ad Christum,
de qua Cap. XLVII.; & ante opinionem He-
rodis de Christo, de qua Cap. LVII. Itaque,
licet hoc initium Marci: ET CUM DIIS &c.
nullam coherentiam habeat cum proximè su-
perioribus, immò hiatum magnum videatur fa-
cere, eo quod hic dies opportunus tantum erat
Herodiadi, de qua tam longè ante Cap. nimi-
rum XXII., ubi de INCARCERATIONE; quia
tamen & incarceratio & decollatio simul nar-
rantur ab Evangelistis occasione opinionis, quam
Herodes de Christo habebat, quod esset Joan-
nes suscitatus; nec potuit incarceratio alibi
reponi, quam dicto Cap. XXII., ob rationem
ibi dictam; commodius visum est, & Evange-
listarum contextum ita distrumpere, & decolla-
tionem Joannis loco isto collocare.*

M. VI. 21. **E**T cùm dies M. XIV. 6. Die autem
§. opportunus accidisset

§. 2.

§. 1. Non quin potuisset, si voluisset, sed quia in odium
pertinacissimæ illorum incredulitatis non potuit adduci ut
vellet; non enim conveniens Christus judicabat miracula
facere, cùm ab incredulis, aut curiosis postularentur;
ut patet de Herode Cap. CXLI. n. 3. Luc. v. 8. & de
Phariseis Cap. XLIX. n. 6. Matt. v. 38.

§. 2. Opportunus, scilicet Herodiadi, quam Marc.

- M. natalis Herodis,
CAP. LV. M. Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.
 22. Cùmque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset in medio, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus; rex ait puellæ : (a) Pete à me quod vis, & dabo tibi :
 23. Et juravit illi : Quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. 24. Quæ cùm exisset, dixit matri suæ : Quid petam ? At illa dixit : Caput Joannis Baptistæ. 25. Cùmque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit, dicens : Volo ut protinus des mihi * in disco caput Joannis Baptistæ.

Saltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

7. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

8. At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ.

* hic.

proximè antè dixerat auctorem fuisse incarcerationis Joannis, cui decollationem subjungit, ut & Matt. Ut hæc ergo melius cohæreant, vide Incarcer. C. XXII. Caterum Herodes Antipas, magni Herodis filius, repudiatâ Arææ Regis filiâ, in thori sociam adsciverat Herodiadem, fratris Philippi uxorem. Horum filia, Salome nomine, ea est Saltatrix, cujus præmium mors fuit Prophetæ. Quippe huic, dum in Machæaruntina arce captivus detinetur, caput amputari impius Tetrarcha jussit : quod in disco allatum crudelius Herodias invadit, nimirum ut linguam veriloquam, qua impuditiæ crimen acriter Joannes redarguerat, discriminale acu confoderit; quod Hieronymus Lib. III. adversus Rufinum, Cap. XI. memoria prodidit. Præcursoris mortem Josephus quoque historicus Lib. XV. Cap. VII. enarrat, allatâ tamèn diversâ hujus occisionis causâ.

9. Et contristatus est rex :

M. propter iuramentum, & propter simul discumbentes

M. iussit dari : 10. Misitque & decollavit Joannem in carcere
11. Et allatum est caput ejus in disco, & datum est puellæ, & attulit matri suæ.
12. Et accedentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud :

26. Et contristatus est rex :

M. propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant,

M. noluit eam contristare : 27. Sed misso spiculatore præcepit afferri caput ejus in disco; * & decollavit eum in carcere; 28. Et attulit caput ejus in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. 29. Quo audito discipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. §. ¶. (30. Et convenientes. C. LVII. n. 2.

CAP. LV.

* *Gr. add.*
ὁ δὲ ἀπελ-
θὼν,
ille autem
abiens, id
est, spicu-
lator.

S,

M. & venientes nuntiaverunt Jesu. (31. Quod cū audisset. C. LVII. n. 2.

§. B. Joannis corpus ex traditione antiqua prope urbem Sebastenam sepelierunt Discipuli. Ambiani in Piccardia sacrum ejus caput magna populi veneratione colitur. Confer, si placet, quæ habent Hagiographi Antverpienses ad diem XXIV. Junii. Tom. IV. p. 745.

C. LVI.

CAPUT LVI.

SECUNDA PERAGRATIO GALILÆÆ.

MISSIO APOSTOLORUM.

[MAT. IX. X. XI. MAR. VI. LUC. VIII. IX.]

Eandem peragrationem à Matt. Marc. & Luc. narrari, ex verborum convenientiâ satis intelligitur : hic vero illam reponimus, ut & Apostolorum missionem ; quæ eam excepit, secuti Marc. quia Matt. utramque anticipavit : Luc. autem cum cœpisset narrare peragrationem, quam missio secuta est, ante missionem quædam interposuit quæ prius contigerant, initio facto à parabola seminantis, cui subjungit quæ ad idem littus longè ante facta fuerant. V. not. in fine Cap. L.

V. pri-
mam c.
XXIX.

I. *Secunda Peragratio Galilææ.*L. VIII. I. **E**T factum est deinceps,

(a) *sup.*
XL. I. v.
23.

(b) M. M.
XXIV.
M. L.
XXIX. 2.

M. IX. 35. (a) Et circuibat Jesus omnes civitates & castella, docens in synagogis eorum, & (b) predicans Evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem :

(c) M. M.
L. CXLIII.
n. 11.

L. & duodecim cum illo, 2. (c) Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus ; §. (d) Maria

§.

(d) 145. 3.

L. & ipse iter faciebat per civitates, & castella, prædicans, & evangelizans regnum Dei : M. VI. 6. & circuibat castella, in circuitu docens.

§. Celebris dudum quæstio est, an Maria Magdalene, de qua hic Luc. & alii Evangelistæ in historia passionis, eadem sit cum muliere peccatrice, de quâ Cap. XLVIII. & cum Maria sorore Lazari. Sunt qui tres diversas faciunt : sunt qui duas, peccatricem & sororem Lazari

quæ vocatur Magdalene, de qua septem C. LVI.
 daemonia exierant, 3. Et Joanna uxor Chu- (e) M. M.
 sæ procuratoris Herodis, & Susanna, & CXLIII.
 aliæ multæ, quæ (e) ministrabant ei de n. 11.
 facultatibus suis. (4. Cum autem. C. LI. n. 1.

2. Missio 12. Apostolorum.

V. elect.
 C. XL. 1.

M. 36. (f) Videns autem turbas, miser- §.
 tus est eis: quia erant vexati, & jacentes (f) M.
 sicut oves non habentes pastorem. 37. (g) LVII. 2.
 Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem v. 34.
 multa, operarii autem pauci. 38. Roga- (g) L.
 re ergo Dominum messis, ut mittat ope- LXXIX. 1.
 rarios in messem suam. v. 2.

M. X. 1. Et convoca-
 tis duodecim discipulis
 suis, dedit illis potes-
 tatem spirituum im-
 mundorum, ut ejice-
 rent eos, &

M. VI. 7. Et vocavit §.
 duodecim: (& capit
 inf. & dabat illis po-
 testatem spirituum im-
 mundorum.

L. languores curarent.

L. IX. 1. + Convocatis au- † Fer. 5.
 tem duodecim Apostolis, post Pent.

(h) dedit illis virtutem (h) M. L.
 & potestatem super om- XL. 1.

nia daemonia, & ut

M. curarent omnem lan- §.
 guorem, & omnem infir-
 mitatem:

M. & cepit eos mittere
 binos. (& dabat sup.

M. 2. §. (i) Duodecim autem Apostolo- §.
 rum nomina sunt hæc. Primus, Simon (i) M. L.

XL. I. v.
 16. 14.

eamdem esse arbitantes, sed diversam à Magdalena;
 sunt qui unicam, quæ communis est, & ferè omnium ho-
 diè opinio. Mihi certè nihil videtur causæ, cur peccatri-
 cem à sorore Lazari distinguamus: de Magdalena gra-
 vior est difficultas, quam tractare prolixius foret, & al-
 terius potius, quàm hujus loci. V. Cap. XLVIII. &
 CVIII. Confer dissertationem circa tres Marias, quæ ex-
 sat in Bibliis Avenione cufis, Tom. XIII. p. 331.

§. Marc. Satis significat, ante fuisse electos & consti-
 tutos duodecim, & ante fuisse ordinatos, & accepisse po-
 testatem, quàm mitterentur & uterentur potestate: idem
 significat etiam Matt. licet hanc missionem anticiparit:
 Non factâ enim mentione electionis dicit, duodecim au-

C. LVI. qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus,
3. Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus,
Philippus, & Bartholomæus, Thomas, &
Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi,
§. 1. & §. Thaddæus, 4. Simon * Chananæus,
& Judas Iscariotes, qui & tradidit eum.

* Gr. Leb-
bæus &c.

V. annot.

* Gr. Kā-

νάρης.

V. annot.

c. XL.

(k) L.

LXXIX 1.

v. 4. &

CXXXII. 5.

v. 35.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

§. 2.

(l) Añ.

xiii. 46.

† pro per-

egrinanti-

bus.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

(m) M. L.

sup.

5. Hos duodecim misit L. 2. Et misit illos
Jesum
L. prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.

3. Monita de paupertate, &c.

M. 8. (k) Et præcepit
eis ne quid tollerent in
via, §. nisi virgam tan-
tūm; non peram, non
panem, neque in zona
æ; 9. Sed calceatos san-
daliis, & §. ne indueren-
tur duabus tunicis. 10. Et
præcipiens dicebat eis :

M. præcipiens eis, di-
cens :

M. In viam gentium ne abieritis, & in ci-
vitates Samaritanorum ne intraveritis :

6. (l) Sed potiùs ite ad oves, quæ perie-
runt domûs Israël. 7. † Euntes autem præ-
dicate, dicentes : Quia appropinquavit
regnum cœlorum. 8. Infirmos curate, mor-
tuos suscite, leprosos mundate, dæmo-
nes ejicite : gratis accepistis, gratis date.
9. (m) Nolite possidere aurum, neque ar-

tem Apostolorum nomina sunt hæc. *Verisimile tamen est, eos hic accepisse ampliorem sanandi, & ejiciendi dæmones potestatem. Notandum verò videtur, eos nisi missos non usos potestate priùs acceptâ.*

§. 1. Gr. Lebbæus cognomento Thaddæus. Judas ve-
rò, Thaddæus, & Lebbæus idem nomen apud Hebræos.
Fuit frater Jacobi min. Apost. unde Judas Jacobi dictus.
V. not. 7. Cap. CXLIII.

gentum,

gentum, neque pecuniam in zonis vestris :
 10. Non peram in via, neque duas tunicas,
 neque calceamenta, §. neque virgam : (n)
 dignus enim est operarius cibo suo. 11. In
 quamcumque autem civitatem, aut cas-
 tellum intraveritis, interrogate quis in ea
 dignus sit :

C. LVI.

S. 2.

(n) 1. Tim.
v. 18.

M. & ibi manete, do-
 nec exeatis.

M. Quodcumque intro-
 ieritis in domum: illic
 manete donec exea-
 tis indè.

L. 4 Et in quamcumque
 domum intraveritis, ibi
 manete, & indè ne exea-
 tis.

M. 12. (o) Intrantes autem in domum,
 salutate eam, §. dicentes : Pax huic do-
 mui. 13. Et si quidem fuerit domus illa
 digna, veniet pax vestra super eam; si
 autem non fuerit digna, pax vestra re-
 vertetur ad vos.

(o) L.

LXXIX. 14

v. 5.

S. 3.

§. 2. Virga dicitur, & quod sumitur ad defensionem,
 & quod ad corpus sustinendum : hæc concessa, illa pro-
 hibita. Alii id unum hic prohibitum ajunt, ne duas tu-
 nicas haberent, quibus diversis temporibus induerentur,
 hoc est, ne haberent vestes mutatorias, quod divitum est :
 idemque de calceamentis intelligi volunt; alii verò etiam
 de baculo. Sed dici potest, dum ait Marc. nisi virgam
 tantum, significare voluisse, ut viam carperent eo habitu
 quo pauperrimi quique, quibus unus baculus & solea qui-
 bus induuntur, sunt pro omnibus sarcinulis : Matt. verò
 & Luc. ne virgam quidem, hoc est, ut in viam se darent,
 etiamsi ne baculus quidem eis suppeteret. Id unum enim
 voluit Christus, ut divinæ providentiæ omninò fiderent.
 Quare finis horum præceptorum perpetuus, præcepta ipsa
 temporaria. Hic ergo sibi invicem Evangelistæ non ad-
 versantur; licèt primâ fronte videantur contrarii.

§. 3. Gr. tantum, salutate eam, non quod sequitur,
 dicentes pax huic domui; quod additum videtur ex Luc.
 in missione 72. discipulorum Cap. LXXIX. 1. ut sequen-
 tia melius cohererent, in quibus fit mentio pacis. Sed
 Græcum ἀσπάζεσθαι, salutate, pro Hebræa locutione po-
 situm est, quæ pacis vocem includebat, ut si dictum esset,
 precemini ei pacem.

- M. 14. (p)** Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros : exeuntes foras de domo vel civitate
- (p) L. *ibid.* v. 10.** **L. 5.** Et quicumque non receperint vos ; exeuntes de civitate
- (q) Aa. xlii. 51.** **L. illa, (q)** etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. **(b. *Egressi. inf.* n. 7.**
- (r) Sup. xlvii. 4. v. 24. L. lxxix. i. v. 12. V. cād. de re cxxi. 3. & cxxxv. 1.** **M. 15. (r)** Amen dico vobis : Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhaorum in die iudicii, quàm illi civitati.
- 4. Persecutiones tolerandæ.**
- (s) L. lxxix. i. v. 3.** **16. (s)** † Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.
- † In festo S. Barnab. Apostol. & Comm. S. Pauli.** **17.** Cavete autem ab hominibus : tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos : **18.** Et ad præfides, & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis, & gentibus. **19. (t)** Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini : dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini : **20.** Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. **21.**
- (v) *Ibid.*** **(v)** Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium : & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient : **22.** Et eritis odio omnibus propter nomen meum :

§. Gr. hic additum in Marc. Amen dico vobis : Tolerabilius &c. ut apud Matth. & fortasse ex eo adscriptum. Pleraque autem eorum quæ hic referuntur, vel sæpius à Christo dicta sunt, vel Matth. more suo multa congeffit ob argumenti similitudinem, quæ aliis locis & temporibus dicta fuerant.

(x) qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. ¶. 23. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israël, donec veniat Filius hominis. 24. (y) Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum : 25. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus; & servo, sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quantò magis domesticos ejus?

C. LVI.

(x) Inf.
CXXI. 3.
v. 23.(y) L.
XLIII. 2.
v. 40.
J. CXXXI.
I. v. 16.
& CXXXIV.
v. 20.5. *Quis timendus. Deus confitendus.*

26. Ne ergo timueritis eos. (z) Nihil enim est opertum quod non revelabitur; & occultum quod non scietur. 27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine : & quod in aure auditis, prædicate super tecta. 28. (a) Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere : sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. 29. (b) Nonne duo passeres assè vaneunt? & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. 30. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. 31. Nolite ergo timere : multis passeribus meliores estis vos. 32. (c) Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cœlis est. 33. (d) Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui in cœlis est.

(z) M. L.
LI. 4. v.
22. 17.
L. LXXXIV.
v. 2.(a) L.
LXXXIV. v.
4. & seq.(b) L. *ibid.*
v. 6.(c) L. *ibid.*
v. 8.(d) M. L.
LXVI. 5.
v. 38. 26.
2. Tim. II.
12.6. *Separatio. Crux. Anima perdenda.*

(e) L.

LXXXVI. 3.

† In Cor.

un. Mart.

non. Pon.

34. (e) † Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram : non veni pa-

cem mittere, sed gladium. 35. Veni enim
 C. LVI. separare hominem adversus patrem suum,
 (f) Mich. & filiam adversus matrem suam, & nu-
 VII. 6. rum adversus socrum suam : 36. Et (f)
 (g) L. XCII. inimici hominis domestici ejus. 37. (g)
 v. 26. Qui amat patrem aut matrem plus quam
 (h) M. M. me, non est me dignus : & qui amat fi-
 L. LXVI. lium aut filiam super me, non est me
 5. L. XCII. dignus. 38. (h) Et qui non accipit cru-
 v. 27. cem suam, & sequitur me, non est me
 (i) L. dignus. 39. (i) Qui invenit animam suam,
 XCVII. 2. perdet illam : & qui perdiderit animam
 J. CX. 4. suam propter me, inveniet eam. 40. (k)
 v. 25. Qui recipit vos, me recipit; & qui me
 (k) J. recipit, recipit eum qui me misit. 41. Qui
 CXXXI. I. recipit prophetam in nomine prophetæ,
 v. 20. mercedem prophetæ accipiet : & qui re-
 cipit justum in nomine justi, mercedem
 (l) M. justi accipiet. 42. (l) Et quicumque po-
 LXX. 3. v. tum dederit uni ex minimis istis calicem
 40. aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli :
 amen dico vobis, non perdet mercedem
 suam. ¶.

7. Prædicatio. Unctio ægrorum.

M. XI. 1. Et factum est, cum consummas-
 set Jesus, præcipiens duodecim discipulis
 suis, transiit inde ut doceret & prædica-
 ret in civitatibus eorum. (2. Joannes au-
 tem. C. XLVII. n. 1.

L. 6. Egressi autem circuibant per castel-
 la, evangelizantes, & curantes ubique ¶.

M. 12. Et exeuntes prædicabant ut pœni-
 tentiam agerent : 13. Et dæmonia multa

(m) Jac. ejiciebant, & (m) ungebant oleo multos
 v. 14. ægros, & sanabant.

CAPUT LVII.

C. LVII.

FAMA JESU. QUINQUE PANES.

[MATT. XIV. MARC. VI. LUC. IX. Jo. VI.]

Idem secessus à quatuor describitur. Matth. verò causam illius refert ad rumores de Christo in aula Herodis sparsos : Marc. autem & Luc. ad reditum Apostolorum ex missione, quam hinc non memorat Matth. quia jam anticipaverat. Patet hinc omnia optimè cohærere, modo ex narratione Matth. & Marci eximatur mors Joannis, ut fecimus, quia solum refertur ex occasione opinionis Herodis de Christo.

I. Opinio Herodis de Jesu.

L. IX. 7. Audivit autem Herodes tetrarcha

M. VI. 14. Et audivit rex Herodes,

M. XIV. 1. **I**N illo tem-

pore audivit Herodes tetrarcha famam Jesu; 2. Et

L. omnia quæ fiebant ab eo :

M. (manifestum enim factum est nomen ejus)

S. & dicebat :

L. & hæsitabat, eò quòd diceretur 8. A quibusdam :

S.

S. Et dicebat, nempe Herodes Antipas. Singulariter quippe legunt nedum Latini, sed & Græci Codices ac Syri omnes. Attamen Ven. Beda ac S. Thomas legunt plurali numero, qualiter non semel, nec ambigè legiti S. Augustinus, ut Lib. II. de Conf. Evang. Cap. 43., & alibi. Huc quoque facit, quod pluraliter legendum Marcus ipse indicet : subditur enim v. 16. Quo audito Herodes &c. ubi apparet, Evangelistam prius non induxisse Herodem loquentem, sed eos qui Herodi narrabant. Itaque plures, è quorum numero Franciscus Lucas Brugenſis, non dubitant, quin genuina lectio sit numerus pluralis : dicebant. Alii interim singulare : dicebat præferunt, tum ob constantem codicum lectionem, de qua supra, tum quia

- C. LVII.** *M. (a)* Quia Joannes Baptista resurrexit à mortuis; & propterea virtutes operantur in illo : *L. Quia Joannes surrexit à mortuis :*
- (a) M. M. L. LXVI. I.* *L.* à quibusdam verò ; Quia Elias apparuit : ab aliis autem ; Quia propheta unus de antiquis surrexit. *M. 15.* Alii autem dicebant : Quia Elias est.
- M.* Alii verò dicebant ; Quia propheta est quasi unus ex prophetis. *16.* *L. 9.* Et ait Herodes : Quo audito Herodes ait : *L.* Joannem ego decollavi : quis est autem iste de quo ego talia audio ? Et quærebat videre eum. *10.* Et
- §. 1.** *M.* ait pueris suis : §. Hic est Joannes Baptista, *M.* quem ego decollavi : *M.* ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo. (*3.* *Herodes enim. C. XXII.* *M.* Joannem, hic à mortuis resurrexit. (*Ipse enim 17. C. XXII.*

2. *Secessus Christi in desertum.*

- §. 2.** *13.* §. Quod cùm audisset Jesus, secessit inde :

hoc magis quadrat contextui Scripturæ, ubi Herodis opinio aliorum opinionibus confertur. Dein Matthæus singularem numerum indubitanter profert : familiare autem est Marco sequi Matthæum.

§. 1. Lucas cum prioribus Evangelistis haud difficulter componitur. Probabile quippe est, ob diversas circa Christum opinionationes, primum hæsitasse, quod ait Lucas, dein sententiam suam Herodem quoque cunctiasse, quâ Joannis animam per metempsychosim (quam à Græcis, ut quædam alia, Judæi mutuaverant) in Christi corpus transisse, affirmabat, motus existimatione bona, quam de Joanne conceperat.

§. 2. Non ad mortem Joan. nuntiatam, de quâ proxi-

L. reversi Apostoli,
narraverunt illi quæ-
cumque fecerunt: &

M. 30. Et convenientes
Apostoli ad Jesum reversi
renuntiaverunt ei omnia
quæ egerant & docuerant.

C. LVII.

§. 1. Et ait illis: Venite seorsum in de-
sertum locum, & requiescite pusillum.
Erant enim qui veniebant & redibant
multi, & nec spatium manducandi habe-
bant.

J. VI. 1. §. Post hæc † abiit Jesus

L. assumptis illis;

§. 1.

† Dom. 4.
Quadra.

L. secessit seorsum in
locum desertum,
M. in naviculâ, in lo-
cum desertum seor-
sum:

M. 32. Et ascendentes in
navim, abierunt in deser-
tum locum seorsum,

L. qui est §. Bethesdae,

§. 2.

mè antè Matth. referri istud debet; jamdiu enim conti-
gerat; sed potius ad sermones qui de Christo in aula He-
rodis habebantur. Cum enim Matth. de illis sermonibus
agere cepisset, interpositis illorum occasione incarceratione
& morte Joannis, eò quòd Christus à quibusdam cre-
deretur Joannes suscitatus, redit undè abierat: Quod
cùm audisset, inquit, Jesus, quid nempe Herodes de se
existimaret, secessit... in... desertum, non ob hanc solùm
causam, sed ut etiam Apostolis ab Evangelii munere re-
deuntibus, & fatigatis requiescendi spatium daret, quod
narrant Marc. & Luc.

§. 1. Non solet Joan. narrare ab aliis narrata, præ-
sertim quæ facta sunt in Galilæa, & hic id fecisse vide-
tur, ut eâ occasione subjiceret disputationem de pane
caelesti, quam incipit eod. Cap. VI. v. 27. Deinde pro-
positum ejus fuisse videtur describere Paschata, & ideò
cùm tertio isto Paschate Dominus manserit in Galilæa,
quæ tempore Paschali ab eo gesta sunt, describit.

§. 2. Desertum dicebatur Bethesda, non quòd ab ea-
dem parte ripæ esset: sed quòd interjecto mari, seu la-
cu, e regione esset: ideò satis perceperunt qui Jesum
abeuntem videbant, eum in desertum illud secedere, ad
quod cùm pedesfre iter esset nonnihil circumeundo, turbæ
undiquè illuc properarunt, multi currendo & prævenien-
do, ut ait Marc. & multi sequendo, ut Matth. Luc. &
Joan., qui idcirco invicem non discordant.

J. trans mare Galilææ,
quod est Tiberiadis :

C. LVII.

M. 33. Et viderunt eos
abeuntes, & cognoverunt

* *Gr. add.*

αὐτοῦ.

R. U. M.

* *Gr. add.*

καὶ ἰδοὺ

πρὸς αὐ-

τὸν, & ve-

nerunt ad

illum.

V. annot.

* multi : & pedestres de
omnibus civitatibus con-
currerunt illuc, & præ-
venerunt eos. *

L. 11. Quod cum cog-
novissent turbæ, se-
cutæ sunt illum :

M. & cum audissent
turbæ, secutæ sunt
eum pedestres de ci-
vitatibus.

J. 2. Et sequebatur eum
multitudo magna, quia

videbant signa quæ faciebat super his qui
infirmabantur. 3. Subiit ergo in mon-
tem Jesus; & ibi sedebat cum discipulis
suis. 4. Erat autem proximum Pascha,
dies festus Judæorum.

(a) **M.**

i. v. l. 2.

q. 36.

M. 34. Et exiens (a) vi-
dit turbam multam Je-
sus; & misertus est su-
per eos, quia erant sicut
oves non habentes pas-
torem,

M. 14. Et exiens vi-
dit turbam multam, &
misertus est eis,

L. & excepit eos,

**M. & cepit illos doce-
re multa**

L. & loquebatur illis

L. de regno Dei ;

M. & curavit languidos eorum ;

L. & eos qui curâ indigebant, sanabat.

3. *Quinque panes.*

De septem

pan. V. c.

q. 111.

M. 35. Et cum jam hora
multa fieret,

M. 15. Vespere autem
facto.

**M. accesserunt ad eum
duodecim discipuli ejus di-
centes : Desertus est lo-
cus, & hora jam præte-
riit ; dimitte turbas,**

L. 12. Dies autem com-
perat declinare. Et
accedentes duodecim
dixerunt illi : Dimitte
turbas,

**M. accesserunt disci-
puli ejus, dicentes :
Desertus est locus hic,
& jam hora præterijt ;**

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos,

L. inveniant escas :

M. ut euntes in castella, emant sibi escas.

M. 37. Et respondens ait illis : Date illis vos manducare.

L. 13. Ait autem ad illos : Vos date illis manducare.

M. Et dixerunt ei : Euntes emamus §. ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

J. 5. Cum sublevasset ergo oculos Jesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum : §. Unde ememus panes, ut manducent hi ? 6. Hoc autem dicebat tentans eum : ipse enim sciebat quid esset factururus. 7. Respondit ei Philippus : Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.

M. 38. Et dicit eis : Quot panes habetis ?

L. ut euntes in castella, villasque quæ circa sunt divertant, &

M. * emant sibi cibos, quos manducent :

L. quia hîc in loco deferto fumus.

M. 16. Jesus autem dixit eis : Non habent necesse ire ; date illis vos manducare.

C. LVII.

* Gr. emant sibi panes ; non enim habent quod manducent.

§. 1.

§. 2.

§. 1. Hoc est, mille circiter assibus Gallicanis. Sunt qui ironicam locutionem esse velint. Alii non abhorrent credere, fuisse Christo ex amicorum collatione tantum pecunia, tum in suos, & duodecim comitam, tum in pauperum usus : undè Apostolos affectu valde liberali fuisse notant, ut qui omnia impendere vellent tot hominibus non satiandis quidem, sed contra inediam parumper refovendis.

§. 2. Dominus quasi non advertens ad difficultatem & multitudinem prius dixerat ; Date illis vos manducare ; & postea quasi advertens & urgens difficultatem, accommodans se suorum discipulorum infirmitati & admirationi, dicit ; unde ememus panes ? itaque nulla est prorsus dissonantiq.

ite, & videte. Et cùm cognovissent,

C. LVII.

J. 8. dicit ei unus ex discipulisejus, Andreas frater Simonis Petri : 9. Est puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces : sed hæc quid sunt inter tantos?

* Deest in Gr.

L. nisi * fortè' nos eamus & emamus in omnem hanc turbam escas. 14. Erant autem ferè viri quinque millia.

Ait autem ad discipulos suos :

M. Afferte mihi illos huc.

M. 39 Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundùm contubernia super viride fœnum.

J. Erat autem fœnum multum in loco.

L. 15. Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes

M. in partes, per centenos & quinquagenos.

J. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia.

L. 16. Acceptis autem (Jesús) quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cœlum, &

J. cùm gratias egisset,

L. At illi dixerunt : Non sunt nobis plus quam quinque panos, & duo pisces :

M. 17. Responderunt ei : Non habemus hîc nisi quinque panes, & duos pisces.

M. dicunt : Quinque, & duos pisces.

M. 18. Qui ait eis :

J. 10. Dixit ergo Jesus :

Facite homines discumbere.

L. Facite illos discumbere per convivia quinquagenos.

M. 19. Et cùm jussisset turbam discumbere super fœnum,

M. 40. Et discubuerunt

J. 11. Accepit ergo Jesús panes; &

M. 41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in cœlum, benedixit,

M. acceptis quinque panibus, & duonus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, L. & fregit, M. & fregit, & dedit discipulis panes, J. distribuit §. * M. & dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos : & duos pisces

M. 42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

L. 17. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. (18. Et factum est. C. LXVI. n. 1. M. 43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, M. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.

M. 44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum. 45. Et

J. 14. Illi ergo homines cùm vidissent quòd Jesus fecerat signum, (c) dicebant : Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum.

L. benedixit illis :

M. & fregit panes,

L. & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas :

M. discipuli autem turbis

J. discumbentibus : similiter & ex piscibus

M. diviit omnibus,

J. quantum volebant.

M. 20. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

J. 12. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis : Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. 14. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his qui manducaverant,

M. & de piscibus.

M. 21. Manducantium autem fuit numerus, * quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.

C. LVII.

§.

* Gr. add. τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ : discipulis; discipuli verò V. not.

* Gr. add. in M. & M. ὡς, quasi.

(c) Inf. LXXIV. 4. v. 40. L. XLVI. v. 16.

§. Gr. discipulis, discipuli verò discumbentibus. Quod adjectum videtur ab iis, qui repugnantiam sibi finxerunt inter Joan. & alios. Sed dat etiam qui per alium dat. Cum Latino faciunt Syrus & quadam Græca exemplaria.

C. LVIII.

CAPUT LVIII.

TERTIUM PASCHA.

V. prim.

C. XIX.

Secund.

C. XXXVII.

Quart.

C. XXXVIII.

JESUS NE REX FIAT, FUGIT. AMBULAT
SUPER MARE.

[MAT. XIV. MARC. VI. JOAN. VI.]

1. Jesús ne Rex fiat, fugit.

J. VI. 15. JESUS ergo cùm cognovisset,
quia venturi essent ut raperent
eum, & facerent eum regem, (*fugit. infra.*M. VI. 45. statim coëgit
discipulos suos ascendere
navim, ut præcederent
eum trans fretum ad
Bethsaïdam,M. XIV. 22. Et statim
compulit Jesús discipu-
los ascendere in navi-
culam, & præcedere
eum trans fretum,

Bethsaïdam,

M. donec dimitteret tur-
bas.M. dum ipse dimitte-
ret populum.

§. 1.

J. 16. Ut autem §. serò factum est, descen-
derunt discipuli ejus ad mare. 17. Et cùm
ascendissent navim, venerunt trans mare
in Capharnaüm : (*& tenebræ. infra.*M. 23. Et (*Jesús*) dimis-
sâ turbâ,46. Et cùm dimisisset
eos,

§. 2.

J fugit § iterùm in mon-
tem ipse solus. ¶. (16. *Ut*
*autem. sup.*M. ascendit in mon-
tem solus

§. 1. Cùm Cap. præced. ante panum multiplicationem
dicatur apud Matth. n. 3. v. 15. Vespere autem facto,
quod tamen aliquot horis ante istum Christi secessum con-
tingit, clarum est, duas fuisse Hebræis vespervas, inter
quas edi Pascha præcipitur in Exod. & Levit. Prior in-
cipiebat simulatque sol à meridie ad occasum vergere cæ-
perat : posterior autem à sole occaso.

§. 2. Id est, rediit in montem, unde venerat.

M. abiit in montem orare. 47. Et † cūm serò esset.

M. orare. Vespere autem factò solus erat ibi :

J. & tenebræ jam factæ erant : & non venerat ad eos *Jesus.*

C. LVIII.

† Sabb.
post Cin.

2. Jesus ambulat super mare.

M. erat navis in medio mari,

M. 24. Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus :

M. & ipse solus in terra.

J. 18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

M. erat enim contrarius ventus. 25. Quartâ autem vigiliâ noctis venit ad eos ambulans super mare.

M. 48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare :

J. 19. Cūm remigassent ergo quasi stadia vigintiquinque aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, & proximum navi fieri :

M. & volebat præterire eos.

26. Et videntes eum super mare ambulantem,

49. At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, &

M. turbati sunt,

J. & timuerunt,

M. dicentes : Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt.

M. exclamaverunt.

M. 50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt.

C. LVIII. M. 27. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere.

M. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere.

J. 20. Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.

3. Petrus super mare.

28. Respondens autem Petrus dixit: Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. 29. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum. 30. Videns verò ventum validum, timuit: & cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac. 31. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum; & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti?

4. Jesu navim ingresso cessat ventus.

J. 21. Voluerunt ergo accipere eum in navim:

M. 51. Et ascendit ad illos.

M. 32. Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

M. in navim, & cessavit ventus.

S. J. & §. statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

M. 33. Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.

M. Et plus magis intrà se stupebant: 52.

§. Joan. non dicit, eum non fuisse in navi, sed ubi cum Petro ascendisset, & vellent, ut solebant, cum eo navigare, cessasse ventum simul & navim appulisse. Significat enim Joan. aliud miraculum, ab aliis prætermisum, quod scilicet subito appulerint.

Non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor eorum obeacatum.

C. LVIII.

5. Omnes malè habentes sanati.

V. c.

XXVIII. 2.

XXIX. 2.

XXXIX. 2.

& XL. 2.

§.

53. Et cùm transfretassent, venerunt in terram §. Genesareth, & applicuerunt. 54. Cùmque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum M. viri loci illius;

M. 34. Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genesar.

35. Et cùm cognovissent eum

M. 55. Et percurrentes M. miserunt in universam regionem illam, & M. cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse. 56. Et M. obtulerunt ei omnes malè habentes : 36. Et

M. universam regionem illam,

M. quòcumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent : & quotquot tangebant eum, salvi fiebant. ¶. (VII. 1. Et conveniunt. C. LX. n. 1.

M. rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent : & quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. (XV. 1. Tunc accesserunt. C. LX. n. 1.

§. Non proximè appulit Christus Capharnaüm, sed per terram Genesareth; ut palàm faciunt Matth. & Marc.

CAP. LIX.

CAPUT LIX.

SERMO DE CIBO CŒLESTI.

[JOAN. VI.]

I. Commendatio fidei in Christum.

J. VI. 22. **A**lterâ die turba quæ stabat trans mare, vidit quia na-

* Gr. nisi una illa, in quam intraverant discipuli ejus.

vicula alia non erat ibi nisi una, * & quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent : 23. Aliæ verò supervenerunt naves à Tiberiâde, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino. 24. Cùm ergo vidisset turba quia Jesus non esset ibi, neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaüm, quærentes Jesum. 25. Et cùm invenissent eum trans mare, dixerunt ei : Rabbi, quando huc venisti? 26. Respondit eis Jesus, & dixit : Amen, amen dico vobis : quæritis me, non quia vidistis

(a) *sup.* signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. 27. Operamini non cibum

M. M. L. qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis.

28. (a) Hunc enim Pater * signavit Deus. 28.

* ἑσφράγισεν, obligavit, id est, comprobavit. Dixerunt ergo ad eum : Quid faciemus, ut operemur opera Dei? 29. Respondit Jesus, & dixit eis : (b) Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.

(b) Ep. I. Joan. III.

2. Christus panis de cœlo.

23.

30. Dixerunt ergo ei : Quod ergo tu facis signum, ut videamus, & credamus tibi?

bi? quid operaris? 31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est : (c) Panem de cœlo dedit eis manducare. 32. Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis : Non Moyse dedit vobis panem de cœlo; sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. 33. Patris enim Dei est, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo. 34. Dixerunt ergo ad eum : Domine, semper da nobis panem hunc. 35. Dixit autem eis Jesus : Ego sum panis vitæ : (d) qui venit ad me, non esuriet : & qui credit in me, non sitiet umquam. 36. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis.

CAP. LIX.

(c) Exod.

xvi. 15.

Num. xxi.

7.

Pf.

LXXVII.

24.

Sap. xviii.

20.

(d) Ecclesi.

xxi v. 29a

3. Dati Christo non pereunt.

37. †. Omne, quod dat mihi Pater, ad me † In annis
veniet : & eum, qui venit ad me, non
ejiciam foras : 38. Quia descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. 39. Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris; ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. 40. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me; ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die ¶.

† In annis

vers. de-

funct.

4. Docti à Deo ad Christum veniunt.

41. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset; Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi, 42. Et dicebant : (e) Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem & matrem? quomodo ergo

(e) M. M.

L. LIV. 23

_____ dicit hic : Quia de cœlo descendi ? 43.
CAP. LIX. Respondit ergo Jesus, & dixit eis : No-
 * μετ' *μετ'*
 & ἀλλήλων, *ἀλλήλων*,
 inter vos. lite murmurare * in invicem. 44. † Nemo
 † Fer. 4. potest venire ad me, nisi Pater, qui misit
 quatuor me, traxerit eum : & ego resuscitabo eum
 Temp. in novissimo die. 45. Est scriptum in pro-
 Pentec. phetis : (f) Et erunt omnes * docibiles
 Dei. Omnis qui audivit à Patre, & di-
 (f) Isa. vidit quisquam, (g) nisi is qui est à Deo,
 Liv. 13. hic vidit Patrem. 47. Amen, amen dico
 * διδάσκει vobis : Qui credit in me, habet vitam
 τοῦ Θεοῦ æternam.
 docti à
 Deo.

5. Eucharistia.

(g) L. M. 48. Ego sum panis vitæ. 49. (h) Patres
 Lxxix. 3. vestri manducaverunt manna in deserto,
 (h) sup. & mortui sunt. 50. Hic est panis de cœ-
 2. v. 31. lo descendens : ut si quis ex ipso mandu-
 † Pro de- caverit, non moriatur. 51. † Ego sum pa-
 sumct. in nis vivus, qui de cœlo descendi : 52. Si
 mis. quot. quis manducaverit ex hoc pane, vivet in
 æternum : & panis, quem ego dabo, ca-
 * Gr. add. ro mea est * pro mundi vita. ¶ 53. Li-
 quam ego tigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes:
 dabo. Quomodo potest hic nobis carnem suam
 dare ad manducandum ? 54. Dixit ergo
 eis Jesus : Amen, amen dico vobis : Ni-
 si manducaveritis carnem Filii hominis,
 & biberitis ejus sanguinem, non habebi-
 tis vitam in vobis. 55. Qui manducat meam
 carnem, & bibit meum sanguinem, ha-
 † In festo bet vitam æternam : & ego resuscitabo
 corporis eum in novissimo die ¶ 56. † (i) Caro
 Christi. enim mea verè est cibus, & sanguis meus
 (i) 1. Cor. verè est potus. 57. Qui manducat meam
 xi. 24. carnem, & bibit meum sanguinem, in me
 & seq. manet, & ego in illo. 58. Sicut misit me

vivens Pater, & ego vivo propter Patrem :
 & qui manducat me, & ipse vivet prop-
 ter me. 59. Hic est panis, qui de cœlo
 descendit. Non sicut manducaverunt pa-
 tres vestri manna, & mortui sunt. Qui
 manducat hunc panem, vivet in æternum. ¶

CAP. LIX.

6. Discipulorum defectio.

60. Hæc dixit in synagoga docens, in Ca-
 pharnaüm. 61. Multi ergo audientes ex
 discipulis ejus, dixerunt : Durus est hic
 sermo, & quis potest eum audire? 62.
 Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia
 murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit
 eis : Hoc vos scandalizat? 63. Si ergo vi-
 deritis (k) Filium hominis ascendentem
 ubi erat prius? 64. Spiritus est, qui vivi-
 ficat : caro non prodest quidquam. Ver-
 ba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus
 & vita sunt. 65. Sed sunt quidam ex vo-
 bis, qui non credunt. Sciebat enim ab
 initio Jesus, qui essent non credentes, &
 quis traditurus esset eum. 66. Et dicebat :
 Propterea dixi vobis, quia nemo potest
 venire ad me, nisi fuerit ei datum à Pa-
 tre meo. 67. Ex hoc multi discipulorum
 ejus abierunt retrò; & jam non cum il-
 lo ambulabant.

(k) sup;
xx. 7. 13.

7. Apostolorum in fide stabilitas.

68. Dixit ergo Jesus ad duodecim : Num-
 quid & vos vultis abire? 69. Respondit
 ergo ei Simon Petrus : Domine, ad quem
 ibimus? verba vitæ æternæ habes. 70. Et
 nos credimus & cognovimus, quia (l)
 tu es Christus Filius Dei *. 71. Respon-
 dit eis Jesus : Nonne ego vos duodecim

(1) M. M.
L. LXVI. 1.
* Gr. add.
viventis.

Cap. LIX. elegi; & ex vobis unus diabolus est? 72.
Dicebat autem Judas Simonis Iſcariötem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

CAPUT LX.

ILLOTE MANUS.

[MAT. XV. MARC. VII. JOAN. VII.]

Quia Joan. dicit, Dominum post superiora versatum in Galilæa, nec tamen quidquam subdit in Galilæa factum; Matth. autem & Marc. istud proximè subjiciunt, idque cum aliqua temporis significatione, ideo & hic reponere nobis visum est. Nam & Pharisei eapropter ab Hierosolymis venisse videntur (quamquam verisimile sit, hos fuisse nonnullos eorum, qui ab Hierosolymis ex Paschate domum redirent) quod Dominus, ut solebat, non venisset ad Pascha: & hæc etiam causa est, cur Joan. dicat, eum mansisse in Galilæa, quod eo tempore soleret esse in Judæa. Hæc autem videntur contigisse Capharnai; quævis adco certum non sit.

1. Phariseorum quærela.

† Fer. 3.

Post Dom.

P. 5.

J. VII. 1. **P**OST hæc autem † ambulabat Jesus in Galilæam: non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere. (2. *Erat autem C. LXXII.*

M. VII. 1. Et conveniunt ad eum Pharisei, & quidam de Scribis, venientes ab Hierosolymis.

M. XV. 1. Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei,

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis

ejus, communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt. 3. Pharisei enim, & omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: 4. Et à foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare; baptismata calicum, & urceorum, & aramentorum, & lectorum. 5. Et interrogabant eum Pharisei, & Scribæ,

CAP. LX.

M. Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum,

M. dicentes: 2. † Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, cum panem manducant;

† Fer. 4. post. Dom. 3. Quad.

M. sed communibus manibus manducant panem?

2. *Traditiones humanæ divinis contrariæ.*

M. 6. At ille respondens, dixit eis: (*Bene prophet. inf.*

M. 3. Ipse autem respondens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?

(a) *Exod.* xx. 12.

M. 10. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam; &: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. 11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri:

Nam Deus dixit: 4. (a) Honora patrem & matrem; &: (b) Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. 5. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri:

Deut. v. 16.

Ephef. vi. 2.

(b) *Exod.* xxi. 17.

Lev. xx. 9.

Prov. xx. 20.

M. Munus quodcumque est ex me, tibi proderit: 6. Et

M. Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: 12. Et

CAP. LX.

M. non honorificabit patrem suum, aut matrem suam; &

M. ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri; 13. Rescindentes verbum Dei,

M. irritum fecistis mandatum Dei

M. per traditionem vestram quam tradidistis: & similia hujusmodi multa facitis. (14. *Et advocans. inf. n. 3.*

M. 7. Hypocritæ, benè prophetavit de vobis Isaïas, dicens: 8. (c) * Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè est à me.

M. 7. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum. 8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum baptismata urceorum, & calicum; & alia similia his facitis multa. 9. Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. (10. *Moyse enim. supra.*

3. *Non quod intrat in os coinquinat hominem.*

M. 10. Et convocatis iterùm ad se turbis, dixit eis:

M. Audite me omnes, & intelligite. 15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare; sed quæ de

M. propter traditionem vestram.

M. Benè prophetavit Isaïas de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè est à me.

M. 9. Sine causâ autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

M. 14. Et advocans iterùm turbam, dicebat illis:

M. Audite, & intelligite. 11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

(c) *Isa.*
xxix. 13.
* *Gr. ap-*
proquin-
quat mihi
populus
hic ore
suo, & la-
biis, &c.

homine procedunt, illa sunt quæ * com-
municant' hominem. 16. Si quis habet

CAP. LX.

aures audiendi, audiat.
M. 12. Tunc accedentes discipuli ejus,
dixerunt ei: Scis quia Pharisei audito ver-
bo hoc scandalizati sunt? 13. At ille res-
pondens ait: Omnis plantatio, quam non
plantavit Pater meus cœlestis, eradicabi-
tur. 14. Sinite illos; * cæci sunt, & duces
cæcorum': (d) cæcus autem si cæco du-
catum præstet, ambo in foveam cadunt.

* κοινῶν-
τα, inquit
nant, ut
apud M.

* Gr. du-
ces sunt
cæci cæco-
rum.

M. 17. Et cùm introisset in domum à tur-
bâ, interrogabant eum discipuli ejus pa-
rabolam. 18. Et

(d) L.
XLIII. 2.
v. 39.

M. 15. Respondens
autem

M. Petrus dixit ei: Edif-
fere nobis parabolam istam.

M. ait illis:

16. At ille dixit: Adhuc
& vos sine intellectu estis?

M. 17. Non intelligitis,
quia omne quod in os
intrat,

M. Sic & vos imprudentes
estis? Non intelligitis,
quia omne extrinsecus
introiens in hominem,

* κοινῶ-
σαι, inquit
nare.

in ventrem vadit & in
secessum emittitur?

non potest eum * com-
municare: 19. Quia non
intrat in cor ejus; sed
in ventrem vadit, & in
secessum exit, purgans
omnes escas? 20. Dicebat
autem, quoniam quæ

18. Quæ autem

M. de homine exeunt,
illa communicant ho-
minem.

M. procedunt de ore, de
corde exeunt, & ea coin-
quinant hominem.

M. 19. De corde enim
exeunt cogitationes
malæ, homicidia, ad-
ulteria, fornicationes,
furta.

M. 21. Ab intus enim de
corde hominum malæ co-
gitationes procedunt, ad-
ulteria, fornicationes, ho-
micidia, 22. Furta,

— M. falsa testimonia,
 CAP. LX. M. avaritiæ, nequitia,
 dolus, impudicitia, ocu-
 lus malus, blasphemia, blasphemia,
 superbia, stultitia.

23. Omnia hæc mala ab
 intus procedunt,

M. 20. Hæc sunt quæ co- M. & communicant
 inquinant hominem. hominem.

Non lotis autem manibus manducare,
 non coinquinat hominem ¶.

C A P U T L X I.

C H A N A N Æ A.

[MATT. XV. MARC. VII.]

† Fer. 5.
 post Dom.
 2. Quad.

M. XV. 21. **E**T† egres-
 sus indè
 Jesus, secessit in partes
 Tyri, & Sidonis:

M. VII. 24. Et indè
 surgens abiit in fines
 Tyri, & Sydonis:

M. & ingressus domum,
 neminem voluit scire, &
 non potuit latere.

25. Mulier enim

M. 22. Et ecce mulier

M. Chananæa à finibus
 illis egressa,

M. statim ut audivit de eo, cujus filia
 habebat spiritum immundum,

§. M. §. clamavit, dicens ei: Miserere mei,
 Domine, Fili David; filia mea malè à dæ-
 monio vexatur. 23. Qui non respondit ei
 verbum. Et accedentes discipuli ejus ro-

§. Valdè verisimile est mulierem primùm clamasse ante
 januam, & excitasse turbam, deinde etiam intrasse.

gabant eum, dicentes : Dimitte eam, quia clamat post nos. 24. Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi ad oves,

CAP. LXI:

quæ perierunt domûs Israël 25. At illa * venit,

* in utroque ἐλθούσα, venit,

M. & procidit ad pedes ejus. 26. Erat enim mulier * Gentilis, Syrophœnissâ genere.

seu cùm venisset.

§.

M Et adoravit eum, dicens : Domine, adjuva me.

* Ελληνίς Græca,

M. Et rogabat eum, ut dæmonium ejiceret de filia ejus.

sed religione, non gente.

M. 27. Qui

M 26. Qui respondens

M. ait :

Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

M. dixit illi : Sine prius saturari filios : non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. 28. At illa respondit, & dixit illi : Uti-

27. At illa dixit : Etiam Domine ; nam & canelli edunt de micis,

que Domine : nam & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum,

M. quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

M. 29. Et ait illi :

28. Tunc respondens Jesus, ait illi : O mulier,

magna est fides tua : fiat tibi sicut vis.

M. Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.

§. Hac mulier dicitur Ελληνίς. (idest Græca) Syrophœnissâ & Chananæa : Sed Ελληνίς dicitur propter religionem profanam ; idèdque optimè vertit vulgatus interpret, Gentilis. Syrophœnissâ verò idem quod, Chananæa : nam Chananæi Hebræis dicti stricte & peculiariter hi, quæ Sidonem & Tyrum, & quod adjacet ora maritimæ, habitabant, Num. XIII. 30. Isa. XXIII. 8. 11. Hi autem Græcis dicti sunt Phœnices, & Syrophœnices, ut distinguerentur ab Africanis Phœnicibus, ipsorum colonis.

- M. Et sanata est filia ejus ex illâ horâ. ¶
 C. LXII. M. 30. Et cùm abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, & dæmonium exiisse.

CAPUT LXII.

SURDUS ET MUTUS. AC MULTI ALII.

[MATT. XV. MARC. VII.]

M. XV. 29. **E**T CUM M. VII. 31. Et iterum transisset

† Dom.
 11. post
 Pent.

indè Jesus,

M. † exiens de finibus M. venit secus mare
 Tyri, * venit per Sidonem ad mare Galilææ.

* Gr. &
 Sidonis,
 venit ad
 mare.

inter medios fines Decapoleos. 32. Et adducunt ei surdum & * mutum; & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

* *μωγίλα-
 λόν*, diffi-
 liter lo-
 quentem.

33. Et apprehendens eam de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus; & expuens tetigit linguam ejus: 34. Et suspirans in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod est adaperire. 35. Et statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus; & loquebatur rectè. 36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant: 37. Et eò ampliùs admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit; & surdos fecit audire, & mutos loqui. ¶

M. Et ascendens in montem, sedebat ibi.

* *καλλοὺς*,
 mutilus,
 mancos.

30. Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, * debiles, & alios multos: & projecerunt

eos ad pedes ejus, (a) & curavit eos: 31. Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, * claudos ambulantes, carcos videntes : & magnificabant Deum Israël.

C. LXIII.

(a) M. L.

XLVII. 1.

Isa. xxxv.

5.

* Gr. add.

κυλλοῦς

ὄψις,

mutilos fa-

nes.

Quinque

pan. vid.

c. LVII.

n. 3.

† Dom. 6.

post Pent.

CAPUT LXIII.

SEPTEM PANES.

[MATT. XV. MARC. VIII.]

M. XV. 32. **J**ESUS autem
M. VIII. 1. in diebus illis, iterum † cūm

turba multa esset, nec haberent quod mandu-

M. convocatis discipu-
lis suis, dixit : Mife-
reor turbæ, quia tri-
duo jam

carent, convocatis disci-
pulis, ait illis : 2. Mife-
reor super turbam; quia
ecce jam triduo

M. perseverant mecum,
&

non habent quod man-
ducent :

M. sustinent me, nec ha-
bent quod manducent :

M. 3. Et

M. & dimittere eos je-
junos nolo, ne

deficient in viâ;

M. si dimiserō eos jeju-
nos in domum suam,

M. deficient in viâ;

M. quidam enim ex eis
de longè venerunt.

M. 33. Et dicunt ei
discipuli :

4. Et responderunt ei dis-
cipuli sui : Unde illos quis
poterit hîc saturare pani-
bus in solitudine?

M. Unde ergo nobis in
deserto panes tantos, ut
saturemus turbam tan-

C. LXIII. tam? 34. Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos pisciculos.

M. 6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis, ut apponerent; & discipuli apposuerunt turbæ. 7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

M. 37. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. 38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos & mulieres.

M. Et dimisit eos. ¶ 10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha,

§.

* Μαγδα-
λά.

¶. αππος.

M. in fines §. * Magedan.

M. 5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

M. 35. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. 36. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis: & discipuli dederunt populo.

M. 8. Et manducaverunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. 9. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia.

M. 39. Et dimissa turbâ, ascendit in naviculam; & venit

§. Gr. Μαγδαλά: sed optimi codices habent Μαγδαλάν: & hæc fuit olim Græca lectio; ut ex Hieron. & August. patet. Marc. verò habet Dalmanutha; quia in eodem tractu vici Magadan sive Magedan, & Dalmanutha, ita ut ab utrovis is tractus denominari potuerit.

CAPUT LXIV.

C. LXIV.

SIGNUM DE CÆLO. FERMENTUM
PHARISÆORUM.V. Primi
cap. XLIX
6.

[MATT. XVI. MARC. VIII. LUC. XII.]

I. Secunda petitio signi de cœlo.

M. VIII. 11. Et exie-
runt Pharisei.M. tentantes : & ro-
gaverunt eum.

M. signum de cœlo,

I. XII. 54. S. Dice-
bat autem & ad tur-
bas :lum : 3. Et mane : Hodie tempestas ; ru-
tilat enim triste cœlum.L. Cum videritis nubem orientem ab oc-
casu, statim dicitis : Nimbis venit ; & ita
fit. 55. Et cum austrum flantem, dicitis :M. 4. * Faciem ergo
cœli

L. nostis probare : hoc

M. XVI. 1. **E**T acces-
serunt ad
eum Pharisei & Saddu-
cœi :M. & cœperunt conqui-
rere cum eo, quarentes
ab illoM. ut signum de cœlo
ostenderet eis,

M. tentantes eum.

M. 2. At ille respondens,
ait illis : Facto vespere
dicitis : Serenum erit ; ru-
bicundum est enim cœ-lum : 3. Et mane : Hodie tempestas ; ru-
tilat enim triste cœlum.L. Cum videritis nubem orientem ab oc-
casu, statim dicitis : Nimbis venit ; & ita
fit. 55. Et cum austrum flantem, dicitis :
Quia auster erit ; & fit. 56.Hypocritæ, faciem cœli
& terræ

M. dijudicare nostis :

* Gr. ad
Hypocri-
tæ.

S. Hac alibi refert Luc. sed sine ulla notatione loci
& temporis : quare propter affinitatem cum iis, quæ hæ-
bet Matt., commodè huc referri posse visum est.

— signa autem temporum autem tempus quomodo
non potestis scire? do non probatis?

C. LXIV.

L. 57. Quid autem & à vobis ipsis non judicatis quod justum est? (**58.** *Cum autem vadis.* **C. XLI. n. 2.**

M. 12. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis:

(a) **M. L. M. (a)** Generatio mala

XLIX. 6. & adultera signum quærit; & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Et relictis illis abiit.

M. Si dabitur generationi istæ signum.

2. Fermentum Phariseorum.

M. 13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

M. 5. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere;

M. 14. Et obliti sunt panes sumere:

M. & nisi unum panem non habebant secum in navi. **15.** Et præcipiebat eis, dicens:

M. 6. Qui dixit illis:

(b) **L. LXXXII.**

M. (b) Intuemini, & cavete à fermento Phariseorum, & Sadduceorum,

M. Videte, & cavete à fermento Phariseorum,

* *διαλογίζεσθαι*,

disceptabant in

M. & M.

* *Gr.* disceptatis.

(c) *sup.*

XXXI. v. 26.

& XLII. 6.

v. 30.

M. & fermento Herodis.

M. 7. At illi * cogitabant

intrà se, dicentes: Quia panes non accepimus.

M. 17. Quo cognito, ait illis Jesus:

M. Quid * cogitatis intra vos (c) modicæ fi-

16. Et * cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

M. 8. Sciens autem Jesus, dixit:

M. Quid * cogitatis, quia panes non habetis?

M. 9. Nondum intelligitis.

neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpstis? 10. Neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpstis? 11. Quare non intelligitis,

dei, quia panes non habetis?

M. Nondum cognoscitis, nec intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor vestrum? 18. Oculos habentes non videtis, & aures habentes non auditis?

(d) **M. M.** Nec recordamini, **L. J. LVIII.**

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia; quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. 20. (e) Quando & septem panes in quatuor millia; quot sportas fragmentorum tulistis?

C. LXIV.

(e) **M. M.** **LXIII.**

Et dicunt ei: Septem. 21. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis, **M.** quia non de pane dixi vobis: Cavete à fermento Phariseorum, & Sadduceorum? 12. Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum, & Sadduceorum.

CAPUT LXV.

CÆCUS IN BETHSAÏDA.

[MARC. VIII.]

M. VIII. 22. **E**T VENIUNT Bethsaïdam; & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret. 23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus im-

S. LXV. fitis manibus suis, interrogavit eum si quid videret. 24. Et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: & cœpit videre; & restitutus est ita ut clarè videret omnia. 26. Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam; & si in vicam introieris, nemini dixeris.

CAPUT LXVI

CONFESSIO PETRI. EJUSDEM CORREPTIO.

[MATT. XVI. MARC. VIII. LUC. IX.]

1. *Confessio Petri.*

† In Fest. M. XVI. 13. † **V**ENIT autem Jesus in partes Cæsareæ Philippi:

SS. Petri

* Pauli.

L. IX. 18. Et factum est, cùm solus esset orans, erant cum illo & discipuli:

M. VIII. 27. Et egressus est Jesus, & discipuli ejus in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis:

M. Quem dicunt homines esse Filium hominis?

(a) M. M. 14. At illi dixerunt: (a)

L. LVII. Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam,

L. alii verò, quia unus propheta de prioribus surrexit.

* Deest in 67.

M. & interrogabat discipulos suos, dicens: L. & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ?

M. Quem me dicunt esse homines?

L. 19. At illi responderunt, & dixerunt: Joannem Baptistam, alii autem Eliam,

M. 28. Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam, alii Eliam, alii verò * quasi unum de prophetis.

M. 29.

M. aut unum ex prophetis. 15. Dicit illis Jesus: Vos autem quem me esse dicitis?

L. 20. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.

M. Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.

M. 29. Tunc dicit illis: Vos verò quem me esse dicitis? C. LXVI.

M. 16. Respondens Simon Petrus dixit: (b) Tu es (b) J. LIX. Christus, filius Dei vivi. n. 7. v. 69.

2. Primatus Petri.

17. Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Jona; quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. 18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. 19. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et (c) quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis ¶.

(c) inf.
LXXI. 2.
J. CXLVII.
I.

L. 21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc;

M. ut nemini dicerent,

20. Tunc præcepit discipulis suis,

M. 30. Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.

M. quia ipse esset Jesus Christus.

3. Mortis Christi prima prædictio.

M. 31. Et coepit docere eos,

L. 22. Dicens:

M. quoniam oportet

M. eum

M. pati multa,

M. à senioribus, &

Scribis, & principibus

sacerdotum, & occidi,

& tertià die resurgere.

21. Exinde coepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret

M. Filium hominis

M. ire Jerosolymam, & multa pati,

M. & reprobari à senioribus, & à summis sacer-

N

V. secundam c.
LXIX. I.
& tertiã
C. CIV. I.

C. LXVI.

dotibus & Scribis; & occidi, & post tres dies resurgere. 32. Et palàm verbum loquebatur.

L. Quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertîa die resurgere.

4. *Petri correptio.*

Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum,

M. 22. Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum,

* ἡμεῖς σοι
propitius
tibi, *supple*
sit.

M. dicens: * Absit à te, Domine: non erit tibi hoc.

M. 33. Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens:

23. Qui conversus, dixit Petro:

M. Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

M. Vade retrò me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum, 34. Et

5. *Crux ferenda.*

24. Tunc Jesus

M. convocatà turbà cum discipulis suis, dixit

L. 23. Dicebat autem M. dixit discipulis suis:

L. ad omnes: (d) Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. 24.

† Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: M. eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum; & tollat crucem suam, & sequatur me. 35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam:

(e) Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam:

M. qui autem perdiderit animam suam propter me & Evangelium, salvam

M. 27. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdet

† Comm.
un. Mart.
Pont.

(d) M. LVI.
6. v. 38.
L. XCII.
v. 27.

(e) M. LVI.
6. v. 39.
L. XCVII.
2. v. 33.
J. CX. 4.
v. 25.

derit animam suam propter me, inveniet eam.

L. nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. 25. Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum,

M. 26. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?

L. & detrimentum suū faciat? 26. Nam qui M. Aut quam dabit homo commutationem pro animā suā?

M. me confusus fuerit; & verba mea,

M. & Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloriā Patris sui cum angelis sanctis.

M. 28. Amen dico vobis: Sunt quidam de hīc stantibus, qui non gustabunt mortem,

L. 27. Dico autem vobis verè: sunt aliqui hīc stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.

faciet eam. 36. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum:

L. se autem ipsum perdat,

M. & detrimentum animæ suæ faciat? 37. Aut quid dabit homo commutationis pro animā suā? 38. (f) Qui enim

L. me erubuerit, & meos sermones, (f) M. LVI. n. 5. v. 33.

M. in generatione istā adulterā & peccatrice; L. hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate suā, & Patris, & sanctorum angelorum.

M. 27. (g) Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: (h) & tunc reddet unicuique secundum opera ejus. ¶ (g) M. M. CXXXVIII, 5.v.64.62.

M. 39. Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hīc stantibus, qui non gustabunt mortem, §. donec vi-

deant regnum Dei veniens in virtute: M. donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

C. LXVI.

(f) M. LVI. n. 5. v. 33. L. LXXXIV. v. 9.

(g) M. M. CXXXVIII, 5.v.64.62. (h) Pfc LXI. 13. Rom. II. 6. 2. Cor. III. 8.

§.

§. Cum de ultimo adventu hoc intelligi non possit, quidam impletum volunt in transfiguratione, quam Evangelistæ mox subjungunt. Quidam referunt ad gloriam Christi post resurrectionem. Alii denique ad regnum Christi per Evangelii prædicationem in toto orbe.

C. LXVII.

CAPUT LXVII.

TRANSFIGURATIO.

[MATT. XVII. MARC. IX. LUC. IX.]

I. *Christus orans transfiguratur.*

† Dom. 2.
 Quadrag.
 & sab. præ-
 ced. & in
 fest. Trans-
 fig.

§.

L. IX. 28. **F**ACTUM est
 autem post
 hæc verba §. ferè dies oc-
 to, & assumpsit

M. Jesus Petrum, & Ja-
 cobum, & Joannem fra-
 trem ejus :

M. & ducit illos in mon-
 tem excelsum seorsum
 solos :

L. & ascendit in montem
 ut oraret. 29. Et facta
 est, dum oraret, species
 vultus ejus altera;

M. 2. Et transfiguratus
 est ante eos. Et resplen-
 duit facies ejus sicut sol :

M. 2. Et vestimenta ejus
 facta sunt splendentia, &
 candida nimis velut nix,
 qualia fullo non potest
 super terram candida fa-
 cere.

L. 30. Et ecce duo viri
 loquebantur cum illo.
 Erant autem Moyſes &

M. XVII. 1. Et post
 dies sex † assumit
 M. IX. 1. Et post dies
 sex assumit Jesus Pe-
 trum, & Jacobum, &
 Joannem :

L. Petrum, & Jaco-
 bum, & Joannem,

M. & ducit illos in
 montem excelsum seor-
 sum :

M. & transfiguratus
 est coram ipsis.

M. vestimenta autem
 ejus facta sunt alba
 sicut * nix.

L. & vestitus ejus al-
 bus & refulgens.

M. 3. Et ecce appa-
 ruerunt illis Moyſes &
 Elias, cum eo loquen-
 tes.

* φῶς
 lumen.

§. Luc. dicit, ferè octo, quia post sex integros, &
 duorum extremorum aliquam partem.

M. 3. Et apparuit illis Elias, 31. Visi in majestate : & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. 32. Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, & duos viros qui stabant

C.LXVII.

L. cum illo.

M. & erant loquentes cum Jesu.

M. 4. Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum :

L. 33. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum :

M. 4. Et respondens Petrus, ait Jesu : Rabbi, bonum est nos hîc esse : & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyfi unum, & Eliæ unum.

M. Domine, bonum est nos hîc esse : si vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, Moyfi unum, & Eliæ unum.

L. Præceptor, bonum est nos hîc esse : & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyfi, & unum Eliæ : nesciens quid diceret.

M. 5. Non enim sciebat quid diceret : erant enim timore exterriti.

2. Vox de nube.

34. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos :

M. 5. Ahuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos :

M. 6. Et facta est nubes obumbrans eos : & venit vox de nube, dicens :

L. & timuerunt, intransibilibus illis in nubem.

L. 35. Et vox facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite.

M. Et ecce vox de nube, dicens : (a) Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. (a) M. M. L. xiv. 1. 2. Pet. I. 17.

M. Hic est Filius meus charissimus, audite illum.

L. 36. Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus.

M. 6. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valdè. 7. Et

accessit Jesus, & tetigit eos; dixitque eis :
C.LXVII. Surgite, & nolite timere. 8. Levantes au-
tem oculos suos,

M. 7. Et statim circum-
spicientes, neminem am-
plius viderunt, nisi Je-
sum tantum secum.

M. neminem viderunt,
nisi solum Jesum.

8. Et descendantibus illis
de monte, præcepit illis
ne cuiquam quæ vidissent
narrarent, nisi cum Fi-
lius hominis à mortuis resurrexerit,

9. Et descendantibus
illis de monte, præ-
cepit eis Jesus,

M. dicens : Nemini dixeritis visionem,
donec Filius hominis à mortuis resurgat. ¶

L. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt
in illis diebus quidquam ex his quæ vi-
derant.

M. 9. Et verbum continuerunt apud se,
conquirentes quid esset : Cum à mortuis
resurrexerit.

3. De Eliâ venturo.

M. 10. Et interrogave-
runt eum discipuli, di-
centes :

M. 10. Et interroga-
bant eum, dicentes :

(b) Mal. 4. 5. M. Quid ergo dicunt Pha-
risæi & Scribæ, (b) quia
Eliam oportet venire pri-
mum ?

M. Quid ergo Scribæ
dicunt, quod Eliam
oporteat primum ve-
nire ?

M. 11. At ille respondens,
ait eis : Elias quidem ven-
turus est, * &

M. 11. Qui respon-
dens, ait illis : Elias

* Gr. add. primum. M. cum venerit primò,
restituere omnia : & quo-
modo scriptum est in

M. restituere omnia.

(c) Isa. 53. & 49. 3. M. Filium hominis, (c) ut
multa patiatur & con-
temnatur.

M. 12. Sed dico vobis, quia & Elias venit (& fecerunt illi quaecumque voluerunt)

M. 12. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, §. sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt,

C.LXVII.

§.

M. sicut scriptum est de eo.

M. Sic & Filius hominis passurus est ab eis.

13. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis.

CAPUT LXVIII.

DÆMONIACUS LUNATICUS, ET MUTUS.

V. prim.
Dæmon.

[MAT. XVII. MARC. IX. LUC. IX. XVII.]

mut. cap.
xxxvi.

I. *Ab Apostolis non curatus.*

n. 2.
& secundum cap.
xlix. n. 1.

L.IX. 37. **F**ACTUM est autem in sequenti die, descendantibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

M. IX. 13. Et veniens M. XVII. 14. Et cum venisset

M. ad turbam, M. ad discipulos suos, vidit turbam magnam

circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. 14. Et confestim omnis populus videns Jesum, stupefactus est, & expaverunt, & accurrentes salutabant eum. 15. Et interrogavit eos : Quid inter vos conquiritis?

§. Hinc colligi potest, Scribas & Phariseos auctores fuisse necis Joannis : sunt tamen qui suppleant nominativum, Judæi, qui hic deest : quæ vox tam Herodem & Galilæos proceres, quam pontifices, senatores, & legisperitos ; illos Baptista, hos Christi interfectores comprehendat. Nota Joannem Bapt. dici Eliam, quia in spiritu Elia venerat.

CAP.
LXVIII.

† Fer. 4.
quatuor
Temp.
Septemb.

L. 38. Et ecce

M. accessit ad eum homo
de turba genibus provolu-
tus ante eum, dicens :

M. Magister, attuli filium
meum ad te, habentem
spiritum mutum :

L. obsecro te, respice in filium meum,
quia unicus est mihi :

M. Domine, miserere filio meo, quia lu-
naticus est, & malè patitur : nam sæpè
cadit in ignem, & crebrò in aquam :

L. 39. Et ecce spiritus apprehendit eum,

M. 17. Qui ubicumque eum apprehende-
rit, allidit illum,

L. & subitò clamat,

M. & spumat, & fridet
dentibus, & arescit :

* συντρί-
βου, con-
terens.

L. & vix discedit * dila-
nians eum.

M. 15. Et obtuli eum dis-
cipulis tuis,

L. 40. Et rogavi

M. ut ejicerent illum,

M. & non potuerunt cu-
rare eum.

M. 16. Et † respondens
unus de turba, dixit :
L. vir de turba exclamavit,
dicens : Magister,

L. & elidit, & dissipat
eum cum spuma,

M. & dixi discipulis
tuis,

L. discipulos tuos ut
ejicerent illum, & non
potuerunt.

M. & non potuerunt.

2. A Christo curatus.

16. Respondens autem
Jesus, ait : O generatio
incredula, & perversa,
quousque ero vobiscum?
usquequò patiar vos? Af-
ferte huc illum ad me :

M. 19. Et attulerunt eum.

M. 18. Qui respondens
eis, dixit : O genera-
tio incredula,

L. 41. Respondens au-
tem Jesus, dixit : O
generatio infidelis, &
perversa, usquequò
ero apud vos, & pa-
tiar vos?

M. quamdiu apud vos
ero? quamdiu vos pa-
tiar? Afferte illum ad
me,

L. Adduc huc filium tuum.

L. 42. Et cùm * acce-
deret,

CAP.
LXVIII.

M. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum : &

L. elisit illum dæmonium, & dissipavit ; * Gr. add. ἔτι adhuc.

43. Et

M. elisus in terram, volutabatur spumans.

20. Et interrogavit patrem ejus : Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit ? At ille ait : Ab infantia ; 21. Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, ut eum perderet : sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. 22. Jesus autem ait illi : Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. 23. Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis agebat : Credo, Domine : adjuva incredulitatem meam. 24. Et

M. 17. Et increpavit illum Jesus,

L. increpavit Jesus spiritum immundum,

cùm videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi : Surge & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo ; & ampliùs ne introëas in eum. 25. Et exclamans, & multùm discerpens eum, exiit ab eo ; & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent : Quia mortuus est. 26. Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit : M. & curatus est puer ex illa hora ;

M. & exiit ab eo dæmonium ;

L. & sanavit puerum ;

L. & reddidit illum patri ejus. 44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. (omnibusque. c. seq. n. I.

3. *Vis fidei, orationis, & jejunii.*

CAP. LXVIII. *M.* 27. Et cùm introisset in domum,
M. 18. Tunc accesserunt
 V. cap. discipuli ad Jesum se- *M.* discipuli ejus secre-
 XXXIV. cretò, & *tò*
 n. 3. *M.* interrogabant eum : *M.* dixerunt : Quare
 Quare nos non potuimus nos non potuimus eji-
 ejicere eum ? cere illum ?

M. 19. Dixit illis Jesus : *M.* 28. Et dixit illis :
 Propter incredulitatem vestram.

S. L. XVII. 5. §. Et dixerunt Apostoli Do-
 mino : Adauge nobis fidem. 6. Dixit au-
 tem Dominus : Si habueritis fidem, sicut
 granum sinapis, dicetis huic arbori moro :
 Eradicare, & transplantare in mare : &
 obediet vobis. (7. *Quis autem vestrum. C.*
LXXI. n. 4.

(b) *M. M.* *M.* (b) Amen quippe dico vobis : si ha-
 CXI. 3. bueritis fidem sicut granum sinapis, dice-
 v. 21. 23. tis monti huic : Transi hinc illuc ; & tran-
 sibat, & nihil impossibile
 erit vobis. 20. Hoc au-
 tem genus non ejicitur,
 nisi per orationem & je-
 junium.

M. Hoc genus in nullo
 potest exire, nisi in
 oratione & jejunio. ¶

§. Hoc refert Luc. non hic, quia solius miraculi me-
 minit, non eorum quæ in domo, illius occasione à Chris-
 to & Apostolis vicissim dicta sunt ; sed inter varia Chris-
 ti documenta, quæ nullam habere videntur inter se co-
 hærentiam ; huc autem probabilissimè referri, satis ipsa lec-
 tio demonstrat.

CAPUT LXIX.

C. LXIX.

2. PRÆDICTIO MORTIS. DIDRACHMA.

V. prim.

[MATT. XVII. MARC. IX. LUC. IX.]

C. LXVI 3.

& tertiam

C. CIV. 1.

1. Mortis prædictio.

M. IX. 29. **E**T INDE profecti prætergre-
diebantur Galilæam : nec
volebat quemquam scire.

M. XVII. 21. Conversantibus autem eis in
Galilæa,

L. IX. 44. omnibusque mirantibus in om-
nibus quæ faciebat, dixit ad discipulos
suos : Ponite vos in * cordibus vestris
sermones istos :

* ἰς τὰ
ῥα, in
auribus.

M. dixit illis Jesus :
L. Filius enim homi-
nis futurum est ut tra-
datur in manus homi-
num.

M. Filius hominis tra-
dendus est in manus
hominum : 22. Et oc-
cident eum, & tertiâ
die resurget.

M. 31. At illi ignora-
bant verbum,
& timebant interro-
gare eum.

M. 30. Docebat autem
discipulos suos, & dice-
bat illis : Quoniam Filius
hominis tradetur in ma-
nus hominum, & occi-
dent eum, & occisus ter-
tiâ die resurget.

L. 45. At illi ignorabant
verbum istud, & erat ve-
latum ante eos, ut non
sentirent illud : & time-
bant eum interrogare de
hoc verbo.

M. Et contristati sunt vehementer.

2. Didrachmatis solutio.

M. 32. Et venerunt
Capharnaüm. Qui

23. Et cùm venissent Ca-
pharnaüm, accesserunt
qui didrachma accipie-
bant, ad Petrum, & dixerunt ei : Magis-
ter vester non solvit didrachma ? 24. Ait :

Magister vester non solvit didrachma ? 24. Ait :

C. LXIX. Etiam. Et cùm intrasset in domum, prævenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filiis suis, an ab alienis? 25. Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. 26. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum; & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle; & aperto ore ejus, invenies fratrem: illum sumens da eis pro me & te.

CAPUT LXX.

QUIS MAJOR. SCANDALUM.

[MATT. XVIII. MARC. IX. LUC. IX. XVII.]

Adhuc videtur in eadem domo diversatus.

V. secundam cap. I. *Prima contentio Apostolorum de primatu.*

CXXXII. 1. L. IX. 46. **I**NTRAVIT autem cogitatio in eos, quis eorum major esset.

47. At Jesus videns cogitationes cordis illorum,

M. IX. 32. cùm domi essent, interrogabat eos: Quid in viâ tractabatis? 33. At illi

§. tacebant: siquidem in via inter se disputaverant, quis * eorum major esset. 34.

* Deest in Gr.

Et residens vocavit duodecim.

† In De-
dic. & Ap-
parit. S.
Mich.
Arch.

M. XVIII. 1. In illâ horâ † accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quis, putas, major est in regno cælorum?

§. Fieri potuit ut discipuli primum tacuerint; ut apud Marc. deinde etiam interrogaverint, non de se, sed in universum; ut apud Matth. Et sic Luc. cogitationem, Marc. disputationem, Matth. interrogationem afferat.

2. Commendatio humilitatis.

M. Et ait illis : (a) Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium ministrus.

C. LXX.

(a) *L. inf.*
& CXXXII.

I. v. 26.

L. apprehendit puerum, & statuit illum

M. 2. Et advocans Iesus parvulum,

M. M. CIV.

I. v. 26. 43.

M. puerum, statuit eum in medio eorum;

M. 35. Et accipiens
M. statuit eum in medio eorum

M. 3. Et dixit :

L. 48. Et ait illis :

L. secus se;

M. quem cum (b) complexus esset, ait illis : (b) *inf. c.*
I.

M. Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut (c) parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. 4. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste,

(c) *M. L.*

C. I.

L. Quicumque suscepit puerum istum in nomine meo, me recipit : & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit.

M. qui suscepit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

te, hic est major in regno cœlorum. 5. Et

M. 36. Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit : & quicumque me suscepit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

L. (d) Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est. (d) *M. sup.*
& *M. M. L.*
locis ibi citatis.

3. Pro nobis, qui non contra nos.

M. 37. Respondit illi Joannes, dicens : Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum,

49. Respondens autem Joannes, dixit : Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum; quia non

- sequitur nobiscum. 50. 38. Jesus autem ait :
 C. LXX. Et ait ad illum Jesus :
 M. Nolite prohibere E. Nolite prohibere :
 (e) I. Cor. eum : (e) nemo est enim
 XII. 3. qui faciat virtutem in
 nomine meo, & possit ci-
 tò malè loqui de me :
 39. Qui enim non est ad-
 versum vos, pro vobis
 (f) M. est. 40. (f) Quisquis enim
 XVI. v. 42. potum dederit vobis ca-
 licem aquæ in nomine
 meo, quia Christi estis :
 amen dico vobis, non
 perdet mercedem suam.

4. *Scandalum vitandum.*

41. Et quisquis scandali-
 zaverit unum ex his pu-
 fillis credentibus in me :
 bonum est ei magis
 M. ut suspendatur mola
 asinaria in collo ejus, &
 demergatur in profun-
 dum maris.
 L. XVII. 1. Et ait ad
 discipulos suos :
 M. 7. Væ mundo à scan-
 dalis :
 L. Impossibile est ut non
 veniant scandala :
 M. necesse est enim ut
 veniant scandala :
 verumtamen væ homini
 illi per quem scandalum
 venit.
 (g) M. xli. M. 42. (g) Et si scandali-
 3. v. 30. zaverit te manus tua,
 M. 6. Qui autem scan-
 dalizaverit unum de
 pusillis istis, qui in me
 credunt, expedit ei
 L. 2. Utilius est illi si
 lapis molaris impona-
 tur circa collum ejus,
 & projiciatur in mare,
 quàm ut scandalizet
 unum de pusillis istis.
 (3. Attendite. c. seq. n. 1.
 M. si circumdaretur
 mola asinaria collo
 ejus, & in mare mit-
 teretur.
 L. væ autem illi per
 quem veniunt. (2. Uti-
 lius. supra.
 M. 8. Si autem manus
 tua, vel pes tuus scan-
 dalizat te, abscinde

eum & projice abs te : bonum tibi est ad vitam ingredi * debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

abscide illam : bonum est tibi * debilem' introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem ; 43. Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. 44. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum : bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis ; 45. (h) Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

C. LXX.

* κυλλόν.
mutilum
ut & in M.

ritur, & ignis non extinguitur. 44. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum : bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis ; 45. (h) Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

(h) Isa.
LXVI. 24.

M. 46. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum : bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

M. 9. (i) Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te : bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis ;

(i) ib. sup.
v. 29.

M. 47. Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. 48. §. Omnis enim igne salietur, (k) & omnis victima §. sale salietur. 49. (l) Bonum est sal ; quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condie-

§.

(k) Lev.
II. 13.

(l) M.
XLI. I. v.

13.

L. XCII.
v. 34.

§. Locus obscurissimus. Sal duplici valet qualitate, urendi seu mordendi, & conservandi : utramque tribuit Christus igni gehenna, hoc sensu ; omnis enim, sc. qui mittitur in gehennam, igne salietur, id est, quasi sale condietur, ut cruciatur semper, & incorruptus maneat : & omnis victima sale salietur, & pro sicut, ut proverb. XXV. v. 3. 23. & 25. hoc est, impii instar victima, quæ divina justitiæ immolatur, igne condientur, quemadmodum juxta legem, omne sacrificium sale condiri debet.

—
C. LXX. tis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. (X. 1. Et indè. C. LXXII.

5. *Pusilli non spernendi. Centum oves.*

M. 10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis : dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. ¶ 11. (m) Venit enim Filius hominis salvare quod perierat. 12. Quid vobis videtur? (n) si fuerint alicui centum ovēs, & erraverit una ex eis : nonne relinquit nonaginta novem §. in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit? 13. Et si contigerit ut inveniat eam : amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quàm super nonaginta novem, quæ non erraverunt. 14. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.

CAPUT LXXI.

CORREPTIO FRATERNA. CLAVES.
CONDONANDUM.

[MAT. XVIII. LUC. XVII.]

1. *Ordo correptionis fraternæ.*

† Fer. 3. L. XVII. 3. ATTENDITE M. XVIII. 15. † Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & post Dom. 3. Quad. Si peccaverit in te frater

(a) Eccl. XIX. 13. §. Ἀφείς τὰ ἐννενηκόντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ἑνὴν παρευθίς. Jac. v. 19. ζητεῖ, quæ ambiguum relinquunt, an pastor 99. oves in montibus relinquat, an verò in montes profectus unam aberrantem quærat. Primum secutus est Syrus & vulg. interpres, quibus Luc. cap. XCIII. n. 1. v. 4. favere videtur, ubi ait 99. oves in deserto relictas. Alii ultimum malunt, ut Græco textui accommodatius.

tuus,

tnus, Vade increpa illum : & si pœnitentiam egerit, dimitte illi. 4. (b) Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens : Pœnitet me : dimitte illi : (5. Et dixerunt. C. LXXVIII. n. 3.

M. & corripe eum inter te & ipsum solum : si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. 16. Si autem te non audierit; adhibe tecum adhuc unum, vel duos, (c) (c) Deut. xix. 15. ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. 17. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus.

2. Claves promissæ.

18. Amen dico vobis, (d) quæcumque (d) sup. alligaveritis super terram, erunt ligata & LXVI. 2. in cœlo : & quæcumque solveritis super v. 19. terram, erunt soluta & in cœlo. 19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis confenserint super terram, de omni re quæcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. 20. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. J. CXLVII. I. v. 23.

3. Rex debitum dimittens.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit : Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? (e) usque septies? (e) L. sup. 22. Dicit illi Jesus : Non dico tibi, usque n. I. v. 4. septies; sed usque septuagies septies. ¶ 23. Ideò † assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. 24. Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatuſ est ei unus, † Dom. 21. post Pent.

~~capitulum~~ qui debebat ei decem millia talenta. 25. C. LXXI. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. 26. Procidens autem servus ille, orabat eum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 28. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. 29. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. (i) Jac. 30. (f) Ille autem noluit: sed abiit, & dimisit eum in carcerem, donec redderet debitum. 31. Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valdè: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. 32. Tunc vocavit illum dominus suus; & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: 33. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? 34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. 35. (g) sup. (g) Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. ¶

XLII. 2.
v. 15.
M. CXI. 3.
v. 26.

4. Servi inutiles.

5. L. 7. §. Quis autem vestrum habens servum

§. Ex Luc. hæc adjunximus, non quod certam, sed quod probabilem habeant cum iis quæ ab Matt. dicta sunt, connexionem; eo verò loco à Luc. referantur, quo

brantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi : Statim transi, recumbe : 8. Et non dicat ei : Para quod canem, & præcinge te, & ministra mihi, donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes ? 9. Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperaverat ? 10. Non puto. Sic & vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus : quod debuimus facere, fecimus. (11. *Et factum est.* C. LXXIII.

CAPUT LXXII.

RECESSUS E GALILÆA.

[MATT. XIX. MARC. X. JOAN. VII.]

Matt. & Marc. dicunt (in fine hujus cap. & C. LXXXIX. n. 3.) Christum è Galilæa recessisse, & venisse in fines Judææ trans Jordannem : sed ex Joan. apparet, eum è Galilæa ascendisse Jerusalem ad festum Scenopegia, & inde post festum Incaniorum venisse in fines Judææ.

M. XIX. 1. **E**T FACTUM est, cum con-summasset Jesus sermones istos,

J. VII. (2. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, (a) Scenopegia,) 3. (a) *Levit.*

XXIII. 34.

quatuor Christi documenta congerit, nullo, ut apparet, ordine servato. Quare cum tria priora jam supra retulimus (1. nempe de scandalo, cap. superiori; 2. de corruptione fraterna, in hoc ipso capite; 3. de vi fidei, cap. LXVIII.), nihil consultius visum est, quam quantum hic collocare; præsertim cum historia decem leproforum, quæ immediate sequitur, cap. LXXXIII. referatur.

- C. LXXII.** *** autem.** Dixerunt * ad eum fratres ejus : Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua, quæ facis. 4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærît ipse in palam esse : si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. 5. Neque enim fratres ejus credebant in eum. 6. Dixit ergo eis Jesus : Tempus meum nondum advenit : tempus autem vestrum semper est paratum. 7. Non potest mundus odisse vos : me autem odit ; quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem * non ascendo' ad diem festum istum : quia meum tempus nondum impletum est. 9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. 10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse M. migravit à Galilæa ; (& venit. **C. LXXXIX. n. 3.**)
- M. X. i.** Et indè exurgens (venit. **C. LXXXIX. n. 3.**)
- 5.** J. ascendit ad diem festum, §. non manifestè, sed quasi in occulto. (11. Judæi ergo. **C. LXXIV.**)

CAPUT LXXIII.

DECEM LEPROSI

[LUC. XVII.]

- †. Dom. **L. XVII. ii.** **E**T FACTUM est, † dum
13. post
Fent. iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam.

§. Hoc ipsum est, quod antè dixit Marc. c. LXIX. n. 1. Et prætergredebantur Galilæam, nec volebat quemquam scire.

12. Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè : 13. Et levaverunt vocem, dicentes : Jesu præceptor, miserere nostri. 14. Quos ut vidit, dixit : (a) (a) *Lev.*
Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. 15. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum; 16. Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens : & hic erat Samaritanus. 17. Respondens autem Jesus, dixit : Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt? 18. Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. 19. Et ait illi : Surge, vade; quia fides tua te salvum fecit. ¶
(20. *Interrogatus autem. C. XCVII. n. i.*

CAP.
LXXIII.(a) *Lev.*
XIV. 2.

CAPUT LXXIV.

SCENOPEGIA.

[JOAN. VII.]

1. *Prædicatio Christi in templo.*

J. VII. II. **J**UDÆI ergo quærebant eum in die festo, & dicebant : Ubi est ille? 12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant : Quia bonus est. Alii autem dicebant : Non; sed seducit turbas. 13. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Judæorum. ¶ 14. † Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, & docebat. 15. Et mirabantur Judæi, dicentes : Quomodò hic litteras scit, cùm

† Fer. 3.
post. Dom.
4. Quad.

CAP.
LXXIV.

- non didicerit? 16. Respondit eis Jesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognosceat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. 18. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quarit: qui autem querit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo non est. 19. (a) Nonne Moyses dedit vobis legem; & nemo ex vobis facit legem? 20. (b) Quid me queritis interficere? Respondit turba, & dixit: (c) Dæmonium habes: quis te querit interficere? 21. Respondit Jesus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini. 22. Propterea (d) Moyses dedit vobis circumcisionem; (non quia ex Moyse est, sed (e) ex patribus) & in sabbato circumciditis hominem. 23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moyli: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? 24. (f) Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.
2. *Parla de Christo judicia.*
- 15.

* Ἰσὺν
ἐλεγετο ὁ
Χριστός.
est verè
Christus.

25. Dicebant ergo quidam ex Jerusalemis: Nonne hic est, quem querunt interficere? 26. Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes, quia hic * est Christus? 27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. 28. Clamabat ergo Jesus in templo docens, & dicens: Et me scitis, & unde sum scitis: & à meipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis. 29. Ego scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit. 30.

Quærebant ergo eum apprehendere; & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus. 31. De turba autem multi crediderunt in eum, ¶ & dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit?

CAP.
LXXIV.

3. Missio ad capiendum Christum.

32. Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & † miserunt * principes & Pharisei ministros, ut apprehenderent eum. 33. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit. 34. (g) Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego sum, vos non potestis venire. 35. Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inveniemus eum? numquid in dispersionem * Gentium? iturus est, & docturus * Gentes? 36. Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis; & ubi sum ego, vos non potestis venire? 37. (h) In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. 38. Qui credit in me, (i) sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 39. Hoc autem dixit de (k) Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: ¶ nondum enim erat * Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

† Fer. 2.
post Dom.
Pass.

ἀρχιερείς.
principes
sacerdo-
tum.

(g) inf.
CXXXII. 2.

v. 33.
* Ἑλλήνων.
&

Ἑλλήνας,
Græco-
rum, &
Græcos.

(h) Lev.
XXIII. 36.

(i) Deut.
XVIII. 15.

(k) Isa.
XLIV. 3.

Joël II. 28.
Act. II. 17.

* πνεῦμα
ἁγίου.
Spiritus
Sanctus.

* Gr. multi
ergo de
turba.

4. Dissentio inter Judæos. Nicodemus.

40 * Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, (l) dicebant: Hic est verè propheta. 41. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Num-

(l) sup.
LVII. 3.

v. 14.
L. XLVI.
v. 16.

————— quid à Galilæa venit Christus? 42. (m) Non-
 ne Scriptura dicit : Quia ex femine David,
 & de Bethlehem castello, ubi erat David,
 venit Christus? 43. (n) Dissensio itaque
 facta est in turba propter eum. 44. Quidam
 autem ex ipsis volebant apprehendere eum :
 sed nemo milit super eum manus. 45. Ve-
 nerunt ergo ministri ad Pontifices, & Pha-
 riseos; & dixerunt eis illi : Quare non ad-
 duxistis illum? 46. Responderunt ministri :
 Numquam sic locutus est homo, sicut hic
 homo. 47. Responderunt ergo eis Pharisei :
 Numquid & vos seducti estis? 48. Num-
 quid ex principibus aliquis credidit in eum,
 aut ex Phariseis? 49. Sed turba hæc quæ
 non novit legem, maledicti sunt. 50. Dixit
 (o) sup. (o) Nicodemus ad eos, (ille qui venit ad
 eum nocte, qui unus erat ex ipsis :) 51. Num-
 quid lex nostra judicat hominem, nisi prius
 audierit ab ipso, & (p) cognoverit quid
 faciat? 52. Responderunt, & dixerunt ei :
 Numquid & tu Galilæus es? scrutare *
 Scripturas, & vide quia à Galilæa prophe-
 ta non §. * surgit. 53. Et reversi sunt unus-
 quisque in domum suam.

* ἐγγύερ-
 ται, sur-
 rexit.
 V. not.

§. Nota hic obiter procacem Phariseorum inscitiam,
 qui pio Nicodemo exprobrant, à Galilæa prophetam non
 surrexisse. Erat enim Jonas Propheta de Geth-Cepher,
 ut patet 4. Reg. 14. 25. Geth-Cepher autem erat oppi-
 dum Tribus Zabulonis, ex Josué XIX. 13. Et Tribus Za-
 bulon erat in Galilæa gentium; utnorunt omnes, & ut
 signanter exprimitur Isaïa IX. 1.

CAPUT LXXV.

CAP.
LXXV.

MULIER ADULTERA. §.

§.

[JOAN. VIII.]

J. VIII. 1. 1.] Jesus autem perrexit in mon-
 tem Oliveti: 2. Et diluculo post Dom.
 iterum venit in templum; & omnis per- 3. Quod,

§. Joannis Evangelium corruptum esse, atque à peregrina manu autum, vetus est Manicheorum error, quem Patrum nostrorum ætate, ut *MAXIMUS* Senensis Bibl. 5. l. VII. testatur, Anabaptistæ refutaverunt, ut de *Ant. Colino*, *Jo. Tolando*, impiorum scriptoribus, tum d. *Sam. Cælio*, *Sociniano* homine, dicamus nihil. Præ cæteris autem Evangelistæ lucæ, hæc de MULIERE ADULTERA narratio obelo notata fuit. Neque rationes desse videbantur. Et enim in plerisque Græcis exemplaribus hanc pericopam desulderari, in nonnullis in eadem adjectam esse, affirmat in auctor. *ERASMUS*. Græci quoque Patres non legērunt, *Origenes*, *Chrysosthomus*, *Theophylactus*, quorum postrema in totum Joannis Evangelium commentarios scripserunt; neque in Catena Græca *XVIII.* interpretum ad Joannem, quam *Balth. Corderius* Paris. anno 1631. edidit, hæc Historia reperitur. Omittunt versiones Orientales, Syriaca, quæ vetustissima est, & Coptica, item Gothica *Ulphæ*: ut mirum non sit, *Beza* etiam, & *Grotium* aliosque hanc partem è Textu sustulisse. Interim non recte suo loco hæc Historia moveretur: immo ratur enim disertè in Harmoniis antiquissimis, quas sub *Tatiani* & *Ammonii* nomine habemus, unde in Canonibus suis Evangelicis *Eusebius* quoque retulit. In exemplaribus plerisque Græcis, etiam antiquioribus, quæ *Milæus* allegavit, eadem pericopa conspicitur; in Græco-latinit & Latinis, qui hodie exstant, *MSS. Codicibus* occurrit omnibus, quod *FABRICIUS* Tom. I. Cod. Apocryphi N. T. p. 357. disertè testatur. Quin & in legationibus Ecclesie Græcæ legitur ad diem 1. Aprilis. Habet Codex Syriacus Jac. Dissert, ex quo in Polyglottis anglicanis eadem syriace extat. Habent versiones græcica, *Mss.* quedam coptica: in æthiopica quoque &

pulus venit ad eum, & sedens docebat eos.
 3. Adducunt autem * Scribæ, & Pharisei
 mulierem in adulterio deprehensam : & sta-
 tuerunt eam in medio, 4. Et dixerunt ei :
 Magister, hæc mulier modo deprehensa
 est * in adulterio : 5. (a) In lege autem
 Moyses mandavit nobis hujusmodi lapi-
 dare. Tu ergo quid dicis? 6. Ille autem
 dicebant tentantes eum, ut possent accu-
 sare eum. Jesus autem inclinans se deor-
 sum, digito scribebat in terra. 7. Cum er-
 go perseverarent interrogantes eum, erexit
 se, & dixit eis : Qui sine peccato est ves-
 trum, (b) primus in illam lapidem mittat.
 8. Et iterum se inclinans, scribebat in terra.
 9. Audientes autem * unus post unum exi-
 bant, incipientes à senioribus : & reman-
 sit solus Jesus, & mulier in medio stans.
 10. Erigens autem se Jesus, * dixit ei :
 Mulier, ubi sunt qui te accusabant? ne-
 mo te condemnavit? 11. Quæ dixit : Ne-
 mo Domine. Dixit autem Jesus : Nec ego
 te condemnabo : vade, & jam amplius
 noli peccare. ¶

persica translatione suo illam loco anglicana Polyglotta
 exhibuerunt; ut de Latina versione, quæ ante Hierony-
 mi ætatem in Ecclesia usurpabatur, deque Latinis Pa-
 tribus juleamus : Ordines quoque & Missalia Romanæ
 Ecclesiæ exhibent, sabbato ante Dominicam IV. Qua-
 drag. Ad extremum vox παλιῶν iterum, quæ in omnibus
 reperitur exemplaribus, quæ ejusdem Cap. v. 12. Jesus
 Phariseis iterum locutus fuisse dicitur, sensum non efficit,
 nisi præcesserit alia Christi ad Phariseos allocutio; atqui
 nulla præcedit, si adulteræ Historia de Textu refecetur :
 ergo. Vide, quem supra citavimus, ALB. FABRICIUM.

CAPUT LXXVI.

CAP.
LXXVI.

ALTERA PRÆDICATIO CHRISTI IN TEMPLO.

[JOAN. VIII.]

1. *Testimonium Christi de seipso.*

J. VIII. 12. (a) **I**TERUM ergo locutus est ^{(a) inf. ex. n. 7. v. 46.} eis Jesus, dicens : † Ego ^{† Sabb. post Dom. 4. Quad.} sum lux mundi : qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. 13. Dixerunt ergo ei Pharisei : Tu de templo testimonium perhibes ; testimonium tuum non est verum. 14. Respondit Jesus, & dixit eis : Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum : quia scio unde veni, & quò vado : vos autem nescitis unde venio, aut quò vado. 15. Vos secundum carnem judicatis : ego non judico quemquam : 16. Et si judico ego, judicium meum verum est ; quia solus non sum, sed ego, & qui misit me, Pater. 17. Et in lege vestra scriptum est, (b) quia duorum hominum testimonium verum est. 18. Ego ^{(b) Deut. xvii. 6. & xix. 15.} sum qui testimonium perhibeo de meipso ; & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater. 19. Dicebant ergo ei : Ubi est Pater tuus ? Respondit Jesus : Neque me scitis, neque Patrem meum : si me sciretis, * forsitan' & Patrem meum sciretis. * Deest in Gr. 20. Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo ; & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus. ¶

2. Morituri in peccato.

CAP.
LXXVI.† Fer. 2.
post Dom.
2. Quad.

21. Dixit ergò iterùm eis Jesus : † Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. 22. Dicebant ergo Judæi : Numquid interficiet semetipsum, quia dixit : Quò ego vado, vos non potestis venire? 23. Et dicebat eis : Vos de deorsum estis; ego de supernis sum : vos de mundo hoc estis; ego non sum de hoc mundo. 24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris : si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

* Gr. peccatis vestris.

3. Christus Dei Filius, &c.

§.

* τὴν ἀρχὴν ὅτι, &c. primum, seu à principio, quod &c. V. not.

* τὸν πατέρα αὐτοῦ ἔλεγον, de patre ipsis diceret.

25. Dicebant ergo ei : Tu quis es? Dixit eis Jesus : §. * Principium, qui & loquor vobis. 26. Multa habeo de vobis loqui, & judicare : sed qui me misit, verax est : & ego quæ audiavi ab eo, hæc loquor in mundo. 27. Et non cognoverunt quia * Patrem ejus dicebat Deum. 28. Dixit ergo eis Jesus : Cùm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor : 29. Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum : quia ego, quæ placita sunt ei, fa-

§. Videtur Christus dicere se esse principium; sed hunc sensum græca verba difficile admittunt, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν : ubi cùm τὴν ἀρχὴν sit quarti casus adverbialiter sumi videtur, subaudiendo κατὰ, ut idem sit quod primum vel à principio : quod quidam sic explicant : Primum hoc sum quod & ego dico vobis, id est, lux mundi. Alii sic : A principio, subaudi, ego sum, quia omni tempore prior sum : quod ad Latinorum Patrum interpretationem accedit.

cio semper ¶. 30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31. Dicebat ergo Jesus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos : Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis : 32. Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. 33. Responderunt ei : Semen Abraham sumus, & nemini servivimus unquam : quomodò tu dicis : Liberi eritis ? 34. Respondit eis Jesus : Amen, amen dico vobis : quia (c) omnis, qui facit peccatum, servus est peccati : 35. Servus autem non manet in domo in æternum ; filius autem manet in æternum. 36. Si ergo vos Filius liberaverit, verè liberi eritis. 37. Scio quia filii Abraham estis : sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. 38. Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor : & vos, quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

CAP.
LXXVI.

(c) Rom.
vi. 24. &
seq.
2. Pet. II.
19.

4. *Judæi ex patre diabolo.*

39. Responderunt, & dixerunt ei : Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus : * Si filii Abraham estis, opera Abraham facite : 40. Nunc autem queritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiavi à Deo : hoc Abraham non fecit. 41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei : Nos ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum. 42. Dixit ergo eis Jesus : Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me : ego enim ex Deo procelli, & veni : neque enim à meipso veni, sed ille me misit. 43. Quare loquelam meam non cognoscitis ? quia non potestis audire sermonem meum. 44. (d) Vos ex patre diabolo estis :

* Gr. Si filii Abraham essetis opera Abraham faceretis.

(d) 1. Joann.
III. 8.

CAP.
LXXXVI.

* nempe
mendacii.

† Dom.
Pass.

(e) i. Joan.
iv. 6.

& desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio , & in veritate non stetit ; quia non est veritas in eo : cum loquitur mendacium , ex propriis loquitur , quia mendax est , & pater * ejus. 45. Ego autem si veritatem dico , non creditis mihi. 46. † Quis ex vobis arguet me de peccato ? Si veritatem dico vobis , quare non creditis mihi ? 47. (e) Qui ex Deo est , verba Dei audit : propterea vos non auditis , quia ex Deo non estis.

5. *Judæi blasphemi , & lapidantes.*

(f) sup.
LXXXIV. 1.
v. 20. &
LXXXVIII.
3. v. 10.

48. Responderunt ergo Judæi , & dixerunt ei : Nonne benè dicimus nos , quia Samaritanus es tu , & (f) demonium habes ? 49. Respondit Jesus : Ego demonium non habeo ; sed honorifico Patrem meum , & vos inhonorastis me. 50. Ego autem non quero gloriam meam : est qui quærat , & judicet. 51. Amen , amen dico vobis : si quis sermonem meum servaverit , mortem non videbit in æternum. 52. Dixerunt ergo Judæi : Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham mortuus est , & prophetae ; & tu dicis : Si quis sermonem meum servaverit , non gustabit mortem in æternum. 53. Numquid tu major es patre nostro Abraham , qui mortuus est ? & prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis ? 54. Respondit Jesus : Si ego glorifico meipsum , gloria mea nihil est : est Pater meus , qui glorificat me , quem vos dicitis quia Deus vester est ; 55. Et non cognovistis eum : ego autem novi eum : & si dixero quia non scio eum , ero similis vobis , mendax : sed scio eum , & sermonem ejus servo. 56. Abraham pater

vester exultavit ut videret diem meum : vidit, & gravifus est. 57. Dixerunt ergo Judæi ad eum : Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? 58. Dixit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. 59. Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum : Jesus autem abscondit se, & exivit de templo. ¶

CAP.
LXXVI.

CAPUT LXXVII.

CÆCUS NATUS.

[JOAN. IX.]

1. Per Jesum curatus.

J. IX. 1. **E**T † præteriens Jesus vidit hominem cæcum à nativitate : † Fer. 4.
post Dom.
4. Quad.
2. Et interrogaverunt eum discipuli ejus : Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? 3. Respondit Jesus : Neque hic peccavit, neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo. 4. Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est : venit nox, quando nemo potest operari : 5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. 6. Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus; 7. Et dixit ei : Vade, lava in natatoria Siloë (quod interpretatur Missus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns. 8. Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant : Nonne hic est, qui sedebat, &

CAP.
LXXVII.

Desjunc
in Gr.

mendicabat? Alii dicebant : Quia hic est.
9. Alii autem : * Nequaquam, sed' simi-
lis est ei. Ille verò dicebat : Quia ego
sum. 10. Dicebant ergo ei : Quomodo
aperti sunt tibi oculi? 11. Respondit :
Ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit;
& unxit oculos meos, & dixit mihi : Va-
de ad natatoria Siloë, & lava. Et abii,
lavi, & video. 12. Et dixerunt ei : Ubi
est ille? Ait : Nescio.

2. *Adducius ad Phariseos.*

13. Adducunt eum ad Phariseos, qui cæcus fuerat. 14. Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Jesus, & aperuit oculos ejus. 15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & lavi, & video. 16. Dicebant ergo ex Phariseis quidam: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator * hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. 17. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. 18. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat: 19. Et interrogaverunt eos, dicentes: Ille est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? quomodo ergo nunc videt? 20. Responderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est. 21. Quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate; aetatem habet,

habet, ipse de se loquatur. 22. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos : jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret : 23. Propterea parentes ejus dixerunt : Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

CAP.
LXXXVII.

3. *Vocatus rursùm à Phariseis, & ejedus.*

24. Vocaverunt ergo rursùm hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei : Da gloriam Deo : nos scimus quia hic homo peccator est. 25. Dixit ergo eis ille : Si peccator est, nescio ; unum scio, quia cæcus cùm essem, modò video. 26. Dixerunt ergo illi : Quid fecit tibi ? Quomodo aperuit tibi oculos ? 27. Respondit eis : Dixi vobis jam, & * audistis : quid iterùm vultis audire ? numquid & vos vultis discipuli ejus fieri ? 28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt ; Tu discipulus illius sis ; nos autem Moyfi discipuli sumus. 29. Nos scimus quia Moyfi locutus est Deus ; hunc autem nescimus unde sit. 30. Respondit ille homo, & dixit eis : In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos : 31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit ; sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. 32. A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. 33. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam. 34. Responderunt, & dixerunt ei : In peccatis natus es totus, & tu doces nos ? & ejecerunt eum foras.

* Græca
passim οὐκ
ἠκούσατε :
non audis-
tis, uti &
syriacus
textus.

4. *A Christo edoculus credit.*

35. Audivit Jesus quia ejecerunt eum fo-

CAP.
LXXVII.

ras : & cùm invenisset eum , dixit ei : Tu credis in Filium Dei ? 36. Respondit ille , & dixit : Quis est , Domine , ut credam in eum ? 37. Et dixit ei Jesus : Et vidisti eum , & qui loquitur tecum , ipse est. 38. At ille ait : Credo , Domine. Et procidens adoravit eum. ¶ 39. Et dixit Jesus : In judicium ego in hunc mundum veni ; ut qui non vident videant , & qui vident cæci fiant. 40. Et audierunt quidam ex Phariseis , qui cum ipso erant , & dixerunt ei : Numquid & nos cæci sumus ? 41. Dixit eis Jesus : §. Si cæci essetis , non haberetis peccatum : nunc vero dicitis : Quia videmus : * peccatum vestrum manet.

* Gr. add.
§ ov, idè,
itaque.

CAPUT LXXVIII.

VERUS PASTOR.

[JOAN. X.]

I. Pastor , & fur.

† Fer. 3.
post Dom.
Pentec.

J. X. I. † **A**MEN, amen dico vobis : qui non intrat per ostium in ovile ovium , sed ascendit aliunde , ille fur est & latro. 2. Qui autem intrat per ostium , pastor est ovium. 3. Huic ostiarius aperit , & oves vocem ejus audiunt , & proprias oves vocat nominatim , & educit eas. 4. Et cùm proprias oves emiseric , ante eas vadit ; & oves illum sequuntur ,

§. Id est , si vos cæcos adverteretis , si vos cæcos diceretis , & ad medicum curreretis. August. tract. 44. in Joan.

quia sciunt vocem ejus. 5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non noverunt vocem alienorum. 6. Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. 7. Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. 8. Omnes quotquot * venerunt, fures sunt & latrones, & non audierunt eos oves. 9. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur; & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet. 10. Fur non venit nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. ¶

CAP.
LXXVIII.

* Gr. add.
πρὸ ἐμοῦ
ante me.

2. Pastor bonus, & Mercenarius.

11. † Ego sum pastor bonus. (a) Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. 12. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oves: 13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & * non pertinet ad eum de ovibus.

† Dom. 2.
post Pas.
& S. Th.
Cant.

(a) Is. XL.
II.

Ezech.

XXXIV. 23.

* οὐ μέλει
ἐντὶ,
non est illi
cura.

3. Christus pro ovibus sponte moritur.

14. Ego sum pastor bonus: & cognosco meas, & cognoscunt me meæ. 15. Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis. 16. (b) Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere; & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor. ¶ 17. Propterea me diligit Pater; quia ego pono animam

(b) Ezech.
XXXVII.
21. & 22.

meam, ut iterum sumam eam. 18. (c) Nemo tollit eam à me : sed ego pono eam à meipso ; & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo. 19. (d) Dissensio iterum facta est inter Judæos propter sermones hos. 20. Dicebant autem multi ex ipsis : (e) Dæmonium habet, & insanit : quid eum auditis ? 21. Alii dicebant : Hæc verba non sunt dæmonium habentis : numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire ? (22. *Facta sunt. C. LXXXIX. n. 1.*

CAPUT LXXIX.

MISSIO SEPTUAGINTA DISCIPULORUM.

[LUC. X. MATT. XI.]

Quo præcisè tempore hæc missio contigerit, certò statui non potest : probabile tamen, medio illo tempore quod intercessit inter festum Tabernaculorum, & Encaniorum, Dominum in Judæa commorantem misisse 72. discipulos, qui in Judæa, & locis vicinis, in quibus hæcenus non prædicassèt, Evangelii sementem jacerent.

1. Electio, missio, & monita.

† S. Marci & S. Lucæ. L. X. I. **P**OST hæc autem † designavit Dominus & alios septuaginta
§. § * duos : & misit illos binos ante faciem

* Gr. septuaginta, tantum.
V. annot.

§. Gr. ἐβδομήκοντα, septuaginta, sicut & v. 17. quod septuaginta duo interpretatus est latinus ; quia tot fuisse discipulos constabat ex antiqua traditione. Moris verò erat Hebræis 70. nominare numero rotundo, etiam ubi constabat esse 72. Sicut & nunc 70. Interpretes, quos scimus fuisse 72. Cum Vulgata legunt Prudentius, Augustinus lib. qq. Evang. C. XIV. Beda, alique ex Latinis, & ex Græcis Epiphanius ; consentiuntque plura Mss. Græca, imprimis Cantabrigiense. Lectio ergo Vulgatæ potior.

suam in omnem civitatem & locum, quod erat ipse venturus. 2. (a) Et dicebat illis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut * mittat operarios in messem suam. 3. (b) ^{(a) M. LVI. 2. v. 37.} Ite : Ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos. 4. (c) Nolite portare sacculum, ^{* ἐκ βάλλ- λη, extru- dat.} neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam salutaveritis. 5. (d) In ^{(b) M. LVI. 4. v. 16.} quamcumque domum intraveritis, primum dicite : Pax huic domui : 6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra ; sin autem, ad vos revertetur. 7. In ^{(c) M. M. L. LVI. 3. L. CXXXII. 5. v. 35.} eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt : (e) dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. 8. Et in ^{(d) M. LVI. 3. v. 12.} quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis : 9. Et curate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis : Appropinquavit in vos regnum Dei. ¶ 10. In quamcumque autem civitatem intraveritis, (f) & non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite : 11. (g) Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos : ^{(e) M. ibid. v. 10. Deut. XXIV. 14. 1. Tim. v. 18.} tamen hoc scitote, quia appropinquavit * regnum Dei. 12. (h) Dico vobis, quia Sodomis in die illâ remissius erit, quàm illi civitati. (13. §. *Væ tibi Corozain. C. XLVII, n. 4.* ^{(f) M. M. L. LVI. 3. v. 14. 11. 5. (g) Ad. XIII. 51. * Gr. add. ἐφ' ὅµων super vel in vos.} ^{(h) M. XLVII. 4. & LVI. n. 3. v. 15.} 16. Qui vos audit, me audit : & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

§.

§. Vide annot. 2. Cap. XLVII.

2. *Reditus septuaginta discipulorum.*Car.
I. K. K. S.

17. Reverti sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam demonia subiaciuntur nobis in nomine tuo. 18. Et ait illis: Videtis hanc sathanam sicut subit de caelo cadentem. 19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. 20. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.

3. *Mysteria sapientibus abscondita.*I. S. Mat.
theo. 13. 35.
& 1. Cor.
13. 12.

6.

* *Deus in*
Gen.

21. In ipsa hora exulta-
vit spiritus & * sancto, &
dixit: Confiteor tibi Pa-
ter, Domine celi & ter-
ra, quod abscondisti haec
a sapientibus & pruden-
tibus, & revelasti ea par-
vulis. Etiam Pater, quo-
niam haec placuit ante te.
22. Omnia mihi tradita
sunt a Patre meo. (1) Et
nemo scit quis sit Filius,
nisi Pater; & quis sit Pa-
ter, nisi Filius, & cui
voluerit Filius revelare.

(1) I. Cor.
13. 12.* *Gr. add.*
*testimon.*I. Cor. 13
post Pent.(1) M. 13
2. v. 10.

M. XI. 25. † In il-
lo tempore respondens
Jesus, dixit: Confiteor
tibi Pater, Domine celi
& terrae, quia abs-
condisti haec a sapien-
tibus & prudentibus,
& revelasti ea parvulis.
26. Ita Pater: quo-
niam haec sunt placuit
ante te. 27. Omnia
mihi tradita sunt a Pa-
tre meo. Et nemo no-
vit Filium, nisi Pater;
neque Patrem quis no-
vit, nisi Filius, & cui
voluerit Filius reve-
lare.

23. Et conversus ad discipulos suos, *
dixit: (1) Beati oculi, qui vident quae
vos videtis. 24. Dico enim vobis, quod
multi prophetae & reges voluerunt videre
quae vos videtis, & non viderunt; & au-
dire quae auditis, & non audierunt.

4. *Jugum Christi suave.*

M. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. CAP. LXXIX.
 29. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: (l) & invenietis requiem animabus vestris. (l) *Jer. vi. 16.*
 30. Jugum enim meum suave est, (m) & onus meum leve. ¶. (XII. 1. (m) *1. Joa. v. 3.*
In illo tempore. C. XXXVIII.

CAPUT LXXX.

SAMARITANUS.

[LUC. X.]

1. *Amandus Deus, & proximus.*

L. X. 25. (a) **E**T ECCE quidam Legispe- (a) M. M. CA VII.
 ritus surrexit tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? 26. At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27. Ille respondens dixit: (b) (b) Deut. VI. 5.
 Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum.
 28. Dixitque illi: Rectè respondisti: hoc fac, & vives.

2. *Parabola Samaritani.*

29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? 30. Suscipiens autem Jesus dixit: Homo quidam descendeabat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam

CAP.
LXXX.

despoliaverunt eum : & plagis impositis abierunt semivivo relicto. 31. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem viâ ; & viso illo præterivit. 32. Similiter & levita , cùm esset secus locum , & videret eum , pertransiit. 33. Samaritanus autem quidam iter faciens , venit secus eum ; & videns eum , misericordiâ motus est ; 34. Et appropians alligavit vulnera ejus , infundens oleum & vinum ; & imponens illum in jumentum suum , duxit in stabulum , & curam ejus egit. 35. Et * altera die protulit duos denarios , & dedit stabulario , & ait : Curam illius habere : & quodcumque supererogaveris , ego cùm rediero reddam tibi. 36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi , qui incidit in latrones ? 37. At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus : Vade , & tu fac similiter. ¶

* ἐπὶ τῇ
κυρίῳ
ἐξελθὼν :
postero die
abiens.

CAPUT LXXXI.

MARTHA, ET MARIA.

[LUC. X.]

† In Ac-
sumpt. B.
Mariæ.

L. X. 38. **F**ACTUM est autem , dum irent , & ipse † intravit in quoddam castellum : & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam : 39. Et huic erat soror nomine Maria , quæ etiam sedens secus pedes Domini , audiebat verbum illius. 40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium : quæ stetit , & ait : Domine , non est tibi curæ , quod soror mea reliquit me solam minis-

trare? dic ergo illi, ut me adjuvet. 41. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. 42. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. ¶

CAP.
LXXXI.

CAPUT LXXXII.

ORATIO. [LUC. XI.]

Licet Matth. hanc orandi formam, sicut & multa quæ aliàs contigerunt, sermoni in monte conjunxerit; verisimile tamen est, hinc à Domino traditam rogatu alicujus ex 72. discipulis, qui illi sermoni (si in eo etiam tradita est) non interfuerit.

I. Oratio Dominica ex Luca.

L. XI. I. **E**T FACTUM EST: cùm esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit & Joannes discipulos suos. 2. Et ait illis: (a) Cùm oratis, dicite: Pater §. * sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. 3. Panem nostrum * quotidianum, da nobis * hodie. 4. Et dimitte nobis peccata nostra, si quidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

(a) M.
XLII. 2.

§.
* Gr. plur.
ra habet.
V. not.

* ἀπιοῦ-
σιον, V.
not. 2. c.
XLII.

* τὸ καθ' ἡμέραν, quotidie seu de die in diem.
V. camd.
not.

§. In Græcis plenior est hæc oratio; quippe qui videntur ex Marth. hic adjecisse, quæ Luc. omiserat: nempe, noster qui es in cælis. & Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. & Sed libera nos à malo. Quæ additamenta in variis etiam Mss. Latinis reperiuntur, unde in Sixtinam editionem fuisse recepta: veram interim lectionem restituit Clementina correctio.

2. Perseverantia in oratione.

CAP.
LXXXII.(b) *V. cād.*
de re cap.
xcviii.† Fer. 2 &
3. Rom. &
contra Pa-
ganos.* *Desunt*
in Gr.§. 1.
* *ἀναιδέων*
impudentiam.
V. not.† Pro re-
mill. pecc.

(c) M.

xliv. 4.
M. M. cxi.3.
J. cxxxiii.1. &
cxxxv. 4.
Jac. I. 5.

(d) M.

xliv. 4.
v. 9.

§. 2.

5. (b) Et ait ad illōs : † Quis vestrūm habebit amicum, & ibit ad illum mediā nocte, & dicet illi : Amice, commoda mihi tres panes ; 6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum : 7. Et ille de-intus respondens dicat : Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi. 8. * Et si ille perseveraverit pulsans ; dico vobis, & si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter §. * improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. 9. Et ego dico vobis : † (c) Petite, & dabitur vobis : querite, & invenietis : pulsate, & aperietur vobis. 10. Omnis enim qui petit, accipit : & qui querit, invenit : & pulsanti aperietur. 11. (d) Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi ? aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi ? 12. Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem ? 13. Si ergo vos cū sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris : quantō magis Pater vester de cālo dabit spiritum bonum petentibus se ? ¶ (14. §. Et erat ejiciens. C. XLIX. n. 1.

§. 1. *Gr. ἀναιδέων*, impudentiam, hoc est, invercundam & perveracem flagitationem, quod etiam significat vox, improbitas : probus enim opponitur invercundo, & labor Virgilio dicitur improbus ; quia urget, nec cessat. Labor omnia vincit improbus.

§. 2. Subjicit Luc. hunc dāmoniacum, fortē quia hujus occasione plurima dicta sunt ad doctrinam pertinentia, quā maximē his in capitibus prosequitur.

CAPUT LXXXIII.

CAP.
LXXXIII.

VÆ IN PHARISÆOS, ET LEGISPERITOS.

[LUC. XI. MATT. XXIII.]

Hanc Pharisei invitationem subiungit Luc. disputationi exorta ex ejectione demonis, quæ supra cap. XI. sed ita tamen ut nullus ordo significetur: non enim dicit, ut notat S. Aug. Et cum hæc loqueretur, sed tantum. Et cum loqueretur; ut solum significaret, quodam tempore cum Dominus populum doceret, Phariseum rogasse eum ad prandium. Quare quo tempore, aut loco istud contigerit, incertum est. Quæ autem dicta à Domino inter prandendum Phariseis & Scribis commemorat Luc. eadem habet & Matt. cap. XXIII. sui Evang. sed alio tempore & loco; ut vel Dominus hæc sapius dixerit, vel Matt. more suo ea conjunxerit verbis Christi, quæ etsi alio tempore dicta, habebant cum his quæ tum a Domino dicebantur, affinitatem. Quod enim narrat Luc. occasionem dedisse huic Scribarum & Phariseorum increpationi: & quod habet in fine, cum hæc ad illos diceret, crepisse illos graviter insistere, &c. satis significant, Luc. illam suo loco retulisse. Quare huc transtulimus omnia VÆ, quæ apud Matt. reperiuntur, ut se mutuo illustrent. Sed ordo versusum Matt. necessariiò immutandus fuit, ut cum Luc. conveniret.

1. Mundandum quod intus est. Elcemosyna.

L. XI. 37. **E**T cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.
38. Phariseus autem * cœpit intrâ se reputans dicere', quare non baptizatus esset ante prandium. 39. Et ait Dominus ad il-

* ἰδὼν
ἐθαύμαζον,
cùm vidi-
set admira-
tus est.

CAP.
LXXXIII.

§. 1.

* Gr. plena sunt rapinâ, & intemperantiâ.

* Gr. add. xxi. & vel quocunque.

§. 2.

* Gr. evoveta ea quæ adducunt.

V. annot.

lum : Nunc vos §. Pharisæi hypocritæ, quod deforis est calicis & catini, mundatis : quod autem intus est vestrum, plenum est rapinâ, & iniquitate;

M. * pleni estis rapinâ & immunditiâ.

L. 40. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est, fecit?

M. 25. Pharisee ecce, munda prius quod intus est calicis & paropitidis, ut fiat * id quod de foris est, mundum. (27. *Væ vobis. inf. n. seq.*

L. 41. Verumtamen §. * quod superest, date elemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis.

2. *Væ in Phariseos*

L. 42. Sed vae vobis Phariseis, quia decimatis mentham, & rutam,

M. & anethum, & cuminum,

L. & omne olus;

M. & reliquistis quæ graviora sunt legis, judi-

M. XXIII. 25. *Væ vobis* §. Scribae & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod de foris est calicis & paropitidis : intus autem.

M. 24. *Væ vobis* Scribae & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham.

L. & præteritis iudicium.

§. 1. Ex Luc. apparet, prius Christum solos invovisse Phariseos : Scribas vero, cum per consequentiam hæc ad se trahi posse viderent, ubi dixisset, ut habetur v. 45. n. 3. Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis tacit. Unde alunde adjectum videtur quod habent Græci codices in Luc. v. 44. *Væ vobis* Scribae & Pharisei hypocritæ. Matth. tamen ubique Scribas & Phariseos conjungit; quia, ut ex responso Christi apud Luc. patet, in utroque quadrabat, quod in alterutro Christus dixerat. Nihilominus intelligendum ex Luc. prius *Væ in Phariseos* proprie dicta, posteriora in Legisperitos sive Scribas : quod & notavimus in attentionem titulis.

§. 2. Gr. *τὰ ἑστία*, supple *scilicet*, quæ diceret, secundum quod addit, aut licet vobis; seu pro facultatibus, ut quisque poterit.

M. hæc oportuit facere, & illa non omittere.

cium, & misericordiam, & fidem,

1. & charitatem Dei : hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

CAP.
LXXXIII.

M. 24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. (25. *Vae vobis.*

sup. n. 1.

L. 43. Vae vobis Phariseis, (a) quia diligitis primas cathedras in synagogis & sedulationes in foro.

(a) M. M.
L. GAL. 1.

M. 14. Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ; (b) quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis iudicium. 15. Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum profelytum; & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ §. duplo quam vos. 16. Vae vobis, duces cæci, qui dicitis : Quicumque iuraverit per templum, nihil est; qui autem iuraverit in auro templi, debet. 17. Stulti & cæci! quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? 18. Et quicumque iuraverit in altari, nihil est; quicumque autem iuraverit in dono, quod est super illud, debet. 19. Cæci! quid enim majus est, donum, an altare, quod sanctificat donum? 20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo,

(b) M. L.
ibid.

§.

§. Sensus est secundum Eslum, quod profelyti à Phariseis facti, offensa morali vita & hypocrisis magistrorum factorum, vel etiam gravi onere legis, cum adposito onere traditionum Pharisearum, respiciebant à proposito, & redibant ad Paganismum & veterem idololatriam, sicque apostatae facti, saltem in hoc Phariseis peiores deveniebant.

— & in omnibus quæ super illud sunt : 21. Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipso : 22. Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. (23.

Væ vobis. sup.

** Gr. add.* L. 44. *Væ vobis **, quia estis ut monu-
Scribæ & menta, quæ §. non apparent, & homines
Phar. hy- ambulantes suprà, nesciunt.
pocritæ.

V. not. M. 27. *Væ vobis* Scribæ & Pharisæi hypo-
 S. critæ; quia similes estis sepulchris dealba-
 tis, quæ à-foris parent hominibus specio-
 sa, intus verò plena sunt ossibus mortuo-
 rum, & omni spurcitia : 28. Sic & vos à-
 foris quidem paretis hominibus justî; in-
 tûs autem pleni estis hypocrisi, & iniqui-
 tate.

3. *Væ in Legisferitos. Sanguis exquirendus.*

L. 45. Respondens autem quidam ex Le-
 gisferitis, ait illi : Magister, hæc dicens
 etiam contumeliam nobis facis. 46. At ille

(c) M. ait : Et vobis Legisferitis *væ*; (c) quia
 CXIX. 1. oneratis homines oneribus quæ portare
 v. 4. non possunt, & ipsi uno

digito vestro non tangi-
 tis sarcinas. 47. *Væ vobis,*
 M. qui ædificatis sepul-
 chra prophetarum, & or-
 natis monumenta justo-
 rum :

M. 29. *Væ vobis* Scri-
 bæ & Pharisæi hypo-
 critæ,
 L. qui ædificatis mo-
 numenta propheta-
 rum :

§. Penitus sub terram defossa, qualia multa erant in
 regione Palestinæ, ut quæ esset petrosi. Quare apud
 Matt. alia est comparatio à monumentis sumpta, idem ta-
 men significans, nempe hypocrisim : idcirco utrumque in
 contextu reliquimus.

L. patres autem vestri occiderunt illos : CAP.

M. 30. Et dicitis : Si fuissēmus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. LXXXIII.

M. 31. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt.

L. 48. Profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum : quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

M. 32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. 33. (d) Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ ? (d) M. L.
XIII. n. 3.
& 4.
M. XLIX.

L. Mittam ad illos prophetas,

L. 49. Propterea & sapientia Dei dixit : J. v. 34.

M. 34. Ideò † ecce ego mitto ad vos prophetas, L. & Apostolos, † In nat.
S. Steph.
Protom. &
die oct.

& ex illis occident, & persequentur;

M. & sapientes, & scribas; & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis

vestris & persequemini de civitate in civitatem; 35. Ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram : L. 50. Ut inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione istà :

L. 51. A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ qui periit inter altare & ædem.

M. (e) à sanguine Abel (e) Gen. IV. 8.

(f) Zachariæ, filii Barachiz, quem occidistis inter templum & altare. (f) 2. Par.
XXIV. 22.

Ita dico vobis,

36. Amen dico vobis,

L. requiretur ab hac generatione :

— M. venient hæc omnia
 super generationem istam (37. *Jerusalem, Jerus.* C. XC. n. 2.

L. 52. Væ vobis Legisferis, quia tulistis clavem scientiæ;

M. quia clauditis regnum celorum ante homines: Vos enim non intratis, nec introeuntes linitis intrare. (14.

Væ vobis. sup. n. 2.

L. 53. Cum autem hæc ad illos diceret, exasperant Pharisei & Legisferi graviter insultare, & os ejus opprimere de multis, 54. Insidiantes ei, & querentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

M. 13. Væ autem vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ;

L. ipsi non introistis, & eos qui introibant, prohibuistis.

CAPUT LXXXIV.

MORS NON TIMENDA.

[LUC. XII.]

* *id est per
 piosos vob
 byzov. id
 est. maxi-
 ma turba.*

† In Fest.
 S. Dion. &
 Soc.

L. XII. L. * **M**ULTIS autem turbis circumstantibus, ita ut se
 (a) M. M. invicem conculearent, cepit dicere ad
 (b) M. L. discipulos suos: 1. (a) Attendite à sermone
 (b) M. L. Phariseorum, quod est hypocrisis. 2.
 (b) Nihil autem opertum est, quod non
 reveletur; neque absconditum, quod non
 scatur. 3. Quoniam quæ in tenebris dixistis,
 in lumine dicentur: & quod in auriem locuti estis in cubiculis, predicabitur in tectis. 4. Dico autem vobis amicis
 meis: (c) ne terrenum ab his qui occidunt

cidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant. 5. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. 6. (d) Nonne quinque passeret vaneunt dipondio, & unus ex illis non est in oblivione coram Deo? 7. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus plaris estis vos. 8. Dico autem vobis: (e) Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei ¶: 9. (f) Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei. 10. (g) Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. 11. (h) Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus, & potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis. 12. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.

CAP.
LXXXIV.

(d) M. LVI.
5. v. 29.

(e) M. LVI.
5. v. 32.

(f) M. L.
LXVI. 5.
v. 38. 26.

(g) M. M.
XLIX. 4.

(h) M. LVI.
4. v. 19.
M. L.
CXLI. 3.

CAPUT LXXXV.

SOLLICITUDO DIVITIARUM, ESCÆ,
VESTIUM.

[LUC. XII.]

I. Dives destruens horrea.

L. XII. 13. **A**it autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. 14.

Q

CAP.
LXXXV.

At ille dixit illi : Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? 15. Dixitque ad illos : Videte & cavete ab omni avaritia : quia non in abundantia cuiusquam vita est ex his quæ possidet. 16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens : (a) Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit : 17. Et cogitabat intra se dicens : Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? 18. Et dixit : Hoc faciam : destruam horrea mea, & majora faciam; & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea; 19. Et dicam animæ meæ : Anima, habes multa bona posita in annos plurimos : requiesce, comede, bibe, epulare. 20. Dixit autem illi Deus : Stulte, hæc nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem parasti cuius erunt? 21. Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

V. ed. de
re. c. xlii.

2. *Vana sollicitudo. Corvi. Lilia.*

n. 6. M.

(b) *Psal.* 22. Dixitque ad discipulos suos : Ideò dico vobis : (b) Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. 23. Anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum. 24. Considerate cervos, quia non seminant, neque metunt; quibus non est cellarium, neque horreum; & Deus pascit illos : quanto magis vos plures estis illis? 25. Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? 26. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? 27. Considerate lilia quomodo crescunt : non laborant, neque nent : dico autem vobis;

Liv. 23.

1. Pet. v.

7.

Philip. iv.

6.

nec Salomon in omni gloria sua vestiebat
sicut unum ex istis. 28. Si autem ser-
num, quod hodie est in agro, & cras in
cibitum mittitur, Deus se vestit: quan-
to magis vos pusillae fidei? 29. Et vos no-
lite querere quid manducetis, aut quid
bibatis: & nolite §. in sublime tolli:
30. Hac enim omnia gentes mundi qua-
runt. Pater autem vester scit quoniam
his indigeris. 31. Verumtamen querite
primum regnum Dei, & iusticiam eius:
& haec omnia adjicientur vobis. 32. No-
lite timere pusillus grex, quia complacuit
Patri vestro dare vobis regnum. 33. (b)
Vendite quae possidetis, & date eleemo-
synam. (c) Facite vobis sacculos qui
non veterascunt, thesaurum non decien-
tem in coelis; quo fur non appropiat, ne-
que tinea corrumpit. 34. (d) Ubi enim
thesaurus vester est, ibi & cor vestrum
erit. ¶

CAP.
LXXXV.

§.

* In ar-
tem, & de
sua, & de
alio, & de
N. mor.

* De re
in Gr.

† In com.
Cont. non
Pon.

(b) M. M.
L. c. 2.

(c) M.
XIII. 4.
1. Tim. vi.
19.

(d) Mat. 6.
21.

CAPUT LXXXVI.

BONUS ET MALUS SERVUS.

[MATT. XXIV. LUC. XII.]

I. Servus vigilans, & fidelis.

LXII. 35. † Sicut lumbi vestri praecincti,
& lucernae ardentes * in
manibus vestris; 36. Et vos similes homi-

† In Fest.
S. Sylv.
Psp. & in
Comm.
Cont. non
Pon.

§. Graecum contextum alii ad claritatem animi refe-
runt, alii ad sollicitudinem & anxietatem, quasi Christus
diceret; nolite animo esse suspensi pro sollicitudine de
temporalibus. Syrus; ne immoretur mens vestra in istis.

* De re
in Gr.

CAP.
LXXXVI.
(a) M. L.
CXXIII.

nibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis : ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei. 37. (a) Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes : amen dico vobis, quod præcinget se; & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. 38. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.

S.
† In Com.
Conf.
Pont.

(b) Apoc.
xvi. 15.

M. XXIV. 42. §. † Vigilate ergo, quia nescitis quâ horâ Dominus vester venturus sit. 43. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias quâ horâ (b) fur venturus esset, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. 44. Ideò & vos estote parati : quia quâ nescitis horâ Filius hominis venturus est

L. 39. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias quâ horâ fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. 40. Et vos estote parati; quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet. ¶

L. 41. Ait autem ei Petrus : Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42. Dixit autem Dominus : Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus suus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

M. 45. Quis, putas, est fidelis servus, & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore?

§. Jam dictum est in præcedentibus, moris esse Max. simul conjungere quæ ad doctrinam pertinent, licet alio loco & tempore dicta. Quare quæ inserit de servo bono & malo, sermoni Christi de judicio, visum est huc transferre; quod habeant cum iis, quæ hic Luc. refert, omnimodam affinitatem.

L. 43. Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44. Verè dico vobis, quoniam suprà omnia quæ possidet, constituet illum.

M. 46. Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem.

47. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. ¶

CAP.
LXXXVI.

2. Malus servus.

45. Quòd si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere servos,

M. manducet autem & bibat

L. 46. Veniet dominus servi illius in die quâ non sperat, & horâ quâ nescit;

& dividet eum, partemque ejus

ponet.

M. Illic erit fletus & stridor dentium. (XXV. 1. *Tunc simile.* C. CXXIV.

L. 47. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: 48. Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

48. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: 49. Et cœperit percutere conservos suos,

L. & ancillas; & edere, & bibere, & inebriari

M. cum ebriosis; 50. Veniet dominus servi illius in die quâ non sperat, & horâ quâ ignorat; 51. Et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis.

L. cum infidelibus;

3. Separatio à propinquis.

CAP. 49. Ignem veni mittere in terram, & quid
LXXXVI. volo §. nisi ut accendatur? 50. Baptismo
§. autem habeo baptizari; & quomodo coar-
(c) M. LVI. tor usque-dum perliciat? 51. (c) Puta-
6. v. 34. tis quia pacem veni dare in terram? non,
dico vobis, sed separationem. 52. Erunt
enim ex hoc quinque in domo unâ divisi;
tres in duos, & duo in tres 53. dividen-
tur: pater in filium, & filius in patrem
suum; mater in filiam, & filia in matrem;
socrus in nurum suam, & nurus in so-
crum suam. (54. Dicebat autem. C. LXIV.
n. 1.

CAPUT LXXXVII

PŒNITENTIA AGENDA.

[LUC. XIII.]

L. XIII. 1. **A**DERANT autem quidam ipso
in tempore, nuntiantes illi
de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus
miscuit cum sacrificiis eorum. 2. Et res-
pondens dixit illis: Putatis quòd hi Ga-
lilæi præ omnibus Galilæis peccatores fue-
rint, quia talia passi sunt? 3. Non, dico
(a) M. M. vobis; sed (a) nisi pœnitentiam habue-
XXIV. ritis, omnes similiter peribitis. 4. Sicut

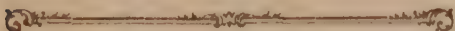
§. Gr. *ἐὶ ἡδὴ ἀνήφθη*, quod Erasmus vertit, si jam
accensus est. Sed vir doctus annotavit, *ἐὶ* apud Hel-
lenistas idem valere quod, utinam, ut Lucæ XIX. 42.
& Concord. CIX. n. 5. *ἐὶ ἕλως καὶ σὺ* utinam tu quo-
que novisses. Quare sic verti posse hunc locum existimat:
Et quid volo? (cum interrogationis notâ) utinam jam
jam accendatur,

illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? 5. Non, dico vobis; sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. 6. Dicebat autem & hanc similitudinem: † Arborem ficu habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit. 7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hâc, & non invenio: succide ergo illam; ut quid etiam terram * occupat? 8. At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, usque-dum fodiam circa illam, & mittam stercorea: 9. Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

CAP.
LXXXVII.

† Sabb.
quatuor
Temp.
Sept.

* *καταργει*
inertem,
id est, Re-
talem facit.

C A P U T LXXXVIII.

MULIER INCLINATA.

[LUC. XIII.]

L. XIII. 10. **E**RAT autem docens in synagoga eorum sabbatis. 11. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omninò poterat fursùm respicere. 12. Quam cùm videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum. 14. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sab-

CAP.
LXXXVIII.

(a) Inf.
xci. 1.
v. 5.

bato curasset Jesus, dicebat turbæ : Sex dies sunt, in quibus oportet operari ; in his ergo venite & curamini, & non in die sabbati. 15. Respondens autem ad illum Dominus, dixit : Hypocritæ, (a) unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adquare? 16. Hanc autem filiam Abrahamæ, quam alligavit satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die sabbati? 17. Et cum hæc diceret, erubescabant omnes adversarii ejus : & omnis populus gaudebat in universis quæ gloriosè fiebant ab eo. ¶ (18. Dicebat ergo. C. LII. n. 3.

CAPUT LXXXIX.

ENCANIA.

[JOAN. X. MATT. XIX. MARC. X.]

Ille Encania reponere omnino visum est, post quæ, ut narrat Joan. abiit Dominus trans Jordanem : quod enim sequitur apud Luc. dictum Christo à Phariseis, Exi hinc; quia Heredes vult te occidere, non potuit contingere in Judæa, in quâ jus nullum erat Herodi; sed in Peræa quæ trans Jordanem erat, & ditioris Herodis. Hunc autem ipsum locum significant Matt. & Marc. cum dicunt, Dominum venisse in fines Judææ trans Jordanem, non respectu Galilææ, sed Judææ, ut significat Joan. Nam certum est, ab omnibus significari locum, in quo Joannes primum baptizabat. Ceterum ENCANIORUM seu initiationis festum Judæ Machabæo originem debet, I. Macch. IV. 59. Ratio instituendi fuit memoria grandis beneficii, quod Deus suo populo exhibuit, dum ab

Antiochi tyrannide eundem liberans, otium fecit altaris initiandi seu renovandi, quod sacrilego idolorum cultu fuerat pollutum. Festivitas hujus, quæ per octiduum à 25. mensis Casleu cum gaudio celebratur, mentio quoque injicitur apud JOSEPHUM Lib. XII. antiq. C. VII. §. 8. Judæi usque hodie successiva septem lampadarum accensione festum diem agunt, lecto Numeror. Cap. VII. quo dedicatio tabernaculi describitur: unde ACCENSIO LUCERNARUM vulgò Judæis hæc festivitas dicitur: JOSEPHUS loc. cit. appellat φῶτα LUMINA.

CAP.
LXXXIX.

1. Oves Christi non pereunt.

J. X. 22. † **F**ACTA sunt autem (a) Encœnia in Jerosolymis, & hiems erat. 23. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis. 24. Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram * tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. 25. Respondit eis Jesus: Loquor vobis, & non creditis: opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me: 26. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis *. 27. Oves meæ vocem meam audiunt; & ego cognosco eas, & sequuntur me: 28. Et ego vitam æternam do eis; & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. 29. Pater meus §. * quod dedit mihi, ma-

† Fer. 4.
post Dom.
Pass.

(a) I. Mat.
IV. 56. 59.

* ἀλπερ.
suspendis.

* Gr. add.
καθὼς ἐι-
πον ὑμῖν,
sicut dixi
vobis.

§.

* ὅς δέδωκε
μοι, μέν-

§. Id est, quod dedit mihi Pater gignendo, ut essem unigenitus filius Dei, potentius est omni re creatâ. Sed Græci, ut & Syrus, & Arabs, legunt in masculino: qui dedit Pater qui dedit mihi (supple servandas oves) major omnibus est: & nemo potest eripere, &c. & pro, ideò: jor omni- quia Pater potentior omnibus est, ideò nemo potest oves meas eripere Patris potestati, sed nec meæ, quia, ut se- quitur, ego & Pater unum sumus.

ζων πέν-
των ἐστὶ,
qui dedit
mihi, ma-
nibus est.
V. annot.

CAP. LXXXIX. jus omnibus est' : & nemo potest rapere de manu Patris mei. 30. Ego & Pater unum sumus.

2. *Furor Judæorum in Christum.*

* *Gr. add.* 31. Sustulerunt ergo * lapides Judæi, ut
πάλιν ,
iterum. lapidarent eum. 32. Respondit eis Jesus : Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? 33. Responderunt ei Judæi : De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. 34. Respondit eis Jesus : Nonne scriptum est in lege vestra, quia
(b) Psal. (b) Ego dixi, deus es? 35. Si illos dixit
LXXXI. 6. De s, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura; 36. Quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas; quia dixi, Filius Dei sum? 37. **(c) Inf.** (c) Si non facio opera Pa-
CXXXIII. tris mei, nolite credere mihi : 38. Si au-
I. tem facio; & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre. ¶ 39. Quærebant ergo * eum apprehendere : & exivit de manibus eorum.

3. *Curatio, & fides multorum trans Jordanem.*

40. Et abiit iterum
 * *nempe in* M. in fines Judææ * trans
Petræâ V. Jordanem,
iii. cap. J. in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primum : & mansit illic. M. Et conveniunt iterum turbæ multæ ad eum :

M. XIX. 1. & venit J. trans Jordanem
 M. X. 1. venit in fines Judææ ultrâ Jordanem :

M. 2. Et secutæ sunt eum turbæ multæ,
 J. 41. Et multi venerunt ad eum,

M. & curavit eos ibi : (3. *Et accesserunt.* **C. XCV. n. 1.**

M. & sicut consueverat, iterum docebat illos. (2. *Et accedentes.* **C. XCV. n. 1.** CAP. LXXXIX.

J. & dicebant : Quia Joannes quidem signum fecit nullum : 42. Omnia autem quaecumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum. (XI. 1. *Erat autem.* **C. CII. n. 1.**

C A P U T X C.

PAUCI SALVI. JERUSALEM OCCIDENS
PROPHETAS.

[LUC. XIII. MAT. XXIII.]

1. *Angusta porta. Nescio vos.*

L. XIII. 22 **E**T IBAT per civitates & castella, docens, & iter faciens in Jerusalem. 23. Ait autem illi quidam : Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos : 24.

(a) Contendite intrare per angustam portam; quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt. 25. Cum autem intraverit paterfamilias, (b) & clauferit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes : Domine, aperi nobis : & respondens dicet vobis : Nescio vos unde sitis : 26. Tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. 27. (c) Et dicet vobis : Nescio vos unde sitis : (d) discedite à me omnes operarii iniquitatis. 28. (e) Ibi erit fletus, & stridor dentium; cum videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, &

(a) M.
XLIII. 5.
v. 13.
(b) M.
CXXIV.
v. 10.

(c) M.
XLIII. n. 7.
(d) Ps. VI.
9.
(e) M. XLV.
v. 11. & 12.

CAP. XC. omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. 29. Et venient ab oriente, & occidente, & aquilone, & austro; (f) M. M. & accumbent in regno Dei. 30. (f) Et c. 3. ecce sunt novissimi qui erunt primi, & M. CI. v. sunt primi qui erunt novissimi. 16.

2. *Christus in Jerusalem occidendus.*

31. In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere: 32. Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodiè & cras, & tertia die consummor. 33. Verumtamen oportet me hodiè, & cras, & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jerusalem.

5. 34 Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te! quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum, * M. XXIII. 37. §. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt! quoties volui congregare filios tuos,

* ὅπως in utroque; quæ & avis, & avis, &

GALLI- M. quemadmodum * gal-
NA. lina? congregat pullos suos sub alas; & noluiti?

(g) Hic prima prædictio everf.

Jerus. V. §. Quod hic Luc. memorat à Christo dictum adversus secundam Jerusalem, cum adhuc in ditione Herodis ageret, nimirum in Peræa trans Jordanem, Matt. refert quasi dictum post triumphalem in Jerusalem ingressum. Unde cum verisimile non sit, id à Christo bis pronuntiatum, vel Luc. anticipavit, vel Matt. quod prius à Christo dictum fuerat; inseruit iis quæ referebat à Christo dicta in Phariseos propter argumenti similitudinem: quod cum nobis probabilius videatur, verba Matt. huc transfulimus.

L. & noluiti? 35. Ecce relinquetur vobis do-

mus vestra defetta.

vobis domus vestra deferta.

M. 39. Dico enim vobis, non me videbitis amodò, donec dicatis : Benedictus qui venit in nomine Domini. ¶ (XXIV. 1. *Et egrefus. C. CXXI. n. 1.*

L. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicitis : (h) Benedictus qui venit in nomine Domini. ^{(h) M. M.} L. CIX. 3.

CAP. XCI.

C A P U T X C I.

HYDROPICUS. HUMILITAS. PAUPERES.
CÆNA MAGNA.

[LUC. XIV.]

1. *Hydropicus sabbato curatus.*

L. XIV. 1. **E**T FACTUM est † cùm intra- † Dom. 16.
ret Jesus in domum cujus- post Pent.
dam principis Pharisaorum sabbato, manducare panem, & ipsi observabant eum.
2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. 3. Et respondens Jesus dixit ad Legisperitos & Pharisaeos, dicens : Si licet sabbato curare? 4. At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanavit eum, ac dimisit. 5. Et respondens ad illos, dixit : (a) Cujus vestrùm asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbati? 6. Et non poterant ad hæc respondere illi.

(a) M. XXXIX. 1. v. 11. L. LXXXVIII. v. 15.

2. *Recumbendum in novissimo loco.*

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodò primos accubitus eligerent, dicens ad illos : 8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discum-

bas in primo loco, ne fortè honoratior te sit invitatus ab illo; 9. Et veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. 10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco; ut cùm venerit qui te invitavit, (b) dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: 11. (c) Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur. ¶

(b) Prov.
xxv. 7.

(c) Inf.

xcix. v.

14.
M. cxix. 2.

3. *Convivia pauperibus paranda.*

12. Dicebat autem & ei, qui se invitaverat: Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne fortè te & ipsi reinvitent, & fiat tibi retributio: 13. (d) Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cecos, 14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

(d) Tob.

iv. 7. 17.

Prov. III.

9.

4. *Cœna magna.*

Ead. de re

V. c. cxiv.

M.

† Dom.

Inf. Oâ.

corp.

Christi

quæ est 2.

post Pent.

15. Hæc cùm audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. 16. At ipse dixit ei: † Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos: 17. Et misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. 18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi; & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. 19. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo

probare illa; rogo te, habe me excusatum. 20. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire. 21. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi citò in plateas & vicos civitatis; & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduce huc: 22. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. 23. Et ait dominus servo: Exi in vias, & sepes; & compelle intrare, ut impleatur domus mea. 24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam ¶.

C. XCI.

CAPUT XCII.

OMNIBUS RENUNTIANDUM.

[LUC. XIV.]

L. XIV. 25. **I**BANT autem turbæ multæ † In Com.
 cum eo; & conversus dixit un. Mart.
 ad illos: † 26. (a) Si quis venit ad me, Pont.
 & non odit patrem suum, & matrem, & (a) M. LVI.
 uxorem, & filios, & fratres, & sorores, 6. v. 37.
 adhuc autem & animam suam, non potest
 meus esse discipulus. 27. (b) Et qui non (b) M. LVI.
 bajulat crucem suam, & venit post me, 6. v. 38.
 non potest meus esse discipulus. 28. Quis M. M. L.
 enim ex vobis volens turrim ædificare, LXVI. 5.
 non prius sedens computat sumptus, qui
 necessarii sunt, si habeat ad perficiendum,
 29. Ne posteaquam posuerit fundamen-
 tum, & non potuerit perficere, omnes
 qui vident, incipiant illudere ei, 30. Di-
 centes: Quia hic homo cœpit ædificare,

C. XCII. & non potuit consummare? 31. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? 32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. 33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. ¶. 34. (c) Bonum est sal: si autem sal evanuerit, in quo condietur? 35. Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

(c) M. xli.
n. i. v. 13.
M. lxx. 4.
v. 49.

C A P U T XCIIL.

PARABOLÆ OVIS, DRACHMÆ,
FILII PRODIGI.

[LUC. XV.]

† Dom. 3.
post Pent.

I. Ovis recuperata.

* Gr. add.
πάντες,
omnes, id
est, quivis.

1. XV. 1. † **E**RANT autem appropinquantes ei * Publicani, & peccatores, ut audirent illum. 2. Et murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. 3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4. (a) Quis ex vobis homo, qui habet centum oves; & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? 5. Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens; 6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens, illis: Con-

(a) M.
lxx. 5. v.
12.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat? 7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanovem justis, qui non indigent pœnitentiâ.

C. XIII.

2. *Drachma reperta.*

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & * everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? 9. Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram? 10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. ¶

* Gr. *εκποῖ*, everrit, i. e. *scopis* mundat, ut cap. xi. 25. eandem vocem *grac*cam interpretavit.

3. *Filius prodigus.*

11. Ait autem: † Homo quidam habuit duos filios: 12. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. 13. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam; & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè. 14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere. 15. Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius: & misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. 16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant; & nemo illi dabat. 17. In se autem reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant pani-

† Sab. post Dom. 2. Quad.

C. XCIII.

bus, ego autem hîc famâ pereo! 18. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, & coram te; 19. Jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis. 20. Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordiâ motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum. 21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus.

* *Deest in*
Gr.

22. Dixit autem pater ad servos suos: * Cito' proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus; 23. Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: 24. Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat & inventus est. Et cœperunt epulari. 25. Erat autem filius ejus senior in agro; & cùm veniret, & appropinquaret domui, audivit symphoniam, & chorum; 26. Et vocavit unum de servis, & interrogavit quid hæc essent. 27. Isque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. 28. Indignatus est autem, & volebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. 29. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi; & numquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer: 30. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam * suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. 31. At ipse dixit illi: Fili,

* *roŭtuam.*

tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt; 32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est. ¶

C. XCIII.

CAPUT XCIV.

FACIENDI AMICI DE MAMMONA.

[LUC. XVI.]

1. *Parabola villici.*

L. XVI. 1. **D**ICEBAT autem & ad discipulos suos : † Homo qui- † Dom. 8.
dam erat dives, qui habebat villicum; & post Pent.
hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. 2. Et vocavit illum, & ait illi : Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ : jam enim non poteris villicare. 3. Ait autem villicus intra se : Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco : 4. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. 5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quantum debes domino meo? 6. At ille dixit : Centum cados olei. Dixitque illi : Accipe cautionem tuam; & sede citò, scribe quinquaginta. 7. Deinde alii dixit : Tu verò quantum debes? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe litteras tuas, & scribe octoginta. 8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset : quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. 9. Et

XCIV. ego vobis dico : facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. ¶

2. Fidelis in minimo. Deus, & mammona.

10. Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est : & qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est. 11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis; quod verum est, quis credet vobis? 12. Et si in alieno fideles non fuistis; quod vestrum est, quis dabit vobis? 13. (a) Nemo servus potest duobus dominis servire : aut enim unum odiet, & alterum diliget : aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonæ. 14. Audiebant autem omnia hæc Pharisei, qui erant avari; & deridebant illum. 15. Et ait illis : Vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra : quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. 16. (b) Lex & prophetæ usque ad Joannem : ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit. 17. (c) Facilius est autem, cælum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

CAPUT XCV.

C. XCV.

MATRIMONII VINCULUM.

[MATT. XIX. MARC. X. LUC. XVI.]

Obiter tantum Luc. mentionem hinc matrimonii fecisse videtur. Iste tamen loco contigit de disputationem de matrimonio, quam describunt Matt. & Marc., & cum Luc. hic coniungendam esse, satis patet ex eo, quod post pauca, quae solus Luc. narrat, coincidunt tres in eandem narrationem de parvulis, & divite, & aliis quae sequuntur. Tande etiam verisimile est, Phariseos questionem de matrimonio proposuisse, quia dictum erat à Domino, Lex & prophetæ usque ad Joannem: cum enim apud eos controversa esset hæc questio, facile eadem eis venire in mentem potuit, licetque cogitatio quod Christus aliquid super ea diceret, unde eam accusare possent.

1. Repudium illicitum.

M. X. 2. Et accedentes Pharisei interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere, tentantes eum?

M. 4. Qui respondens, ait eis:

M. Ad duriciam cor-

M. XIX. 3. **E**T accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quæcumque ex causa?
 M. 3. At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? 4. Qui dixerunt: (a) Moyses permittit libellum repudii scribere, & dimittere. 5. Quibus respondens Jesus, ait:

M. Non legistis, quia (b) *(b) Gen. 1. 27.*

— qui fecit hominem ab
 C. XCV. initio, masculum & foem-
 (c) Gen. minam fecit eos? &
 II. 24. dixit: 5. (c) Propter
 I. Cor. VI. hoc dimittet homo pa-
 16. trem & matrem, & ad-
 Eph. v. 31. harebit uxori suae; &

erunt duo in carne una.
 6. Itaque jam non sunt
 duo, sed una caro. Quod
 ergo Deus conjunxit,
 homo non separet. ¶ 7.

Dicunt illi: Quid ergo

Moyſes mandavit dare libellum repudii,
 & dimittere? 8. Ait illis: Quoniam Moy-
 ſes ad duritiam cordis vestri permisit vo-
 bis dimittere uxores vestras: ab initio
 autem non fuit sic. 9. (d) Dico autem
 vobis, quia quicumque dimiserit uxorem
 suam, nisi ob fornicationem, & aliam
 duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxe-
 rit, mœchatur.

(d) M. xli.
 3. v. 32.
 I. Cor. vii.
 10.

M. 10. Et in domo iterum discipuli ejus
 de eodem interrogaverunt eum. 11. Et
 ait illis: Quicumque di-
 miserit uxorem suam &
 aliam duxerit, adulte-
 rium committit super
 eam:

L. XVI. 18. Omnis
 qui dimittit uxorem
 suam & alteram ducit,
 mœchatur:

I. & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.
 M. 12. Et si uxor dimiserit virum suum,
 & alii nupserit, mœchatur. (13. Et offere-
 rebant. C. C. n. 1.

2. Commendatio virginitatis.

M. 10. Dicunt ei discipuli ejus: Si ita
 est causa hominis cum uxore, non ex-
 pedit nubere. 11. Qui dixit illis: Non

omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt : & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus : & sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat. (13. *Tunc oblatis sunt. C. C. n. I.*

C. XCV.

CAPUT XCVI.

EPULO, ET LAZARUS.

[LUC. XVI.]

L. XVI. 19. † **I**OMO quidam erat dives, qui induebatur purpurâ & bysso; & epulabatur quotidie splendide, 20. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, 21. Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, §. * & nemo illi dabat : sed & canes veniebant, & lingeabant ulcera ejus. 22. Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & dives, & sepultus est * in inferno. 23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus : 24. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam

† Fer. 5.
post Dom.
2. Quad.

§.
* *Desit in Gr.*

* *Kαὶ ἐν τῷ ἅδῃ ὑπάρχας τοὺς δόχθαι τοὺς ἐν τῷ ἅδῃ ἐν τῷ ἅδῃ*
Ita quoque Syrus legit, & Augustinus; sensusque est plenior.

§. *Verba hæc, & nemo illi dabat, absunt à Græco: sunt qui putent huc translata ex parabola filii prodigi quæ habetur cap. XCIII. n. 3.*

C. XCVI.

* Gr. add.
eod., tua.

meam, quia crucior in hac flammâ. 25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare omnia recepisti bona * in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem huc consolatur, tu vero cruciaris. 26. Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, ut hi, qui volunt huc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire. 27. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: 28. Habeo enim quinque fratres: ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. 29. Et ait illi Abraham: Habent Moysen, & prophetas; audiant illos. 30. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent. 31. Ait autem illi: Si Moysen, & prophetas non audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. ¶ (XVII. 1. §. Et ait ad discip. C. LXX. n. 4.

CAPUT XCVII.

DE REGNO, ET ADVENTU CHRISTI.

[LUC. XVII. MATT. XXIV.]

Luc. in hoc Cap. XVII. sui Frangit ante ea quæ refert de Adventu iudæi, quædam prænotat: primum quatuor documenta: ac de his etiam decem sermonem quam vixit Cap. LXXIII. Quia vero quatuor illa documenta, quorum I. et ac finale, II. de conceptione statim,

§. Sequuntur hi apud Luc. quatuor Christi documenta, iam superius docuit in locis adductis, quæ nullam habent inter se connexionem. V. not. in fin. cap. LXII.

III. de vi fidei, IV. de debita Deo servitute, nullam habere videntur inter se connexionem: ideo I. retulimus ad Cap. LXX. n. 4. II. ad Cap. LXXI. n. 1. III. ad Cap. LXXVIII. n. 3. & IV. ad Cap. LXXI. n. 4. ubi Luc. ad cæteros Evang. adduximus. Vide illa Capita.

C. XCVII.

1. Quando venit regnum Dei.

L. XVII. 20. **I**NTERROGATUS autem (Jesus) à Phariseis: Quando venit regnum Dei? §. respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione: 21. Neque dicent: Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intrà vos est. 22. Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis. 23. (a) Et dicent vobis: Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. 24. Nam sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. 25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hâc.

§. 1.

(a) M. M. C. XLI. 1.

2. Repentina malorum perditio.

L. 26. Et sicut factum est in diebus Noë: ita M. XXIV. 37. §. Sicut autem (b) in diebus

§. 2.

(b) Gen. VII. 7.

§. 1. Quæ hic Christus dicit de regno suo, & adventu, plerique de judicio universali intelligunt; quidam verò de regno Christi per Evangelii prædicationem in toto orbe diffuso, & de excidio Jerosolymitano, sive adventu Christi ad perdendos Judæos regni sui contemptores: quæ tamen clades judicii ultimi figura fuit.

§. 2. Non eodem loco & tempore id narrant à Christo dictum Matt. & Luc. Etsi verò idem à Christo his dici potuerit, tamen probabilius est vel Luc. per anticipationem id dixisse, vel Matt. quæ prius à Christo dicta fuerant, alii sermoni inseruisse. Prius existimavit Jansenius Gand., nobis posterius verisimilius visum est; quòd sine his verbis optimè cohercat sermo Matt., & cum Marc. omnino consensiat.

C.XCVII.

Noë, ita erit & adventus Filii hominis. 38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, & bibentes; nubentes, & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam; 39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.

L. 28. Similiter sicut factum est in diebus Loth. Edebant, & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant:

29. Quà die autem exiit Loth à Sodomis, (c) pluit ignem & sulfur de cælo, & omnes perdidit. 30. Secundùm hæc erit quâ

die Filius hominis revelabitur. 31. (d) In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, similiter non redeat retrò.

32. Memores estote uxoris Loth. 33. (e) Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.

3. *Unus assumptus, & alter relictus.*

34. Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur, & alter relinquetur: 35. Duæ erunt molentes in unum; una assumetur, & altera relinquetur: duo in agro; unus assumetur, & alter relinquetur.

(f) M. 36. Respondentes dicunt illi: Ubi Domine?

37. Qui dixit illis: (f) Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

erit & in diebus Filii hominis.

27. Edebant, & bibebant; uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

(c) Gen. XIX. 24.

(d) M. M. CXXI. 4.

(e) M. LVI. 6. v. 39.

M. M. L. I. XVI. 2. 5.

J. CX. 4. v. 25.

M. 40. Tunc duo erunt in agro; unus assumetur, & unus relinquetur: 41. Duæ molentes in mola; una assumetur, & una relinquetur. (42. *Vigilate ergo* C. LXXXVI. n. 1.

(f) M. CXXII. 1. v. 28.

CAPUT XCVIII.

JUDEx ET VIDUA.

[LUC. XVIII.]

CAP.
XCVIII.

V. cād. de

re. c.

LXXXII.

n. 2.

L. XVIII. 1. **D**ICEBAT autem & parabola-
lam ad illos, quoniam
(a) oportet semper orare, & non desi-
cere, 2. Dicens: Judex quidam erat in
quadam civitate, qui Deum non timebat,
& hominem non reverebatur. 3. Vidua
autem quædam erat in civitate illa, &
veniebat ad eum, dicens: Vindica me
de adversario meo. 4. Et nolebat per
multum tempus. Post hæc autem dixit
intrā se: Et si Deum non timeo, nec
hominem revereor: 5. Tamen quia mo-
lesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam,
ne in novissimo veniens suggillet me. 6.
Ait autem Dominus: Audite quid judex
iniquitatis dicit: 7. Deus autem non fa-
ciet vindictam electorum suorum, claman-
tium ad se die ac nocte, & patientiam
habebit in illis? 8. Dico vobis, quia ci-
tò faciet vindictam illorum. Verumta-
men Filius hominis veniens, putas, in-
veniet fidem in terra?

(a) Eccli.

XVIII. 22.

1. Theff. v.

17.

CAPUT XCIX.

PHARISÆUS, ET PUBLICANUS.

[LUC. XVIII.]

L. XVIII. 9. **D**IXIT autem & ad quos-
dam, qui in se confi-
debant tamquam justi, & aspernabantur

† Dom.

10. post

Pent.

C. XCIX. ceteros, parabolam illam : 10. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent : unus Phariseus, & alter Publicanus. 11. Phariseus stans hæc apud se orabat : Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum : raptores, iniusti, adulteri ; velut etiam hic Publicanus 12. Ieiuno bis in sabbato ; decimas do omnium quæ possideo. 13. Et Publicanus à longè stans volebat nec oculos ad caelum levare ; sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. 14. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam * ab illo : quia (a) omnis qui se exaltat, humiliabitur ; & qui se humiliat, exaltabitur. ¶

v. 12. *Interius
ponas
quam ille.*
(a) L. XC.

M. CXCIX.

CAPUT C.

PARVULI DIVITIARUM IMPEDIMENTUM.

[MATT. XIX. MARC. X. LUC. XVIII.]

1. *Parvuli Christo offerendi.*M. XIX. 13. **T**UNC oblato sunt

ei parvuli.

L. & infantes, ut eos tangeret.

M. ut manus eis imponeret, & oraret.

L. Quod cum viderent discipuli,

M. comminabantur offerentibus. 14. Quos cum videret Jesus, indignatus est ; &

L. XVIII. 15. Adferrebant autem ad illum

M. X. 13. Et offerrebant illi parvulos, ut tangeret illos.

Discipuli autem M. Discipuli autem increpabant eos.

L. increpabant illos.

16. Iesus autem M. 14. Iesus vero ait eis : Sinite parvulos ; & nolite eos prohibere.

re ad me venire: talium est enim regnum cœlorum.

L. dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei. 17. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

L. convocans illos,

M. ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei. 15. Amen dico vobis: (a) Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. 16. (b) Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

Cap. C.

(a) M. LXX. B. 2.

(b) sup. LXX. 2.

M. 15. Et cùm imposuisset eis manus, abiit indè.

2. Dives difficilè salvandus.

L. 18. Et interrogavit eum

M. quidam

M. 16. Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone,

M. Magister bone, M. quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?

L. quid faciens vitam æternam possidebo?

M. 17. Qui dixit ei:

M. 17. Et cùm egressus esset in viam, procurrens

L. quidam princeps,

M. genu flexo ante eum, rogabat eum,

L. dicens: Magister bone,

M. quid faciam, ut vitam æternam percipiam?

18. Jesus autem dixit ei:

§. Quid me dicis bonum?

§.

§. Utraque responsio in contextu posita; quia nonnulli diversas putant: ut quia juvenis & Christum bonum appellaverat, & de bono faciendo interrogaverat, duo etiam Christus responderit; isque sit ultimæ responsionis sensus: Quid de bono vis à me edoceri, cùm unicuique sit boni fons, Deus: ideòque non satis sit bonum nobis monstrari, nisi ille mentem illuminet. Alii tamen sic explicant: Quid me interrogas, de bono mentionem faciens, seu me bonum dicens, ut Matt. cum Marc. & Luc. consentiat: quod confirmant, quia etiam in Matt. Græca habent, τί με λέγεις ἀγαθόν, quid me dicis bonum: quod

CAP. C.

*Gr. Quid
me dicis
bonum?

Nemo ho-
nus, nisi
unus Deus;
ut in M.

(b) Exod.
xx. 13.
& seq.
Deut. v.
16. & seq.

M. * Quid me interrogas
de bono?

M. Nemo bonus, nisi
unus Deus.

M. Si autem vis ad vi-
tam ingredi, serva man-
data. 18. Dicit illi: Quæ?
Jesús autem dixit:

L. 20. Mandata nosti: (b)
Non occides: Non mœ-
chaberis: Non furtum
facies: Non falsum tes-
timonium dices:

M. Ne fraudem feceris:
M. 19. Honora patrem
tuum, & matrem tuam;
&, Diliges proximum
tuum sicut te ipsum.

20. Dicit illi adolescens:
M. Magister, hæc omnia
observavi à juventute
meâ:

M. quid adhuc mihi deest?

L. 22. Quo audito, Jesús
M. intuitus eum, dilexit
eum, & dixit ei:

L. Adhuc unum tibi
deest:

M. si vis perfectus esse,
vade,

(c) sup. L. (c) omnia quæcumque
lxxxv. 2. habes, vende, & da pau-
v. 33. peribus, & habebis the-
saurum in cælo;

L. 19. Dixit autem ei
Jesús: Quid me dicis
bonum? Nemo bonus,
nisi solus Deus.

M. * Unus est bonus,
Deus.

M. 19. Præcepta nosti:
Ne adulteres: Ne oc-
cidas: Ne fureris:
Ne falsum testimonium
dixeris:

M. Non homicidium
facies: Non adultera-
bis: Non facies fur-
tum: Non falsum tes-
timonium dices:

M. Honora patrem
tuum, & matrem.

L. Honora patrem
tuum, & matrem.

M. 20. At ille respon-
dens, ait illi:

L. 21. Qui ait:
M. Omnia hæc custo-
divi à juventute meâ.

L. Hæc omnia custodi-
vi à juventute meâ.

M. 21. Jesús autem
L. ait ei:

M. 21. Ait illi Jesús:
M. Unum tibi deest:

Vade, quæcumque ha-
bes vende, & da pau-
peribus, & habebis the-
saurum in cælo;

M. vende quæ habes,
& da pauperibus, &
habebis thesaurum in
cælo;

verum est de textu græco vulgato: nam quædam exem-
plaria habent, τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, quid me
interrogas de bono.

& veni, sequere me.

L. & veni, sequere me.

M. 22. Qui

L. 23. His ille auditis contristatus est; quia dives erat valdè.

M. verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

23. Jesus autem

M. Jesus, ait discipulis suis:

L. dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.

M. 24. Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens, ait illis:

M. 24. Et iterùm dico vobis,

M. filioli, quàm difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire! 25.

M. Facilius est, camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.

L. 25. Facilius est enim, &c. ut M.

26. Et dixerunt qui audiebant:

M. 26. Qui

M. mirabantur valdè, dicentes:

L. Et quis potest salvus fieri?

M. Et quis potest salvus fieri?

M. 26. Aspiciens autem Jesus,

M. & veni, sequere me*.

M. 22. Cùm audisset autem adolescens,

M. contristatus in verbo, abiit marens: erat enim habens multas possessiones.

L. 24. Videns autem Jesus illum tristem factum,

M. 23. Et circumspiciens M. dixit discipulis suis:

M. Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

M. Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.

M. 24. Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens,

M. 24. Et iterùm dico vobis,

M. filioli, quàm difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire! 25.

M. Facilius est, camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

M. 25. Auditis autem his discipuli

M. magis admirabantur, dicentes ad semetipsos:

M. Quis ergo poterit salvus esse?

M. 27. Et intuens illos Jesus,

CAP. C.

* Gr. add. *απας τον σταυρον*, ferens crucem; *quæ etiam habet Syrus.*

272 *Relinquenda omnia propt. Christ.*

CAP. C.

M. dixit illis : Apud homines hoc impossibile est :

M. sed non apud Deum : omnia enim

L. quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

M. ait : Apud homines impossibile est,
L. 27. Ait illis :

M. apud Deum autem omnia possibilia sunt.

M. possibilia sunt apud Deum.

3. *Relinquentes omnia propter Christum.*

† In Com.
Abbatum ;
& Con-
vers. S.
Pauli Ap.

M. 27. Tunc respondens Petrus dixit ei : † Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te : quid ergo erit nobis ? 28. Jesus autem dixit illis : Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. 29. Et

M. nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, *

* Gr. ἢ
γυναικα,
ut apud
M. sed à
latino ab-
est hic a-
pud M.

aut uxorem, aut filios, aut agros, propter me & propter Evangelium, 30. Qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, &

M. 28. Et coepit ei Petrus dicere : Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. 29. Respondens Jesus ait : Amen dico vobis : L. 28. Ait autem Petrus : Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. 29. Qui dixit eis : Amen dico vobis :

nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, 30. Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in sæculo venturo vitam æternam. (31. *Assumpsit autem. C. CIV. n. 1.*

M. omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros,

agròs, propter nomen
meum, centuplum ac-
cipiet, & vitam æter-
nam possidebit. ¶ 30.
Multi autem erunt pri-
mi novissimi, & novis-
simi primi.

agros, §. cum persecu-
tionibus; & in sæculo
futuro vitam aternam.

CAP. CI.

31. (d) Multi autem

S.

erunt primi novissimi,
& novissimi primi, (32.

(d) L. xc.

1. v. 30.

M. ci.

Erant autem. C. CIV. n. I.

v. 16.

CAPUT CI.

OPERARIi VINEÆ.

[MATT. XX.]

M. XX. I. † S IMILE est regnum cœlorum † Dom. in
homini patrifamilias, qui Septuag.
exiit primo manè conducere operarios
in vineam suam. 2. Conventionem autem
factam cum operariis ex denario diurno,
misit eos in vineam suam. 3. Et egres-
sus circa horam tertiam, vidit alios stan-
tes in foro otiosos, 4. Et dixit illis: Ite
& vos in vineam meam, & quod justum
fuerit dabo vobis. 5. Illi autem abierunt.
Iterum autem exiit circa sextam, & no-
nam horam; & fecit similiter. 6. Circa
undecimam verò exiit, & * invenit alios
* stantes, & dicit illis: Quid hîc statis
totâ die otiosi? 7. Dicunt ei: Quia nemo
nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in

* Gr. ἐπευ-
invenit.

præt.

temp.

* ἐσθραç

ἀργούς.

stantes

otiosos.

§. Benè hoc addidit Marc. ne felicitatem temporalem
nobis promissam imaginemur. Solatia promittuntur, non
delicia. Quod Theophylactus rectè interpretatur, dicens,
futurum ut Christianis talium jacturam passis, alii Chris-
tiani sint vice istarum necessitudinum; sintque centuplò
plures qui eis castum & spiritalem affectum ac solatium
patris, matris, fratrum, sororum impendant, & suis
domibus excipiant, bonisque sustentent.

S

CAP. CL.

vineam meam. 8. Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo : Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos. 9. Cùm venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. 10. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi : acceperunt autem & ipsi singulos denarios. 11. Et accipientes murmurabant adversùs patremfamilias, 12. Dicentes : Hi novissimi unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, & * astus. 13. At ille respondens uni eorum, dixit : Amice, non facio tibi injuriam : nonne ex denario convenisti mecum ? 14. Tolle quod tuum est, & vade : volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi. 15. Aut non licet mihi quod volo facere §.? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum ? 16. Sic (a) erunt novissimi primi, & primi novissimi : (b) multi enim sunt vocati, pauci verò electi. ¶. (17. Et ascendens. C. CIV. n. 1.

* Gr. τοῦ
καρπῶνα
astum :
vulgata
astus acc.
plur.

S.

(a) L. xc.
1. v. 30.
M. M. c.
3.

(b) inf.

CXIV.
v. 14.

§. Gr. ἐν τοῖς ἐμοῖς in meis rebus ? Ita & Syrus, cui etiam antiqua Vulgata exemplaria consentiunt. AUGUSTINUS Serm. LIX. de verbis Dom. legit : de meo. Hac additio Zegero probatur.

CAPUT CII.

CAP. CII.

LAZARUS SUSCITATUS.

[JOAN. XI.]

I. *Mors Lazari absente Christo.*

J. XI. † 1. **E**RAT autem quidam languens † Fer. 6.
 Lazarus à Bethania, de cas- post Dom.
 tello Mariæ, & Marthæ sororis * ejus. 4. Quad.
 2. (a) (Maria autem erat, quæ unxit Do- * Gr. αὐ-
 minum unguento, & exterisit pedes ejus τῆς ejus
 capillis suis; cujus frater Lazarus infirma- sœm. gen.
 batur.) 3. Miserunt ergo sorores ejus ad ad Mariam
 eum, dicentes : Domine, ecce quem amas refertur.
 infirmatur. 4. Audiens autem Jesus, dixit (a) L.
 eis : Infirmitas hæc non est ad mortem, XLVIII.
 sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius v. 38.
 Dei per eam. 5. Diligebat autem Jesus M. M. J.
 Martham, & sororem ejus Mariam, & CVIII. I.
 Lazarum. 6. Ut ergo audivit quia infir-
 mabatur, tunc quidem mansit in eodem
 loco duobus diebus : 7. Deinde post hæc
 dixit discipulis suis : Eamus in ḡ. Judæam §.
 iterum. 8. Dicunt ei discipuli : Rabbi,
 nunc quærebant te Judæi lapidare : &
 iterum vadis illuc ? 9. Respondit Jesus :
 Nonne duodecim sunt horæ diei ? Si quis
 ambulaverit in die, non offendit ; quia
 lucem hujus mundi videt : 10. Si autem
 ambulaverit in nocte, offendit ; quia lux
 non est in eo. 11. Hæc ait, & post hæc

§. Constat ex hoc loco, Jesum post festum Encanio-
 rum, de quo C. LXXXIX. exisse è Judæa ; & illud,
 trans Jordanem, quod habetur illo C. n. 3. non esse res-
 pectu Galilææ, sed Judææ intelligendum.

CAP. CII.

dixit eis : Lazarus amicus noster dormit : sed vado ut à somno excitem eum. 12. Dixerunt ergo discipuli ejus : Domine, si dormit, salvus erit. 13. Dixerat autem Jesus de morte ejus : illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. 14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifestè : Lazarus mortuus est; 15. Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi; sed eamus ad eum. 16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur * Didymus, ad discipulos : Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

* Idem
Græcè,
quod He-
braicè,
Thomas,
id est, ge-
minus,
vel gemel-
lus.

2. Colloquium Christi cum Martha.

† In die
depos. def.

17. Venit itaque Jesus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. 18. (Erat autem Bethania juxta Jerosolymam quasi stadiis quindecim.) 19. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. 20. Martha ergo ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi : Maria autem domi sedebat. 21. † Dixit ergo Martha ad Jesum : Domine, si fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus : 22. Sed & nunc scio, quia quæcumque poposce- ris à Deo, dabit tibi Deus. 23. Dicit illi Jesus : Resurget frater tuus. 24. Dicit ei Martha : Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. 25. Dixit ei Je- sus : Ego sum resurrectio, & vita : (b) qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet; 26. Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Cre- dis hoc? 27. Ait illi : Utique Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. ¶

(b) sup.
LIX. 3. &
4. v. 40. &
47.

3. Maria & Christus plorantes.

28. Et cùm hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam * silentio, dicens: Magister adest, & vocat te. 29. Illa ut audivit, surgit citò, & venit ad eum: 30. Nondum enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. 31. Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cùm vidissent Mariam, quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. 32. Maria ergo cùm venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33. Jesus ergo ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, §. infremuit spiritu, & (c) turbavit seipsum; 34. Et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. 35. Et lacrymatus est Jesus. 36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. 37. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, (d) qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

CAP. CII.

* λαθρά, clanculum.

§.

(c) V. alibi Jesum turbatum C. CX. 4. v. 27. & J. CXXXI. 1. v. 21.

(d) sup. LXXVII. 1. v. 6.

4. Suscitatio Lazari.

38. Jesus ergo rursùm fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem

§. Fremitum Christi fuisse contra peccatum, undè mortua est, vult August. Quod additur, turbavit seipsum, indicat Christum illis motibus non ex naturæ infirmitate, sed à seipso tamquam illorum arbitro turbatum. Ubi enim summa potestas est, secundum voluntatis nutum tractatur infirmitas. Aug. tract. 49. in Joan.

CAP. CII.

spelunca : & lapis superpositus erat ei. 39. Ait Jesus : Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat : Domine, jam fœtet, quatrIduanus est enim. 40. Dicit ei Jesus : Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei ?

* Gr. add.
ubi erat
mortuus
positus.

41. Tulerunt ergo lapidem * : Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit : Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me : 42. Ego autem sciebam, quia semper me audis; sed propter populum, qui circumstat, dixi; ut credant quia tu me misisti. 43. Hæc cum dixisset, voce magnâ clamavit : Lazare, veni foras. 44. §. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus initis; & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus : Solvite eum, & sinite abire. 45. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam * & Martham', & viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. ¶. 46. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Jesus.

* Deest in
Gr.

§. Lazari caput sudario seu linteolo, corpus autem totum una involutâ perpetuâ, id est, fasciâ uno alterove digito latâ, involutum fuit; adeo ut bina in eo suscitato prodigia Patres deprædicent : & quod revixit, jam quatuor dies in monumento existens, ut est v. 17., & quod vocatus à Christo, vinculis licet manibus & pedibus, statim prodiit. Adi BERN. LAMY Harm. Evang. Lib. IV. C. 36. ubi iconem, unde hæc res illustretur, elegantem adposuit. Pollinctura ritus, quo, ab Ægyptiis accepto, demortuorum cadavera, ne cito putrescerent, Judæi condire nonnumquam consueverant, (cujus rei in Jacobo Patriarcha, Genes. L. 3., Afa Rege, 2. Paral. XVI. 14. & in ipso Salvatore nostro, Joan. XIX. 39., exempla leguntur) in Lazari funere locum non obtinuit: quippe cujus cadaver quarto à sepultura die jam fœteret, ut est v. 39.

C A P U T CIII.

CAP. CIII.

CONCILIUM PRIMUM ADVERSUS JESUM.

[JOAN. XI. LUC. IX.]

V. secundum c.
CXXVII.

1. *Prophetia Caiphæ.*

J. XI. 47. † COLLEGERUNT ergo pontifices, & Pharisei concilium, & dicebant : Quid facimus, quia hic homo multa signa facit ? 48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum : & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. 49. Unus autem ex ipsis Caiphæ nomine, (a) cum esset pontifex anni illius, dixit eis : Vos nescitis quidquam, 50. Nec cogitatis quia (b) expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. 51. Hoc autem à semetipso non dixit; sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quod Jesus moriturus erat pro gente; 52. Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. 53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

†. Fer. 6.
post Dom.
pass.

(a) Inf.
CXXXVIII.
1.

(a) ibid.
v. 14.

2. *Secessus Jesu in Ephrem.*

54. Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem quæ dicitur §. * Ephrem; & ibi morabatur cum dis-

§.
* Εφραίμ
Ephraim
V. not.

§. Græcè vulgò Ephraïm, uti & apud HIERONYMUM de locis hebr. quamquam in quibusdam codicibus legatur quoque Ephrem, sicut & apud NONNUM.

CAP. CIII.

* ἀγνίσαν-
τες, purifi-
carent.

cupulis suis. ¶ 55. Proximum autem erat Pascha Judæorum : & ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent seipsos. 56. Quærebant ergo Jesum ; & colloquebantur ad invicem, in templo stantes : Quid putatis, quia non venit ad diem festum ? Dederant autem pontifices, & Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum. (XII. 1. *Iesus ergo. C. CVIII. n. 1.*

3. *Repulsus à civitate Samaritanorum.*

- §. L. IX. 51. §. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus, & ipse faciem suam firmavit, ut iret in Jerusalem. 52. Et misit nuntios ante conspectum suum : & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi. 53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem. 54. Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus &

§. Huc transtulimus quæ Luc. antè narravit de Christo à civitate Samaritanorum repulso, propter hæc verba, Cum complerentur dies assumptionis ejus, quæ satis apertè significant professionem illam non longè abfuisse à morte Christi ; quod initium assumptionis ejus : assumi enim nihil aliud, quam ad Deum recipi. Accedit etiam quod ait Luc. Jesum firmasse faciem suam ut iret in Jerusalem : quod denotat firmam animi constantiam ad certam mortem proficiscentis. Fatendum tamen ex civitate Ephrem, quò Christus antè concesserat, rectum iter non fuisse per Samariam ; sed facile fieri potuit ut varias ob causas à consuetò itinere Christus desisteret. Cur autem Luc. suo loco id non retulerit, causam affert vir eruditus : Nam cum duo, inquit, insignia Christi monita Lucas ante narrasset, quorum prius ad vitandam ambitionem, alterum ad vitandam invidiam Apostolos hortabatur, commodum esse locum credidit adjuiciendæ monitionis tertiæ adversus ultionem.

Joannes, dixerunt : Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cœlo, & consumat illos §. * ? 55. Et conversus increpavit illos, dicens : Nescitis cujus spiritus estis : 56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. (57. *Factum est autem.* C. XXX.

C. CIV.

§.

* Gr. add.
sicut &
Elias fecit.
V. not.

CAPUT CIV.

TERTIA MORTIS PRÆDICTIO. FILII
ZEBEDÆI.

[MATT. XX. MARC. X. LUC. XVIII.]

I. Mortis prædictio.

M. XX. 17. Et † ascendens Jesus Jerosolymam,

assumpsit duodecim
L. XVIII. 31. † Assumpsit autem Jesus duodecim,

M. & ait illis : 18. Ecce ascendimus Jerosolymam,

M. 33. Quia ecce ascendimus Jerosolymam,

& Filius hominis tradetur

M. X. 32. ERANT autem in via

ascendentes Jerosolymā : & præcedebat illos Jesus, & stupebant ; & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim

M. discipulos * secretò, M. cœpit illis dicere quæ essent ei eventura :

L. & ait illis : Ecce ascendimus Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. 32. Tradetur enim

V. primam
c. LXVI.
n. 3. &
secundam
c. LXIX.
n. 1.

† Fer. 4.
post Dom.
2. Quad.
& Miss.
vot. de
Cruce.

† Dom. in
Quinq.

* κατ'
ιδίαν ἐν τῇ
ὁδῷ.
seorsim in
viā.

§. Quod hic habetur in græco, additum videretur ex glossæmate, nisi præter Syrum, & Arabem, sic legisset Tertullianum appareret, dum Marcioni respondet, quæ locum illum urgebat.

C. CIV. M. principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus; & damnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus

M. ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum :

* *Uprobatum*
contumeliosis
afflicti-
tur.

L. & illudetur, & * flagellabitur, & conspuetur; 33. Et postquam flagellaverint, occident eum; & tertiâ die resurget. 34. Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. (35. *Factum est autem.* C. CVII.

M. & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis; & condemnabunt eum morte : 19. Et tradent eum Gentibus, L. Gentibus;

M. 34. Et illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum : & tertiâ die resurget.

M. & tertiâ die resurget.

2. Petitio filiorum Zebedæi.

† In fest.
S. Jac. & S.
Joan. ante
port. Lat.

S.

M. 20. Tunc † accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans, & petens aliquid ab eo. 21. Qui dixit ei : Quid vis? Ait illi : Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.

M. 35. Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi. S. dicentes : Magister, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. 36. At ille dixit eis : Quid vultis ut faciam vobis? 37. Et dixerunt : Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

S. Scilicet per matrem, quam ad petendum instigaverant, ut petitio esset honestior, & impetratio facilior : unde Christus non matri, sed filiis respondit. Simile loquendi genus observavimus in historia Centurionis, cap. XLV. Vide annot. tituli.

38. Jesus autem ait eis : Nescitis quid petatis : potestis bibere calicem , quem ego bibo ?

M. Dicunt ei : Possumus. 23. Ait illis : Calicem quidem meum bibetis : sedere autem ad dexteram meam , vel sinistram , non est meum dare vobis ,

M. sed quibus paratum est. 41. Et audientes decem coeperunt indignari de

42. Jesus autem vocans eos , ait illis : Scitis , quia hi qui videntur principari gentibus , dominantur eis ; & principes eorum potestatem habent ipsorum. 43. Non ita est autem in vobis ; sed quicumque voluerit fieri major , erit vester minister :

M. 27. Et qui voluerit inter vos primus esse ,

22. Respondens autem Jesus , dixit : Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem , quem ego bibiturus sum * ?

M. aut baptismo quo ego baptizor , baptizari ? 39.

At illi dixerunt ei : Possumus. Jesus autem ait eis : Calicem quidem , quem ego bibo , bibetis ; & baptismo , quo ego baptizor , baptizabimini : 40. Sedere autem ad dexteram meam , vel ad sinistram , non est meum dare * vobis ,

M. sed quibus paratum est à Patre meo. ¶. 24. Et audientes decem indignati sunt de duobus fratribus

M. Jacobo , & Joanne.

M. 25. Jesus autem vocavit eos ad se , & ait : Scitis , quia (a) principes gentium dominantur eorum ; & qui majores sunt , potestatem exercent in eos. 26. Non ita erit inter vos : sed (b) quicumque voluerit inter vos major fieri , sit vester minister ;

M. 44. Et quicumque voluerit in vobis primus

C. CIV.

* Gr. add. & baptismo &c. ut & seq. versu , sicut hic in M.

* Vobis deest in omnibus græcis ac syris ; at manifestè subintelligitur.

(a) L. CXXXII. 1. v. 25.

(b) M. M. L. LXX. 1. & 2. M. CXIX. 2. v. 11.

esse, erit omnium servus.
 C. CIV. 45. Nam & Filius homi-
 nis non venit ut minis-
 traretur ei, (c) sed ut
 ministraret, & daret ani-
 mam suam redemptionem pro multis.

§. erit vester servus :
 28. Sicut Filius homi-
 nis non venit ministra-
 ri, sed ministrare, &
 dare animam suam re-
 demptionem pro mul-
 tis. ¶. (29. *Et egre-*
dientibus. C. CVII.

C A P U T CV.

ZACHÆUS.

[MARC. X. LUC. XIX.]

Cum miraculum cæci sanati, quod ante Zachæi historiam Luc. commemorat, idem videatur cum eo quod narrant Matt. & Marc. dicendum est, Luc. per anticipationem illud retulisse, & sic quidem narrasse, quasi ante ingressum Jericho contigerit, cum contigerit tantum post egressum; quod satis esset scire; circa Jericho id contigisse. V. tit. cap. CVII.

M. X. 46. **E**T VENIUNT Jericho: (Et proficiscente. C. CVII.

† In De-
dic. Eccl.

L. XIX. 1. Et † ingressus perambulabat Jericho. 2. Et ecce vir nomine Zachæus; & hic princeps erat Publicanorum, & ipse dives: 3. Et quarebat videre Jesum, quis esset; & non poterat præ turba, quia staturâ pusillus erat. 4. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum: quia indè erat transiturus. 5. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe

§. Gr. ἐστὶν sit; qualiter v. 26. transtulit interpres: sit vester minister. Futurum sape pro imperativo usurpatur, idque græcè pariter ac latine.

festinans descende; quia hodiè in domo tua oportet me manere. 6. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. 7. Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertisset. 8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. 9. Ait Jesus ad eum: Quia hodiè salus domui huic facta est: eò quòd & ipse filius sit Abraham. 10. (a) Venit enim Filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat. ¶

CAP. CV.

(a) M.

LXX. 5.

7. 11.

CAPUT CVI.

DECEM MNÆ.

[LUC. XIX.]

V. simil:
parab. de
talentis
c. CXXXV.
ex. M.

L. XIX. 11. **I**ÆC ILLIS audientibus, adijiciens dixit parabolam, eò quòd esset propè Jerusalem; & quia existimarent, quòd confestim regnum Dei manifestaretur. 12. Dixit ergo: † Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti. 13. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio. 14. Cives autem ejus oderant eum; & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. 15. Et factum est ut rediret accepto regno: & jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. 16.

† In Fest.
S. Ludov.
reg.

— Venit autem primus dicens : Domine ,
 C. CVI mina tua decem minas acquisivit. 17. Et
 ait illi : Bage bone serve , quia in medi-
 co fuisti fidelis , tuis potestatem habens
 super decem civitates. 18. Et alter venit ,
 dicens : Domine , mina tua fecit quinque
 minas. 19. Et hunc ait : Et tu esto super
 quinque civitates. 20. Et alter venit , di-
 cens : Domine , ecce mina tua , quam ha-
 bui repositam in sudario : 21. Timui enim
 te , quia homo austerus es ; tollis quod
 non posuisti , & metis quod non semina-
 visti. 22. Dicit ei : De ore tuo te iudi-
 co , serve nocuum : sciebas quod ego ho-
 mo austerus sum , tollens quod non posui ,
 & metens quod non seminavi : 23. Et
 quare non dedisti pecuniam meam ad
 mensam , ut ego veniens cum usuris uti-
 que exegissem illam ? 24. Et adstantibus
 dixit : Auferre ab illo minam , & date illi
 qui decem minas habet. 25. Et dixerunt
 ei : Domine , habet decem minas. 26. Di-
 co autem vobis quia (a) omni habenti
 dabitur , * & abundabit ; ab eo autem
 qui non habet , & quod habet auferetur
 ab eo. ¶ 27. Veruntamen inimicos
 meos illos , qui noluerunt me regnare in-
 per & , adducite huc , & interficite ante
 me. 28. Et his dictis , precedebat ascen-
 dens Ierusalem. (29. Et factam est. C.
 CLX. m. n.

(a) M. M.
 L. xi. 4.
 & *
 M. cxxx.
 n. 20.
 * 22. 23. 24.
 25.

CAPUT CVII.

C. CVII.

DUO CÆCI PROPE JERICO.

[MAT. XX. MARC. X. LUC. XVIII.]

Matt. duos cæcos commemorat; sed quia alter altero nobilior, uniùs tantùm meminerunt Marc. & Luc. cujus & nomen exprimit Marc. Idem enim miraculum à tribus narrari, circumstantiæ omnes satis declarant. Nos autem hte in Contextu unicum cæcum apposuimus juxta Marc. & Luc. quod hi, plures quàm Matt. easque consideratione dignas circumstantias retulerint, nec possit de uno cæco simul & de duobus rectè narratio contexti. V. tit. cap. CV.

L. XVIII. 35. Factum est autem, cum §. appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. M. XX. 29. Et egredientibus illis ab Jeri-

M. X. 46. **E**T proficiscente eo de Jericho, & discipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timari Bar-timæus cæcus sedebat

§.

§. Qui aliud miraculum à Luc. narrari volunt, quàm ab Matt. & Marc. hoc unum afferunt, quod juxta Luc. Christus appropinquaret Jericho, juxta vero Matt. & Marc. egredieretur ab Jericho. Quidam sic conciliant, quod Luc. locum notaverit, unde primò inciperet cæcus clamare, scilicet cum appropinquaret Jესus Jericho, sed cum esset dilata sanitas ejus, eundem iterum cum alio cæco viam obsedisse, Jესu egrediente Jericho: & tunc utrumque vocatum esse, ac sanatum. Alii, fortasse melius, respondent, ὄγγιζεν, appropinquare, etiam cum præpositione αἰς, non semper motum ad locum, sed sæpe distantiam tantum significare; sicut apud eundem Luc. XIX. sui Evang. v. 29. & Concord. CIX. n. 1. ὡς ὄγγιζον τῇς βηθσαῦν καὶ βηθανίαν, cum appropinquaret ad Bethpage, & Bethaniam: hoc est, cum esset circa ea loca; nam Bethaniam jam transierat. V. tit. C. CV.

C. CVII.

juxta viam mendicans.

L. 36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. 37. Dixerunt autem ei quòd Jesus Nazarenus transfiret.

M. 47. Qui cùm audisset quia Jesus Nazarenus est, cœpit clamare, & dicere : Jesu fili David, miserere mei.

L. 39. Et qui præibant, increpabant eum,

M. 48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multò magis clamabat : Fili David, miserere mei. 49. Et stans Jesus præcepit illum vocari, &

L. adduci ad se. Et

M. vocant cæcum, dicentes ei : Animaquior esto : surge, vocat te. 50. Qui projecto vestimento suo, exiliens venit ad eum. 51. Et

L. cùm appropinquasset, interrogavit illum, 41. dicens : Quid tibi vis faciam ? At ille dixit : Domine, ut videam. 42. Et Jesus dixit illi : respice,

M. vade, fides tua te salvum fecit.

cho, secuta est eum turba multa, 30. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Jesus transfiret :

L. 38. Et clamavit, dicens : Jesu fili David, miserere mei.

M. & clamaverunt, dicentes : Domine, miserere nostri, fili David. 31. Turba autem increpabat eos, ut tacerent.

L. ut taceret. Ipse vero multò magis clamabat : Fili David, miserere mei. 40. Stans autem Jesus jussit illum

M. At illi magis clamabant, dicentes : Domine, miserere nostri, fili David. 32. Et stetit Jesus, & vocavit eos,

M. respondens Jesus dixit illi : Quid tibi vis faciam ? Cæcus autem dixit ei : Rabboni, ut videam. 52. Jesus autem ait illi :

M. & ait : Quid vultis ut faciam vobis ? 33. Dicunt illi : Domine, ut aperiantur oculi nostri.

L. fides tua te salvum fecit. 43. Et confestim vidit : & sequebatur illum,

Et

M. 34. Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum. (XXI. 1. Et cum approp. C. CIX. n. 1.

Et confestim vidit; & sequebatur eum in via. (XI. 1. Et cum approp. C. CIX. n. 1. L. magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo. ¶ (XIX. 1. Et ingressus. C. CV.

C. CVIII.

CAPUT CVIII.

SECUNDA UNCTIO PEDUM CHRISTI.

V. prim.
C. XLVIII.

[MATT. XXVI. MARC. XIV. JOAN. XII.]

Unam esse in Bethania coenam & unctionem a tribus Evang. narratam, & locus, & tempus, & genus unguenti, & pretium, & indignatio discipulorum, & eorum reprehensio manifeste convincunt: sed Matt. & Marc. per recapitulationem id commemorant, ut indicarent causam prodictionis Judæ; nempe quod indignaretur sibi periisse lucrum, quod ex vendito unguento provenire potuisset. Joan. verò historiam hanc suo tempori reddidit, & more suo quædam notat ab aliis prætermissa; ut nomen mulieris, scilicet Mariæ sororis Lazari. V. cap. XLVIII. & LVI. n. 1.

1. Maria ungens Christum.

M. XXVI. 6. Cum autem Jesus esset in Bethania,
M. XIV. 3. Et cum esset Bethaniæ.

J. XII. 1. **J**esus ergo † † Fer. 24 ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus. 2. Fecerunt autem ei coenam ibi,

majoris
hebd.

- M. in domo Simonis leprosi : in domo Simonis leprosi, & recumberet :
- C. CVIII. J. & Martha ministrabat, Lazarus verò unus erat ex discumbentibus cum eo. 3. (a) Maria ergo accepit libram M. unguenti nardi §. spicati pretiosi, J. & unxit pedes Jesu, & §. extersit pedes ejus capillis suis; M. & fracto alabaastro M. effudit super caput ipsius recumbentis : J. & domus impleta est ex odore unguenti.
- (a) L. XLVIII. v. 38. J. CII. 1. v. 2. §. 1. §. 2.
- M. effudit super caput ejus.

2. *Marmor discipulorum.*

- S. 3. M. 8. Videntes autem discipuli § indignati sunt, dicentes : M. 4. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes :

§. 1. *Id est, unguenti ex specie nardi, quod præstantissimum erat. Marc. tamen in græco, ut & Joan. habent πικράν, quod quidam esse voluit idem quod σπικάνης, vel errore librariorum, vel latinâ voce, spicatâ, à Syris, aut Græcis cum quâdam litterarum transpositione κσπικάνη, ut cum Græci pro laxistragâ dixerunt σαρδ.φαγος. & Marc. VII. 4. Σαγος, pro sexto seu sextario.*

§. 2. *Id est, cum extersisset : primùm enim extersit, deinde unxit ; ut & primâ unctione videmus factum cap. XLVIII. Postea totum effudit unguentum super caput, (fracto vasculo) quod solum memorant Matth. & Marcus.*

§. 3. *Propter potest plures indignè tulisse, sed maximè Judam, qui altiori & acerbiori præ cæteris voce de hac unguenti effusione infremuit : idè in contextu verba Marc. & Joan. super hoc, non sine aliqua repetitione apponere visum est. Probabilius tamen, solum Judam hoc reprehendisse, ut Joan. notat : Matth. verò & Marc. discipulis in genere tribuere quod ab uno eorum factum est, per σινεδριον ; ut cum dicuntur latrones Christum blasphemasse.*

M. Ut quid perditio hæc? 9. Potuit enim istud vānumdari multo, & dari pauperibus.

M. ut quid perditio ista unguenti facta est? 5. Poterat enim unguentum istud vānumdari plusquam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

C. CVIII.

J. 4. Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas * Iscariotes, qui erat eum traditurus : 5. Quare hoc unguentum non vāniit trecentis denariis, & datum est egenis? 6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & oculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

* Gr. add. Simonis, supple fili-
lius.

J. 7. Dixit ergo Jesus : M. 6. Jesus autem dixit : Sinite eam, quid illi molesti estis?

M. 10. Sciens autem Jesus, ait illis : Quid molesti estis huic mulieri?

J. 8. * Sinite illam, ut in diem sepulturæ meæ servet illud.

§.
* αφεός,
fine, V.
not.

M. opus enim bonum operata est in me. 11. Nam semper pauperes habetis vobiscum; me autem non semper habetis :

J. 8. Pauperes enim semper habetis vobiscum; me autem non semper habetis.

M. Bonum opus operata est in me : 7. Semper enim pauperes habetis vobiscum; & cūm voveritis, potestis illis benefacere : me autem non semper habetis. 8. Quod habuit hæc, fecit :

M. 12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum,

§. Quod habetur, ut in diem sepulturæ meæ servet illud, aliter legitur in plerisque græcis, scilicet εις την ημεραν του ενταφιασμου μου τετήρηκεν αυτο, in diem sepulturæ meæ servavit illud. Alii tamen cum latino consentiunt.

II. *M.* prævénit ungere corpus meum in sepulchram. 9. Amen dico vobis : Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium illud in universo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. (10. §. *Et Judas Iscar.* C. CXXVII. n. 2.

M. ad sepeliendum me fecit. 13. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus. (14. *Tunc abut.* Cap. CXXVII. n. 2.

3. *Consilium de occidendo Lazaro.*

J. 9. Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quia illic est : & venerunt, non * *Lazarum.* & propter Jesum tantum, sed ut * *Lazarum.* viderent, quem suscitavit à mortuis. † *Sab. post tuis* ¶. 10. Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerent : 11. Quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jesum.

C A P U T C I X.

R A M I P A L M A R U M.

[MAT. XXI. MARC. XI. LUC. XIX. JO. XII.]

1. *Pallus solutus.*

J. XII. 12. **I**N crastinum autem, (*tur-*
ba. inf. n. 2.

L. XIX. 29. Et factum est, cum appropinquaret

† Dom. Palm. pro benedic. ram.

M. XXI. 1. Et † cum appropinquarent Jerosolymis,

M. XI. 1. Et cum appropinquaret Jerosolymæ & Bethaniz

§. *Vide cap. CXXVII. not. 1.*

M. & venissent Bethphage ad montem Oliveti;

M. ad montem Olivarum, mittit

L. misit duos discipulos suos, 30. Dicens:

M. duos discipulos, 2. Dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim

L. Ite in castellum quod contra est; in quod introeuntes

M. invenietis pullum ligatum,

L. invenietis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, & adducite.

M. solvite illum, & adducite.

M. 3. Et si quis vobis aliquid dixerit,

M. 3. Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc:

L. sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.

L. ad §. Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti,

M. tunc Jesus misit

M. duos ex discipulis suis, 2. Et ait illis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim introeuntes illuc,

M. invenietis asinam alligatam, & pullum cum ea:

M. super quem nemo adhuc hominum sedit;

M. solvite, & adducite mihi:

L. 31. Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis?

M. dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

4. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: 5.

(a) §. Dicite filiae Sion:

(a) *Isa.*
LXII. II.
Zachar.

IX. 9.

§. 2:

§. 1. Hoc est, cum essent propè Bethphagen, & Bethaniam (*V. annos. in fine c. CVII.*) nondum enim Bethphagen pervenerant, sed jam reliquerant Bethaniam, ubi Christus pridè diversatus fuerat.

§. 2. Propheta nomen, unde hac desumpsit, Matthaeus non adscripsit, (quod alioquin crebrò facit) fortè quia ex duobus Prophetis Isaia ac Zacharia unicum conflasset testimonium; quod ex *Versione LXX.* ut frequentissimè aliàs, sensu servato, non verbis, ab Evangelista citatur. Dicite filiae Sion, in dativo, quod ex graeco manifestum est, id est, incolis Jerusalem, quae filia Sion prophetica phrasi appellatur, quia in monte Sion partim erat adificata.

Car. CX.

5

Eccc rex tuus venit tibi
manifestus, sedens super
Æ. asinam, & pullum fi-
lium subjugalis. ¶ Cum
autem discipuli fecer-
unt sicut præcepit illis
Iesus.

At. 4. Et abeuntes inve-
nerunt pullum ligatum
ante januam foris in vi-
vio : & solvunt eum.

1. 33 Solventibus autem
illis pullum, dixerunt
domini eius ad illos :

At Quid facitis solven-
tes pullum? & Qui dixe-
runt eis heu praecepe-
rat illis Iesus :

**L. Quid Dominus eum
necessarium habet.**

M. Et dederunt eis.

1. 72. Abieciunt autem
tem qua nudi erant :

& invenerunt, tunc dixit illis, tunc pulchrum.

M. q. Et quidam de illis illantibus dicebant illis :

1. Quid felix pul-
tum? 34. At illi dix-
erunt:

2. *Triumphalis ingreſſas* (Cav.) in *Jerusalem*.

M. 7. Et adduxerunt ali
 nam & pullum

Et ad Iesum. Et
I. turba multa, quae ve-
nerat ad diem festum,
cum audirent, quia ve-

74. Et dixerunt illi

At - Fe duxerunt
pulchrum ad letum

§. The History of the American people. From the first settlement of the country to the present time. A full and complete history of the American people, from the first settlement of the country to the present time. A full and complete history of the American people, from the first settlement of the country to the present time.

mam; 13. §. Acceperunt ramos palmarum,
& processerunt obviam ei; & clamabant:
Hosanna, benedictus qui venit in nomine
Domini, rex Israël. 14.

C. CIX.

§. 1.

M. & imposuerunt super
§. eos vestimenta
sua :

Et invenit Jesus asellum;

§. 2.

L. iactantes vestimenta
sua supra pullum,
imposuerunt Jesum.

M. & imponunt illi vestimenta sua,

J. & sedit super eum,
M. & sedit super eum.

M. & eum desuper sedere fecerunt,

J. sicut scriptum est : 15.

(b) Noli timere filia Sion : ecce rex tuus
venit, sedens super pullum asinæ. 16. Hæc
non cognoverunt discipuli ejus primum;
sed quando glorificatus est Jesus, tunc
recordati sunt, quia hæc erant scripta de
eo, & hæc fecerunt ei.

(b) Zachar. ix. 9.

L. 36. Eunte autem illo,
substernebant vestimenta
sua in via.

M. 8. §. Plurima autem
turba eunte illo straverunt
vestimenta sua in via :
alii autem cadebant ra-

§. 3.

§. 1. Licet verisimile sit, Joan. per anticipationem eas
ipsas acclamationes narrare, quas alii : quia tamen fieri
potest ut diversæ sint, ut patet ex eo quod dicit,
turbas audito quod Jesus Jerosolymam veniret, & antequam
pullo insideret, obviam ei prodiisse & acclamasse;
ideò ordinem ejus non immutare satius visum est.

§. 2. Super eos, hoc est, super alterum eorum : nempe
super pullum, synecdochicè ; ut notâ 3. cap. præced.

§. 3. In memoriam triumphalis Christi ingressus benedictionem
palmarum ac processionem Ecclesia instituit, ritu
vetustissimo ; quippe cujus exstat memoria in antiquissimo
Rom. Ecclesiæ kalendario, quod circa sæculi quinti
initium conscriptum, Martene in Anecdotis suis publici
juris fecit. Silet quidem hanc benedicendi caeremoniam
aliud kalendarium Romanum à Jo. Frontone editum, quod
sæculo octavo ineunte est exaratum ; sed silet pariter ritus
omnes alios in Ecclesia certò tunc usitatos ; ut luminum
ac cineris benedictionem. Adi BENEDICTUM
XIV, de Festis edit, Lovan. Tom. I. p. 139.

cimus? ecce mundus * totus post eum abiit. (20. *Erant autem. C. seq. n. 3.*
L. 39. Et quidam Phariseorum de turbis dixerunt ad illum : Magister, increpa discipulos tuos. 40. Quibus ipse ait : Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

C. CIX.

* *Deest in Gr.*

5. *Fletus Christi super Jerusalem.*

Hac secunda pradietio evers.
Jerus. V.

41. Et † ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens : 42. Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tuâ, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. 43. Quia venient dies in te : & circumdabunt te inimici tui vallo ; & circumdabunt te, & coangustabunt te undique : 44. Et ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt ; & non relinquent in te lapidem super lapidem : eò quòd non cognoveris tempus visitationis tuæ.

prim. c.
xc. & tertiam c.
cxxi.
† Dom. 9.
post. Pent.

C A P U T CX.

SECUNDA EJECTIO E TEMPLO.

[MAT. XXI. MARC. XI. LUC. XIX. JOAN. XII.]

Hac ejectio secundum Matt. & Luc. primâ die ingressus Jerosolymam contigit : nam quæ sequuntur apud Matt. n. 2. v. 15. de pueris adhuc hosanna clamantibus, videntur omninò ad hanc diem pertinere. Itaque Marc. qui solus distinguit dies, & ad secundum diem referre videtur, usus est recapitulatione ejus, quod pridè acciderat ; ut exponit August. de cons. Evang. l. II. c. 68. Quare narratio Marc. pònnihil immutanda fuit. Sunt tamen qui velint Matt. & Luc. anticipatione usos fuisse.

I. Ejedio vendentium.

CAP. CX. M. XXI. 10. **E**T † cūm

V. primam

c. XIX.

† Fer. 3.

post Dom.

1. Quadr.

Jerosolymam, commota
est universa civitas di-
cens : Quis est hic ? 11.
Populi autem dicebant :
Hic est Jesus propheta
à Nazareth Galilææ.

12. Et intravit Jesus in
templum Dei,

M. 15. Et cūm introisset
in templum, cœpit eji-
cere vendentes & emen-
tes in templo : & men-
sas numulariorum, & ca-
thedras vendentium co-
lumbas evertit. 16. Et
non sinebat ut quisquam
transferret vas per tem-
plum : 17. Et docebat,
dicens eis : Nonne scrip-
tum est : Quia (a) Do-
mus mea, domus oratio-
nis vocabitur omnibus
gentibus ? vos autem fe-
cistis eam speluncam la-
tronum : 18. (b) Quo

(a) Isa.

LVI. 7.

Jerem.

VII. II.

(b) L. cap.

seq. n. 2.

audito, principes sacerdotum, & Scribæ
quærebant quomodò eum perderent : ti-
mebant enim eum, quoniam universa tur-
ba admirabatur super doctrina ejus. (19.
Et cūm vespera. c. seq. n. 2.

M. XI. 11. Et introivit
Jerosolymam in tem-
plum : (& circumspec-
sis. inf. n. 7.

L. XIX. 45. Et ingres-
sus in templum, cœp-
it ejicere vendentes
in illo, & ementes,
46. Dicens illis : Scrip-
tum est : Quia domus
mea domus orationis
est : vos autem fecis-
tis illam speluncam la-
tronum. (47. *Et erat.*
c. seq. n. 2.

M. & ejiciebat omnes
vendentes & ementes
in templo ; & mensas
numulariorum, & ca-
thedras vendentium co-
lumbas evertit ;
13. Et dicit eis : Scrip-
tum est : Domus mea
domus orationis voca-
bitur : vos autem fe-
cistis illam speluncam
latronum.

2. Cæci & claudi sanati. Indignati Pharisei.

M. 14. Et accesserunt ad eum cæci, &
claudi in templo ; & sanavit eos. 15. Vi-

dentes autem principes sacerdotum, & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hosanna filio David: indignati sunt: 16. Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: Utique. Numquam legis: (c) Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem? CAP. CX.
(c) Ps.
VIII. 3.

3. *Gentiles ad Christum.*

J. XII. 20. Erant autem quidam * Gentiles, ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. 21. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaïda Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jesum videre. 22. Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rursùm & Philippus dixerunt Jesu. * ἑλληνες,
Græci.

4. *Prædictio glorificationis Christi.*

23. Jesus autem respondit eis, dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis. 24. † Amen, amen dico vobis: nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, 25. Ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. (d) Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. ¶ 27. Nunc anima mea (e) turbata est: & quid dicam? Pater, salvifica me ex hâc hora. Sed propterea veni in horam hanc: 28. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificavi, & iterum † In festo
S. Laurent.
(d) M. LVI.
6. v. 39.
M. M. L.
LXVI. 5.
L. XCVII.
2.
(e) V. alibi
Jesum
turbatum
c. CII. 3.
& c.
CXXXI. I.

clarificabo. 29. Turba ergo quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum. **CAp. CX.** Alii dicebant : Angelus ei locutus est.

5. *Christus per crucem exaltandus.*

30. Respondit Jesus, & dixit : Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. **† In fest.** 31. † Nunc judicium est mundi * : nunc **Exalt. S.** princeps hujus mundi ejicietur foras. 32. **Crucis.** Et ego si exaltatus fuero à terra, §. * *** Gr. add.** omnia' traham ad meipsum. 33. (Hoc autem dicebat, significans quæ morte esset moriturus.) 34. Respondit ei turba : Nos **hujus.** **§.** *** πάντας,** **omnes.** **V. not.** **(f Ps.** **cix. 4.** **Isa. xl. 8.** *** μικρόν** **χρόνον,** **breve tem-** **pus, sup-** **ple, ad.** *** μεθ' ὧ-** **ν, vo-** **biscum.** **audivimus ex lege, quia (f) Christus ma-** **net in æternum : & quomodo tu dicis :** **Oportet exaltari Filium hominis? Quis est** **iste Filius hominis? 35. Dixit ergo eis** **Jesus : Adhuc * modicum', lumen * in** **vobis' est. Ambulate dum lucem habe-** **tis, ut non vos tenebræ comprehendant :** **& qui ambulat in tenebris, nescit quò** **vadat. 36. Dum lucem habetis, credite in** **lucem, ut filii lucis sitis. ¶. Hæc locutus** **est Jesus; & abiit, & abscondit se ad eis. ¶.**

6. *Excæcatio & induratio Judæorum.*

37. Cum autem tanta signa fecisset coram **no. sign. autem** **3c 2ª extendum** **(g) Isa.** **liii. i.** **(h) Isa.** **vi. 10.** **M. M. L.** **li. 2.** **Ad.** **xxviii.** **27.** **Rom. xi.** **3.** **eis, non credebant in eum : 38. Ut sermo** **Isaïæ prophetæ impleretur, quem dixit :** **(g) Domine, quis credidit auditui nos-** **tro? & brachium Domini cui revelatum** **est? 39. Propterea non poterant credere,** **quia iterum dixit Isaïas : 40. (h) Excæ-**

§. *Gr. πάντας omnes. Frequenter tamen apud Joan. neutrum pro masculino ; ut 1. epist. c. V. v. 4. Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum ; id est, omnis qui natus est.*

cavit oculos eorum, & induravit cor eorum; ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos. 41. Hæc dixit Isaïas, quando vidit gloriam ejus, & locutus est de eo. 42. Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, ut è synagoga non ejicerentur: 43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quàm gloriam Dei.

7. *Exhortatio ad fidem.*

44. Jesus autem clamavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me: 45. Et qui videt me, videt eum qui misit me. 46. (i) Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. 47. Et si quis audierit verba mea, & non * custodierit; ego non judico eum: (k) non enim veni ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum: 48. Qui spernit me, & non accipit verba mea; habet qui judicet eum: sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. 49. Quia ego ex meipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. 50. Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor. (XIII. I. *Ante diem. C. CXXIX.*

M. Et circumspēctis omnibus, cū jam vespera esset hora, exiit,

M. 17. Et relictis illis, abiit forās extra ci-

M. in Bethaniam vitatem in Bethaniam,

M. cum duodecim;

M. ibique mansit. ¶

CAP. CX.

(i) *sup.*
LXXVI. I.
v. 12.

* *πιστεύει.*
crediderit.

(k) *sup.*
XX. v. 17.

C. CXI.

CAPUT CXI.

FICUS AREFACTA. FIDES. ORATIO.

[MATT. XXI. MARC. XI. LUC. XIX.]

1. *Ficus maledicta.*

M. XI. 12. **E**T alia die manè cùm M. XXI. 18. Manè autem

exirent à Bethania,

M. revertens in civitatem, esuriit.

M. esuriit.

M. 13. Cùmque vidisset à longè

M. 19. Et videns

M. fici arborem unam secus viam,

M. ficum

M. habentem folia, venit si quid fortè inveniret in ea. Et cùm venisset ad eam, nihil invenit præter folia : non enim erat tempus ficorum. 14. Et respondens dixit ei :

M. venit ad eam :

& nihil invenit in ea, nisi folia tantum ;

& ait illi :

M. Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum.

M. Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet.

M. Et audiebant discipuli ejus.

M. Et arefacta est continuo ficulnea.

2. *Jesus docens. Invidia sacerdotum.*

* V. tit.
cap. præc.

M. 15. Et veniunt Jerosolymam. (* Et cùm introisset. C. præced. n. 1.

L. XIX. 47. Et erat docens quotidie in

templo. ¶. §. Principes autem sacerdotum, & Scribæ, & principes plebis quærebant illum perdere : 48. Et non inveniebant quid facerent illi : (a) omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

C. CXI.

§. 1.

(a) M. c.

PRÆC. n. 1.

M. 19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. 20. Et cum manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

3. *Vis fidei & orationis.*

V. cap.

LXVIII.

n. 3.

M. 20. §. Et videntes discipuli mirati sunt, dicentes : Quomodo continuo aruit?

§. 2.

M. 21. Et recordatus Petrus dixit ei : Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit.

M. 21. Respondens autem Jesus, ait eis :

22. Et respondens Jesus ait illis : Habete fidem Dei :

M. 23. Amen dico vobis, quia

M. (b) Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis ; sed &

(b) L. M.

LXVIII. 3.

M. si monti huic dixeritis : Tolle & jacta te in mare, fiet.

M. quicumque dixerit huic monti : Tollere, & mittere in mare ; & non

§. 1. *Istud idem refert Marc. de Scribis cap. præced. n. 1. statim post ejectionem è templo, cum hæc verborum connexion, Quo audito, &c. Sed quoniam in iis constans & perpetuus fuit hic pravus animi habitus adversus Christum : Luc. per hæc verba, docens quotidie in templo, licet ab eo statim quoque post ejectionem relata, non ad solam illam ejectionis diem hanc sacerdotum & Scribarum conjurationem pertinere innuit ; sed ad aliam etiam, quâ Christus in templo docuerit.*

§. 2. *Hæc narrat Matt. quasi eadem horâ dicta sine quâ aruit ficulnea ; cum tamen ex Marc. constet postmodò tantum dicta fuisse.*

hesitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. 24. Propterea dico vobis, (c) M. (c) omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. 25. Et cum stabitis ad orandum, (d) dimittite si quid habetis adversus aliquem; ut & Pater vester qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. 26. (e) Quod si vos non dimiseritis: nec Pater vester qui in cœlis est, dimittet vobis peccata vestra.

22. Et omnia quaecumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

CAPUT CXII.

IN QUA POTESTATE?

[MATT. XXI. MARC. XI. LUC. XX.]

M. XI. 27. **E**T veniunt rursus Jerosolymam.

L. XX. 1. Et factum est in una dierum; M. cum venisset in templum;

M. & cum ambularet, L. docente illo populum in templo & evangelizante, convenerunt

M. ad eum summi sacerdotes, & Scribæ, & seniores;

L. 2. Et ajunt, dicentes ad illum: Dic nobis, in quâ potestate hæc facis? M. & quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias?

M. XXI. 23. Et accesserunt ad eum doctorem principes sacerdotum, & seniores populi;

M. in templo, accedunt L. principes sacerdotum, & Scribæ, cum senioribus;

M. 28. Et dicunt ei: In quâ potestate hæc facis?

M. dicentes: In quâ potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem?

L. aut

L. aut quis est, qui dedit tibi hanc potestatem ?

M. 24. Respondens Jesus dixit eis :

L. 3. Respondens autem Jesus, dixit ad illos :

M. Interrogabo vos & ego unum verbum, & respondete mihi : & dicam vobis in quâ potestate hæc faciam.

30: Baptismus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus ?

L. Interrogabo vos & ego unum verbum :

respondete mihi, 4. Baptismus Joannis de

cœlo erat, an ex hominibus ? 5. At illi cogitabant intrâ se, di-

centes : Quia si dixerimus, de cœlo ; dicet :

Quare ergo non credidistis illi ? 6. Si autem dixerimus, ex hominibus,

M. 31. At illi cogitabant secum, dicentes : Si dixerimus, de cœlo, dicet :

Quare ergo non credidistis ei ? 32. Si dixerimus, ex hominibus, timemus populum.

M. Omnes enim habebant Joannem sicut prophetam.

L. 7. Et responderunt M. 33. Et respondentes, dicunt Jesu : Nescimus.

M. Nescimus. Ait illis & ipse : Nec ego dico vobis, in quâ potestate hæc facio.

29. Jesus autem respondens, ait illis :

M. Interrogabo vos & ego unum sermonem : quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in quâ potestate hæc facio.

25. Baptismus Joannis unde erat ? è cœlo, an ex hominibus ?

M. Respondete mihi.

M. At illi cogitabant intrâ se, dicentes :

26. Si dixerimus, è cœlo, dicet nobis :

Quare ergo non credidistis illi ? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam :

L. plebs universa lapidabit nos : certi sunt enim Joannem prophetam esse.

M. Omnes enim habebant Joannem, quia verè prophetâ esset.

M. 27. Et respondentes Jesu, dixerunt

L. se nescire unde esset.

C. CXIII. **M.** Et respondens Jesus, ait illis : Neque ego dico vobis, in quâ potestate hæc faciam. **L. 8.** Et Jesus ait illis : Neque ego dico vobis, in quâ potestate hæc facio.

C A P U T CXIII.

PARABOLÆ FILIORUM; ET VINEÆ.

[MATT. XXI. MARC. XII. LUC. XX.]

1. *Duo filii; respiscens, & inobediens.***M. XII. 1.** **E**T CÆPIT illis in parabolis loqui :

M. XXI. 28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade, hodiè operare in vinea mea. **29.** Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem pœnitentiâ motus abiit. **30.** Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: * **Eo**, domine: & non ivit. **31.** Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia Publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei. **32.** Venit enim ad vos Joannes in via justitiæ, & non credidistis ei: Publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

2. *Vineæ locatio.***L. XX. 9.** Cæpit autem dicere ad plebem† Fer. 6.
post Dom.**M. 33.** Aliam parabolam audite: † Homo erat**L.** parabolam hanc: Homo plantavit vineam,

& locavit eam colonis:

M. Vineam pastinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & ædificavit turrin, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus est.

L. & ipse peregrè fuit

M. 2. Et misit ad agricolas in tempore

L. 10. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem. 11. Et addidit alterum servum mittere:

M. servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. 35. Et agricolæ apprehensis servis ejus, alium cæciderunt, alium occiderunt, alium verò

M. & illum

& contumeliis affecerunt.

5. Et rursum alium misit,

& plures alios:

M. quosdam cædentes, alios verò occidentes.

L. 13. Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum:

paterfamilias, (a) qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrin, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus est,

L. multis temporibus.

M. 34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit

M. servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. 3. Qui apprehensum eum cæciderunt, & dimiserunt vacuum. 4. Et iterum misit ad illos alium servum:

L. illi autem hunc quoque cædentes,

M. lapidaverunt,

M. * in capite vulneraverunt,

L. & afficientes contumeliâ, dimiserunt inanem.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt,

M. & illum occiderunt.

M. 36. Iterum misit alios servos plures prioribus: & fecerunt illis similiter,

* *Gr.* hic add. ἀφέντες, lapidantes.

forſitan cùm hunc viderint, verebuntur.

C. CXIII.

M. 6. Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum, & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

M. 38. Agricolaë autem videntes filium,

M. dixerunt ad invicem: M. Hic eſt heres: venite, occidamus eum, & * ha-

* καὶ αὐτὸν
ἔωμεν,
occupe-
mus.

bebimus? hereditatem ejus. 39. Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40. Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? 41.

5.

Aiunt §. * illi: Malos malè perdet; & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

* αὐτῶν,
ei, V. not.

42. Dicit illis Jeſus:

L. 16. Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

M. 37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.

M. 7. Coloni autem

L. 14. Quem cùm vidifſent coloni, cogitaverunt intrà ſe, dicentes: M. dixerunt intrà ſe:

M. Hic eſt heres: venite occidamus eum; & noſtra erit hereditas. 8. Et apprehendentes eum, occiderunt, & ejecerunt extra vineam.

L. Hic eſt heres: occidamus illum, ut noſtra fiat hereditas. 15. Et ejeſtum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

M. 9. Quid ergo faciet dominus vineæ?

Veniet & perdet colonos; & dabit vineam aliis.

§. Ut quæ videntur in Matt. & Luc. contraria, conciliantur, notandum eſt, cum AUGUST. L. II. de Conf. Evang. cap. 70. parabolam iſtam non ad eos ſolos dictam, qui de poteſtate interrogaverant; ſed & ad plebem, ut teſtatur Luc. Aiunt ergo quidam de plebe in Chriſtum benè animati: Malos malè perdet: quorum reſponſionem cùm Chriſtus confirmaveſſet, ſacerdotes intelligentes hæc ad ſe dirigi, dixerunt: Abſit: ſcilicet ut nos necem heretici paremus, & conſequenter malè perdamur. Quod ſequitur apud Matt. ſatis apertè ſignificat, ſacerdotes parabolæ contradixiſſe.

3. Applicatio parabolæ ad Judæos.

M. Numquam legistis in Scripturis :

M. 10. Nec scripturam hanc legistis : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli ? 11.

A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris ?

L. Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli ?

18. Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur; super quem autem ceciderit, comminuet illum.

M. 12. Et quærebant eum tenere; & timuerunt turbam : cognoverunt enim.

M. quod de ipsis diceret.

L. 19. Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ.

M. eum tenere,

L. & timuerunt populum : cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

(20. Et observantes.

C. CXV.

17. Ille autem aspiciens eos, ait : Quid est ergo hoc quod scriptum est :

M. (b) Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli ? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris ? 43. Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. 44. (c) Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur : super quem verò ceciderit, conteret eum.

45. Et cum audissent principes sacerdotum, & Pharisei, & Scribæ parabolæ ejus, cognoverunt

M. quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. (12. Et relicto. C. CXV. M. 46. Et quærentes L. mittere in illum manus illâ horâ, M. timuerunt turbas : quoniam sicut prophetam eum habebant. ¶

C. CXIII.

(b) Ps. CXVII. 22. & 23.

If. XXVIII. 16.

Act. IV. 11.

1. Pet. II. 6. 7.

(c) Dan. II. 34. &

seq. Zach. XII. 3.

Rom. IX. 33.

C. CXIV.

CAPUT CXIV.

De ea re INVITATI AD NUPTIAS.

V. c. xci.

n. 4. L.

[MATT. XXII.]

† Dom. 19.
post Pent.

M. XXII. 1. **E**T respondens Jesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens : 2. † Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. 3. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & volebant venire. 4. Iterum misit alios servos, dicens : Dicitte invitatis, ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata; venite ad nuptias. 5. Illi autem neglexerunt; & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam : 6. Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt. 7. Rex autem cum audisset, iratus est : & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. 8. Tunc ait servis suis : Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. 9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. 10. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos : & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. 11. Intravit autem rex ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali : 12. Et ait illi : Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. 13. Tunc dixit rex ministris : Ligatis manibus & pedibus

ejus, mittite eum (a) in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.
14. (b) Multi enim sunt vocati, pauci
verò electi. ¶

C. CXV.

(a) *sup.*
XLV. v. 12.

(b) *sup.*
CI. v. 16.

C A P U T C X V.

QUÆ CÆSARIS, CÆSARI; QUÆ DEI, DEO.

[MATT. XXII. MARC. XII. LUC. XX.]

M. XII. 12. Et relicto
eo abierunt.

M. XXII. 15. T

UNC re-
licto eo † † Dom.
22. post
Pent.

abeuntes Pharisei consi-
lium inierunt, ut cape-
rent eum in sermone:

13. Et mittunt ad eum
M. 16. Et mittunt ei

L. XX. 20. Et observan-
tes miserunt insidiatores,
qui se justos simularent,
M. quosdam ex Phariseis
M. discipulos suos, cum
Herodianis,

M. & Herodianis,
L. ut caperent eum in
sermone,

M. ut eum caperent in
verbo,

M. 14. Qui venientes
dicunt ei:

M. dicentes:

L. Magister, scimus

M. Magister, scimus
quia verax es,

M. & viam Dei in ve-
ritate doces; & non est
tibi cura de aliquo:
non enim respicis per-
sonam hominum.

L. ut traderent illum
principatui, & potestati
præsidis. 21. Et interro-
gaverunt eum, dicentes:
M. Magister, scimus quia
verax es,

L. quia rectè dicis & do-
ces: & non accipis per-
sonam,

L. sed viam Dei in
veritate doces.

M. & non curas quem-
quam: nec enim vides in
faciem hominum, sed in
veritate viam Dei doces.

C. CXV. M. 17. Dic ergo nobis quid tibi videtur :

M. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?

M. 18. Cognitâ autem Jesus. nequitia eorum,

* *Cr. hy-* M. sciens * versutiam & pocrisim. dolum illorum, ait illis :

M. Quid me tentatis, hypocritæ? 19. Ostendite

§. mihi §. numisma censûs, M. ut videam.

M. At illi obtulerunt ei denarium. 20. Et ait illis Jesus : Cujus est imago hæc, & superscriptio?

L. Respondentes dixerunt ei : Cæsaris. 25. Et

(a) *Rom.* ait illis : (a) Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

xiii. 7.

M. 22. Et audientes

L. non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe; & mirati in responso ejus, tacerunt.

M. & relicto eo abierunt.

22. Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

M. Licet censum dare Cæsari, an non?

M. 15. Qui

L. 23. Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos :

M. ait:

M. Quid me tentatis? afferte mihi §. denarium,

L. Quid me tentatis? 24. Ostendite mihi §. denarium.

M. 16. At illi attulerunt ei. Et ait illis :

L. Cujus habet imaginem, & inscriptionem?

M. Cujus est imago hæc, & inscriptio?

Dicunt ei : Cæsaris.

M. 21. Dicunt ei : Cæsaris. Tunc ait illis :

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. ¶.

M. 17. Respondens autem Jesus, dixit illis :

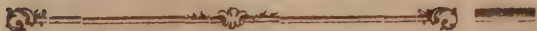
Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

L. 26. Et

M. mirati sunt;

M. Et mirabantur super eo.

§. Marc. & Lyc. denarii nomen in verbis Christi posuerunt : non quod numismatis speciem Dominus expresserit; sed quod denarius fuisse ille numus quem Dominus postulaverat sibi exhiberi. Denarius autem numus erat argenteus, cujus valor quinque circiter assium Gallicorum erat. Neque is modus tributi, quasi unicum tantum denarium unusquisque solveret; sed monetæ genus, in qua tributum exigi solebat.

C A P U T C X V I.

C. CXVI.

S A D D U C Æ I C O N F U T A T I.

[MATT. XXII. MARC. XII. LUC. XX.]

I. *Uxor septem fratrum.*

L. XX. 27. Accesserunt autem

M. Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem; & interrogaverunt eum, 24. Dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit, non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & suscitet semen fratri suo.

M. XII. 18. Et venerunt ad eum Sadducei, qui dicunt resurrectionem non esse; & interrogabant eum, dicentes: 19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cujus frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

M. 25. Erant autem apud nos septem fratres: & primus uxore ducta defunctus est; & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

M. 20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem,

M. XXII: 23. **I**N illo die accesserunt ad eum

L. quidam Sadduceorum, (a) qui negant esse resurrectionem, & interrogaverunt eum, 28. Dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: (b) Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & suscitet semen fratri suo. 29. Septem ergo fratres apud nos erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis. 30. Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio, 31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem: & non reliquerunt semen, & mortui sunt. 32. Novissimè omnium mortua est & mulier. 33. In resurrectione ergo cujus eorum erit

(a) *Mat.* xxiii. 6. 8.

(b) *Deus.* xxv. 5.

314 *Quales sancti post resurrectionem.*

C. CXVI. uxor? siquidem septem & mortuus est non re-
habuerunt eam uxorem. lieto semine.

M. 26. Similiter secundus, & tertius usque ad septimum. 27. Novissimè autem omnium & mulier defuncta est. 28. In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

M. 21. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. 22. Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est & mulier. 23. In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.

2. *Quales sancti post resurrectionem?*

M. 24. Et respondens Jesus, ait illis: Nonne ideò erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? 25. Cum enim à mortuis resurrexerint, *

* *Gr. neque uxores du-
eunt, neque nup-
tum dan-
tur, in
presenti
temp. ut &
in M. & L.*

* neque nubent, neque nubentur; sed sunt sicut angeli in cœlis.

L. Filii huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias: 35. Illi verò qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: 36. Neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt, & filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.

L. 34. Et ait illis Jesus: **M. 29.** Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli Dei in cœlo.

3. *Probatio resurrectionis.*

M. 26. De mortuis autem quòd resurgant,

L. Moyses ostendit secus rubum, sicut

M. dictum est à Deo, dicente vobis

L. 37. Quia verò resurgant mortui, &

M. 31. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod

M. non legistis

L. dicit Dominum, Deum Abraham, &

Deum Isaac, & Deum Jacob.

M. super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquit : Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob ?

27. Non est Deus mortuorum, sed vivorum.

M. Non est Deus mortuorum, sed viventium.

M. in libro Moyfi :

M. 32. (c) Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob ?

L. 38. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum : omnes enim vivunt ei.

M. Vos ergo multum erratis.

L. 39. Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei : Magister, bene dixisti.

M. 33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus.

C. CXVII.

(c) Exod.

III. 6. 15.

& 16.

CAPUT CXVII.

MAGNUM MANDATUM.

[MATT. XXII. MARC. XII. LUC. XX.]

M. XXII. 34. PHARISÆI autem audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum :

M. 35. † Et interrogavit eum unus

M. de Scribis,

M. XII. 28. (a) Et accessit unus

M. ex eis legis doctor,

M. qui audierat illos

conquirentes : & videns

quoniam benè illis res-

ponderit, interrogavit

eum

M. §. tentans eum :

36. Magister, quod est

† Dom.

17. post

Pent.

(a) L.

LXXX. n. 1.

quod esset

§.

§. Sed qui postea deposito tentandi animo responsionem Christi magnificè comprobavit.

mandatum magnum in lege ?

C. CXVII.

M. primum omnium

mandatum? 29. Jesus au-

tem respondit ei : Quia

primum omnium man-

datum est : (b) Audi

Israël, Dominus Deus

tuus, Deus unus est :

30. Et, Diliges Domi-

num Deum tuum ex to-

to corde tuo, & ex to-

ta anima tua, & ex to-

ta mente tua, & ex to-

ta virtute tua.

M. 38. Hoc est maxi-

imum, & primum man-

datum. 39. Secundum

autem simile est huic :

(c) Diliges proximum

tuum sicut teipsum.

M. Majus horum aliud mandatum non est.

M. 40. In his duobus mandatis universa

lex pendet, & prophetæ.

M. 32. Et ait illi Scriba : Benè, magister,

in veritate dixisti, quia unus est Deus,

& non est alius præter eum : 33. Et ut

diligatur ex toto corde, & ex toto intel-

lectu, & ex tota anima, & ex tota for-

titudine : & diligere proximum tamquam

seipsum, majus est omnibus holocausta-

tibus & sacrificiis. 34. Jesus autem vi-

dens quòd sapienter respondisset, dixit

illi : Non es longè à

regno Dei. Et nemo jam

audebat eum interrogare.

M. 37. Ait illi Jesus :

Diliges Dominum
Deum tuum ex toto
corde tuo, & in tota
anima tua, & in tota
mente tua.

M. Hoc est primum
mandatum. 31. Secun-
dum autem simile est
illi : Diliges proximum
tuum tamquam teip-
sum.

L. XX. 40. §. Et am-
plius non audebant eum
quidquam interrogare.

§. Quamvis istud in Luc. proximè subjiciatur responsio-
ni ad quæstionem Sadducæorum; de omnibus tamen in

(b) Deut.
VI. 4. 5.

(c) Levit.
XIX. 18.

§.

CAPUT CXVIII.

CAP.
CXVIII.

CHRISTUS CUJUS FILIUS?

[MATT. XXII. MARC. XII. LUC. XX.]

M. XXII. 41. **C**ONGREGATIS autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus, 42. Dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei: David.

M. 43. Ait §. illis: Quomodo ergo David L. XX. 41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum filium esse David? 42. Et ipse David dicit M. dicit in Spiritu sancto: M. XII. 35. Et respondens Jesus dicebat, §. docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ, Christum filium esse David? 36. Ipse enim David M. in Spiritu sancto vocat eum Dominum, dicens L. in libro Psalmorum:

M. 44. Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

M. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 37. Ipse ergo David dicit eum Dominum; & unde est filius ejus?

(a) Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis; 43. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. M. 45. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? 46. Et nemo poterat ei respondere verbum; neque ausus fuit quisquam

(a) Ps.
CIX. 1.

universum, & non de solis Sadducæis verisimiliter dicitur; sicut & in Marc. hic, & in Matt. infra cap. seq.

§. Matt. sic rem narrat, tamquam Christus ad Scribas, aut Phariseos sermonem direxerit; Marc. verò & Luc. tamquam ad plebem. Res eadem est. Quis verborum proprietatem tenuerit, incertum.

C. CXIX. ex illa die eum amplius
interrogare. ¶
M. Et multa turba eum
libenter audivit.

L. 44. David ergo Do-
minum illum vocat : &
quomodo filius ejus est ?

C A P U T CXIX.

AUDIENDI, NON IMITANDI SCRIBÆ.

[MATT. XXIII. MARC. XII. LUC. XX.]

1. *Plura Scribarum.*

M. XXIII. 1. **T**UNC Je-
sus lo-
cutus est ad turbas, &
ad discipulos suos, 2. Di-
cens :

M. XII. 38. Et dicebat
L. XX. 45. Audiente
autem omni populo,
dixit discipulis suis :

M. eis in doctrina sua :

† Fer. 3. M. | Super cathedram Moyfi sederunt Scri-
post Dom. bae, & Pharisei. 3. Omnia ergo quaecum-
2. Quad. que dixerint vobis, servate, & facite :

(a) L. re : dicunt enim, & non faciunt. 4 (a)
LXXXIII. Alligant enim onera gravia & importa-
3. v. 46. bilia, & imponunt in humeros hominum :
Add. xv. digito autem suo nolunt ea movere. 5.
10. Omnia verò opera sua faciunt, ut videan-
tur ab hominibus.

(b) *Dant.* M. Cavete à Scribis, qui
vi. v. volunt in stolis ambulare.

Num. xv. M. (b) Dilatant enim
38. phylacteria sua, & mag-
* G. add. nificant simbrias *.

palliorum
luorum. 6. Amant autem

(c) L. L. (c) salutationes in fo-
LXXXIII. ro, & primas cathedras

a. v. 43.

L. 46. Attendite à Scri-
bis, qui volunt ambu-
lare in stolis,

& amant

M. primos recubitus in
cenis, & primas ca-
thedras in synagogis,

7. Et salutationes in foro, in synagogis, & primos ~~discubitus~~ discubitus in conviviiis; **C. CXIX.**
M. & saluari in foro, **M.** & vocari ab hominibus Rabbi :
 39. Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in coenis : 40. Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis. Hi accipient prolixius iudicium. **L. 47. (d)** qui devorant domos viduarum, simulant longam orationem. **(d) M. LXXXIII. 2. v. 14.**
 Hi accipient damnationem majorem.

2. *Unus Magister. Unus Pater.*

M. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi : unus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis. 9. **(e)** Et patrem nolite vocare vobis super terram : unus est enim Pater vester, qui in cœlis est. **(e) Mat. I. 6.**
 10. **(f)** Nec vocemini magistri; quia Magister vester unus est, Christus. **(f) Jac. III. 1.**
 11. **(g)** Qui major est vestrum, erit minister vester. **(g) M. M. CIV. 2. v. 26. & 43.**
 12. **(h)** Qui autem se exaltaverit, humiliabitur; & qui se humiliaverit, exaltabitur. **(h) L. XCII. 2. v. 11. & XCIX. v. 14.**
 ¶. (13. §. *Væ autem vobis.* **C. LXXXIII. n. 3.**

§.

CAPUT CXX.

DUO MINUTA VIDUE.

[*MARC. XII. LUC. XXI.*]

M. XII. 41. **E**T sedens Jesus contra gazophylacium,

L. XXI. 1. Respicens aspiciebat quomodò turba jactaret æs autem vidit eos qui mittebant

§. Subjungit *Matt.* multa *væ* in Phariseos : sed per recapitulationem; ut nobis videtur. *V. tit. cap. LXXXIII.*

L. munera sua in gazo- **M.** in gazophylacium ;
phylacium :

C. CXX. **M.** & multi divites jac- **L.** divites ;
tabant multa.

L. 2. Vidit autem &
quamdam viduam pau- **M. 42.** Cùm venisset
perculam, mittentem æra
minuta duo,

§. **M.** quod est §. quadrans.

43. Et convocans disci-
pulos suos, ait illis :
Amen dico vobis, quo-
niam vidua hæc pauper
plus omnibus misit, qui
miserunt in gazophyla-
cium. **44.** Omnes enim
ex eo, quod abundabat
illis, miserunt : hæc ve-
rò de penuriâ suâ om-
nia quæ habuit misit,
totum victum suum.

L. 3. Et dixit : Verè
dico vobis, quia vidua
hæc pauper, plus quam
omnes misit. **4.** Nam
omnes hi ex abundantia
sibi miserunt in mune-
ra Dei : hæc autem ex
eo quod deest illi, om-
nem victum suum quem
habuit, misit.

C A P U T C X X I.

V. prim. TERTIA PRÆDICTIO EVERSIONIS
c. x c. n. 2. JERUSALEM.

& secun- [MATT. XXIV. MARC. XIII. LUC. XXI.]
dam c.

cix. n. 5.
L.

1. Prædictio everisionis Templi.

M. XXIV. 1. E T egres- **M. XIII. 1.** Et cùm
sus Je- egrederetur de templo,

§. Duobus modis id intelligi potest : 1. ut duo illa
minuta unum confecerint quadrantem ; quod secutus est
Syrus, qui vertit, quæ sunt octavæ. 2. Ut unumquod-
que fuerit quadrans ; quod probabilius est : quia ex Plu-
tarcho in vota Ciceronis, quadrans minimum erat in numo-
rum genere, eratque quarta pars assis : assis verò valde,
sex circiter denariorum Gallicorum.

sus de

ſus de templo, ibat. Et acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationes templi.

C. CXXI.

L. XXI. 5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet,

M. ait illi unus ex diſcipulis ſuis : Magiſter, aspice, quales lapides, & quales ſtructuræ ! 2. Et reſpondens Jeſus,

M. 1. Ipſe autem reſpondens,

M. ait illi : Vides
L. dixit : 6. Hæc quæ videtis,

M. dixit illis : Videtis hæc omnia :

M. has omnes magnas ædificationes ?

M. Amen dico vobis :

M. non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

L. venient dies, in quibus

L. non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

M. non relinquetur hîc lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

2. *Prænuntia cladis Jeruſalem.*

M. 3. Et cùm ſederet in monte olivarum

M. 3. Sedente autem eo ſuper montem Oliveti

M. contrà templum,

M. † acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, † Tempore belli.

interrogabant eum

L. 7. Interrogaverunt autem illum

M. ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas,

M. dicentes : Dic nobis quando hæc erunt ?

L. dicentes : Præceptor,

L. quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient ?

M. 4. Dic nobis, quando iſta ſient ? & quod ſignum erit, quando hæc

omnia * incipient conſummari ?

* μεγάλη συντελέσθαι. conſummanda ſunt.

C. CXXI. M. & quod signum adventus tui, & consummationis sæculi?

4. Et respondens Iesus, dixit eis: (a) Videte ne quis vos seducat: 5. Multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus; & multos seducunt:

6. & tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos. 9. Cum autem audieritis prælia, & seditiones,

M. bella, & opiniones bellorum;

M. videte ne turbemini:

M. ne timeatis: oportet enim

L. primum hæc fieri: sed nondum statum finis.

10. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum. 11. Erunt terræ motus magni erunt per loca, & pestilentie, & fames, terroresque de celo, & signa magna erunt.

M. 8. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. ¶

9. Falsucia in persecutionibus.

L. 12. Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas & custodias.

8. Qui dixit:

Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum:

M. 5. Et respondens Iesus, cepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat: 6. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum: & multos seducunt.

7. Cum audieritis autem

M. 6. Audieturi enim essis prælia, & opiniones prællorum:

L. nolite terreri: oportet

M. oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis.

M. hæc fieri: sed nondum finis.

M. 7. Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentie, & fames, & terræ-motus per loca.

M. 8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terræ-motus per loca, & fames*. Initium dolorum hæc.

* Gen. 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50.

V. ead. de co. Mayu. 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12.

M. 9. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis vapulabitis, & ante prælides C. CXXI.

L. trahentes ad reges & præsides

M. propter me in testimonium illis. (10. *Et in omnes. inf.*)

& reges stabitis

L. propter nomen meum:

13. Continget autem vobis in testimonium. 14. Ponite ergo in cordibus vestris,

M. 11. (b) cùm duxerint vos tradentes, (b) M. LVI.
4. v. 19.
L. LXXXIV.
v. 11.

M. nolite præcogitare quid loquamini :

L. non præmeditari quemadmodum respondeatis :

M. sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini.

L. 15. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri :

M. non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus. 12. (c) Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium : & consurgent filii in parentes, & morte afficient eos. (c) M.
ibid.

M. 9. Tunc tradent

L. 16. Trademini autem M. vos in tribulationem

L. à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis ; & morte afficient ex vobis : 17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. 18. Et capillus de capite vestro non peribit.

& occident vos : & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

M. 13. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

M. 10. Et tunc scandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem. 11. Et multi pseudoprophetæ sur-

C. CXXI. gent, & seducunt multos: 12. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. 13. (d)

(d) *sup.* Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

M. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit. (14. *Cum autem, inf.*

L. 19. In patientia vestra possidebitis animas vestras. ¶

M. 14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus:

10. Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium. 11. Et (cum duxerint, *sup.*

§. 1. & tunc veniet §. consummatio.

4. Obsessio, & everasio Jerusalem.

L. 20. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus.

† Dom. 24. & ult. post Pent.

M. 15. † Cum ergo videritis §. abominationem desolationis, quæ dicta est à (e) Daniële propheta, stantem

M. 14. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem

§. 2. (e) Dan. 1x. 27.

§. 1. Sæculi, secundum Hieronymum; Jerosolymæ secundum Hilar. & Chrysost. Nam Paulus Rom. 1. 8. & X. 18. & ad Coloss. 1. 6. & 23. testatur suo jam tempore, ideòque ante everfam Jerusalem, Evangelium in toto mundo prædicatum fuisse; nimirum quia in maxima orbis noti parte id factum fuerat, quamvis perfectius in fine mundi complendum.

§. 2. Per abominationem desolationis, sunt qui intelligent signa Romanorum militaria, (in quibus imagines Caesarum in Divos relatorum, quas milites adorabant) quæ Titus conspicua in suis castris posuit, quasi templum templo Jerosolymitano contrarium: eaque ipsa mox victor intulit templi ruinis: ubi etiam milites signis sacrificaverunt; ut Iosephus loquitur. Sunt verò alii, qui

qui legit intelligat :

tunc qui in Judæa sunt,
fugiant in montes :

M. 16. Tunc qui in
Judæa sunt, fugiant ad
montes : 17. Et qui in
tecto, non descendat
tollere aliquid de do-
mo sua :

18. Et qui in agro,
non revertatur tollere
tunicam suam.

19. Væ autem præ-
gnantibus, & nutrien-
tibus in illis diebus.

M. 17. Væ autem præ-
gnantibus, & nutrien-
tibus in illis diebus.

18. Orate verò ut hie-
me non fiant.

M. ubi non debet,

M. in loco sancto : qui
legit intelligat :

L. 21. §. Tunc qui in Ju-
dæa sunt, fugiant ad
montes : & qui in me-
dio ejus, discedant : &
qui in regionibus, non
intrent in eam :

M. 15. (f) Et qui super
tectum, ne descendat in
domum, nec introeat ut
tollat quid de domo sua :

16. Et qui in agro erit,
non revertatur retrò tol-
lere vestimentum suum.

L. 22. Quia dies ultionis
hi sunt, ut impleantur
omnia quæ scripta sunt.

23. Væ autem prægan-
tibus, & nutrientibus in
illis diebus.

M. 20. §. Orate autem ut
non fiat fuga vestra in
hieme, vel sabbato.

C. CXXI.

§. 1.

(f) L.
xcvii. 2.
v. 31.

§. 2.

intelligent scelestissimam illam profanationem totius tem-
pli per Zelotas, quæ facta est paulò post circumdatam ab
exercitu Cestii, & liberatam Jerusalem, duravitque usque
ad eversionem ejus per Titum, tres circiter annos cum
dimidio : quæ profanatio dicitur abominatio desolationis,
quia subsecutæ, & à Danièle prædictæ desolationis vera
causa fuit ; ut patet ex Josepho. Vide Jansf. Ipresem in
cap. XXIV. Matth.

§. 1. His verbis, & seq. inquit AUGUST. epist. LXXX.
intelligendum est, festinationem fugæ fuisse præceptam :
quare huic Christi monito parentes Christiani, ex Jerusa-
lem, totâque regione migrarunt in urbem Pellam, quæ
parebat regi Agrippæ, amico Romanorum.

§. 2. Id est, inquit AUGUST. Quæst. Evang. L. I. quæst.
37. ne impedimento aliquo detineamini ; quia & hieme,

L. CXXI.
§. 1. *M. 19.* Erunt enim dies illi §. tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, usque nunc, neque fient.

M. 21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modò, neque fiet.

L. Erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic. 24. Et cadent in ore gladii : & captivi ducentur in omnes Gentes; & Jerusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

§. 2. *M. 20.* Et nisi breviasset Dominus dies, §. non fuisset salva omnis caro : sed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

M. 22. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro : sed propter electos breviabatur dies illi.

imbris vel frigore; & sabbato, in quo longius proficisci non licebat, impediabatur quis ab itinere : licet enim in vita periculo lex illa cessaret; plerisque tamen Judæorum ea exceptio non probabatur : & pauci fuere inter Christianos à Judaismo conversos, qui se ab obligatione sabbati liberos esse intelligerent ante excidium Jerosolymitanum. Idem Aug. ibidem moraliter exponit, ne in tristitia, aut latitia rerum temporalium quis inveniatur in die illa.

§. 1. Ex Luc. patet, id de Judæorum vastatione intelligendum; ut notat AUGUST. epist. LXXX. Nam, ut ibidem ait, Josephus talia mala dicit illi populo tunc accidisse, ut vix credibilia videantur : intus enim latrocinia, fames, pestis; extrà ferrum, & flamma.

§. 2. Id est, nullus Judæorum evasisset mortem temporalem : sed propter electos, qui scilicet vel tum vivebant, vel ex Judæis usque ad finem mundi nascituri erant, citius divina providentia bello & calamitatibus illis finem imponet.

C A P U T CXXII.

C. CXXII.

PRÆCESSURA ADVENTUM CHRISTI.

[MAT. XXIV. MARC. XIII. LUC. XXI.]

Transit Christus ad 2. & 3. questionem de regno Messiae, & de fine sæculi, expedità illà de everfione templi, & civitatis Jerusalem.

1. Pseudochristi, & pseudoprophetæ.

M. XIII. 21. Et tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. 22. Exurgent enim pseudochristi, & pseudoprophete ; & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

M. XXIV. 23. (a) TUNC ^{(a) L. xcvii. 1. v. 23.} si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. 24. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ ; & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

M. 25. Ecce prædixi vobis.

M. 23. Vos ergo videte : ecce prædixi vobis omnia.

M. 26. (b) Si ergo dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire ; ecce in penetralibus, nolite credere. 27. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret usque in occidentem : ita erit & adventus Filii hominis. 28. (c) Ubicumque fuerit * corpus, illic congregabuntur & aquilæ. ^{(b) L. ibid. (c) L. xcvii. 3. v. 37.}

2. Signa in sole, & luna.

L. XXI. 25. Et † erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, & ^{(c) L. xcvii. 3. v. 37. * πτόμα, cadaver. † Dom. 1. Adv.}

C.CXXII. fluctuum; 26. Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi.

S. M. 29. Statim autem post tribulationem dierum il-

(d) *Isa.* lorum, §. (d) sol obscu-
XIII. 10. rabitur, & luna non da-
Ezech. bit lumen suum, & stel-
XXXII. 7. læ cadent de cælo, &
Joel. II. 31. virtutes cælorum com-
& III. 15. movebuntur. 30. Et tunc

parebit signum Filii hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa, & maiestate.

(e) *1. Cor.*

XV. 52.

1. Theff.

IV. 15.

* *Gr.* cum tuba vocis magnæ.

31. Et mittet angelos suos (e) * cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à summis cælorum usque ad terminos eorum.

M. 24. Sed in illis diebus, post tribulationem illam sol contenebrabitur & luna non dabit splendorem suum; 25. Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, movebuntur.

L. nam virtutes cælorum movebuntur. 27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate.

M. 26. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. 27. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ usque ad summum cæli.

3. Fidelium lætitia instante iudicio.

L. 28. His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.

§. **AUGUST. epist. LXXX.** per solem intelligit Christum, per lunam, Ecclesiam, qui tunc persecutionis acerbitate ita sint obscurandi, ut hominibus non appareant; per stellas cadentes, eos qui cum gratiâ fulgere viderentur, persequentibus cedent, & cadent; per virtutes cælorum, quosdam firmissimos, qui turbabuntur.

M. 28. A ficu autem discite parabolam.

M. 32. Ab arbore autem fici discite parabolam : cum jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata,

M. scitis quia propè est æstas.

M. cognoscitis quia in proximo sit æstas, 29. Sic & vos cum videritis hæc

L. 31. Ita & vos cum videritis hæc fieri,

M. scitote quia propè est in januis. 34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. 35. Cælum & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt. ¶

L. 32. Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. 33. Cælum & terra transibunt : verba autem mea non transibunt. ¶

M. 36. De die autem illâ & horâ nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus Pater. (37. *Sicut autem.* C.XCVII. n. 2.

29. Et dixit illis similitudinem : Videte ficulneam;

M. cum jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia :

L. & omnes arbores, 30.

Cum * producant jam ex se fructum*, scitis quoniam propè est æstas.

M. 33. Ita & vos cum videritis hæc omnia

M. fieri, scitote quod in proximo sit in ostiis.

L. scitote quoniam propè est regnum Dei.

M. 30. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. 31. Cælum & terra transibunt; verba autem mea non transibunt. 32. De die autem illò, vel horâ nemo scit, neque angeli in cælo, neque §. Filius, nisi Pater.

C.CXXII.

* προβάλλω
λατίν ἤδη,
protrudunt jam,
supple folia, vel
gemmas,
inchoamenta fructuum.

§. 1.

§. 2.

§. 1. Id est, Judæorum, quia pleraque ex prædictis in ea natione complenda erant.

§. 2. GREGOR. I. VIII. Epist. 42. » In natura quidem humanitatis novit diem & horam, non ex natura humana novit : idè scientiam, quam ex natura humana non habuit, in qua cum angelis creatura fuit, hæc se cum angelis habere denegavit, »

CAP.
CXXIII.

CAPUT CXXIII.

VIGILANDUM.

V. end. de
re cap.LXXXVI.
n. 1. L. M.

[MARC. XIII. LUC. XXI.]

(a) M. cap. M. XIII. 33. (a) **V**IDETE, vigilate &
seq. v. 13. orate : nescitis enim

quando tempus sit.

(b) Rom. L. XXI. 34. Attendite autem vobis ne
XIII. 13. fortè graventur corda vestra in crapula,
(b) & ebrietate, & curis hujus vitæ; &superveniat in vos repentina dies illa :
35. Tamquam laqueus enim superveniet
in omnes, qui sedent super faciem om-
nis terræ. 36. Vigilare itaque, omni tem-
pore orantes, ut digni habeamini fugere
ista omnia quæ futura sunt, & stare an-
te Filium hominis. (37. *Erat autem. C.*
*CXXVI.** Gr. po-
testatem,
ac suum
cuique
opus.M. 34. Sicut homo, qui peregrè profectus
reliquit domum suam, & dedit servis suis
* potestatem cujusque operis, & janitori
præcepit ut vigilet. 35. Vigilare ergo, (ne-
scitis enim quando dominus domûs ve-
niat; serò, an mediâ nocte, an galli can-
tu, an manè) 36. Ne cùm venerit re-
pente, inveniat vos dormientes. 37. Quod
autem vobis dico, omnibus dico : Vigi-
late. (XIX. 1. *Erat autem. C. CXXVII.*
R. I.

CAPUT CXXIV.

CAP.
CXXIV.

DECIM VIRGINES.

[MATT. XXV.]

M. XXV. 1. **T**UNC † simile erit regnum † In Com. Virg.
 cœlorum decem virgini-
 bus; quæ accipientes lampades suas, exie-
 runt obviam sponso * & sponsæ. 2. Quin- * *Deest in Gr. sed ha- bet Syrus.*
 que autem ex eis erant fatuæ, & quinque
 prudentes : 3. Sed quinque fatuæ, acceptis
 lampadibus, non sumpserunt oleum secum :
 4. Prudentes verò acceperunt oleum in
 vasis suis cum lampadibus. 5. Moram au-
 tem faciente sponso, dormitaverunt omnes,
 & dormierunt. 6. Mediâ autem nocte cla-
 mor factus est : Ecce sponsus venit, exi-
 te obviam ei. 7. Tunc surrexerunt omnes
 virgines illæ, & ornaverunt lampades suas.
 8. Fatuæ autem sapientibus dixerunt :
 Date nobis de oleo vestro : quia lampa-
 des nostræ extinguuntur. 9. Responde-
 runt prudentes, dicentes : Ne fortè non
 sufficiat nobis & vobis, ite potius ad ven-
 dentes, & emite vobis. 10. Dum autem
 irent emere, venit sponsus; & quæ para-
 tæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias,
 (b) & clausa est janua. 11. Novissimè (b) L. xc.
 verò veniunt & reliquæ virgines, dicen- I. v. 25.
 tes : Domine, Domine, aperi nobis. 12.
 At ille respondens, ait : Amen dico vo- (c) L. M.
 bis, nescio vos. 13. (c) Vigilate itaque, LXXXVI. 1.
 quia nescitis diem, neque horam. ¶ M. c. prac.
 v. 33.

CAP.
CXXV.

CAPUT CXXV.

T A L E N T A .

[MATT. XXV.]

V. parab.
de decem
mnis cap.
CVI. L.

Est hæc parabola ei quæ narratur à Luc. de decem mnis supra cap. CVI. valde similis, & eundem scopum habens, alio tempore, & loco, & occasione dicta, & in quibusdam circumstantiis narrationis diversa.

† In Com.
Conf.
Pont.

M. XXV. 14. **S**ICUT enim † homo peregrè proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua : 15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum; unicuique secundum propriam virtutem : & profectus est statim. 16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. 17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. 18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. 19. Post multum verò temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis. 20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens : Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. 21. Ait illi dominus ejus : Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. 22. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait : Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. 23. Ait illi domi-

nus ejus : Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. ¶ 24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait : Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti : 25. Et timens abii, & abscondi talentum tuum in terra; ecce habes quod tuum est. 26. Respondens autem dominus ejus, dixit ei : Serve male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi : 27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. 28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta : 29. (a) Omni enim habenti dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod * videtur habere, auferetur ab eo. 30. Et inutilem servum ejicite in tenebras §. exteriores : illic erit fletus, & stridor dentium.

CAP.
CXXV.

(a) M. M.
L. LI. 2. &
4.
L. CVI. v.
26.
* ἐχθρ.,
habet.
V. not. 2.
c. LI.

CAPUT CXXVI.

§.

JUDICIUM.

[MATT. XXV. LUC. XXI.]

M. XXV. 31. † CUM autem venerit Filius hominis in majestate sua, (a) & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae : 32. Et congregabuntur ante eum omnes

† Fer. 2.
post Dom.
1. Quad.

(a) sup.
LIII. 4.

v. 49.

§. Quasi dicas, extimas, seu extremas, id est, profundissimas, tamquam à regni caelestis luce remotissimas.

CAP.
CXXVI.

gentes, & separabit eos ab invicem; sicut pastor segregat oves ab hœdis : 33. Et statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. 34. Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt : Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. 35. (b)

(b) *Ist.*

LVIII. 7.

Ezech.

XVIII. 7.

& 16.

(c) *Eccli.*

VII. 39.

Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; 36. Nudus, & coöperuistis me; (c) infirmus, & visitastis me; in carcere eram, & venistis ad me. 37.

Tunc respondebunt ei justi, dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, & pavimus te ? sitientem, & dedimus tibi potum ? 38. Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te ? aut nudum, & coöperuimus te ? 39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te ? 40. Et respondens rex, dicet illis : Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. 41. Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt : (d) Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus. 42. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare; sitivi, & non dedistis mihi potum; 43. Hospes eram, & non collegistis me; nudus, & non coöperuistis me; infirmus, & in carcere, & non visitastis me. 44. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere; & non ministravimus tibi ? 45. Tunc respondebit illis, dicens : Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. 46. (e)

(d) *Pf.*

VI. 9.

sup. XLIII.

7. v. 23.

L. XC. n.

I. v. 27.

(e) *J.*

XXXVII.

2. v. 29.

Et ibunt hi in supplicium æternum ; iusti autem in vitam æternam. ¶

L. XXI. 37. Erat autem diebus docens in templo ; noctibus verò exiens morabatur in monte , qui vocatur Oliveti. 38. Et omnis populus * manicabat' ad eum in templo audire eum.

CAP.
CXXVI.

* ὁπθιζο, diluculo conveniebat.

C A P U T CXXVII.

SECUNDUM CONCILIUM ADVERSUS JESUM. V. prim. c. CIII.

[MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.]

Istud contigit feriâ quartâ , quæ olim ob hanc causam jejuniò deputabatur , sicut feria sexta ob passum in ea Dominum ; ut testatur AUGUSTINUS Ep. LXXXVI.

1. Conspiratio sacerdotum.

M. XIV. 1. † Erat autem Pascha & Azyrna post biduum :

L. XXII. 1. † **A** PPRO- † Passio
PIN- pro fer.

QUABAT autem dies festus Azymorum , qui dicitur Pascha. 3. majo. hebdom.

M. XXVI. 1. Et factum est : cùm consummasset Jesus sermones hos omnes , dixit discipulis suis : 2. † Scitis quia post biduum Pascha fiet , & Filius hominis tradetur ut crucifigatur. † Passio pro fer. 4. majo. hebdom. † Passio pro Dom. Palm.

M. & quærebant summi sacerdotes & Scribæ , quomodò eum dolo tenerent , & occiderent.

L. 2. Et quærebant principes sacerdotum & Scribæ , quomodò Jesum interficerent.

M. 3. Tunc congregati sunt principes sacerdotum , * & seniores * Gr. add. & Scribæ. populi in atrium principis sacerdotum ,

CAP.
CXXVII.

qui dicebatur Caïphas : 4. Et consiliū fecerunt ut Jesum dolo tenerent, & occiderent :

L. timebant verò plebem.

§. 1.

M. 5. Dicebant autem : Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. (6. §. Cùm autem Jesus. C. CVIII. n. 1.

M. 2. Dicebant autem : Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. (3. §. Et cùm esset. C. CVIII. n. 1.

2. Pactum Judæ.

(2) J. L. 3. (a) Intravit autem
CXXXI. 2.
r. 27.

satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariōtes, unum de duodecim :

4. Et abiit

M. ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis :

L. & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis :

M. 15. Et ait illis : Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam ? At illi

M. audientes, gavisi sunt ; L. & pacti sunt pecuniam illi

M. se daturos : & M. constituerunt ei triginta §. argenteos.

§. 2.

M. 10. Et Judas Iscariōtes unus de duodecim abiit

M. 14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariōtes, ad principes sacerdotum ;

M. 11. Qui

L. 5. Et gavisi sunt, M. & promiserunt ei pecuniam

L. dare.

§. 1. Subjungunt hic Matt. & Marc. cœnam in Bethania ; sed per recapitulationem, ut dictum est tit. c. CVIII. quia hæc causa fuit Judæ tradendi Dominum.

§. 2. Supple siclos, quanti caput servi æstimatur Exod.

L. 6.

M. quærebat quomodo
illum opportune trade-
ret.

L. Et quærebat oppor-
tunitatem,

M. ut eum traderet.

L. 6. Et spondit.

M. 16. Et exinde quære-
bat opportunitatem,

L. ut traderet illum sine
turbis.

CAP.
CXXVIII.

QUARTUM PASCHA.

CAPUT CXXVIII

CÆNA PASCHALIS.

[MAT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.]

V. prim.
cap. XIX.
secundum
c. XXXVIII.
tertium
cap. LVIII.

Certum est id contigisse vespere feria quinta : an vero eodem die, quo Jucari, Christus Pascha celebravit, diffinitio quaestio. Ex Matt. Marc. & Luc. eodem die celebrasse videtur : sed Joan. contrarium significat, cum cap. XIII. 1. sui Evang. & Concord. CXXIX. de scripturæ lotionem pedum, quæ à cenâ facta fuit, id accidisse ante diem festum Paschæ, hoc est, prius Paschæ, testatur : & cap. XVIII. 28. Conc. CXL. n. 1. dicit de Jucariis : non introierunt in Prætorium, ne contaminarentur, sed ut manducarent Pascha, id est, Agnum paschalem : & cap. XIX. 14. Conc. CXLII. n. 7. memorans tempus in quo Christus fuit condemnatus, sic scribit : Erat autem parare Paschæ, hoc est, dies preparatorius ad sollemnitatem Paschæ sequenti die celebrandam. Denique ex Marc. cap. XV. 46. Conc. CXLIV. n. 3. Joseph mercatur saponem, & Jesum loquitur : & apud Luc. XXII. 56. Conc. ibid. mulieres parant aroma-

XXI. 32. qui summam conficiunt triginta circiter librarum Gallicarum. Neque cessat quod tantillo pretio ager cui non potuisse videatur : per agrum enim figuli non improbat, ut intelligat vir eruditus cum, cujus uber omne ad firma opera exhaustum fuerit, ita ut nullus inde fructus sperari possit.

Cap.
CXXVIII

ta, quæ in ipsa Pasche solemnitate non licuissent. Accedit quod ex antiqua traditione dies Pentecostes, qui erat quinquagesimus ab altera die post Pascha, hoc anno incidit in diem dominicum, quod certe fieri non potuit, nisi Pascha incidit in sabbatum. Celebris est sententia Rapti, & Pauli Baringii, ex Judæorum traditione cum Pascha incidit in sabbatum sextam, in diem sequentem translaturum fuisse, ne duo festa simul concurrerent, in quibus cum mortui sepelire videretur esse, periculum erat ne asportata cadavera putre cerent, præsertim in regionalibus calidijs, in quibus multi Judæorum habitabant. Itaque Christum ferè quintà paschalem agnam edisse, quæ ex lege Dei edendus erat. Judæos verò die sequenti ex patriam traditione. De pasci intelligendos Matt. Marc. Luc. dum loquuntur de prima die Azymorum, hæc est, eà die quæ ex lege debebat esse prima Azymorum, seu in cuius vespere debebat coqui agnus paschalis. De posteriori verò intelligendum Joan. dum de pasci, & Pasche loquitur, non est, Pascha ex Judæorum traditione in sabbatum translata.

M. XXVI. 17. ¶ R I M A
autem

die Azymorum,

§. L. in qua §. necesse erat occidi Pascha,

M. accesserunt discipuli ad Jesum, ducentes :

M. Quò vis carnis, & paremus tibi ut manducet Pascha ? 13. Et mit-

tit duos ex discipulis suis
L. Petrum & Joannem,

L. XXII. 2. Venit autem dies Azymorum, M. XIV. 12. Et prima die Azymorum quando Pascha immolabant,

dixerunt ei discipuli :

M. Ubi vis paremus tibi considerare Pascha ?

L. 2. Et misit

§. Juxta præceptum Dei per Moysen : nam ex traditione differretur in sabbatum, ut dictum est ut. cap.

M. & dicit eis :

dicens: Euntes parate vobis Pascha ut manducemus. 9. At illi dixerunt: Ubi vis paremus? 10. Et dixit ad eos :

M. 18. At Iesus dixit: Ite in civitatem ad quemdam,

M. Ite in civitatem; & *L.* ecce introeuntibus

L. vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquae portans, sequimini eum

M. occurret vobis homo lagenam aquae bajulans, sequimini eum

L. in domum, in quam intrat;

M. & dicite ei: Magister dicit :

M. 14. Et quocumque introierit, dicite

L. 11. Et dicetis

L. patrifamilias domus :

M. domino domus, quia magister dicit :

Dicit tibi Magister :

M. Tempus meum propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis :

M. ubi est refectio mea?

ubi Pascha cum discipulis meis manducem?

L. ubi est diversorium, ubi Pascha cum discipulis meis manducem?

L. 12. Et ipse ostendet vobis coenaculum magnum, stratum; & ibi parate. 13. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis :

M. 15. Et ipse vobis demonstrabit coenaculum grande, stratum; & illic parate nobis. 16. Et abierunt discipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt sicut dixerat illis; & paraverunt Pascha,

M. 19. Et fecerunt discipuli

M. sicut constituit illis Iesus.

L. & paraverunt Pascha.

M. & paraverunt Pascha. 20. Vespere autem facto,

M. 17. Vespere autem facto, venit cum duodecim. (18. Et discumbentibus. C. CXXXI. n. 1.

CAP.
CXXIX.

L. 14. Et cùm facta esset
hora, discubuit, & duo-

Discumbebat cum duo-
decim discipulis suis.
(21. Et edentibus.
C. CXXXI. n. 1.

15. Et ait illis: Desiderio
desideravi hoc Pascha

manducare vobiscum antequam patiar. 16.
Dico enim vobis, quia ex hoc non man-

S.

17. Et accepto §. calice gratias egit,
& dixit: Accipite, & dividite inter vos:

(a) M. M.
CXXX.

18. (a) Dico enim vobis quod non bibam
de generatione vitis, donec regnum Dei
veniat.

CAPUT CXXIX.

LOTIO PEDUM

[JOAN. XIII.]

*Lotio pedum facta est post esum agni ante insti-
tutionem Eucharistiæ: duplex enim cœna apud
Judæos in Paschate: prima ritualis, quâ ag-
nus cum azymis, & lactucis agrestibus, ex le-
gis præscripto comedebatur; quod cùm ad cœ-
nam justam hominibus, numquam paucioribus
decem, sæpè etiam viginti, non sufficeret, se-
quebatur cœna communis & ordinaria. Itaque
Christus post primam cœnam lavit pedes disci-
pulorum, & in fine alterius cœnæ Eucharis-
tiam instituit.*

† Fer. 5.
in Cœna
Domini.

J. XIII. 1. † ANTE diem festum Paschæ,
sciens Jesus quia venit ho-
ra ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Pa-

§. Licet hoc intelligat AUGUST. de calice sacro; ve-
risimilius tamen est pertinere ad finem cœnæ paschalis:
idem enim Luc. habet postea v. 20. Similiter & cali-
cem, postquam cœnavit, &c.

trem; cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. 2. Et cœnâ factâ, cùm diabolus jam misisset in cor * ut traderet eum Judas Simonis Iscariötæ; 3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit; 4. Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua; & cùm accepisset linteum, præcinxit se. 5. Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. 6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? 7. Respondit Jesus, & dixit ei: Quod ego facio tu nescis modò, scies autem postea. 8. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non laverò te, non habebis partem mecum. 9. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus, & caput. 10. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. (a) Et vos mundi estis, sed non omnes: 11. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes. 12. Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit vestimenta sua: cùm recubuisset iterùm, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? 13. Vos vocatis me, Magister, & Domine; & benè dicitis: sum etenim. 14. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lavare pedes. 15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci vobis, ita & vos faciatis. ¶ (16. Amen, amen. C. CXXXI. n. 1.

CAP.
CXXXIX.

* Gr. Judæ Simonis Iscariötæ, ut proderet eum.

(a) inf.
CXXXIV.
1. v. 3.

CAP.
CXXX.

CAPUT CXXX.

E U C H A R I S T I A .

[MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.]

M. XXVI. 26. CŒNAN-
TIBUS(a) I. Cor. autem eis, (a) accepit
XI. 24. Jesus panem, &L. gratias egit,
M. benedixit, ac fregit,
deditque discipulis suis,
& ait: Accipite, & co-
medite:L. Hoc est corpus meum,
quod pro vobis datur:
hoc facite in meam com-
memorationem. 20. Simi-
literM. 27. Et accipiens ca-
licem,L. postquam cœnavit,
§. M. gratias egit; & dedit
illis, dicens; Bibite ex
hoc omnes. 28. Hic est
enim sanguis meus novi
testamenti, qui pro mul-
tis effundetur in remis-
sionem peccatorum.M. (Et biberunt ex illo
omnes) 24. Et ait. sup.L. XXII. 19. Et ac-
cepto paneM. XIV. 22. Et man-
ducantibus illis, acce-
pit Jesus panem: &
benedicens fregit, &
dedit eis, & ait:L. & fregit, & dedit
eis, dicens:M. Sumite, hoc est
corpus meum.M. hoc est corpus
meum.

L. & calicem,

M. 23. Et accepto ca-
lice, gratias agens de-
dit eis: (& biberunt.
inf. 24. §. Et ait illis:
Hic est sanguis meus
novi testamenti, qui pro
multis effundetur.L. dicens: Hic est ca-
lix novum testamentum
in sanguine meo, qui
pro vobis fundetur.

§. Scilicet antequam biberent; ut patet ex Paulo I.
Cor. XI. 25. qui hanc Eucharistie institutionem, quam &
a Domino accepisse se ait, fusiùs & exactiùs prosequitur.

M. 25. Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei. (26. *Et hymno. c. seq. in fine.*

M. §. * 29. Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. (30. *Et hymno. c. seq. in fine.*

CAP.
CXXX.

§.

* L.
CXXVIII.

CAPUT CXXXI.

NOTATIO, ET EGRESSUS PRODITORIS.

[MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.
JOAN. XIII.]

*Matt. & Marc. notatum à Domino proditorem
narrant antè Eucharistiæ institutionem, Luc.
& Joan. postea, quos secuti sumus.*

I. Prædictio prodicionis.

J. XIII. 16. **A**MEN, amen dico vobis :
(a) Non est servus major domino suo ; neque apostolus major est eo, qui misit illum. 17. Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea. 18. Non de omnibus vobis dico : ego scio quos elegerim : sed ut adimpleatur Scriptura : (b) Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. 19. Amodò dico vobis, priusquam fiat ; ut cum factum fuèrit, credatis quia ego sum. 20. Amen,

(a) L.
XLIII. 2.
v. 40.
M. LVI. 4.
v. 24.
J. CXXXIV.
3. v. 20.
(b) Ps.
XL. 10.

§. Apparet ex Luc. Cap. XXII. 17. Concord. CXXVIII. hæc dicta fuisse ante panis & vini consecrationem, & occasione tantum calicis consecrati Matt. & Marc. id dictum hic subtexuisse ; nihil tamen eo loco turbare, aut invertere satius visum est.

CAP.
CXXXI.(c) M. LVI.
6. v. 40.(d) V. ali-
bi Jesum
turbat.cap. CII. 3.
v. 33.& cap. CX.
4. v. 27.

amen dico vobis : (c) Qui accipit si quem misero, me accipit : qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. 21. Cū hæc dixisset Jesus, (d) turbatus est spiritu ; & protestatus est :

M. XIV. 18. Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait :

L. XXII. 21. Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

J. Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis, M. qui manducat mecum, J. tradet me. 22. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret.

M. 22. Et contristati valde, cœperunt singuli dicere : Numquid ego sum, Domine ? 23. At ipse respondens,

M. ait illis : Unus ex duodecim,

M. qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. 24. Filius qui-

(e) Ps. sicut scriptum est de illo : vae autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. 25. Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit :

M. XXVI. 21. Et edentibus illis, dixit : J. & dixit :

M. Jesus : Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me,

M. Amen dico vobis, quia unus vestrum

me traditurus est.

M. 19. At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim : Numquid ego ? 20. Qui

M. ait :

M. qui intingit mecum manum in catino.

21. Et Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de eo : vae autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei, si non esset natus homo ille, (22. Et manducantibus. Cap. CXXX.

L. 22. Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est,

tradit : verumtamen vā
homini illi, per quem
tradetur.

Numquid ego sum, Rab-
bi? Ait illi : §. Tu dixisti.
(26. Cœnantibus autem.
C. CXXX.

CAP.
CXXXI.

§.

2. Notatio proditoris.

L. 23. Et ipsi cœperunt quærere inter se,
quis esset ex eis, qui hoc facturus esset.

J. 23. Erat ergo recumbens unus ex disci-
pulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Je-

sus. 24. Innuit ergo huic Simon Petrus,
* & dixit ei : Quis est, de quo dicit' ? 25.

Itaque cūm recubisset ille suprà pectus
Jesu, dicit ei : Domine, quis est ? 26.

Respondit Jesus : Ille est, cui ego intinc-
tum * panem' porrexero. Et cūm intinxisset

panem, dedit Judæ Simonis Iscariötæ.
27. Et post buccellam (f) * introivit in

eum satanas.

* Gr. ut
sciscitare-
tur quis es-
set, de quo
diceret.

* ψωλον,
buccellam,
offulam.

(f) L.
CXXVII. 2.

v. 3.

* τότε εἰσ-
ῆλθεν,
tunc in-
troivit.

3. Egressus Judæ.

Et dixit ei Jesus : quod facis, fac citius.

28. Hoc autem nemo scivit discumben-
tium ad quid dixerit ei. 29. Quidam enim

putabant, quia loculos habebat Judas,
quod dixisset ei Jesus : Eme ea quæ opus

sunt nobis ad diem festum : aut egenis ut
aliquid daret. 30. Cūm ergo accepisset ille

buccellam, exivit continuo. Erat autem
nox. 31. Cūm ergo exisset, dixit Jesus :

Nunc clarificatus est Filius hominis : &
Deus clarificatus est in eo. 32. Si Deus

clarificatus est in eo, & Deus clarificabit

§. Id est, Tu es ille. Hic ergo expressit traditorem ;
sed ita ut reliqui non adverterint : quia forte submissè
loquebatur ; ut ait AUGUST. de conf. Evang. lib. III.
cap. 1. Et ideo non est hic propriè notatio proditoris,
sed infra.

— eum in semetipso; & continuo clarificabit eum.

CAP. CXXXII. *M.* 26. Et §. hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. *M.* 30. Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.

C A P U T CXXXII.

V. prim. CONTENTIO. PRÆDICTIO NEGATIONIS.

cap. LXX.

n. 1.

[*MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII. JOAN. XIII.*]

1. *Secunda contentio Apostolorum de primatu.*

L. XXII. 24. **F**ACTA est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. 25. Dixit autem **(a) M. M.** eis : **(a)** Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, **(b) M. M.** benefici vocantur. 26. **(b)** Vos autem non **L. LXX.** sic : sed qui major est in vobis, fiat sicut **n. 1. & 2.** minor; & qui præcessor est, sicut ministrator. 27. Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat : 28. Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis : 29. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, 30. Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo : & sedeat is super thronos judicantes duodecim tribus Israël.

§. Omnino verisimile est, hic dictum hymnum, & surrexisse exituros; mansisse tamen aliquamdiu in cenaculo, & fortè etiam, ut fit, consedissee : exierunt ergo, id est, surrexerunt exituri.

2. Oratio pro fide Petri. Mandatum novum.

31. Ait autem Dominus : Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum; 32. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua : & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

J. XIII. 33. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. (c) Quæretis me : & sicut dixi Judæis : Quò ego vado, vos non potestis venire : & vobis dico modò. 34. (d) Mandatum novum do vobis : Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. 35. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

CAP.
CXXXII.

(c) sup.
LXXXIV. 3.
v. 34.

(d) inf.
CXXXIV. 2.
v. 12.
I. Theff.
IV. 9.
I. Joan.
IV. 7.

3. Præsumptio Petri.

36. Dicit ei Simon Petrus : Domine, quò vadis ? Respondit Jesus : Quò ego vado, non potes me modò sequi : sequeris autem postea. 37. Dicit ei Petrus : Quare non possum te sequi modo ?

M. XIV. 27. Et ait eis Jesus : Omnes scandalizabimini in me in nocte ista : quia scriptum est : Percutiam pastorem, & dispergentur oves.

M. XXVI. 31. Tunc dicit illis Jesus : (e) Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim :

(e) J.
CXXXV. 4.
v. 32.
M. M.
CXXXVII.

(f) Percutiam pastorem, & dispergentur oves gre-

(f) Zach.
XIII. 7.

28. Sed postquam surrexero, præcedam vos in Galilæam. 29. Petrus autem ait illi : Etsi omnes scandalizati fuerint in te : sed non ego.

L. 33. Qui dixit ei :

J. animam meam pro te ponam;

gis. 32. Postquam autem surrexero, præcedam vos in Galilæam. 33. Respondens autem Petrus, ait illi : Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor;

L. Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire.

4. Prædīctio negationis.

J. 38. Respondit ei Jesus : Animam tuam pro me pones ? Amen, amen dico tibi,

L. Petre, non cantabit hodiè gallus, donec ter abneges nosse me :

M. quia tu hodiè in nocte hâc, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31. At ille ampliùs loquebatur :

M. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. (36. Tunc venit. C. CXXXVII.

n. 1.

L. 34. At ille dixit : Dico tibi,

M. 30. Et ait illi Jesus : Amen dico tibi,

M. 34. Ait illi Jesus : Amen dico tibi, quia in hâc nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

J. Non cantabit gallus, donec ter me neges.

M. 35. Ait illi Petrus :

M. Etsi oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. (32. Et veniunt. C. CXXXVII.

n. 1.

5. Sacculus, pera, gladius, comparandus.

(g) M. M.
L. LVI. 3.
L. LXXIX.
I. v. 4.

L. Et dixit eis : 35. (g) Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis ? 36. At illi dixerunt : Nihil. Dixit ergo eis : Sed nunc §. qui habet sacculum, tollat similiter &

§.

§. Non præcipit sumere sacculum, aut peram, aut uti gladio : sed prophetarum more, qui res insigniores non verbis tantum, sed conspicuis rebus designare solebant, solummodo describit temporis jam jam instantis, & persecutionis acerbiteriam, in quâ si humanâ providentiâ nitendum esset, meritò sacculo, & perâ, & gladiis cum jactura vestium comparatis, ad vitâ tuendam præsidium uti deberent.

perami : & §. qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium. 37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in me : (h) Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem habent. 38. At illi dixerunt : Domine, ecce duo gladii hîc. At ille dixit eis : §. Satis est. (39. Et egres-

CAP.
CXXXII.

§. 1.

(h) Isa.
LIII. 12.
M. CXLIII.
3. v. 28.

§. 2.

CAPUT CXXXIII.

SERMO POST CŒNAM.

[JOAN. XIV.]

1. Consolatio Apostolorum.

J. XIV. 1. † **N**ON turbetur cor vestrum. † In fest.
Creditis in Deum, & in SS. Philip.
me credite. 2. In domo Patris mei mansiones multæ sunt : §. * si quo minùs' dixissem & Jac. Ap.
vobis, * quia' vado parare vobis locum. §. 3.
3. Et si abiero, & præparavero vobis locum; * εἰ δὲ μὴ.
iterùm venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis. si autem
4. Et quò ego vado scitis, & viam scitis. non. V.
5. Dicit ei Thomas : Domine, nescimus quò noi.
vadis : & quomodò possumus viam scire? * Dcest in
Gr.

§. 1. Alii suppleant gladium, alii sacculum five crumenam, ut sensus sit : qui non habet pecuniam ad emendum gladium, vendat potiùs vestem, quàm eo careat.

§. 2. Videlicet verborum de hâc re, vel satis est hâc significatione : nam ad pugnam vel duodecim gladii nihil facerent.

§. 3. Si hoc ita non esset, hoc est, si non essent multæ mansiones, quibus excipi possetis, ego dixissem vobis, scilicet non esse, neque lassassem vos inani spe obtinendæ mansionis alicujus.

CAP.
CXXXIII.

* οὐ πιστεύ-
ουσιν, non
credis?

* πιστεύ-
ετε μοι,
credite
mihi.

(a) sup.
LXXXIX. 2.
v. 38.

(b) M.
XLIII. 4.
L. LXXXII.
2. v. 9.
M. M.
CXI. 3.
J. CXXXV. 4.

v. 24.

§.

† In vig.
Pentec.

(c) inf. v.
26. & cap.
seq. n. 3.
v. 26. &
CXXXV.
n. 2. v. 7.
L. CXLIX.
3. v. 49.

6. Dicit ei Jesus : Ego sum via, & veri-
tas, & vita : nemo venit ad Patrem nisi
per me. 7. Si cognovissetis me, & Pa-
trem meum utique cognovissetis : & amo-
dò cognoscetis eum, & vidistis eum. 8.
Dicit ei Philippus : Domine, ostende no-
bis Patrem, & sufficit nobis. 9. Dicit ei
Jesus : Tanto tempore vobiscum sum, &
non cognovistis me? Philippe, qui vi-
det me, videt & Patrem. Quomodò tu
dicis : Ostende nobis Patrem? 10. * Non
creditis quia ego in Patre, & Pater in
me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à
meipso non loquor. Pater autem in me
manens, ipse facit opera. 11. * (a) Non
creditis quia ego in Patre, & Pater in
me est? 12. Alioquin propter opera ipsa
credite. Amen, amen dico vobis, qui cre-
dit in me, opera, quæ ego facio, & ipse
faciet, & majora horum faciet : quia ego
ad Patrem vado. 13. (b) Et quodcumque
petieritis §. Patrem in nomine meo, hoc
faciam ¶; ut glorificetur Pater in Filio.
14. Si quid petieritis me in nomine meo,
hoc faciam.

2. Spiritus veritatis. Dilectio. Mandata.

15. † Si diligitis me : mandata mea serva-
te. 16. Et ego rogabo Patrem, & alium
(c) Paraclitum dabit vobis, ut maneat
vobiscum in æternum, 17. Spiritum veri-
tatis, quem mundus non potest accipere,
quia non videt eum, nec scit eum : vos
autem cognoscetis eum, quia apud vos
manebit, & in vobis erit. 18. Non relin-

§. τὸν Patrem in gratiis deest; legunt tamen Chrysos-
tomus & Cyrillus.

quam vos orphanos : veniam ad vos. 19. Adhuc modicum; & mundus me jam non videt : vos autem videtis me; quia ego vivo, & vos vivetis. 20. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis. 21. Qui habet mandata mea, & servat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. ¶. 22. Dicit ei Judas, non ille Iscariotes : Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? 23. Respondit Jesus, & dixit ei : † Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: 24. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus : sed ejus qui milit me, Patris.

CAP.
CXXXVI.

† Dom.
Pentec.

3. *Paracletus omnia dociturus. Pax.*

25. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. 26. (d) Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecumque dixerò vobis. 27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. 28. (e) Audistis quia ego dixi vobis : Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem : quia Pater major me est. 29. Et nunc dixi vobis priusquam fiat : ut cum factum fuerit, credatis. 30. Jam non multa loquar vobiscum : venit enim

(d) sup.
n. 2. v.
16. inf.
CXXXIV.
3. v. 26.
& CXXXV.
n. 2.
L. CXLIX.
3. v. 49.
(e) sup.
n. 1. v. 34

—
CAP.
CXXXIII.

§.

princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. 31. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. ¶ §. Surgite, eamus hinc.

C A P U T CXXXIV.

CONTINUATIO SERMONIS.

[JOAN. XV.]

1. *Christus vitis, nos palmites.*

† In Com.
un. Mart.
temp. Pas-
chæ.

J. XV. 1. † **E**GO SUM vitis vera : & Pater meus agricola est. 2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. 3. (a) Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. 4. Manete in me : & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite : sic nec vos, nisi in me manseritis. 5. † Ego sum vitis, vos palmites : qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. 6. Si quis in me non manserit : mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. 7. Si manseri-

(a) sup.
CXXXIX. v.
10.

† Com.
plurium
Mart.
temp. Pas-
chæ.

§. Probabile est, Christum hic è mensâ surrexisse, & exiisse cœnaculo, & reliquum sermonis partim in domo, partim in via ad hortum habuisse. Quod verò infra dicitur cap. CXXXVII. num. 1. Hæc cum dixisset : oppressus est, &c. vel de egressu ex urbe, vel de trajectu torrentis intelligi potest.

tis in

tis in me, & verba mea in vobis manserint; quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. ¶ 8. In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. 9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos.

CAP.
CXXXIV.

2. Perseverandum in charitate.

Manete in dilectione mea. 10. Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei praecepta servavi, & maneo in ejus dilectione. 11. Hac locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur. ¶ 12. † (b) Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. 13. Majorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. 14. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis. 15. Jam non dicam vos servos; quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos; quia omnia quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. 16. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis: & fructus vester maneat: (c) ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. ¶

† In vig.
Apost.

(b) sup.
CXXXII. 2.

v. 34.
I. Theff.

IV. 9.
I. Joana

IV. 7.

(c) sup.
CXXXIII. I.

v. 13. &
loc. ibi cit.

3. Mundus fidelium hostis.

17. † (d) Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. 18. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. 19. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. 20. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis:

† In Fest.
SS. Sim.
& Judæ
Ap.

(d) sup. n. 2.
& CXXXII.
2. & loc. ibi cit.

(e) Non est servus major domino suo. Si
 me persecuti sunt, (f) & vos persequen-
 tur : si sermonem meum servaverunt, &
 vestrum servabunt. 21. Sed hæc omnia fa-
 cient vobis propter nomen meum; quia
 nesciunt eum qui misit me. 22. Si non
 venissem, & locutus fuisset eis, peccatum
 non haberent : nunc autem excusationem
 non habent de peccato suo. 23. Qui me
 odit : & Patrem meum odit. 24. Si opera
 non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit,
 peccatum non haberent : nunc autem &
 viderunt, & oderunt & me, & Patrem
 meum. 25. Sed ut adimpleatur sermo,
 qui in lege eorum scriptus est : (g) Quia
 odio habuerunt me gratis. ¶ 26. † Cum
 autem venerit Paracletus, (h) quem ego
 † Dom. mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis,
 Inf. O&f. qui a Patre procedit, ille testimonium per-
 Ascens. hibeat de me : 27. Et vos testimonium
 perhibebitis, quia ab initio mecum estis.
 (h) sup.
 cap. præc.
 n. 3. inf.
 cap. seq.
 n. 2.
 L. CXLIX.
 3. v. 49.

CAPUT CXXXV.

ALTERA CONTINUATIO SERMONIS.

[JOAN. XVI.]

V. ead. de
 re cap.

J. XVI. 4. &
 CXXI. 3.

1. Prædictio persecutionum.

HÆC locutus sum vobis, ut
 non scandalizemini. 2. Abs-
 que synagogis facient vos : sed venit ho-
 ra, ut omnis qui interficit vos, arbitretur
 obsequium se præstare Deo. 3. Et hæc fa-
 cient vobis, quia non noverunt Patrem,
 neque me. 4. Sed hæc locutus sum vobis :
 at cum venerit hora eorum, reminisca-

mini quia ego dixi vobis. ¶ 5. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram.

CAP.
CXXXV.

2. *Præmissio Paracleti.*

Et nunc † vado ad eum qui misit me; & † Dom. 4.
nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? post Pasc.

6. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. 7. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, (a) mit-
tam eum ad vos. 8. Et cùm venerit ille, §. arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio: 9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me: 10. De justitia verò: quia ad Patrem vado: & §.

(a) sup.
CXXXIII.
2. & 3.
& CXXXIV.
3. v. 26.
L. CXLIX.
3. v. 49.

jam non videbitis me: 11. De judicio autem: quia princeps hujus mundi jam judicatus est. 12. Adhuc multa habeo vobis dicere; sed non potestis portare modò. 13. Cùm autem venerit ille (b) Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso: sed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura

(b) sup.
CXXXIII.
2. v. 17.
& CXXXIV.
3. v. 26.

§. Locus obscurissimus, quem sic Chrysostomus interpretatur. Spiritus Sanctus arguet, seu perspicuè convincet mundum, tam Judæos quam Gentes, de peccato infidelitatis, quòd non credunt in Christum: & de justitia ipsius Christi, id est, convincet Christum esse justum & innocentem, imò omnis justitiæ in hominibus auctorem; quòd maxime demonstrabitur ex resurrectione, & ascensione ad Patrem: de judicio autem convincet mundum, ut scilicet se judicio ac damnationi obnoxium esse intelligat: quia princeps hujus mundi diabolus, cui tamquam principi mundus peccati merito subjectus, jam judicatus est, seu damnatus. Per quod ostenditur, etiam mundum cum suo principe damnandum esse, qui eum adhuc superbum & impium imitari voluerit.

— sunt annuntiabit vobis. 14. Ille me clarificabit : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. ¶ 15. Omnia quaecumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

3. *Promissio gaudii æterni.*

† Dom. 1. post Pas. 16. † Modicum, & iam non videbitis me; & iterum modicum, & videbitis me; quia vado ad Patrem. 17. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem : Quid est hoc, quod dicit nobis : Modicum, & non videbitis me; & iterum modicum, & videbitis me : & quia vado ad Patrem ? 18. Dicebant ergo : Quid est hoc, quod dicit, Modicum ? nescimus quid loquitur. 19. Cognovit autem Iesus quia volebant eum interrogare; & dixit eis : De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me; & iterum modicum, & videbitis me. 20. Amen, amen dico vobis : quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit : vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21. Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora ejus : cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium : quia natus est homo in mundum. 22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis : iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum; & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. ¶ 23. Et in illo die me non rogabitis quidquam.

† Dom. 1.
post Pas.
(c) M.
xxiii. 4.
L. xxviii.
2.
M.M. xxi.

† L. cxxviii.

4. *Promissio beneficentiæ Patris.*

† (c) Amen, amen dico vobis : * si quid peneritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 24. Ulque modo non petistis quid-

1. s. 13.
* C. quæ-
cumque
petieritis.

quam in nomine meo : petite , & accipietis , ut gaudium vestrum sit plenum. 25. Hæc in proverbiiis locutus sum vobis. Venit hora , cùm jam non in proverbiiis loquar vobis , sed palàm de Patre annuntiabo vobis. 26. In illo die in nomine meo petetis ; & non dico vobis , quia ego rogabo Patrem de vobis : 27. Ipse enim Pater amat vos , quia vos me amastis , & credidistis , quia ego à Deo exivi. 28. Exivi à Patre , & veni in mundum : iterùm relinquo mundum , & vado ad Patrem. 29. Dicunt ei discipuli ejus : Ecce nunc palàm loqueris , & proverbium nullum dicis. 30. Nunc scimus quia seisc omnia , & non opus est tibi ut quis te interroget : in hoc credimus quia à Deo existi. ¶ 31. Respondit eis Jesus : Modò creditis ? 32. (d) Ecce venit hora , & jam venit , ut dispergimini unusquisque in propria , & me solum relinquatis : & non sum solus , quia Pater mecum est. 33. Hæc locutus sum vobis , ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis ; sed confidite , ego vici mundum.

CAP.
CXXXV.

(d) M. M.
CXXXII. 3.
&
CXXXVII. 7.

CAPUT CXXXVI.

ORATIO CHRISTI POST CŒNAM.

[JOAN. XVII.]

1. *Oratio pro sua glorificatione.*

J. XVII. 1. **I**HÆC LOCUTUS est Jesus : & † sublevatis oculis in cœlum , dixit : Pater , venit hora , clarifica filium tuum , ut filius tuus clarificet te : † In vig. Ascens.

358 *Oratio pro salute Apostolorum.*

2. (a) Sicut dedisti ei potestatem omnis
CAP. CXXXVI. carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis
(a) 167. XXI. 35. vitam aeternam. 3. Hæc est autem vita
Bl. CALIX. aeterna : Ut cognoscant te, solum Deum
2. v. 18. verum, & quem misisti Jesum Christum.
 4. Ego te clarificavi super terram : opus
 consummavi, quod dedisti mihi ut faciam :
 5. Et nunc clarifica me tu Pater apud
 te metipsum, claritate, quam habui prius,
 quam mundus esset, apud te.

2. *Oratio pro salute Apostolorum.*

6. Manifestavi nomen tuum hominibus,
 quos dedisti mihi de mundo : tui erant, &
 mihi eos dedisti; & sermonem tuum serva-
 verunt. 7. Nunc cognoverunt quia om-
 nia, quæ dedisti mihi, abs te sunt : 8 Quia
 verba, quæ dedisti mihi, dedi eis; & ipsi
 acceperunt, & cognoverunt verè quia à
 te exivi, & crediderunt quia tu me misisti.
 9. Ego pro eis rogo : non pro mundo ro-
 go, sed pro his quos dedisti mihi : quia
 tui sunt : 10. Et mea omnia tua sunt, &
 tua mea sunt : & clarificatus sum in eis :
 11. Et jam non sum in mundo, & hi in
 mundo sunt, & ego ad te venio. ¶ † Pa-
 ter sancte, serva eos in nomine tuo, quos
 dedisti mihi : ut sint unum, sicut & nos.
 12. Cum essem cum eis, ego servabam eos
 in nomine tuo. (b) Quos dedisti mihi,
 custodivi; & nemo ex eis periit, nisi filius
 perditionis, (c) ut Scriptura impleatur.
(b) inf. CXXXVII. 5. v. 9. 13. Nunc autem ad te venio : & hæc lo-
(c) Pf. CVIII. 8. quor in mundo, ut habeant gaudium meum
 impletum in semetipsis. 14. Ego dedi eis
 sermonem tuum, & mundus eos odio ha-
 buit, quia non sunt de mundo, sicut &
 ego non sum de mundo. 15. Non rogo ut

† Pro tol-
 lendo mis-
 erate.

tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. 16. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. 17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. 18. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. 19. Et pro eis ego sanctifico meipsum : ut sint & ipsi sanctificati in veritate.

CAP.
CXXXVI.

3. Oratio pro salute omnium credentium.

20. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me : 21. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint; ut credat mundus, quia tu me misisti. 22. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis; ut sint unum, sicut & nos unum sumus. 23. Ego in eis, & tu in me; ut sint consummati in unum : ¶ & cognoscat mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. 24. Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum; ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi : quia dilexisti me ante constitutionem mundi. 25. Pater iuste, mundus te non cognovit; ego autem te cognovi : & hi cognoverunt, quia tu me misisti. 26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam; ut dilectio, quâ dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP.
CXXXVII.

CAPUT CXXXVII.

H O R T U S.

[MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXI.
JOAN. XVIII.]

1. Mœror Christi.

V. P. not. 2. J. XVIII. 1. **H**ic cum dixisset Jesus, *

2. CXXXIII.

† Patho
tes. 6. in
Parale.

§.

* Ihesu xpi
sepulchrum, ubi
dormit,
V. not.† egressus est cum disci-
pulis suis trans torrentem §. * Cedron.L. XII. 39. Et egressus ibat secundum
consuetudinem in montem Olivarum. Se-
cuti sunt autem illum & discipuli.M. XXVI. 36. Tunc ve-
nit Jesus cum illis in vil-
lam, quæ dicitur Geth-
semani,M. XIV. 31. Et veni-
mus in prædium, cui
nomen Gethsemani.J. ubi erat hortus, in
quem introiit ipse, &
discipuli ejus (2. Sciebat
autem & Judas, qui tra-
debat eum locum : quia
frequenter Jesus conve-
nerat illuc cum discipu-
lis suis.) 3. Judas ergo inf.
n. 4.L. 45. Et cum perve-
nisset ad locum,M. Et dixit discipulis
suis : Sedete hic, donec
vadam illuc, & orem.dixit illis :
M. Et ait discipulis
suis : Sedete hic, do-
nece orem.

§. Gr. τὸν κήπον, ut & in Græca versione 2. Reg.
XV. 17. & 1. Reg. XV. 17. ita ut sit nomen appella-
tionis, torrentis cedronum : nec obstat quod cederi He-
braice dicuntur arborum : multa enim sunt cedrorum gene-
ra, & inter ea unum, םרררר unda nomen Græcum fluxus
cedron, quod exire Gen. VI. in Chaldaica versione anno-
tante vir eruditus.

L. Orate ne intretis in
tentationem.

CAP.

CXXXVII.

M. 37. Et assumpto
Petro, & duobus filiis
Zebedæi, cœpit

M. 33. Et assumit Petrum,
& Jacobum, & Joannem
secum: & cœpit pavere,
& tædere,

M. 34. Et ait illis:
Tristis est anima mea
usque ad mortem: sus-
tinete hîc, & vigilate.

M. contristari, & mœs-
tus esse. 38. Tunc ait il-
lis: Tristis est anima mea
usque ad mortem: susti-
nete hîc, & vigilate me-
cum.

2. Christus orans. Angelus. Agonia.

L. 41. Et ipse

39. Et progressus pusil-
lûm,

M. 35. Et cûm proces-
sisset paululûm,

L. avulsus est ab eis quan-
tum jactus est lapidis; &
§. positis genibus orabat,
42. Dicens: Pater, si vis,
transfer calicem istum à
me; verumtamen non
mea voluntas, sed tua
fiat. 43. Apparuit autem
illi angelus de cœlo con-
fortans eum. Et

§.

M. procidit

M. procidit super terram,
M. in faciem suam, orans;
&

M. & orabat,

L. factus in agonia, * pro-
lixius orabat,
M. ut si fieri posset, tran-

* *ἐκτενέ-
στερον*,
intentius.

§. Probabile est, Christum primûm quidem genua
flexisse, quod notat Luc. postea verò cûm intenderet vim
precationis, quod idem Luc. significat his verbis, pro-
lixius orabat, toto corpore in terram procubuisse, quod
notant Matth. & Marc. dùm ajunt, eum procidisse su-
per terram, & in faciem suam.

Cap.
CXXXVII.

siret ab eo hora; 36. Et dixit : Abba Pater,

M. dicens : Pater mi,

M. si possibile est, transeat à me calix iste :

M. omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me : sed non quod ego volo, sed quod tu.

verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu,

L. 44. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

3. *Apostoli dormientes.*

45. Et cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia. 46. Et ait illis : Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

M. 37. Et venit, & invenit eos dormientes.

M. 40. Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes,

M. Et ait Petro : Simon, dormis?

& dicit Petro :

M. Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum?

M. non potuisti unâ horâ vigilare? 38. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

41. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

M. 39. Et iterùm abiens oravit, eundem sermonem dicens :

M. 42. Iterùm secundo abiit, & oravit, dicens :

M. Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat vo-

M. 40. Et reversus de-
nuò invenit eos dor-
mientes : (erant enim
oculi eorum gravati)

luntas tua. 43. Et venit
iterùm, & invenit eos
dormientes : erant enim
oculi eorum gravati :

M. & ignorabant quid
responderent ei.

M. 44. Et relictis illis,
iterùm abiit, & oravit
tertiò, eundem sermo-
nem dicens.

M. 45. Tunc venit

M. 41. Et venit tertio,
ad discipulos suos,

M. & ait illis : §. Dormi-
te jam, & requiescite :

& dicit illis : Dormi-
te jam, & requiescite :
ecce appropinquavit
hora, & Filius homi-
nis tradetur in manus
peccatorum. 46. Sur-
gite, eamus ; ecce ap-
propinquavit qui me
tradet.

sufficit ; venit hora : ecce
Filius hominis tradetur
in manus peccatorum.

42. Surgite, eamus : ecce
qui me tradet, propè est.

CAP.
CXXXVII.

§.

* ἀπέχει,
quod Sy-
rus, & A-
rabs ver-
tunt, adest
finis.

4. *Accessus, & osculum Judæ.*

M. 47. Adhuc eo lo-
quente,

L. 47. Adhuc eo lo-
quente,

M. venit Judas

J. 3. Judas ergo

M. unus de duodecim,

L. ecce turba ; & qui
vocabatur Judas, unus
de duodecim,

M. venit,

M. & cum eo turba
multa cum gladiis &
lignis,

M. 43. Et adhuc eo lo-
quente,

M. ecce Judas

M. Iscariotes, unus de
duodecim,

J. cum accepisset cohor-
tem, & à pontificibus,
& Phariseis ministros,
venit illuc,

M. & cum eo turba mul-
ta, cum gladiis, & fusti-
bus,

§. His verbis non somnum indulgisse Christum, sed
Apostolorum somnolentiam exprobrasse constat, quasi dice-
ret : Periculum presens vos jam satis excitabit, quos
crebra monitio non excitaverat.

J. cum laternis, & facibus, & armis :
CAP. XXXVII. **M.** missi à principibus sacerdotum, à summis sacerdotibus;
M. & Scribis, & senioribus. **44.** Dederat autem traditor ejus signum eis, **M.** & senioribus populi.
 dicens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est; **48.** Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens, Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite eum.
 cautè. **45.** Et cum venisset,
L. antecedebat eos :
M. **49.** Et confestim accedens ad Jesum, **L.** & appropinquavit Jesu,
L. ut oscularetur eum, **M.** statim accedens ad eum,
M. dixit : Ave Rabbi : & osculatus est eum. **50.** ait : Ave Rabbi : & osculatus est eum.
 Dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti ? **L.** **48.** Jesus autem dixit illi :
L. Juda, osculo Filium hominis tradis ?

5. Judæi Cadentes in terram.

J. **4.** Jesus itaque sciens omnia quæ ventura erant super eum, processit, & dixit
5. §. eis : Quem quæritis ? **5.** Responderunt ei : Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus : Ego sum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. **6.** Ut ergo dixit eis : Ego sum; abierunt retrorsum, & ce-

§. Turbæ, scilicet ad quam recesserat Judas : secuti enim sumus sententiam S. AUGUST. l. III. de Conf. Evang. c. III. qui existimat, Judam post osculum Christo datum recessisse versùs turbam, & tunc contigisse illa quæ Joan. narrat de turbis prostratis : si enim ante osculum ista contigissent, non opus fuisset osculi signo; cum bis dixisset ipse Jesus, Ego sum.

ciderunt in terram. 7. Iterum ergo interrogavit eos : Quem queritis ? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum. 8. Respondit Jesus : Dixi vobis, quia ego sum : si ergo me queritis, finite hos abire. 9. Ut impleretur sermo quem dixit : Quia (d) (d) *sup.* quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis *cxxxvi.* quemquam. *2. v. 12.*

CAP.
CXXXVII;

6. *Auricula abscissa.*

M. 46. At illi manus iniecerunt in eum, & tenuerunt eum.

M. Tunc accefferunt, & manus §. iniecerunt in Jesum, & tenuerunt eum.

§.

L. 49. Videntes autem hi, qui circa ipsum erant; quod futurum erat, dixerunt ei : Domine, si percutimus in gladio ?

M. 51. Et ecce

M. 47. Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, §. habens gladium eduxit eum : & percussit Pontificis servum : & *L. 50.* Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.

J. 10. Simon ergo Petrus, *M.* unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum; & percutiens servum principis sacerdotum,

J. abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus.

M. percussit servum summi sacerdotis : & amputavit illi auriculam.

M. amputavit auriculam ejus.

L. 51. Respondens autem Jesus, ait : * Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum.

* *icere.*
q. d. huc usque suffecerit me defendisse.

52. Tunc ait illi Jesus :

J. 11. Dixit ergo Jesus

§. Hoc dictum ab Matth. & Marc. vel per anticipationem, vel ita ut nondum quidem Christum ligarent, aut immodum tenuerint, sed solum quod in eum incurrerint, & eum circumdederint.

356 *Exprobratio Christi in Judæos.*

- Petro :** Mitte gladium Converte gladium tuum in locum tuum.
CAP. CXXVII. **M.** (e) omnes enim qui acceperint gladium,
(e) Gen. IX. 6. §. gladio peribunt.
Apo. XIII. 10. **J.** Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
§. **M.** 53. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? 54. Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, (f) quia sic oportet fieri?
(f) Isa. LIII. 12.

7. *Exprobratio Christi in Judæos.*

55. In illa hora dixit Jesus
L. ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores : Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus
M. comprehendere me? quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.
L. sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.
M. 56. Hoc autem totum
L. 52. Dixit autem Jesus
M. 48. Et respondens Jesus, ait illis :
M. turbis :
 Tamquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus
M. Tamquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me?
L. 53. Cum quotidie vobiscum fuero in templo, non extendistis manus in me.
M. 49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis.

§. *Id est, digni sunt qui pereant : non enim eventus, sed meritum homicide significatur juxta legem, Gen. IX. 6. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Sunt qui non ad Patrum, sed ad Judæos referant, quasi diceret Christus : Noli Deo præripere ultionem ; crudeles enim isti & sanguinari, etiam te quiescente, gravissimas Deo daturi sunt pœnas suo sanguine.*

Sed ut impleantur Scrip-
turæ.

M. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

factum est, (g) ut adimplerentur Scripturę prophetarum.

M. 50. (*h*) Tunc discipuli
ejus relinquentes eum,
omnes fugerunt. 51. §.
Adolescens autem qui-
dam sequebatur eum,
amictus sindone super
nudo; & tenuerunt eum.

* 52. At ille rejectâ sin-
done, nudus profugit ab
eis.

САР.
СХХХVII.

(g) Thr.
IV. 20.

(h) M. M.
CXXXII. 3.
J. CXXXV.
4. v. 32.

§.
* Gr. add.
οἱ νεανίσ-
κοι, adole-
centuli, sc.
milites,
ita sapē
Graciz
didici.

C A P U T CXXXVIII.

EXAMEN ET JUDICIUM CAÏPHÆ.

[*MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.*
· *JOAN. XVIII.*]

Ductus est Iesus ad Annam primùm, sed ostentationis tantùm causâ, nec ibi quidquam actum : quod enim postea refert Joan. gestum à Pontifice, non ad Annam, sed ad Caipham referendum est : quod satis ipse significavit, dum de Caïpha nominatim ait, qui erat Pontifex anni illius.

I. *Jesus ductus ad Annam, & ad Caïpham.*

J XVIII. 12. **C**OHORS ergo & tribunus,
& ministri Judæorum com-
prehenderunt Jesum, & ligaverunt eum;

§. Non Joannes, aut Jacobus minor, ut quidam arbitrati sunt; sed quidam è villa proxima Gethsemani, qui tumultu excitatus, è lecto profugerit: id autem notatum à Marc. ut ostenderet nonnisi ope divinâ salvos fugisse Apostolos; cum Judæis constitutum fuerit, non Jesum tantum comprehendere, sed & ejus discipulos.

CAP.

CXXXVIII.

(a) *sup.*

CIII. 1.

v. 49.

(b) *ibid.*

v. 50.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primum; erat enim focer Caiphæ, (a) qui erat pontifex anni illius. 14. Erat autem Caiphæ, qui consilium dederat Judæis: Quia (b) expedit unum hominem mori pro populo.

M. XXVI. 57. At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caiphæ principem sacerdotum, ubi

M. omnes sacerdotes, & Scribæ, & seniores

M. convenerant.

M. XIV. 53. Et adduxerunt Jesum ad summum sacerdotem: & convenerunt

L. XXII. 54. Comprehendentes autem eum,

M. Scribæ, & seniores

L. duxerunt ad domum principis sacerdotum:

2. *Ingressus Petri in domum Caiphæ.*

M. 58. Petrus autem sequebatur eum à longè,

J. & alius discipulus. Discipulus autem ille erat §. notus pontifici: & introi-

vit cum Jesu in atrium pontificis. 16. Petrus autem stabat ad ostium for-

ris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit osti-

ariæ: & introduxit Petrum. (17. §. *Dicit ergo.*

C. seq. n. 1.

M. usque intrò in atrium summi sacerdotis.

J. 15. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus,

M. 54. Petrus autem à longè secutus est eum,

L. Petrus verò sequebatur à longè.

M. usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intrò,

§. 1. *Verisimilius est, hunc discipulum fuisse civem Jerosolymitanum; ideòque pontifici notum, fortasse in cuius domo Christus cœnaverat; quàm vel Joannem, vel alium quempiam è duodecim.*

§. 2. *Quare hic interrumpendæ narrationes Joan. & Luc., vide tit. cap. seq.*

L. 55.

M. &

L. 55. Accenso autem igne in medio atrii,

M. sedebat cum ministris,

M. sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se;

CAP.
CXXXVIII

L. & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum; (56. *Quem cum. C. seq. n. 1.*

M. ut videret finem.

3. *Alapa.*

J. 19. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, & de doctrina ejus. 20. Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo; ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt; & in occulto locutus sum nihil. 21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. 22. Hac autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes pontifici? 23. Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis? §.

24. Et §. * misit eum Annas ligatum ad * *Pro mī*
Caipham pontificem. (25. *Erat autem. C. ferat,*
seq. n. 2. *V. not.*

§ Misit *pro* miserat, ut *Matth.* XIV. 3. *Conc.* 22. tenuit Joannem, & alligavit; *pro* tenuerat & alligaverat: & ipse *Joan. cap. seq. n. 3. v. 26.* cujus abscidit Petrus auriculam, *pro* absciderat: sic *Gen.* XII. 1. Dixit Dominus ad Abram, *pro* dixerat, ut apparet ex *cap. præced. v. 31.* & ex *Act.* VII. 3. Id autem ex eo oritur, quòd *Hebrai* non habent discrimina præteriti temporis.

4. Falsi testes.

CAP.
CXXXVIII.

M. 59. Principes autem sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent: 60. & non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent.

M. 56. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: & convenientia testimonia non erant.

M. Novissimè autem venerunt duo falsi testes; 61. &

M. surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: 58. Quoniam nos audivimus eum dicentem:

(c) J. XIX. M. (c) Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.
2. M. M.
CXLIII. 6.

M. Ego dissolvam templum hoc manufactum, & per triduum aliud non manufactum ædificabo.

§. 59. Et non erat §. conveniens testimonium illorum. 60. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum,

M. 55. Summi verò sacerdotes, & omne concilium quærebant adversus Jesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

M. 57. Et quidam

M. dixerunt:
Hic dixit:

M. 62. Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ istè

§. Hoc est ad mortem sufficiens, *essi fuisset verum.*

adversum te testificantur? 63. Jesus autem tacebat.

dicens : * Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his? 61. Ille autem tacebat, & nihil respondit.

CAP.
CXXXVIII.

* Gr. Non respondes quidquam? Quid isti adversum te testificantur? ut & in M.

5. Examen, & condemnatio.

L. 66. Et §. ut factus est dies, conveniunt seniores plebis, & principes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes : Si tu es Christus, dic nobis. 67. Et ait illis : Si vobis dixerò, non credetis mihi : 68. si autem & interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. 69. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. 70. Dixerunt autem omnes : Tu ergo es filius Dei? Qui ait : Vos dicitis, quia ego sum.

S.

M. Et princeps sacerdotum ait illi :

M. Rursùm summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei : Tu es Christus filius Dei benedicti?

§. Unicum Caiphæ & sacerdotum examen & judicium fuisse, non duplex, satis apparet, si conferantur cum Luc. quæ Matth. & Marc. narrant : unicum enim delictum est, quòd Luc. à toto concilio interrogatum refert Jesum, an esset Christus; Matth. verò & Marc. id tantum à Caipha factum ajunt : quod leve est, cum alii post Caipham idem à Christo postulasse potuerint; vel Luc. concilio tribuisse, quod ab ejus capite factum fuerat, usitatissimo tropo. Quare quod ait Luc. Et ut factus est dies, sic intelligendum est, cum dies adventaret : quòd verò ait Matth. manè facto consilium iniisse principes sacerdotum, &c. adversus Jesum, non de examine & judicio accipiendum est, sed de judicii executione, quomodo nempe Jesum jam morti adjudicatum, morti tradiderent.

CAP.
CXXVIII.

M. Adjuro te per Deum
vivum, ut dicas nobis,
si tu es Christus filius
Dei.

64. Dicit illi Jesus : Tu
dixisti,

M. ego sum :

M. 62. Jesus autem
dixit illi :

(d) sup.

LXVI. 5.

7. 27.

Rom. XIV.

10.

1. Theff.

IV. 15.

* Deest in

Gr. ut &

in M.

M. verumtamen dico vo-
bis, (d) amodò videbi-
tis Filium hominis se-
dentem à dextris virtu-
tis * Dei, & venientem
in nubibus cœli. 65. Tunc

princeps sacerdotum sci-
dit vestimenta sua, di-
cens : Blasphemavit; quid
adhuc egemus testibus ?
ecce nunc audistis blas-
phemiam : 66. quid vo-
bis videtur ? At illi
respondentes dixerunt :
Reus est mortis :

L. quid adhuc desidera-
mus testimonium ? ipsi
enim audivimus de ore
ejus. (XXIII. 1. *Et sur-
gens. C. CXL. n. 1.*

M. Qui omnes condem-
naverunt eum esse reum
mortis.

& videbitis Filium
hominis sedentem à
dextris virtutis Dei,
& venientem cum nu-
bibus cœli.

63. Summus autem sa-
cerdos scindens vesti-
menta sua, ait : Quid
adhuc desideramus tes-
tes ? 64. audistis blas-
phemiam : quid vobis
videtur ?

L. 71. At illi dixerunt :

6. Sputa, colaphi, illusio.

(e) Isa. 1.
6.

M. 67. Tunc (e) expue-
runt in faciem ejus :

L. 63. Et viri qui tene-
bant illum, illudebant
ei, cædentes : 64. & ve-
laverunt eum,

M. 65. Et cœperunt
quidam conspuere eum,
& velare faciem ejus,

& colaphis eum cædere,

L. & percutiebant faciem ejus;

M. 68. dicentes :

M. & dicere ei :

L. Prophetiza, quis est, qui te percussit?

M. Prophetiza : & ministri alapis eum cædebant.

M. & colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus derunt :

L. & interrogabant eum, dicentes :

M. Prophetiza nobis, Christe, quis est, qui te percussit?

L. 65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. (66. *Et ut factus est sup. n. 5.*

CAP.
CXXXIX.

C A P U T CXXXIX.

NEGATIONES PETRI.

[MATT. XXVI. MARC. XIV. LUC. XXII.
JOAN. XVIII.]

Matth. & Marc. omnes negationes simul narrant post judicium & illusiones; Luc. ante utrumque, Joan. verò primam ante examen, reliquas post: Ideò, cum non potuerit omnium ordo servari, interrompendæ fuerunt narrationes Luc. & Joan. quamvis enim negationes Petri eodem tempore contigerint in atrio, quo examen & judicium Christi in concilio, tamen vitandæ confusionis gratiâ utrumque separatim exponere, ut fecerunt Matth. & Marc. satius visum est.

I. Prima Negatio.

M. XIV. 66. Et cum esset Petrus

J. XVIII. 17. Dicit ergo Petro

M. in atrio:

M. XXVI. 69. **P**ETRUS verò se-

debat foris

M. in atrio deorsum :

A a 3

CAP.
CXXXIX.

M. & accessit ad eum
J. ancilla ostiaria,

M. venit

M. una ex ancillis sum-
mi sacerdotis: 67. Et cum
vidisset Petrum

M. una ancilla,
L. XXII. 56. Quem
cum vidisset ancilla
quædam

L. sedentem ad lumen,
& eum fuisset intuita

M. calefacientem se,

L. dixit: Et hic cum il-
lo erat:

M. dicens:
M. aspiciens illum, ait:

J. numquid & tu ex dis-
cipulis es hominis istius?

M. Et tu cum Jesu Gali-
læo eras. 70. At ille ne-
gavit coram omnibus,
dicens:

M. Et tu cum Jesu
Nazareno eras. 68. At
ille negavit, dicens:

J. Non sum:

J. Dicit ille:
L. 57. At ille negavit
eum, dicens:

L. mulier, non novi il-
lum:

M. neque scio, neque M. Nescio quid dicis.
novi quid dicas.

* ἀνθρώ-
πων κα-
ταμάχας
qui rinas
congerie-
rant.

J. 18. Stabant autem servi & ministri * ad
prunas: quia frigus erat, & calefaciebant
se: erat autem cum eis & Petrus stans,
& calefaciens se. (19. Pontifex ergo. C.
preced. n. 3.

* εἰς προ-
αύλιον,
in vestibu-
lum atrii.

M. Et exiit foras * ante atrium, & gallus
cantavit.

2. Secunda negatio.

§. M. 71. Exeunte autem M. 69. Rursus autem
illo §. * januam, vidit cum vidisset illum an-

* εἰς πυ-
λῶνα,
in vesti-
bulum.
V. not.

§. Petrus non domo exiit, sed tantum ex atrio, quò
etiam statim reversus est. Cum enim ex Marco constet
Petrum ex atrio exisse, ex Joan. verò quod ad ignem
stans secundo negaverit, dicendum est, exeunte Petro
ancillam dixisse circumstantibus, sic ut Petrus audire
posset, Et hic erat cum Jesu: cum autem Petrus reve-

cilla, coepit dicere circumstantibus : Quia hic ex illis est.

eum alia ancilla ; & ait his qui erant ibi : Et hic erat cum Jesu Nazareno. L. 58. Et post pusillum alius videns eum, dixit : Et tu de illis es.

J. 25. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei : Numquid & tu ex discipulis ejus es?

M. 72. Et iterum negavit

J. Negavit ille,

L. Petrus verò ait : O homo, non sum.

59. Et

M. Quia

M. 70. At ille iterum negavit

M. cum juramento,

J. & dixit : Non sum :

M. non novi hominem.

CAP.
CXXXIX.

3. Tertia negatio.

M. Et post pusillum

J. 26. Dicit ei unus

73. Et post pusillum, L. intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam

J. ex servis pontificis, cognatus ejus cujus abscidit Petrus auriculam, L. affirmabat dicens : Verè & hic cum illo erat ; nam & Galilæus est.

J. Nonne ego te vidi in horto cum illo?

M. Rursus

sus esset, vel ne fugisse videretur, vel ut se purgaret, vel frigoris impatiens, vel scire studiosus quid de Christo ageretur, alium quemdam, ut Luc. notat, imo alios plures ut Joan. objecisse ei stanti & se calefacienti, idem quod ancilla dixerat.

CAP.
CXXXIX.

M. accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: M. nam & Galilæus es: M. loquela tua manifestum te facit.

M. qui astabant, dicebant
Petro: Verè ex illis es:

M. nam &

J. 27. Iterum ergo negavit,

L. 60. Et ait Petrus: Homo nescio quid dicis. Et

J. Petrus:

§. 1.

M. 74. Tunc cœpit §. * detestari,

M. 71. Ille autem cœpit

¶ *notavi-
Θεματίζειν,
execrari,
sibimet
malè pre-
cari; non
verò Je-
sum de-
testari.*

M. anathematizare, M. & jurare quia non novisset hominem; M. quia nescio hominem istum, quem dicitis. 72. Et statim

M. & jurare,

L. adhuc illo loquente

L. continuo
M. Et continuo gallus cantavit.

M. gallus iterum cantavit.

L. cantavit gallus.

J. & statim gallus cantavit.

§. 2.

L. 61. Et conversus Dominus §. respexit Petrum. M. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat

L. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia

§. 1. Adverte Petrum primò mentitum, secundò mendacio adjecisse perjurium, tertio præter mendacium & perjurium dixit se obligasse.

§. 2. Cum tunc Christus intus & sursùm fuerit. Petrus vero foris & deorsùm, & præterea Christus ligatus: ita ut ei non vacaret è loco superiori deorsùm respicere, dicendum cum August. de Grat. Christ. c. XLV. respexisse Petrum non corporalibus oculis, sed in mente & voluntate; quia latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratiâ suâ visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit & produxit affectum.

prius quam gallus cantet, ter me negabis.
M. 75. Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat : Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amarè.
M. Et cœpit flere.

ei Jesus : Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis.

L. 62. Et egressus foras Petrus flevit amarè. (63. Et viri. C. CXXXVIII. n. 6.

CAP.
CXL.

C A P U T C X L.

JESUS PILATO TRADITUS. MORS JUDE.

[MATT. XXVII. MARC. XV. LUC. XXIII. JOAN. XVIII.]

1. Christus ad Pilatum ductus.

M. XV. 1. Et confestim, manè consilium facientes summi sacerdotes

M. XXVII. 1. **M**A N È autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum,

M. & seniores populi,

M. cum senioribus, & Scribis, & universo concilio,

M. adversus Jesum, ut eum morti traderent.

L. XXIII. 1. Et surgens omnis multitudo eorum,

M. 2. Et vinctum

J. XVIII. 28. Adducunt ergo Jesum

L. duxerunt illum ad Pilatum.

M. duxerunt, & tradiderunt Pilato. (2. Et interrogavit. C. seq.

q. 2.

M. vincientes Jesum,

M. adduxerunt eum

J. à Caïpha in prætorium;

M. & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

J. Erat autem manè : & ipsi (a) non introierunt

(a) Act. x. 28. & xi. 3.

in prætorium, §. ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.

CAP.
CXL.

2. Mors Judæ.

§. 1.

M. 3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset; pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus, 4. dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

(b) Ad. 1.
18.

5. Et projectis argenteis in templo, recessit; & abiens (b) laqueo se suspendit.

§. 2.

6. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in §. corbōnam; quia pretium sanguinis est. 7. Consilio autem inito, emerunt

§. 3.

(c) Ad. 1.
19.

ex illis §. agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. 8. (c) Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. 9.

§. 4.

(d) Zach.
xi. 12.

Tunc impletum est quod dictum est per §. Jeremiam prophetam, dicentem: (d)

§. 1. Hoc est, ne ingressu domus hominis Gentilis contaminarentur, & contaminati non possent edere agnum Paschalem, de quo vide tit. cap. CXXVIII. Nusquam tamen lege vetitum Judæis ingredi Gentilium domum, ut hoc videatur fuisse traditionis Pharisaicæ.

§. 2. Hoc est, in Gazophylacium, seu thesaurum sacerum, qui Hebraicè corban dicebatur.

§. 3. De hoc agro, & de argenteis, vide not. 2. cap. CXXVII.

§. 4. Cùm hæc verba, apud Jeremiam non reperiantur, sed apud Zachariam, sunt qui putent nomen Jeremiæ irrepisse in textum incuriâ, vel temeritate libreriorum: 1. quod Matth. non soleat nomina prophetarum exprimere: 2. quod nonnulli codices latini eo caruerint, tempore August. & Lyrani: 3. quod Syriacus textus non habeat nomen Jeremiæ. Alii vero dictum hoc primitus agunt à Jeremia, sed scripto minimè consignatum, qualia

Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Israël: 10. Et dederunt eos in agrum liguli, sicut constituit mihi Dominus.

CAP.
CXLI.

C A P U T CXLI.

JESUS APUD PILATUM ACCUSATUS.

[JOAN. XVIII. MATT. XXVII. MARC.
XV. LUC. XXIII.]

1. *Christus accusatus.*

J. XVIII. 29. **E**XIVIT ergo Pilatus ad eos foràs, & dixit: Quam accusationem assertis adversus hominem hunc? 30. Responderunt, & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. 31. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: §. Nobis non licet interficere quemquam. 32. (a) Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans quâ morte esset moriturus.

§.

(a) M. M.
L. CIV. 1.
v. 34. 12
M.

L. XXIII. 2. Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohiben-

apud Judæos multa vatum veterum oracula, ut quod de Enoch refert Judas Epist. v. 14. repetitum vero à Zacharia, qui amat imitari locutiones Jeremie, ut Judæi dicere soleant, spiritum Jeremie fuisse in Zacharia, atque ideo Jeremiam eundem esse & Zachariam.

§. Quia gladii potestas Judæis adempta erat per Romanos. Nec refert quod alii à Judæis aliquando sunt interfecti, ut Stephanus: id enim factum est motu populari.

tem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse.

CAP.
CXLI.

2. A Pilato interrogatus.

J. 33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jesum.

M. XXVII. 11. Jesus autem stetit ante præsidem:

& interrogavit eum præses dicens: Tu es rex Judæorum?

J. 34. Respondit Jesus:

A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? 35. Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? 36. Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc.

37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es, tu?

Respondit Jesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. 38.

Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos,

M. XV. 2. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Judæorum?

J. & dixit ei: Tu es rex Judæorum?

L. 3. Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex Judæorum?

M. Dicit illi Jesus: Tu dicis.

M. At ille respondens, ait illi: Tu dicis.

L. At ille respondens, ait: Tu dicis.

L. 4. Ait autem Pilatus

L. ad principes sacerdotum, & turbas;

J. & dicit eis: (*Ego nullam. C. seq. n. 1.*)

L. Nihil invenio causæ in hoc homine.

M. 3. Et accusabant eum summi sacerdotes

M. 12. Et cùm accusaretur à principibus sacerdotum, & senioribus

M. in multis,

M. nihil respondit.

M. 13. Tunc dicit illi Pilatus:

M. 4. Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens:

M. Non audis quanta adversum te dicunt testimonia?

M. Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant. 5. Jesus autem amplius nihil respondit

M. 14. Et non respondit

M. ita ut miraretur Pilatus:

M. ei ad ullum verbum; ita ut miraretur præses vehementer.

3. *Ad Herodem missus.*

L. 5. At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens à Galilæa usque huc. 6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset. 7. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Jerosolymis erat illis diebus. 8. Herodes autem viso Jesu, gavisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. 9. Interrogabat autem eum multis

CAP.
CXLI.

§.

* ἐσθλάζαντες
λαμπρὰν
vestem
splendi-
dam. V.
not. 2.

sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. 10. Stabant autem principes sacerdotum, & Scribæ, constanter accusantes eum. 11. Sprevit autem illum Herodes cum §. exercitu suo; & illius indutum * veste albâ, & remisit ad Pilatum. 12. Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem.

CAPUT. CXLII.

BARABBAS. FLAGELLATIO.
CONDEMNATIO.

[MATT. XXVII. MARC. XV. LUC. XXIII.
JOAN. XVIII. & XIX.]

1. Pilatus Christum liberare vult.

L. XXIII. 13. **P**ILATUS autem convocatis principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe, 14. dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam invenio in homine isto ex his in quibus eum accusatis. 15. Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei. 16.

§. Gr. οὖν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, cum exercitibus suis; sed Hellenistæ στρατῶν & στρατεύματα usurpant pro quovis comitatu. Unde rectè Syrus, cum ministris suis. Et de veste albâ quæ sequitur, idem Syrus vertit, coccineam, quæ adhibita videtur fuisse illudendi Iesu causâ, tamquam fatui non facinorosi, & in quo regni affectatio ridenda potius esset, quàm timenda:

M. XXVII. 15. Per diem autem solemnem consueverat præses populo dimittere unum M. XV. 6. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petissent, 7. Erat autem qui dicebatur Barabbas,

L. 19. qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate, & homicidium missus in carcerem. (20. *Iterum autem. inf. n. 3.*

M. 9. Pilatus autem M. illis, dixit

M. Vultis dimittam vobis regem Judæorum?

M. 18. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum,

Emendatum ergo illum dimittam. 17. Necesse autem habebat præses dimittere eis per diem festum, unum (18. *exclamavit infra n. 2.*

M. vinctum, quem voluissent. 16. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

J. XVIII. 40. Erat autem Barabbas latro, (XIX.

J. Tunc ergo. *inf. n. 4.*

M. qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione * fecerat' homicidium. 8. Et cum * ascendisset' turba, coepit rogare, sicut semper faciebat illis.

M. 17. Congregatis ergo M. respondit eis, & dixit M. Pilatus :

J. Ego nullam invenio in eo causam. 30. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha : vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum?

M. Quem vultis dimittam vobis : Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus?

M. 10. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

CAP.
CXLII.

* οἱ τινες
πετοήκει-
σαν, qui
fecerant.

* ἀναβοή-
σα; accla-
masset.

2. *Barabbas Christo præfertur.*

CAP.
CXLIH.

§.

* κατ'
ἐν τῷ. in
somnia,
seu per
somnia.

M. 19. §. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi, & justo illi : multa enim passa sum hodie * per visum, propter eum. 20. Principes autem sacerdotum, & seniores

M. 11. Pontifices autem

M. concitaverunt turbam,

M. persuaserunt populo,

M. ut peterent Barabbam, Jesum verò perderent. 21. Respondens autem præses, ait illis : Quem vultis vobis de duobus dimitti?

M. ut magis Barabbam dimitteret eis.

L. 18. Exclamavit autem simul universa turba, dicens : (a) Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam. (19. Qui erat. sup. n. I.

J. 40. Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes : Non hunc, sed Barabbam. (Erat autem. sup. n. I. M. At illi dixerunt : Barabbam.

(a) aa. III.
14.

3. *Clamores Judæorum adversus Jesum.*

M. 12. Pilatus autem iterum respondens, ait illis,

L. 20. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos,

L. volens dimittere Jesum :

M. 21. Dicit illis Pilatus :

M. Quid ergo vultis faciam * regi Judæorum,

Quid igitur faciam de Jesu,

M. qui dicitur Christus?

* Gr. ei
quem dicis
regem Ju-
dæorum.

§. Non in ultima cognitione, de qua Joan. infra post flagellationem, sed in priori : aliquoties enim Pilatus sedis pro tribunali.

M. 13.

L. 21. At illi succla-
mabant,

M. 23. Dicunt omnes:
Crucifigatur. Ait illis
præses: Quid enim
mali fecit?

M. Crucifige eum. 14.
Pilatus verò dicebat
illis: Quid enim mali
fecit? At illi magis
clamabant: Crucifige
eum. (15. §. *Pilatus
autem. inf. n. 7.*)

L. 23. At illi instabant

M. dicentes: Crucifi-
gatur. (24. *Videns au-
tem. inf. n. 7.*)

M. 13. At illi omnes ite-
rùm clamaverunt,

L. dicentes: Crucifige,
crucifige eum. 22. Ille
autem tertio dixit ad
illos: Quid enim mali
fecit iste? nullam cau-
sam mortis invenio in
eo: corripiam ergo il-
lum, & dimittam.

M. At illi magis clama-
bant

L. vocibus magnis, pos-
tulantes ut crucifigere-
tur: & invalescebant vo-
ces eorum. * (24. *Et Pi-
latus. inf. n. 7.*)

CAP.
CXLII.

§.

* Gr. add:
& summo-
rum facer-
dotum;

4. Flagellatio. Coronatio. Illusio.

J. XIX. 1. Tunc ergo ap-
prehendit Pilatus Jesum,
& flagellavit.

M. 17. Tunc milites
J. 2. Et milites

M. 16. Milites autem
M. præsidis, suscipientes
Jesum in pratorium,
M. duxerunt eum in
atrium prætorii, &

M. convocant totam
cohortem;

M. (b) congregaverunt (b) *Pfal.*
ad eum universam co- *xxi. 17.*

J. plestentes coronam
de spinis, imposuerunt
capiti ejus: & veste

hortent: 28. Et exuentes
eum, chlamydem cocci-
neam circumdederunt ei:

§. Non dubium quin hic Marc. & Matth. anticipent
judicium Pilati, quod satis liquet post flagellationem tan-
tùm & coronationem contigisse: unde contextum eorum
hic invertere, sicut & Luc. Joan. nonnumquam, coarctat
sumus;

29. Et pleſtentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus.

J. 3. Et veniebant ad eum :

M. & genu flexo ante eum, illudebant ei.

M. 18. Et cœperunt ſalutare eum,

M. dicentes : Ave rex Judæorum.

J. Et dabant ei alapas;

M. 19. Et percutiebant caput ejus arundine; & conſpuebant eum; & ponentes genua, adorabant eum. (20. *Et poſtquam. C. ſeq. n. 1.*

purpureâ circumdederunt eum.

M. 17. Et induunt eum purpurâ, & imponunt ei pleſtentes ſpineam coronam.

J. & dicebant : Ave rex Judæorum :

M. Ave rex Judæorum.

M. 30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus. (31. *Et poſtquam. C. ſeq. n. 1.*

5. *Ecce homo.*

J. 4. Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis : Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo cauſam. 5. (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam & purpureum veſtimentum.) Et dicit eis : Ecce homo. 6. Cum ergo vidiffent eum pontifices & miniſtri, clamabant, dicentes : Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Accipite eum vos, & crucifigite : ego enim non invenio in eo cauſam. 7. Reſponderunt ei Judæi : Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori; quia filium Dei ſe fecit. 8. Cum ergo audiffet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.

6. Secunda Pilati interrogatio.

9. Et ingressus est prætorium iterum; & dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei. 10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? 11. Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea §. qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. 12. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari.

CAP.
CXLII.

V. primaria
c. CXLII.
n. 2.

§. 1.

7. Christus traditur crucifigendus.

13. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum; & sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebræice autem Gabbatha. 14. Erat autem parasceve Paschæ, horâ quasi §. sextâ; &

§. 2.

§. 1. Hoc est, quisquis me tradidit, Judas, sacerdotes, populus, majus peccatum habet quam tu: quia in causa sunt, ut tu quasi ex autoritate in me savias.

§. 2. Ut id concilietur cum eo, quod ait Marc. horâ tertiâ crucifixum fuisse Jesum, dicendum est, Christum ante horam sextam fuisse crucifixum; post sextam cœpisse tenebras, ut notat Matth., mortuum autem paulò post nonam: sed quia sacrificia & preces fieri solebant horâ tertiâ, sextâ, nonâ, & hæc ipsa tempora festis maxime diebus tubæ sono significabantur; inde factum est, ut hæc horæ tamquam notiores vulgò celebrarentur, neque mediæ ratio haberetur. Quare quod ait Marc. cap. seq. n. 3. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum; id est, jam audita erat tuba horæ tertiæ; quod dici solebat donec caneret tuba hora sexta. Joan. verò ait hæc,

dicit Judæis : Ecce rex vester. 15. Illi autem clamabant : Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Regem vestrum crucifigam ? Responderunt pontifices : Non habemus regem nisi Cæsarem.

M. 24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, acceptâ aquâ lavit manus coram populo, dicens : Innocens ego sum à sanguine justî hujus; vos videritis 25 Et respondens universus populus, dixit : Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.

M. 15. Pilatus autem volens populo satisfacere,
L. adjudicavit fieri petitionem eorum.

25. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant :

M. Jesum autem flagellatum

L. tradidit voluntati eorum,

M. ut crucifigeretur. (27.

Tunc milites. sup. n. 4.

L. 24. Et Pilatus

M. 26. Tunc dimisit illis Barabbam :

M. dimisit illis Barabbam; & tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur. (16. *Milites autem. sup. n. 4.*

L. Jesum verò

J. 16. Tunc ergo tradidit eis illum,

M. tradidit eis,

J. ut crucifigeretur.

horam fuisse quasi sextam, antequam Pilatus Christum Judæis tradidisset; id est, magna pars temporis inter tertiam & sextam jam transierat, licet plusquam hora vulgari abesset adhuc hora sexta.

CAPUT CXLIIL

CAP.
CXLIIL.

CRUCIFIXIO, ET MORS.

[MATT. XXVII. MARC. XV. LUC. XXIII.
JOAN. XIX.]

*Hoc cap. contextus Matth. Marc. Luc. sæpius
inversus est, tum quia diverso sæpè ordine
eadem narrant, tum quia sequenda potiùs vi-
sa est narratio Joan. tamquam aptiorem hu-
jus sanctæ historiæ connexionem & dilucida-
tionem continens.*

I. Crucis bajulatio.

J. XIX. 16. SUSCEPE-
RUNT au-

tem Jesum;

M. XXVII. 31. Et
postquam illuserunt ei,
exuerunt eum chlamy-
de, & induerunt eum
vestimentis ejus,
J. & eduxerunt.

M. Et duxerunt eum,
ut crucifigerent.

M. XV. 20. & postquam
illuserunt ei, exuerunt il-
lum purpurâ, & indue-
runt eum vestimentis suis;
& educunt illum, ut cru-
cifigerent eum.

J. 17. Et bajulans sibi
crucem, exivit in eum,
qui dicitur Calvariæ, lo-
cum, Hebraicè autem
Golgotha.

32. Exeuntes autem

M. 21. Et angariave-
runt

L. apprehenderunt Si-
monem quemdam Cy-
renensem,

M. Simonem Cyre-
næum,

L. venientem de villa:

L. XXIII. 26. Et cùm
ducerent eum,

M. invenerunt

M. prætereuntem quem-
piam

M. hominem Cyrenæum,
nomine Simonem,

M. venientem de vil-

CAP.
CXLIII.

la, patrem Alexandri & Rufi,

M. hunc angariaverunt M. ut tolleret crucem
ut tolleret crucem ejus; ejus.

L. & imposuerunt illi
crucem portare post Je-
sum.

2. Mulieres plangentes.

27. Sequebatur autem illum multa turba
populi, & mulierum, quæ plangebant &
lamentabantur eum. 28. Conversus autem
ad illas Jesus, dixit: Filiae Jerusalem, no-
lite flere super me; sed super vos ipsas
flete, & super filios vestros. 29. Quoniam
ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ
steriles, & ventres qui non genuerunt, &
ubera quæ non lactaverunt. 30. Tunc in-
cipient dicere montibus: (a) Cadite su-
per nos; & collibus: Operite nos. 31. Quia
si in viridi ligno hæc faciunt, in arido
quid fiet?

(a) *Isa. II.*
19.
Osce x. 8.
Apoc. VI.
16.

3. Potio prima. Crucifixio. Pater dimitte.

32. Ducebantur autem &
alii duo nequam cum eo,
ut interficerentur.

M. 22. Et perducunt il-
lum in Golgotha locum;
quod est interpretatum
Calvariæ locus.

M. 33. Et venerunt
in locum, qui dicitur
Golgotha, quod est
Calvariæ locus.

M. 34. Et dederunt ei § *
vinum bibere

M. 23. Et dabant ei
bibere

§.

* *ὄξος*.
plerumq.
acetum.
V. not.

§. *ὄξος* hic non propriè acetum, ut plerumque, sed vi-
num facitii saporis significare videtur, ut idem sit apud
Matth. acetum, vel vinum cum felis mixtum, ac apud
Marc. vinum myrrhatum, id est, myrrhâ conditum. Matth.

L. 33. Et postquam
venerunt in locum,
qui vocatur Calvariæ,
M. vinum; & non ac-
cepit (24. Et crucifi-
gentes. inf. n. 5.

M. 38. Tunc crucifixi
sunt cum eo

J. 18. ubi crucifixe-
runt eum;

L. ibi crucifixerunt
eum, &

M. 27. Et cum eo
crucifigunt duos latro-
nes,

J. hinc & hinc,

M. unum à dextris, &
aliud à sinistris ejus.

M. duo latrones; unus
à dextris, & unus à
sinistris. (39. Præter-
euntes. inf. n. 6.

M. myrrhatum,
M. cum felie mistum: &
cùm gustasset, noluit bi-
bere. (35. Postquam au-
tem inf. n. 5.

M. 25. Erat autem hora

* tertia: & crucifixe- * V. not. 4.
runt eum, (26. Et erat cap. præc.
titulus. inf. n. 4.

J. & cum eo alios duos

L. * latrones; unum à * κακοέρ-
dextris, & alterum à si- γους, fa-
nistris: cinerosos,
maleficos.

J. medium autem Jesum.

M. 28. Et impleta est
Scriptura, quæ dicit: (b) (b) Isa.
Et cum iniquis reputa- LIII. 12.
tus est. (29. Et prætereun- c. CXXXII.
tes. inf. n. 6. 5. v. 37.

L. 34. Jesus autem dice-
bat: Pater, dimitte illis;
non enim sciunt quid fa-
ciunt. (Dividentes. inf. n. 5.

4. Titulus crucis.

J. 19. Scripsit autem &
titulum Pilatus; & po-
suit super crucem.

Erat autem

M. titulus causæ ejus:

M. 37. Et imposuerunt
super caput ejus causam
ipsius scriptam: Hic est

M. 26. Et erat

J. scriptum:

M. inscriptus: Rex Ju-
dæorum. (27. Et cum
eo. sup. n. 3.

quippe, ut notat August. l. III. de conf. Evang. cap. XI.
fel pro amaritudine posuit: myrrhatum enim vinum ama-
rissimum est: quamquam fieri possit, ut fel simul & myr-
rha vinum amarissimum redderent.

CAP.
CXLIII.

J. Jesus Nazarenus rex Judæorum. 20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia propè civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum Hebraïcè, Græcè, & Latinè. 21. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere, Rex Judæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum. 22. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

5. Sors super vestes.

23. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam,

M. mittentes sortem super eis, quis quid tolleretur. (25. *Erat autem. sup. n. 3.*

J. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. 24. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamuseam, sed sortiamur de illa, cuius sit. (c) Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea tibi; & in vestem meam miserunt sortem. Et mi-

M. Jesus, rex Judæorum. (38. *Tunc crucifixi. sup. n. 3.*

L. 38. Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Judæorum. (39. *Unus autem. inf. n. 7.*

M. 24. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus,

L. 34. Dividentes verò vestimenta ejus, miserunt sortes.

M. 35. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus sortem mittentes:

(c) Ps.
*xi. 19.

ut impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

lites quidem hæc fecerunt.

M. 36. Et sedentes servabant eum. (37. Et imposuerunt. *sup. n. 4.*

CAP.
CXLIII.

6. *Blasphemia, & irrisiones.*

M. 29. Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reedificas; 30. saluum fac temetipsum, descendens de cruce.

39. Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, 40. & dicentes: Vah (d) qui destruis templum Dei, & in triduo illud reedificas: salua temetipsum: si Filius Dei es, descende de cruce. (d) Joan. XIX. n. 2. M. M. CXXXVIII, n. 4.

L. 35. Et stabat populus spectans, & deridebant eum:

L. principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit,

M. 31. Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest saluum facere. 32. Christus rex Israël.

M. 41. Similiter & principes sacerdotum illudentes cum Scribis, & senioribus, dicebant ad alterutrum: 42. Alios salvos fecit, seipsum non potest saluum facere: (e) si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei: (e) Sap. II. 18.

L. se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus:

M. descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus:

M. 43. (f) confidit in Deo; liberet nunc, si vult, eum; dixit enim: Quia filius Dei sum. (f) Ps. xxi. 9.

L. 36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei; 37. & dicentes: Si tu es rex Judæorum, saluum te fac. (38. *Erant autem. sup. n. 4.*

7. *Latrones.*CAP.
CXLIII.

§. 1.

* κακέρ-
των, faci-
toroso-
rum: in M.
δυσταί,
latrones
V. noc.L. 39. Unus autem de
his, qui pendebant, §. la-
tronibus, blasphemabat
eum, dicens: Si tu es
Christus, salvum fac te-
meipsum, & nos. 40.Respondens autem alter
increpabat eum, dicens: Neque tu times
Deum, quod in eadem damnatione es.41. Et nos quidem justē; nam digna fac-
tis recipimus: hic verò nihil mali gessit.42. Et dicebat ad Jesum: Domine. me-
mento mei, cūm veneris in regnum tuum.

43. Et dixit illi Jēsus: Amen dico tibi:

§. 2. Hodie mecum eris in §. paradiso.

M. 44. Id ipsum autem
& * latrones, qui cru-
cifixi erant cum eo, im-
properabant ei.M. Et qui cum eo cru-
cifixi erant, convitia-
bantur ei.8. *Jēsus ad matrem.*† In Mis-
sis vot. de
B. Maria.J. † 25. Stabant autem juxta crucem Je-
su mater ejus, & soror matris ejus Maria
Cleophe, & Maria Magdalene. 26. Cūm
vidisset ergo Jēsus matrem, & discipulum
stantem, quem diligebat, dicit matri suæ:
Mulier, ecce filius tuus. 27. Deindē dicit
discipulo: Ecce mater tua. Et ex illā ho-
rā accepit eam discipulus in sua. ¶

§. 1. Quod Matth. & Marc. narrant latrones impro-
perasse Christo, dicendum cum August. per tropum plu-
raliter dici, quod unus tantum fecit. Quod pluribus
exemplis probat S. Doctor l. III. de cons. Evang. cap.
XVI. Scripturis esse familiare. Sic Luc. supra n. 6.
v. 36. & Joan. infra n. 10. ajunt milites obtulisse Christo
acetum, quod tamen ex Matth. & Marc. n. 10. ab uno
militum factum esse constat.

§. 2. Hoc est, in loco voluptatis & amantissimis, ubi
sunt animæ justorum post hanc vitam.

9. Tenebræ. Eli, Eli.

CAP. CXLIII.

M. 45. A sextâ autem horâ tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam.

M. 33. Et factâ horâ sextâ, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam. 34. Et horâ nonâ exclamavit Jesus voce magnâ, dicens :

Eloi, Eloi, lamma sabacthani ! quod est interpretatum : Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ? 35. Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant :

Ecce Eliam vocat.

L. 44. Erat autem * ferè hora sexta; & tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam : 45. Et obscuratus est sol. (*Et velum.* inf. n. II.

M. 46. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magnâ, dicens :

(g) Eli, Eli, lamma sabacthani ! hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ? 47. Quidam autem illic stantes, & audientes dicebant : §. Eliam vocat iste.

CAP. CXLIII.
* ὥσεί, circiter, plus minus.
V. not. 4.
cap. præc.

(g) Pf.
XXI. 1.

§. 1.

10. Acetum. Mors.

J. 23. Postea † sciens Jesus quia omnia † In Miss. consummata sunt, (h) ut consummaretur vot. de Passione. Scriptura, dixit : Sitio.

M. 36. Currrens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei,

J. Illi autem spongiam plenam aceto, §.

29. Vas ergo erat positum aceto plenum.

M. 48. Et continuo currrens unus ex eis, accepit spongiam implevit aceto, & §. imposuit

(h) Pf.
LXVII. 22.

§. 2.

§. 1. Id dictum verisimile est à Judæis Hellenistis, qui cum Hebraica verba non intelligerent, Eliæ nomen sibi notum audire arbitrati sunt.

§. 2. Matth. & Marc. περιθεῖς κάλαμῳ : Joan. vero ὑσσώπῳ περιθέντες. Unde omnino videtur idem esse calamus, five arundinem, quod hyssopon, id est, bacillum.

CAP.
CXLIII.

arundini, & dabat ei hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

M. dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

M. 49. Cæteri verò dicebant: Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

J. 30. Cùm ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consummatum est. Et M. iterùm clamans voce magnâ,

(i) Ps.
xxx. 6.

L. ait: (i) Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens,

J. inclinato capite tradidit spiritum.

M. 50. Jesus autem

L. 46. Et clamans voce magnâ Jesus,

M. 37. Jesus autem emissâ voce magnâ expiravit.

M. emisit spiritum.
L. expiravit. (47. *Videns autem. inf. n. 11.*

II. Prodigia. Centurio. Mulieres.

(k) 2.
Par. III.
14.

M. 51. Et ecce (k) velum templi scissum est in duas partes, à summo usque deorsum: & terra mota est; & petrae scissæ sunt; 52. & monumenta aperta sunt; & multa corpora sanctorum, qui

M. 38. Et velum templi scissum est in duo, à summo usque deorsum.

L. 45. & velum templi scissum est medium. (46. *Et clamans. sup. n. 10.*

ex hyssopo, quam credibile est in Judæa arborescere non minus quam sinapi, maluam, & origanum. Sed hyssopi septem genera esse tradunt Hebræi: undè non de quavis hyssopo, sed de ejus minima specie, nempe parietaria, intelligendum quod dicitur 3. Reg. IV. 33. Salomonem disputasse de omnibus plantis à Cedro Libani usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete. Ita vir eruditus,

dormierant, surrexerunt. 53. Et exeuntes de monumentis §. post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

CAPA.
CXLIII.

§.

L. 47. Videns autem Centurio

M. 54. Centurio autem

M. 39. Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat,

L. quod factum fuerat, M. quia sic clamans expirasset,

L. glorificavit Deum, dicens: Verè hic homo justus erat.

M. Verè hic homo Filius Dei erat.

M. Et qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terræ-motu, & his quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iste.

L. 48. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

M. 40. Erant autem & mulieres de longè aspicientes:

M. 55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Jesum à Galilæa, ministrantes ei: 56. inter

49. Stabant autem omnes noti ejus à longè,

(1) & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes: (1) *sup.* LVI. 16. v. 2.

M. inter quas erat Ma-

§. Undè etiam tunc tantum cum Christo surrexerunt; Christus enim primitiæ dormientium: ita ut monumenta quidem aperta sint Christo moriente (ut clariùs appareret per mortem suam destruxisse eum qui habebat mortis imperium, ut dicitur Hebr. II. 14.) ad vitam vero mortuù non redierint nisi Christo resurgente.

~~cap. cxxv.~~
CAP.
CXLIV.

§.
* Ἰωσοῦ.
V. not.
(m) L.
LVI. 1. v.
3.

ria Magdalene, & §. Maria Jacobi minoris & * Joseph mater, & Salome M. mater filiorum Zebedæi.

quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, &

M. 41. Et cū esset in Galilæa, sequebantur eum, & (m) ministrabant ei : & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jerosolymam.

CAPUT CXLIV.

LATUS SEPULTURA.

[JOAN. XIX. MATT. XXVII. MARC. XV. LUC. XXIII.]

1. Lateris transfixio.

J. XIX. 31. **J**UDÆI ergo (quoniam parascève erat) ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. 32. venerunt ergo milites : & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo : 33. ad Jesum autem cū venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura : 34. sed unus militum lanceâ latus ejus aperuit ; & continuo exivit sanguis &

§. Eadem quæ vocatur in Joan. Maria Cleopha, quod nomen patris ejus quidam esse volunt, ita ut fuerit filia Cleopha, uxor Alphæi, & mater Jacobi minoris, S. Judæ Apost. (qui se ipse nominat fratrem Jacobi) & Joseph, sive Josè, Ἰωσὴφ, ut habent Græca : idem enim nomen est pronuntiatione diversâ.

aqua. 35. Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit; ut & vos credatis. 36. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: (a) Os non comminuetis ex eo. 37. Et iterum alia Scriptura dicit: (b) Videbunt in quem translixerunt.

CAP.
CXLIV.

(a) Exod.
xii. 46.
Num. ix.
12.

(b) Zach.
xii. 10.

2. Joseph ab Arimathæa.

M. XXVII. 57. Cum autem serò factum esset,

L. XXIII. 50. Et ecce vir

M. 43. venit Joseph ab Arimathæa,
L. qui erat decurio,

M. ab Arimathæa, nomine Joseph,
M. qui & ipse erat expectans regnum Dei,
J. rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa,
M. qui & ipse discipulus erat Jesu. 58. Hic accessit ad Pilatum,
L. ad Pilatum,

& petiit corpus Jesu,
M. & petiit corpus Jesu.
J. ut tolleret corpus Jesu.

38. Post hæc autem,
M. XV. 42. Et cum jam serò esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum)

M. venit quidam homo dives,

L. nomine Joseph,
M. nobilis §. * decurio,

L. vir bonus & justus:

51. hic non consenserat consilio, & actibus eorum; ab * Arimathæa civitate Judææ; qui expectabat & ipse regnum Dei. 52. Hic accessit

M. & audacter introivit ad Pilatum; &

J. (eò quòd esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judæorum)

M. petiit corpus Jesu.

44. Pilatus autem mirabatur si jam obiisset:

§.

* βουλευ-
τής tena-
tor. V. not.

* oriun-
dus, sed
Jerusoly-
ma accola;

§. Gr. tenator, scilicet urbis Jerusalem, non vero de magno synedrio, qui vocabantur ἀρχοντες, principes, ut Nicodemus Joan. III. 1, Concord. 20.

CAP.
CXLIV.

& accersito centurione,
interrogavit eum si jam
mortuus esset.

45. Et cum cognovisset
a centurione, donavit
corpus Josephi.

Et permittit Pilatus.
M. tunc Pilatus permisit
reddi corpus.

3. Nicodemus. Sepultura.

(c) sup.
xx. v. 1.
& 4. n. 4.
v. 30.

J. Venit ergo, & tulit corpus Jesu. 39. Ve-
nit autem & (c) Nicodemus, qui vene-
rat ad Jesum nocte primum, ferens mix-
turam myrrhæ & aloës, quasi libras cen-
tum.

M. 46. Joseph autem mer-
catus sindonem; & depo-
nens eum, involvit sin-
done munda.

M. 39. Et accepto cor-
pore, Joseph involvit
illud in sindone munda;
60. &
L. 31 & depositum
involvit sindone.

J. 40. Acceperunt ergo
corpus Jesu, & ligave-
runt illud linteis cum aromatibus, sicut
mos est Judæis sepelire, 41. Erat autem
in loco ubi crucifixus est, hortus & in
horto monumentum novum in quo non-
dum quisquam positus erat. 42. Ibi ergo
propter parasceven Judæorum, quia juxta
erat monumentum,

* nomen
additum,
sed subin-
tellectum.

M. * Joseph posuit illud
in monumento suo no-
vo, quod exciderat in
petra. Et advolvit saxum
magnum ad ostium mo-
numenti, & abiit.

& posuit eum in mo-
numento exciso, in quo
nondum quisquam po-
situs fuerat. ¶
M. & posuit eum in
monimento, quod erat
excisum de petra, &
advolvit lapidem ad os-
tium monumenti. ¶
J. posuerunt Jesum. ¶

L. 54. Et dies erat paras-
ceves, & sabbatum 3. il-

§.

§. Id est, propè erat dies sabbati, quæ apud Judæos
à vespere incipit, & sequente vespere finiebatur. Qua-
re sunt qui per verbum, illucescebat, ἡ ἀποφωτισμένη, intelli-
lucerebat.

M. 61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria,

M. 47. Maria autem Magdalene, & Maria Joseph

L. viderunt monumentum,

L. & quemadmodum positum erat corpus ejus. 56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta : & sabbato quidem * siluerunt secundum mandatum.

lucescerebat. 55. Subsecutæ autem §. mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa,

M. sedentes contra sepulchrum,

M. aspiciebant ubi poneretur,

4. Custodia sepulchri.

M. 62. Alterâ autem die, quæ est post paralceven, convenerunt principes sacerdotum & Pharisei ad Pilatum, 63. dicentes : Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens : §. Post tres dies resurgam. 64. Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium : ne fortè veniant discipuli ejus, & furentur eum, & dicant plebi : Surrexit à mortuis : & erit novissimus error peior prio-

CAP. CXLIV.

§. 1.

* ἡσυχία
συν
quieverunt.

§. 2.

gant stellarum ortum, vespere indicem : quo etiam referunt quod Tertull. l. de jejuniiis, de Judæis dicit, stellæ auctoritatem demorantis suspirant.

§. 1. Duas ex iis præcipuas hic nominant Matt. & Marc. quas cap. superiori satis expressas, in margine hic reposuimus ; ne si nominate essent in contextu, ea quæ dicuntur & de aliis mulieribus, ad eas solas merito restringerentur.

§. 2. Hoc est, intra tres dies ; sic enim Hebræi loqui solent, ut dicant post tres, post octo, post quadraginta dies fieri quod fit tertio, octavo, quadragesimo. Sic Deutero. XXXI. 10. Post septem annos, anno remissionis ; cum tamen annus remissionis septimo quoque anno contingeret.

re. 65. Ait illis Pilatus : Habetis custodiam . ite , custodite sicut fecistis 66. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum , signantes lapidem , cum custodibus. ¶

CAPUT CXLV.

RESURRECTIO.

[MAT. XXVIII. MARC. XVI. LUC. XXIV.
JOAN. XX]

Intricatissimam resurrectionis historiam sic explicari posse existimamus. Cum mulieres ad monumentum pervenissent , vidissentque lapidem (quem Angelus revolverat) à monumento sublatum , nec invenissent corpus Jesu , Magdalena currit ad Apostolos , adducitque secum Petrus & Joanne (qui non invento corpore Christi deum se receperant) ad monumentum reversa est ; ubi reliquæ mulieres , quæ ibi remanserant , mente consternatæ duos Angelos vident , qui & Magdalene ploranti & in monumentum prospicienti apparentes , eam ab eâ lacrymarum causam petunt , illa respondit : Tulerunt Dominum meum , &c. Quibus de his retrorsum conversa , & à monumento paululum secedens , eam vidisset Jesum herulani specie , mox eum agnoscent , & cum eo collocuta , festinavit nuntiare Apostolis se Dominum vidisset . Interim verò mulieres , quæ ad sepulchrum remanserant , ab iisdem Angelis accipiunt Christum resurrexisse ; & mox à monumento recedentes Christum obviam habuere ; quæ eam Apostolis nuntiassent , nullam ab his fidem meruerunt . Vel hic ordo servandus est , vel omnino sejungendum quod Joan. narrat de Magdalena , ab his quæ reliqui narrant mulieribus contigisse , inter quas tamen Magdalenam nominant . Non enim credibile est , resur-

rectionem Christi ab Angelis Magdalene indicatam, ut reliquis mulieribus factum est: quandam enim id contigisset? non post Christi alloquium, cum statim ad Apostolos ierit nuntiatura se Dominum vidisse: non etiam ante, cum Christum, quem hortulanum putabat, alloquens, ploret, & ejus corpus à monumento sublatum queratur; quod non fecisset, si didicisset ab Angelis Christum resurrexisse: cum præsertim Matth. nolet, mulieres quæ id ab Angelo audierant, gaudio magno repletas fuisse; Luc. vero recordatas verborum Christi, quibus promiserat se tertiâ die resurrecturum. Reliquæ difficultates in annotationibus explicabuntur.

1. Professio mulierum ad sepulchrum.

M. XVI. 1. Et cum transisset sabbatum,
J. XX. 1. † Unâ autem sabbati Maria Magdalene venit manè,
L. XXIV. 1. Unâ autem sabbati valde diluculo
M. venit Maria Magdalene, & altera Maria

M. XXVIII. 1. † **V**ESPERE
RE autem sabbati, quæ
lucescit in prima sabbati,
M. † Maria Magdalene,
& Maria Jacobi, & Salome
* emerunt aromata,
ut venientes ungerent Jesum.
2 Et valde manè unâ sabbatorum,

† Sabb.
sancto.

S.

† Sabb.
in albis.

† Dom.
Resurr.

* Id est,
emerant.
jam enim
habebant;
ex L. v.

56. cap.
prac. n. 3.

§. Gr. ὁψέδδ̃ σαββάτων τῇ (supple ἡμέρᾳ) ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων: Vespera autem sabbatorum, quæ luceſcit in unam, vel primam (supple diem) sabbatorum. Non dubium quin in fine istius commatis, vox σαββάτων non diem ipsum sabbati sed totam hebdomadem significet. Nihil igitur simplicius, quàm ut ὁψ̃ σαββάτων significet, post exactam hebdomadem, cum ὁψ̃ apud Græcos usurpetur, non modò pro eo quod serò fit, sed etiam pro eo quod temporis ordine est posterius; ut ὁψ̃ τῶν Τροϊκῶν, post res Trojanas: ita ut sensus sit: Post hebdomadem (supple in qua Christus passus erat) illucescente die, quæ est prima hebdomadis, &c.

J. cū adhuc tenebræ
essent,

CAP.
CXLV.

M. veniunt ad monumen-
tum § orto jam sole,

videre sepulchrum,

J. ad monumentum.

§. 1.

L. portantes quæ para-

L. venerunt ad mo-
numentum,

* Gr. add. verant aromata. *

& nonnul-
læ cum eis.

M. 3. Et dicebant ad invicem : Quis re-
volvet nobis lapidem ab ostio monumenti?

M. 2. Et ecce terramotus factus est mag-
nus. Angelus enim Domini descendit de
cælo; & accedens revolvit lapidem, §. * &

§. 2.

* Gr. add.

ἀπὸ τῆς

θύρας, ab

ostio. V.

not.

sedebat super eum. 3. Erat autem aspec-
tus ejus sicut fulgur, & vestimentum ejus
sicut nix. 4. Præ timore autem ejus exter-
riti sunt custodes, & facti sunt velut mor-
tui. (5. Respondens. infr. n. 4.

M. 4. Et respicientes L. 2. Et invenerunt
(mulieres) viderunt

L. lapidem revolutum à M. revolutum lapi-
monumento : dem :

§. 1. Gr. ἀνατείλλοντος τοῦ ἡλίου, orto sole, vel se-
cundum alia exemplaria ἀνατέλλοντος, oriente, mulieres
profectæ sunt : cū adhuc tenebræ essent, ut habet Joan.
valdè diluculò, ut Luc. valdè manè, ut ipse Marc. Sed
interim dum parant aromata, dum progrediuntur, facile
aliquid jam solis apparere potuit, cū ad sepulchrum
pervenerunt.

§. 2. Hinc falluntur qui hunc angelum sedisse ajunt,
non super lapidem qui specum clauderat, sed super alium
qui Christi loculo impostus fuerat. Sed non videtur is
angelus conspicuus ibi mansisse usque ad adventum mulie-
rum, cū Magdalena secundum Joan. nullum ibi angelum
viderit, sed tantum lapidem revolutum, antequam curre-
ret ad Apostolos : reliquæ verò mulieres secundum Luc.
non invento corpore Jesu, aliquanto tempore mente con-
sternatæ circā sepulchrum manserunt, antequam duo
angeli illis apparuissent; quod factum non putamus,
nisi post reditum Magdalena, & recessum Petri &
Joannis.

J. & vidit lapidem
sublatum à monumen-
to.

L. 3. Et ingressæ,

M. erat quippe magnus
valdè : 5. Et introeun-
tes in monumentum,

L. non invenerunt cor-
pus Domini Jesu, (4. Et
factum est. inf. n. 3.

CAP.
CXLV.

J. 2. §. Cucurrit ergo Maria Magdalene,
& venit ad Simonem Petrum, & ad alium
discipulum, quem amabat Jesus; & dicit
illis: Tulerunt Dominum de monumen-
to, & nescimus ubi posuerunt eum.

S.

2. Cursus Petri & Joannis.

L. 12. Petrus autem
furgens cucurrit ad
monumentum; & pro-
cumbens vidit lintea-
mina sola posita:

3. Exiit ergo Petrus, &
ille alius discipulus, &
venerunt ad monumen-
tum. 4. Currebant au-
tem duo simul, & ille
alius discipulus præcu-

currit citius Petro, & venit primus ad
monumentum. 5. Et cum se inclinasset, vi-
dit posita linteamina, non tamen introivit.
6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum,
& introivit in monumentum, & vidit lin-
teamina posita, 7. & sudarium quod fue-
rat super caput ejus, non cum linteami-
nibus positum, sed separatim involutum
in unum locum. 8. Tunc ergo introivit
& ille discipulus, qui venerat primus ad
monumentum; & vidit, & * credidit. 9. * non sur-
Nondum enim sciebant Scripturam, quia

rexisse,
sed subla-
tum esse,
ut Magd.
nuntiave-
rat.

§. Sequimur August. qui Magdalenam ad Apostolos
ivisse putat, antequam angeli, vel ipsi, vel aliis mulie-
ribus apparuissent, licet Luc. contrarium significare vi-
deatur, & Cleophas apud eundem Luc. Sed Joan. qui
posterius scripsit, videtur pressius secutus fuisse temporis
ordinem.

Cap.
CXLV.

oportebat eum à mortuis resurgere ¶. 10. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos ¶. 11. & abiit Petrus secum mirans quod factum fuerat. (13. Et ecce duo. C. seq. n. 1.

3. Prima apparitio Christi Magdalene.

1. 4. Et factum est, dum M. uiderunt juvenem sedentem in dextris, & partem solis candidi, & obdormierunt. (6. Qui dicit. inf. n. 4.

¶ 11. † Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se; * & prospexit in monumentum: 12. Et vidit §. duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. 13. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum. 14. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum.

† Pet. 5.
Resurr.

* Dicit in
Gr.

§.

¶ Anac. qui
rexeat.

(a) L. LVI.
3. v. 2.

M. a. * Surgens autem Jesus mand. primæ sabbati, apparuit primo (a) Maræ Magdalene, de qua eiecerat septem demonia: J. & vidit Jesum stantem, & non sciebat quia Jesus est. 15. Dicit ei Jesus; Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Do-

§. Essem de quibus Luc. & quorum nom. tantum nominant Matth. & Marc. quia & mulieribus proprior, & pro duabus verbis fletu. Nec refert quod Joan. sedulo, Luc. vero fletu eam dicat: nam vox fletu non propriè significare significat. & de calcibus eius à Luc. utitur Joan. fletu: & illi Evang. II. 9. Conc. S. n. 1. & A. J. XII. 7. & XXIII. 34.

mine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum; & ego eum tollam. 16. Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister.) 17. Dicit ei Jesus: §. Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.

M. 10. Illa vadens 18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis,

M. qui cum eo fuerant, lugentibus & fletibus:

J. Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. ¶ (19. Cum ergo. C. CXLVII. n. 1.

M. 11. Isti illi audientes quia viveret, & visus esset ab ea, non crediderunt. (12. Post hæc autem. C. seq. n. 1.

4 Resurrectio mulieribus indicata.

L. 5. Cum timerent autem mulieres & declinarent vultum in ter-

M. 5. Respondens autem Angelus, dixit mulieribus: ram, §. dixerunt Angeli ad illas:

§. 1. Locus difficilis, quem sic Chrysost. explicat. Noli me tangere solita illa tua corporales amplexus familiaritate; jam enim excellentioris sum conditionis quam olim: nondum enim quidem ascendi ad patrem meum, sed brevi sum ascensurus, quod te fratribus meis renunciare volo. Alii vero sic exponunt. Parce me amplexari: tum enim locus erit perfecte frui amicitia mea, non terreno contactu, sed spiritali & celesti, cum ad Patrem ascendero: non enim simpliciter id prohibitum à Christo, sed alicujus mysterii gratia, hinc intelligitur, quod paulo post Christus non prohibuerit alias mulieres pedes ipsius amplecti.

§. 2. Post prima angelorum ad Magdalenam verba, retrorsum conversa est, scilicet paululum recessit à monu-

CAP.
CXLV.

§. 1.

§. 2.

CAP.
CXLV.

M. Nolite timere vos;
M. Nolite expavescere:
Jesum quaeritis Nazare-
num crucifixum.

L. Quid quaeritis viven-
tem cum mortuis?

M. 6. Non est hic: sur-
rexit enim, sicut dixit.

L. Recordamini qualiter
locutus est vobis, cum
adhuc in Galilaea esset,

(b) M. M.
L. LXVI.
3. & LXIX.
1. & CIV.
4.

7. Dicens: (b) Quia
oportet Filium hominis
tradi in manus homi-
num peccatorum, & cru-
cifigi, & die tertiâ resur-
gere.

M. Venite, & videte lo-
cum, ubi positus erat
Dominus. 7. Et citò eun-
tes

M. dicite discipulis ejus,
& Petro,

M. quia surrexit; & ecce
præcedet vos in Gali-
læam:

M. ibi eum videbitis, si-
cut dixit vobis. ¶

M. Ecce prædixi vobis. ¶

L. 8. Et recordatæ sunt
verborum ejus.

M. 8. Et exierunt citò

M. 6. Qui dicit iis:
M. scio enim quod Je-
sum crucifixus est,
quaeritis.

L. 6. non est hic, sed
surrexit.

M. surrexit, non est
hic,

Ecce locus ubi posue-
runt eum. 7. Sed ite,

M. dicite discipulis
ejus

M. quia præcedit vos
in Galilæam:

M. ibi eum videbitis.

M. 8. At illæ exeuntes

mento, & Christus se illi conspiciendum dedit. Interim,
ergo contigit quod Matth. Marc. Luc. dictum ajunt mu-
lieribus ab angelis; quod tamen in hac Concordia referri
non potuit, nisi post absolutam narrationem Joan. de
Magdalena.

10. egerunt de monumen-

de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus. *

CAP.
CXLV.

* Gr. add.
Cum autem essent ad renuntiandum discipulis ejus.

M. Invaserat enim eas tremor & pavor : & * nemini quidquam dixerunt : timebant enim. (9. *Surgens autem. sup. n. 3.*

5. *Secunda apparitio Christi mulieribus.*

M. 9. Et ecce Jesus occurrit illis, dicens : Avete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. 10. Tunc ait illis Jesus : Nolite timere : ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam : ibi me videbunt.

* nemini obvio : dixerunt enim Apostolis.

L. 9. Et regressæ à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus. 10. §. Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. 11. Et visæ sunt ante illos sicut deliramentum, verba ista ; & non crediderunt illis. (12. *Petrus autem. Sup. n. 2.*

§. 1.

6. *Consilium Judæorum de occultianda resurrectione.*

M. 11. Quæ cum abiissent, ecce §. quidam

§. 2.

§. 1. Luc. simul comprehendit quidquid à mulieribus Apostolis non semel nuntiatum fuit ; non enim Magdalena nuntiavit, quæ aliis mulieribus dicta sunt ab angelis de resurrectione Christi, sed primò quidem corpus Christi fuisse sublatum, deinde verò se Dominum vidisse. De priori autem nuntio potissimum intelligendus Luc. quia statim subjungit Petrum ad monumentum cucurrisse ; quod factum diximus antequam Magdalena, & aliæ mulieres vel angelos vel Christum vidissent, quem etiam à mulieribus visum fuisse tacuit Luc.

§. 2. Sive quòd interim circa sepulchrum hæserint læ-

CAP.
CXLV.

de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia qua facta fuerant. 12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, 13. Dicens: Dcite quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus. 14. Et si hoc auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. 15. At illi acceptâ pecuniâ fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem. (16. Undecim autem. C. CXLIX. n. 1.

CAPUT CXLVI.

TERTIA ET QUARTA APPARITIO.

[MARC. XVI. LUC. XXIV.]

Præcessit apparitio facta Petro, apparitionem in Emmaüs; sed ita insertæ sunt narrationi Luc. ut non potuerint suo ordine collocari, ut videre est ex contextu.

I. Quarta apparitio in Emmaüs.

† Fer. 2.
Resurr.

M. XVI. 12. POST HÆC L. XXIV. 13. Et ecce
autem † duo ex illis ibant

duobus ex his ambul-
lantibus

* Sc. 7.
milliarium
cum dimi-
dio.

L. ipsâ die in castellum, quod erat in spa-
tio * stadiorum sexaginta ab Jerusalem,
nomine Emmaüs,

zantes, & à longè spectantes: sive quod statim diffugerint; sed aliquamdiu, dum hæc geruntur, incerti remanserint quid consilii caperent.

M. ostensus est in * alia effigie.

M. euntibus in villam.

L. 14. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant.

15. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent: & ipse Jesus appropinquans ibat cum illis. 16. Oculi autem illorum tenebantur, nè eum agnoscerent.

17. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes? 18. Et respondens unus, cui nomen * Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?

19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo. 20. Et quomodo cum tradiderunt summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. 21. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodiè, quòd hæc facta sunt. 22. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, 23. & non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. 24. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum verò non invenerunt. 25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ! 26. (c) Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? 27. Et incipiens à Moyse, & om-

CAP.
CXLVI,

* Id est,
quæ ipsis
alia vide-
batur.

* vel ma-
ritus vel
pater Ma-
ria, quæ
dicitur
Cleopha.

(c) inf.
CXLIX. 3.
v. 46.

CAP.
CXLVI.

S. 1.

* Καὶ ὡς
ἤλθετο
μεῖναι σὺν
αὐτοῖς,
& intravit
ut maneret
cum illis.

nibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. 28. Et appropinquaverunt castello quod ibant: & ipse se §. finxit longius ire. 29. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiscum quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. * Et intravit cum illis. 30. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. 31. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum. 32. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

3. Tertia apparitio Petro.

(d) 5. Cor.
xv. 5.

33. Et surgentes eadem horâ regressi sunt in Jerusalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant, 34. Dicentes: Quod surrexit Dominus verè, & (d) apparuit Simoni. ¶ 35. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via; & quomodo cognoverunt eum in fractione panis. ¶

M. 13. & illi euntes
nuntiaverunt cæteris:

S. 2.

M. §. Nec illis crediderunt.

§. 1. Id est, composuit se, & præ se tulit tamquam longius iturus: quod & facere constituerat nisi instanter manere roicaretur: sic & Centurioni verè dixit in Matth. VIII. 7. Conc. 45. Ego veniam, & curabo eum, nempe si Centurio vellet.

§. 2. Nimirum aliqui ex eis, ut notat August. l. III. de Conf. evang. c. XXV. cum Luc. satis significet pluresque credidisse.

CAPUT CXLVII.

CAP.
CXLVII.

QUINTA ET SEXTA APPARITIO.

[MARC. XVI. LUC. XXIV. JOAN. XX.]

1. Quinta apparitio undecim.

L. XXIV. 36. **D**UM AUTEM hæc loquuntur,* δέσποσ,
 tandem,
 postea.
 V. not.

M. XVI. 14. * §. Novissimè † recumbentibus illis §. undecim apparuit.

J. XX. 19. † Cum ergo serò esset die illo, unâ sabbatorum, & fores essent clausæ,

§. 1.
 † In die
 Ascens.

ubi erant discipuli congregati propter metum

§. 2.

Judæorum, (a) venit Jesus, & stetit

† Dom.
 in Albis.

L. † stetit Jesus

J. in medio, & dixit

eis: Pax vobis.

L. in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: * ego sum, nolite timere.

() & pro
 pace.
 (a) 1. Cor.
 xv. 5.

M. Et exprobravit incredulitatem eorum, &

† Fer. 3.
 Resurr.

duritiam cordis; quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. (15.

* Desunt
 in Gr.

§. Et dixit eis. C. CXLIX. n. 2.

§. 3.

L. 37. Conturbati verò, & conterriti, existimabant se spiritum videre. 38. Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogita-

§. 1. Non hic absolutè ultima apparitio, sed ultima earum, quæ in die resurrectionis contigerunt; & eadem eum ex quâ narrant hic Luc. & Joan.

§. 2. Quo tum numero Apostolica Societas nominatur, quamvis abesset Thomas. imo 1. Cor. XV. 5. dicitur Christus apparuisse τοῖς δώδεκα, duodecim; et Judâ jam mortuo, necdum electo Mathiâ.

CAP.
CXVII.

triones ascendunt in corda vestra? 39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palcate, & videte; quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. 40. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & pedes.

J. 10. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus,

J. & latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.

L. 41. Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur? 42. At illi obtulerunt ei partem panis asini, & saccum mellis. 43. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.

§. 4.

(44 §. Et dixit ad eos. C. CXIIX. n. 3. J. 21. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. 22. Hæc cum dixisset, insufflavit; & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum. 23. (b) Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. []

(b) M.
LXXI. 2.
& LXXI. 1.

2. Sexta lessem cum Thoma.

† In fest.
S. Thomæ
Apost.

24. † Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus. 25. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

§. 1. 4. Non tam præcisè, sed tunc illo tempore, quo cum de resurrectione et per quadraginta dies.

26. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. 27. Deinde dicit Thomæ: inser digitum tuum huc, & vide manus meas, & asser manum tuam, & mitte in latus meum; & noli esse incredulus, sed fidelis. 28. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. 29. Dixit ei Jesus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti: Beati qui non vident & crediderunt. ¶. 30. (c) Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 31. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. ¶.

CAP.
CXLVIII.

(c) inf.
CL. v. 25.

CAPUT CXLVIII.

SEPTIMA APPARITIO AD MARE.

[JOAN. XXI.]

1. Secunda piscatio miraculosa.

Vide primam c.
XXVI. n. 2.

J. XXI. 1. **P**OSTEA † manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare Tiberiædis. Manifestavit autem sic. 2. Erant simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus; & Nathanaël, qui erat à Cana Galilææ; & filii Zebedæi; & alii ex discipulis ejus duo. 3. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illâ nocte nihil pren-

† Fer. 4.
Resurr.

CAP.
CXLVIII.* τὸν ἰππεύ-
διστον. pro-
priè supe-
riorem tu-
nicam V.
not. 1.

§. 1.

§. 2.

diderunt. 4. Manè autem factò stetit Jesus in littore : non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est. 5. Dixit ergo eis Jesus : Pueri, numquid pulmentarium habetis ? Responderunt ei : Non. 6. Dicit eis : Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis. Miserunt ergo : & jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. 7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro : Dominus est. Simon Petrus cùm audisset quia Dominus est, * tunica succinxit se (erat enim §. nudus) & misit se in mare. 8. Alii autem discipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. 9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. 10. Dicit eis Jesus : Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc. 11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete. 12. Dicit eis Jesus : Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum : Tu quis es ? scientes quia Dominus est. 13. Et venit Jesus, & accipit panem, & dat eis ; & piscem similiter. 14. Hoc jam §. tertio

§. 1. Petrus dicitur nudus fuisse, quia superiori veste exutus erat. Quo pacto intelligendum quod dicitur 2. Reg. VI. 20. saltasse Davidem nudum ante arcam. Vide & 1. Reg. XIX. 24. & Isa. XX. 3. & Act. XIX. 16.

§. 2. Hoc referendum ad dierum numerum, ut notat August. Primò enim diversis apparuit ipsa die resurrectionis : secundò post dias octo : & tunc versò.

madi-

manifestatus est Jesus discipulis suis, cùm resurrexisset à mortuis ¶.

CAP.
CXLVIII.

2. Commendatio ovium Petro.

15. Cùm ergo prandissent, † dicit Simoni Petro Jesus : Simon * Joannis, diligis me plus his? Dicit ei : Etiam Domine, tu scis quia amo te : Dicit ei : Pasce agnos meos. 16. Dicit ei iterùm : Simon Joannis, diligis me? Ait illi : etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. 17. Dicit ei tertiò : Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei : Domine, tu omnia nosti; tu scis quia amo te. Dixit ei : Pasce oves meas.

† Vig. SS.
Petri &
Pauli.

* Iovã,
supple, fi-
li : quod
idem ac
Bar-jona
ut alibi vo-
catus est.

3. Prædictio martyrii Petri.

18. (a) Amen, amen dico tibi : cùm es- ses junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas : cùm autem senueris, extends manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. 19. Hoc autem dixit, significans quã morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei : † Se- quere me. 20. Conversus Petrus vidit il- lum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, (b) qui & recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit : Domine, quis est qui tradet te? 21. Hunc ergo cùm vi- disset Petrus, dixit Jesu : Domine, hic autem quid? 22. Dicit ei Jesus : §. Sic

(a) Petri
l. 14.

† S. Joan.
Apost. &
Evang.

(b) sup.
CXXXI. 1.

§.

§. Si reperitur in multis etiam latinorum codicibus sicque legendum esse Jansenius Gand. & Estius affirmant. Quod autem sequitur, donec venim, id est, donec eum accersiero : nihil enim frequentius etiam in sermone vulgari, quam tempus mortis, accersionem vocare. Quibus

CAP.
CXLVIII.

eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. 23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur; sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? 24. Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia verum est testimonium ejus. ¶ (25. Sunt autem. C. CL. in fine.

C A P U T CXLIX.

OCTAVA, NONA, ET DECIMA APPARITIO.

[MAT. XXVIII. MARC. XVI. LUC. XXIV.
ACT. I. I. AD COR. XV.]

Apparitio quam Matth. describit factam in monte Galilææ, necessario distinguenda est ab illa, de qua loquitur Luc. 1. Act. & quæ immediate præcessit Ascensionem; cùm hæc ultima non in Galilæa, sed Jerosolymis facta sit. Ad hanc verò ultimam retulimus, quæ Matth. Marc. Luc. narrant à Christo dicta, etsi verisimilius sit summam esse sermonum, quos per quadraginta dies in variis apparitionibus Iesus cum discipulis suis habuit. Quod verò plenior esset apparitionum Christi & Ascensionis historia, visum est quædam hic addere ex cap. 1. Act. Apost. & ex 1. Cor. XV. Littera E. Acta Apost. F. 1. Cor. denotat.

verbis Christus obscure significat, Joannem non periturum morte violentâ, ut Petrum; sed tali quâ sine hominum vi solveretur, ubi Christus tempus idoneum judicasset. Alii, donec veniam, de adventu Christi ad iudicium adversus Judæos exercendum interpretantur; quia Jerosolymorum everfioni supervixit Joannes.

1. Ođava apparitio in Galilæa.

M. XXVIII. 16. † §. **U**NDECIM autem CAP. CXLIX.
discipuli abierunt
in Galilæam, in montem ubi constituerat † Fer. 6.
illis Jesus. Resurr.

F. XV. 6. Et visus est plusquam quingen- S.
tis fratribus simul.

M. 17. Et videntes eum adoraverunt : qui-
dam autem * dubitaverunt.

* Pro du-
bitave-
rant. sc.
ante id
tempus.

2. Nona Jacobo. Decima in Jerusalem.

F. 7. Deindè visus est
Jacobo : deindè Aposto-
lis omnibus.

M. XVI. 15. Et dixit † In Festis
eis : Euntes SS. Trin.

(a) Data est mihi om-
nis potestas in cælo, & (a) J. xxix
in terra. 19. Euntes ergo v. 35. & CXXXVIa

M. in mundum universum, prædicate v. 1. 2.
Evangelium omni creaturæ.

M. docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs
sancti : 20. Docentes eos servare omnia
quæcumque mandavi vobis.

M. 16. Qui crediderit, & baptizatus fue-
rit, salvus erit : qui verò non crediderit
condemnabitur. 17. Signa autem eos, qui
crediderint, hæc sequentur : (b) In nomi- (b) Act. XVI. 18.

§. Præteritis aliis apparitionibus, quæ discipulis facta
sunt, hanc solam memorat Matth. quæ facta est in monte
Galilæa, utpote omnium celeberrimam, & quæ toties
prædicta fuerat. Quare confluentibus illuc multis, qui in
Christum crediderant, tum contigisse credibile est quod
ait Paulus, Christum visum fuisse plusquam quingentis
fratribus simul.

~~ne meo~~ ne meo demonia ejicient : (c) linguis lo-
 CAP. quentur novis : 18. (d) Serpentes tollent :
 CXLIX. & si mortiferum quid biberint, non eis

(c) *Ib.* II. nocebit : (e) super agros manus impo-
 4. & x. 46. nent, & bene habebunt.

(d) *Ibid.* M. Et ecce ego vobiscum sum omnibus
 xxviii. 5. diebus usque ad consummationem sæcu-
 li. ¶

(e) *Ibid.*
 xxviii. 8.

3. *Promissio Spiritûs sancti.*

V. cap. E. I. 4. Et convalescens, præcepit eis ab
 CXXXIII. Jerosolymis ne discederent, sed expecta-
 n. 2. & 3. rent promissionem Patris, quam audistis
 & cap. (inquit) per os meum : 5. quia Joannes
 CXXXV. quidem baptizavit aquâ, vos autem bap-
 n. 2. tizabimini Spiritu sancto non post mul-
 tos hos dies.

L. XXIV. 44. Et dixit ad eos : Hæc sunt
 verba quæ locutus sum ad vos, cum ad-
 huc essem vobiscum; quoniam necesse est
 impleri omnia, quæ scripta sunt in lege

Moysei, & Prophetis, & Psalmis de me.

45. Tunc aperuit illis sensum ut intellige-
 rent Scripturas : 46. & dixit eis : Quoniam
 sic scriptum est, & (f) sic oportebat

(f) *sup.* Christum pati, & resurgere à mortuis ter-
 CXLVI. 1. tiâ die; 47. & prædicari in nomine ejus
 v. 26. pœnitentiam, & remissionem peccatorum
 in omnes gentes ¶, incipientibus ab Je-

(g) *Ad.* rosolyma. 48. (g) Vos autem testes es-
 1. 8. tis horum. 49. Et ego (h) mitto pro-

(h) J. missum Patris mei in vos : vos autem se-
 CXXXIII. dete in civitate, quoadusque induamini
 2. & 3. virtute ex alto. 50. Eduxit autem eos
 CXXXIV. foras in Bethaniam.

3. v. 16. E. 6. Igitur qui convenerant, interroga-
 & CXXXV. bant eum, dicentes : Domine, si in tem-
 2. v. 8. pore hoc restitues regnum Israël? 7. Dixit

autem eis : Non est vestrum nosse tempora vel momenta , quæ Pater posuit in sua potestate : 8. Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritûs sancti in vos , & eritis mihi testes in Jerusalem , & in omni Judæa , & Samaria , & usque ad ultimum terræ.

CAP.
CXLIX.

C A P U T C L.

A S C E N S I O.

[*MARC. XVI. LUC. XXIV.
JOAN. XXI. E. I.*]

E. 9. Et cùm hæc *M. XVI. 19.* **E**T DMINUS dixisset,

quidem Jesus postquam locutus est eis,

M. assumptus est

E. videntibus illis elevatus est,

M. in cælum :

L. XXIV. 50. & elevatis manibus suis benedixit eis. 51. Et factum est, dum benediceret illis , recessit ab eis ; & ferebatur in cælum :

E. & nubes suscepit eum ab oculis eorum.

M. Et sedet à dextris Dei.

E. 10. Cùmque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, 11. qui & dixerunt : Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic Jesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

CAP. CL.

L. 52. Et ipsi adorantes

regressi sunt in Jerusalem

cum gaudio magno,

E. à monte qui vocatur

Olivet, qui est juxta Jerusalem, sabbati
habens iter.L. 53. Et erant semper in templo, lau-
dantes, & benedicentes Deum. Amen.M. 20. Illi autem profecti prædicaverunt
ubique Domino coöperante, & sermo-
nem confirmante, sequentibus signis. ¶.(a) sup.
CXLVII.
2. v. 30.J. XXI. 25. (a) Sunt autem & alia mul-
ta, quæ fecit Jesus; quæ si scribantur per
singula, nec ipsum arbitror mundum ca-
pere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

F I N I S.

INDICES
OCTO
IN HISTORIAM
ET CONCORDIAM
EVANGELICAM.

I N D E X

- I. Capitem , Articulorum , & Paginarum Concordiæ.
- II. Capitem Matthæi.
- III. Capitem Marci.
- IV. Capitem Lucaë.
- V. Capitem Joannis.
- VI. Evangeliorum per annum.
- VII. Alphabeticus rerum & verborum cum indicatione paginarum.
- VIII. Geographicus.

INDEX PRIMUS

CAPITUM, ARTICULORUM, ET PAGINARUM CONCORDIÆ.

Cum indicatione Capitum & Verficulo-
rum Evangelistarum in quatuor Co-
lumnis hinc indè distinctorum.

*M. Matthæum. M. Marcum. L. Lucam. J. Joannem
significat.*

M.	M.		L.	J.
		PROOEMIUM EX LUCA p. 1.	1. 1	
		I. Verbum Dei æternum caro factum. 2.		1. 1
		II. Annuntiatio, & con- ceptio Joannis. 3.	5	
		III. Annuntiatio, & Incar- natio Christi. 5.	26	
		IV. Visitatio. 6.		
		1. Maria visitans Elizabeth. <i>ib.</i>	39	
		2. Canticum Mariæ. <i>ibid.</i>	46	
		V. Nativitas Joannis. 7.	57	
		1. Nativitas, circumcisio, no- men Joannis. <i>ibid.</i>		
		2. Canticum Zachariæ. 8.	68	
1. 1		VI. Genealogia Christi ex Matthæo. 9.		
	18	VII. Joseph admonitus de generatione Christi. 10.		
		VIII. Nativitas Christi, & circumcisio. 11.		
		1. Christus nascitur. <i>ibid.</i>	2. 1	
		2. Pastores. <i>ibid.</i>	8	

M.	M.	<i>Index primus</i>	L.	J.
		3. Circumcisio. 12.	2. 21	
2. 1		IX. Epiphania. 13.		
		X. Purificatio. 14.		
		1. Purificatio. <i>ibid.</i>	22	
		2. Simeon. 15.	25	
		3. Canticum Simeonis. <i>ibid.</i>	29	
		4. Anna prophetissa. <i>ibid.</i>	36	
		XI. Fuga in Ægyptum. 16.		
13		1. Fuga in Ægyptum. <i>ibid.</i>		
10		2. Infanticidium. <i>ibid.</i>		
19		3. Reditus ex Ægypto. 17.		
		XII. Inventio Jesu in templo. 18.	39	
		XIII. Joannes in deserto. 19.		
3. 1	1. 1	1. Baptismus, & prædicatio Joannis. <i>ibid.</i>	3. 1	
4	5	2. Vestitus, & esca Joannis. 20.		
		3. Invitati ad poenitentiam Pharisei. 21.	7	
7		4. Monita ad turbas, ad Publicanos, ad milites. <i>ibid.</i>	10	
11	6	5. Testimonium 1. de Christo. 22.	15	
		XIV. Baptismus Christi, & Genealogia ex Luca. 23.		
13	9	1. Baptismus Christi. <i>ibid.</i>	21	
		2. Genealogia ex Luca. 24.	23	
		XV. Jejunium, & tentatio. 26		
4. 1	12	1. Christus in deserto jejunans. <i>ibid.</i>	4. 1	
3		2. Prima tentatio. <i>ibid.</i>	3	
5		3. Secunda tentatio. 27.	9	
8		4. Tertia tentatio. <i>ibid.</i>	5	
		XVI. Secundum & tertium testimonium Joannis de Christo. 28.		
		1. Testimonium secundum ad Judæorum legatos. <i>ibid.</i>		1. 15
		2. Testimonium tertium. 30.		29
		XVII. Discipuli primum à Christo vocati. 30.		

M.	M.	Capitulum Concordiæ.	L.	J.
		1. Vocatio prima Petri, & Andreæ. <i>ibid.</i>		35
		2. Philippus, & Nathanaël. 31.		43
		XVIII. Nuptiæ in Cana. 32.	2.	1
		PRIMUM PASCHA.		
		XIX. Ejecti vendentes. Templum solvendum. 33.		
		1. Ejectio prima è Templo. <i>ib.</i>		12
		2. Templum solvendum. 34.		18
		XX. Colloquium cum Nicodemo, 35.		
		1. Renascendum ex aquâ & spiritu. <i>ibid.</i>	3.	1
		2. Varia Christi documenta. 36.		9
		XXI. Testimonium quartum Joannis de Christo. 37.		22
		XXII. Incarceratio Joannis. 38.	3.	19
14. 3	6. 17	XXIII. Secessus è Judæa. 40.		
		Samaritana. <i>ibid.</i>		
4. 12	1. 14	1. Secessus. <i>ibid.</i>	4.	1
		2. Christus cum Samaritana. 41.		5
		3. Aqua viva. <i>ibid.</i>		10
		4. Veri adoratores. 42.		19
		5. Mulier prædicans Christum. 43.		27
		6. Cibus Christi voluntas Dei <i>ibid.</i>		31
		7. Fides Samaritanorum. 44.		39
		XXIV. Ingressus in Galilæam. Prædicatio. Fama. 44.	4.	14
13	14	XXV. Filius Reguli. 46.		43
		XXVI. Vocatio Petri, & Andreæ; Jacobi, & Joannis. 47.		46
18	16	1. Piscatores visi à Christo. 48.	5.	1

M.	M.	Index primus	L.	J.
		2. Prima piscatio miraculo- sa. 49.	5.	4
4	10	1. 17		11
		3. Piscatorum vocatio. 50.		
		XXVII. Ingressus Caphar- naüm. Doctrina. Spiritus immundus. 51.	4.	31
	13	21		
		XXVIII. Socrus Simonis, & alii curati. 53.		
8.	14	20		38
		1. Socrus Petri sanata. <i>ibid.</i>		
	16	32		40
		2. Omnes malè habentes cu- rati. 54.		
		XXIX. Egressus in deser- tum. Peragratio Gali- lææ. 56.		
4	23	35		42
		1. Christus desertum petit. <i>ib.</i>		
		2. Prima peragratio Galilææ. <i>ibid.</i>		44
		30		
8.	18			57
	23	4.	35	8.
		35		22
		XXXI. Tempestas sedata. 59.		
		XXXII. Legio dæmonum. Porci submeriti. 61.		
	28	5.	1	26
	30	11		32
		1. Legio dæmonum e cæta. <i>ib.</i>		
		2. Porci submeriti. 63.		
	34	15		35
		3. Gerasæni Christum a se pro- pellunt. 65.		
		4. Volens sequi Christum, non finitur. <i>ibid.</i>		38
		18		
		XXXIII. Paralyticus. 66.		
		1. Jesus docens in Caphar- naüm. 67.	5.	17
	2.	1		
		2. Remissio peccatorum Pa- ralytici. 68.		18
9.	2	3		22
	4	8		
		3. Eisdem curatio 69.		
		XXXIV. Matthæi vocatio. Peccatores jejunum. 71.		
	8	13		27
		1. Matthæi vocatio <i>ibid.</i>		
	10	15		20
	14	19		33
	16	21		30
		2. Manducans cum peccato- ribus. 72.		
		3. Disceptatio de jeunio. 73.		
		4. Pannus rudis. Utres novi. 74.		

M.	M.	Capitulum Concordie.	L.	J.
		XXXV. Jairus. Hæmor- rhoïssa. 75.		
9. 18	5. 21	1. Accessus Jairi ad Chris- tum. <i>ibid.</i>	8. 41	
20	26	2. Hæmorrhössa curata. 76.	43	
23	35	3. Jiri filia suscitata. 79.	49	
		XXXVI. Duo cæci. Dæ- moniacus. 81.		
27		1. Duo cæci. <i>ibid.</i>		
32		2. Primus dæmoniacus mu- tus. 82.		
		SECUNDUM PASCHA.		
		XXXVII. Probatica pisci- na. 83.		
		1. Languidus 38. annorum. <i>ibid.</i>		5. 1
		2. Christi potestas duplex; vitæ & judicii. 86.		17
		3. Testimonia Christi, ejus opera 87.		31
		4. Judæi superbi, ideoque increduli. 88.		41
		XXXVIII. Confricatio spi- carum in sabbato. 89.		
12. 1	2. 23	XXXIX. Manus arida. 92.	6. 1	
		1. Manus arida sabbato cu- rata. <i>ibid.</i>		6
9	3. 1	2. Consilium contrà Jesum.		
14	6	Miracula. 93.	11	
17		3. Christus mansuetus. Spes Gentium. 95.		
		XL. Electio duodecim Ap. Sermo in monte. 96.		
5. 1	13	1. Electio duodecim Apost. 97.	12	
		2. Miracula. Virtus de Chr. exiens. 99.	17	
2		3. Beatitudines. Væ divitibus, &c. 100.	20	
		XLI. Continuatio prima ser- monis in monte. 102.		

M.	M.	Index primus	L.	J.
		1. Sal. Lux. Lex perficienda. <i>ibid.</i>		
5.	13			
	21	2. Mansuetudo. Reconciliatio. Concordia. 103.	12.	58
	27	3. De continentia, & Scandalo. 104.		
	33	4. De Juramentis. 105.		
	38	5. De Patientia, & Charitate. <i>ibid.</i>	6.	29
	43	6. De Dilectione inimicorum. 106.		31
		XLII. Continuatio secunda sermonis in monte. 107.		
6.	1	1. De Eleëmofyna. <i>ibid.</i>		
	5	2. De Oratione. 108.		
	16	3. De Jejunio. 110.		
	19	4. Ubi thesaurizandum. <i>ibid.</i>		
	22	5. Oculus simplex. 111.		
	24	6. Vana sollicitudo. Aves. Lilia. <i>ibid.</i>		
		XLIII. Continuatio tertia sermonis in monte 113.		
7.	1	1. Non judicandum. <i>ibid.</i>	37	
	3	2. Cæcus cæcum ducens. Festuca. <i>ibid.</i>	39	
	6	3. Sacra prudenter dispensanda. 114.		
	7	4. Petendum, quærendum, pulsandum. <i>ibid.</i>		
	12	5. Arcta via. <i>ibid.</i>		
	15	6. Falsi prophetæ. Arbor ex fructu. 115.	43	
	21	7. Opera, non verba. <i>ibid.</i>	46	
	24	8. Ædificans super petram : super arenam. 116.	47	
8.	1	XLIV. Leprosus. 118.	5.	12
		XLV. Servus Centurionis. 121.		
	5	XLVI. Filius viduæ suscitatus. 124.	7.	1
		XLVII. Joannes à Christo laudatus. 125.		11

M.	M.	Capitum Concordiæ.	L.	J.
11. 2		1. Legatio Joannis ad Christum. <i>ibid.</i>	7. 19	
7		2. Laudes Joannis. 126.	24	
16		3. Pharisei Joannem, & Christum rejicientes. 127.	29	
20		4. Exprobratio in civitates impenitentes. 128.	10. 13	
		XLVIII. Peccatrix ungens Christum. 130.	7. 36	
		XLIX. Secundus dæmoniacus mutus & cæcus. 132.		
12. 22	3. 20	1. Dæmoniacus cæcus, & mutus. <i>ibid.</i>	11. 14	
24	22	2. Satanas per satanam non ejectus. 133.	15	
29	27	3. Fortis armatus. 134.	21	
31	28	4. Blasphemia in Spiritum sanctum. 135.		
33		5. Arbor ex fructu. Verbum otiosum. 136.		
38		6. Signum Jonæ. <i>ibid.</i>	29	
41		7. Ninivitæ. Regina Saba. 137.	32	
		8. Oculus simplex. <i>ibid.</i>	33	
43		9. Satanas ejectus; & rediens. 138.	24	
46	31	L. Exclamatio mulieris. Mater & fratres Christi. 139.	27	
		LI. Parabola seminantis. 141.		
13. 1	4. 1	1. Propositio parabolæ. <i>ibid.</i>	8. 4	
10	10	2. Cur in parabolis loquere- tur. 142.	9	
18	13	3. Explicatio parabolæ. 144.	11	
	21	4. Nihil occultum. Eadem mensurâ. 145.	16	
24		LII. Parabolæ variæ. 147.		
		1. Parabola Zizaniorum. <i>ibid.</i>		
	4. 26	2. Seminis ultrò germinantis. <i>ibid.</i>		
31	31	3. Sinapis. 148.	13. 18	
33		4. Fermenti. <i>ibid.</i>	20	
		LIII. Expositio Zizaniorum. Aliæ parabolæ. 149.		

M.	M.	Index primus	L.	J.
13. 36		1. Expositio Zizaniorum. <i>ibid.</i>		
44		2. Parabola thesauri absconditi. 150.		
45		3. Pretiosæ margaritæ. <i>ibid.</i>		
47		4. Sagenæ. 151.		
		LIV. Prædicatio in synagoga Nazareth. 151.		
53	6. 1	1. Venit Nazareth. Isaiam. legit. <i>ibid.</i>	4. 16	
54	2	2. Stupor, & invidia Nazarenorum. 152.		22
57	4	3. Propheta in patria sine honore. 153.		23
58	5	4. Furor in Christum & incredulitas. 154		28
		LV. Decollatio Joannis. 155.		
14. 6	21	LVI. Secunda peragratio Galilææ. Missio Apostolorum. 158.		
9. 35	6	1. Secunda peragratio Galilææ. <i>ibid.</i>	8. 1	
10. 1	7	2. Missio duodecim Apostolorum. 159.	9. 1	
5	8	3. Monita de paupertate &c. 160.		3
16		4. Persecutiones tolerandæ. 162.		
26		5. Quis timendus. Deus confitendus. 163.		
34		6. Separatio. Cruz. Anima perdenda. <i>ibid.</i>		
II. 1	12	7. Prædicatio. Unctio ægrorum. 164.	6	
		LVII. Fama Jesu. Quinque panes. 165.		
14. 1	14	1. Opinio Herodis de Jesu. <i>ibid.</i>	7	
13	30	2. Secessus Christi in desertum. 166.	10. 6. 1	
15	35	3. Quinque panes. 168.	12. 5	

TER.

M.	M.	Capitum Concordiæ.	L.	J.
		TERTIUM PASCHIA.		
		LVIII. Jesus ne Rex fiat, fugit. Ambulat super mare. 172.		
14. 22	6. 45	1. Jesus ne Rex fiat, fugit. <i>ib.</i>	6. 18	
		2. Jesus ambulat super mare. 173.	19	
25	48	3. Petrus super mare. 174.		
28		4. Jesu navim ingresso cessat ventus. <i>ibid.</i>	21	
32	51	5. Omnes malè habentes sanati. 175.		
34	53	LIX. Sermo de cibo cœlesti. 176.		
		1. Commendatio fidei in Christum. <i>ibid.</i>	22	
		2. Christus panis de cœlo. <i>ibid.</i>	30	
		3. Dati Christo non pereunt. 177.	39	
		4. Docti à Deo ad Christum veniunt. <i>ibid.</i>	45	
		5. Eucharistia. 178.	48	
		6. Discipulorum defectio. 179.	60	
		7. Apostolorum in fidè stabilitas. <i>ibid.</i>	68	
15. 1	7. 1	LX. Illotæ manus. 180.		
		1. Phariseorum quærelæ. <i>ib.</i>		
3	6	2. Traditiones humanæ divinis contrariæ. 181.	7. 1	
10	14	3. Non quod intrat in os coinquinat hominem. 182.		
21	24	LXI. Chananæa. 184.		
		LXII. Surdus & mutus. Ac multi alii. 186.		
29	32	LXIII. Septem panes. 187.		
32	8. 1	LXIV. Signum de cœlo. Fermentum Phariseorum. 189.		
		1. Secunda petitio signi de cœlo. <i>ibid.</i>	12. 54	
16. 1	11			

M.	M.	Index primus	L.	J.
		2. Fermentum Pharifæorum.		
16. 5	8. 13	190.		
		LXV. Cæcus in Bethſaida.		
	22	191.		
		LXVI. Confefſio Petri. Ejuf-		
		dem correptio. 192.		
13	27	1. Confefſio Petri. <i>ibid.</i>	9. 18	
17	30	2. Primatus Petri. 193.		21
		3. Mortis Chriſti 1. prædic-		
21	31	tio. <i>ibid.</i>		22
22	32	4. Petri correptio. 194.		
24	34	5. Cruz ferenda. <i>ibid.</i>		23
		LXVII. Transfiguratio. 196.		
		1. Chriſtus orans transfigura-		
17. 1	9. 1	tur. <i>ibid.</i>		28
5	6	2. Vox de nube. 197.		34
10	10	3. De Elia venturo. 198.		
		LXVIII. Dæmoniacus lu-		
		naticus & mutus. 199.		
		1. Ab Apoſtolis non cura-		
14	13	tus. <i>ibid.</i>		37
16	18	2. A Chriſto curatus. 200.		41
		3. Vis fidei, orationis, & je-		
18	27	junii. 202.	17. 5	
		LXIX. Secunda prædictio		
		mortis. Didrachma. 203.		
21	29	1. Mortis prædictio. <i>ibid.</i>		
23	32	2. Didrachmatisolutio. <i>ibid.</i>	9. 44	
		LXX. Quis major. Scan-		
		dalum. 204.		
		1. Prima contentio Apoſto-		
18. 1	32	lorum de primatu. <i>ibid.</i>		46
		2. Commendatio humilitatis.		
2	35	205.		47
		3. Pro nobis, qui non con-		
	37	tra nos. <i>ibid.</i>		49
6	41	4. Scandalum vitandum. 206.	17. 1	
		5. Puſilli non ſpernendi. Cen-		
10		tum oves. 208.		
		LXXI. Correptio fraterna.		
		Claves. Condonandum 208.		

M.	M.	Capitum Concordiæ.	L.	J.
18.15		1. Ordo correptionis fraternalis. <i>ibid.</i>	17. 3	
18		2. Claves promissæ. 209.		
21		3. Rex debitum dimittens. <i>ibid.</i>		
		4. Servi inutiles. 210.	7	
19. 1		LXXII. Recellus è Galilæa. 211.	7. 2	
		LXXIII. Decem leprosi. 212.	11	
		LXXIV. Scenopegia. 213.		
		1. Prædicatio Christi in templo. <i>ibid.</i>		11
		2. Varia de Christo judicia. 214.		25
		3. Missio ad capiendum Christum. 215.		32
		4. Dissensio inter Judæos. Nicodemus. <i>ibid.</i>		40
		LXXV. Mulier adultera. 217.	8. 1	
		LXXVI. Altera prædicatio Christi in templo. 219.		
		1. Testimonium Christi de seipso. <i>ibid.</i>		12
		2. Morituri in peccato. 220.		21
		3. Christus Dei Filius. <i>ibid.</i>		25
		4. Judæi ex patre diabolo. 221.		39
		5. Judæi blasphemi, & lapidantes. 222.		48
		LXXVII. Cæcus natus. 223.		
		1. Per Jesum curatus. <i>ibid.</i>	9. 1	
		2. Adductus ad Phariseos. 224.		13
		3. Vocatus rursus à Phariseis, & ejectus. 225.		24
		4. A Christo edoctus credit. <i>ibid.</i>		35
		LXXVIII. Verus pastor. 226.		
		1. Pastor, & fur. <i>ibid.</i>	10. 1	
		2. Pastor bonus, & mercenarius. 227.		11

M.	M.	<i>Index primus</i>	L.	J.
		3. Christus pro ovibus sponte moritur. <i>ibid.</i>		10. 14
		LXXIX. Missio septuaginta discipulorum. 228.		
		1. Electio, missio, & monita. <i>ibid.</i>	10. 1	
		2. Reditus 70. discipulorum. 230.	17	
11. 25		3. Myſteria ſapientibus abſcondita. <i>ibid.</i>	21	
28		4. Jugum Chriſti ſuave. 231.		
		LXXX. Samaritanus <i>ibid.</i>		
		1. Amandus Deus, & proximus. <i>ibid.</i>	25	
		2. Parabola Samaritani. <i>ibid.</i>	29	
		LXXXI. Martha & Maria. 232.	38	
		LXXXII. Oratio. 233.		
		1. Oratio Dominica ex Luca. <i>ibid.</i>	11. 1	
		2. Perſeverantia in oratione. 234.	5	
		LXXXIII. Væ in Pharifæos, & Legisperitos. 235.		
23. 25		1. Mundanum quod intus eſt. Eleëmoſyna. <i>ibid.</i>	37	
23		2. Væ in Pharifæos. 236.	42	
29		3. Væ in Legisperitos. Sanguis exquirendus. 238.	45	
		LXXXIV. Mors non timenda. 240.	12. 1	
		LXXXV. Sollicitudo divitiarum, eſcæ, veſtium. 241.		
		1. Dives deſtruens horrea. <i>ibid.</i>	13	
		2. Vana ſollicitudo. Corvi. Lilia. 242.	22	
		LXXXVI. Bonus, & malus ſervus. 243.		
24. 42		1. Servus vigilans, & fidelis. <i>ibid.</i>	35	

M.	M.	Capitum Concordiæ.	L.	J.
24.48		2. Malus servus. 245.	12.45	
		3. Separatio à propinquis. 246.	49	
		LXXXVII. Pœnitentia agenda. 246.	13. 1	
		LXXXVIII. Mulier inclinata. 247.	10	
		LXXXIX. Encænia. 248.		
		1. Oves Christi non pereunt. 249.	10.22	
		2. Furor Judæorum in Christum. 250.	31	
19. 1	10. 1	3. Curatio, & fides multorum trans Jordanem. <i>ibid.</i>	40	
		XC. Pauci salvi. Jerusalem occidens prophetas. 251.		
		1. Angusta porta. Nescio vos. <i>ibid.</i>	22	
23.37		2. Christus in Jerus. occidendus. 252.	31	
		XCI. Hydropicus. Humilitas. Pauperes. Cœna magna. 253.		
		1. Hydropicus sabbato curatus. <i>ibid.</i>	14. 1	
		2. Recumbendum in novissimo loco. <i>ibid.</i>	7	
		3. Convivia pauperibus paranda. 254.	12	
		4. Cœna magna. <i>ibid.</i>	15	
		XCII. Omnibus renuntiandum. 255.	25	
		XCIII. Parabolæ Ovis, Drachmæ. Filii prodigi. 256.		
		1. Ovis recuperata. <i>ibid.</i>	15. 2	
		2. Drachma reperta. 257.	8	
		3. Filius prodigus. <i>ibid.</i> & <i>seq.</i>	11	
		XCIV. Faciendi amici de mammona. 259.		
		1. Parabola villici. <i>ibid.</i>	16. 1	

M.	M.	Index primus	L.	J.
		2. Fidelis in minimo. Deus & mammona. 260.	16. 10	
		XCV. Matrimonii vinculum. 261.		
19. 3	10. 2	1. Repudium illicitum. <i>ibid.</i>	18	
	10	2. Commendatio virginitatis. 262.		
		XCVI. Epulo, & Lazarus. 263.	19	
		XCVII. De regno & adventu Christi. 264.		
		1. Quando venit regnum Dei. 265.	17. 20	
24. 37		2. Repentina malorum perditio. <i>ibid.</i>	26	
	40	3. Unus assumptus, & alter relictus. 266.	34	
		XCVIII. Judex, & vidua. 267.	18. 1	
		XCIX. Pharisæus & Publicanus. <i>ibid.</i>	9	
		C. Parvuli. Divitiarum impedimentum. 268.		
19. 13	10. 13	1. Parvuli Christo offerendi. <i>ibid.</i>	15	
	16	2. Dives difficilè salvandus. 269.	18	
	27	3. Reliquentes omnia propter Christum. 272.	28	
20. 1	28	CI. Operarii vineæ. 273.		
		CII. Lazarus suscitatus. 275.		
		1. Mors Lazari absente Christo. <i>ibid.</i>		II. 1
		2. Colloquium Chr. cum Martha. 276.		17
		3. Maria, & Christus plorantes. 277.		28
		4. Suscitatio Lazari. <i>ibid.</i>		38
		CIII. Concilium primum adversus Jesum. 279.		
		1. Prophetia Caiphæ. <i>ibid.</i>		47

M.	M.	Capitulum Concordiæ.	L.	J.
		2. Seceſſus Jeſu in Ephrem. <i>ibid.</i>		11.54
		3. Repuſſus à civitate Samaritanorum. 280.	9. 51	
		CIV. Tertia prædictio mortis. Filii Zebedæi. 281.		
20.17	10.32	1. Mortis prædictio. <i>ibid.</i>	18.31	
	20	2. Petitio filiorum Zebedæi. 282.		
	46	CV. Zachæus. 284.	19. 1	
		CVI. Decem mnæ. 285.	11	
		CVII. Duo cæci propè Jericho. 287.	18.35	
29	46	CVIII. Secunda unctio pedum Chriſti. 289.		
		1. Maria ungens Chriſtum. <i>ibid.</i>		12. 1
26. 6	14. 3	2. Murmur diſcipulorum. 290.		4
8	4	3. Concilium de occidendo Lazaro. 292.		9
		CIX. Rami Palmarum. <i>ibid.</i>		
21. 1	11. 1	1. Pullus ſolutus. <i>ibid.</i>	19.29	12
		2. Triumphalis ingreſſus Chriſti in Jeruſalem. 294.	35	12
7	7	3. Populi acclamatio. 296.	37	
9	9	4. Phariſæorum invidia. <i>ibid.</i>	39	17
		5. Fletus Chriſti ſuper Jeruſalem. 297.	41	
		CX. Secunda ejeſtio è templo. <i>ibid.</i>		
10	11	1. Ejeſtio vendentium. 298.	45	
		2. Cæci & claudi ſanati. Indignati Phariſæi. <i>ibid.</i>		
14		3. Gentiles ad Chriſtum. 299.		20
		4. Prædictio glorificationis Chriſti. <i>ibid.</i>		23
		5. Chriſtus per crucem exaltandus. 300.		30
		6. Excæcatio & induratio Judæorum. <i>ibid.</i>		37
17	11	7. Exhortatio ad fidem. 301.		44

M.	M.	Index primus	L.	J.
		CXI. Ficus arefacta. Fi- des. Oratio. 302.		
21. 18	11. 12	1. Ficus maledicta. <i>ibid.</i>		
	15	2. Jesus docens. Invidia sa- cerdotum. <i>ibid.</i>	19. 47	
20	21	3. Vis fidei, & orationis. 303.		
23	27	CXII. In quâ potestate. 304	20. 1	
		CXIII. Parabolæ filiorum; & vineæ. 306.		
28	12. 1	1. Duo filii; resipiscens, & inobediens. <i>ibid.</i>		
33	1	2. Vineæ locatio. <i>ibid.</i>	9	
42	10	3. Applicatio parabolæ ad Ju- dæos. 309.	17	
22. 1		CXIV. Invitati ad nuptias. 310.		
15	12	CXV. Quæ Cæsaris Cæsari. Quæ Dei Deo. 311.	20	
		CXVI. Sadducæi confuta- ti. 313.		
23	18	1. Uxor septem fratrum. <i>ibid.</i>	27	
29	24	2. Quales sancti post resur- rectionem. 314.	34	
31	26	3. Probatio resurrectionis. <i>ibid.</i>	37	
34	28	CXVII. Magnum manda- tum. 315.	40	
41	35	CXVIII. Christus cujus Fi- lius. 317.	41	
		CXIX. Audiendi, non imi- tandi Scribæ. 318.		
23. 1	38	1. Vitia Scribarum. <i>ibid.</i>	45	
8		2. Unus Magister. Unus Pa- ter. 319.		
	41	CXX. Duo minuta viduæ. <i>ibid.</i>	21. 1	
24. 1	13. 1	CXXI. Tertia prædictio everfionis Jerusalem. 320.		
		1. Prædictio everfionis Tem- pli. <i>ibid.</i>	5	

M.	M.	Capitulum Concordiæ.	L.	J.
		2. Prænuntia cladis Jerusa-		
24. 3	13. 3	lem. 321.	21. 7	
	9	3. Fiducia in persecutionibus.		
	9	322.	12	
	15	4. Obsessio, & everfio Jeru-		
	14	salem. 324.	20	
		CXXII. Præcessura adven-		
		tum Christi. 327.		
	23	1. Pseudo-christi & pseudo-		
	29	proph. <i>ibid.</i>	25	
		2. Signa in sole, & luna. <i>ibid.</i>		
	32	3. Fidelium læticia instante	28	
		judicio. 328.	34	
	33	CXXIII. Vigilandum. 330.		
		CXXIV. Decem virgines.		
		331.		
25. 1		CXXV. Talenta. 332.		
	14	CXXVI. Judicium. 333.	37	
	31	CXXVII. Secundum con-		
		cilium adversus Jesum.		
		335.		
26. 1	14. 1	1. Conspiratio sacerdotum. <i>ibid.</i>	22. 1	
	14	2. Pactum Judæ. 336.	3	
		QUARTUM PASCHA.		
		CXXVIII. Cœna Paschalis.		
		337.	7	
17	12	CXXIX. Lotio pedum. 340.		13. 1
		CXXX. Eucharistia. 342.	19	
26	22	CXXXI. Notatio & egres-		
		sus proditoris. 343.		
		1. Prædictio proditoris. <i>ibid.</i>	21	16
21	18	2. Notatio proditoris. 345.	23	23
		3. Egressus Judæ. <i>ibid.</i>		27
30	26	CXXXII. Contentio. Præ-		
		dictio negationis. 346.		
		1. Secunda contentio Aposto-	24	
		lorum de primatu. <i>ibid.</i>		
		2. Oratio pro fide Petri. Man-	31	33
		datum novum. 347.		

M.	M.	<i>Index primus</i>	L.	J.
26.31	14.27	3. Prasumptio Petri. <i>ibid.</i>	22.33	36
34	30	4. Prædictio negationis. 348.	34	38
		5. Sacculus, pera, gladius comparandus. <i>ibid.</i>	35	
		CXXXIII. Sermo post cœnam. 349.		
		1. Consolatio Apostolorum, &c. <i>ibid.</i>		14. 1
		2. Spiritus veritatis. Dilectio. Mandata. 350.		15
		3. Paracletus omnia docturus. Pax. 351.		25
		CXXXIV. Continuatio sermonis. 352.		
		1. Christus vitis, nos palmites. <i>ibid.</i>		15. 1
		2. Perseverandum in charitate. 353.		9
		3. Mundus fidelium hostis. <i>ibid.</i>		17
		CXXXV. Altera continuatio sermonis. 354.		
		1. Prædictio persecutionum, <i>ibid.</i>		16. 1
		2. Promissio Paracleti. 355.		5
		3. Promissio gaudii æterni. 356.		16
		4. Promissio beneficentiæ Patris. <i>ibid.</i>		23
		CXXXVI. Oratio Christi post cœnam. 357.		
		1. Oratio pro sua glorificatione. <i>ibid.</i>		17. 1
		2. Oratio pro salute Apostolorum. 358.		6
		3. Oratio pro salute omnium electorum. 359.		20
		CXXXVII. Hortus. 360.		
36	33	1. Mœror Christi. <i>ibid.</i>	39	18. 1
		2. Christus orans. Angelus. Agonia. 361.	41	
39	35	3. Apostoli dormientes. 362.	45	
40	37	4. Accessus & osculum Judæ. 363.		3
47	43		47	

M.	M	Capitum Concordiæ.	L.	J.
		5. Judæi cadentes in terram 364.		18. 4
26.50	14.46	6. Auricula abscissa. 365.	22.49	10
55	48	7. Exprobratio Christi in Ju- dæos. 366.	52	
		CXXXVIII. Examen & ju- dicium Caiphæ. 367.		
57	53	1. Jesus ductus ad Annam, & ad Caiphæ. <i>ibid.</i>	54	12
52	54	2. Ingressus Petri in domum Caiphæ. 368.	54	15
59	55	3. Alapa. 369.		19
63	62	4. Falsi testes. 370.		
67	65	5. Examen, & condemnatio. 371.	66	
		6. Sputa, colaphi, illusio. 372.	63	
		CXXXIX. Negationes Pe- tri. 373.		
69	66	1. Prima negatio. <i>ibid.</i>	56	17
71	69	2. Secunda negatio. 374.	58	25
73	70	3. Tertia negatio. 375.	59	26
		CXL. Jesus Pilato traditus. Mors Judæ. 377.		
27. 1	15. 1	1. Christus ad Pilatum duc- tus. <i>ibid.</i>	23. 1	28
3		2. Mors Judæ. 378.		
		CXLL. Jesus apud Pilatum accusatus. 379.		
11	2	1. Christus accusatus. <i>ibid.</i>	2	29
		2. A Pilato interrogatus. 380.	3	33
		3. Ad Herodem missus. 381.	5	
		CXLII. Barabbas. Flagel- latio. Condemnatio. 382.		
15	6	1. Pilatus Christum liberare vult. <i>ibid.</i>	13	39
19	11	2. Barabbas Christo præfer- tur. 384.	18	40
22	12	3. Clamores Judæorum ad- versus Jesum. <i>ibid.</i>	20	
27	16	4. Flagellatio. Coronatio. Il- lusio. 385.		19. 1

M.	M.	<i>Index primus</i>	L.	J.
		5. Ecce homo. 386.		19. 4
		6. Secunda Pilati interrogatio. 387.		9
27. 24	15. 15	7. Christus traditur crucifigendus. <i>ibid.</i>	23. 24	13
		CXLIII. Crucifixio, & Mors. 389.		
31	20	1. Crucis bajulatio. <i>ibid.</i>	26	16
		2. Mulieres plangentes. 390.	27	
		3. Potio prima, Crucifixio.		
33	22	Pater dimitte. <i>ibid.</i>	32	18
37	26	4. Titulus crucis. 391.	38	19
35	24	5. Sors super vestes. 392.	34	23
		6. Blasphemiae, & irrisiones.		
39	29	393.	35	
44	32	7. Latrones. 394.	39	
		8. Jesus ad matrem. <i>ibid.</i>		26
45	33	9. Tenebrae. Eli, Eli. 395.	44	
48	36	10. Acetum. Mors. <i>ibid.</i>	46	28
		11. Prodigia. Centurio. Mulieres. 396.		
51	38	CXLIV. Latus. Sepultura. 398.	45	
		1. Lateris transfixio. <i>ibid.</i>		31
57	43	2. Joseph ad Arimathaea. 399.	50	38
59	46	3. Nicodemus. Sepultura. 400.	53	39
62		4. Custodia sepulchri. 401.		
		CXLV. Resurrectio. 402.		
		1. Profectio mulierum ad sepulchrum. 403.		
28. 1	16. 1	2. Cursus Petri & Joannis. 405.	24. 1	20. 1
		3. Prima apparitio Chr. Magdalenae. 406.	12	3
	5	4. Resurrectio mulieribus indicata. 407.	4	12
5	6	5. Secunda apparitio Chr. mulieribus. 409.	5	
9		6. Consilium Judaeorum de occultanda resurrectione. <i>ibid.</i>		
11		CXLVI. 3. & 4. apparitio. 410.		

M.	M.	Capitum Concordiæ.	L.	J.
		1. Quarta apparitio in Emmaüs. <i>ibid.</i>	24.13	
	16.12	2. Tertia apparitio Petro 412.	33	
		CXLVII. 5. & 6. apparitio. 413.		
		1. Quinta apparitio undecim. <i>ibid.</i>	36	20.19
	14	2. Sexta iisdem cum Thoma. 414.		24
		CXLVIII. 7. apparitio ad mare. 415.		
		1. Secunda piscatio miraculosa. <i>ibid.</i>		21. 1
		2. Commendatio ovium Petro. 417.		15
		3. Prædictio martyrii Petri. <i>ibid.</i>		18
		CXLIX. 8. 9. & 10. apparitio. 418.		
		1. Octava apparitio in Galilæa. 419.		
28.16		2. Nona Jacobo. 10. in Jerusalem. <i>ibid.</i>		
18	15	3. Promissio Spiritûs sancti. 420.	44	
	19	CL. Ascensio. 421.	50	25

Finis primi Indicis.

INDEX SECUNDUS

CAPITUM ET VERSICULORUM

M A T T H Æ I.

Cum indicatione hinc inde capit. & vers.
aliorum Evangelistarum, necnon Ca-
pitum & Articulorum Concordiæ.

M.	L.	C A P U T I.	J.	Con.
		i G enealogia Christi.		6.
		18 G Joseph admonitus de generatione Christi.		7.
		I I.		
		I Epiphania.		9. I
		13 Fuga in Ægyptum.		11
		16 Infanticidium.		2
		19 Reditus ex Ægypto.		3
		I I I.		
1.	1 3. I	1 Joannes prædicans in de- serto.		13. I
	5	4 Vestitus, esca, concursus, & baptismus Joannis.		2
		7 Monita ad Phariseos & Sadduceos.		3
7	15	11 Testimonium I. de Christo.		5
9	21	13 Baptismus Christi.		14. I
		I V.		
	4 2	1 Jejunium Christi in deserto.		15. I
	3	3 Prima tentatio.		2
	9	5 Secunda tentatio.		3
		8 Tertia tentatio.		4
		12 Secessus in Galilæam.	4 3	23. I
		13 Neglecta patria.	43	24.

<i>M.</i>	<i>L.</i>	<i>Index secundus Cap. Matt.</i>	<i>J.</i>	<i>Con.</i>
I. 21	4. 31	13 Habitatio in Capharnaüm.		27.
15		17 Prædicatio pœnitentiæ.		24.
16	5. 1	18 Vocatio Petri & Andreæ, Jacobi & Joannis.		26. 1. 3
38	4. 43	23 Prima peragratio Gal. præ- dicatio, fama, malè habentes, concurſus.		29. 2
		V.		
3. 13	6. 12	1 Ascensus Christi in montem.		40. 1
	20	2 Sermo in monte, Beatitudines.		3
		13 Sal, lux, lex perficienda.		41. 1
		21 Mansuetudo, & reconciliatio.		2
	12. 58	25 Consensus cum adversario.		<i>ibid.</i>
		27 Non concupiscendum, Oculus eruendus, Manus abscindenda.		
		31 Uxor non dimittenda.		3
		33 Non jurandum.		<i>ibid.</i>
6. 29	38	Non resistendum malo.		4
30	42	Petenti dandum.		5
27	43	Inimici diligendi.		<i>ibid.</i>
	48	Perfecti ut Pater cœlestis.		6
		V I.		<i>ibid.</i>
		1 Quomodo eleëmofyna facienda.		
		5 Quomodo orandum.		42. 1
		9 Oratio Dominica, Dimittendum.		2
11. 1		16 Quomodo jejunandum.		<i>ibid.</i>
		9 Ubi thesaurizandum.		3
34	22	Oculus simplex.		4
16. 13	24	Uni domino serviendum.		5
	25	Cura temporalium, Aves.		6
12. 22		Lilia.		<i>ibid.</i>
	34	Vana sollicitudo in crastinum.		<i>ibid.</i>
		V I I.		
6. 37	1	Non judicandum.		
41	3	Festuca in oculo fratris.		43. 1
	6	Non dandum sanctum canibus.		2
				3

M.	L.	Index secundus	J.	Con.
		7 Petendum, quærendum, pul- sandum.		4
	31	12 Alteri faciendum quod sibi.		5
13.	24	13 Angusta porta, & arcta via.		<i>ibid.</i>
	15	15 Lupi in vestimentis ovium.		6
	43	17 Arbor ex fructu.		<i>ibid.</i>
	46	21 Non qui dicit, Domine.		7
	24	24 Ædificans super petram,		
	47	super arenam.		8
		28 Christus docens ut potesta- tem habens.		<i>ibid.</i>
V I I I.				
1.	40	5. 12 Christus descendens de mon- te. Leprosus.		44.
	7.	2 5 Centurio.		45.
		11 Extranei salvandi, filii eji- ciendi.		<i>ibid.</i>
	29	4. 38 14 Socrus Petri, Omnes male habentes.		28. 1
	9.	57 18 Scriba ad Christum.		30.
	59	21 Mortui à mortuis sepeliendi.		<i>ibid.</i>
4.	35	8. 22 23 Tempestas sedata.		31.
5.	1	26 28 Legio dæmonum in porcos.		32.
I X.				
2.	1	40 1 Transfretatio in Caphar- naïm.		33. 1
2.	3	5. 18 2 Remissio peccatorum Para- lytici.		2
	8	22 4 Ejusdem curatio.		3
	13	27 9 Matthæi vocatio.		34. 1
	15	29 10 Manducans cum peccatori- bus.		2
	17	32 13 Quos venit vocare, non justos.		<i>ibid.</i>
	18	33 14 Disceptatio de jejunio.		3
	21	36 16 Pannus rudis. Utres novi.		4
5.	22	8. 41 18 Accessus Jairi ad Christum.		35. 1
	25	43 20 Hæmorrhœissa curata.		2
	35	49 23 Jairi filia suscitata.		3
		27 Duo cæci.		36. 1
		32 Primus dæmoniacus mutus.		2
	1	35 Secunda peragratio Galilææ.		56. 1
		26 Oves jacentes sine pastore.		2

M.	L.	Capitum Matthæi.	J.	Con.
X.				
6.	7	9. 1	1	Potestas & nomina 12. Apostolorum.
		5		Missio ad oves Israël,
		8		Gratis acceptum, gratis dandum.
		9		Monita quoad paupertatem.
10		4		11 Quoad habitationem.
				12 Quoad salutationem, & pacem.
11		5		14 Pulvis excutiendus.
				15 Tolerabilius Sodomæ & Gommoræ.
				16 Oves inter lupos. Prudentia, & simplicitas.
				17 Cavendum ab hominibus.
				19 Non præcogitandum quid dicatur.
				21 Parentes à parentibus tradendi.
				22 Odio omnibus. Perseverantia.
				23 Persecutio fugienda.
				24 Non servus super dominum.
				26 Nihil occultum.
				28 Solus Deus timendus.
				29 Passeres, & capilli.
				32 Retributio confessionis, & negationis.
				34 Gladius separationis.
				38 Crux ferenda. Anima perdenda.
				40 Fit Deo, quod proximo.
X L.				
6.	12	9. 6	1	1 Continuatio secundæ peragratiōis.
		7. 18	2	2 Legatio Joannis ad Christum.
		24	7	3 Laudes Joannis à Christo.
			12	4 Regnum cœli vim patitur.
		32	16	5 Pharisei similes pueris &c.
			18	6 Joannem & Christum rejicientes.
		33		

M.	L.	Index secundus	J.	Con.
		20 Væ Corozain, Bethsaïdæ & Caphar.		4
	10.13	25 Myſteria ſapientibus abſcon- dita.		79. 3
	21	28 Jugum Chriſti ſuave.		4
		X I I.		
2. 23	6. 1	1 Conſtrictio ſpicarum.		38.
3. 1	6	9 Manus arida.		39. 1
		14 Concilium perdendi Chriſ- tum.		2
	6	15 Seceſſus. Concuſus. Curatio.		<i>ibid.</i>
	7	17 Chriſtus electus à Deo. Mi- tiſſimus. Spes Gentium.		3
		22 Secundus dæmoniaco mu- tus & cæcus.		49. 1
	11.14	24 Satanæ per ſatanam non ejectus.		2
22	15	29 Fortis alligatus. Qui non cum Deo, contra Deum.		3
27	21	31 Blaſphemia in Spiritum ſanc- tum.		4
28		33 Arbor bona, aut mala.		5
		34 Os ex abundantia cordis.		<i>ibid.</i>
		35 Bonus, & malus theſaurus.		<i>ibid.</i>
		36 Verbum otioſum.		<i>ibid.</i>
		38 Prima petitio ſigni. Signum Jonæ.		6
	29	41 Ninivitæ. Regina Saba.		7
	31	43 Satanæ ejectus, & rediens.		<i>ibid.</i>
3. 31	8. 19	46 Mater & fratres Chriſti.		50
		X I I I.		
4. 1	4	1 Chriſtus docens de navi.		51. 1
	3	3 Parabola ſeminantis.		<i>ibid.</i>
	10	9 Quare loquens in Parabolis.		2
		12 Habenti dabitur.		<i>ibid.</i>
	12	10 13 Videntes non vident, &c.		<i>ibid.</i>
		16 Beati qui Chriſtum vide- runt.		<i>ibid.</i>
		18 Explicatio parab. ſeminan- tis.		3
13	11	24 Parabola zizaniorum.		52. 1
30	13.18	31 Sinapis.		3
	20	33 Fermenti.		4

M.	L.	Capitum Matthæi.	J.	Con.
		34 Christus ad turbas semper in parabolis.		<i>ibid.</i>
33		36 Expolitio parab. zizaniorum.	53.	1
		44 Parabola thesauri absconditi.		2
		45 Pretiosæ margaritæ.		3
		47 Sagenæ.		4
		52 Scriba doctus cui similis.		<i>ibid.</i>
6.	1	53 Accessus Nazareth. Doc- trina.	54.	1
	4.	55 Stupor, & scandalum de Christo fabri filio.		2
	2	57 Propheta sine honore in patria.		3
	22			
	23			
		X I V.		
14	9.	1 Opinio Herodis de Christo.	57.	1
17	3.	3 Incarceratio Joannis.	22	
21	19	6 Ejusdem decollatio.	55	
		13 Secessus Christi in desertum.		
32	9.	Concursus. Curatio.	6.	1
35	10	15 Quinque panes.	57.	2
45	12	22 Transfretatio. Christus orans.	5	3
48		24 Ambulans super mare.	16	58. 1
		28 Petrus super mare.	19	2
51		32 Cessatio venti. Adoratio.		3
		34 Miracula vestimentorum Christi.	21	4
53				5
		X V.		
7.	1	1 Illotæ manus.	60.	1
	8	3 Mandatum Dei irritum.		2
	6	7 Honor labiorum.		<i>ibid.</i>
14		10 Non quod intrat in os.		3
		12 Cæci, & duces cæcorum.		<i>ibid.</i>
		15 Quæ de corde, coinqui- nant.		<i>ibid.</i>
17		21 Chananæa.		61.
24		29 Multi sanati.		62.
8.	1	32 Septem panes.		63.
		X V I.		
11		1 Secunda petitio signi.	64.	1
	12.	2 Signa temporum ignota.		<i>ibid.</i>
	54	4 Generatio mala. Signum Jo- næ.		<i>ibid.</i>
12				
13		6 Fermentum Pharisaeorum.		2

M.	L.	Index secundus	J.	Con.
		13 Quem dicunt Filium hominis.		66. 1
27	9. 18			<i>ibid.</i>
29	20	16 Confessio Petri.		2
		17 Ejus primatus, & claves.		3
		21 Prima prædictio mortis Christi.		4
31	22	22 Petrus increpans, & correptus.		5
32		24 Abnegatio sui. Anima perdenda.		<i>ibid.</i>
34	23	26 Quæ commutatio pro anima.		<i>ibid.</i>
36	25	27 Retributio operum in judicio.		<i>ibid.</i>
		28 Aliqui visuri regnum Christi.		
		X V I I.		
9.	1	1 Transfiguratio.		67. 1
6	34	5 Vox de nube.		2
10		10 De Elia venturo.		3
13	37	14 Dæmoniacus lunaticus.		68. 1. 2
		18 Vis fidei, orationis, & jejunii.		3
27	17. 5	21 Secunda prædictio mortis Christi.		69. 1
29	9. 44	23 Solutio didrachmatis.		2
		X V I I I.		
		1 Quis major in regno cælorum.		70. 1
32	46	2 Effici ut parvuli.		2
		5 Suscipit Christum qui parvulum.		<i>ibid.</i>
36	48	6 Parvuli non scandalizandi.		4
41	17. 1	8 Scandalum manus, pedis, oculi.		<i>ibid.</i>
42		10 Pusilli non contemnendi.		5
		12 Gaudium de ove reperta.		<i>ibid.</i>
	3	15 Correptio fraterna.		71. 1
		18 Potestas ligandi & solvendi.		2
		19 Consensus duorum.		<i>ibid.</i>
		21 Quoties dimittendum.		3
		23 Rex debitum dimittens.		<i>ibid.</i>
		32 Misericordia proximi.		<i>ibid.</i>

M.	L.	Capitum Matthæi.	J.	Con.
X I X.				
		1 Recessus è Galil. in Judæam.		72.
		2 Curatio Multorum trans Jordanem.		89. 3
10. 2	16. 18	3 Repudium illicitum.		95. 1
		10 Laus virginitatis. Eunuchi.		2
		13 Oblatio, & benedictio parvulorum.		100. 1
13	18. 15	16 Christus bonus. Mandata servanda.		2
17	18			
21	22	21 Si vis perfectus esse.		ibid.
22	23	22 Dives vix salvandus.		ibid.
28	28	27 Centuplum accipiendum.		3
31		30 Primi novissimi.		ibid.
X X.				
		1 Operarii vineæ.		101.
		16 Multi vocati, pauci electi.		ibid.
		17 Prædictio tertia mortis Christi.		104. 1
32	31	20 Petitio matris filiorum Zebedæi.		2
35		24 Indignatio aliorum discipulorum.		ibid.
41		25 Qui major, minister.		ibid.
42		29 Duo cæci propè Jericho.		107.
46	35			
X X I.				
II. 1	19. 29	1 Afina & pullus soluti.	12. 12	109. 1
		7 Triumphalis Chr. ingressus in Jerusalem.		
7	35	12 Secunda ejectio vendentium.	12	2. 3
15	45	14 Curatio multorum. Indignatio Phariseorum.		110. 1
		18 Ficus maledicta.		2
12		21 Vis fidei & orationis.		111. 1
23		23 In qua potestate.		3
27	20. 1	28 Parabola duorum filiorum.		112.
		31 Publicani, & meretrices Phariseos præcessuri.		113.
				ibid.

M.	L.	<i>Index secundus</i>	J.	Con.
12. 1	9	33 Parabola vineæ locatæ.		2
10	17	41 Ejus applicatio ad Judæos.		3
	18	44 Christus lapis conterens.		<i>ibid.</i>
		X X I I.		
		1 Invitati ad nuptias.		114.
		15 Quæ Cæsaris, Cæsari; quæ Dei, Deo.		115.
13	20	23 Uxor septem fratrum.		116. 1
18	27	29 Sancti sicut angeli post resurrectionem.		2
24	34	31 Deus vivorum, non mortuorum.		3
26	37	34 Magnum mandatum, amor.		117.
28		41 Christus filius David, & Dominus.		118.
35	41			
		X X I I I.		
		1 Vitia Scribarum, & Pharisæorum.		119. 1
38	45	8 Unus magister. Unus pater.		2
		11 Qui major, minister.		<i>ibid.</i>
		12 Humilis exaltandus.		<i>ibid.</i>
		13 Væ in Scrib. & Phar. qui non sinunt alios intrare.		83. 2
11. 42		14 Comedunt domus viduarum.		3
		15 Faciunt profelytos.		<i>ibid.</i>
		16 Juramenta excusant.		<i>ibid.</i>
	42	23 Decimant mentham &c.		<i>ibid.</i>
		24 Excolant culicem.		<i>ibid.</i>
	39	25 Mundant quod deforis est.		1
		27 Similes sepulchris dealbatis.		2
		29 Sepulchra prophetarum aedificant.		3
	47	33 Sanguis ab eis exquirendus.		<i>ibid.</i>
	49	37 Jerusalem occidens prophetas.		90. 2
13. 33		38 Ejus everfionis prima prædictio.		<i>ibid.</i>
	35			

M.	L.	Capitum Matthæi.	J.	Con.
X X I V.				
13. 1	21. 5	1 Prædictio everſionis tem- pli.	121. 1	
3	7	3 Prænuntia cladis Jeruſalem.	2	
6	8	5 Multi ſe Chriſtum dicturi.	ibid.	
7	9	6 Prælia. Gens in gentem, &c.	ibid.	
9	12	9 Juſti tradendi, & occidendi.	3	
		10 Multi ſcandalizandi.	ibid.	
		12 Charitas refrigeſcenda.	ibid.	
13	19	13 In perſeverantia ſalus.	ibid.	
10		14 Evangel. prædicandum in toto orbe.	ibid.	
14	20	15 Abominatio deſolationis.	4	
14	21	16 Fuga ad montem.	ibid.	
15		17 Qui in teſto: qui in agro.	ibid.	
17	23	19 Væ prægnantibus.	ibid.	
18		20 Non fugiendum hieme.	ibid.	
19	23	21 Numquam talis tribulatio.	ibid.	
20		22 Breviata propter electos.	ibid.	
		23 Pſeudochriſti & pſeudopro- phetæ.	122. 1	
21		27 Adventus Chriſti ut fulgur.	ibid.	
		28 Ubi corpus, ibi aquilæ.	ibid.	
24	25	29 Sol, luna, & ſtellæ.	2	
26	27	30 Chriſtus veniens in majef- tate.	ibid.	
27		31 Angeli cum tuba.	ibid.	
28	29	32 Similitudo à ficu.	3	
30	32	34 Omnia hæc adimplenda.	ibid.	
32		36 Dies & hora ſoli Deo nota.	ibid.	
	17. 26	37 Repentina ut diebus Noë.	97. 2	
		40 Duo in agro. Duæ molen- tes.	3	
	12. 37	42 Vigilandum.	86. 1	
	42	45 Bonus, & malus ſervus.	. 1. 2	
X X V.				
		1 Decem virgines.	124.	
		14 Talenta.	125.	
		28 Habenti dabitur.	ibid.	
		30 Servus inutilis.	ibid.	
		31 Ultimum judicium.	126.	

M.	L.	Index secundus		J.	Con.
X X V I.					
14. 1	22. 1	1	Conspiratio sacerdotum.		127.
3		6	Mulier ungens Christum.	12. 1	108. 1
4		8	Indignatio discipulorum.	4	2
10	3	14	Pactum Judæ.		127. 2
12	7	17	Cœna Paschalis.		128.
18	21	21	Prædictio prodicionis.	13. 21	131. 1
22	19	26	Institutio Eucharistiæ.		130.
26	39	30	Exitus in montem Oliveti.		131. 3
27		31	Discipuli scandalizandi.		132. 3
29		33	Præsumptio Petri.		ibid.
30	34	34	Prædictio negationis.	38	4
32		36	Mœror Christi in horto.		137. 1
		39	Oratio. Discipuli dormien-		
35	41	tes.	Vigilandum.		2. 3
42		46	Christus obviam Judæ.		3
43	47	47	Accessus, & osculum Judæ.	18. 3	4
		50	Christus captus. Auris ab-		
46	49	scissa.		10	6
		55	Christus ad turbas. Fuga		
48	52	Apostolorum.			7
53	54	57	Jesus ductus ad Caïpham.		138. 1
54	55	58	Petrus cum ministris.	16	2
55		59	Falsi testes. Christus tacens.		4
		63	Examen, & judicium Cai-		
61	66	phæ.			5
		67	Christus conspuitur, & cæ-		
65	63	ditur.			6
66	56	69	Negationes Petri, & fletus.	17	139.
X X V I I.					
		1	Consilium perdendi Chris-		
15. 1		tum.			140. 1
1	23. 1	2	Christus ductus ad Pilatum.	28	ibid.
		3	Pœnitentia, & mors Judæ.		2
		6	Ager figuli.		ibid.
2	3	11	Examen Pilati.	33	141. 2
5		12	Christus accusatus non res-		ibid.
		pondet.			
6	17	15	Mos dimittendi vincitum.	39	142. 1
		17	Barabbas vel Jesus propo-		ibid.
		nuntur.			

M.	L.	Capitum Matthæi.	J.	Con.
		19 Uxor Pilati mittit ad eum.		2
		20 Sacerdotes populum com- movent contra Jesum.		<i>ibid.</i>
11				
16	18	21 Barabbas ei præfertur.	40	<i>ibid.</i>
12	20	22 Clamor crucifigatur.		3
		24 Lotio manuum Pilati.		7
		27 Flagellatio. Purpura. Coro- natio. Illusio. Sputa.	19. 1	142.4
16				
20	26	31 Bajulatio crucis. Potio.	17	143.1
24	34	35 Sors super vestes.	23	5
26	38	37 Titulus crucis. Latrones.	19	3.4
29	35	39 Irrisiones, & blasphemiæ.		6
33	44	45 Tenebræ. Eli, Eli.		9
36	46	48 Acetum. Mors.	28	10
38	45	51 Prodigia in morte Christi.		11
39	47	54 Centurio. Mulieres.		<i>ibid.</i>
42	50	59 Joseph ab Arimathæa.	38	144.2
		61 Duæ Mariæ prope sepul- chrum.		3
47	55	62 Custodia sepulchri.		4

XXVIII.

		1 Angelus custodes terret.		145.1
16. 6	24. 5	5 Nuntiat mulieribus resur- rectionem.		4
		9 Jesus occurrit eis.		5
		11 Consilium de occultandâ re- surrectione.		6
		16 Apparitio undecim.	149	1
		18 Christi potestas.		2
		19 Doctrina & baptismus in omnes gentes.		<i>ibid.</i>

Finis secundi Indicis.

INDEX TERTIUS

CAPITUM ET VERSICULORUM

M A R C I.

M.	L.	C A P U T I.	J.	Con.
3. 3	3. 4	1 Vox clamantis in deserto.		13. 1
1	3	4 Bap. & prædicatio Joannis.		<i>ibid.</i>
4		5 Concurfus, vestitus, esca.		2
11	15	7 Testimonium 1. de Christo.		5
13	21	9 Baptismus Christi.		14. 1
4. 1	4. 1	12 Christus in deserto tentatus.		15. 1
12		14 Joanne tradito.		23. 1
		14 Ingressus in Galilæam. Prædicatio.		
13	14	16 Vocatio Petri & Andreæ, Jacobi & Joannis.	4. 43	24.
19	5. 1	21 Ingressus Capharnaum. Doctrina.		26. 3
13	4. 31	23 Spiritus immundus. Fama.		27.
	33	29 Socrus Simonis. Omnes malè habentes.		<i>ibid.</i>
8. 14	38	35 Egressus in desertum.		28.
	42	38 1. peragratio Galilææ.		29.
4. 23	43	40 Leprosus. Concurfus ad Christum.		<i>ibid.</i>
8. 1	5. 12			44.
I I.				
9. 1		1 2. Ingressus Capharnaum.		33. 1
2	18	3 Paralyticus.		2. 3
9	27	13 Matthæi vocatio.		34. 1
		15 Manducans cum peccatoribus.		2
10	29	17 Non egent sani medico.		<i>ibid.</i>
12	31	18 Disceptatio de jejuniis.		3
14	33	21 Pannus rudis. Utres novi.		4
16	36	23 Confricatio spicarum.		38.
12. 1	6. 1	27 Sabbatum propter hominem.		<i>ibid.</i>
I I I.				
9	6	1 Manus arida.		39. 1

M.	L.	Ind. tert. Cap. Marci.	J.	Con.
		6 Consilium perdendi Christum.		2
14	11	7 Secessus. Concurfus. Curatio.		<i>ibid.</i>
15		11 Confessio dæmonum.		<i>ibid.</i>
		13 Electio, potestas, & nomina 12. Apostolorum.	40.	1
5. 1	12	20 Cognati Christi eum tenentes.	49.	1
		22 Satanas per satanam non ejectus.		2
12.24	11.15	27 Fortis alligatus.		3
29	21	28 Blasphemia in Spiritu Sanctum.		4
31		31 Mater & fratres Christi.	50.	
46	8. 19	I V.		
		1 Christus docens de navi.	51.	
13. 1		3 Parabola seminantis.	<i>ibid.</i>	
3	4	10 Quare loquens in parabolis.		2
10	9	12 Ut videntes non videant.	<i>ibid.</i>	
13	10	13 Explicatio parabolæ.		3
18	11	21 Lucerna super candelabrum.		4
5. 15	16	22 Nihil absconditum.	<i>ibid.</i>	
10.26	17	24 In qua mensura.	<i>ibid.</i>	
7. 2	6. 38	25 Habenti dabitur.	<i>ibid.</i>	
13.12	8. 18	26 Semen ultro germinans.	52.	2
		30 Granum Sinapis.		3
31	13.18	33 Christus ad turbas in parabolis.		4
34		35 Tempestas sedata.	31.	
8. 23	8. 22	V.		
		1 Legio dæmonum in porcos.	32.	
28	26	21 Reditus Capharnaüm. Concurfus.	33.	
9. 1	40	22 Accessus Jäiri ad Christum.	35.	1
18	41	25 Hæmorrhöissa curata.		2
20	43	35 Jäiri filia suscitata.		3
23	49	V I.		
		1 Accessus Nazareth. Doctrina.	54.	1
13 53	4. 16	3 Stupor, & scandalum de Christo.		2
55	22	4 Propheta sine honore in patria.		3
57	24			

M.	L.	<i>Index tertius</i>	J.	Con.
		5 Christus impotens signa facere.		4
58		6 Peragratio secunda Galilee.		56. 1
9. 35	8. 1	7 Missio & potestas 12. Apostolorum.		2
10. 1	9. 1	8 Nihil ferendum in via.		3
9	3	10 Non discurrendum per domos.		<i>ibid.</i>
11	4	11 Pulvis excutiendus.		<i>ibid.</i>
14	5	12 Prædicatio poenit. Uinctio ægrorum.		7
	6	14 Opinio Herodis de Christo.		57. 1
14. 1	7	17 Incarceratio Joannis.		22.
3	3. 19	21 Ejus decollatio.		55.
6		30 Secessus Christi in desertum.	6. 1	57. 2
13	9. 10	33 Concurfus. Oves sine pastore.		2 <i>ibid.</i>
13	11	35 Quinque panes.	2	5 3
15	12	45 Christus solus orans in monte.	15	58. 1
22		47 Ambulans super mare.	19	2
25		51 Cessatio venti. Admiratio.	21	4
32		53 Concurfus. Miracula vestimentorum Chr.		5
35		V I I.		
		1 Superstitio Phar. de lotionne manuum, calicum, &c.		60. 1
15. 1		6 Honor labiorum.		2
7		7 Mandatum Dei irritum.		<i>ibid.</i>
3		14 Non quod intrat in os.		3
10		20 Sed quod de corde.		<i>ibid.</i>
18		24 Chananæa.		61.
21		41 Surdus & mutus. Fama.		62.
		V I I I.		
32		1 Septem panes.		63.
16. 1		11 Petitio signi. Denegatio.		64. 1
5	12. 1	13 Fermentum Phariseorum.		2
		22 Cæcus in Bethsaïda.		65.
13	18	27 Christus quis dictus.		66. 1
16	20	29 Confessio. Petri.		<i>ibid.</i>
21	22	31 1. Prædictio mortis Christi.		3
22		32 Petrus increpans, correptus.		4

M.	L.	Capitulum Marci.	J.	Con.
		34 Crux ferenda. Anima per-		
24	23	denda.	12. 2	5
		37 Quæ commutatio pro ani-		
26		ma.		ibid.
	26	38 Confusus confundendus.		ibid.
		39 Aliqui visuri regnum Chris-		
28	27	ti.		ibid.
		I X.		
17. 1	28	1 Transfiguratio.	67. 1	
5	34	6 Vox de nube.	2	
9		8 Præceptum de his tacendis.		ibid.
10		10 Elias venturus.		3
		13 Turba stupens circa Chris-		
14	37	tum.	68. 1	
14	38	16 Dæmoniæcus mutus.		ibid.
		22 Credenti omnia possibilia.	2	
		23 Fides petita cum lachrymis.		ibid.
17	43	24 Expulsiō dæmonis.		ibid.
18		27 Vis orationis, & jejunii.		3
		29 Secunda prædictio mortis		
21	44	Christi.	69. 1	
		32 Quis major. Omnium mi-		
18. 1	46	nister.	70. 1	
		35 Suscipit Christum qui par-		
5	48	vulum.		2
		37 Pro nobis qui non contra		
	49	nos.		3
		40 Calicis aquæ merces.		ibid.
6	17. 1	41 Parvuli non scandalizandi.		4
		42 Scandalum manūs, pedis,		
8		oculi.		ibid.
		47 Vermis. Ignis. Sal.		ibid.
		X.		
		1 Exitus trans Jordanem. Doc-		
19. 1		trina.	10 40	89. 3
3	16. 18	2 Repudium illicitum.		95. 1
13	18. 15	13 Parvuli Christo oblati.		100. 1
16	18	17 Mandata servanda.		2
		21 Vendenda omnia pro pau-		
21	22	peribus.		ibid.
22	23	22 Dives vix salvandus.		ibid.
27	28	28 Centuplum accipiendum.		3
30		31 Primi novissimi.		ibid.

M.	L.	<i>Index tertius</i>	J.	Con.
20. 17	31	32 Tertia prædictio mortis Christi.		104.1
20		35 Petitio filiorum Zebedæi.		2
24		41 Indignatio aliorum discipulorum.		<i>ibid.</i>
25		42 Qui major minister.		<i>ibid.</i>
29	35	46 Cæcus propè Jericho.		107.
		X I.		
21. 1	19. 29	1 Pullus solutus.	12. 12	109.1
		7 Triumphalis Chr. ingressus in Jerus.		
7	35	12 Ficus maledicta.	12	2.3
18		15 Secundaejectio vendentium.		111.1
12	45	18 Invidia sacerdotum.		110.1
	47	19 Ficus arefacta. Vis fidei.		<i>ibid.</i>
20		25 Qui orat dimittat.		111.3
		27 In qua potestate.		<i>ibid.</i>
23	20. 1	X I I.		112.
33	9	1 Parabola vineæ locatæ.		113.2
42	17	10 Applicatio ad Judæos.		3
22. 15	20	13 Quæ Cæsaris, Cæsari.		115.
23	27	18 Uxor septem fratrum.		116.1
29	34	24 Resurgentes sicut angeli.		2
		26 Deus vivorum, non mortuorum.		3
31	37	28 Primum omnium mandatum amor.		117.
34		32 Majus omnibus sacrificiis.		<i>ibid.</i>
		35 Christus filius & Dominus David.		118.
41	41	38 Vitia Scribarum.		119.1
23. 1	45	41 Duo minuta viduæ.		120.
		X I I I.		
24. 1	21. 5	1 Prædictio everfionis templi.		121.1
3	7	3 Prænuntia cladis Jerusalem.		2
5	8	6 Multi se Christum dicturi.		<i>ibid.</i>
6	9	7 Bella, terræ-motus, fames.		<i>ibid.</i>
9	12	9 Persecutio justorum.		3
		10 Evangelium ubique prædicandum.		<i>ibid.</i>
14	14	11 Non præcogitanda verba.		<i>ibid.</i>
	16	12 Fratres à fratribus tradendi.		<i>ibid.</i>
9	17	13 Odio omnibus. Patientia.		<i>ibid.</i>

M.	L.	Capitulum Marci.	J.	Con.
15	20	14 Abominatio desolat. Fuga.		4
17	17.31	15 Qui in tecto: qui in agro, &c.		ibid.
		17 Væ prægnantibus. Hieme		
19	20	non fiant.		ibid.
21		19 Numquam talis tribulatio.		ibid.
22		20 Breviata propter electos.		ibid.
		21 Pseudochristi, pseudopro-		
23		phetæ.		122.1
29	25	24 Sol, luna & stellæ.		2
		26 Adventus Christi cum glo-		
30		ria.		ibid.
32	29	28 Similitudo à ficu.		3
34	32	30 Prædicta à Chr. adimplenda.		ibid.
		32 Diem & horam nec Filius		
36		scit.		ibid.
	36	33 Videte, vigilate, orate.		123.
		X I V.		
		1 Consilium occidendi Chris-		
26. 3	22. 1	tum.		127.1
6		3 Mulier ungens in Bethania.	12. 1	108.1
8		4 Indignatio discipulorum.	4	2
10		6 Christus mulierem defendit.	7	ibid.
14	3	10 Pactum Judæ.		127.2
17	7	12 Præparatio coenæ Paschalis.		128.
21	21	18 Notatio proditoris.	13.21	131.1
26	19	22 Institutio Eucharistiæ.		130.
30		26 Exitus in montem Olivarum.		131.3
31		27 Prædictio fugæ Apostolorum.		132.3
		29 Petrus præsumens, nega-		
33	33	turus.		3.4
36		32 Mœror Christi in horto,		137.1
39	41	35 Orat transferri Calicem.		2
		37 Somnus Apostolorum: Vi-		
40	45	gilandum.		3
46		42 Christus it obviam Judæ.		ibid.
47	47	43 Accessus, & osculum Judæ.	18. 3	4
51	49	46 Auricula abscissa.	10	6
		48 Exprobratio Christi in Ju-		
55	52	dæos.		7
		50 Fuga Apostol. Amictus sin-		
56		done.		ibid.
		53 Christus ad Caipham. Con-		
57	54	cilium.		138.1

M.	M.	<i>Index quartus</i>	J.	Con.
		21 Circumcisio Christi & no- men.		3
		22 Purificatio Mariæ.	10.	1
		25 Simeon justus & sanctus.		2
		27 Presentatio Christi in tem- plo.		<i>ibid.</i>
		28 Canticum Simeonis.		3
		34 Christus in ruinam & re- surrectionem multorum.		<i>ibid.</i>
		36 Anna prophetissa.		4
		39 Maria, Joseph in Nazareth.	12.	
		41 Eorum mos eundi Jerusalem.	<i>ibid.</i>	
		42 Inventio Jesu in templo.	<i>ibid.</i>	
		46 Prudentia & responsa ejus.	<i>ibid.</i>	
		48 Zelus in his quæ Patris sunt.	<i>ibid.</i>	
		51 Parentibus subditus.	<i>ibid.</i>	
		52 Proficiens sapientiâ, &c.	<i>ibid.</i>	
		I I I.		
3.	I I. I	1 Baptismus, & prædicatio Joannis.	13.	I
	3	4 Vox clamantis. Prava in directa.		<i>ibid.</i>
	7	7 Invitatio ad pœnitentiam.		3
		10 Monita ad turbas. Ad pu- blicos. Ad milites.		4
		15 Testimonium r. Joan. de Christo.		5
II	7	19 Incarceratio Joannis.		22
14. 3	6. 17	21 Baptismus Christi.	14.	I
3. 13	I. 9	23 Ejus genealogia.		2
		I V.		
4.	I	1 Christus actus à Spiritu in desertum.		15. I
	2	2 Non manducans per 40 dies.		<i>ibid.</i>
	3	3 Ter à diabolo tentatus.		2
	13	14 Regressus in Galilæâ. Fama.	4. 43	24.
13. 53	6. I	16 Ingressus Nazareth.		54. I
54	2	17 Isaiam legens : prædicans.		<i>ibid.</i>
54	2	22 Admiratio de Joseph filio.		2
57	4	24 Propheta in patria.		3
		25 Vidua Sidoniæ. Naâman.		<i>ibid.</i>
		28 Furor Nazarenorum in Chris- tum.		4

M.	M.	Capitum Lucæ.	J.	Con.
		30 Transiens per medium eorum.		<i>ibid.</i>
4. 13	1. 21	31 It Capharnaüm. Doctrina. Stapor.		27.
	23	33 Dæmonium confitens Christum.		<i>ibid.</i>
	25	35 Increpatum, & expulsum.		<i>ibid.</i>
8. 14	29	38 Socrus Simonis. Infirmi curati.		28.
		41 Dæmonia Christum confitentia.		<i>ibid.</i>
4. 23	35	32 Egredius in desertum. Concurfus.		29.
	39	44 Prima peragratio Galilææ.		<i>ibid.</i>
		V.		
		1 Christus docens è navi Simonis.		26. 1
		4 Duc in altum.		2
		5 Prima piscatio miraculosa.		<i>ibid.</i>
		8 Petrus : Exi à me Domine, &c.		<i>ibid.</i>
19	17	10 Ejus vocatio.		<i>ibid.</i>
20	18	11 Quatuor Apostoli secuti Christum.		3
8. 1	40	12 Leprosus.		44.
	45	15 Fama. Concurfus. Seceffus.		<i>ibid.</i>
	2. 1	17 Christus coram Pharisæis sanans.		33. 1
9. 2	2. 3	18 Paralyticus.		2. 3
	14	27 Matthæi vocatio.		34. 1
		29 Manducans cum peccatoribus.		2
10	15	31 Non egent sani medico.		<i>ibid.</i>
12	17	32 Vocati peccatores.		<i>ibid.</i>
13	17	33 Disceptatio de jejuniis.		3
14	18	36 Commissura à novo vestimento.		4
16	21	37 Vinum novum in utres novos.		<i>ibid.</i>
		39 Bibens vinum vetus.		<i>ibid.</i>
		VI.		
12. 1	23	1 Confricatio spicarum.		38.
9	3. 1	6 Manus arida sabbato curata.		39. 1

M.	M.	<i>Index quartus</i>	J.	Con.
		12 Christus pernoctans in orando.		40. 1
		13 Electi duodecim. Apostoli dicti.		<i>ibid.</i>
	14	17 Concurfus. Multi curati.		2
		20 Sermo in loco campestri. Beatitudines, &c.		3
5. 1		24 Vae divitibus, saturatis, &c.		<i>ibid.</i>
	43	27 Inimici diligendi.		41. 6
	39	29 Non resistendum. Dandum.		5
		31 Alteri faciendum quod sibi.		6
		32 Quae gratia amicos diligere? &c.		<i>ibid.</i>
	46	35 Mutuum nihil inde sperando.		<i>ibid.</i>
5. 36		36 Misericors ut pater caelestis.		<i>ibid.</i>
		37 Non judicandum. Dimittendum. Dandum.		43. 1
		38 Mensura bona, conferta, &c.		<i>ibid.</i>
		39 Caecus caecum ducens.		2
		40 Non discipulus super magistrum.		<i>ibid.</i>
10. 24		41 Festuca, trabs in oculo.		<i>ibid.</i>
7. 3		43 Arbor ex fructu.		6
	17	45 Cor bonus vel malus thesaurus.		<i>ibid.</i>
12. 35		46 Quid vocatis me, Domine?		7
7. 21		47 Aedificans sup. petram: super arenam.		8
	24	V I I.		
		1 Ingressus Capharnaüm. Centurio.		45.
8. 5		11 Filius viduae. Fama Jesu.		46.
		18 Legatio Joannis. Curatio.		47. 1
11. 2		24 Laudes Joannis à Christo.		2
		29 Pharisei Joannem & Christum rejicientes.		3
	7	31 Similes pueris in foro.		<i>ibid.</i>
		33 Christus vorax, & potator.		<i>ibid.</i>
	16	36 Peccatrix ungens Christum.		48.
	18	40 Duo debitores.		<i>ibid.</i>
		47 Multus amor, multa remissio.		<i>ibid.</i>
		48 Marmor de remissis peccatis.		<i>ibid.</i>
		50 Fides salvat.		

M.	M.	Capitulum Lucæ.	J.	Con.
		V I I I.		
9. 35	6. 6	1 Secunda peragratio Galilææ.		56. 1
		2 Mulieres Christo ministrâtes.		<i>ibid.</i>
13. 1	4. 1	4 Parabola seminantis.		51. 1
10	10	9 Ut videntes non videant, &c.		2
13	13	11 Explicatio parabolæ.		3
15. 15	21	16 Lucerna super candelabrum.		4
10. 26	22	17 Nihil absconditum.		<i>ibid.</i>
13. 12	25	18 Habenti dabitur.		<i>ibid.</i>
12. 46	3. 31	19 Mater & fratres Christi.		50.
8. 23	4. 35	22 Tempestas sedata.		31.
28	5. 1	26 Legio dæmonum in porcos.		32.
		40 Christus rediens. Turba ex-		
9. 1	21	pectans.		33. 1
18	22	41 Accessus Jaiiri ad Christum.		35. 1
20	25	43 Hæmorrhœissa curata.		2
23	35	49 Jaiiri filia, suscitata.		3
		I X.		
		1 Potestas, & missio 12. Apof-		
10. 1	6. 7	tolorum.		56. 2
9	8	3 Nihil ferendum in via.		3
11	10	4 Non vagandum per domos.		<i>ibid.</i>
14	11	5 Pulvis pedum excutiendus.		<i>ibid.</i>
	12	6 Prædicatio & Miracula Ap.		7
14. 1	14	7 Opinio Herodis de Christo.		57. 1
13	30	10 Secessus in desertum.	6. 3	2
13	33	11 Concurfus. Curatio.	2	<i>ibid.</i>
15	35	12 Quinque panes.	5	3
16. 13	78. 2	18 Christus quis dictus.		66. 1
15	29	20 Confessio Petri.		<i>ibid.</i>
21	31	22 Prima prædictio mort. Chr.		3
		23 Crux ferenda. Anima per-		
24	34	denda.		5
		25 Quid lucrum mundi se per-		
26	36	dito ?		<i>ibid.</i>
	38	26 Erubescens erubescendus.		<i>ibid.</i>
28	39	27 Aliqui visuri regnum Chr.		<i>ibid.</i>
17. 1	9. 1	28 Transfiguratio.		67. 1
5	6	34 Vox de nube.		2
		37 Dæmoniacus, qui & luna-		
14	16	ticus.		68.
		44 Secunda prædictio mortis		
21	30	Christi.		69. 1

M.	M.	<i>Index quartus</i>	J.	Con.
18. 1	32	46 Quis major.	70. 1	
		48 Suscipit Christum qui puerum. Qui minor, major.		2
5	36	49 Pronobis, qui non contra nos.		3
	37	51 Repulsus à Samaritanis.	103. 3	
		54 Zelus Jacobi & Joannis.	<i>ibid.</i>	
		55 A Christo reprehensus.	<i>ibid.</i>	
8. 19		57 Vulpes foveas habent.	30.	
1		59 Mortui mortuos sepeliant.	<i>ibid.</i>	
		61 Non respiciendum retrò.	<i>ibid.</i>	
		X.		
		1 Electio, & missio 72. discipulorum.	79. 1	
9. 37		2 Metis multa, operarii pauci.	<i>ibid.</i>	
10. 16		3 Agni inter lupos.	<i>ibid.</i>	
		4 Monita de paupertate, de salutatione, de pace.	<i>ibid.</i>	
9	6. 8	7 Non vagandum per domos.	<i>ibid.</i>	
11	10	8 Manducanda quæ apponuntur.	<i>ibid.</i>	
		10 Pulvis extergendus.	<i>ibid.</i>	
14	11	12 Sodomis remissius, &c.	<i>ibid.</i>	
11. 24		13 Væ Corozain, Bethsaidæ, Capharnaüm.	47. 4	
21		16 Qui vos audit, me audit.	79. 1	
		17 Discipuli gaudentes de miraculis, reprehensi.		2
25		21 Mysteria sapient. abscond.		3
27		22 Omnia Filio à Patre tradita.	<i>ibid.</i>	
13. 6		23 Beati qui Christ. viderunt.	<i>ibid.</i>	
22. 34	12. 28	25 Amandus Deus, & proximus.	80. 1	
		29 Parabola Samaritani.		2
		38 Martha & Maria.	81.	
		X I.		
6. 9		1 Oratio Dominica.	82. 1	
		5 Commodati tres panes.		2
		9 Petendum, quærendum, pulsandum.	<i>ibid.</i>	
7. 7		14 Dæmoniacus mutus.	49. 1	
12. 22	3. 22	15 In principe dæmoniorum &c.		2
24	8. 11	16 Petitio signi de cœlo.	<i>ibid.</i>	
38	3. 24	17 Regnum divisum desolabitur.	<i>ibid.</i>	
25				

M.	M.	Capitulum Lucæ.	J.	Con.
		19 Filii Judæorum ejicientes dæmonia.		<i>ibid.</i>
27		21 Fortis armatus.		3
29	27	23 Qui non cum Christo con- tra Ch.		<i>ibid.</i>
30		24 Satanas rediens.		9
43	.	27 Mulier de turba clamans.	50.	
		29 Generatio nequam. Signum Jonæ.	49.	6
39		31 Regina Austri. Ninivitæ.		7
41		33 Lucerna non absconditur.		8
5. 15	4. 21	34 Lux corporis oculus.		<i>ibid.</i>
6. 22		37 Prandium apud Pharisæum.	83.	1
23. 25		39 Pharisæi deforis mundi.		<i>ibid.</i>
		41 Omnia munda per eleemo- synam.		<i>ibid.</i>
		42 Væ Pharisæis qui decimant mentham.		2
23		43 Diligunt primas Cathedras.		<i>ibid.</i>
6	12. 39	44 Ut monumenta quæ non parent.		<i>ibid.</i>
		46 Væ scribis qui alios on- rant, &c.		3
4		47 Monumenta ædificant.		<i>ibid.</i>
29		49 Sanguis ab eis exquirendus.		<i>ibid.</i>
34		52 Intrare non sinunt.		<i>ibid.</i>
13		53 Verbis Christi insidiantes.		<i>ibid.</i>
		X I I.		
16. 6	8. 15	1 Fermentum Pharis. hypocr.	84.	
10. 26	4. 22	2 Opertum revelandum.		<i>ibid.</i>
28		4 Solus Deus timendus.		<i>ibid.</i>
29		6 Passeres, & capilli.		<i>ibid.</i>
		8 Confessus Christum : & ne- gans.		<i>ibid.</i>
32		10 Blasphemia in Spiritum sanc- tum.		<i>ibid.</i>
12. 31	3. 28	11 Non præcogitandum quid loquamur.		<i>ibid.</i>
10. 19	13. 11	13 Cavenda avaritia.	85.	1
		16 Dives horrea destruens.		<i>ibid.</i>
		22 Vana sollicitudo. Corvi. Lilia.		2
6. 25		31 Quærendum regnum Dei.		<i>ibid.</i>
33				

M.	M.	<i>Index quartus</i>	J.	Con.
		32 Pusillus grex.		<i>ibid.</i>
19.21	10.21	33 Vendenda bona. Thesaurizandum in cœlis.		<i>ibid.</i>
		34 Ubi thesaurus, ibi cor.		<i>ibid.</i>
24.43		35 Servi vigilantes, beati.	86. 1	
45		39 Paterfamilias vigilans.	<i>ibid.</i>	
		32 Bonus, & malus servus.	1. 2	
		48 Plus datum, plus reddendum.	2	
		49 Ignis missus in terram.	3	
		50 Coarctatus Chr. usque dum patiat.	<i>ibid.</i>	
10.34		51 Separatio à propinquis.	<i>ibid.</i>	
16. 2		54 Facies cœli nota, &c.	64. 1	
5. 25		58 Vadens cum adversario.	41. 2	
		X I I I.		
		1 Pœnitentia agenda.	87.	
		6 Ficulnea reservata.	<i>ibid.</i>	
		10 Mulier inclinata.	88.	
		14 Sabbatum non violatum.	<i>ibid.</i>	
13.31	4. 30	18 Granum sinapis.	52. 3	
33		20 Fermentum.	4	
7. 13		22 Angusta porta.	90. 1	
22		25 Clausum ostium: nescio vos.	<i>ibid.</i>	
8. 11		27 Judæi reprobandi.	<i>ibid.</i>	
19.30	10.31	30 Novissimi primi.	<i>ibid.</i>	
		31 Christus in Jerusalem moriturus.	2	
23.37		34 Jerus. quæ occidis prophetas.	<i>ibid.</i>	
38		35 Prima prædictio everisionis Jerusalem.	<i>ibid.</i>	
		X I V.		
		1 Hydropicus sabb. curatus.	91. 1	
		7 Recumbendum in novissimo loco.	2	
		12 Pauperes alendi.	3	
22. 1		15 Cœna magna.	4	
8		21 Compelle intrare.	<i>ibid.</i>	
		25 Parentes odio habendi.	92.	
10.38	8. 34	27 Crux ferenda.	<i>ibid.</i>	
		28 Computandi sumptus.	<i>ibid.</i>	
		31 Rex bellum commissurus.	<i>ibid.</i>	
		33 Omnibus renunciandum.	<i>ibid.</i>	
5. 13	9. 46	34 Si sal evanuerit.	<i>ibid.</i>	

M.	M.	Capitum Lucæ.	J.	Con.
		X V.		
8. 12		1 Ovis recuperata.	93. 1	
		7 Gaudium de uno pecca. &c	<i>ibid.</i>	
		8 Dragma reperta.	2	
		11 Filius prodigus.	3	
		X V I.		
		1 Villicus diffamatus.	94. 1	
		8 Filii sæculi prudentiores filiis lucis.	<i>ibid.</i>	
6. 24		10 Fidelis, & iniquus in minimo.	2	
		13 Duobus non servire.	<i>ibid.</i>	
		14 Altum hominibus, abominatio ante Deum.	<i>ibid.</i>	
11. 12		16 Regnum Dei vim patitur.	<i>ibid.</i>	
19. 9	10. 11	18 Repudium illicitum.	95. 1	
		19 Epulo, & Lazarus.	96.	
		X V I I.		
18. 6	19. 4	1 Pusilli non scandalizandi.	70. 5	
15		3 Fraternal correptio.	71. 1	
17. 19		5 Fides ut granum sinapis.	68. 3	
		7 Servi inutiles.	71. 4	
		11 Decem leprosi.	73.	
		20 Regnum Dei intra nos.	97. 1	
		22 Dies Christi sicut fulgur.	<i>ibid.</i>	
24. 37		26 Sicut in diebus Noë.	2	
		28 Sicut in diebus Loth.	<i>ibid.</i>	
17	13. 15	31 Qui in testō : qui in agro.	<i>ibid.</i>	
16. 25	18. 35	33 Anima perdenda.	12. 25	<i>ibid.</i>
		34 Unus assumptus : unus relictus.		
24. 40		37 Ubi corpus, ibi aquilæ.	3	<i>ibid.</i>
28		X V I I I.		
		1 Judex & vidua.	98.	
		7 Electi vindicandi.	<i>ibid.</i>	
		9 Phariseus, & Publicanus.	99.	
25. 12		14 Humilis exaltandus.	<i>ibid.</i>	
19. 13	10. 13	15 Parvulorum est regnum Dei.	100. 1	
16	17	18 Princeps interrogans.	2	
17	19	18 Mandata servanda.	2	
21	21	22 Omnia vendenda.	<i>ibid.</i>	
22	22	23 Dives vix salvandus.	<i>ibid.</i>	
27	28	28 Merces relinquenti aliquid propter Deum.	3	

M.	M.	<i>Index quartus</i>	J.	Con.
		31 Tertia prædictio mortis Christi.		104.1
20.17	32			107.
29	46	35 Cæcus propè Jericho.		
		X I X.		
		1 Zachæus in Sycomoro.		105.
		6 Christum excipiens.		ibid.
		11 Homo quidam nobilis, &c.		106.
		13 Decem mnæ.		ibid.
13.12	4. 25	26 Habenti dabitur.		ibid.
		27 Inimici interfecti.		ibid.
21. 1	11. 1	29 Pullus solutus.		109.1
		15 Triumphalis Chr. ingressus in Jerusalem.		
7	7	41 Fletus super illam.	12.12	2.3
		43 Secunda prædictio everfionis ejus.		5
				ibid.
12	15	45 Secunda ejectio vendentium.		110.1
	18	47 Invidia sacerdotum.		111.2
		X X.		
23	27	1 In qua potestate.		112.
33	12. 1	9 Parabola vineæ locatæ.		113.2
42	10	17 Applicata ad Judæos.		3
44		18 Christus lapis comminuens.		ibid.
22.15	13	20 Invidia sacerdotum.		115.
17	14	22 Quæ Cæsaris, Cæsari.		ibid.
23	18	27 Uxor septem fratrum.		116.1
29	24	34 Sancti post resurr. ut angeli.		2
31	26	37 Deus vivorum non mortuorū.		3
		41 Christus filius & Dominus David.		118.
41	35			119.1
23. 1	38	45 Vicia Scribarum.		
		X X I.		
	41	1 Duo minuta viduæ.		120.
24. 1	13. 1	5 Prædictio everfionis templi.		121.1
3	3	7 Prænuntia cladis Jerusalem.		2
5	6	8 Multi se Christum dicturi.		ibid.
6	7	9 Prælia. Gens in gentem.		ibid.
7	8	11 Terræ motus. Pestis. Fames.		ibid.
9	9	12 Persecutio justorum.		3
		14 Non præmeditandum quid respond.		ibid.
	11			ibid.
	12	16 Tradendi à parentibus.		ibid.
9	13	17. Odio omnibus. Patientia.		ibid.

M.	M.	Capitulum Lucæ.	J.	Con.
15	14	20 Obsessio. Fuga in montes.		4
		22 Dies ultionis.		ibid.
19	17	23 Væ prægnantibus, &c.		ibid.
		24 Gladius: captivitas: &c.		ibid.
29	24	25 Signa in sole, lunâ, stellis.		122.2
		26 Arescent homines præ timore		ibid.
30	26	27 Adventus Christi in maiestate		ibid.
		28 Gaudium electorum.		3
32	28	29 Similitudo à figu.		ibid.
34	30	32 Verba Christi adimplenda.		ibid.
		34 Crapula, ebrietas, &c.		113.
		35 Repentina dies. Orandum.		ibid.
		37 Concurfus in templo.		125.
X X I I.				
26. 3	14. 4	1 Conspiratio sacerdotum.		127.1
14	10	3 Pactum Judæ.		2
17	12	7 Coena Paschalis.		128.
26	22	19 Eucharistia instituta.		130.
21	18	21 Proditio prædicta.	13.16	131.1
18. 1	9. 32	24 Quis maior?		132.1
		31 Oratio pro fide Petri.		2
26.31	14.30	33 Prædictio negationis.		4
10. 9	6. 8	35 Missi sine sacco, perâ, &c.		5
		36 Emendus gladius.		ibid.
26.36	14.32	39 Egressus in montem Olivarum	18. 1	137.1
39	35	41 Christus orans.		2
		43 Angelus: agonia: sudor.		ibid.
40	37	45 Apostoli dormientes.		3
47	43	47 Oculum Judæ.		4
51	47	49 Auris abscissa: sanata.	10	6
55	48	52 Exprobratio in Judæos.		7
57	53	54 Christus ductus ad Caipham.		138.1
58	54	55 Petrus in atrio ad ignem.	16	2
69	66	36 Ter negat Christum.	17	139.
75	72	61 Ab eo respicitur: flet.		3
67	65	63 Christus illuditur.		138.6
		66 Interrogatur à concilio, & damnatur.		5
63	61			
X X I I I.				
27. 2	15. 1	1 Ducitur ad Pilatum.	18.28	140.1
		2 Coram eo accusatur.		141.1
11	2	3 Ab eo interrogatur.	33	2
		5 Ad Herodem mittitur.		3

M.	M.	Ind. quart. Cap. Lucæ.	J.	Con.
		9 Multa petitus tacet.		<i>ibid.</i>
		11 Veste alba induitur.		<i>ibid.</i>
		12 Amici facti Herodes & Pilatus.		<i>ibid.</i>
		13 Nulla causa mortis in Christo	38	142.1
20	11	18 Barabbas præfertur.	40	2
22	12	20 Clamor, crucifige.		3
26	15	24 Adjudicatio Pilati.	19.16	7
32	21	26 Simon Cyrenensis.		143.1
		27 Mulieres plangentes.		2
		29 Beatae steriles.		<i>ibid.</i>
		30 Montes cadite super nos.		<i>ibid.</i>
		31 Si in viridi, quid in arido?		<i>ibid.</i>
25	24	32 Crucifixio inter latrones.	18	3
35	24	34 Pater dimitte. Sors.	23	3.5
39	29	35 Irrisiones. Acetum.	29	6
37	26	38 Titulus crucis.	19	4
44	32	39 Latrones: malus & bonus.		7
		44 Tenebræ: velum templi.		
45	33	Mors.		9
54	39	47 Centurio, & alii.		11
55	40	49 Noti Christi & mulieres.		<i>ibid.</i>
57	43	50 Joseph ab Arimathæa.	38	144.2
		55 Aromata parata à mulieribus.		3
X X I V.				
28. 1	16. 1	1 Mulieres ad monumentum.	20. 1	145.1
2	5	4 Vident duos angelos.	12	3
5	6	6 Christum surrexisse audiunt.		4
8	10	9 Nuntiant discipulis.	18	5
	11	11 Hi non credunt.		<i>ibid.</i>
	12	12 Petrus currit ad monumentum.	3	2
		13 Euntes in Emaüs.		146.1
		26 Oportuit pati Christum, &c.		<i>ibid.</i>
		31 Oculi discipulorum aperti.		<i>ibid.</i>
		33 Apparitio Petro.		2
	14. 1	36 Apparitio undecim.	19	147.1
		41 Esus piscis & mellis.		<i>ibid.</i>
		44 Scripturæ apertæ.		149.3
		49 Promissio Spiritus sancti.		<i>ibid.</i>
	29	50 Ascensio in cælum.		150.
		53 Discipuli semper in templo.		<i>ibid.</i>
Finis quarti Indicis.				

INDEX QUINTUS

CAPITUM ET VERSICULORUM

J O A N N I S.

M.	M.	C A P U T I.	L.	Con.
		1 De verbo Dei æterno.		1.
		6 Ad quid missus Joannes Baptista.		<i>ibid.</i>
		8 Non ipse lux.		<i>ibid.</i>
		12 Quinam filii Dei ?		<i>ibid.</i>
		14 Verbum caro factum.		<i>ibid.</i>
		15 Testimonium Joan. ad Judæorum legatos.		16. 1
		17 Gratia & veritas per Christum.		<i>ibid.</i>
		18 Deum nemo vidit.		<i>ibid.</i>
		19 Joannes Baptista quis ?		<i>ibid.</i>
3. 3	1. 3	23 Vox clamantis in deserto.	3. 4	<i>ibid.</i>
11	8	25 Baptismus Joan. in aqua.	16	<i>ibid.</i>
11	7	27 Indignus solvere, &c.	16	<i>ibid.</i>
		29 Ecce agnus Dei.		2
16	10	32 Spiritus sanctus ut columba.	22	<i>ibid.</i>
		35 Prima vocatio Petri & Andreæ.		17. 1
		43 Vocatio Philippi.		2
		45 Natanaël, bonus Israëlita.		<i>ibid.</i>
		I I.		
		1 Nuptiæ in Cana.		18.
		11 Primum miraculum Christi.		<i>ibid.</i>
		12 Habitatio in Capharnaüm.		19. 1
		13 Prima ejectio è templo.		<i>ibid.</i>
		18 Templum solvendum.		2
		23 Multi credentes.		<i>ibid.</i>
		I I I.		
		1 Colloquium cum Nicodemo.		20.
		5 Renascendum ex aquâ, Spiritu.		<i>ibid.</i>
		8 Spiritus ubi vult spirat.		<i>ibid.</i>

M.	M.	<i>Index quintus</i>	L.	Con.
		14 Christus exaltandus.		<i>ibid.</i>
		16 Sic Deus dilexit mundum.		<i>ibid.</i>
		17 Christus non venit ut judi- cet.		<i>ibid.</i>
		18 Qui non credit; jam judi- catus est.		<i>ibid.</i>
		19 Odium, & amor lucis.		<i>ibid.</i>
		22 Christus in Judæa baptizans.	21.	<i>ibid.</i>
		23 Joannes baptizans in Ænnon.		<i>ibid.</i>
		26 Testimonium ejus de Christo		<i>ibid.</i>
		30 Illum oportet crescere, &c.		<i>ibid.</i>
		31 Qui de terra; qui de cælo.		<i>ibid.</i>
		35 Omnia dedit Pater Filio.		<i>ibid.</i>
		36 Credenti vita æterna.		<i>ibid.</i>
		I V.		
4. 12	r. 14	1 Christus abiens in Galilæam.	23. 1	
		5 Colloquium cum Samaritana.	2	
		10 Aqua viva.	3	
		19 Veri adoratores.	4	
		28 Mulier prædicans Christum.	5	
		31 Cibus Christi voluntas Dei.	6	
		35 Metens; & seminans.		<i>ibid.</i>
		39 Fides Samaritanorum.	7	
13. 37	6. 4	44 Propheta in patria.	4. 24	24.
		45 Christus exceptus in Gali- læa.		<i>ibid.</i>
		46 Filius reguli.		25.
		V.		
		1 Ascensus in Jerusalem.	37. 1	
		2 Probatica piscina.		<i>ibid.</i>
		5 Languidus 38. annorum.		<i>ibid.</i>
		14 Jam noli peccare, ne &c.		<i>ibid.</i>
		16 Persecutio Judæorum.		<i>ibid.</i>
		19 Filius à se nihil potest.		2
		21 Ei à Patre potestas vitæ; & judicii.		<i>ibid.</i>
		31 Testimonia de Christo.		3
		41 Incredulitas Judæorum.		4
		V I.		
14. 13	23	1 Secessus in montem. Con- cursus.	9. 10	57. 2
15	35	5 Quinque panes.	12	3
		15 Fuga regni terreni.		58. 1

M.

M.

Capitulum Joannis.

L.

Con.

23

47

- 16 Christus ambulans super mare.
 22 Turbæ quærentes Jesum.
 26 Cibus qui non perit, fides.
 30 Christus panis vitæ.
 37 Dati Christo non pereunt.
 41 Murmur Judæorum de pane cœlesti.
 44 Tracti, & docti à Patre.
 48 Panis de cœlo manducandus.
 53 Murmur de carne Christi.
 56 Hæc verè est cibus : &c.
 61 Durus sermo discipulis.
 64 Caro non prodest quidquam.
 67 Discipuli abeunt retro.
 68 Apostoli in fide stant.
 71 Unus eorum, diabolus.

V I I.

- 1 Christus perambulans Galilæam.
 2 Rogatus à propinquis ut se manifestaret.
 7 Cur eum mundus oderit.
 10 It ad festum Scenopagiæ.
 11 Quæritur : docet, mirantur.
 16 Non loquitur à se ipso.
 20 Dæmonium habere dicitur.
 21 Confundit Judæos de sabbato.
 24 Non judicandum secundum faciem.
 25 Nonne hic est Christus ?
 28 Est verus qui misit me.
 30 Nondum venerat hora ejus.
 31 Multi de turba credunt.
 32 Missio ad capiendum Christum.
 34 Quæretis me, & non inveniatis.
 37 Qui sitit, veniat ad me.
 39 Cur nondum Spiritus datus.
 40 Dissensio Judæorum de Christo.

2

59. 1
ibid.

2

3

4

ibid.

5

*ibid.**ibid.*

6

*ibid.**ibid.*

7

ibid.

60. 1

72.

*ibid.**ibid.*

74. 1

*ibid.**ibid.**ibid.**ibid.*

2

*ibid.**ibid.**ibid.*

3

*ibid.**ibid.**ibid.*

4

45 Cur non captus à ministris.

50 Nicodemus ad Pharisæos.

V I I I.

1 Christus iterum in templo docens.

3 Mulier adultera.

12 Lux mundi, Christus.

13 Testimonium de seipso.

21 Morituri in peccato.

25 Christus à seipso nil facit.

31 A veritate libertas : à peccato servitus.

39 Judæi ex patre diabolo.

46 Quis arguet me de peccato ?

47 Qui ex Deo, verba Dei audit.

48 Judæi blasphemi, & lapidantes.

I X.

1 Cæcus natus.

4 Operandum dum dies est.

6 Cæcus quomodò sanatus.

13 Adductus ad Pharisæos.

16 Schisma inter eos.

18 Parentes interrogati.

24 Vocatus rursus à Pharisæis.

30 Cæci responsio.

34 Foras ejectus.

35 Christo docenti credens.

39 Christus in iudicium venit, &c.

41 Pharisæi quomodò cæci.

X.

1 Pastor, & fur.

7 Ostium ovium Christus.

11 Pastor, & mercenarius.

16 Unum ovile, & unus pastor.

17 Potestas vitæ & mortis in Christo.

10 Dæmonium habere, & insanire dicitur.

22 Encænìa.

24 Si tu es Christus, dic nobis.

*ibid.**ibid.*

75.

ibid.

76. 1

ibid.

2

3

ibid.

4

*ibid.**ibid.*

5

77. 1

*ibid.**ibid.*

2

*ibid.**ibid.*

3

*ibid.**ibid.*

4

*ibid.**ibid.*

78. 1

ibid.

2

3

*ibid.**ibid.*

89. 1

ibid.

M.	M.	Capitum Joannis.	L.	Con.
		26 Oves Christi non pereunt.		<i>ibid.</i>
		31 Judæi lapidantes.		2
		40 Christus trans Jordan. Con-		
19. 1	10. 1	cursus.		3
		X I.		
		1 Lazarus infirmus.		102. 1
		9 Die ambulandum.		<i>ibid.</i>
		11 Lazarus mortuus.		<i>ibid.</i>
		17 Christus venit Bethaniam.		<i>ibid.</i>
		20 Colloquium cum Martha.		2
		25 Christus resurrectio & vita.		<i>ibid.</i>
		26 Confessio Marthæ.		<i>ibid.</i>
		28 Maria ad Christum.		3
		33 Chr. fremens, turbatus, plo-		
		rans.		<i>ibid.</i>
		37 Quorundam murmur.		<i>ibid.</i>
		38 Lazarus suscitatus.		4
		44 Ab astantibus solutus.		<i>ibid.</i>
		45 Multi credentes.		<i>ibid.</i>
		47 Concilium adversus Chris-		
		tum.		103. 1
		49 Prophetia Caïphæ.		<i>ibid.</i>
		54 Secessus Christi in Ephrem.		2
		56 Mandatum de capiendo		
		Christo.		<i>ibid.</i>
		X I I.		
26. 6	14. 3	1 Cœna in Bethania.		108. 1
7	3	3 Maria unguens Christum.		<i>ibid.</i>
8	4	4 Murmur Judæ Iſcariotis.		2
10	6	7 Sinite illam.		<i>ibid.</i>
		9 Concurſus. Conſpiratio in		
		Lazarum.		3
21. 8	11. 8	12 Rami palmarum.	9. 36	109. 2
7	7	14 Jeſus ſuper aſellum.	35	<i>ibid.</i>
		17 Invidia Pharifæorum.		4
		20 Gentiles ad Chriſtum.		110. 3
		24 Granum frumenti.		4
16. 25	8. 35	25 Anima odio habenda.	9. 24	<i>ibid.</i>
		26 Qui miniſtrat, ſequatur.		<i>ibid.</i>
		27 Vox de cœlo clarificans.		<i>ibid.</i>
		31 Princeps mundi ejiciendus.		5
		32 Chriſtus exaltandus.		<i>ibid.</i>
		35 In luce ambulandum.		<i>ibid.</i>

M.	M.	<i>Index quintus</i>	L.	Con.
		37 Non credentes excecati.		6
		42 Credentes timidi.		<i>ibid.</i>
		44 Exhortatio ad fidem.		7
		X I I I.		
		1 Lotio pedum Apostolorum.		129.
		12 Exemplum Christi sequen-		
		dum.	6. 40	<i>ibid.</i>
10.24		16 Servus non major domino.	22.21	131.1
25.21	14.18	18 Prædictio prodicionis.		<i>ibid.</i>
		23 Discipulus in sinu Jesu.		2
		25 Notatio proditoris.		<i>ibid.</i>
		27 Satanæ in Judæ.		<i>ibid.</i>
		30 Egressus Judæ.		3
		31 Christus clarificandus.		<i>ibid.</i>
		34 Mandatum novum, dilectio.		132.2
33	29	36 Præsumptio Petri.	33	3
34	30	38 Prædictio negationis.	34	4
		X I V.		
		1 Sermo post cœnam.		133.1
		2 Muliæ mansiones in cœlo.		<i>ibid.</i>
		6 Christus via, veritas, & vita.		<i>ibid.</i>
		8 Petitio Philippi.		<i>ibid.</i>
		10 Pater in Filio.		<i>ibid.</i>
		13 Petendum in nomine Cht.		<i>ibid.</i>
		15 Dilectio. Paraclytus.		2
		21 Observatio mandatorum.		<i>ibid.</i>
		25 Docendi à Spiritu sancto.		3
		27 Pax. Vado, & venio.		<i>ibid.</i>
		X V.		
		1 Vitis, & palmites.		134.1
		10 Manendum in dilectione.		2
		13 Amici, non servi.		<i>ibid.</i>
		17 Mundus fidelium hostis.		3
		22 Nulla excusatio.		<i>ibid.</i>
		26 Mittendus à Christo Para-		
		clytus.		<i>ibid.</i>
		X V I.		
		1 Prædictio persecutionum.		135.1
		7 Promissio Paraclyti.		2
		8 Arguet mundum de pecc. &c.		<i>ibid.</i>
		13 Docturus, non à seipso.		<i>ibid.</i>
		16 Modicum, & iterum mo-		
		dicum.		3

M.	M.	Capitum Joannis.	L.	Con.
		10 Promissio gaudii æterni.		<i>ibid.</i>
		23 Petendum in nomine Christi.		4
		29 Prædictio fugæ Apostolorum.		<i>ibid.</i>
		33 Confidite, ego vici mundum.		<i>ibid.</i>
		X V I I.		
		1 Oratio Christi pro sua glorificatione.		136.1
		6 Pro salute Apostolorum.		2
		20 Pro salute omnium electorum.		3
		X V I I I.		
36	32	1 Transiit Cedron in hortum.	39	137.1
47	43	3 Accessus Judæ.	47	4
		4 Judæi cadentes in terram.		5
51	47	10 Auricula abscissa.	50	6
		12 Christus ductus ad Annam.		138.1
		15 Introductus Petrus in atrium Pontificis.	55	2
58	54	17 Prima negatio Petri.	56	139.1
69	66	19 Examen Caiaphæ.	66	138.3
62	60	22 Alapa.		<i>ibid.</i>
		25 Secunda & tertia negatio Petri.	58	139.2
71	69	28 Christus in prætorium ductus.	23. 1	140.1
27. 2	15. 1	29 Apud Pilatum accusatus.	2	141.1
12	3	33 Ab eo interrogatus.	3	2
11	2	38 Nulla causa mortis in Christo.	4	<i>ibid.</i>
15	6	39 Barabbæ postpositus.	17	142.1
		X I X.		
		1 Flagel. Coronatio. Purpura.		4
27	16	Illusio.		5
		4 Ecce homo.	21	<i>ibid.</i>
23	13	6 Clamor, Crucifige.		<i>ibid.</i>
		8 Pilatus timens.		6
		9 Iterum interrogans. Christus tacens.		<i>ibid.</i>
		11 Potestas desuper.		<i>ibid.</i>
		12 Non es amicus Cæsaris.	24	7
24	15	13 Condemnatio.	26	143.1
32	21	16 Crucis bajulatio.	33	3
38	27	18 Crucifixio inter latrones.		

M.	M.	Ind. quint. Cap. Joan.	L.	Con.
37	26	19 Titulus crucis.	38	4
35	24	23 Sors super vestes.	34	5
		23 Tunica' inconfutilis.		<i>ibid.</i>
		25 Jesus ad matrem, & Joan-		8
		nem.		10
48	36	28 Sitio : acetum : mors.	46	144. I
		31 Non fracta crura.		<i>ibid.</i>
		34 Lateris transfixio.		2
57	42	38 Joseph ab Arimathæa.	50	3
59	46	39 Nicodemus. Sepultura.	53	
		X X.		
28. I	16. I	1 Maria Magd. ad monumen-	24. I	145. I
		tum.		<i>ibid.</i>
		2 Currit ad Petrum & Joan-		2
		nem.	12	3
		3 Hi currunt ad monumentum.	4	<i>ibid.</i>
5	5	11 Maria videt angelos.		<i>ibid.</i>
9	9	14 Deinde Christum.		147. I
	10	18 Nuntiat discipulis.	36	<i>ibid.</i>
	14	19 Christus apparet undecim.		<i>ibid.</i>
		22 Dat illis Spiritum sanctum.		2
		23 Potestatem remittendi, &c.		<i>ibid.</i>
		24 Thomas incredulus.		<i>ibid.</i>
		29 Beati qui non viderunt, &c.		<i>ibid.</i>
		30 Multa signa Christi non		<i>ibid.</i>
		scripta.		
		X X I.		
		1 Apparitio ad mare Tiberiad.		148. I
		6 Piscatio miraculosa.		<i>ibid.</i>
		7 Joannes & Petrus erga Chris-		<i>ibid.</i>
		tum.		<i>ibid.</i>
		9 Prunæ, piscis, panis.		<i>ibid.</i>
		11 Rete plenum nec scissum.		2
		12 Prudentes cum Jesu.		3
		15 Oves pascendæ Petro.		<i>ibid.</i>
		18 Ejus mortis prædictio.		<i>ibid.</i>
		21 Quid de Joanne ?		150.
		23 Sermo inter fratres.		
		25 Facta à Christo non scripta.		
		<i>Finis quinti Indicis.</i>		

INDEX SEXTUS

EVANGELIORUM

PER ANNUM.

Juxta Missale Romanum.

Priores duo numeri caput & versiculum Evangelistæ, posteriores caput & articulum Concor-diæ, significant. In contextu verò initium cu-jusque Evangelii cruce, finis verò flosculo de-signatur.

	<i>Evangelia per annum.</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
ADVENTUS			
<i>Dom. 1.</i>	Erunt signa in sole.	L. 21.25	122.2
<i>Dom. 2.</i>	Cùm audisset Joann. in vinculis.	M. 11. 2	47. 1
<i>Dom. 3.</i>	Miserunt Judæi ab Jerololymis.	J. 1.19	16. 1
IV. Temp. Fe- ria 4.	Missus est Angelus Gabriël.	L. 1.26	3.
<i>Feria 6.</i>	Exurgens Maria.	L. 1.39	4.
<i>Sabbat.</i>	<i>Idem quod Dominica sequenti.</i>		
<i>Dom. 4.</i>	Anno quinto-decimo Imperii Ti-berii.	L. 3. 1	13. 1
<i>Vig. Nat. Dom.</i>	Cùm esset desponsata.	M. 1.18	7.
NAT. DOM.			
<i>Missæ 1.</i>	Exiit edictum à Cæsare August.	L. 2. 1	8. 1
<i>Missæ 2.</i>	Pastores loquebantur ad invicem.	L. 2.15	8. 2
<i>Missæ 3.</i>	In principio erat Verbum.	J. 1. 1	1.
<i>S. Stephan.</i>	Ecce ego mitto ad vos.	M. 23.34	83. 3
<i>Joan. Evang.</i>	Sequere me. Conversus Petrus.	J. 21.19	148.3
<i>Innocent.</i>	Angelus Domini apparuit in som-nis Joseph.	M. 2.13	11. 1
<i>Thomæ Cant.</i>	Ego sum Pastor bonus.	J. 10.11	78. 2
<i>Dem. inf. Oâ.</i>	Erant Joseph & Maria Mater Je-su mirantes.	L. 2.33	10. 2
<i>Sylvestri PP.</i>	Sint lumbi vestri præcincti.	L. 12.35	86. 1
<i>Circumcisio.</i>	Postquam consummati sunt dies octo.	L. 2.21	8. 3
<i>Si fiat Oâ. Nat.</i>	Pastores loquebantur ad invicem.	L. 2.15	8. 2

	<i>Index sextus</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
<i>Vig. Epiphania.</i>	Defuncto Herode, ecce Angelus Domini.	M. 2.19	11. 3
EPIPHAN.	Cum natus esset Jesus.	M. 2. 1	9.
<i>Dom. inf. Oâ.</i>	Cum factus esset Jesus annorum duodecim.	L. 2.42	12.
<i>Oâ. Epiph.</i>	Vidit Joannes Jesum venientem ad se.	J. 1.29	16. 2
POST EPIP.			
<i>Dom. 2.</i>	Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.	J. 2. 1	18.
<i>Dom. 3.</i>	Cum descendisset Jesus de monte.	M. 8. 1	44.
<i>Dom. 4.</i>	Ascendente Jesu in naviculam.	M. 8.23	31.
<i>Dom. 5.</i>	Simile factum est regnum cœlorum hom. qui seminat.	M.13.24	52. 1
<i>Dom. 6.</i>	Simile est regnum cœlorum grano Sinapis.	M.13.31	52. 3
<i>Septuages.</i>	Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.	M.20. 1	101.
<i>Sexag.</i>	Cum turba plurima convenirent.	L. 8. 4	51. 1
<i>Quinquag.</i>	Assumpsit Jesus duodecim.	L. 18.31	104.1
<i>Feria 4. Cinerum.</i>	Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.	M. 6.16	42. 3
<i>Feria 5.</i>	Cum introisset Jesus Capharnaüm.	M. 8. 5	45.
<i>Feria 6.</i>	Audistis quia dictum est antiquis.	M. 5. 3	41. 6
<i>Sabbato.</i>	Cum sero esset factum.	M. 6.47	58. 1
QUADRAG.			
<i>Dom. 1.</i>	Ductus est Jesus in desertum à Spiritu, ut tentaretur.	M. 4. 1	15. 1
<i>Feria 2.</i>	Cum venerit Filius hominis.	M.25.31	126.
<i>Feria 3.</i>	Cum intrasset Jesus Jerosol.	M.21.10	110.1
<i>iv. Temp. Feria 4.</i>	Magister, volumus à te signum videre.	M.12.88	49. 6
<i>Feria 5.</i>	Egressus Jesus secessit in patres Tyri.	M.15.21	61.
<i>Feria 6.</i>	Erat dies festus Judæorum.	J. 5. 1	37. 1
<i>Sabbato.</i>	Idem quod Dominica sequenti.		
<i>Dom. 2.</i>	Assumpsit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem.	M.17. 1	67. 1
<i>Feria 2.</i>	Ego vado, & quæretis me.	J. 8. 2	76. 2
<i>Feria 3.</i>	Super cathedram Moyfi.	M.23. 2	119.1
<i>Feria 4.</i>	Ascendens Jesus Jerosol.	M.20.17	104.1
<i>Feria 5.</i>	Homo quidam erat dives qui ind.	L. 16.19	96.
<i>Feria 6.</i>	Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam.	M.21.33	113.2
<i>Sabbat.</i>	Homo quidam habuit duos filios.	L. 15.11	93. 3
<i>Dom. 3.</i>	Erat Jesus ejiciens dæm.	L. 11.14	49. 1
<i>Feria 2.</i>	Utique dicetis mihi hanc similitudinem.	L. 4.23	54. 3
<i>Feria 3.</i>	Si peccaverit in te frater tuus.	M.18.15	71. 1

	<i>Evang. per annum.</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
<i>Feria 4.</i>	Quare discipuli tui transgrediuntur.	M.13. 2	60. 1
<i>Feria 5.</i>	Surgens Jesus de Synagoga.	L. 4.38	28.
<i>Feria 6.</i>	Venit Jesus in civitatem Samariæ.	J. 4. 5	23. 2
<i>Sabbato.</i>	Perrexit Jesus in montem Oliveti.	J. 8. 1	75.
<i>Dom. 4.</i>	Abiit Jesus trans mare Galilææ.	J. 6. 1	57. 2
<i>Feria 2.</i>	Propè erat Pascha Judæorum.	J. 2.13	19. 1
<i>Feria 3.</i>	Jam die festo mediante.	J. 7.14	74. 1
<i>Feria 4.</i>	Præteriens Jesus vidit hominem cæcum.	J. 9. 1	77. 1
<i>Feria 5.</i>	Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naïm.	L. 7.11	46.
<i>Feria 6.</i>	Erat quidam languens Lazarus.	J. 11. 1	102.1
<i>Sabbato.</i>	Ego sum lux mundi.	J. 8.12	76. 1
<i>Dom. Passionis.</i>	Quis ex vobis arguet me de peccato.	J. 8.46	76. 4
<i>Feria 2.</i>	Miserunt principes & Pharisei ministros.	J. 7.32	74. 3
<i>Feria 3.</i>	Ambulabat Jesus in Galilæam.	J. 7. 1	60. 1
<i>Feria 4.</i>	Facta sunt Encænïa Jerosolymis.	J. 10.22	89. 1
<i>Feria 5.</i>	Rogabat Jesum quidam Phariseus.	L. 7.36	48.
<i>Feria 6.</i>	Collegerunt pontifices & Pharisei concilium.	J. 11.47	103.1
<i>Sabbato.</i>	Cogitaverunt principes sacerdotum.	J. 12.10	108.3
<i>Dom. Palm. pro ben. Ram.</i>	Cùm appropinquasset Jesus Jerosolymis.	M.21. 1	109.1
<i>PASSIO.</i>	Scitis quia post biduum pascha fiet.	M.26. 2	127.1
<i>Feria 2.</i>	Ante sex dies paschæ.	J. 12. 1	108.1
<i>Feria 3. PASSIO.</i>	Erat Pascha & azyma post biduum & quærebant.	M.14. 1	127.1
<i>Feria 4. PASSIO.</i>	Appropinquabat dies festus azymorum.	L. 22. 1	127.1
<i>Feria 5.</i>	Ante diem festum Paschæ.	J. 13. 1	129.
<i>Feria 6. PASSIO.</i>	Egressus est Jesus cum discipulis suis trans torrentem.	J. 18. 1	137.1
<i>Sabb. Sancto.</i>	Vespere autem sabbati.	M.28. 1	145.1
<i>Dom. RESUR.</i>	Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome.	M.16. 1	145.1
<i>Feria 2.</i>	Duo ex discipulis Jesu ibant.	L. 24.13	146.1
<i>Feria 3.</i>	Stetit Jesus in medio discipulorum suorum.	L. 24.36	147.1
<i>Feria 4.</i>	Manifestavit se iterum Jesus.	J. 21. 1	148.1
<i>Feria 5.</i>	Maria stabat ad monumentum foris plorans.	J. 20.11	145.3
<i>Feria 6.</i>	Undecim discipuli abierunt in Galilæam.	M.28.16	149.1

	<i>Index sextus</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
<i>Sabbato in</i> ALBIS.	Una sabbati Maria Magdalene venit mane.	J. 20. 1	145.1
<i>Dom. in AL-</i> BIS.	Cum serò esset die illo, una fab- batorum.	J. 20.19	147.1
POST PASCH. <i>Dom. 2.</i>	Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam.	J. 16.11	78. 2
<i>Dom. 3.</i>	Modicum, & jam non videbitis me.	J. 16.16	135.3
<i>Dom. 4.</i>	Vado ad eum qui misit me.	J. 16. 5	135.2
<i>Dom. 5.</i>	Amen, amen dico vobis : Si quid petieritis.	J. 16.23	135.4
<i>Feria 2. & 3.</i> <i>Rogat.</i>	Quis vestrum habebit amicum ?	L. 11. 5	82. 2
<i>Vig. Ascens.</i> ASCENS.	Sublevatis Jesus oculis in cœlum.	J. 17. 1	136.1
<i>Dom. inf. Ocl.</i>	Recumbentibus undecim discipulis.	M.16.14	147.1
<i>Vig. Pentec.</i>	Cum venerit paracletus.	J. 15.26	134.3
	Si diligitis me, mandata mea ser- vate.	J. 14.15	133.2
<i>Dom. Pentec.</i>	Si quis diligit me.	J. 14.23	ibid.
<i>Feria 2.</i>	Sic Deus dilexit mundum.	J. 3.16	20. 2
<i>Feria 3.</i>	Amen, amen dico vobis : qui non.	J. 10. 1	78. 1
<i>1v. Temp. Fe-</i> <i>ria 4.</i>	Nemo potest venire ad me, nisi Pater.	J. 6.44	59. 4
<i>Feria 5.</i>	Convocatis Jesus duodecim Aposto- lis.	L. 9. 1	56. 2
<i>Feria 6.</i>	Factum est in una dierum, & Je- sus sedebat docens.	L. 5.17	33. 1
<i>Sabbato.</i>	Surgens Jesus de synago.	L. 4.38	28. 1
SS. Trinitas.	Data est mihi omnis potestas.	M.28.18	149.2
POST PENT. <i>Dom. 1.</i>	Estote misericordes, sicut & Pater.	L. 6.36	41. 6
<i>Corp. Christi.</i>	Caro mea verè est cibus.	J. 6.56	59. 5
<i>Dom. infr. Ocl.</i>	Homo quidam fecit coenam mag- nam.	L. 14.16	91. 4
<i>2. post. Pent.</i> <i>Dom. 3.</i>	Erant appropinquantés ad Jesum Publicani.	L. 15. 1	93. 1
<i>Dom. 4.</i>	Cum turbæ irruerent in Jesum.	L. 5. 1	26. 1
<i>Dom. 5.</i>	Nisi abundaverit justitia vestra.	M. 5.20	41.
<i>Dom. 6.</i>	Cum turba multa esset cum Jesu.	M. 8. 1	63.
<i>Dom. 7.</i>	Attendite à falsis proph.	M. 7.15	43. 6
<i>Dom. 8.</i>	Homo quidam erat dives, qui ha- bebat villicum.	L. 16. 1	94. 1
<i>Dom. 9.</i>	Cum appropinquaret Jesus Jeru- salem.	L. 19.41	109.5
<i>Dom. 10.</i>	Dixit Jesus ad quosdam.	L. 18. 9	99.
<i>Dom. 11.</i>	Exiens Jesus de finibus Tyri.	M. 7.31	62.
<i>Dom. 12.</i>	Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.	L. 10.23	72. 3

	<i>Evang. per annum.</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
<i>Dom. 13.</i>	Dum iret Jesus in Jerus.	L. 17.11	73.
<i>Dom. 14.</i>	Nemo potest duobus Dominis servire.	M. 6.24	42. 6
<i>Dom. 15.</i>	Ibat Jesus in civitatem, quæ vo- catur Naim.	L. 7.11	46.
<i>Dom. 16.</i>	Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis.	L. 14. 1	91. 1
<i>Dom. 17.</i>	Et interrogavit eum unus ex eis.	M.22.35	17.
<i>iv. Temp.</i>	Respondens unus de turba, dixit.	M. 9.16	68. 1
<i>Feria 4.</i>			
<i>Feria 6.</i>	Rogabat Jesum quidam Phariseus.	L. 7.36	48.
<i>Sabbato.</i>	Arborem fici habebat quidam.	L. 13. 6	87.
<i>Dom. 18.</i>	Ascendens Jesus in naviculam transfretavit.	M. 9. 1	33. 1
<i>Dom. 19.</i>	Simile factum est regnum cœlo- rum homini regi.	M.22. 2	114.
<i>Dom. 20.</i>	Erat quidem regulus.	J. 4.46	25.
<i>Dom. 21.</i>	Simile est regnum cœlorum ho- mini regi.	M.18.23	71. 3
<i>Dom. 22.</i>	Abeuntes Pharisei consilium inie- runt.	M.22.15	115.
<i>Dom. 23.</i>	Loquente Jesu ad turbas.	M. 9.18	35. 1
<i>Dom. 24. & ult.</i>	Cum videritis abominationem de- solationis.	M.24.15	121.4
	<i>Si accidat Dominicus esse plures quàm 24. vide 3. 4. 5. 6. post Epiph. supra.</i>		

NOVEMB.	PROPRIUM SANCTORUM.		
<i>29. Vigilia.</i>	Stabat Joannes, & ex discip. ejus duo.	J. 1.35	17. 1
<i>30. Andrea.</i>	Ambulans Jesus juxta mare Ga- lilææ.	M. 4.18	26. 1
DECEMBER.			
<i>8. Conc. B. M.</i>	Liber generationis Jesu Christi filii David.	M. 1. 1	6.
<i>21. Thomæ Ap.</i>	Thomas unus ex duodecim.	J. 20.24	147.2
JANUAR.			
<i>25. Conv. S. Pa.</i>	Ecce nos reliquimus omnia.	M.19.27	100.3
FEBRUAR.			
<i>2. Purific. B.</i>	Postquam impleti sunt dies pur- gationis.	L. 2.22	10. 1
<i>Mariæ.</i>			
<i>24. Matthiæ.</i>	Respondens Jesus dixit : Confi- teor tibi Pater.	M.11.25	79. 3
MARTII.			
<i>19. Joseph.</i>	Cum esset desponsata.	M. 1.18	7.

<i>Index sextus</i>		<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
23. <i>Ann. B. M.</i> APRILIS.	Missus est Angelus Gabriel.	L. 1.26	3.
25. <i>Marci.</i>	Designavit Dominus & alios septuaginta duos.	L. 10. 1	79. 1
MAII.			
1. <i>Phil. & Jac.</i>	Non turbetur cor vestrum.	J. 14. 1	133.1
3. <i>Invent. Cruc.</i>	Erat homo ex pharisæis.	J. 3. 1	20.
4. <i>Monica.</i>	Ibat Jesus in civitatem, quæ vocatur Naïm.	L. 7.11	46.
6. <i>Joann. ante port. Lat.</i>	Accessit ad Jesum Mater filiorum Zebedæi.	M.20.20	104.2
8. <i>Appar. Mic.</i>	<i>Idem quod in ejusd. Dedic.</i> 29. <i>Sept.</i>		
JUNII.			
11. <i>Barnabæ.</i>	Ecce ego mitto vos sicut oves.	M.10.16	56. 4
23. <i>Vig.</i>	Fuit in diebus Hærodis.	L. 1. 5	2.
24. <i>Nat. Joan. Bapt.</i>	Elizabeth impletum est tempus.	L. 1.57	5.
28. <i>Vig.</i>	Dixit Jesus Simoni Petro.: Simon. Joan.	J. 21.15	148.2
29. <i>Petri & Pauli.</i>	Venit Jesus in partes Cæsariæ Philippi.	M.16.13	66. 1
30. <i>Com. Pauli.</i>	Ecce ego mitto vos sicut oves.	M.10.16	56. 4
JULII.			
2. <i>Visit. B. M.</i>	Exurgens Maria abiit in montana.	L. 1.39	4.
22. <i>Mar. Magdalena.</i>	Rogabat Jesum quidam Pharisæus.	L. 7.36	48.
25. <i>Jacobi.</i>	Accessit ad Jesum Mater filiorum Zebedæi.	M.20.20	104.2
26. <i>Anna.</i>	Simile est regnum coelorum thesauro.	M.13.44	53. 2
AUGUST.			
6. <i>Transfig.</i>	Assumpsit Jesus Petrum & Jacobum.	M.17. 1	67. 1
9. <i>Vig.</i>	Si quis vult. &c. <i>ut in Com. un. mart.</i>		
10. <i>Laurentii.</i>	Amen, amen dico vobis: nisi granum.	J. 12.24	110.4
14. <i>Vig.</i>	Loquente Jesu ad turbas.	L. 11.27	50.
15. <i>Assumpt.</i>	Intravit Jesus in quoddam castellum.	L. 10.38	81.
24. <i>Bartholom.</i>	Exiit Jesus in montem orare.	L. 6.12	40. 1
25. <i>Ludovici.</i>	Homo quidam nobilis,	L. 19.12	106.
29. <i>Decollat. S. Joann. Bapt.</i>	Misit Herodes, ac tenuit Joannem.	M. 6.17	22.
SEPTEMB.			
8. <i>Nat. B. Maria Virg.</i>	Liber generationis Jesu Christi.	M. 1. 1	6.
14. <i>Ex. S. Cruc.</i>	Nunc judicium est mundi.	J. 12.31	110.1

	<i>Evang. per annum.</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
20. <i>Vig.</i>	Vidit Iesus Publicanum.	L. 5.27	34. 1
21. <i>S. Matth.</i>	Vidit Iesus hominem sedentem in telonio.	M. 9. 9	34. 1
29. <i>Dedic. S. Michaelis.</i>	Accesserunt discipuli ad Iesum.	M.18. 1	70. 1
OCTOBER.			
4. <i>S. Francisc.</i>	Respondens Iesus dixit.	M.11.25	79. 3
9. <i>SS. Dionis. Rust. & Elut.</i>	Attendite à fermento Phariseorum.	L. 12. 1	84.
	<i>Parisiis.</i> Descendens Iesus de monte.	L. 6.17	40. 2
18. <i>S. Luca.</i>	Designavit Dominus & alios septuaginta.	L. 10. 1	99. 1
27. <i>Vigil.</i>	<i>Ut in Communi un. Mart. temp. Pasce.</i>		
28. <i>SS. Simonis & Judæ.</i>	Hæc mando vobis, ut diligatis.	J. 15.17	134.3
31. <i>Vig. om. SS.</i>	Descendens Iesus de monte.	L. 6.17	40. 2
NOVEMB.			
1. <i>Omnium SS.</i>	Videns Iesus turbas, ascendit in montem.	M. 5. 1	40. 1
2. <i>Comm. fid. defunct.</i>	Amen, amen dico vobis, quia venit hora.	J. 5.25	37. 2
11. <i>S. Martini.</i>	Nemo lucernam accendit.	L. 11.33	49. 8
21. <i>Præsentat. B. Mariæ V.</i>	Loquente Jesu ad turbas.	L. 11.27	50.
COMMUNE SANCTORUM.			
<i>Vig. Apost.</i>	Hoc est præceptum meum.	J. 15.12	134.2
<i>Comm. unius Mart. Pontif.</i>	Si quis venit ad me, & non odit.	L. 14.26	92.
	<i>Vel,</i> Si quis vult post me venire.	M.16.24	66. 5
<i>Comm. unius Mart. non Pont.</i>	Nolite arbitrari quia pacem.	M.10.34	56. 6
<i>Comm. unius Mart. temp. Pasce.</i>	Ego sum vitis vera; & pater meus.	J. 15. 1	134.1
<i>Comm. pl. Mart. temp. Pasche.</i>	Ego sum vitis, vos palmites.	J. 15. 5	134.1
<i>Comm. plur. Mart. extra temp. Pasche.</i>	Cum audieritis prælia & seditiones.	L. 21. 9	121.2
	<i>Aliud.</i> Descendens Iesus de monte.	L. 6.17	40. 2
<i>Comm. Confes. Pont.</i>	Homo quidam peregrè proficiscens.	M.25.14	125.
	<i>Aliud.</i> Vigilate, quia nescitis.	M.24.42	36. 1
<i>Comm. Doct.</i>	Vos estis sal terre.	M. 5.13	41. 1
<i>Comm. Conf. non Pont.</i>	Sint lumbi vestri præcincti.	L. 12.35	86. 1
	<i>Aliud.</i> Nolite timere pusillus grex.	L. 12.32	85. 2
<i>Comm. Abb.</i>	Ecce nos reliquimus omnia.	M.19.27	100.3

<i>Comm. Virg.</i>	<i>Ind. sext. Evang. per annum.</i>	<i>Evang.</i>	<i>Conc.</i>
	Simile est regnum cœlorum decem Virg.	M.25. 1	124.
<i>Com. non Virg.</i>	Simile est regnum cœlorum thesauro.	M.13.44	53. 2
<i>Dedicat. Ecclesiæ.</i>	Ingressus Iesus perambulabat Jericho.	L. 19. 1	105.

IN MISSIS VOTIVIS.

<i>De SS. Trinitate.</i>	Cùm venerit Paraclitus. <i>Ut in Dominica infr. Oâ. Ascens.</i>		
<i>De Spiritu Sancto.</i>	Si quis diligit me. <i>Ut in Dominica Pentec.</i>		
<i>De SS. Euchar. Sacram.</i>	Caro mea verè est cibus. <i>Ut in festo Corporis Chr.</i>		
<i>De sancta Cruc.</i>	Assumpsit Iesus duodecim discipulos.	M.20.17	104.1
<i>De Passione.</i>	Sciens Iesus quia omnia consummata sunt.	J. 19.28	143.10
<i>De B. Maria in Adventu.</i>	Missus est Angelus Gabriel. <i>Ut in festo Annuntiationis.</i>		
<i>De ead. à Nat. Dom. ad Pur.</i>	Pastores loquebantur ad invicem. <i>Ut in Missa 2. in Nat. Dom.</i>		
<i>De ead. à Purific. ad Pasch.</i>	Loquente Iesu ad turbas. <i>Ut in Præsent. 21. Nov.</i>		
<i>De ead. à Pasch. ad Pentec.</i>	Stabant juxta crucem Iesu.	J. 19.25	143.8
<i>De Angelis.</i>	Vidit Iesus Nathanaël.	J. 1.47	17. 2
<i>De SS. Petro & Paulo.</i>	Ecce nos reliquimus omnia. <i>Ut in Comm. Abbatum.</i>		
<i>Pro def. die obit.</i>	Ego sum panis vivus.	J. 6.51	59. 5
<i>In anniv. def.</i>	Omne quod dat mihi Pater.	J. 6.37	59. 3
<i>Pro infirmis.</i>	Cùm introisset Iesus Capharnaüm. <i>Ut fer. 5. post Cin.</i>		
<i>Pro peregrin.</i>	Euntes prædicate, dicentes.	M.10. 7	56. 3
<i>Pro sponso & sponsa.</i>	Si licet homini dimittere uxorem?	M.19. 3	95. 1
<i>Pro tollendo schismate.</i>	Sublevatis Iesus oculis in cœlum.	J. 17.11	136.2
<i>Pro quacunq. nef.</i>	Habete fidem Dei.	M.11.22	111.3
<i>Pro remiss. pec.</i>	Petite, & dabitur vobis.	L. 11. 9	82. 2
<i>Contra Pagan.</i>	Quis vestrum habebit amicum?	L. 11. 5	<i>ibid.</i>
<i>Tempore belli.</i>	Dic nobis quando hæc erunt?	M.24. 3	121.2
<i>Pro pace.</i>	Cùm ferò esset die illo. <i>Ut in Dom. in Albis.</i>		
<i>Tempore pestis vel mortal.</i>	Surgens Iesus de synagoga. <i>Ut fer. 5. post Dom. 3. Quadr.</i>		

Finis sexti Indicis.

INDEX SEPTIMUS

ALPHABETICUS

RERUM ET VERBORUM.

In quo quæcumque res Illustriores, vel quamlibet personam spectant; brevi compendio, diverso etiam caractere exarata in unum congesta reperies. Ubi verò aliqua res aut sententia sæpius repetita, variis in locis refertur, unicus plerumque hic notatur locus; quia in illius loci margine cætera indicantur. *Prior numerus caput, secundus articulum Concordiæ, tertius & ultimus qui post litteras majusculas, Evangelistarum indices, paginam denotat.*

A

Abnegatio sui 66. 5. M. M. L.

pag. 194.

Abominatio desolationis. 121. 4.

M. M. L. 324.

ABRAHAM.

Diem Christi vidit & gavisus est.

76. 5. J. 222.

Abrahæ filios se Judæi gloriantur.

13. 3. L. M. 21. & 76. 3. &

4. J. 220.

Abrahæ filii opera Abrahæ faciunt.

ib. J.

Abrahæ filios de lapidibus suscitare

Deus potest. 13. 3. L. M. 21.

Abrahæ filius etiam peccator qui

resipiscit. 105. L. 285.

Abrahæ sinus, in quem Lazarus

ab Angelis delatus. 96. L. 263.

Abrahæ verba ad epulonem. ibid.

264.

Abconditum sciatur. 51. 4. M.

L. 146.

Accusatus Christus tacet. 138. 4.

M. M. 371. & 141. 2. M. M.

381.

Acetum sitienti Christo porrec-
tum. 143. 10. M. M. J. 395.

Adolescens amictus sindone. 137.

7. M. 367.

Adoratio Magorum. 9. M. 14.

Adoratores in spiritu & veritate.

23. 4. J. 42.

Adventus judicii. 97. L. M. 265.

Adventus ultimus Christi. 122.

M. M. L. 327.

Adventus Christi ut fulgur. ib.

1. M.

Adversario consentiendum. 41. 2.

M. L. 104.

Mulier adultera. 75. J. 217.

Ædificans super petram: super

arenam. 43. 8. M. L. 116.

Ægri oleo uncti. 56. 7. M. 164.

Fuga in Ægyptum. 11. 1. M. 16.

Reditus ex Ægypto. ib. 3. M.

Ænnon ubi Joannes baptizabat.

21. J. 37.

Ager figuli. 140. 2. M. 378.

De agro non revertendum. 97.

2. L. 266.

Agnus Dei. 16. 2. J. 30. & 17.

1. J. ibid.

Index septimus Alphabeticus

- Agni Petro commendati.* 148. 2. J. 417.
Agonia Christi 137. 2. L. 361.
Alaps. 138. 3. J. 369.
Alba vestis. 141. 3. L. 382.
Altum hominibus, abominatio ante Deum. 94. 2. L. 260.
Ambulat Jesus super mare. 58. 2. M. M. J. 173.
Ambulat Petrus super mare. ib. 3. M. 174.
Ambulandum dum lux est. 110. 5. J. 300.
Amicus postulans tres panes. Parab. 82. 2. L. 234.
Amici faciendi de mammona. 94. L. 260.
Amici Christi quinam? 134. 2. J. 353.
Amici non servi Apostoli. ib.
Amici & servi discrimen. ib.
Amici facti Herodes & Pilatus. 141. 3. L. 382.
Amor Dei, magnum & primum mandatum. 315. M. M. 316.
Amor proximi, secundum. ib.
V. Dilectio.

A N D R E A S.
Discipulus Joannis Baptist. 17. 1. J. 30.
Primus Apostolorum adit Ch. 31.
Uno die cum eo commoratur. ibid.
Ad illum adducit Petrum. ibid.
De navis vocatur. 26. 3. M. M. L. 50.
In Apostolum eligitur. 40. 1. M. L. 98.
Jesum pro Gentilibus eum videre cupientibus alloquitur. 110. 3. J. 199.
Ipsium de tempore everfionis templi interrogat. 121. 2. M. 321.
Angariatus mille passus. 41. 5. M. 105.

A N G E L U S.
Apparet Zachariae. 2. L. 3. Mariae. 3. L. 5.
Joseph ter. 7. & 11. 1. & 3. M. 10. 16.
Pastoribus. 8. 2. L. 11.
Christo confortans eum. 137. 2. L. 361.
Custodibus sepulchri. 145. 1. M. 404.
Mulieribus ad sepulchrum. ib. 3. & 4. M. L. M. 406.
Aquam Piscina turbat. 37. 1. J. 85.
Angeli ministrant Ch. 15. 4. M. M. 28.
Messores in die judicii. 53. 1. M. 150.
Separaturi malos de medio justorum. ib. 4. 151.
Custodes. 70. 5. M. 208.
Mittendi cum tuba ad congregandos electos. 122. 2. M. M. 328.
Angusta porta. 90. 1. L. 251.
Anima perdenda. 66. 5. M. M. L. 194.
Pro anima quæ commutatio? ib. M. M. 195.
Anna prophetissa. 10. 3. L. 15.
Annas socer Caiphæ. 138. 1. J. 368.
Annuntiatio & conceptio Joannes Bapt. 2. L. 3.
Annuntiatio & incarnatio Christi. 3. L. 5.

A P O S T O L I.
Electi seu vocati à Christo. 40. 1. M. M. L. 97.
Eorum: missio prima & potestas. 56. 2. M. M. L. 159.
Monita ad eos. ib. 3. & seq. 160.
Missio ad oves Israël tantum. ib.
Modica fides. 31. M. M. L. 60. & 64. 2. M. M. 190.
Firma fides. 59. 7. J. 179.
Fidem sibi augeri petunt. 68. 3. L. 202.
Contentio de primatu. 70. 1. M. M. 346. L. & 132. 1. L. 204.
Potestas ligandi & solvendi. 71. 2. M. 209.
Orbem judicaturi. 100. 3. M. 272.
Scandalum passuri. 132. 3. M. M. 347.
Dormiunt in horto. 137. 3. M. M. L. 362.
Fugiant. ib. 7. M. M. 367.

Eorum incredulitas & duritia cordis. 147. 1. M. 413.
Missio secunda post resurr. 149. 2. M. M. 419.
Sunt semper in templo. 150. L. 422.
Ubique predicant cum signis. ib. M.
Cætera vide in locis propriis.
Apparitiones Christi post resur.
 1. *Mariæ Magd. hortulani specie.* 145. 3. M. J. 406.
 2. *Mulieribus.* ib. 5. M. L. 409.
 3. *Petro.* 146. 2. L. 412.
 4. *Euntibus in Emmaüs.* ib. 1. M. L. 410.
 5. *Undecim in Jerusf.* 147. 1. M. L. J. 413.
 6. *Iisdem cum Thoma* ib. 2. J. 414.
 7. *Ad mare Tiberiadis.* 148. 1. J. 415.
 8. *In Galilæa plusquam quingentis fratribus.* 149. 1. M. F. 419.
Vide titulum hujus cap.
 9. *Jacobo.* ib. 2. F. 419.
 10. *In Jerusalem ante Ascens.* ib.
Aqua vinum facta. 18. J. 32.
Aqua viva. 23. 3. J. 41.
Aqua à Christo data, fons saliens in vitam æternam. 42.
Aquæ calix in nomine Christi datus. 70. 3. M. 206.
Aqua & sanguis de latere Christi. 144. 1. J. 398.
Aquilæ ubi corpus. 97. 3. L. 266.
Ad aratrum manum mittens 30. 1. 58.
Arbor bona & mala. 43. 6. M. L. 115.
Arbor ex fructu. ib.
Arbor non faciens fructum bonum excidetur. 13. 3. M. L. 21.
Arcta via. 43. 5. M. 114.
Arescent homines præ timore. 122. 2. L. 328.
Arefacta ficus. 111. 1. M. M. 302.
Arida manus sabbato curata. 39. 1. M. M. L. 92.
Argentei triginta pretium Christi. 127. 2. M. 336.
Aromata in sepulturam Christi. 144. 3. L. 401.

Arundo ventis agitata. 47. 2. L. M. 126.
Arundo, Illusio, &c. 142. 4. M. M. J. 386.
Arundinem quassatam non confringit Christus. 39. 3. M. 95.
Asina & pullus soluti. 109. 1. M. M. L. 292.
Avaritia omnis cavenda. 85. 1. L. 242.
Auricula abscissa, & restituta. 137. 6. M. M. L. J. 365.
Aurum & argentum non possidentum. 56. 3. M. 160.

B

Baptizatur Christus in Jordane. 14. 1. M. M. L. 23.
Baptismus Joannis in aqua. 13. 5. M. M. L. 22.
Baptismus Christi in Spiritu sancto & igne. ib. 22.
Non baptizabat Jesus, sed discipuli ejus. 23. 1. J. 40.
Baptismus Joannis unde erat? 112. M. M. L. 305.
Baptizandæ omnes gentes in nomine SS. Trinitatis. 149. 2. M. 419.
Baptismata calicum, urceorum, &c. 60. 1. & 2. M. 181. & 182.
 BARABBAS.
Latro & homicida. 142. 1. J. M. L. 383.
Præ Christo dimittendus petitur. ib. 2. M. M. L. J. 384.
Christo pereunte dimittitur. ib. 7. M. M. L. 388.
Bartholomæus Apostolus. 40. 1. M. L. 98. & 56. 2. M. 160.
Barthimæus cæcus. 107. M. 287.
Beatitudines octo ex M. 40. 3. 100.
Beatitudines quatuor ex L. quibus. 4. væ opposita. ib. L.
Beatus qui non fuerit scandalizatus in Chr. 47. 1. L. M. 126.
Beatus venter qui portavit. Chr. 50. L. 139.

Index septimus Alphabeticus

Beati qui audiunt & custodiunt
verbum Dei. ib.
Beati qui Christum viderunt. 51.
2. M. 144.
Beati qui non viderunt, & credi-
derunt. 147. 2. J. 415.
Beati servi vigilantes. 86. 1. L.
244.
Beatus servus, qui fidelis & pru-
dens dispensator est. ib. L. M.
Beatus qui benefacit sine intuitu
retributionis in hac vita. 91. 3.
L. 254.
Beatus qui manducabit panem in
regno Dei. ib. 4. L. 254.
Beati qui sciunt & faciunt. 131. 1.
J. 343.
Beata steriles &c. 143. 2. L. 390.
Bella, terræmotus, fames. &c.
121. 2. M. M. L. 322.
Benedicendum maledicentibus. 41.
6. L. 106.
Benedictus qui venit in nomine
Domini. 109. 2. & 3. J. L. M.
M. 295. & 296.
Bethania, *Græcè Bethabara*, ubi
erat Joannes Baptizans. 16. 1.
J. 29.
Bethania propè Jerus. 102. 2. J.
276.
Bethlehem civitas David, ubi
Christus natus. 8. 1. L. 11.
Væ Bethsaidæ, &c. 47. 4. M. L.
129.
Blasphemia in Spiritum Sanctum.
49. 4. M. M. 135.
Blasphemiæ in Christum è cruce
pendentem. 143. 6. M. M. L.
393.
Boanerges, id est, filii tonitruï.
Jacobus & Joan. 40. 1. M. 98.
Bonus solus Deus. 100. 2. M. M.
L. 270.

C

CÆCI A CHRISTO CURATI.
Duo in Capharnaüm. 36. 1. M. 81.
Unus qui daemiacus & mutus.
49. 1. M. L. 132.
Alius in Bethsaida. 65. M. 191.

Cæcus natus. 77. J. 223.
*Duo propè Jericho, quorum uni
nomen Bartimæus.* 107. M. M.
L. 287.
Multi coram legatis Joannis. 47.
1. L. 125.
*Cæci, muti, claudi, secus mare
Galilææ.* 62. M. 186.
*Alii in templo post 2. vendentium
ejectionem.* 110. 2. M. 298.
Cæcus cæcum ducens 60. 3. M.
183.
Cæci & ducens cæcorum. ib.
Cæcitas cordis contristans Ch. 39.
1. M. 93.

CÆLUM.

Apertum in Baptismo Christi. 14.
1. M. M. L. 23.
*In cælum nemo ascendit nisi Fi-
lius hominis.* 20. 2. J. 36.
Cælum & terra transibunt. 122. 3.
M. M. L. 329.
Cæli faciem Pharisæi dijudicant.
64. 1. M. L. 189.
Vide Regnum Dei.

Quæ Cæsaris, Cæsari. 115. M.
M. L. 311.
Caiaphæ prophetia de L. 103. 1.
J. 279.
Caiaphæ examen & iudicium. 138.
3. & seq. J. M. M. L. 369.
Canibus Sanctum non dandum.
43. 3. M. 114.
*Canibus panis filiorum non mit-
tendus.* 61. M. M. 185.

CANTICA.

Mariæ. 4. 2. L. 6.
Zachariæ. 5. 2. L. 8.
Simeonis. 10. 2. L. 15.
Capharnaüm incolit Christus. 27.
M. M. L. 51.
Ideo dicta civitas Ch. 33. 1. M 67.
In Capharnaüm exprobratio. 47. 4.
M. L. 130.
Capilli omnes numerati. 56. 5.
M. 163.
Caput Joannis pretium saltatricis.
55. M. M. 155.
Caro Ch. danda pro mundi vi-
ta. 59. 5. J. 178. Caro

Rerum & Verborum.

Caro Chr. manducanda, & verè
cibus. ib.

Caro non prodest quidquam. ib.
6. 197.

Catelli edunt de micis. 61. M.
M. 185.

Centuplum accipiendum. 100. 3.
M. M. L. 272.

Centurionis servus, & fides. 45.
M. L. 121.

Centurio glorificans Deum in mor-
te Chr. 143. 11. M. L. M. 397.

Chananæa. 61. M. M. 184.

Charitas refrigescet. 121. 3. M.
324.

Charitas. Vide Dilectio.

CHRISTUS.

In ruinam & resurr. multorum.
10. 3. L. 15.

Sedet in medio Doctorum. 12. L.
18.

Subditus parentibus. ib.

Proficiebat sapientiâ & gratiâ. ib.

Non venit ut judicet; sed ut sal-
vet. 20. 2. J. 36.

Fatigatur ex itinere. 23. 2. J. 41.

Dormit, & excitatur in navi.
31. M. M. L. 59.

Pro peccatoribus venit, non pro
iustis. 34. 2. M. M. L. 73.

Non contendit, nec clamat. 39.
3. M. 95.

Docet ut potestatem habens. 43.
8. M. 117.

Faber, & fabri filius. 54. 2. M.
M. L. 153.

Ducitur à Nazarenis ad præci-
pitium. ib. 4. L. 154.

Attulit gladium, non pacem. 56.
6. M. 163.

Joannes Bapt. Elias, Jeremias
dicitur. 57. 1. M. M. L. 166.

Rex constituendus fugit. 58. 1.
J. 172.

Ambulat super mare. ib. 2. M.
M. L. 173.

Missus tantum ad oves Israël. 61.
M. 185.

Venit salvare quod perierat. 70.
5. M. 208.

Lapidatur à Judæis. 76. 5. J. 223.
Venit ut qui non vident videant,
& qui vident cæci fiant. 77. 4.
J. 226.

Mitis & humilis corde. 79. 4.
M. 231.

Sicut gallina congregans pullos.
90. 2. M. L. 252.

Redemptio pro multis. 104. 2.
M. M. 284.

Venit ministrare, non ministrari.
ib.

Ejus triumph. ingressus in Jerus.
109. 2. M. M. L. J. 294.

Est lapis conterens. 113. 3. M.
L. 309.

Filius & Dominus David. 118.
M. M. L. 317.

Venturus in majestate. 122. 2.
M. M. L. 328.

Per illum tantum itur ad Deum.
133. 1. J. 350.

A seipso non loquitur. ib.

Ei data omnis potestas. 136. 1.
J. 358.

Dilectus à Patre ante mundi con-
stitutionem. ib. 3. 359.

Accusatus tacet. 138. 4. M. M.
370. & 141. 2. M. M. 381.

In hoc natus ut testimonium per-
hibeat veritati. 141. 2. J. 380.

Illum oportuit pati, &c. 146. 1.
L. 411.

Finxit se longius ire. ib. 412.

Manducat post resurrectionem.
147. 1. L. 414.

Cum Apostolis semper se mansu-
rum affirmat. 149. 2. M. 420.

Christus per calumniam dictus.

Dæmonum per dæmones expulsor.
36. 2. M. 82. & 49. 2. M. M.

L. 133.

Vorax, & potator vini. 47. 3.
M. L. 128.

Publicanorum & peccat. amicus.
ib. & 93. 1. L. 256.

Sabbati violator. Vide sabbatum.

Seducor. 74. 1. J. 213. & 144.
4. M. 401.

Dæmonium habens. 74. 1. J. 214.

Index septimus Alphabeticus

76. 5. J. 222. & 78. 3. J. 228.
Samaritanus. 76. 5. J. 222.
Peccator. 77. 2. & 3. J. 224. & 225.
Insanus. 78. 3. J. 228.
Blasphemus & Deum, se faciens. 89. 2. J. 250.
Christus accusatus ad mortem ut Templum destruere volens. 138. 4. M. M. 370.
Blasphemia reus, & Christum Filium Dei se faciens. ib. 5. M. M. 372.
Malefactor. 141. 1. J. 379.
Doctrinā commovens populum. ib. 3. L. 381.
Subvertens gentem Judaeorum. ib. 1. 379.
Prohibens tributa dari Caesari. ib. 380.
Se Christum regem dicens. ib.
Cetera de Christo vide in locis propriis; & quæ ad Passionem & resurrect. spectant, à cap. 127. pag. 335. ad finem Concord.
Cibus Christi voluntas Dei. 23. 6. J. 43.
In cilicio & cinere poenitentiam agere. 47. 4. M. L. 129.
Circumcisio Christi. 8. 3. L. 12.
Civitas supra montem posita. 41. 1. M. 103.
Clamor Crucifige. 142. 3. M. M. L. 385.
Claves & primatus Petri. 66. 2. M. 193.
Cleophas unus ex discip. euntibus in Emmaüs. 146. 1. L. 411.
Coena magna Parab. 91. 4. L. 254.
Coena in Bethania. 108. M. M. J. 289.
Coena Paschalis. 128. M. M. L. 337.
Coena natalis Herodis. 55. M. 156.
Coenaculum grande stratum. 128. M. L. 339.

COLLOQUIA CHRISTI

Cum Nathanaële. 17. 2. J. 31.
Cum Nicodemo. 20. J. 35.
Cum Samaritan. 23. 2. J. 41.
Cum Martha ante suscitationem Lazari. 102. 2. J. 276.
Cum Maria Magd. in 1. apparitione. 145. 3. J. 406.
Cum euntibus in Emmaüs 146. 1. J. 411.
Columbæ specie Spiritus S. 14. 1. M. M. L. 24.
Columbarum simplicitas. 56. 4. M. 162.
Computans sumptus. Par. 92. L. 255.
Conceptio Joan. Bapt. 2. L. 3.
Concilium primum adversus Christum. 103. 1. J. 279.
Concilium secund. 127. 1. M. M. L. 335.
Non concupiscendum. 41. 3. M. 104.
Confessio peccatorum in baptismo Joannis. 13. 2. M. M. 20.
Confessio Petri, Tu es Christus. 66. 1. M. M. L. 192.
Confessio dæmonum. 28. 2. C. 55.
Confitentes confitebitur Christus. 56. 5. M. 163.
Confusus de Christo confundendus. 66. 5. M. L. 195.
Congregati duo vel tres in nomine Christi. 71. 2. M. 209.
Consensus duorum quid possit. *ibid.*
Consentiendum adversario 41. 2. M. L. 104.
Contentio Apostolorum de primatu. 70. 1. M. M. L. 204. & 132. 1. L. 346.
Contra Deum qui non cum Deo. 49. 3. M. L. 135.
Qui non contra nos pro nobis est. 70. 3. M. L. 205.

C O N V I V I A.

Apud Matthæum. 34. 2. M. M. L. 72.
Apud Simonem Phariseum. 48. L. 130.

Apud Simonem leprosum in Bethania. 108. 1. J. 289.

Cana magna. Parab. 91. 4. L. 254.

Nuptiarum filii regis. Parab. 114. M. 310.

Natalis Herodis. 55. M. 156.

Convivia pauperibus, retribuere non valentibus paranda 91. 3. L. 254.

Crapula & ebrietas cavendæ. 123. L. 330.

CREDENS IN CHRISTUM.

Non perit. 20. J. 35. & passim.

Habet vitam æternam. 59. 4. J. 178.

Non credens morietur in peccato. 76. 2. J. 220.

Credere non possunt, qui gloriã ab invicem accipiunt. 37. 4. J. 88.

Credenti omnia possibilia. 68. 2. & 3. M. M. 201. 202.

Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. ib. 2.

Qui crediderit & bapt. salvus erit. 149. 2. M. 419.

Non credens condemnabitur. ibid.

Credentes quam signa sequentur. ibid.

Cor incrassatum & induratum. 51. 2. M. 143. & 110. 6. J. 300.

De corde mala omnia exeunt. 60. 3. M. M. 183.

Corona spinea, purpura, &c. 142. 4. M. M. J. 386.

Væ Corozain, &c. 47. 4. M. L. 129.

Correptio Petri. 66. 4. M. M. 194.

Correptio fraterna. 71. 1. L. M. 208.

Corvos pascit Deus. 85. 2. L. 242.

Crux ferenda. 66. 5. M. M. L. 194.

Crucis bajulatio. 143. 1. J. M. M. L. 389.

Crucifixio. ibid. 3. 391.

Curæ hujus vitæ cavendæ. 123. L. 330.

Curfus Petri & Joannis ad monumentum Christi. 145. 2. J. 405.

Custodes sepulchri territi ab angelo. 145. 1. M. 404.

Pecunia corrupti à sacerdotibus. ibid. 6. 410.

D

Dæmones confitentur Chr. 27. M. L. 52. 28. 2. L. 55. 31. 1.

M. M. L. 63. 39. 2. M. 95.

Dæmones ejecti per filios Judæorum. 49. 2. M. L. 134.

Dæmonum ejiciendorum potestas Apostolis data. 40. 1. M. 98.

& 56. 2. M. M. L. 159.

Et septuaginta discipulis. 79. 2. L. 230. *Vide Diabolus, & Satanæ.*

Dæmoniaci à Christo curati.

Curatus in Capharnaüm. 27. M. L. 52.

Mutus primus. 36. 2. M. 82.

Mutus secundus, qui & cæcus. 49. 1. M. L. 132.

Mutus tertius, qui & lunaticus. 68. 1. & 2. M. M. L. 199.

Cur hic ab Apostolis non curatus. ib. 3. M. M. 202.

Duo feri, à quibus legio in porcos ejecta. 32. M. M. L. 62.

Filia Chanaanæ. 61. M. M. 184.

Magdalene, de qua 7. demonia exierant. 56. 1. L. 159.

Aliæ mulieres sequentes Ch. ib.

Multi in 1. peragratione Gal. 28. & 29. M. M. 54. & 57.

Alii coram legatis Joannis. 47. 1. L. 126.

Dandum omni petanti. 41. 5. L. M. 105.

Dandum ut detur nobis. 43. 1. L. 113.

Dabitur omni petenti. ib. 4. M. 114.

Dandum gratis quod gratis acceptum. 56. 3. M. 160.

Index septimus Alphabeticus

Dandum pauperibus. 100. 2. M.
 M. L. 270. *Vide Eleemosyna.*
 Dabitur habenti & abundabit. 51.
 2. M. 143.
 Dandum mutuum volenti mutuari.
 41. 5. M. 105.
 Dandum mutuum nihil inde spe-
 rando. ib. 6. L. 107.
 Dati Chr. non pereunt. 59. 3.
 J. 177.
 Datum quibusdam nosse mysteria,
 non omnibus. 51. 2. M. M. L.
 143.
 Debiteres duo sceleratori. *Pa-*
rab. 48. L. 131.
 Decollatio Joannis. 55. M. M.
 155.
 Desolatio Jerusalem. 121. 4. M.
 M. L. 324.

D E U S.

Ita dilexit mundum, ut Filium de-
derit. 20. J. 36.
In spiritu & veritate adorandus.
 23. 4. J. 42.
Solus timendus. 56. 5. M. 163.
Et toto corde diligendus. 80. 1.
 L. 231.
Solus bonus. 100. 2. M. M. L. 270.
Non tentandus. 15. 3. M. L. 27.
Non mortuorum sed vivorum 116.
 3. M. M. L. 315.
Deo soli serviendum. 15. 4. M.
 L. 28.
Deo & mammonae servire, impos-
sibile. 42. 6. M. 111.
Deum nemo vidit unquam 16. 1.
 J. 29.
Qui ex Deo est, verba Dei au-
dit. 76. 4. J. 222.
Deum cognoscere, vita aeterna.
 136. 1. J. 358.

D I A B O L U S.

Ter Christum tentat. 15. 2. 3. 4.
 M. M. L. 26. & seq.
Homicida à principio. 76. 4. J.
 222.
In veritate non stat. ib.
Mendax & pater mendacii. ib.
Et angelis ejus ignis paratus.
 126. M. 334.

Judai ex patre Diabolo. 76. 4.
 J. 221.

Unus ex Apostolis diabolus. 59.
 7. J. 180.

Vide Satanas, & Demones.

Didrachma solutum. 69. 2. M. 103.

D I E S C H R I S T I.

Sicut fulgur. 97. 1. 1. L. 265.

Repentina ut in diebus Noë &
Loth. ib. 2. L. M.

Superveniet in omnes tamquam
laqueus. 123. L. 330.

Dies ultionis. 121. 4. L. 325.

Breviati propter electos. ib. M.
 M. 326.

Dies & hora soli Deo nota. 122.
 3. M. M. 329.

D I L I G E R E, D I L E C T I O.

Multum diligenti multa remittun-
tur. 48. L. 131.

Minus diligit cui minus dimitti-
tur. ib.

Qui diligit, mandata servat. 133.
 2. J. 350.

Deum in se manentem habet. ib.

Diligens Christum diligitur à Pa-
tre. ib. 351.

Diligit Christus, sicut à Patre
diligitur. 134. 1. J. 351.

Ita Deus dilexit mundum, ut
Filium dederit. 20. J. 36.

Pater diligit Filium quia ponit
animam, &c. 78. 3. J. 227.

Petrus diligens Christum plusquam
alii Apostoli. 148. 2. J. 417.

Joannes discipulus à Christo præ-
cipue dilectus. 131. 2. J. 345.

Diligenti tantum amicos merces
nulla. 41. 6. M. 106.

Dilectio peccatricis erga Christum.
 48. L. 130.

Christi erga Martham, Mariam,
& Lazarum. 102. 1. J. 275.

Dilectio Dei & proximi. 80. L.
 231. & 117. M. M. 316.

Dilectio mutua. 132. 2. J. 347.

Per eam cognoscuntur Christi dis-
cipuli. ib.

Dilectio inimicorum. 41. 6. M.
 L. 106.

In dilectione perseverandum. 134.

2. J. 353.

Quanam maxima dilectio? ib.

Dilectio quâ Pater diligit Filium
in sanctis est. 136. 3. J. 359.

Plura de dilectione vide cap. 133.
& 134.

Diluvio adventus Christi com-
paratus. 97. 2. M. L. 266.

Dimittendum ut dimittatur nobis.
42. 2. M. 109.

Dimittendum & pallium appetenti
tunicam. 41. 5. M. L. 105.

Dimittens rex debitum. *Parab.*
71. 3. M. 209.

Dimittendum proximo septies: &
septuagies septies ib. 1. L.
& 3. M.

Dimittendum de corde, ib. 3. M.
210.

Non dimittenda uxor. 41. 3. M.
104.

Dimissio unius vincti in Paschate.
142. 1. M. M. L. J. 383.

Discipulus quem diligebat Jesus.
131. 2. J. 345. & *passim*.

Non discipulus super magistrum.
56. 4. M. 163.

DISCIPULI.

Primum à Christo vocati. 17. 1.
& 2. J. 30.

Electi ex iis duodecim, & Aposto-
li nominati. 40. 1. M. L. 97.

Cur non jejurent, sicut discipuli
Joan. & phar. 34. 3. M. M.
L. 73.

Multi abeunt retrò. 59. 6. J. 179.

Septuaginta-duo electi à Christo,
missi, & admoniti. 79. 1. L. 228.

Dæmonia illis subjecta. 79. 2. L.
230.

Christo Crucifixo spem amittunt.
146. 1. L. 411.

Discipuli Joan. missi ad Christum.
47. 1. M. L. 125.

Vide Apostoli.

Dispensator fidelis, & infidelis.
86. 1. & 2. L. M. 244.

Dispergit qui cum Christo non
colligit. 49. 3. M. L. 135.

Dissensio inter Judæos de Christ.
74. 4. J. 215. & 78. 3. J.
228.

Dives horrea destruens. *Parab.*
85. 1. L. 241.

Dives epulo. 96. L. 263.

Dives difficile salvandus. 100. 2.
M. M. L. 269.

Væ divitibus, quia habent con-
solationem suam. 40. 3. L.
101.

Divitiarum fallacia suffocat ver-
bum. 51. 3. M. M. L. 145.

Docti à Deo ad Christum ve-
niunt. 59. 4. J. 177.

Doctrina Christi nova dicta. 27.
M. 53.

Doctrina mea non est mea. 74. 1.
J. 214.

De doctrina cognoscet utrum ex
Deo sit, qui voluerit volunta-
tem Dei facere. *ibid.*

Doctrina Phariseorum cavenda.
64. 2. M. 190.

Dominus & filius David Chris-
tus. 118. M. M. L. 317.

Dominis duobus non serviendum.
42. 6. M. 111.

Non qui dicit: Domine? 43. 7.
M. L. 115.

Domine aperi nobis. 90. 1. L.
251.

Domus Dei spelunca latronum.
110. 1. M. M. L. 298.

Dormiens Christus in navi. 31.
M. M. L. 59.

Drachma reperta. *Parab.* 93. 2.
L. 257.

Duorum consensus quid possit. 71.
2. M. 209.

Duo vel tres congregati in no-
mine Christi. *ibid.*

Duo in carne una. 95. 1. M.
M. 262.

Duritia cordis Apostolorum. 147.
1. M. 413.

Repudium ad duritiam cordis. 95.
1. M. 262.

E

Ebrietas & crapula cavendæ. 123. L. 330.
 Ecce agnus Dei. 16. 2. J. 30. & 17. 1. J. 30.
 Ecce homo. 142. 5. J. 386.
 Edictum Cæsaris de orbe describendo. 8. 1. L. 11.
 Ejectio prima vendentium. 19. 1. J. 33.
 Secunda ejectio. 110. 1. M. M. L. 297.
E L E C T I.
 Pauci. 101. M. 274.
 Christo à Patre dati. 136. 3. J. 359.
 Christo noti. 131. 1. J. 343.
 Non eligentes, sed electi de mundo ut fructum afferant. 134. 2. J. 353.
 Cito à Deo vindicandi. 98. L. 267.
 Propter eos breviati dies. 121. 4. M. M. L. 326.
 Si fieri potest seducendi 122. 1. M. M. 327.
 A quatuor ventis congregandi. ib. 2. 328.
 Unum cum Christo in Deo. 136. 3. J. 359.
 Electio 12. Apost. 40. 1. M. M. L. 97.
 Electio, & missio 72. discipulorum. 79. 1. L. 228.
 Elegit nos Christus, non nos illum. 134. 2. J. 353.
 Eleëmofyna facienda. 85. 2. L. 243.
 Quomodo facienda. 41. 1. M. 107.
 Eleëmofynæ vis. 83. 1. L. 236.
 Eli, Eli, lamma sabachthani. 143. 9. M. M. 395.
 Elias & Moyfes visi in majestate. 67. 1. M. M. L. 197.
 De Elia venturo. *ibid.* 3. M. M. 198.
 Elizabeth Mater Joan. Bapt. 2. & 4. L. 3. & 4.

Encænna, (*hoc est, Dedicatio altaris templi*) 89. J. 249.
 Ephrem, civitas juxta desertum. 103. 2. J. 279.
 Epiphania. 9. M. 13.
 Epulo & Lazarus. 96. L. 263.
 Erubescens erubescendus. 66. 5. M. L. 195.
 Esca Joan. Bapt. 13. 2. M. M. 20.
 Escas habens det non habenti. 13. 4. L. 21.
 Evangelium regni à Christo prædicatum. 24. M. 45. 29. 2. M. 57. & 56. 1. M. 158.
 Evangelium in toto orbe prædicandum. 121. 3. M. M. 324.
 Evangelium Apostolis prædicari præceptum. 149. 2. M. M. 419.
 Eucharistiæ institutio. 130. M. M. L. 343. *Vide Panis & Caro.*
 Eunuchi diversi. 95. 2. M. 263.
 Exaltandus per crucem Chr. 110. 5. J. 300.
 Excæcatio Judæorum. *ibid.* 6. J. 300.
 Exemplum nobis à Christo datum. 129. J. 341.
 Exprobratio in civitates impenitentes. 47. 4. M. L. 128.

F

Faber, & Fabri filius Christus. 54. 2. M. M. C. 153.
 Faciendum alteri quod sibi. 43. 5. M. 114.
 Fatigatur Chr. ex itinere, 23. 2. J. 41.
 Fel viño mixtum Christo porrectum. 143. 3. M. 390.
 Fermentum. *Parab.* 52. 4. M. L. 148.
 Fermentum Phariseorum, Sadduc. Herodis. 64. 2. M. M. 190.
 Fermentum Pharisei. hypocrisis. 84. L. 240.
 Festuca in oculo fratris. 43. 2. M. L. 113.
 Ficus succidi jussa. *Parab.* 87. L. 247.

Ficus maledicta. 111. 1. M. M. 302.
Similitudo à ficu 122. 3. M. M. L. 329.
F I D E S.
Opus Dei. 59. 1. J. 176.
Modica Apostolorum. 31. M. M. L. 60. & 64. 2. M. M. 190.
Firma eorumd. 59. 7. J. 179.
Ferentium paraliticum. 33. 2. M. M. L. 68.
Hæmorrhoidæ. 35. 2. M. M. L. 78.
Duorum cæcorum. 36. 1. M. 81.
Cæci præpè Jericho. 107. M. L. 287.
Centurionis, quam miratur & laudat Christus. 45. M. L. 121.
Peccatricis. 48. L. v. 50. 131.
Modica Petri. 58. 3. M. 174.
Firma ejusdem. 59. 7. J. 179.
Non deficiet. 132. 2. L. 347.
Magna Chananæ. 61. M. M. 184.
Omnia potest. 68. 2. M. 201.
Petita cum lacrymis à patre lunatici. ib.
Petita ab Apost. ib. 3. L. 202.
Comparatur grano sinapis. ib. L. M.
Arbores & montes transfert. ib. & 111. 3. M. M. 303.
Vix invenietur in terra. 98. L. 267.
Fidelis & infidelis dispensator. 86. 1. & 2. L. M. 243.
Fidelis, & iniquus in minimo. 94. 2. L. 260.
Fiducia in persecutionibus. 121. 3. M. L. 322.
Figuli ager. 140. 2. M. 378.
Filius hominis. *Vide Christus.*
Hic est Filius meus dilectus. 14. 1. 24. & 67. 2. M. M. L. 197.
Filio omnia tradita à Patre. 79. 3. M. L. 230.
Filium nemo novit nisi Pater. ib.
Filius & Dominus David. 118. M. M. L. 317.
Filius reguli sanatus. 25. J. 46.
Filia laïri suscitata. 35. 3. M. M. L. 79.

Filius viduæ Naïm. 46. L. 124.
Filia Chananæ sanata. 61. M. M. 184.
Filii Judæorum ejicientes dæmonia. 49. 2. M. L. 134.
Filius prodig. *Parab.* 93. 3. L. 257.
Filii duo, resipiscens, & inobediens. *Parab.* 113. M. 306.
Filii sponsi quando jejunaturi. 34. 3. M. M. L. 74.
Filii ejiciendi, extranei salvandi. 45. M. 123.
Filius manet in domo in æternum, non servus. 76. 3. J. 221.
Filii prius saturandi. 61. M. M. 185.
Filii sæculi prudentiores filiis lucis. 94. 1. L. 259.
Fimbria vestimenti Christi sanat. 35. 2. 77. & 58. 5. M. M. L. 175.
Fimbrias magnificant scribæ. 119. 1. M. 318.
Finxit Christus se longius ire. 146. 1. L. 412.
Flagellatio, purpura, &c. 142. 4. J. M. M. 385.
Fletus & stridor dentium. 45. M. 123.
Fletus Christi super Jerus. 109. 5. J. 297.
Flendum super nos, non super Christum. 143. 2. L. 390.
Fortis armatus. 49. 3. M. M. L. 134.
Fratres Christi quinam? 50. M. M. L. 140.
Fratri remittendum de corde. 71. 3. M. 209.
Fratres Chr. non credebant in eum. 72. J. 212.
Fremet, turbatur, flet Christus. 102. 3. J. 277.
Fructus digni poenitentiae. 13. 3. M. L. 21.
Ex fructu arbor. 43. 6. M. L. 115.
Frumenti granum moritur ut fructificet. 110. 4. L. 292.

Index septimus Alphabeticus

Fuga in Aegyptum. 11. 1. M. 16.
 Fuga ad montes. 121. 4. M. M.
 L. 325.
 Fuga hieme vel sab. ib. M. M.
 325.
 Fuga Apostolorum prædictio. 132.
 3. M. M. 347.
 Fuga eorumdem. 137. 7. M. M.
 367.
 Fugienda persecutio. 56. 4. M.
 163.
 Fulguri similis adventus Christi.
 97. 1. L. 265.

G

Gabriel angelus missus ad Zachariam. 2. L. 3.
 Marius ad Mariam in Nazareth.
 3. L. 3.
 GALILEA.
 In Galileam abiit Joseph cum Jesu & Maria Archelai metu. 11.
 3. M. 17.
 Recedit Christus à Judæa in Gal.
 23. 1. M. J. 40.
 Galilæa à Ch. illuminata. 27. M.
 51.
 1. Peragratio Galil. 29. 2. M.
 M. L. 56.
 2. Peragratio. 56. 1. M. M. L.
 158.
 A Galilæa propheta non surgit.
 74. 4. J. 216.
 Galilaus Christus. 141. 3. L. 381.
 Galilaos sacrificantes Pilatus occidit. 87. L. 146.
 Galli cantu Petrus admonitus.
 139. 3. M. M. L. J. 376.
 Gallinæ comparatio cum Christo.
 90. 2. M. L. 252.
 Gaudendum tempore persecutionis. 40. 3. M. L. 101.
 Gaudendum de nomine in coelis scripto. 79. 2. L. 230.
 Gaudium de ove recuperata. 70.
 5. M. 208.
 Gaudium de peccatore poenitente. 93. 1. & 2. L. 256.
 Gaudium æternum post tristitiam iustorum. 135. 3. J. 356.

In gazophylacio docet Christus.
 76. 1. J. 219.
 In gazophylacium munera mittuntur. 120. M. L. 319.
 Gehenna locus damnatorum. 41.
 2. & 3. M. 104. *Vide ignis.*
 Genealogia Ch. ex M. 6. 9. ex
 L. 14. 2. 24.
 Generatio, mala signum quærit.
 49. 6. M. L. 136.
 Genesareth stagnum, mare Gal.
 mare Tib. idem lacus. 26. 1.
 M. M. L. 48. & 57. 2. J. 168.
 Genimina viperarum. 13. 3. L.
 M. 21.
 Gens in gentem, &c. 121. 2.
 M. M. L. 322.
 Gentiles volunt Jesum videre.
 110. 3. J. 299.
 Geraseni, Christum rejiciunt. 32.
 3. M. M. L. 65.
 Gerasa. *V. tit. hujus cap.* 32. 61.
 Gethsemani villa, ubi hortus. 137.
 1. M. M. 360.
 Gladius animam Mariæ pertransiturus. 10. 2. L. 15.
 Gladium attulit Christus non pacem. 56. 6. M. 163.
 Gladio percussus gladio peribit.
 137. 6. M. 366.
 Gladii duo. 132. 5. L. 349.
 Gloriam mundi diabolus Christo promittit. 15. 4. M. L. 27.
 Gloriam ab invicem accipientes, & quæ à solo Deo est non quærentes, credere non possunt. 37. 4. J. 88.
 Gloriam propriam quærit qui à se loquitur. 74. 1. J. 214.
 Gloriam hominum magis quam Dei diligentes non consentunt in quem credunt. 110. 6. J. 301.
 Golgotha locus, id est Calvariæ.
 143. 3. M. M. 390.
 GRATIA.
 Gratia & veritatis plenus Christus. 1. J. 3.
 Gratiâ plena Maria. 3. L. 5.
 Gratia pro gratia. 16. 1. J. 28.

Gratia & veritas per Jesum Christ.
ib.

Gratiâ & sapientiâ proficit Christ-
us apud Deum & homines. 12.
L. 19.

Gratiæ verba de ore Christi. 54.
2. L. 152.

GRATIAS AGIT CHRISTUS.
Multiplicaturus quinque panes.
57. 3. J. 170.

Et septem panes. 63. M. M. 187.

Et lazarum suscitaturus. 102. 4.
J. 277.

Et panem & vinum consecratu-
rus. 130. L. M. M. 342.

Gratias agit unus tantum è de-
cem leprosis. 73. L. 213.

Gratis acceptum, gratis dan-
dum. 56. 3. M. 160.

Grex pusillus quid agere debeat.
85. 2. L. 243.

H

Habenti dabitur. 51. 4. M. L. 146.

Hæmorrhoida. 35. 2. M. M. L. 76.

Heres vineæ occisus. Parab. 113.
2. M. M. L. 308.

HERODES MAGNUS DICTUS.
Turbatus de nato rege Judæorum.
9. M. 13.

Magos allocutus, & ab eis illu-
sus. ibid.

Occidit infantes. 11. 2. M. 16.

HERODES ANTIPAS MAGNI
HERODIS FILIUS.

Tetrarcha Galilææ. 13. 1. L. 19.

Herodiadem uxorem fratris sui
Philippi ducit. 22. M. M. 38.

Hinc à Joanne Bapt. corripitur.
ibid. L. M. M.

Quem idè mittit in carcerem. 39.

Eum metuebat, sciens justum &
sanctum. ibid. M.

Die natalis sui cum filia Hero-
diadis saltasset, promittit ei
quidquid petierit. 55. M. M. 156.

Petenti caput Joan. in disco dari
jubet. ibid.

Ejus opinio de Christo. 57. 1. M.
M. L. 165.

Vult Christum occidere. 90. 2. L.
252.

Vulpes à Christo dictus. ibid.

Christum interrogat, spernit, &
illudit indutum veste albâ. 141.
3. L. 381.

Pilato reconciliatur. ibid.

Ab ejus fermento cavendum. 64.
2. M. 190.

Herodianorum & Pharisei. consilium
contra Jesum. 39. 2. M. M. 93.

Herodias uxor Philippi fratris He-
rodis, ab Herode ducta. 22.
39. & 55. M. M. L. 156.

Honor labiorum. 60. 2. M. M.
182.

Honor parentum quis secundum
Pharisæos. ibid.

Hortus. 137. 1. J. M. M. 360.

Hortulani specie Christus. 145. 3.
J. 406.

Hofanna filio David. 109. 2. J.
M. M. 295.

Humilis corde Christus. 79. 4. M.
231.

Humilis exaltandus. 91. 2. L. 254.

Humilitatis commendatio. 70. 2.
M. M. 205. & 104. 2. M. M.
283.

Hydropicus sabbato curatus. 91.
1. L. 253.

Hymnus post coenam. 131. 3. M.
M. 346.

Hypocrisis vitanda. 42. 1. 2. &
3. M. 107. & seq.

Hypocrisis fermentum Pharisæo-
rum. 84. L. 240.

Væ hypocritis. 83. M. L. 236.

V. Pharisæi.
Pars mali tervi cum hypocritis.
86. 2. M. 245.

I

JACOBUS ZEBEDÆI MAJOR
DICTUS.

De navi vocatus. 26. 3. M. M.
L. 50.

In Apostolum electus. 40. 1. M.
L. 98.

Boanerges dictus. ib. M.

Index septimus Alphabeticus

- A Christo assumptus in suscitatio-*
ne filia Jairi. 35. 3. L. 79.
In Transfiguratione. 67. 1. M.
 M. L. 196.
In hortu. 137. 1. M. M. L. 361.
Zelo incensus contra Samarita-
nos. 103. 3. L. 280.
Jesum de tempore eversionis tem-
pli interrogat. 121. 2. M. 321.
Ejus & Joan. ambitiosa petitio.
 104. 2. M. M. 282.
Jacobus Alphæi Apost. qui mi-
nor, & frater Domini dictus.
 40. 1. M. L. 98. & 54. 2.
 M. M. 153. *V. not. pag.* 398.
Jairus. 35. 1. & 3. M. M. L. 75.
Jejunium Christi. 15. 1. M. L. 26.
Disceptatio de jejunio. 34. 3. M.
 M. L. 73.
Quomodo jejunandum. 42. 3. M.
 110.
Jejunii vis & orationis. 68. 3.
 M. M. 202.
Jejunans bis in sabbato Phariseus.
 99. L. 268.
 J E R U S A L E M.
Civitas sancta. 143. 11. M. 397.
Occidens prophetas. 90. 2. L. M.
 252.
Christus in ea occidendus. ibid. L.
Evertenda. V. Prædictio.
Evertenda signa. 121. 2. M. M.
 L. 322.
Obfessa, & eversa. ibid. 4. 324.
 J E S U S N O M E N C H R I S T I.
Nuntiatum ab angelo Mariæ &
Joseph. 3. L. 5. & 7. M. 10.
A Joseph impositum. ib. M. v. 25.
Vis nominis hujus. ib. v. 21.
De cæteris, vide Christus.
Ignis inextinguibilis. 70. 4. M.
 M. 207.
Igni inextinguibili palea combu-
renda. 13. 5. M. L. 22.
Ignem & sale salendi damnati. 70.
 4. M. 207.
Ignis æternus diabolo paratus.
 126. M. 334.
Ignis à Christo in terram missus.
 86. 3. L. 246.
Illusio, sputa, &c. 138. 6. 372,
 & 142. 4. M. M. L. J. 385.
Incarratio Christi. 3. L. 5.
Incredulitas Judæorum. 37. 4. J.
 88.
Incredulitas impedit. ejectionem
dæmonis. 68. 3. M. 202.
Et ne virtutes multas Christus fa-
ceret in Nazareth. 54. 4. M.
 155.
Infanticidium. 11. 2. M. 16.
Inimici diligendi. 41. 6. M. L.
 106.
Inventio Jesu in templo. 12. L. 18.
 J O A N N E S B A P T I S T A.
Nasciturus annuntiatur. 2. L. 3.
Spiritu Sancto replendus ex utero.
 ib. 4.
Ex sterili concipitur. ibid.
In utero exultat. 4. L. 6.
Nascitur, & circumciditur. 5.
 L. 7.
Manet in desertis usque in diem
ostensionis. ib. 8.
Prædicat baptismum penitentiae.
 13. 1. M. M. L. 19.
Ejus vestitus, esca, concursus,
Baptismus. ibid. 2. M. M. 20.
Monita ad Phar. ad turbas, ad
Publicanos, ad milites. ibid. 3.
 & 4. M. L. 21. & 22.
Testimonia quatuor de Christo.
Vide Testimonium.
Herodem corripit. 22. M. M. L.
 38.
In carcerem mittitur. 39.
Erat lucerna ardens & lucens.
 37. 3. J. 88.
Legat ad Christum. 47. 1. M. L.
 125.
A Christo laudatus. ibid. 2.
Nec manducans, nec bibens. ib.
 3. 128.
Ab Herode propter saltatricem
decollatus. 55. M. M. 156.
Elias dictus. 67. 3. M. M. 198.
Signum fecit nullum. 89. 3. J.
 251.
Ei crediderunt Publicani & mere-
trices. 113. 1. M. 306.

JOANNES APOST.

De navi vocatus. 26. M. M. L. 48.
In Apostolum electus. 40. 1. M. L. 98.
Boanerges dictus. ibid. M.
A Christo assumptus in suscitatione filia Jairi. 35. 3. L. 79.
In Transfiguratione. 67. 1. M. M. L. 196.
In horto. 137. 1. M. M. 361.
Zelo incensus contra Samaritanos. 103. 3. L. 281.
Ejus & Jacobi ambitiosa petitio. 104. 2. M. M. 282.
Iesum de tempore eversiois templi interrogat. 121. 2. M. 321.
Discipulus quem diligebat Iesus. 131. 2. J. 345.
Recumbit in sinu Iesu. ibid.
Stat juxta crucem. 143. 8. J. 394.
Maria in filium, Maria ei in Matrem datur. ibid.
Præcurrit citius Petro ad monumentum. 145. 2. J. 405.
Solus cognoscit Christum in litore post resur. 148. 1. J. 416.
Dicitur de eo quod non moritur. ib. 3. 418.
Scripsit Evangelium. ibid.
Joanna uxor Procuratoris Herodis. 56. 1. L. 159.
Jonæ signum. 49. 6. M. L. 136.
 JOSEPH SPONSUS Mariæ.
Faber. 54. 2. M. 153.
Vir justus vult uxorem occultè dimittere. 7. M. 10.
Ab angelo admonetur Iesum ex ea nasciturum. ibid.
It Bethlehem cum Maria propter edictum Cæsaris. 8. 1. L. 11.
Imponit nomen Iesu. 7. M. v. 25. 10.
Monitu angeli ducit Christum in Ægyptum, & reducit, 11. 1. M. 16.
Habitat in Nazareth. ib. 3. 17.
Solitus quotannis ire Jerusalem in Paschate, 12. L. 18.

Redit de Jerusalem sine Iesu, quem regressus invenit post triduum in templo. ibid.
Christus illi subditur. ib. v. 51.
Joseph frater Jacobi Min. & Judæ Apostolorum, qui dicuntur fratres Christi. 143. 11. M. M. 398. & 54. 2. M. M. 153. V. not. pag. 398.

JOSEPH AB ARIMATÆA.

Nobilis Decurio. 144. 2. M. L. 399.
Discipulus Christi, occultus. ibid. M. J.
Corpus Christi, audacter petit, à Pilato. ib. M. M. L. J.
Mercatus sindonem sepelit & ponit in monumento suo novo. ibid. 3. 400.

JUDÆI.

Abrahæ se filios gloriantur. 13. 3. L. M. 21. & 76. 3. & 4. J. 221.
Increduli. 37. 4. J. 88.
Murmurant in Christi, de Eucharistia. 59. 4. J. 177.
Christum ad necem quarunt. 60. 1. J. 180.
Ex patre diabolo. 76. 4. J. 221.
Blasphemi & lapidantes. ib. 5. 222. & 89. 2. J. 250.
Excacati & indurati. 110. 6. J. 300.
Captivi ducendi in omnes gentes. 121. 4. L. 326.
Christum capturi cadunt in terram. 137. 5. J. 364.

Vide Pharisei.

Judas Jacobi, id est, Jacobi Minoris, supplè frater : qui & Thaddæus, Apost. è fratribus Christi. 40. 1. M. L. 99. & 54. 2. M. M. 153. V. not. pag. 160. & 398.

JUDAS ISCARIOTES.

Electus in Apostolum. 40. 1. M. L. 99.
Dictus à Christo diabolus. 59. 7. J. 180.

Index septimus Alphabeticus

Murmur ejus de unguento effuso. 108. 2. J. 291.

Introivit in eum satanas. 127. 2. L. 336. & 131. 2. J. 345.

Ejus pactum cum sacerdotibus. 127. 2. M. M. L. 336.

Proditionis prædictio. 131. 1. M. M. L. J. 343.

Ejus notatio, & egressus. ibid. 2. & 3. J. 345.

Accessus & osculum. 137. 4. L. M. M. J. 363.

Pœnitentia, restitutio, & mors. 140. 2. M. 378.

Judex & vidua. *Parab.* 98. L. 267.

Non judicandum. 43. 1. M. L. 113.

Judicaturi orbem. 100. 3. M. 272.

Non ut judicet venit Christus, sed ut salvet. 110. 7. J. 301.

Judicium ultimum. 126. M. 333.

Jugum Christi suave. 79. 4. M. 231.

Non jurandum. 41. 4. M. 105.

Juramenta Phariseorum. 83. 2. M. 237.

J U S T I.

Tradendi, flagellandi, occidendi. 56. 4. M. 162. & 121. 3. M. L. M. 323.

*Gavifuri, & levantes capita in-
stante judicio.* 122. 3. L. 328.

*Fulgebunt sicut sol in regno pa-
tris eorum.* 53. 1. M. 150.

Justificant Deum Publicani, 47. 3. L. 127.

Justificata sapientia à filiis suis. ib. M. L. 128.

L

Labiis Deum honorare. 60. 2. M. M. 182.

Laborantes reficiendi à Christo. 79. 4. M. 231.

Lacrymatur Jesus. 102. 3. J. 277.

Languidi à Christo curati. 28. & 29. 2. M. L. M. 54. & 57.

Languidus 38. annorum. 37. 1. J. 85.

*Lapis angularis ab ædificantibus
reprobatus.* 113. 3. M. M. L. 309.

Lapis conterens. ib.

*De lapidibus fuscitare potest Deus
filios Abrahæ.* 13. 3. M. L. 21.

*Lapis corpori Lazari superimposi-
tus.* 102. 4. J. 278.

Lapis revolutus à monumento. 145. 1. M. M. L. J. 404.

Lapidatur Christus à Judæis. 76. 5. J. 223.

*Tamquam laqueus superveniet in
omnes, dies Domini.* 123. L. 330.

Latrones crucifixi cum Christo. 143. 3. M. M. C. J. 391.

Unus orat, alter blasphematur. ib. 7. L. 394.

Lateris Christi transfixio. 144. 1. J. 398.

Laudatur Joannes à Christo. 47. 2. M. L. 126.

L A Z A R U S.

Amicus Christi. 102. 1. J. 275.

Mortuus & suscitatus. ib. 1. & 4. J. 278.

*Unus ex discumbentibus apud Si-
monem leprosum.* 108. 1. J. 290.

*Ad mortem appetitus à Sacerdo-
tibus.* ib. 3. 292.

Lazarus & Epulo. 96. L. 263.

Legatio Joannis ad Christum. 47. 1. M. L. 125.

Legio dæmonum in porcos. 32. M. M. L. 64.

Leprosus. 44. M. M. L. 118.

*Leprosi decem fanati, unus gra-
tias agens.* 73. L. 213.

Levi Alphæi, qui & Matthæus. Apost. 34. 1. M. L. M. 71.

L E X.

Lex per Christ. adimplenda. 41. 1. M. 103.

*Lex omnis in hoc mandato, al-
teri fac quod tibi fieri vis.* 43. 5. M. 114.

Rerum & Verborum.

Lex omnis in amando Deo & proximo. 117. M. 316.
Lex & propheta usque ad Joannem. 47. 2. M. 127.
Lex à nemine Jūdæorum observata. 74. 1. J. 214.
Legis doctor tentans Christum. 117. M. M. 315.
Legisperiti. V. Pharisei & Scribae.
Libellus repudii. 95. 1. M. 261.
Liber is tantum quem Filius liberaverit. 76. 3. J. 221.
Ligandi & solvendi potestas. 71. 2. M. 209.
Si in ligno viridi, quid in arido? 143. 2. L. 390.
Lilia quomodo crescunt. 42. 6. M. 112.
Linum fumigans non exstinguet Christus. 39. 3. M. 95.
Diēi Loth adventus Christi comparatus. 97. 2. L. 266.
Lotio pedum Apostolorum. 129. J. 340.
Lucerna ardens & lucens. 37. 3. J. 88.
Lucerna super candelabrum. 41. 1. M. 103.
Lucerna corporis oculus simplex. 42. 5. M. 111.
Lucrum totius mundi quid prodest? 66. 5. M. M. L. 195.
Lunatici à Christo curati. 29. 2. M. 57.
Lunaticus & mutus. 68. 1. & 2. M. M. L. 199.
Quare ab Apostolis non curatus. ibid. 3. M. M. 202.
Lupum venientem videt mercenarius, & fugit. 78. 2. J. 227.
Lupi in vestimentis ovium. 43. 6. M. 115.

L U X.

Lux mundi Christus. 76. 1. J. 219. & 110. 7. J. 301.
Illuminans omnem hominem. 1. J. 2.
Lux mundi Apostoli. 41. 1. M. 103.
Lux nostra luceat coram hominibus. ibid.

Lucem odit qui male agit. 20. 3. J. 37.
Lucis filii minus prudentes quam filii sæculi. 94. 1. L. 259.
Dum lucem habemus ambulandum. 110. 5. J. 300.

M

Magorum adoratio. 9. M. 14.
Magistrum super terram non esse vocandum. 119. 2. M. 319.
Magister unus Christus. ib.
Quis major? 70. 1. M. M. 204. & 132. 1. L. 346.
Major omnium minister. 70. 1. & 2. M. L. 204.
Mala omnia de corde exeunt. 60. 3. M. M. 183.
Male habentes curati. 28. & 29. 2. M. M. L. 54. & 57.
Mammonæ & Deo servire non possumus. 42. 6. M. 111.
De mammona amici faciendi. 94. L. 260.
Mandatum Dei irritum propter humanam traditionem. 60. 2. M. M. 181.
Mandata servanda. 100. 2. M. M. L. 270.
Mandatum magnum & primum, amor Dei. 117. M. M. 316. & 80. 1. L. 231.
Secundum, amor proximi. ibid.
Mandatum novum, diligendi invicem. 132. 2. J. 347.
Manducans cum peccatoribus. 34. 2. M. M. L. 72.
Manducare non lotis manibus. 60. 1. M. M. 181.
Manducanda caro Christi. 59. 5. J. 178.
Manducanda quæ apponuntur. 79. 1. L. 229.
Manducat Christus post resurrectionem. 147. 1. L. 414.
Manet Spiritus S. super Christum. 14. 1. M. 24. & 16. 2. J. 30.
Manet apud fideles. 133. 2. J. 350.

Index septimus Alphabeticus

Manet in Christo qui manducat carnem Christi, & Christus in illo. 59. 5. J. 178.

Manet ira Dei super incredulos. 20. J. 36.

Manens in sermone Christi verè discipulus. 76. 3. J. 221.

Manendum in eadem domo vel civitate. 56. 3. M. M. L. 161.

Manendum in Christo sicut palmes in vite. 134. 1. J. 352.

Manendum in dilectione Christi. ibid. 2.

Mansio Patris & Filii apud justos. 133. 2. J. 350.

Mansiones multæ in cœlo. ibid. 349.

Manfuetudo Christi. 39. 3. M. 95.

Manfuetus rex Christus. 109. 1. M. 294.

De mansuetudine monita. 41. 2. M. 103.

Manus arida sabbato curata. 39. 1. M. M. L. 92.

Manus scandalizans abscindenda. 41. 3. M. 104.

Manus illotæ. 60. 1. M. M. 181.

Manum mittens ad aratrum, & respiciens retro. 30. L. 58.

Manuum impositio Christi super ægros. 28. L. 55. & 88. L. 247.

54. 4. M. 155. & 65. M. 191.

Et super infantes. 100. 1. M. M. 268.

Manuum impositio fidelium super ægros. 149. 2. M. 420.

Mare Galil. mare Tiber. & stagnum Genesareth, idem lacus. 26. 1. M. M. L. 48. & 57. 2. J. 168.

Mari Christus imperat. 31. M. M. L. 60.

Super mare, Christus & Petrus ambulant. 58. 2. & 3. M. M. L. 173.

Margarita pretiosa. *Parab.* 53. 3. M. 150.

Margaritæ non mittendæ ante porcos. 43. 3. M. 114.

MARIA VIRGO.

Sponsa Joseph in Nazareth à Gabrielè salutatur. 3. L. 5.

Turbatur. ibid.

De virtute Spiritus S. certior facta Christum concipit. ibid.

Visitat Elizabeth. 4. L. 6.

Cantico suo magnificat Deum. ib.

Post tres menses domum revertitur. ib. 7.

Ascendit cum viro in Bethlehem propter edictum Cæsaris. 8. 1. L. 11.

Ibi parit Christum in præsepio. ibid.

Audita de eo conservat. ibid. 2. L. 12. & 12. L. 19.

Purificat se, & desert filium in templum. 10. 1. L. 14.

Miratur dicta de filio à Simeone. ib. 2. L. 15.

Audit gladium sibi animam pertransitum. ibid.

Mos ejus & Joseph eundi Jerusalem in Paschate. 12. L. 18.

Undè redeunt sine Jesu. ibid.

Quæsitum ipsum, & inventum in templo, reducunt. ibid.

Eis Christus subditur. ibid.

It cum Christo ad nuptias in Cana. 18. J. 32.

Proponit ei Vinum deesse. ibid.

Monet ministros ut faciant quæ Christus dixerit. ibid.

Stat foris quærens filium. 50. M. M. L. 140.

Stat juxta crucem. 143. 8. J. 394.

Joanni in matrem, & Joannes ei in filium datur. ibid.

MARIA MAGDALENE.

Ab ea septem dæmonia ejecta. 56. 1. L. 159.

Sequitur Christum ministrans ei. ibid. & 143. 11. M. M. 398.

Stat juxta crucem. 143. 8. J. 394.

Sedet contra sepulchrum. 144. 3. M. 401.

Venit ad monumentum. 145. 1. M. M. L. J. 403.

Videt lapidem sublatum. ibid. M. L. J. 404.

Eurrit ad Petrum & Joannem.
 ibid. J. 405.
Stat ad monum. plorans. ibid. 3.
 J. 406.
Videt duos angelos in albis. ib.
Sublatum Dominum conqueritur.
 ibid.
Jesum ipsum hortulani specie vi-
det & alloquitur. ibid.
Nuntiat visionem discipulis; qui
non credunt. ibid. J. M. 407.
Vide Maria soror Lazari; & Pec-
catrix.
 MARIA SOROR LAZARI.
Sedet ad pedes Christi audiens il-
lum. 81. L. 232.
Optimam partem elegit. ibid.
Cadit ad pedes Christi deflens mor-
tem Lazari. 102. 3. J. 277.
Ungit pedes & caput Christi.
 108. 1. M. M. J. 290.
Vide Maria Magd. & Peccatrix.
 Maria Cleophæ, eadem quæ Ja-
 cobi, & Joseph, & soror ma-
 tris Jesu. 143. 8. J. 394. &
 11. J. M. M. 398. & 144. 3.
 M. M. 401.
Una de piis mulieribus quæ se-
quebantur Chr. ministrantes ei.
 143. 11. L. M. M. 397.
Stat juxta crucem. ibid. 8. J. 394.
Sedet contra sepulchrum. 144. 3.
 M. 401.
Parat aromata, &c. Vide Mulie-
res, & not. pag. 398.
 MARTHA.
Excipit Chr. in domum suam. 81.
 L. 232.
Sollicita & turbata erga plurima.
 ibid.
Mittit nuntium ad Chr. de La-
zaro infirmo. 102. 1. J. 275.
Cum ea colloquitur Christus. ibid.
 2. 276.
Ministrat in cena apud Simonem
leprosum. 108. 1. J. 290.
Mater & fratres Christi quinam?
 50. M. M. L. 139.
Matrimonii vinculum 95. M. M.
 L. 262.

Matthæus, qui & Levi Alphæi
Publicanus, sedens ad telonium.
 34. 1. L. M. M. 71.
Vocatus à Christo. 72.
Magno convivio excipit Christum.
 ibid. 2. L. 72.
In Apostolum electus. 40. 1. M.
 L. 98.
Maxilla percutienti præbenda. 41.
 5. M. L. 105.
Medicus agris, non sanis. 34. 2.
 M. M. L. 73.
Mensura bona, conferta, &c. 43.
 1. L. 113.
Par mensura reddetur. ibid. M. L.
Mensuram patrum implent mali
fili. 83. 3. M. 239.
Mercēs calicis aquæ. 56. 6. M. 164.
Mercēs multa persecutionem pa-
tienti propter Chr. 40. 3. M.
 L. 101.
Mercēs nulla amicos tantum dili-
genti. 41. 6. M. 106.
Mercedem suam in hac vita re-
ciunt hypocritæ. 42. 1. 2. &
 3. M. 107. & seq.
Mercede suâ dignus operarius. 79.
 1. L. 229.
Meretrices Phariseos præcessuræ.
 113. 1. M. 306.
Messis multa, operarii pauci. 56.
 2. M. 159.
Ad messē usque zizania tritico
permixta. *Parab.* 52. 1. M. 147.
Messis consummatio sæculi. 53. 1.
 M. 150.
Messores angeli. ibid.
Micas de mensa catellī comedunt.
 61. M. M. 185.
Milites à Joan. Bapt. moniti. 13.
 4. L. 22.
Mnæ decem. *Parab.* 106. L. 285.
Minister omnium qui primus. 104.
 2. M. 283. & 119. 2. M. 319.
Ministri missi ad capientium Chr.
 74. 3. J. 215.
Docentem mirantur & redeunt. ib.
 4. 216.
Minister Christi ipsum sequatur.
 110. 4. J. 299.

Index septimus Alphabeticus

Ministrare venit Christus, non ministrari. 104. 2. M. M. 284.
Miratur Christus fidem Centurionis. 45. M. L. 122.
Et incredulitatem Nazarenorum. 54. 4. M. 155.
Miratur Pilatus silentium Jesu. 141. 2. M. M. 381.
Mirantur Christ. docentem qui missi fuerant ad capiendum eum. 74. 4. J. 215.

MISERICORDIA.

Et non sacrificium. 38. M. 91.
Misericordia in proximum. 71. 3. M. 209. & 80. 2. L. 232.
Misericordia, iudicium, & fides graviora legis. 83. 2. M. 236.
Misericordiâ motus Christus super viduam Naïm. 46. L. 124.
Et super turbas jacentes sine pastore. 56. 2. M. 159.
Et super turbam quam quinque panibus pavit. 57. 3. M. M. L. J. 170.
Et super aliam triduo eam sustententem. 63. M. M. 187.
Et super leprosum. 44. M. 119.
Et super duos cecos propè Jericho. 107. M. 287.

MISSIO.

Duodecim Apostol. cum potestate. 56. 2. M. M. L. 139.
Eorundem ad oves Israël tantum. ib. 3. M. 160.
Ovium inter lupos. ib. 4. 162.
72. discipulorum. 79. 1. L. 228.
Christi ad Evangelizandum pauperibus, &c. 54. 1. L. 152.
Ad oves Israël tantum. 61. M. 185.
Ministorum ad capiendum Christum. 74. 3. J. 215.
Rogandus Dominus ut mittat operarios in messem. 56. 2. M. 259.
Mitis & humilis corde Christus. 79. 4. M. 231.
Moeror & tristitia Christi. 137. 1. M. M. 360.

MONITA.

Christi varia ad Apost. 56. 3. & seq. M. M. L. 160.

Ejusdem ad 72. Discip. 79. 1. L. 229.
Joannis ad Phariseos ad turbas, ad Public. ad milites. 13. 3. & 4. M. L. 21.
Montes per fidem transferendi. 68. 3. M. 202.
Montes cadite super nos. 143. 2. L. 390.

Monumenta aperta in morte Christi. ibid. 11. M. 396.

Mors non timenda. 84. L. 240.

Mortis Christi tria prædictio.

Vide Prædictio.

Mortui tres à Christo suscitati.

Filia Jaira. 35. 3. M. M. L. 79.

Filius viduæ Naïm. 46. L. 124.

Lazarus. 102. 4. J. 277.

Mortui à mortuis sepeliendi. 30.

M. L. 58.

Mortui vocem Christi audituri.

37. 2. J. 87.

Mortuorum resurrectio & apparitio in resurrectione Ch. 143.

11. M. 397.

Moyse & Elias visi in majestate.

67. 1. M. M. L. 197.

Mulier exclamans, Beatus venter

&c. 50. L. 139.

Mulier adultera. 75. J. 218.

Mulier inclinata. 88. L. 247.

Mulier in partu tristis, post partum gaudet. 135. 3. J. 356.

MULIERES.

Curata à spiritibus malignis, & infirmitatibus. 56. 1. L. 158.

Sequentes Ch. & ministrantes ei.

ib. & 143. 11. M. M. L. 397.

& 144. 3. L. 401.

Adstant cruci à longè. 143. 11.

M. M. L. 397.

Parant aromata. 144. 3. L. &

145. 1. M. 403.

Eunt ad monumentum. 145. 1. M.

M. L. J. 404.

Non inveniunt corpus. ib. L.

Vident duos angelos. ib. 3. L.

J. 406.

Christum surrexisse accipiunt. ib.

4. M. M. L. 408.

Curruunt nuntiare discipulis. ibid. M. 409.
Occurrit eis in via Christus. ib. 5. M.
Nuntiant discipulis non credentibus. ib. L.
Mulieres plangentes super Christum. 143. 2. L. 390.
Multi curati. 28. 1. 2. M. M. L. 54. & 29. 2. M. M. L. 57.
Multi vocati, pauci electi. 101. M. 274.
Multum querendum ab eo cui multum datum. 86. 2. L. 245.
Mundum lucrari quid prodest? 66. 5. M. M. L. 195.
Uæ mundo a scandalis. 70. 4. M. 206.
Mundus cur Christum oderit. 72. J. 212.
Mundus Christi & fidelium hostis. 134. 3. J. 353.
Mundi princeps diabolus. 110. 5. J. 300. & 133. 3. J. 352. & 135. 2. J. 355.
Murmur pharis. de Jesu manducante cum peccatoribus. 34. 2. L. 72. & 93. 1. L. 256. & 105. L. 285.
Murmur Judæorum de pane coelesti. 59. 4. J. 177.
Murmur operariorum adversus patrem-familias. 101. M. 274.
Murmur discip. de unguento effuso. 108. 2. M. M. J. 290.
MUTI TRES DÆMONIACI.
Primus mutus tantum. 36. 2. M. 82.
2. mutus & cæcus. 49. 1. M. L. 132.
3. mutus & lunaticus. 68. 1. & 2. M. M. L. 199. & seq.
Mutus & surdus: Ephpheta. 62. M. 186.
Muti, cæci, &c. à Christo curati. ib. M.
Mutuum dandum nihil indè sperando. 41. 6. L. 106.
Myſteria nosse quibusdam datum non omnibus. 51. 2. M. M. L. 143.

Myſteria ſapientibus abſcondita. 79. 3. M. L. 230.

N

Naaman Syrus. 54. 3. L. 154.
Naïm civitas Galil. ubi filius viæ duæ à Chr. ſuſcitatus. 46. L. 124.
NATHANÆEL.
Verè Iſrælitæ in quo dolus non eſt. 17. 2. L. 32.
Ejus cum Chriſto colloquium. ibid.
Videt illum poſt reſurrexionem. 148. 1. J. 415.
Natiuitas Joannis Bapt. 5. L. 7.
Natiuitas Chriſti. 8. 1. L. 116.
NAZARETH.
Civitas Galilææ, undè Mariæ & Joſeph. 3. L. 5.
In ea Chriſtus nutritus. 54. 1. L. 152.
In ea prædicat ex libro Iſaiæ. ibi
Hinc admiratio & ſcandalum de eo. ib. 2. M. M. L. 152.
Ducitur à Nazarenis ad prædicationem. ibid. 4. L. 154.
Paucas ibi virtutes facit propter incredulitatem eorum. ibid. M. 155.
Negans negandus. 56. 5. M. 163.
Negationis Petri prædictio. 132. 4. M. M. L. J. 348.
Negatio triplex. 139. M. M. L. J. 373. & ſeq.
Nemo ad Deum niſi per Chriſtum. 133. 1. J. 350.
Necio vos. 90. 1. L. 251. & 124. M. 331.
NICODEMUS.
Ex Pharifæis, princeps Judæorum. 20. J. 35.
Nocte colloquitur cum Chriſto. ib.
Ejus de Chriſto ad Pharif. conſilium. 74. 4. J. 216.
Obſequium in eo ſepeliendo. 144. 3. J. 400.
Ninivitarum Judæos in iudicio condemnaturi. 49. 7. M. L. 137.
Ninivitarum pœnitentia. ibid.

Index septimus Alphabeticus

Noti Christi à longè in morte
 ipsius. 143. 11. L. 397.
 Novissimus omnium qui primus.
 70. 2. M. 205.
 Novissimi primi. 100. 3. M. M.
 273.
 In novissimo loco recumbendum.
 91. 2. L. 253.
 Nuptiæ in Cana. 18. J. 32.
 Nuptiæ filii regis *Parab.* 114.
 M. 310.

O

Obsessio & everio Jerusalem.
 121. 4. M. M. L. 324.
 Occultum sciatur. 51. 4. M. M.
 L. 146.
 Oculi scandalizans eruendus. 41.
 3. M. 104.
 Oculi simplex lucerna corporis.
 42. 5. M. 111.
 Oculi discipulorum aperti in frac-
 tione panis. 146. 1. L. 412.
 Odium & persecutio iustorum.
 56. 4. M. 162. & 121. 3. M.
 M. L. 322.
 Odio habendi propinqui. 92. L.
 255.
 Odio habenda anima. 110. 4. J.
 299.
 Odit mundus Christum & fideles.
 134. 3. J. 353. & 136. 2. J. 358.
 Oleum & vinum à Samaritano
 infusum. 80. 2. L. 232.
 Oleum à fatuis virginibus non
 sumptum. 124. M. 331.
 Oleo ægri ab Apostolis uncti. 56.
 7. M. 164.
 Omnes malè habentes. 28. 2. M.
 M. L. 54.
 Onus Christi leve. 79. 4. M. 231.
 Onera Pharisei importabilia. 83.
 3. L. 238. & 119. 1. M. 318.
 Opus Dei, fides 59. 1. M. 176.
 Opera, non verba. 43. 7. M. J.
 115.
 Secundum opera reddetur. 66. 1.
 M. 198.
 Opera majora faciuri quam Chris-
 tus quoniam? 133. 1. J. 350.

Operarius mercede sua dignus.
 79. 1. L. 229.
 Operarii vineæ. *Parab.* 101. M.
 273.
 Oportebat Christum crescere,
 Joannem minui. 21. J. 38.
 Oportuit pati Christum. &c. 146.
 1. L. 411.

O R A T I O.

Dominica. 42. 2. M. 108. & 82.
 1. L. 233.
Phariseus, & Publicanus. 99. L.
 267.
Orationis, fidei, & jejunii vis.
 68. 3. M. M. L. 262. & 111.
 3. M. M. 303.
Quomodo orandum. 42. 2. M.
 108. & 82. L. 233.
In orando perseverandum. 82. 2.
 234. & 98. L. 267.
Orandum semper, & vigilandum.
 123. L. M. 330.
Orandum ne subiret tentatio.
 137. 3. M. M. L. 362.
*Orandum pro persecutibus &
 calumniantibus nos.* 41. 6. M.
 L. 106.

O R A T I O C H R I S T I.

Semper exaudita. 102. 4. J. v.
 42. 278.
*Statim post baptismum, cum in
 ipsum orantem descendit Spiri-
 tus.* 5. 14. 1. L. 23.
*In deserto post multos in Caphar-
 naum curatos.* 29. 1. M. 56.
*Per totam noctem ante electionem
 Apostolorum.* 40. 1. L. 97.
*Iterum in deserto post famosam
 Leprosi curationem.* 44. L. 120.
*Post miraculum quinque panum,
 cum rex constituendus fugit.*
 58. 1. M. M. J. 172.
Post cæcum in Betsaida curatum.
 66. 1. L. 192.
Cum transfiguratus est. 67. 1. L.
 196.
Cum orare discipulos docuit. 82.
 1. L. 233.
Post canam pro fide Petri. 132.
 2. L. 347.

Pro sua glorificatione. 136. 1. J. 357.
Pro Apostolis, non pro mando. ib. 2. 358.
Pro electis omnibus. ibid. 3. J. 359.
In horto ut transeat calix, 137. 2. & 3. M. M. L. 361. & seq.
In cruce pro crucifigentibus. 143. 3. L. 391.
Et commendans spiritum Patri. ib. 10. 396.
Vide Petere.
Os ex abundantia cordis. 49. 5. M. 136.
Non quod intrat in os, coinquinat. 60. 3. M. M. 182.
Ostium ovium Christus. 78. 1. J. 226.
Ostio clauso frustra pulsabitur, 90. 1. L. 251.
Otiosum verbum. 49. 5. M. 136.
Ovis recuperata *Parab.* 93. 1. L. 256.
Oves jacentes sine pastore, 56. 2. M. 159.
Missio Apost. ad oves Israël. ib. 3. M. 160.
Oves missæ inter lupos, ib. 4. M. 162.
Christus ad oves Israël tantum missus. 61. M. 185.
Pro ovibus sponte moritur. 78. 3. J. 327.
Oves ejus non pereunt. 89. 1. J. 249.
Oves Petro commendat. 148. 2. J. 417.
Ovile unum, & unus pastor. 78. 3. J. 227.

P

Pactum Judæ. 127. 2. M. M. L. 336.
Palea comburenda. 13. 5. M. L. 22.
Pallium dimittendum appetenti tunicam. 41. 5. M. L. 105.
Panis Dei, vitæ, vivus, & verus Christus. 59. 2. J. 177. & 5. J. 178.

Panis iste caro Christi est. ibid. 33
Panis filiorum non mittendus canibus. 61. M. M. 185.
Panem petenti non dat pater lapidem. 43. 4. M. 114.
Panes propositionis à Davide sumpti. 38. M. M. L. 91.
Panes tres commodati *Parab.* 82. 2. L. 234.
Quinque panes. 57. 3. M. M. L. 168.
Septem panes. 63. M. M. 187.
Panem manducans in regno Dei Beatus. 91. 4. L. 254.
Pannus rudis vestimento veteri non assuendus. 34. 4. M. M. L. 74.

PARABOLÆ.

Duorum debitorum. 48. L. 131.
Seminantis & ejus expositio. 51. 1. M. M. L. 141. & 3. M. M. L. 144.
Zizaniorum, & ejus expositio. 52. 1. M. 147. & 53. 1. M. 149.
Seminis ultro germinantis. 52. 2. M. 147.
Sinapis. ibid. 3. M. M. L. 148.
Fermenti. ibid. 4. M. L. 148.
Thesauri absconditi. 53. 2. M. 150.
Preciosa margarita. ibid. 3.
Sagena missæ in mare. ibid. 4. 151.
Regis debitum dimittentis. 71. 3. M. 209.
Samaritani. 80. 1. L. 231.
Trium panum commodatorum. 82. 2. L. 234.
Divitis horrea destruentis. 85. 1. L. 241.
Fici succidi jussæ. 87. L. 247.
Cana magnæ. 91. 4. L. 254.
Computantis sumptus. 92. L. 255.
Regis commissuri bellum. ibid. 256.
Ovis recuperata. 93. 1. L. ibid.
Drachmæ repertæ. ibid. 2. L. 257.
Filii prodigi. ibid. 3.
Villici diffamati. 94. 1. L. 259.
Epulonis & Lazari, (quæ forsitan historia est.) 96. L. 263.
Judicis & viduæ. 98. L. 267.
Pharisæi & Publicani. 99. L. 267.

Index septimus Alphabeticus

Operariorum vinea. 101. M. 273.
Decem mnarum. 106. L. 285.
Duorum filiorum, respiscens & inobedientis. 113. 1. M. 306.
*Vineam locantis, quæ detorque-
 rur ad Judæos.* ib. 2. & 3. M.
 M. L.
Nuptiarum filii regis. 114. M. 310.
Decem Virginum. 124. M. 331.
Talentorum. 125. M. 332.
*Ideo parabola ut videntes non
 videant, &c.* 51. 2. M. M. L. 143.
Sine parabolis non loquebatur eis.
 52. 4. M. M. 149.
Paracletus. Vide Spiritus sanctus.
Paralytici à Christo curati. 29. 2.
 M. 57.
*Paralyticus qui à quatuor porta-
 batur.* 33. 2. M. M. L. 68.
Paralyticus servus Centurionis.
 45. M. 121.
Parasceve Paschæ. 142. 7. J. 387.
 & 144. 1. & 2. J. M. 398.
*Parentum & filiorum in se invi-
 cem odia.* 56. 4. M. 162. &
 221. 3. M. L. 323.
 P A R V U L I.
Non scandalizandi. 70. 4. M.
 M. L. 206.
Non contemnendi. ib. 5. M. 208.
Eis revelata mysteria. 79. 3. M.
 L. 230.
Ipsorum est regnum eorum. 100.
 1. M. M. 269.
Parvuli efficiamur oportet. 70. 2.
 M. 205.
Suscipit Christum qui parvulum.
 ibid. M. M. L.
 P A S C H A T A.
Primum, 19. J. 33. *Secundum,*
 37. J. 83. *Tertium,* 58. 172.
Quartum, 128. M. M. L. 337.
Paschalis cœna. 128. M. M. L. ibid.
Pascit Deus volatilia. 42. 6. M.
 112.
Passeres curat. 56. 5. M. 163.
Passio Christi. 127. & seq. 335.
 & seq.
 P A S T O R.
Pastor, & fur. 78. 1. J. 226.

Pastor bonus, & mercenarius. ibid.
 2. J. 227.
Pastor bonus Christus. ib. 3. J. ibid.
Unum ovile & unus pastor. ibid.
 3. J. ibid.
*Pastores ab angelo moniti de Chris-
 to nato.* 8. 2. L. 11.
*Eunt Bethlehem, & glorificans
 Deum.* ibid. 12.
 P A T E R C Œ L E S T I S.
Omnia tradidit Filio. 79. 3. M.
 L. 230.
Patrem nemo novit nisi Filius. ib.
*Nemo ad Ch. nisi tractus à Pa-
 tre.* 59. 4. J. 178.
Pater & Filius unum sunt. 89. 1.
 J. 250.
*Patrem vocandum neminem super
 terram.* 119. 2. M. 319.
Pater-familias vigilans. 86. 1. L.
 M. 244.
Pauci viam ad vitam inveniunt.
 43. 5. M. 115.
Pauci electi. 101. M. 274.
*Pauperes vocandi ad convivium,
 & cur.* 91. 3. L. 254.
Paupertas Apostolis indicta. 56. 3.
 M. M. L. 160.
 P A X.
Chr. nato ab angelis nuntiata. 8.
 2. L. 12.
Danda in ingressu domus. 56. 3.
 M. 161.
*Non allata à Christo, sed gladius,
 & ignis.* 56. 6. M. 163. & 86.
 3. L. 246.
A Christo Apostolis relicta. 133.
 3. J. 351.
*Iisdem ab eodem post resurrecti-
 data.* 147. 1. & 2. L. J. 413.
 & 415.
Peccans frater corripiendus. 71.
 1. M. L. 208.
Peccator vocatus Christus. 77. 2.
 & 3. J. 224.
Cum peccatoribus manducans. 34.
 2. M. M. L. 72.
Pro peccatoribus venit. ib. 73.
*Gaudium de peccatore poeniten-
 te.* 93. 1. L. 257.

Rerum & Verborum.

Peccatoribus nulla excusatio. 134.
3. J. 354.
Peccatrix ungens Christ. 48. L.
130.
A Christo praelata Phariseo. ibid.
*Vide Maria Magd. & Maria
soror Lazari.*
Peccatum in Spiritum Sanctum ir-
remissibile. 49. 4. M. M. 135.
Peccatum servum, veritas libe-
rum facit. 76. 3. J. 221.
Peccatorum confessio in Baptismo
Joannis. 13. 2. M. M. 20.
Peccatorum remittendorum potes-
tas. 147. 1. J. 414.
Peragratio Galilææ. *Vide Galilæa.*
Percutienti præbenda maxilla. 41.
5. M. L. 105.
Perdenda anima. 66. 5. M. M.
L. 194.
Perfecti ut Pater cœlestis. 41. 6.
M. 107.
Perfectionis acquirendæ consilium.
100. 2. M. M. L. 270.
Persecutionis iustorum prædictio.
56. 4. M. 162. 121. 3. M. L.
M. 322. & 135. 1. J. 354.
Persecutio fugienda. 56. 4. M.
163.
Persecutorum bona intentio. 135.
1. J. 354.
Perseverandum in oratione. 82.
2. L. 234. & 98. L. 267.
In perseverantia salus. 56. 4. M.
163.
Pes scandalizans amputandus. 70.
4. M. M. 207.
Petenti dandum. 41. 5. M. L. 105.
Petendum, quærendum, pulsan-
dum. 43. 4. M. 114.
Petenti panem non dat pater la-
pidem. ibid.
Petentibus se dat Deus Spiritum
bonum. 82. 2. L. 234.
Fit quicquid petitur in nomine
Christi. 133. 1. J. 350.
Vide Oratio.

P E T R U S.

A fratre Andrea ad Jesum ad-
ducens. 17. 1. J. 31.

Ei nomen impositum Cephæ, id
est Petrus, ibid.
Bis mittit retia ad vocem Christi.
26. 2. L. 49. & 148. 1. J. 116.
A Christo vocatus. 26. 2. & 3.
L. M. M. 49. & 50.
In Apostolum electus. 40. 1. M.
L. 98.
Assumptus in suscitatione filia
Jairi. 35. 3. L. 79.
In transfiguratione. 67. 1. M. M.
L. 196.
In horto. 137. 1. M. M. 361.
Ambulat super mare. 58. 3. M.
174.
Ob modicam fidem reprehenditur.
ibid.
Præclara ejus confessio, & fidei
firmitas. 59. 7. J. 179.
Primatus, & claves. 66. 2. M. 193.
A patiendo avertit Christum, ibid.
4. M. M. 194.
Hinc correptus, & Satanæ dic-
tus. ib.
Piscem capite undè solvit didrach-
ma. 69. 2. M. 203.
Jesum de tempore eversionis tem-
pli interrogat. 121. 2. M. 321.
Ejus præsumptio. 132. 2. J. M.
M. 347.
Negationis prædictio, ibid. 4. M.
M. L. J. 348.
Stat cum ministris ad ignem. 138.
2. M. M. L. 369.
Ter negat Christum. 139. M. M.
L. J. 373.
Respiciente Christo resipiscit, &
flet. ib. 3. L. M. M. 376.
Currit cum Joanne ad monumen-
tum. 145. 2. J. 405.
Natando venit ad Christum. 148.
1. J. 416.
Ter rogatus an Christum amet.
ib. 2. J. 417.
Ejus martyrium à Christo predic-
tum. ibid. 3.
Petri socrus sanata. 28. 1. M. M.
L. 54.
Petra scissæ in morte Christi. 143.
11. M. 396.

Index septimus Alphabeticus

Phariseus & Publicanus. Parab.
 99. L. 267.
PHARISEI ET SCRIBÆ.
Progenies viperarum. 13. 3. M.
 L. 21.
Joannem & Christum rejiciunt.
 47. 3. M. L. 127. & 112. M.
 L. 304. & 113. 1. M. 306.
Similes pueris clamantibus in fo-
ro, &c. 47. 3. M. L. 128.
Signum de celo quarunt. 49. 6.
 M. L. 136. & 64. 1. M. M. 189.
Eorum traditio de lotionibus va-
riis. 60. 1. & 2. M. M. 181.
Irritum faciunt mandatum Dei,
 ib. 2. 181.
Parentes debito honore spoliant.
 ibid.
Caci, & duces Cacorum. ibid. 3.
 M. 183.
Tempora illis ignota. 64. 1. M.
 L. 189.
Fermentum eorum doctrina, &
hypocrisis. ib. 2. M. M. 190.
 & 84. L. 240.
Rei, quia videre se dicunt. 77.
 4. J. 226.
Foris mundi, intus immundi. 83.
 1. L. M. 236.
Hypocritæ decimant mentham, &
relinquunt iudicium & misericor-
diam, &c. ib. 2.
Excolunt culicem, & camelum
glutiunt. ib. M. 237.
Diligunt primas cathedras, & sa-
lutationes in foro. ib. L.
Comedunt domos viduarum. ib. M.
Profelytos filios gehennæ faciunt.
 ibid. M. M. 238.
Circa iurandum errant. ibid.
Similes monumentis quæ non ap-
parent. ibid. L. 238.
Similes sepulchris dealbatis. ibid.
 M. M. M. 1
Edificant sepulchra prophetarum.
 ibid. 3. M. L. 238.
Sanguis iustus ab eis exquirendus.
 ibid. M. L. 239.
Non iurant, & alios intrare
prohibent. ibid. 240.

Concilium contra Jesum cum sa-
cerdotibus ineunt. 103. 1. J.
 279. vide Concilium.
Indignantur de miraculis Christi.
 110. 1. M. 298.
Christum interrogant in qua po-
testate ageret? 112. M. M. L.
 304.
Et an census dandus Cæsari? 115.
 M. M. L. 311.
Interrogati ipsi de baptismo Joan-
nis. 112. M. M. L. 304.
Et de Christo, cujus filius? 118.
 M. M. L. 317.
Publicanis & meretricibus peiores.
 119. 1. M. 306.
Christum apprehendere tentant. ib.
 3. M. M. L. 309.
Dicunt & non faciunt. 119. 1. M.
 318.
Imponunt onera importabilia, quæ
ipsi digito non movent. ibid.
In stolis ambulant. ibid. M. L.
Dilatant phylacteria, & magnifi-
cant fimbrias. ibid. M.
Amant primos recubitus in convi-
viis & Synagogis. ib. M. L.
Vocari volunt Rabbi. ib. M. 319.
Christum tandem apprehendunt,
illudunt. V. passio.
De custodia sepulchri Pilatum
adeunt. 144. 4. M. 401.
Jesum mortuum seductorem appel-
lant. ibid.
Sepulchrum custodibus muniunt. ib.
PHILIPPUS APOST.
A Christo vocatus. 17. 2. J. 31.
Ad Christum adducit Nathanaë-
leri. ibid.
In Apostolum electus. 40. 1. M.
 L. 98.
Interrogatur à Christo: Unde eme-
mus panes? 57. 3. J. 169.
Rogatur à Gentilibus Jesum vi-
dere volentibus. 110. 3. J. 299.
Rogat Christum ut ostendat Pa-
trẽ. 113. 1. J. 350.
Philippus Herodis magni filius,
frater Antipæ, tetrarcha Iturææ
& Trachenitidis. 13. 1. L. 19.

Philippus alius frater item Antipæ,
cujus uxorem Herodiadem duxit
Antipas. 22. M. 39. V. not. 3.
hujus cap.

PILATUS PRÆSES.

Galilaos sacrificantes occidit. 87.
L. 246.

Interrogat Christum. 141. 2. M.
M. L. J. 380.

Tacentem miratur. ib. M. M. 381.

Ad Herodem mittit. ibid. 3. L.

Dimittere vult. 142. 1. & 3. L.
M. M. J. 383. & 384.

Flagellat, Judæis ostendit, inno-
centem iterum pronuntiat. ibid.
4. & 5. J. 385.

Clamantes Judæos, & Casarem
metuit. ibid. 6. & 7. J. 387.

Lavat manus, & Jesum condem-
nat. ibid. 7. M. M. L. J. 388.

Piscatio 1. miraculosa. 26. 2. L.
49.

2. Piscatio. 148. 1. J. 415.

Piscina probatica. 37. 1. J. 83.

Piscis unde solutum didrachma.
69. 2. M. 203.

Piscis & mel à Christo comedun-
tur in 5. apparitione. 147. 1.
L. 414.

Piscis prunis superpositus in 7.
apparet. 148. 1. J. 416.

Plantatio quæ non à patre, era-
dicanda. 60. 3. M. 183.

Plenus Jesus gratiæ & veritatis.
1. J. 3.

Plenus sapientiâ. 12. L. 18.

Plenus Spiritu Sancto. 15. 1. L.
26.

Plena gratiâ Maria. 3. L. 5.

Vide Spiritus Sanctus.

Plenitudo in Christo de qua sanc-
ti omnes accipiunt. 16. 4. J. 28.

P Æ N I T E N T I A.

Prædicata à Joanne primum. 13.
1. M. M. L. 20.

À Christo. 24. M. M. 45. & 87.
L. 246.

Ab Apostolis. 56. 7. M. 164.

In cilicio & cinere. 47. 4. M.
L. 129.

Ninivitarum. 49. 7. M. L. 137.

Unius peccatoris quantum laxifi-
cet calum. 93. 1. L. 257.

Panitentiam qui non egerit, peri-
bit. 87. L. 246.

Panitentia dignos fructus facere.
13. 3. M. L. 21.

Illam in nomine Christi prædicari
oportuit. 149. 3. L. 420.

Falsa Judæ proditoris. 140. 2.
M. 378.

Pontifices. Vide Sacerdotes.

Porci submeriti. 32. 2. M. M. L.
64.

Porta perditionis lata. 43. 5. M.
114.

Porta salutis angusta. ibid. & 90.
4. L. 251.

P O T E S T A S.

Vita & judicii Christo data. 37.
2. J. 86.

Ligandi & solvendi. 71. 2. M. 209.

Calcandi super serpentes & scor-
piones. 79. 2. L. 230.

In qua potestate? 112. M. M. L.
304.

Potestas omnis desuper data. 142.
6. J. 387.

Potio prima Christi, Vinum fel-
le mixtum. 143. 3. M. M. 390.

Potio secunda sienti acetum. ib.
10. M. M. J. 395.

Præcessor sicut ministrator. 132.
1. L. 346.

P R Æ D I C A T I O.

Persecutionis justorum. V. Perse-
cutio.

Mortis & resurrectionis Christi pri-
ma. 66. 3. M. M. L. 193.

Secunda. 69. 1. M. M. L. 203.

Tertia. 104. 1. M. M. L. 281.

Eversionis Jerusalem. 90. 2. M.
L. 252.

Secunda. 109. 5. L. 297.

Tertia. 121. 1. M. M. L. 320.

Eversionis templi. ibid.

Proditionis Judæ. 131. 1. M. M.
L. J. 343.

Fuge Apostolorum. 132. 3. M.
M. 347.

Index septimus Alphabeticus

- Negationis Petri.* ib. 4. M. M. L. J. 348.
Martyrii Petri. 148. 3. J. 417.
Præsentatio Christi in templo. V. *Purificatio.*
Prandium apud Phariseis. 83. 1. L. 235.
Prandium ad littus maris post resurrectionem. 148. 1. J. 416.
Pressura magna. 121. 4. L. 326. & 122. 2. L. 327.
Primus, omnium servus. 104. 2. M. M. 283.
Primi novissimi. 100. 3. M. M. 273.
Primatus & claves Petri. 66. 2. M. 193.
Princeps mundi diabolus. 110. 5. J. 300. 133. 3. J. 352. & 135. 2. J. 355.
Foras à Christo eiectus. 110. 5. J. 300.
Principes cur non confitentur Chr. in quem credunt. ibid. 6. J. 301.
Prodigia in morte Christi. 143. 11. M. 396.
Prodigus filius. *Parab.* 93. 3. L. 257.
Progenies viperarum. 13. 3. M. L. 21.
Propheta sine honore in patria. 54. 3. M. M. L. 153.
Prophetia Isaia de induratione cordis. 51. 2. M. 143.
Prophetia Caiphæ. 103. 1. J. 279.
Proximus diligendus. 80. 1. L. 231. & 117. M. 316.
Proximus quis sit? 80. 2. L. 231.
Prudentes sicut serpentes. 56. 4. M. 162.
Pseudochristi & Pseudoprophetae. 122. 1. M. M. 327.

P U B L I C A N I.

A Joanne Bapt. moniti. 13. 4. L. 21.
Justificantes Deum præ Phariseis. 47. 3. L. 127.
Phariseos præcessuri. 113. 1. M. 306.
- Publicanus & Phariseus.* *Parab.* 99. L. 267.
Pueri Christo offerendi. 100. 1. L. M. M. 268.
Pueros Christus amplectitur & benedicit. ibid. 269.
Pullo infidens Christus. 109. 2. M. M. L. J. 294.
Pulsandum. V. *Petendum.*
Pulvis excutiendus. 56. 3. M. M. L. 162.
Purificatio. 10. 1. L. 14.
Purpura, corona spinea, &c. 142. 4. M. M. J. 385.
- R
- Rami palmarum.* 109. 2. J. M. M. 295.
Ratio reddenda de verbo otioso. 49. 5. M. 136.
Recipit Christum qui iustum. 56. 6. M. 164.
Reconciliatio præcepta. 41. 2. M. 103.
Recumbendum in novissimo loco. 91. 2. L. 253.
Reddetur cuique secundum opera. 66. 5. M. 195.
Redemptio pro multis Christus. 104. 2. M. M. 284.
Reditus ex Ægypto. 11. 3. M. 17.
Regina Austri, vel Saba. 49. 7. M. M. 137.

R E G N U M D E I.

Primum querendum. 41. 6. M. 112. & 85. 2. L. 243.
Vim patitur. 47. 2. M. 127.
Cum observatione non venit. 97. 1. L. 265.
Intra nos est. ibid.
Pauperum est. 40. 3. M. L. 100.
Persecutionem patientium. ib. M.
Parvulorum. 100. 1. M. M. L. 269.

R E G N U M C H R I S T I.

Visuri quidam ante mortem. 66. 5. M. M. L. 195.
Non est de hoc mundo. 141. 2. J. 380.
Regnum divisum desolabitur. 49. 2. M. M. L. 133.

Regnum in regnum, &c. 121. 2.
 M. M. L. 312.
 Reguli filius sanatus. 25. J. 46.
 Relinquentes omnia propter Christum. 100. 3. M. M. L. 272.
 Remissio peccatorum. 147. 1. J. 414.
 Remissus Tyro, Sidoni & Sodemis. 47. 4. M. L. 129.
 Remittuntur multa multum diligenti. 48. L. 131.
 Remittendum fratri de corde. 71. 3. M. 210.
 Renascendum ex aqua & Spiritu Sancto. 20. 1. J. 35.
 Renuntiandum omnibus. 92. L. 255.
 Repudium illicitum. 95. 1. M. M. L. 261.
 Non resistendum malo. 41. 5. M. L. 105.
 Respiciens retro ineptus regno Dei. 30. L. 58.
 Restitutio, poenitentia, & mors Judæ. 140. 2. M. 378.
 RESURRECTIO.
 Christi. 145. M. M. L. J. 402.
 Filia Jairi. 35. 3. M. M. L. 79.
 Filii viduæ Naïm. 46. L. 124.
 Lazari. 102. 4. J. 277.
 Bonorum in vitam, malorum in judicium. 37. 2. J. 87.
 In resurrectione sancti sicut angeli. 116. 2. M. M. L. 314.
 Resurrectio probata à Chr. ib. 3.
 Resurrectio & apparitio multorum in resurrectione Chr. 143. 11. M. 397.
 Rete ruptum in 1. piscatione. 26. 2. L. 49.
 In 2. non ruptum. 148. 1. J. 416.
 Retributio ab hominibus cavenda. 91. 3. L. 254.
 Rex debitum dimittens. *Parab.* 71. 3. M. 209.
 Rex iturus committere bellum. *Parab.* 92. L. 256.
 Rex constituendus Christus fugit. 58. 1. J. 172.
 Regem se coram Pilato profitetur. 141. 2. J. M. M. L. 380.

S

SABBATUM.

Secundò-primum. 38. L. 89. *Vide not. pag. 89.*
Non violatum per officia sacerdotum in templo. 38. M. 90.
Nec per ovem, bovem, asinum à puteo extractum. 39. 1. M. 98. & 91. 1. L. 253.
Nec per acceptam Circumcisionem. 74. 1. J. 214.
Nec per bovem aut asinum adaquatum. 88. L. 248.
Multò minus per agrorum curationem. Dicitis locis.
Propter hominem factum est. 38. M. 91.
Licet sabbatis benefacere. 39. 1. M. M. L. 92.
Sacculi qui non veterascunt. 85. 2. L. 243.

SACERDOTES.

Congregati ab Herode super natiuitate Christi. 9. M. 13.
Missi ab Jerof. ad Joan. Bapt.
Quis esset. 16. 1. J. 29.
Concilia ineunt ad occidendum Christum. 103. 1. J. 279. & 127. 1. M. M. L. 335.
Cogitant pariter de occidendo Lazaro. 108. 3. J. 292.
Paciscuntur cum Juda. 127. 2. M. M. L. 336.
Et cum custodibus sepulchri ad occultandam resurr. 145. 6. M. 409.
De cæteris vide Pharif. & in Passione.

SADDUCÆI.

Progenies viperarum. 13. 3. M. L. 21.
Querunt signum de cælo. 64. 1. M. M. 189.
Fermentum eorum doctrina. ib. 2. M. 190.
Negant resurrectionem. 116. 1. M. M. L. 313.
Christum conveniunt de uxore septem fratrum, ibid.

Index septimus Alphabeticus

Sagena missa in mare. Parab. 53.
 4. M. 151.
Sal terræ Apostoli. 41. 1. M. 102.
Sal insulsum ad nihilum valet. ib.
Sale & igne saliendo damnati. 70.
 4. M. 107.
Salome mater filiorum Zebedæi.
 143. 11. M. M. 398.
Salutatio Angelica. 3. L. 5.
Salutatio & pax in ingressu domus. 56. 3. M. 161.
Salutandus nemo per viam. 79.
 1. L. 229.
Samaritana. 23. 2. & seq. J. 41.
Samaritani in Christum credunt.
 ib. 7. J. 44.
Samaritani Christum rejiciunt.
 103. 3. L. 280.
Samaritanus misericors. Parab. 80.
 2. L. 232.
Sancti sicut angeli post resurrect.
 116. 2. M. M. L. 314.
Sanciam non dandum canibus.
 43. 3. M. 114.
Sanguis Christi verè potus. 59.
 5. J. 178.
Sanguis & aqua de latere Christi. 144. 1. J. 398.
Sanguis justus à Phariseis exquirendus. 83. 3. M. L. 239.
Sapientia justificata à filiis suis.
 47. 3. M. L. 128.
Sapientibus abscondita mysteria.
 79. 3. M. L. 230.
 S A T A N A S.
Per Satanam non ejectus. 49. 2.
 M. M. L. 133.
Ejectus & rediens. ib. 9. M. L.
 138.
Cadens de celo sicut fulgur. 79.
 2. L. 230.
Intrat in Judam. 127. 2. L. 336.
 & 131. 2. J. 345.
Cribrandos petit Apostolos. 132.
 2. L. 347.
Satanas Petrus à Christo vocatus. 66. 4. M. M. 194.
Vide Diabolus & Damones.
Saturandi prius filii. 61. M. M.
 185.

Væ saturatis, quia esurient. 40.
 3. L. 101.
 S C A N D A L U M.
Oculi, manûs, pedis. 41. 3. M.
 104. & 70. 4. M. M. 206.
Nazarenorum de Christo fabro, &
fabri filio. 34. 2. M. M. 153.
Va per quem venit. 70. 4. M. L.
 206.
Va mundo à scandalis. ib. M.
Scandala ab Angelis colligenda.
 53. 1. M. 150.
Neceffe ut veniant. 70. 4. M. L.
 206.
Non scandalizandi parvuli. ibid.
 M. M. L.
Scandalizabuntur multi. 121. 3.
 M. 323.
Scenopegia, dies festus Judæorum.
 (scil. Tabernaculorum.) 74. J.
 213.
Scriba ad Christum, Sequar te,
 &c. 30. M. L. 58.
Scriba doctus cui similis? 53. 4.
 M. 151.
Scribarum & Phariseorum vitia.
 83. M. L. 235. & seq. & 119.
 1. M. M. L. 318. V. Pharisei.
 SECESSUS CHRISTI.
E Judæa in Galil. post traditum
Joan. 23. 1. M. M. J. 40.
In desertum ad orandum post
multos in Caphar. curatos. 29.
 1. M. L. 56.
Ad mare cum Phariseis cum per-
dere vellent post curationem
manûs aridæ. 39. 2. M. M. 94.
In montem ad orandum per totam
noctem ante electionem Apost.
 40. 1. M. M. L. 97.
Iterum in desertum ad orandum
post famosam Leprosi curationem.
 44. L. 120.
Tertiò in desertum post rumores
de se in aula Herodis sparsos.
 57. 2. M. M. L. J. 166.
Iterum in montem ad orandum,
cum post miraculum quinque panum
rex constituendus fugit.
 58. 1. M. M. J. 172.

In parietes Tyri & Sidonis, ubi Chananea. 61. M. M. 184.
Tertio in montem, cum orans transfiguratus est. 67. 1. M. M. L. 196.
Securis ad radicem arborum posita. 13. 3. M. L. 21.
Semen ultro germinans. Parab. 52. 2. M. 147.
Seminans. Parab. & ejus expositio. 51. 1. M. M. L. 141. & 3. M. M. L. 144.
Separationis gladius à Christo alatus. 56. 6. M. 164.
Septem panes. 63. M. M. 187.
Septem fratrum uxor. 116. 1. M. M. L. 313.
Septies, & septuagies septies dimittendum. 71. 1. & 3. L. M. 209.
Sepultura Christi. 144. 3. M. M. L. J. 400.
Sepulchrum custodibus munitum. ib. 4. M. 401.
Sequi oportet Christum. 66. 5. M. M. L. 194.
Volens illum sequi, non finitur. 32. 4. M. L. 65.
Secuti Christum, orbem judicaturi. 100. 3. M. 272.
Reliqua sequi, Vide locis propriis.
Sermo in monte. 40. 3. M. L. 100.
Sermo de cibo coelesti. 59. J. 179.
Sermo post coenam. 133. J. 349.
Servire Deo & mammonae impossibile. 94. 2. L. 260.
Non serviendum duobus dominis. 42. 6. M. 111.

S E R V U S.

Peccati, qui facit peccatum. 76. 3. J. 221.
Non manet in domo in aeternum. ibid.
Nescit quid faciat dominus ejus, scit amicus. 134. 2. J. 353.
Non super dominum. 56. 4. M. 163.
Vigilans & fidelis. 86. 1. L. M. 243.
Prudens dispensator. ibid.
Malus & ebriosus. ib. 2. 245.

Sciens voluntatem domini & nos faciens. ib. L.
Inutilis & piger. 106. L. 286. & 125. M. 333.
Fidelis in modico. ibid.
Servi inutiles sumus. 71. 4. L. 210.
Servus Centurionis. 45. M. L. 121.

S I G N A.

Signum de caelo bis quaesitum à Phariseis. 49. 6. M. 136. & 64. 1. M. M. 189.
Signum Jona. 49. 6. M. 136.
Signa temporum Phariseis ignota. 64. 1. M. L. 189.
Cladis Jerusalem. 121. 2. M. M. L. 321.
In sole, luna, & stellis. 122. 2. M. M. L. 327.
Multa fecit Jesus non scripta. 147. 2. J. 415. & 150. J. 422.
Credentes secutura. 149. 2. M. 419.

S I M E O N.

Iustus & plenus Spiritu Sancto. 10. 2. L. 14.
Accipit Christum in ulnas. ib. 15.
Ejus canticum, benedictio, prophetia. ib.

S I M O N.

Petrus à Christo nominatus. 17. 1. J. 31. & 40. 1. M. L. 98.
Chananeus; qui vocatur Zelotes, Apost. & fratribus Chr. 40. 1. L. M. 99. & 34. 2. M. M. 153.
Phariseus, apud quem peccatrix unxit Chr. 48. L. 130.
Leprosus, apud quem Marta soror Lazari unxit Christum. 108. 1. M. M. 290.
Cyrenaeus, qui tulit crucem Jesu. 143. 1. M. M. L. 389.
Simplices sicut columbae. 56. 4. M. 162.
Sinapi. Parab. 52. 3. M. M. L. 148.
Fides sicut granum sinapis. 68. 3. L. M. 202.
Sitiens veniat ad Christum. 74. 3. J. 215.

Index septimus Alphabeticus

Sitiens Christus in cruce. 143. 10. J. 395.
 Socrus Petri sanata. 28. 1. M. M. L. 54.
 Sodomis remissiùs erit, &c. 47. 4. M. 129.
 Sol obscuratus in morte Christi. 143. 9. L. M. M. 395.
 Obscurabitur in ultimo adventu ejus. 122. 2. M. M. L. 328.
 Sollicitudo vana. 42. 6. M. 111. & 85. 2. L. 242.
 Solvendi & ligandi potestas. 71. 2. M. 209.
 Sors super vestes Christi. 143. 5. M. M. L. J. 392.
 Spargit qui cum Christo non colligit. 49. 3. M. L. 135.
 Spei deliquium in discipulis post mortem Chr. 146. 1. L. v. 21. 411.
 Spicarum confricatio in sabb. 38. M. M. L. 89.
 SPIRITUS SANCTUS.
 Mariam Virginem facundat. 3. L. 5. & 7. M. 10.
 Specie columbæ descendit in Jesum baptizatum & orantem, & manet in ipso. 14. 1. M. M. L. 24.
 Christum expellit in desertum. 15. 1. M. L. M. 26.
 Ubi vult spirat. 20. 1. J. 36.
 Nondum datus, quia Jesus nondum glorificatus. 74. 3. J. 215.
 Spiritus veritatis. 133. 2. v. 17. J. 350. & 134. 3. v. 26. J. 354. & 135. 2. v. 13. J. 355.
 Loquitur in sanctis. 121. 3. M. 323.
 Primo promissus. 133. 2. & 3. J. 350. & 351.
 Secundò promissus. 135. 2. J. 355.
 Tertio promissus. 149. 3. L. 420.
 Arguet mundum de peccato, de justitia, & de judicio. 135. 2. J. 355.
 Docebit omnem veritatem. ibid.
 Non à seipso, sed quæ audit loquitur. ibid.

Apostolis insufflando datus. 147. 1. L. 413.
Eo repletus Joannes Baptista ex utero. 2. L. 4.
Repleta Elizabeth ad visitationem Mariæ. 4. L. 6.
Repletus Zacharias. 5. L. 7.
Vide Plenus.
 Spiritus vivificat, caro non prodest quidquam. 59. 6. J. 179.
 Spiritus promptus, caro infirma. 137. 3. M. M. 362.
 Spiritus immundi ejectio. 27. M. L. 52.
 Spiritus immundus rediens. ibid. & 49. 9. M. L. 138.
 Sputa, illusio, &c. 138. 6. M. M. L. 372. & 142. 4. M. M. J. 386.
 Stella in oriente nato domino. 9. M. 13.
 Magos perducit Bethlehem. ibid.
 Sumptus computandi. 92. L. 255.
 Surdus & mutus. 62. M. 186.
 Susanna, una è mulieribus sequentibus Christ. 56. 1. L. 159.
 Suscipit Christum qui parvulum. 70. 2. M. M. L. 205.
 Syrophœnissa. V. Cananaa.

T

Talenta. *Parab.* 125. M. 332.
 De testò non descendendum. 121. 4. M. M. 325.
 Tempestas sedata. 31. M. M. L. 59.
 Templum corporis Christi solvendum, & in triduo excitandum. 19. 2. J. 34.
 Templum Jerusalem evertendum. 121. 1. M. M. L. 320.
 Tempora Phariseis ignota. 64. 1. M. L. 189.
 Tempus meum nondum advenit. 72. J. 212.
 Tempus visitationis cognoscendum. 109. 5. L. 297.
 Tenebræ exteriores. 45. M. 123. & 114. M. 311.

- Tenebrarum potestas. 137. 7. L. 366.
- Tenebræ in morte Christi. 143. 9. M. M. L. 395.
- Tentationes Christi. 15. 2. & seq. M. L. 26. & seq.
- Terra mota in morte Christi. 143. 11. M. 396.
- Terræ - motus angelo descendente post resurrect. 145. 1. M. 404.
- Testes falsi adversus Christum. 138. 4. M. M. 370.
- Testimonia quatuor Joannis de Christo.
- Primum cogitantibus omnibus ipsum esse Christum.* 13. 5. M. M. L. 22.
- Secundum ad Judæorum legatos.* 16. 1. J. 28.
- Tertium, ecce Agnus Dei.* ibid. 2. J. 30.
- Quartum ad Judæos in Ænnon.* 21. J. 37.
- Testimonia de Chr. perhibent Pater, Joannes, opera. 37. 3. J. 87.
- Testimonium Christi de seipso. 76. 1. J. 219.
- Thaddæus, qui & Judas Jacobi, Apost. 40. 1. M. L. 99.
- V. not. pag.* 160. & 398.
- Ubi thesaurus, ibi & cor. 42. 4. M. 111. & 85. 2. L. 243.
- Thesaurus bonus vel malus, cor. 43. 6. L. 115.
- Thesaurus absconditus. *Parab.* 53. 2. M. 150.
- Thesaurizandum in cælo. 42. 4. M. 110.
- Thesaurizans in terra, cui similis? 85. 1. L. 242.
- Thomas qui dicitur Didymus.
- In Apostolum electus.* 40. 1. M. L. 98.
- Mori paratus : Eamus & nos &c.* 102. 1. J. 276.
- Incredulus, & resipiscens : Dominus meus, &c.* 147. 2. J. 414.
- Quis timendus. 84. L. 241.
- Titulus crucis. 143. 4. M. M. L. J. 391.
- Tolerabilius terræ Sodom. & Gom. 56. 3. M. 162.
- Tradendi ante reges & præsides. ibid. 4.
- Tradendi & occidendi justi. ibid.
- Traditiones Judæorum de lotionibus variis. 60. 1. & 2. M. M. 181.
- Traditiones humanæ divinis contrariæ. ibid. 2. M. 181.
- Trahi oportet à Patre. 59. 4. J. 178.
- Transfiguratio. 67. 1. M. M. L. 196.
- Tribulatio inaudita in clade Jerusalem. 121. 4. M. M. L. 324.
- Triginta argentei pretium Christi. 127. 2. M. 336.
- Tristitia justorum vertenda in gaudium. 135. 3. J. 356.
- Tristitia & moeror Christi. 137. 1. M. M. 360.
- Triticum congregandum in horreum. 13. 5. M. L. 22.
- Triumphalis ingressus Christi in Jerusalem. 109. 2. M. M. L. J. 294.
- Tu es qui venturus es? 47. 1. M. L. 126.
- Tunica Chr. inconsutilis. 143. 5. J. 392.
- Tunicam appetenti dimittendum & pallium. 41. 5. M. L. 105.
- Tunicæ duæ non habendæ. 56. 3. M. M. L. 160.
- Duas habens det non habenti. 13. 4. L. 21.
- Turbatus Jesus, & fremens. 102. 3. J. 277. *V. not. pag.* 277.
- Turris in Siloe 18. viros opprimit. 87. L. 247.
- Turrim ædificare volens computat sumptus. 92. L. 255.
- Tyro, & Sidoni remissius &c. 47. 4. M. L. 129.

V

V. K.

Divitibus, saturatis, ridentibus, benedictis ab hominibus. 40. 3. L. 101.

Corozain, Bethsaida, & Capharnaum. 47. 4. M. L. 129.

Mundo à scandalis. 70. 4. M. 206.

Ei per quem scandalum venit. ib. M. L.

Hypocritis, ducibus cecis, &c. 83. M. L. 235. & seq. *Vide Pharisei.*

Prægnantibus, & nutrientibus. 121. 4. M. M. L. 325.

Non vagandum per civitates, vel domos. 56. 3. M. M. L. 160.

Vana sollicitudo. 42. 6. M. 111. & 85. 2. L. 242.

Velum templi scissum in morte Christi. 143. 11. M. M. L. 396.

Vendenda omnia. 85. 2. L. 243. & 100. 2. M. M. L. 270.

Vendentium prima ejectio è templo. 19. 1. J. 33.

Secunda. 110. 1. M. M. L. 298.

Ventilabrum in manu Christi. 13. 5. M. L. 22.

Ventus cessat Christo adveniente. 58. 4. M. M. J. 174.

Ventus Christus imperat. 31. M. M. L. 69.

VERBUM DEI.

In Deo & Deus est. 1. J. 2.

Per ipsum facta omnia. ibid.

Illuminat omnem hominem. ibid.

Caro factum est. ibid. 3.

Verbum otiosum. 49. 5. M. 136.

Ex verbis justificatio & condemnatio. ibid.

Verba non præcogitanda. 56. 4. M. 162.

Verba Christi, verba vitæ æternæ. 59. 7. J. 179.

Verba Christi adimplenda. 122. 3. M. M. L. 349.

Veritas liberum, peccatum servum facit. 76. 3. J. 222.

Vermis non moriens. 70. 4. M. 207.

Non habens vestem nuptialem. 114. M. 310.

Veste albâ indutus Christus. 141. 3. L. 382.

Vestium ejus virtus. 58. 5. M. M. 175.

Vestes ejus divise. 143. 5. M. M. L. J. 392.

Via lata à multis trita. 43. 5. M. 114.

Via arcta à paucis inventa. ibid. 115.

In via nihil ferendum. 56. 3. M. M. L. 160.

Via, veritas, & vita Christus. 133. 1. J. 350.

Videntes non vident, &c. 51. 2. M. M. L. 143.

Vidua Naïm, cujus filium Christus suscitavit. 46. L. 124.

Vidua Sidoniæ. 54. 3. L. 154.

Vidua exorans judicem. *Parab.* 98. L. 267.

Viduae pauperis duo minuta. 120. M. L. 319.

Vigilandum. 86. 1. L. M. 243. & 123. & 124. M. M. L. 330.

& seq.

Vigilandum simul & orandum. 123. M. L. ibid. & 137. 3. M. M. L. 362.

Villicus dissimatus. *Parab.* 94. 1. L. 259.

Vincti dimissio in Paschate. 142. 1. M. M. L. J. 383.

Vindicta electorum cito faciendâ. 98. L. 267.

Vineæ operarii. *Parab.* 101. M. 273.

Vineam locans. *Parab.* 113. 2. & 3. M. M. L. 306.

Vinum ex aqua in Cana. 18. J. 32.

Vinum novum in utres novos. 34. 4. M. M. L. 74.

Vinum vetus bibens non statim vult novum. ibid. L. 75.

Vinum & oleum à Samaritanis infusum. 80. 2. L. 232.

Vinum myrrhatum & felle mix-
tum, Christo porrectum. 143.
3. M. M. 390.
Viperarum genimina. 13. 3. M.
L. 21.
Virgines decem. *Parab.* 124. M.
331.
Virginitatis commendatio. 95. 2.
M. 262.
Virtus de Christo exiens. 35. 2.
M. L. 77. & 40. 1. L. 100.
Visitatio Mariæ. 4. L. 6.
Vita in Christo. 1. J. 2.
Vita Christus. 102. 2. J. 276. &
133. Y. J. 350.
Vitæ panis Christus. 59. 2. J. J.
177. & 178.

VITA ET ERNA.

Cognoscere Deum & Christum.
136. 1. J. 358.
Datur à Christo ovis suis. 89.
1. J. 249.
Ut eam habeas, credendum in
Christum. 59. 4. J. 178.
Servanda mandata. 100. 2. M.
M. L. 270.
Diligendus Deus; & proximus.
80. 1. L. 231.
Edenda caro Christi, & bibendus
sanguis. 59. 5. J. 178.
Vitia Scribarum & Pharisei. 119.
1. M. M. L. 318. *Vid. Pha-*
risæi.
Vitis Christus, Pater agricola,
nos palmites. 134. 1. J. 352.
Ubi quid cuique conveniat.
Ultimus Christi adventus. 122.
M. M. L. 327.
Ultimum iudicium. 126. M. 333.
Ultionis dies. 121. 4. L. 325.
Unctio prima Christi à peccatrice.
48. L. 130.
Unctio secunda à Maria sorore
Lazari. 108. 1. M. M. J. 289.
Unctio agrorum per Apostolos.
567. 7. M. 164.
Unus assumptus, & alter relic-
tus. 97. 3. L. M. 266.

Unus magister, unus pater. 119.
2. M. 319.
Unum necessarium. 81. L. 233.
Unum sunt Pater & Filius. 89.
1. J. 250.
Unum sunt electi in Deo, sicut
Christus & Pater. 136. 3. J.
359.

VOCATIO.

Prima Petri & Andrea. 17. 1.
J. 30.
Secunda, in qua & vocati Jaco-
bis & Joannes. 26. 3. M. M.
L. 50.
Philippi & Nathanaëlis. 17. 2.
J. 31.
Matthæi. 34. 1. M. M. L. 71.
12. *Apost.* 40. 1. M. L. 97.
Ad cœnam magnam. 91. 4. L.
254.
Ad nuptias. 114. M. 310.
Peccatorum ad penitentiam. 34.
2. M. M. L. 73.
Vocati multi, pauci electi. 108.
M. 274.
Volatilia pascit Deus. 42. 6. M.
112.
Vox de nube: Hic est filius
meus dilectus. 14. 1. M. M.
24. & 67. 2. M. M. L. 197.
Vox clamantis in deserto. 13. 1.
M. M. L. 19.
Vox de cœlo clarificans Christum.
110. 4. J. 299.
Utres novi, & veteres. 34. 4.
M. M. L. 74.
Vulpes foveas habent, &c. 30.
M. L. 58.
Uxor non dimittenda. 41. 3. M.
104. & 95. 1. M. M. L. 261.
Uxor septem fratrum. 116. 1. M.
M. L. 313.

Z

Zachæus. 105. L. 284.
ZACHARIAS SACERDOS.
Iustus & senex, uxore sterili. 2.
L. 3.

Index septimus Alphabeticus Rerum & Verborum.

<i>Angelum videt, nasciturum eis</i>	nis. 26. 1. & 3. M. M. 48. & 50.
<i>filium prænuntiantem. ibid. 4.</i>	Zebedæi filiorum ambitiosa peti-
<i>Non credit; ideòque fit mutus.</i>	tio. 104. 2. M. M. 282.
<i>ibid.</i>	Zelus eorum contra Samaritanos
<i>Nato filio nomen ab Angelo nun-</i>	à Christo reprehensus. 103. 3.
<i>tium. imponit. 5. L. 7.</i>	L. 280.
<i>Os ejus statim aperitur. ibid.</i>	Zizania superfeminata. <i>Parab.</i> 52.
<i>Et repletus Spiritu sancto, can-</i>	1. M. 147.
<i>tico suo benedicit Deum. ibid.</i>	Hujus parabolæ expositio. 53. 1.
<i>Zebedæus pater Jacobi & Joan-</i>	M. 149.

F I N I S.

INDEX OCTAVUS

GEOGRAPHICUS :

Scilicet explicatio Regionum, Urbium, & Locorum omnium in Tabula Judææ descriptorum. Tum & rerum in iis, maximè sub novo Testamento memorabilium, brevis enarratio. *Authore N. SANSON Abbavillæo, & Christianissimi Galliarum Regis, Geographo.*

A

	Latit.	Long.
Gr.Scr.	Gr.Scr.	
ABILENE, sive Abilina Syriæ, sive Phœniciaë fractus circa Libanum, cujus Tetrarcha fuit Lyfanius : unde & regionis hujus metropolis Abila Lyfanii vocatur Ptolemæo & aliis. c. 13. 1.	33. 16	68. 12
ÆGYPTUS, Libyæ sive Africaë regio nobilissima, non longè à Judæa; meridiem inter & occidentem. Angeli monitu Joseph fugit in Ægyptum, cum Jesu infante, & Mariâ conjuge : ibique moratus est usque ad obitum Herodis. c. 11. 1. 3.	31. 0	64. 0
ÆNNON, sive ENNON juxta Salim : ubi Joannes erat baptizans, quia aquæ illic erant multæ. Locus putatur Samariam inter, & Hiericho. c. 21.	31. 55	66. 57
ANTIPATRIS. Urbs maritima inter Cæsaream, & Joppe : ab Herode loco amœno, fertili, & irriguo ædificata; & in gratiam patris sui Antipatris sic nominata. Josephus 1. Bell. Jud. 16.	32. 15	66. 15
AQUILO, c. 90. 1. per Aquilonem gentes septentrionales intelligendæ. Vide Oriens.	90. 0	0 0
ARIMATHIA, sive ARIMATHEA; unde Joseph ab Arimathia dictus est is, qui Christum sepelivit. c. 144. 2. Locus putatur prope Lyddam; inter Jerusalem & Joppe.	31. 54	66. 12
ASER Tribus, unde Anna prophetissa filia Phanael. c. 10. 3. Ad Aquilonem totius Judææ posita est; & nomen habet ab Aser octavo filiorum Jacob, sed ex Zelpha, sive Silpha ancilla Liæ secundo & ultimo.	33. 10	67. 10
AUSTER c. 90. 1. Per Austrum gentes meridionales intelligendæ. v. Oriens. Reginam Austri, quæ à finibus terræ ad audiendam Salomonis scientiam venit, alii ab Æthiopiâ, alii ab Arabia putant. c. 49. 7.	90. 0	0 0
AZOTUS, urbs inter quinque Satrapias Philistinorum una : in qua Dagon Idolum ante Arcam	31. 40	65. 45

Index Geographicus

<i>Latit. Gr.Scr.</i>	<i>Long. Gr.Scr.</i>	<i>Dei semel atque notum occidit, & capite mani- busque truncum corruit, Reg. 1. c. 50.</i>
B		
32. 30	80. 6	BABYLON , Chaldearum gentium caput, & propter quam pars Assyriae Babylonia appellata est. Plin. 6. c. 26. Fjus Rex Nabuchodonotor capti, & vastata Hierosolyma Tribum Juda, & Benjamin in Chaldeam transportavit. Unde dicta Babylonis Transigratio. c. 6.
31. 40	66. 40	BENJAMIN , duodecimus, & ultimus est omnium filiorum Jacob; 13d & secundus, & ultimus ex Rachele, & in ejus partu Rachel mortua est. Tribus, quae ab illo nomen sortita est, describitur inter Tribus Juda, & Ephr. im.
31. 57	67. 17	BETHABARA , locus trans Jordanem, ubi Joannes baptizabat. c. 16. 1. Bethania legunt alii. Vide annot. 1. ad c. 16.
31. 37	66. 32	BETHANIA , ubi domus, sive castellum Mariae, Mariae & Lazari: distat ab Hierosolyma stadiis quasi quindecim; ibique Christus Lazarum quadri- mo mortuum & sepultum in vitam revocavit. c. 102. 1. 2. 4.
31. 34	66. 27	BETHLEHEM in Judaea, civitas David; in quam cum ascendisset Joseph, ut nomen ac cen- tum daret, Maria Virgo Christum peperit. c. 8. 1. Angelique monitu Pastores eod. c. 2. & stellâ praecunte Magi c. 9. Christum adorant. Sed paulô post Herodes à Magis illusos, occidit omnes pue- res, qui erant in Bethlehem, & in finibus ejus. c. 11. 2.
31. 39	66. 32	BETHPHAGE , vicus sub monte Oliveto orien- tem versus: unde Christus asinae, sive pullo ejus insidens Hierosolymam petiit, populo Olanna cla- mante, & vestimenta, & ramos palmarum per viam sternente. c. 109. 2. & 3.
32. 36	67. 24	BETHSAIDA , Galilae civitas in Decapoli, & ad mare Tiberiadis, quod & Galilae dicitur. Ex ea orti sunt Andreas, Petrus, & Philippus Apostoli c. 17. 1. & 2. & in ea Jesus sacrum Petri à febre curavit, & plurima miracula edidit. c. 28. ipsi tamen civitati impoenitentiam tandem expro- bat. c. 47. 4.
32. 36	67. 32	BETHSAIDA , desertum. Vide Desertum Beth- saidae.
32. 17	67. 22	BETSAN , urbs in Decapoli, & penes Jorda- nem, & mare Galilae; & inter utramque Tribus Monastès partem posita. Ea Scythopolis postea nuncupata est Josepho 6. ant. Jud. c. ultimo; an- teaque Nyta Plinio 1. 5. c. 18. Munitissima fuit,

utpote cujus incolæ expellere non potuit tribus Manasse; & ex cujus muris cadavera Saûl & filiorum ejus in montibus Gelboë occisorum suspendunt Philistæi, R. xi. c. 31.

C

CÆSAREA, urbs maritima, & in medio totius Judææ littore: olim Turris Stratonis dicta Straboni, Josepho, Plinio: Cæsarea Stratonis Ptolemæo; sed sæpius Cæsarea simpliciter Josepho, Plinio, & aliis: potissimumque in novo Testamento. Hanc Herodes maximam & munitissimam reddidit; & metu defectionis Judæorum genti arcem imposuit, ædificiis ornavit, Templum, Theatrum, Amphitheatrum, Cloacas magnificè extruxit, Portumque Pyreo non minorem adjecit, quem Sebastum I. Augustum appellavit Joseph lib. 15. Ant. Jud. & i. Bell. Jud. Hic Cornelius Centurio, alii que multi à Petro baptizati, act. 10. Herodes Agrippa, cum se Deum nominari à populo sine-
ret, ab angelo percussus interit. Act. 12. Philippus Diaconus & Evangelista domum habuit, manifeste cum quatuor siliabus virginibus & prophetissis. Act. 21. Agabus Propheta Paulo carcerem, & vincula prædixit, ibid. Paulusque à Judæis comprehensus Cæsaream mittitur, & in carcere penè per biennium, detinetur. Act. 23. 24. Cæteram Cæsareæ incolæ plurimam partem Græci fuere; Joseph, 2. c. 23. & 24. Bell. Jud. & alibi.

CÆSAREA Philippi, c. 66. 1. sic dicta ad differentiam Cæsareæ maritimæ, & quod Philippus Herodis majoris filius Itureæ & Trachonitidis Tetrarcha c. 13. 1. eam ampliavit, & in gratiam Augusti Cæsaris Cæsaream appellavit, cum prius Paneas diceretur. Civitas est prope Jordanis fontes, & in cujus sinibus Petro, Christum Dei vivi filium pronuntianti, claves regni cœlorum promissæ sunt, c. 66. 1. & 2.

CALVARIÆ locus. Vide Golgotha.

CANA Galilææ, civitas sita inter Ptolemaidem & Nazareth, nec longè à monte Carmelo. Ille Christus vocatus ad nuptias aquam in vinum mutavit, c. 18. & à Regulo vocatus ut filium suum inviseret, sanaretque, verbo absentem sanavit. c. 25.

CANANÆA, sive Chananzæ mulier, cujus precibus filiam à dæmonio vexatam, eamque absentem verbo liberavit Dominus, ea non à Cana urbe, sed à posteritate Chanaam, à Matthæo Chananæa, à Marco Syrophœnissa genere, & gentilis dicitur. V. Annot. 2. c. 61.

Latit. Long.
Gr.Scr. Gr.Scr.

32. 26 66. 23

33. 47 67. 30

32. 44 66. 32

Index Geographicus

<i>Latit.</i> Gr.Scr.	<i>Long.</i> Gr.Scr.	
32.	67. 30	CAPHARNAUM , maritima civitas Galilææ, in finibus Zabulon & Nephtholim, c. 27. totius Decapoleos penè celeberrima, & pulcherrima est; alluiturque ab Oriente fluvii Jordanis ostio; à meridie, mari Galilææ, ubi Jordanis hoc mare influit. Hanc J. C. relicta Nazareth, in qua conceptus & educatus fuerat, penè per biennium habitavit, ideòque cum Marcus Christum dicit iterum intrasse Capharnaüm, Matthæus Christum in suam civitatem venisse ait c. 35. Hanc ergo urbem inhabitans Christus, domi ut plurimum discipulos, sabbatis populum in synagoga, Evangelii doctrinam docuit; innumeraque miraculorum genera & in urbe & circa urbem patravit. Paralyticum nudato testeo ante se demissum sanavit. c. 33. 2. cæcis visum reddidit, 36. à dæmonibus etiam mutis, & cæcis vexatos liberavit. 36. 2. Centurionis servum absentem verbo sanitati restituit. 45. mulieri vestis suæ simbriam tangenti profluvium sanguinis sedavit, 35. 2. Jairi Archisynagogi filiam duodennem à morte excitavit. 35. 3. exactoribus didrachma petentibus, Petrus Christi jussu, piscem cum statere hamo capit, solvitque, 69. 2. &c. Attamen Capharnaüm numeratur inter urbes, quibus propter impenitentiam, ultimam & æternam perditionem, etiam præ Sodomis minitatur Christus. 47. 4.
31. 37	66. 32	* CASTELLUM Mariæ, Marthæ; & Lazari. Vide Bethania.
31. 39	66. 32	CASTELLUM , unde jussit Christus asinam cum pullo ad se adduci, domus, villa, aut viculus fuit è regione Bethphages. c. 109. 1.
31. 32	66. 41	CEDRON , torrens inter urbem Jerusalem, & montem Oliveti, fuit per mediam vallem Josaphat; augeturque tum pluvialibus aquis è montibus descendentibus; tum piscinis, & fontibus quàm plurimis ex urbe, & ex urbis vicinio emanantibus; & inter fructiferas arbores lapsus, tandem mari mortuo absorbetur. Hunc transivit Christus cum è Jerusalem ascendit in montem Oliveti, ut oraret cum discipulis, 137. 1. Vide 2. Annot. hujus cap.
32. 37	67. 32	COROZAIM , urbs Decapoleos sita in conspectu Capharnaï, sed ad alteram, eamque orientalem Jordanis ripam: nullum apud ipsam miraculum factum memoratur apud Evangelistas, in quibus factæ fuerant plurimæ virtutes, & quæ nondum poenitentiam egissent. 47. 4.
31. 0	48. 0	CYRENÆUS , à Cyrene urbe Libyæ in Afri-

Ad Tabulam Judææ.

ea, longèque à Judæa, & trans Ægyptum. Simonis Cyrenæi meminit Matthæus, quòd Christo crucem portanti, & jam viribus deficienti socius datus fuerit, c. 143. 1.

D

DALMANUTA, locus, aut oppidum trans mare Galilææ respectu Capharnai, & Bethsàidæ, quòd Christus abiit post septem panum multiplicationem, Marc. c. 8. 10. Idem locus videtur Matthæo 15 39. appellari Magedan, aut saltem alter alteri vicinus, unde ex alterutro Tractus nomen sumpsit. c. 93.

DAMASCUS, Syriæ totiùs aliquando maxima, & celeberrima. In veteri Testamento urbs laudabilis, urbs lætitiæ, & domus voluptatis nuncupatur: à Rege Davide capta, & in tributum censita, sub ultimis Salomonis temporibus jugum excussit. Sed & multoties ab Assyriis, Babylonis, Græcis, & Romanis lacesita, & capta est. In novo Testamento multùm ea inclaruit, quòd Paulus Damascum appropinquans subito ex persecutore in vas electionis mutatus est, Act. 8. & 9.

DAN, Tribus, cujus nomen à Dan inter filios Jacob quinto, sed ex Bala Rachelis ancilla primo, describitur inter mare, & Tribum Juda.

DECAPOLIS, regio quæ præter alias minores urbes plurimas, decem celeberrimas amplectitur; inter quas Cæsarea Philippi, Corozaim, Capharnaim, Bethsàida, Gadara, &c. Ea penè tota ad Jordanis superioris, & ad maris Galilæi utramque ripam extenditur, c. 40. 1. c. 62. In monte quodam Decapoleos post quamplures mutos, cæcos, claudos, & debiles curatos; etiam septem panes, & paucos pisciculos ad quatuor millia hominum satietatem, & ex fragmentis sportarum septem impletionem, multiplicavit Christus c. 92. & c. 93.

DESERTUM Bethsàidæ, ubi populus, post panum quinque & duorum piscium multiplicationem, 57. 3. Christum Regem facere voluit: sed Christus discipulos compulit, ut navim ascenderent, & præcederent eum trans fretum ad Bethsàidam, 58. 1. Ergo desertum hoc respectu Bethsàidæ est trans fretum maris Galilæi. Vide Annot. cap. 57.

DESERTUM Judææ, in quo Joannes pœnitentiam prædicabat, 13. 3. putatur ab Adrichomio in medio Tribùs Judæ.

DESERTUM Tentationis, est inter Jerusalem & Jericho: ibi Christus per quadraginta dies je-

<i>Latit.</i>	<i>Long.</i>
<i>Gr.Scr.</i>	<i>Gr.Scr.</i>
32. 29	67. 34
33. 7	67. 12
31. 45	66. 0
32. 45	67. 30
32. 36	67. 32
32. 20	66. 20
31. 34	66. 50

Index Geographicus

Latit. Long.
Gr. Ser. Gr. Ser.

junavit, posteaque a diabolo varie tentatus fuit. cap. 13.

DOMUS Simonis Pharisei, in qua mulier peccatrix jam penitens, Christum comantem unxit, & peccatorum remissionem obtinuit, c. 48. putatur ab Anichonio fuisse in ipsa civitate Jerusalem: ab aliis alibi: & fortasse alibi in Galilea. Sed domus hujus positio pendet ab historia, & notione mulieris peccatricis, quam alii Mariam sororem Lazari, alii aliam faciunt. Vide argumentam cap. 48.

EMMAUS

EMMAUS, duo, eaque diversa sunt ejusdem nominis loca per Judaeam: alter prope Jerusalem in Judaea; alter prope Tiberiadem in Galilea. Uterque memoratur Josepho. Primus, & qui prope Jerusalem, lib. 17. cap. 16. ubi a Varo in cineres datur. Alter, & prope Tiberiadem, lib. 18. c. 3. Antiq. Judae. & lib. 4. c. 2. Belli Jud. in quo Vespasianus pro Tiberiade castra posuit: ibidemque Josephus asserit, Emmauntis, sive Anamauntis nomen, idem esse atque aquas calidas. Sed Emmauntis oppidum, in quo discipuli duo Christum post resurrectionem agnoverunt, & quod ab Jerusalem stadiis sexaginta distat, scribit Lucas 24. v. 13. & Conc. 146. 1. cum primo Josephi, non cum altero convenit. Ceterum eum locum a Varo exutum, postea Nicopolim esse dictum putant Szymenus, Nicephorus, Wilhelmus Tyrrius, aliique.

31. 42 66. 22

31. 55 66. 57

32. 0 66. 40

ENNON. Vide Aënon.

EPHRAÏM, Tribus inter mare, & Jordanem; sic dicta ab Ephraim secundo filio Joseph, sed quem Jacob praeulit majori, qui Manasse, cum utrique benediceret: cumque Rubenius jus primogeniturae amisisset, scilicet duplicem ex bonis paternis partem, regnum, & sacerdotiam; Levi sacerdotium, Juda regnum, & Joseph sive potius filii ejus, Ephraim & Manasse, duplicem bonorum possessum nem obtinere.

31. 50 66. 49

EPHREM, juxta desertum, inter Samariam & Jericho; civitas, ubi morabatur Christus cum discipulis post Lazarum a mortuis suscitatum. 103. 2.

I

31. 31 65. 49

FONS, in via qua ab Jerusalem Gazam itur, nec longe ab Azoto: is est cujus aquis Eumachum Candaeis Regina Aethiopum baptizavit Philippus Diaconus, Act. 8. 39.

Ad Tabulam Judææ.

FONS Jacob, propè Sichar Samariæ civitatem, juxta quem cùm Jesus fatigatus ex itinere federet, cum muliere Samaritana multa collocutus est de aqua viva, de Deo adorando, de se Messia, &c. c. 23.	<i>Latit.</i> Gr.Scr.	<i>Long.</i> Gr.Scr.
	33. 58	66. 37
FRETUM : hoc nomine Mare Galilææ intelligendum est.	32. 30	67. 25

G

GAD , Tribus inter trans-Jordanas media : nomen habet à Gad septimo filio Jacob, sed ex Selpha ancilla Liæ primo.	32. 5	67. 30
--	-------	--------

GADARA. Vide Gerasa.

GALILÆA. Regio celeberrima, & quæ septentrionalem obtinet totius Judææ partem, quatuor amplexa tribus, Aser, Nephtalim, Zabulon, & Isachar : quarum primæ duæ phœnicibus & Syris Gentilibus immixtæ, Septentrioni etiam viciniore, sub Galilæa Gentium, Matthæo ; aliis, sub Galilæa superiori : reliquæ sub inferiori ut plurimum intelliguntur. Totius fines sunt : à Septentrione Syria, interjacente Libano monte : à meridie Samaria, & Carmelus mons : ab Oriente Jordanis fluvius : ab Occidente mare Mediterraneum. In ea Christus conceptus, educatus, & ut plurimum conversatus, Evangelii gratiam primum prædicavit, innumera miracula patravit, &c. ideoque Galilæus ipse, Apostoli etiam aliquando, & Christiani, Galilæi vocati sunt. Galilææ meminere omnes Evangelistæ pluribus in locis : Galilææ Gentium solus Matthæus, Tetrarchiæ Galilææ solus Lucas, 3. 1.	32. 25 32. 50	67. 35 67. 10
---	------------------	------------------

GAZA , urbs magna, & ex quinque Satrapiis Philistinorum ultima, Ægyptum versùs. Hujus urbis ambas portæ-fores mediâ nocte abstulit, & humeris impositas in montem vicinum detulit Samson, Jud. 16. sed & postea Dalilæ blanditiis victus, & à Philistinis vinctus, oculis erutis Gazam ductus est, & in carcere detentus, coactusque molere : cùm tandem aliquando Principes Philistinorum idolo suo Dagon festum diem agerent, Samsonique illuderent ; ille Deo invocato, apprehensusque & concussis duabus, quibus innitebatur domus, columnis, tria hominum millia, unâ eademque ruinâ, secum oppressit. ibid.	31. 27	65. 27
--	--------	--------

GENTES, & Gentiles, ii ut plurimum sunt apud Evangelistas, qui Idololatræ ; sed & aliquando qui inter Judæos alienigenæ.

GENESAR , & Genesareth. Terra Genesar Matthæo. 14. 34. Terra Genesareth Marco 6.	32. 29	67. 21
---	--------	--------

Index Geographicus

Latit. Gr. Scr.	Long. Gr. Scr.	
32. 30	67. 25	53. Stagnum etiam Genesareth Lucæ. 5. 1. quod & mare Galilææ aliis omnibus, & aliquando mare Tiberias, Joannis 21. 1. Vide mare Galilææ. Genesareth autem & Genesareth facile in unam, eandemque regionem, aut in unum eundemque locum conciliantur ex novo Testamento. Sed an Cenereth & Ceneroth veteris Testamenti idem sit, non tam facile; & iterum an Cenereth & Ceneroth veteris Testamenti, idem sit, atque Genesareth & Genesareth novi Testamenti, difficilissimum. Nos omnia hæc nomina ad unum eundemque locum pertinere, etiam vulgò omnes aliter sentiant, aliquando demonstrabimus: qui primum Cenereth aut Ceneroth, tum Genesareth aut Genesareth, & tandem Tiberias dictus fuit; & ex variis hujus loci nominibus Tractus urbi vicinus, vicinumque mare, aut stagnum, varia etiam nomina sortita sunt. Terra Genesareth aut Genesareth, c. 51. 4. Stagnum Genesareth 26. 1. mare Galilææ, ibidem, & alibi multis, mare Galilææ quod est Tiberiædis, 57. 2.
31. 25	67. 35	GERAZA, sive Gerasa urbs ad orientem maris Galilæi, ex qua Gerasenorum regio apud Matthæum, Marcum, Lucam, c. 32. 1. Sic enim constanter legitur in latina versione, ubi variant græca exemplaria. Gerasenorum legitur apud Matthæum, Gadarenorum apud alios; ex quo alii unicum voluerunt locum ex Gerasa & Gadara: alii & melius geminum, cum utriusque loci meminerint Josephus, Ptolemæus, Stephanus, aliique. In regione autem vicina, & quæ ab alterutra urbe nomen sortitur, Jesus dæmonem legionem ab homine eiecit, & in porcos ire permisit, c. 32. Vide tit. cap.
31. 38	66. 26	GOLGOTHA, sive Calvariæ mons, propè Jerusalem, ubi J. C. crucifixus est: sic dictus, quod publico judicio damnati, hic extremum supplicium paterentur, eorumque calvariæ, hoc est, capita cute nudata, sparsim hic jacerent, 143. 1.
31. 6	66. 46	GOMORRHÆORUM terra. Vide Sodoma.
		GRÆCI, gens notissima, & quæ sub Alexandro Macedone Persarum imperium evertit, penèque totum Orientem obtinuit. Sed in novo Testamento ii nunc Ἕλληνες, nunc ἑλληνισαί appellantur; Ἕλληνες, qui antiquam Græcorum superstitionem, ἑλληνισαί, qui Hebraicam institutionem sequebantur.
		I
30. 50	66. 0	IDUMÆA, c. 39. 2. Regio Judææ vicina à

Ad Tabulam Judææ.

meridie, Judæamque inter & Arabiam, & Ægyptum. Sed & ipsa aliquando Judææ pars, aut saltem Judæis subdita. Hujus inter Evangelistas solus Marcus meminit, 3. 8. In veteri Testamento multò ea notior est.

JERICHO, civitas notissima in veteri Testamento, necnon in novo, non longè distans à Jordane, & ad Orientem urbis Jerusalem sita. Ibi Zachæi Publicani domum intravit Christus 105., & penes urbem duobus cæcis, inter quos Bartimæus, id est filius Timæi, visum dedit. 107.

JEROSOLYMA, IERUSALEM, &c. totius Judææ metropolis, eaque munitissima, Straboni: longè clarissima urbium Orientis, non Judææ modò, Plinio. Certè innumera sunt hujus urbis encomia & in veteri & in novo Testamento: quòd Davidis, Salomonis, tum & Judæ Throno, quòd summorum Pontificum sede, quòd Salomonis templo toto orbe celeberrimo, ornata fuerit. De eà nunc præstat filère, quam pauca dicere. Sancta civitas dicitur, 143. 11. Matthæo. Sed & super illam flevit Christus, 109. 5., atque ejus everhionem ter prædixit. Vide c. 121.

JOPPE, urbs in edito saxo condita, & sub urbe portus, in quem ligna, & lapides è Libano, mari: indèque Jerosolymam, terrestri itinere deferébantur ad templi structuram. Hic Jonas navem ascendit, ut fugeret in Tharsim; ibidemque, ut credere est, à cete evomitùs est, & ad litus ejectus. Hic etiam Petrus Tabitham à mortuis suscitavit, act. 9. Linteum cælo demissum, & omni animantium genere refertum vidit, ut gentes ad Evangelii gratiam recipiendas esse sciret, act. 10.

JORDANIS, fluvius apud omnes Evangelistas: maximus est, & penè unicus totius Judææ, cum reliqui omnes potiùs torrentes, quàm fluvii dicendi. Fontes habet sub Libano monte, & à Septentrione in meridiem fluens, aquas Meron, & mare Galilææ prætergressus, aquas suas amœnissimas & saluberrimas in lacum Asphaltitem, sive mare mortuum, naturà dirum pestiferumque invitus perdit. Fluvius autem hic celeberrimus est, & in veteri & in novo Testamento, quòd primum limes fuerit terræ promissæ ad Orientem, num. 34. 12. quòd tanti fluminis arentem alveum populus Domini pede sicco pertransierit, Jos. 3. 16. & 17. quòd in partitione terræ promissæ duas Tribus, & alterius dimidium à reliquis decem separavit: quòd Elias cum Elisæo fluxum hunc sus-

Latit.	Long.
Gr.Scr.	Gr.Scr.

31. 38	66. 59
--------	--------

31. 37	66. 27
--------	--------

32. 2	66. 0
-------	-------

32. 0	67. 15
-------	--------

Index Geographicus

<i>Latit. Gr. Ser.</i>	<i>Long. Gr. Ser.</i>	<i>cum transierit, 4. Reg. c. 2. 8. deindeque & Eli-</i> <i>shaz solus eod. cap. 15. quod Elisai iussu Naaman</i> <i>Syrus in eo septies se laverit, & a lepra munda-</i> <i>tus fuerit. 4. Reg. c. 5. 14. &c. Sed & Joannes</i> <i>Christi Præcursor multos in Jordane baptizavit, 13.</i> <i>2. etiam Jesum Christum, 14. 1. ubi & vox de</i> <i>celo facta est, Tu es filius meus dilectus.</i>
32. 0	67. 25	TRANS JORDANEM, regio ea est, que ad Orientem Jordanis posita, trans Jordanem est res- pectu terræ promissæ : cujus limites à Deo dati primùm fuerant inter mare magnum (Mediterras- neum) ab Occidente, & Jordanem ab Oriente : & nihilominus Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manassès trans Jordanem ipsis petentibus descrip- tæ sunt, reliquæ decem cis Jordanem.
32. 25	66. 56	ISACHAR, Tribus sic vocata ex nono filiorum Jacob, sed quinto ex Lia uxore : eaque inter ma- re, & Jordanem posita Australem occupat Galilææ, penè autem mediam totius Judææ partem.
32. 7	67. 0	ISCARIOTES dicitur Judas prædator a vico Is- cariot, qui non longè a Samaria putatur Orientem versus : alijs in Tribu Simeonis esse : <i>prophetæ</i> ISRAEL. Nomen hoc nunc totam Hebræorum gentem, nunc partem tantum demonstrat, totam ut plurimum ante Salomonem ; partem tantam postea. Post Salomonem etenim Hebræorum Reg- nam, quod & Israel, in duas divisum est partes quarum una Judæ nomen assumpsit, altera nomen Israel retinuit : quod in hoc ultimum ex duodecim Tribuum Israel decem secesserint ; in primo duæ tantum remanserint sub nomine Judæ ; propter Tribum Judam Regiam, fortissimam, & omnium nobilissimam. Et ex hac totius regni divisione, qui primùm Hebræi, & Israelitæ in universum appellati, n tandem in Israëlitas & Judæos divisi sunt, nunc tamen hi sub illo, nunc illi sub altero nomine comprehensi. Sed hæc nomina tam fre- quenter describuntur in utroque Testamento, ut penè nulla pagina ab alterutro vacet.
32. 5	67. 30	ITURÆA, regio trans Jordanem, è regione Samaritæ, Arabiæque vicina, Iturææ & Trachoni- tidis Tetrarcha fuit Philippus Herodis frater, 13.
31. 20	66. 30	JUDA, tribus aliarum duodecim Tribuum nu- merosissima & fortissima optimam eamque amplis- simam obtinuit terræ promissæ partem : nomen habet à Juda filio Jacob quarto ex Lia uxore : & cui posthabito primogenito Ruben regnum pro- missum est, & ex quo Messias nasci debuit.
		JUDÆA, regio totius Asiæ penè minima, sed & nobilissima ; in Orientali Maris Mediterranei,

Ad Tabulam Judææ.

intore posita, Ægypto contigua. Ea autem pro
varia temporum rationibus varia sortita est nomi-
na. 1. Terra Chanaan primum vocata est, Gen.
ec. 12. 13. &c. a Chanaan filio Cham; cujus fi-
lii Sidon, Heth, Jebus, Amor, Gerges, Hæve,
Arac, Sin, Arad, Samai, & Hamath eam inter
se partiti sunt, & per multis annos occuparunt.
2. Terra promissa ex quo Deus eam promissit A-
brahe, & tenuit eius, Gen. ec. 12. 13. 15. 17.
&c. 3. Terra Israel, Izech. 7. & regnum Israel,
1. Reg. ec. 13. 15. Israelitis Abraham possedit eam
oblatas illas, & totam in suas duodecim tribus sive
parte. divisiis, quæ fuerunt Ater, Benja-
min, Dan, Ephraim, Gad, Machar, Juda, Ma-
nasse, Nephthali, Ruben, Simeon, Zabulon;
quæ omnes etiam in unicum, tandemque in duo
regna descriptæ sunt, sub nomine Israel & Jude.
Vide Israel. 4. Judæa 1. Reg. 23. & in Eudra
multoties, à regno, sive à Tribu Juda, quæ ab-
ducta in Assyriam decem regni Israel Tribubus,
sola cum Tribu Benjamin ibi remanserit usque ad
captivitatem Babylonicam, quæ soluta penè etiam
sola in antiquam sedem redierit. Verùm & Judææ
nomen nunc totam Israelitarum regionem, nunc
partem tantum amplectitur. Judæa enim omnis,
Christi ætate divisa est in partes sex: in Galilæam,
Samaritaniam, & Judæam proprie dictam; quæ cis
Jordanem, & ad mare mediterraneum: in Trachos-
itidem, Ituræam, & Idumæam; quæ trans Jor-
danem, & in mediterraneis posita sunt. Vide
Juda & Israel. 5. Palesina, & terra Palesino-
rum (eos Philistin Hebræi nominant) Gen. 21.
&c. Sed Græce Latineque scribentibus Palesina:
sub quo nomine Romani Judæam omnem in pro-
vincias tres descripserunt. 6. Terra sancta, quod
in ea Jesus Christus Deus, homo factus, natus,
& educatus vixit, miracula innumera fecerit,
mortem pro homine passus fuerit, & resurgens in
celos tandem ascenderit; ideoque Christiani om-
nes terram hanc, terram sanctam uniusque sua lin-
guâ vocavêre.

Latit. Long.
Græc. Græc.

I.

LEVI, Tribus à Levi tertio filio Jacob ex Lia
uxore: nullam habet à reliquis distinctam posses-
sionem: dispersa enim fuit rota per omnes alias
Tribus, ut populum legem doceret, & sacra ad-
ministraret. Vide Ruben.

LYDDA, urbs non procul à Ioppe in mediter-
ræis, ubi Petrus Aneam paralyticum sanavit, Act. 9.

31. 58. 66. 7

M

<i>Latit.</i>	<i>Long.</i>	
<i>Gr. Ser.</i>	<i>Gr. Ser.</i>	
32. 29	67. 34	MAGEDAN. Vide Dalmanutha.
32. 15	66. 50	MANASSE, Tribus in duas partes divisa, altera cis, altera trans Jordanem descripta est: & hæc ad Aquilonem tendit, illa mediam obtinet totius Judææ, quæ cis Jordanem est, partem. Manasse (unde Tribui nomen) filius fuit Joseph primogenitus, sed in benedictione Jacob minori Ephraim posthabitus: cæterum utrumque suos vocavit, id est, tamquam filios suos habuit Jacob; & ipsi loco patris Joseph, duplicem habuere in divisione terræ promissionis partem. Vide Ephraim & Ruben.
32. 30	67. 25	MARE, Mare Galilææ, Mare, sive Stagnum Tiberianus, &c. Mare Galilææ vocatur à Galilæa regione vicina, Tiberiadis ab urbe Tiberiade, quæ primam Cenereth aut Ceneroth; posteaque Genesar, aut Genesareth: & tandem ab Herode Tetrarcha ampliata in honorem Tiberii Caesaris sic appellata est: unde & Mare proximum cui insidet, ab ipsa nomen accepit. Maris hujus longitudo est 15. aut 16. M. P. latitudo 7. aut 8. interfluente Jordane, totum amœnis circumdatum oppidis: Capharnaï & Corozaim à Septentrione: Julade, Gerata, & Gadara ab oriente: Bethsaida, & Tiberiade ab occidente: Tarichea, à meridie. Juxta hoc mare ambulans Jesus, vidit Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus: Jacobum Zebedæi & Joannem fratrem ejus, & vocavit eos, 26. 1. & iis, Christo jubente, retia laxantibus tanta conclusa est piscium multitudo, ut retia rumperentur, ibid. n. 2. Tempestatem, quæ ipso dormiente excitata erat, sedavit, 31. sed & super hujus maris aquas ambulavit Christus, 58. 1. & Christo jubente Petrus, 58. 2.
		MARE RUBRUM. Id tamquam per aridam terram fide transierunt Hebræi, quod experti Ægyptii devorati sunt.
32. 30	66. 30	MARITIMA, 40. 2. eam intelligit Judææ partem Lucas, quæ ad mare Mediterraneum est, præsertimque quæ penes Tyrum & Sidonem.
32. 37	67. 32	MONS, in quo Christus orandi & prædicandi causâ sæpè recessit, & in quo Apostolos elegit, 40. 1. non longè abest à Capharnaï, à Bethsaida, & à mari Galilææ.
31. 39	66. 31	MONS OLIVETI, Matthæo, Lucæ, Joanni: Mons Olivarum Marco & Lucæ pluribus in locis, Mons altissimus, & propter olearum frequentiam sic dictus; abest ab urbe Jerusalem 5. aut 6. M. P.

Ad Tabulam Judææ.

orientem versùs. Montem hunc sæpe ascendit Jesus, ut oraret : novissimè autem, & ante passionem, c. 137. 1. Et ex hoc monte cælum ascendit, Apostolis & Discipulis circumstantibus & intuitibus, c. 150.

MONS TENTATIONIS, in quem Satanas Christum assumpsit, tentavitque : putatur non longè à Jerico septentrionem versùs.

MONS TRANSFIGURATIONIS. V. Tabor.

MONTANA, & Montana Judææ, in quibus morabantur Zacharias & Elizabeth, 4. pars est tribùs Judæ occidentem versùs : quo autem in loco, aut quâ in civitate fuerit domus Zachariæ, etiam nunc in dubio est.

N

NAIM, Samariam inter & Capharnaüm, nec longè à Nazareth & Tiberiade, urbs est cujus portæ cum appropinquaret Christus filium viduæ unicum, qui efferebatur ad sepulturam, à mortuis suscitavit, redivivumque matri reddidit, 46.

NATATORIA Siloë, infra fontem Siloë est, & sub monte Sion, ad orientem urbis Jerusalem. Cum cæci à nativitate oculos sputo lutoque inunxisset Christus, ipsum etiam ad Natatoria Siloë misit, ut lavaret se ; ibique cæcus visum recepit, & Christum Phariseis indignantibus confessus est 57. 1. 2.

NAZARETH, civitas Galilææ, in quam missus est Angelus Gabriël ad Virginem Mariam, 3. Hæc ergo B. V. Mariæ patria est, ut & Christi, quamvis natus in Bethlehem : in Nazareth etenim conceptus & educatus, plurimam ætatis suæ partem egit : undè & Nazarenus dictus est. Sed & cum aliquando die Sabbati intrasset secundùm consuetudinem suam in Synagogam, locumque Isaïæ de se interpretatus esset, à convivibus suis incredulis non tantùm extra civitatem ejicitur, sed & ad supercilium montis ductus ut præcipitaretur, per medios illos transit, 54. 1. 2. 3. 4.

NEPHTALI, Tribus ad superiorem, eamque occiduam Jordanis ripam sita, sic nominata à Nephtali inter filios Jacob sexto ; sed ex Bilha Rachelis ancilla secundo, & ultimo. Vicina est Tribui Zabulon, 27.

NINIVITÆ, cives urbis Ninives, quæ Regia Assyriorum fuit, & ad quam missus fuit Jónas, undè dicuntur aliquando Judæos condemnaturi, quia pœnitentiam ipsi egerunt ad prædicationem Jónæ, cum prædicationem Christi, qui plusquam, Jonas, Judæi contempserint. 49. 7.

<i>Latit.</i>	<i>Long.</i>
<i>Gr.Scr.</i>	<i>Gr.Scr.</i>
31. 44	67. 0
31. 30	66. 0
31. 38	66. 30
32. 27	67. 5
31. 32	67. 1
33. 70	67. 25
35. 0	81. 0

Index Geographique

O

Latit.	Long.	
Gr. Bor.	Gr. Bor.	
0	0	OCCIDENS : eo sepius gentes occidentales vocantur.
0	0	OPIDENS . Et venient ab Oriente, & Occidentale, & Aquilone, & Austro: & accumbunt in regione Dei. Opides gentes ex omnibus locis partibus in regnum Dei vocandas intangit. 30.

P

		PISCINA IROBATICA , erat in ipsa urbe Jerusalem in quam per prius non mittere an Angelus equum descendebat: Isidorus. In ea autem Christus hominem a 36. annis nonnumquam solo verbo curavit. c. 37. 1.
32.	55	PTOLEMAIS , olim ACCON Jud. 1. Ace; Straboni, Ptole & Straboni. Urbs est maxima inter Tyrum & Caesarem Palaestina. A Tyro Ptolemaidem appellat Paulus 21. Ad. Sed Ptolemaidis nomen multoties est in 1. & 2. Machab.

R

37.	34	RAMA , Vox in Rama audita est lacrimarum scilicet infantis ab Herode occisos pharisaeos: Mattheo 2. 16. ex Jeremia 31. 15. ubi vox ipsa Rama excelsum interpretatur. Alii autem eisdem volunt, quae non longe a Bethlehem ad occidentem.
		ROMANI , populi toto orbe nobilissimi, & in quorum potestatem Judaea cecidit ante Christi aetatem.
31.	36	RUBEN , Tribus inter eas quae trans Jordanem, australissima: nomen ea sortiti est a Ruben filio Jacobi primogenito ex Lia uxore: sed cuius primogenitura exordia: quod estatum patris obtinuerit cum Bala ancilla Rachelis: iteo etiam duplex portio de bonis patris, administratio sacerdotum, & dominium inter duces ad eos sortitus fuit. Duplex portio de bonis patris in filios Joseph, Ephasaim, & Manasse: sacerdotum administratio in Tyrum Levi: & dominium, sive regnum, in Tribum Iuda.

S

31.	50	SALIM . urbs aut locus pariter prope Jordanem, nec longe ab Emon vel Iamnes praesentibus. 21.
32.	3	SAMARIA , regio & urbs. Dum rex (Jehus) in Jerusalem, transiit per montem Garizim & Samaritanos: & cum incredenter quendam castrum, occurrerunt ei decem viri regis, quos omnes ad

Ad Tabulam Judææ.

Sacerdotes misit, & mundati sunt; unus autem regressus est, & magnificavit Deum; & hic erat Sainaritanus, 73. Samaria regionis positio est in inedio totius Judææ.	Latit. Gr.Scr.	Long. Gr.Scr.
SAMARIA, urbs in umbilico Samariæ, maxima, pulcherrima, & munitissima fuit, inter decem Tribuum urbes; sedesque Regum Israël, de qua plura in veteri Testamento.	32. 8	66. 33
SANCTA CIVITAS, 143. 11. ex Matthæi 27. 51. 52. 53. ubi de Sanctis qui post Christi mortem surrexerunt, ait eos venisse in civitatem sanctam, & multis apparuisse; quo nomine Jerusalem intelligit. V. Jerusalem.	31. 37	66. 27
SAREPTA SIDONIÆ, urbs propè Sidonem, & in littore maris (Mediterranei) quæ à Sidone Tyrum iter est, 54. 3. Hujus meminit Christus, cum Nazarenos nimis incredulitatis arguens, mulieris viduæ, ad quam Elias missus est, & ejus filium suscitavit, mentionem facit. Historia est 3. Reg. cap. 17.	33. 27	67. 5
SARONA, urbs inter Joppe, Antipatridem & Lyddam. Hic Davidis armenta pasciebantur sub Præfecto Setrai Saroniæ, ex 1. Paralip. c. 27.	32. 7	66. 14
SICHAR, Samariæ civitas, juxta prædium, quod dedit Jacob filio suo Joseph. Erat & ibi fons Jacob. V. Fons Jacob. Sichar olim Sichem dicta, eaque aliquando totius Israël metropolis, aliquoties diruta, & reedificata post Christi ætatem Neapolis dicta est, hodièque Naplouse. Samariæ urbi meridionalis est.	32. 2	66. 14
SIDON, urbs antiquissima, & quæ à Sidone primogenito undecim filiorum Chanaam ædificata, aut saltem ab ejus filiis, & in patris memoriam nominata: situ fertili, salubri, commodissimo, & fortissimo est, ita ut ab Israelitis domari non potuerit: suosque retinuerit Deos Baal, Astaroth, Deamque Astarten, quam uxorum suarum Gentilium impulsu adoravit aliquando Salomon. Sidonis meminere Evangelistæ pluries in locis.	33. 33	67. 8
SIMEON, Tribus propè Ægyptum, & inter Mare, & Tribum Juda: nomen habet à Simeone secundo filio Jacob ex Lia uxore.	31. 25	65. 40
SODOMA, & Sodomorum terra aliquoties Matthæo & Lucæ, ut & Gomorrha. Urbes eæ, vicinæque aliæ in veteri Testamento notæ. Vallis enim sylvestris in qua sitæ fuerunt, fertilis, amœna, Jordanique irrigua, Paradiso Domini comparabatur, quo tempore Sodomorum Reges ab Assyriis superati sunt. Sed Deus cum peccatum eorum aggravatum esset, demisso cælitus igne re-	31. 17	66. 57

Index Geographicus ad Tabulam Judææ:

<i>Latit.</i>	<i>Long.</i>	
<i>Gr. Scr.</i>	<i>Gr. Scr.</i>	

gias urbes Sodomam, Gomorriam, Adamiam, & Senaim subvertit, & aquis sulphureis locum implevit.

33. 35	67. 40	SYRIA : octavus Syriæ Præses Cyrinus fuit, qui Cæsaris Augusti edictum promulgavit, ut universus describeretur orbis. Syriam intelligit Marcus, quæ Judææ vicina & septentrionalis est : Syriæ etenim nomen longè latèque patuit, ita ut Judæa etiam ipsa Syriæ tantum pars fuerit.
--------	--------	---

SYROPHŒNISSA mulier, Marco ; Chananæa, Matthæo : cur ea sic dicta ; V. 3. annot. c. 61.

T

32. 31	67. 5	THABOR Mons, nominis hujus nulla mentio est apud Evangelistas, sed tantum montis excelli, 67. 1. Unica autem, eaque constans est traditio Christi transfigurationem factam esse in monte Thabor ; ideoque monti nomen suum dedimus.
--------	-------	---

TERRA Israël. V. Israël.

32. 29	67. 20	TIBERIAS. De hac urbe diximus in voce GENESARETH, & in voce MARE GALILÆÆ.
--------	--------	---

32. 45	67. 45	TRACHONITIS, regio trans Jordanem è regione Galilææ ; cujus ut & Iturææ Tetrarcha fuit Philippus Herodis frater. 13.
--------	--------	--

33. 20	66. 58	TYRUS. Hujus aliquoties meminere Evangelistæ. Urbs maritima, olim omnium Phœniciæ urbem maxima & munitissima, & in sacris profanisque historiis celeberrima. In tumulo, sive rupe penes litus posita fuit : ea à Nabuchodonosore primum, posteaque ab Alexandro Magno expugnata dirutaque, demum restituit propter portus situlque commoditatem. Tyrus autem Sidonis colonia putatur : sed ipsius Tyri Carthago, Utica, atque etiam ultra fretum Gaditanum, Gades.
--------	--------	--

Z

32. 35	67. 8	ZABULON, Tribus inter mare occidentale, & Mare Galilææ posita, nomen fortitur à Zabulon decimo filiorum Jacob, sed sexto, & ultimo ex Lia uxore.
--------	-------	--

De Carmelo & Libano montibus ; de Mari Mortuo, tum & de Mari Mediterraneo, quod Mare Magnum & occidentale vetus Testamentum vocat, nullam aut minimam fecimus mentionem : quod horum omnium ne verbum quidem in novo Testamento. De iis, & aliis omnibus, quæ sub utroque Testamento ad Geographiam Judææ sive Terræ Sanctæ pertinent, nos forsitan aliquando plura & meliora dabimus. Tu, Lector vale,

F I N I S.

